Luis LANDERO s-a născut în 1948 într-o familie de ţărani din Alburquerque (Badajoz), care s-a mutat la Madrid în 1960. Ca să-şi poată plăti studiile, a practicat diverse meserii, între care chitarist de flamenco, plasator la teatru, arbitru de tuşă. A fost asistent la secţia de filologie franceză a Universităţii Complutense din Madrid şi profesor de limba şi literatura spaniolă la un liceu. In prezent, predă literatura la Şcoala de Arte Dramatice din Madrid.
în 1989 a publicat primul său roman, *Jocuri ale vîrstei tîrzu,* care a primit în anul următor Premiul Naţional pentru Literatură şi Premiul Criticii, devenind unul dintre romanele de referinţă ale literaturii spaniole actuale şi fiind tradus în peste zece limbi. Următoarele cărţi *(Cavalerii norocului -l*994, *întte rîndun* - 1996, *Ucenicul vnijitor* - 1999, *Chitaristul* - 2002, care a primit Premiul Extremadura pentru Creaţie Literară) l-au aşezat între cei mai mari scriitori contemporani de limbă spaniolă
LUIS LANDERO

Jocuri ale vîrstei tîrzii

Traducere din spaniolă de COMAN LUPU
HUMANITAS
BUCUREŞTI
Coperta colecţiei
IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României LANDERO, LUIS
Jocuri ale vîrstei tîrzii / Luis Landero; trad.: Coman Lupu. • Bucureşti: Humanitas, 2003
ISBN 973-50-0563-8
I. Lupu, Coman (trad.) 821.134.2-31=135.1
LUIS LANDERO
JUEGOS DE LA EDAD TARDIA
© Luis Landero, 1989
Publicată prima dată în limba spaniolă de Tusquets Editores,
Barcelona, 1989
© HUMANITAS, 2003, pentru prezenta versiune românească
EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere l, 013701 Sector l Bucuresti-România, Tel.: (401) 222 85 46, Fax (401) 222 36 32
www.humanitas.ro • www.hbrariilehumanitas.ro Comenzi CARTE PRIN POSTĂ, tel. / fax: (021) 222 90 61
ISBN 973-50-0563-8
O *plăsmuire a minţii îndreptată îinpotrivă-mi*
ar putea fi folosită ca o armă atît de puternică,
Incit plăsmuirea, chiar dacă ar fi a altuia,
m-ar putea ucide.
PARACELSUS
Lucien se afla în situaţia pescarului din nu ştiu ce
legendă arabă: vrînd să se înece în mijlocul
oceanului, pescarul ajunge în centrul unei ţări
submarine, unde devine rege.
BALZAC
fiecare om se străduieşte, pe cît îi stă în putinţă, să persevereze în a răinîne el însuşi.
SPINOZA

PRIMA PARTE

Capitolul I

In dimineaţa zilei de 4 octombrie, Gregorio Olias s-a trezit mai devreme decît de obicei. Petrecuse o noapte tulbure, iar în zori i se păru că visează că venise un sol cu o făclie, ca să-i dea de veste că ziua necazurilor lui luase sfîr-şit: „Scoală-te, pinguinule, că se aud deja tobele", îi zise acesta. Privi camera aflată în semiobscuritate şi apoi, răpus de iluzia că visează că-i treaz, închise din nou ochii. „As! E prea tîrziu ca să mai fug!" răspunse el, moţăind. Deşi, pentru o clipă, se crezu la adăpost, îşi dădu seama imediat că, tot menţinîndu-se în absurd, va ajunge să descopere aici legile logice care îl leagă de realitate. Aşa că îşi luă inima în dinţi ca să-şi spună „sînt pierdut", apoi adăugă: „pierdut în jungla amazonică, cu o cutie de pantofi şi un briceag cu mai multe lame." îşi dădu seama încă o dată că nu face decît să ridice în grabă un parapet de apărare împotriva

capcanelor lumii. Dar cuvintele şi-au pierdut probabil proprietăţile magice. Ca să se convingă, zise cu glas tare „penibân" şi se concentra ca să audă efectele unei astfel de declaraţii, însă nu se întîmplă nimic; nici măcar obişnuitele lucruri dintot-deauna, cu numele lor cunoscute dintotdeauna, n-au protestat nicicum contra irumperii intrusului. Un orologiu bătu ora opt, şi atunci timpul ameninţă cu recuperarea sensului său liniar.
Inspirat de ecoul ultimei bătăi a orologiului, Gregorio îşi imagină agonia unei mişcări originar impetuoase. Văzu valuri spărgîndu-se de far, ultimul mărunţiş dintr-o mare avere, suspinul final al unui suflet pătimaş şi nu numai că refuză să recunoască în aceste închipuiri semnele care anunţau prezentul, ci chiar se întoarse înapoi în timp, pînă dădu de Ahile alergînd în urma broaştei ţestoase, iar cînd era gata să proclame că lumea e o iluzie şi numai o iluzie, se trezi la realitate, copleşit de panică.
Şi totuşi, acum ce mai este cu zgomotul acesta aiurea, care se aude de afară? îşi ascuţi auzul şi recunoscu, abia perceptibili, paşi prin zăpadă şi urletul lupilor într-o pădure de brazi. Pentru o clipă, se lăsă cuprins de euforia lugubră a celui mai bun erou al său de ficţiune, Luck Turner, protagonistul romanului *Vieţi sălbatice,* ale cărui date figurează în fişierele celor mai prestigioase biblioteci din oraş. Cînd, cu trecerea timpului, se va estompa amintirea acelor ani şi va creste în ţară o generaţie inocentă, poate că atunci va găsi cineva un nume plutind în deriva veacurilor, un nume care să nu fie legat de o crimă, de un capitel sau de nişte cuvinte, nici măcar de o anecdotă, ci o particulă simplă şi magică, în suspensie; un nume absurd şi exact, care să răinînă poate ca o cifră semnificativă pentru condiţia şi destinul unei epoci. Dar nu avea să fie aşa. Cel mai probabil este — înţelese el, incomodat de luciditate — că o să fie de ajuns o uşoară agitaţie prin oraş pentru a zădărnici toată acea intrigă, care antrenase întreaga-i pudoare şi îndrăzneală; si, de asemenea, multă veghe. Se pregătea să se întoarcă pe meleagurile Amazoniei, cînd intră mesagerul, care se opri lîn-gă noptieră, îi simţi răsuflarea în ureche şi îl auzi rostindu-i numele, cu o nazalitate căutată.
— Gregorio, Gregorio! Haide, că altfel rămîi singur, că-i deja opt, se aud tobele bătînd tot mai aproape!
îşi aduse aminte atunci de ziua aceea, 4 octombrie, cînd trecea Generalul prin oraş. Pe hol, cele două femei păreau a fi gata de plecare, dar întotdeauna o treabă de ultimă oră le făcea să mai zăbovească în întuneric, „îmbracă-te ca de duminică, dă-ti cu parfum, pune-ţi pantofii cei buni şi nu mai sta aici ca proasta-n drum, aşteptînd ca o paparudă", zise una dintre ele, dispărînd apoi pe dîrele propriilor ei reproşuri.
Cînd, în sfîrşit, a auzit paşi pe scară, a deschis ochii şi a recunoscut printre jaluzele lumina de toamnă. Şi-a amintit atunci cu exactitate de viaţa pe care o abandonase cu o noap-

te mai înainte. Deşi s-a întors în trecut ca să-i caute un sens care să-l elibereze de prezent, şi-a dat repede seama că existenţa lui este alcătuită din fragmente ce nu se îmbină între ele şi că, oricît ar încerca el să le aranjeze, va ajunge mereu doar la un joc de noroc, unde totul se pierde sau se cîştigă, pentru ca la sfîrşit să se strice ordinea pieselor şi să înceapă din nou, iar şi iar. „Este ca şi cum ai încerca să tai un ies, cu pana sau cu spada", îşi zise el, iar în clipa aceea prezentul se prăvăli asupra lui, ca o rostogolire de instrumente muzicale.
O perioadă de patruzeci şi şase de ani s-a scurs ca trecerea unui păianjen pe piele, în timp ce asculta zgomotul care venea din măruntaiele lui şi îşi refăcea la nimereală imaginea, ca în fiecare dimineaţă, s-a gîndit din nou la neînţelegerile şi la apucăturile ce îl aduseseră în această stare: intrarea lui ca angajat în acel birou, îmbrăcat ca de primăvară la jumătatea după-amiezii, traseul pe care îl străbătea pe înserate ca să se alăture familiei, conversaţiile telefonice cu Gil, de două ori pe săptămînă, timp de nouă ani, prima minciună, veselă şi totodată nelalocul ei, şi ultima, chiar ieri, 3 octombrie, cînd a pus telefonul în furcă pentru totdeauna, a stins lampa cu alcool şi apoi a traversat, cu o neaşteptată uşurinţă, aleea de nisip, simţind sub tălpi o vagă ostilitate, care mai persista încă.
Ca să i se confirme parcă această senzaţie, s-a lovit la gleznă cu un fier. în acea dimineaţă, totul se alia împotriva lui. Cînd a aprins aragazul, băţul de chibrit i s-a prins de o unghie; n-a terminat bine

cu înjurăturile, cînd s-a stîrnit vîn-tul care, în celălalt capăt al casei, a deschis uşa, aducînd cu el un vîrtej din foi de ziar. Atunci a auzit tobele. Dinspre stradă veneau strigătele lumii gata să ajute pe oricine, oameni săritori, strigăte ce s-au amestecat şi după aceea s-au confundat cu zgomotul produs de apa pusă la fiert pentru cafea, îşi cercetă chipul cel cu multe nume în linguriţa de cafea, încercă să facă un gest de indiferenţă îngrijorată, ca în cele din urmă să rămînă pe gînduri, sugîndu-şi degetul rănit şi uitîndu-se la flacăra de la *aragaz.* „La sfîrşit, tot Ahile va cîstiga, ca întotdeauna" se gîndi el, în vreme ce de departe se auzeau de la un radio semnalele sonore care indicau ora.

11

Luă acel semnal drept un avertisment al triumfului definitiv al prezentului; ca să scape de ameninţarea lui, încercă iarăşi să-şi amintească trecutul, însă nu reuşi să ajungă de-cît pînă la visul din noaptea precedentă. Visase că e negustor şi că trebuie să transporte pe drumuri terestre un anumit număr de pui de prepeliţă. Temîndu-se ca nu cumva camionul să sufere vreun accident şi să-i fugă păsările, iar astfel marfa să se piardă, puse la cale o stratagemă care consta în a lega de picioarele fiecărui pui cîte un pliculeţ de ceai, în chip de lest. Şi chiar aşa a procedat, într-adevăr, a avut un accident, însă păsările n-au izbutit să-şi ia zborul. Mulţumită şiretlicului său, le-a recuperat pe toate şi, ajuns la destinaţie, le-a vîndut cu profit.

Dezvăluirile din nălucirea lui i-au arătat că, tot inventariind coşmaruri, întîrzie înfruntarea cu realitatea. „Sînt pierdut", îşi zise el, fără emfază, confirmînd parcă un fapt străin de cele mai vechi nelinişti ale sale. Imediat, îmboldit de teama de laşitate, a ieşit pe uşă şi a privit holul aflat în penumbră. Pe o flaşnetă se îngrămădeau veşmintele lui de impostor, iar pe un jilţ zăceau o cutie de pantofi şi sase volume identice, lăsate la întîmplare ca nişte cărţi de joc perdante. Lîngă fereastră, pe un scaun care păstra amintirea stăpînei, a observat o cutie cu aţă şi ace de cusut. Obiecte obişnuite, care păreau învăluite într-o atmosferă ostilă oricărui lucru nou. Chiar şi clopoţelul cîinelui, care suna uşurel, undeva în fundul holului, avea tonul şi voinţa de a exprima un concept.

De-abia cînd şi-a dat seama că cele mai paşnice obiceiuri îşi pierduseră spontaneitatea şi-i cer o concentrare de artizan, a înţeles că a căzut pradă panicii. Dar şi acest lucru î s-a părut ireal. Şi-a smuls şervetul de la gît, l-a împăturit în triunghiuri exacte, a strîns din buze şi l-a pus în sertar. Apoi s-a uitat la ceas: opt şi jumătate.

Şovăi între a lua imediat o hotărîre şi a-şi lăsa un răgaz pînă seara. Cu această îndoială în suflet, *se* spălă, se îmbrăcă frumos, se dădu cu colonie şi rămase o clipă aşa, cu o mînă pe clanţa uşii de la baie, de parcă s-ar fi aflat pe scara unui tren gata de plecare, cu faţa la autoportret, aşteptînd să vadă care dintre cei doi, el sau cel din oglindă, este perdantul.

12

Pe urmă ieşi pe hol, repetă expresia sub buiandrugul ultimei uşi si, înainte de a o închide, îşi aduse aminte: „Gata, ştii doar, tu eşti Gregorio Olias şi habar n-ai unde se află acum Fa-roni. Nu ştii nimic şi eşti grăbit, nici un cuvînt în plus."

Afară, linişte şi pace. Era o casă veche care probabil, cînd-va, se bucurase de oarece bunăstare, dar nu atît de mare înot să-i prelungească prestigiul şi în decadenţă. Totul era vetust, murdar, pîrîitor şi chiar întunecos, încă de pe vremea de mult trecută, în care Gregorio a urmat aici ultimul său an de liceu, cînd funcţiona, la etajul întîi, o scoală serală, iar el venea o dată cu lăsarea serii fumînd, ţinîndu-şi ţigara ascunsă în palmă şi urcînd pe scară cu pas legănat şi cu o atitudine dispreţuitoare, după cum văzuse în filmele cu negri care se dădeau în cartier. Mai înainte, acel imobil trebuie să fi fost unul de istorie şi de ambianţă galdosiană, o casă locuită la începuturile ei de înalţi funcţionari sau funcţionari de importanţă medie, de negustori, de profesionişti şi rentieri, cucoane care se duceau zilnic la biserică, avînd mereu în gură savoarea unei înghiţituri de cafea tare, iar pe mîini dîra de la şerveţelul cu care a parafat în colţul buzelor ultima sentinţă morală. Mai apoi a văzut o melancolică vîn-zoleală de pensionari cu băşti în cap şi cu fulare la gît, un specialist în boli venerice care îşi instalase peste noapte cabinetul în aer liber, vreo văduvă împopoţonată ce-şi deschisese pensiune la etajul al doilea ori un magazin de lenjerie jalnică la parter, pînă cînd, în cele din urrnă, pentru că pensiunea s-a închis, pentru că s-a măritat văduva, pensionarii au murit, iar magazinul a intrat în lîncezeală, peste cenuşa ultimelor pasiuni personale din acea lume în

perpetuă disoluţie, a apărut acea şcoală serală, la a cărei intrare, unde acum atîrna o tăbliţă pe care scria B. A. COMERCIAL SYSTEM, avea să se oprească Gregorio, cu douăzeci şi cinci de ani mai tîrziu.
„Aici am cunoscut-o pe Angelina", îşi spuse el, sprijinin-du-se de balustradă şi simţindu-se ameţit, acum da, ameţit de farmecul amintirilor năucitoare. „Trebuie să fi fost într-o zi de toamnă, ca asta de azi." închise ochii şi ridică o mînă, imitînd siguranţa de om de lume cu care o salutase atunci, cînd ea cobora în fiecare seară cu un pas discret, pentru că
13
împărtăşea împreună cu mama ei izolarea impusă de un doliu nemilos şi păstra din după-amiezele de tristeţe deprinderea de a se deplasa încet şi în penumbră şi obişnuinţa de a răbda la nesfîrşit. Intra, mergea aproape lipită de pereţi şi se oprea din propria-i lentoare: cu privirea pierdută, cu umerii lăsaţi, cu mîinile împreunate la piept şi cu o expresie lipsită de spirit şi de viaţă, purtînd pantofi fără toc şi o vestă de lînă.
Se numeşte Angelina şi venise să înveţe să bată la maşină, asta a fost tot ce a reuşit să-i spună în prima zi. Grego-rio i-a zis că se numeşte Gregorio (deşi unii îi ziceau Gregor), că locuieşte într-o pensiune şi că lucrează ca agent într-un birou de asigurări. I-a arătat un pix cu emblema întreprinderii. A doua zi i-a spus că scrie versuri de dragoste neîmplinită şi că^ştie cîntece triste, pe care le fredonează în ritm de chitară, în a patra zi i-a dăruit pixul şi i-a spus că avea să se facă inginer şi să construiască poduri suspendate în jungla amazonică. Atunci ea, cu un murmur buimac — fiindcă durerea mai punea încă surdină confidenţelor —, i-a spus că tată-su fusese căpitan de cavalerie şi că mai păstrau în casă o flaşnetă cu imnuri marţiale, expresie a vremurilor de prosperitate, cînd părinţii o duceau să mănîn-ce biscuiţi înmuiaţi în cafea cu lapte la manejul militar.
Era blîndă şi plinuţă, mirosea a săpun de nuci de cocos, iar glasul i se stingea la sfîrşitul propoziţiilor, ca şi cînd pudoarea ar fi prevenit-o că ar fi comis o indiscreţie. Cu toate acestea, au trecut peste şovăiala din primele zile şi după o săptămînă în care se vedeau doar întîmplător, au ajuns să-şi dea întîlnire. Aşezaţi pe o bancă la capătul întunecos al unui culoar, îşi apropiau capetele şi se sfiau să-şi vorbească, străini de forfota elevilor nedormiţi, care tot intrau şi ieşeau din sălile de cursuri.
Conversaţiile lor erau marcate de pauze lungi. Cînd tăceau, Angelina stătea nemişcată, cu genunchii lipiţi şi cu privirea în jos, iar Gregorio, care purta un costum de flanel subţire şi văzuse numeroase filme cu spioni, confundînd această pasiune cu viaţa reală, se sprijinea de spătar, fuma aruncînd fumul peste reverele hainei şi se credea monden şi chipeş, deşi era scund şi fără farmec; numai că avea paloarea unui
14
elev oarecare de liceu seral şi continua neodihnă de care suferea îi dădeau teoretic un anume aer de seminarist care trece printr-o criză de conştiinţă. Probabil că buna impresie despre sine, precum şi senzaţia de goliciune pudibondă pe care i-o produceau lungile momente de tăcere l-au făcut să vorbească despre trecutul lui. Dar de-abia îşi începuse relatarea — îşi aminti Gregorio, douăzeci şi cinci de ani mai tîr-ziu —, că vorbele lui şi dobîndiră calitatea ambiguă care, în viitor, avea să-l înalţe, ca apoi să-i pricinuiască nefericirea. Povesti cîteva lucruri adevărate, dintre cele mai inofensive, însă pe cele mai multe le trecu sub tăcere, iar pe altele le înfrumuseţa sau le inventă într-un moment de inspiraţie, ca după aceea să uite cu totul de ele, dar atunci rămase surprins de fluiditatea spuselor sale şi de verosimilitatea lor, pentru că nici o clipă măcar n-a avut conştiinţa că trădează clar modelul real.
Era adevărat că părinţii lui muriseră şi că la vîrsta de nouă sau de zece ani venise din sud ca să locuiască împreună cu singura rudă care îi mai rămăsese, unchiul Felix Olias, pe care imaginaţia lui bogată l-a ridicat la rangul de artist boem, posesor al unei biblioteci exotice şi monumentale şi expert în subiecte culinare, geografice şi pedagogice. Aşa trebuie să-i fi vorbit, însă probabil că în acele momente, cu aceeaşi precizie ca şi în ziua de 4 octombrie, îşi aduse aminte — şi ajuns aici, se aşeză pe trepte, gata să-şi analizeze obiectiv trecutul şi să caute în el cauza urîtelor lui necazuri — de ziua de demult cînd a sosit în oraş într-un tren de noapte, care mergea cu o locomotivă cu cărbuni, şi de dimineaţa ceţoasă în care l-a văzut pentru prima oară pe peron, îmbrăcat într-o

vechitură de palton, cu ochii lăcrimînd de frig, cu pantofii plini de noroi, cu trupul firav şi tremurînd, sugerînd astfel urmările singurătăţii.
Avea o faţă de vegetarian convins şi era de o blîndeţe stîn-gace, care părea a fi mereu pe punctul de a vrea să spună ceva. Şi chiar a şi spus: a vorbit despre bacalao^si despre un grătar, dar şi despre o poveste extraordinară. Insă pufăitul locomotivei şi strigătele mulţimii l-au împiedicat să mai audă şi altceva. Referitor la unchiul său, Gregorio mai ţinea încă minte ritmul poticnit al respiraţiei lui şi temperatura pielii,

cînd, fără să mai spună ceva, l-a apucat de mină şi-au luat-o pe un labirint de străzi noroioase. Prin ceaţă, se auzeau goarnele gunoierilor, iar la intersecţii mai străluceau încă unele becuri, obosite parcă de lumina zorilor. Au trax'ersat locuri pe care mai tîrziu, peste ani, Gregorio avea să le caute în zadar şi care, în acele clipe, i s-au părut a fi nişte şoproa-ne enorme cu spărturi prin care *se* scurgea apa de ploaie. şi îşi mai aduce aminte ceva ciudat: pe străzi era puţină lume, ici-colo cîte un trecător singuratic mergînd grăbit, avînd totuşi, în acelaşi timp, şi impresia — care creştea necontenit — de mulţime şi de strigăte în cor. Zoriţi de ritmul ameninţător pe care îl căpăta oraşul, au luat-o apoi pe nişte străduţe pietruite şi au mărit pasul sub ploaie. Parcă ar fi străbătut drumurile iniţiatice ale vieţii, însă în cele din urmă au intrat pe o uşă, au urcat pe o scară întunecoasă şi au ieşit într-un patio cu galerii cu bîrne de lemn şi cu ghivece cu flori dormind pe balustradă, unde se auzeau doar şoaptele zorilor.
Acelaşi hazard ce părea să-i fi condus pînă aici i-a făcut să se oprească în faţa unei uşi pe care unchiul o manevra cu o şovăielnică încăpăţînare. înainte de a intra, a întors capul peste umăr: „Capul sus, băiete, că numai în astfel de împrejurări se călesc eroii de mîine", a zis el, lăsînd timp cuvintelor să se adune ca să capete un înţeles şi să se zbată apoi o clipă între plenitudine şi disoluţie. După aceea s-a şters pe picioare şi a împins uşa spre un alt timp. Şi astfel au intrat acolo ţinîndu-se de mînă curajoşii călători din zori de zi.
Apartamentul avea două încăperi, despărţite de o draperie imprimată, cu păsări în zbor. în mijlocul primei camere, cu podea de cărămidă proaspăt frecată, era un vas cu jeratic şi cu cenuşă caldă încă, iar în rest, un dulap, o masă şi două scaune, toate vechi în strălucirea tulbure a dimineţii. Totul avea aici înfăţişarea complicată a simplităţii care încearcă să înfrunte sărăcia opunîndu-i cine ştie ce obiect ornamental de neînţeles. Pe perete era agăţat un calendar ilustrat cu un far maritim, iar de acelaşi cui atîrna o pelerină din fir subţire.
Multă vreme după aceea, Gregorio îşi mai aducea încă aminte că unchiul său, după ce a aţîţat focul, s-a întors spre

el şi l-a privit cu aceeaşi delicateţe concentrată cu care trebuie să-ţi memorezi visurile recente, ca să nu se risipească, şi că el însuşi avea ochii obosiţi de lucrurile pe care le văzuse, începînd cu trenul, astfel că au rămas mult timp ui-tîndu-se unul la celălalt, ca doi străini care se întîlnesc în luminişul din pădure, fără a îndrăzni nici măcar să clipească. Dar, de fapt, totul a durat doar o clipă, pentru că imediat un imperativ sunet de goarnă i-a scos din starea de abandon. Unchiul s-a apropiat de el scărpinîndu-se pe ceată, i-a pus o mînă pe umăr şi l-a condus spre cealaltă latură a încăperii.
— Uite, băiete, îi zicea el, asta-i casa noastră. Aici, şi lovi atunci în masă, ca să-i încerce rezistenţa, vom mînca, tu îţi vei face temele, iar eu voi ţine socotelile afacerii. Pentru că am o afacere, ştii? O să vezi. Iar acesta-i un radio, vezi? Uite ce bine se aude. Dulapul acesta, care are o vinietă sculptată ce reprezintă un dialog între animale, este un dulap pe cinste; ca mai toate obiectele din această casă, are o istorie nu prea lungă de povestit. Aici vom face mîncarea — şi atunci a arătat înspre un colţ unde erau un dulap în perete, o lampă de gătit cu petrol şi o chiuvetă. Ţie îţi place bacalao? Că eu ştiu să-l gătesc în sase feluri diferite: cu varză, cu orez, cu fidea, cu năut, cu cartofi şi cu roşii, care este cel mai gustos dintre toate — zise el, enumerîndu-le jovial —, şi mai ştiu că fac nişte măruntaie cu ceapă de te lingi pe degete, iar la zile mai deosebite, cum e cea de azi, carne de ied cu garnitură de cartofi. Ce părere ai de toate astea? Iar aici — şi atunci a tras draperia — vom dormi arnîndoi.
în acel moment a amuţit, de parcă s-ar fi aflat în faţa unei vaste panorame. Era o odăiţă fără ferestre, cu pereţii nevăruiţi. Au stat în acea cămăruţă mai mult decît trebuia ca să vadă un pat de fier şi o noptieră cu o oală de noapte pe suportul rupt, dar nu suficient timp încît să găsească cuvintele care să-i scape de tăcerea ce uneori părea că avea să devină definitivă. Au mai făcut un pas. Intr-un colţ apăru o chitară fără luciu, iar într-altul un cufăr cu încuietoare de cupru. Au continuat să cerceteze camera cu privirea, iar cînd n-au mai avut ce să vadă, Gregorio a simţit respiraţia unchiului său şi a recunoscut în ea

acelaşi aer stătut care îmbiba

locuinţa; devenise atît de trist, încît a început să plîngă pe dinăuntru, fără să verse vreo lacrimă sau să-şi altereze chipul ori să-şi zguduie umerii, gîndindu-se că n-o să mai scape niciodată de frigul din acea dimineaţă şi de mirosul de găini amorţite. Unchiul s-a aşezat atunci pe pat şi a început să sară ca să-i încerce elasticitatea. Apoi a rămas cu privirea pironită între picioare, ca şi cînd i s-ar fi pomenit de o enigmă a cărei dificultate îl condamna la melancolie.
însă afară au răsunat iarăşi goarnele. Cu paltonul lui lung şi greu, care-i conferea o corpolenţă în ruină, unchiul a traversat încăperea, a aprins gaziera, s-a răsucit spre el zîm-bind şi a luat o caraghioasă poziţie de drepţi.
Ceaţa începuse să se risipească, iar cînd s-au aşezat la masă ca să ia micul dejun, o rază de soare i-a învăluit în-tr-o undă de transparenţă reflexivă. Mîncau fără să-şi vorbească, fără să se privească: unchiul clefăia în castronul lui cu lapte şi cu bucăţi de pîine; Gregorio — cu o inapetenţă plină de tristeţe şi lipsită de memorie. Zgomotele răscoleau dimineaţa, iar afară se contura profilul unui oraş mare, care pornea la treabă.
Numai după ce a terminat de mîncat, unchiul s-a pus din nou pe vorbit. Scăpat de nelinişti, şi-a scuturat firimiturile de pîine de pe piept şi s-a lovit uşor cu palma, a mulţumire.
— Hai să vedem, zise el, agitîndu-şi degetul arătător, tu ştii cine era arhiepiscopul Acuna?
— Nu.
— Dar ştii ce înseamnă cuvîntul *abuna*[1]*!*
— Nu. '
— Ştii pe unde vine Acapulco? Nu? Păi o să vezi că nu peste mult timp o să le ştii pe toate. Bunicul sau tată-tu nu ţi-au vorbit niciodată despre *rîvnal*
— Nu-mi prea aduc aminte.
— Păi e mai bine aşa, fiindcă acesta e un cuvînt blestemat. Ştii că eu l-am cunoscut pe diavol în persoană?
— Nu.
— Păi o să-ţi povestesc şi despre asta. S-a uitat la ceas.
[1] Arhiepiscop abisinian *(n. t.).* 18
— Dar acum trebuie să ne grăbim, îndată ce vom ajunge la firma mea de comerţ, o să-ţi spun ce proiecte am făcut pentru viaţa noastră în comun. O să-ţi povestesc şi o în-tîmplare care te va mira şi despre care n-am mai vorbit cu nimeni pînă azi.
Au ieşit în galerie, au străbătut o stradă întortocheată şi au ajuns la o răscruce pe unde treceau tramvaie scoţînd scîn-tei. Acolo, sub un salcîm, era firma de comerţ. Unchiul i-a arătat-o de departe:
— O vezi? Nu ţi se va părea mare lucru, dar să o aprovizionezi la zi, cu tot felul de articole moderne, cere mult devotament şi mai ales experienţă. Dar unchiul tău, deşi nu pare, este un mare negustor. Necazul este că viaţa nu prea mi-a dat ocazia să arăt de ce sînt în stare.
Era vorba de un chioşc din scînduri nerindeluite, vopsite în verde şi prinse între ele cu bucăţi de tablă. Un chioşc ticsit de fleacuri pentru copii; tutun şi romane de dragoste, poliţiste şi despre Vestul Sălbatic.
Au intrat cu spatele pe o uşiţă şi au luat loc înăuntru, între gemuleţele murdare; unchiul se aşezase pe un taburet şi ţinea între picioare un vas de alamă plin cu mangal, iar Gregorio se ghemuise pe un teanc de reviste cu benzi desenate, de unde de-abia reuşea să vadă rămurişul mişcat de vînt, din vîrful salcîmului.
Din ascunzătoarea lui, a auzit strigătele şcolarilor şi huruitul tramvaielor. Ascultîndu-le, Gregorio a adormit şi a visat o tindă în care o femeie cosea răbdătoare în penumbra unui patio scăldat în soare. A văzut o rază de o transparenţă angelică, pe unde se lăsau viespile spre o iasomie şi a auzit, din cel mai ferit loc al după-amiezii, susurul diafan al apei. Cînd, în cele din urmă, s-a trezit, a tresărit din pricina ploii, simţind că se prăbuşeşte în gol şi că nu are aer să respire. Cu o senzaţie de sufocare, care era ca un strigăt fără glas, şi părăsindu-şi parcă trupul, s-a ridicat în picioare înfiorat în semiobscuritatea din chioşc. Unchiul, ce ţinea o carte mare în poală, a oprit degetul cu care urmărea rîndurile pe care le buchisea şi s-a răsucit spre el, zîmbind neajutorat.

— Acum, că te-ai odihnit — a zis el, închizînd cartea şi încrucisîndu-şi mîinile peste ea, mîini puternice ca nişte lo-

peţi, dar de o încetineală cam ţeapănă, încît terminau orice mişcare numai din încăpăţînare —, să vorbim despre noi/ Iar pentru început, o să-ţi zic povestea făgăduită.
Gregorio s-a ghemuit din nou în colţul lui, înconjurat de mirosul de găini adormite şi de frigul peren al dimineţii.
— Uite, băiete, eu am fost portar. Acum sînt pensionar, am o pensioară şi mă mai ajut cu acest mic comerţ pe care îl vezi aici. Pînă acum cîţiva ani eram mulţumit de viaţa mea şi aveam conştiinţa împăcată, deşi eram cam supărat că nu reuşisem să ajung şi eu ceva mai bine. Nu ceva mare, adică judecător sau medic, ci un bun meşteşugar, mecanic ori tîmplar de mobilă de lux sau oricare altă meserie care să ceară iscusinţă şi în care eu aş fi atins o îndemînare medie. Şi e păcat, pentru că de-abia mă pensionasem cînd mi s-a în-tîmplat ceea ce i s-a întîmplat şi bunicului tău: am început să descopăr în mine înclinaţii deosebite, nebănuite pînă atunci, pentru a practica cele mai grele meserii şi pentru a îndeplini sarcini dintre cele mai alese. Dacă vedeam un mecanic la lucru, îmi spuneam: „Ce mare mecanic s-a irosit în mine!", iar dacă vedeam un zidar, „ce mare zidar!", şi aşa-mi petreceam ceasuri întregi, stînd pe la uşile atelierelor, ur-mărindu-i la treabă pe meseriaşi şi plîngîndu-mă de ghinion. Ajunsesem chiar să cred că as fi putut să fiu un excelent agent de circulaţie. Eram atît de împătimit, încît închideam chioşcul la orice oră din zi şi mă duceam la intersecţii, ca să-i văd la lucru pe poliţişti, şi mai mereu le găseam lipsuri. „Eu as face-o mai bine", îmi ziceam, şi mă şi închipuiam îmbrăcat în uniformă şi dirijînd circulaţia cu gesturi elegante şi energice şi ciripind din fluier ca un cintezoi. Asta mă umplea de mîndrie, dar mă şi întrista şi-mi otrăvea gîndu-rile. Şi atunci am început să mă întreb de ce, fiind atît de talentat, n-am ajuns decît portar. Şi-am dus-o tot aşa vreo cîţiva anişori, iar cînd eram gata să mă împac cu soarta, într-o bună zi mi s-a întîmplat ceva, o să vezi.
Stăteam aici şi cinam (ţin bine minte, bacalao cu roşii), cînd s-a prezentat un bărbat de vîrstă mijlocie, cu o capă neagră şi cu nişte mănuşi pe care şi le-a scos tacticos. Era puternic şi cu ţinută, cu prestanţă. Avea o cicatrice pe frunte, ca o scolopendră, şi-i tremurau uşor mîrnile. în orice caz, nu-mi

mai amintesc bine înfăţişarea, deşi aş putea să-ti dau o mie de amănunte din fizionomia lui. Avea un aer distins şi în acelaşi timp agresiv, chiar aşa, la asta m-am gîndit de cum l-am văzut (omul acesta e o ispită, mi-am zis), şi privea cu deferentă şi totodată cu răceală. Fapt este că a pus chiar aici, pe această tejghea, un pachet mare învelit în hîrtie de ziar. Eu credeam că venise să facă un schimb de romane. Sînt unii mai în vîrstă cărora le e ruşine să citească romane şi vin seara tiptil şi uitîndu-se în toate părţile. Băiete, tu să nu citeşti niciodată romane, să nu cazi în acest păcat, că aşa zice şi cuvîntul însuşi: romane, mormane, adică moare cine capătă mania să le citească, aşa ar trebui să se numească, mor-mane. Mă auzi, băiete?
— Da, unchiule, răspunse încetişor Gregorio.
— Bun, stai să vezi. A lăsat pachetul aici fără să scoată o vorbă. Ba dimpotrivă, a început să cate cu privirea aiurea, ca şi cînd între noi ar fi fost deja o înţelegere. „Pentru schimb?" l-am întrebat eu, cu dumicatul nemestecat în gură. „Pentru schimb", a zis el, cu o dicţie perfectă, aproape cîntată. Am desfăcut învelitoarea şi am găsit acolo trei cărţi enorme, foarte bine legate în piele de viţel. Cum mai aveam încă înghiţitura în gură, m-am apucat să mestec, neştiind ce să spun şi presimţind parcă dezastrul. „Ce-mi dai pentru asta?" m-a întrebat omul. Şi, închipuie-ţi, Gregorio, mi-a venit un răspuns de milioane, nu ştiu de unde. Am ferit puţin cărţile şi i-am zis: „îmi pare rău, dar deocamdată n-am de gînd să-mi extind afacerea." „Cu toate astea", a zis el, „fă-mi o propunere." Atunci s-a petrecut ceva foarte greu de explicat, ceva extraordinar pe care îl poate înţelege numai cine a trecut printr-o asemenea încercare. Fapt este că am început să ne simţim inspiraţi şi să facem schimb de zeflemele şi de cuvinte indecente. Ne pierduserăm buna cuviinţă şi ne purtam amîndoi ca nişte adevăraţi artişti. Mie nu mi se mai întîm-plase aşa ceva niciodată, cu toate că în lista pe care mi-o făcusem cu calităţile mele n-am ocolit-o pe aceea de orator. Eram convins că dacă mi s-ar fi ivit prilejul, mi-ar fi ieşit un bun discurs, despre orice. La fel se întîmplase şi cu bunicul tău, care voia să se facă notar. Sau tu nu ştii că bunică-tu

era notar, iar tată-tu colonel, mă rog, în glumă, şi că treaba asta ei o numeau *rîvnăl* Nu ştii?
— Nu prea mi-aduc aminte.
— Păi mai bine, că vorba asta-i blestemată. Dar să vedem mai departe. Bărbatul aştepta să-i propun o

învoială, iar eu i-am oferit atunci luna (ţin minte că era în descreştere). Iar el a zis că nu adusese cu el un coş ca s-o care. I-am oferit atunci pielea ursului pe care aveam să-l vînez la pastele cailor, plus o sută de păsări în zbor şi toţi strugurii de pe aracii de sus la care poate ajunge. I-am mai oferit şi alte lucruri imposibile, pe care el le-a refuzat cu eleganţă, după ce a cumpănit. Cînd m-a lăsat inspiraţia, i-am întins, să mă ierte Dumnezeu, un pumn de bomboane şi un şir de petarde. El rîdea cu poftă şi-mi zicea: „Mai dă-mi şi o uniformă completă de agent de trafic." Cum putea acel om să-mi cunoască secretul, dacă nu era dracul însuşi, aşa cum cred eu? Insă în acele momente nu mă preocupa altceva decît să-mi salvez onoarea. Ba i-am oferit chiar şi sufertaşul cu baca-lao. Iar el continua să rîdă şi să-mi ceară multe alte lucruri: mistria de zidar, cheia de mecanic, dalta de tîmplărie, ecusonul de portar. I-am pus aici deasupra (că eu eram ca un nebun, nu dădeam nici un fel de credit acelei răutăcioase demonstraţii de putere) un ceas de jucărie, un pistol de apă, o mască reprezentînd o maimuţă şi tot ce mai aveam pe aici. Dar cînd am scos un teanc de romane şi de povestiri, la în-tîmplare, el a devenit serios, a pus mîna deasupra lor, ca şi cum ar fi făcut un jurămînt, şi a zis: „închei tîrgul, cele trei cărţi mari contra acestui lot." M-a speriat glasul lui, devenit aspru pe neaşteptate, ca de trişor. Ca să fiu la înălţimea împrejurărilor, am acceptat, ca să nu creadă cumva că sînt un şarlatan fără creier. Aşa că a înşfăcat teancul, s-a înfofolit în capă cu o mişcare de parcă s-ar fi pregătit să dispară sub pămînt, şi-a pus mănuşile fără nici o grabă, apoi a făcut un semn de salut ca un artist şi de atunci nu l-am mai văzut vreodată. Ce părere ai despre cele întîmplate? Nu e o treabă de diavol?

— Nu ştiu, răspunse Gregorio, care de-abia mulţi ani mai tîrziu avea să înţeleagă tîlcul acelei istorii.

22

— Păi uite, băiete, asta-i una dintre acele cărţi, iar aici le ţin pe celelalte, păzite ca ochii din cap şi prin care tu vei deveni un om de ispravă. Dacă eu as fi ştiut că există asemenea cărţi, la ora actuală aş fi un mare om, cine ştie dacă nu cumva judecător sau doctor; ori poate chiar cardinal la Roma, şi nu ca bunicul sau tată-tu, ci de-adevăratelea, cu hîrtii în bună regulă.

Prima dintre cărţi era un dicţionar. „Aici sînt toate cuvintele care există, nu lipseşte nici unul." A doua era un atlas: „Iar aici, toate locurile şi denivelările din lume." A treia, o enciclopedie: „Iar asta e cea mai grozavă dintre cele trei, pentru că are în ordine alfabetică toate cunoştinţele omenirii, de la origini pînă azi. Ştiai că există o asemenea carte? Păi nici eu, pînă acum trei ani. De atunci, o tot studiez. Am ajuns la cuvîntul «Aecius», care a fost un general roman ce l-a omorît pe contele Bonifaciu în anul 432 şi l-a înfrînt pe Attila, regele hunilor, în 451, dar care a fost ucis de regele Valentinian III, care se temea pentru puterea lui. Avansez cu greu, pentru că sînt bătrîn şi am o memorie proastă. Ca să învăţ un lucru nou trebuie să-l uit pe cel dinainte. şi mai sînt pe urmă atlasul şi dicţionarul, în fiecare zi învăţ cinci cuvinte noi şi cîte un nume de fluviu sau de oraş. Cînd mă gîndesc la cîte lucruri aş fi putut să ştiu astăzi, dacă aceste cărţi mi-ar fi căzut în mină acum cincizeci de am şi dacă m-ar fi însufleţit spiritul de acum, îmi dau seama că nimic nu mă poate consola, pentru că ştiu că mi-am irosit viaţa şi nu mai am ce face. însă tu, Gregorio, ai totul la îndemînă. Parcă soarta mi te-a trimis, pentru a îndrepta festa pe care mi-a jucat-o viaţa, oferindu-mi pîine tocmai cînd am rămas fără dinţi. Aşa că ştii acum, de mîine vom începe ucenicia ta, nu mai e timp de pierdut."

S-a întors anevoie şi, punînd o mînă pe capul lui Gregorio, cu un glas alterat de solemnitatea momentului, a declarat:

— Băiete, tu vei deveni un mare om.

Capitolul II

Aşa că în fiecare dimineaţă ieşeau din casă devreme şi cum se instalau în chioşc, unchiul deschidea enciclopedia si, ajutîndu-se de un deget, începea să descompună cuvintele în silabe clare şi doctrinare şi nu treceau niciodată la articolul următor decît după ce Gregorio îl învăţa pe dinafară pe cel anterior. Apoi lucrau pe dicţionar şi la urmă treceau la atlas. Au început cu Peru şi erau hotărîţi să nu schimbe ţara pînă nu ajungeau să călătorească cu gîndul prin ea, numind fără şovăială şi cele mai nesemnificative forme din relieful respectivului stat. Mîncau de prînz în chioşc şi se întorceau acasă pe înserate.

Acasă avea loc ultimul act pedagogic al zilei. Cum unchiul era un bun caligraf, îl învăţa meşteşugurile lui de copist. „Care sînt ale gîndirii", afirma el, „pentru că filozofia e o ramură a caligrafiei şi apare ca urmare a concentrării pe care o cere perfecţiunea caligrafică." Scotea hîrtie şi un creion. „Să propunem mai întîi un proverb şi o maximă. Claritatea semnului", zicea el, în ritmul înflorit şi complicat al scrierii, „înseamnă deja o anticipare a pătrunderii lui de către minte, este ca un comentariu raţional al chestiunii. Vezi, băiete? Astfel devine cineva stăpîn pe un concept, absorbin-du-i întreaga substanţă."

Şi îi explica faptul că marea ignoranţă ce domnea în lume se datoreşte răspîndirii maşinii de scris. „A inventat-o Mister Remington, un american lipsit de inimă." De atunci, se pierduse nu numai meşteşugul manual al filozofiei, ci şi modul corect de a gîndi, care consta în a te aşeza cu torsul uşor aplecat, într-o atitudine atletică, cu cotul pe genunchi, cu bărbia susţinută de tripodul degete-

lor sau făcîndu-ţi un fel de vizieră ia frunte, cu celălalt antebraţ sprijinit zdravăn de coapsă şi cu mîna atîrnînd în gol, iar ochii aţintiţi în propriul orizont. La chioşc sau acasă, de fiecare dată cînd memorau ceva sau i se ivea vreo îndoială, adoptau poziţia gînditorului clasic şi astfel reuşeau întotdeauna să depăşească dificultăţile.
Iar în pat îl învăţa acorduri şi fiorituri de chitară sau îi istorisea povestea vechilor conchistadori şi mai ales epopeea lui Alvar Nunez Cabeza de Vaca, ale cărui fapte îl înflăcărau în asemenea mod, încît ajungea să strige, iar uneori chiar plîngă de emoţie. „Eu aş fi fost un bun conchistador de pă-mîntun", zicea el, „dar soarta m-a condamnat să trăiesc într-o epocă în care singura mare întreprindere se reduce la cucerirea unei oale cu mîncare. îţi dai seama ce-ar fi dacă unchiul tău ar descoperi un rîu? Rîul Olias. Sau o mare interioară: Marea Olias. Atunci, ce mi-aş mai rîde de moarte! De aceea tu, Gregorio, să vedem dacă nu cumva descoperi ceva, un virus, o lege. Ţi s-ar face o statuie. Dar atunci, ceea ce trebuie să faci tu este să nu uiţi de unchiul tău şi să le spui că eu am fost dascălul tău. Şi cu asta m-aş simţi răsplătit pentru cîte fac eu pentru tine."
Uneori, seara, somnul îl dobora pe Gregorio în timpul povestirii, iar unchiul, care începuse a istorisi mai multe vieţi exemplare, sfîrşea prin a se rătăci în relatarea propriilor lui himere.
A doua zi o luau de la capăt cu temele. Insă avansau cu atîta încetineală, încît după un an nu trecuseră de cuvîntul /i/oro[1] şi erau încă la ultimele rîuri şi versante din Peru. Pe atunci, Gregorio îşi dobîndise deja identitatea definitivă pe care avea să o evoce cu exactitate în dimineaţa zilei de 4 octombrie: o haină lungă de marinar, care fusese a unchiului său, o şapcă de piele, cu urechi, şi un fular plumburiu, pe care îl înfăşură de trei ori în jurul gîtului. „încă de pe atunci, umblam pe jumătate deghizat", îşi spuse, şi îşi aduse aminte de după-amiaza în care unchiul îi dăruise haina. Avea şase nasturi de aramă, iar pe căptuşeală era prinsă o etichetă aurie cu scrisul în engleză, unde se mai putea citi: *Tarrasa,* ceea
Acordare de privilegii unui oraş, unei regiuni etc. *(n. t.).*

ce l-a făcut pe bătrîn să scoată un suspin: „Ce negustor bun de stofe as fi putut să fiu", zisese el atunci, „dar şi un croitor de primă mînă, iar numele meu ar fi apărut pe căptuşeala paltoanelor timp de mai mulţi ani. Oh, Gregorio, viaţa este frumoasă, însă eu am irosit-o din cauza prostiei mele, iar acum, uite, nu mai am ce face", şi se făcea că plînge, cu un smiorcăit de copil.
Aceasta era obsesia lui. Pe timp frumos, scoteau scaunele în galerie şi stăteau la răcoare pînă la miezul nopţii. Atunci unchiul îi dădea sfaturi de bine pentru o viaţă, îi spunea că învăţăturile nu ocupă spaţiu, că orice ar face un om poate face şi altcineva, că statornicia este mama tuturor virtuţilor şi că niciodată să nu se culce seara fără a fi învăţat ceva nou. Şi îi povesti cum şi pe el tată-su îl întreba, la culcare: „Ce ai învăţat astăzi?", iar dacă nu învăţase nimic, îl scotea în stradă, chiar şi iarna, şi nu-l lăsa să intre pînă nu se întorcea cu o învăţătură de folos. „Ai adus ceva?", îl întreba dinăuntrul casei. Nu va putea să uite vreodată o noapte de ianuarie în care se înteţise ploaia, iar el nu găsea nici
0 noutate cu care să treacă pragul. „Am învăţat că plouă!" a strigat el. „Nu este de ajuns", a răspuns tatăl. „E frig!" „Nici asta n-ajunge."
— Era întuneric şi mi-era frică. Atunci am auzit o melodie cîntată la un instrument cu coarde, ritmică şi plăcută. Mi se părea că vine chiar de acolo de unde mă găseam, dar de fiecare dată cînd credeam că am găsit locul, melodia se mai îndepărta un pic. şi aşa am umblat multă vreme, pînă cînd m-am oprit în faţa unei case scunde. Prin uşa pe jumătate deschisă am văzut un bătrîn care cînta la vioară la lumina unui muc de luminare. Am rupt-o la fugă spre casă şi i-am zis tatii: „Am aflat că acolo jos e un bătrîn care cîntă la chitară." (Pe arunci nu ştiam ce-i aia o vioară, de-abia ştiam cum arată o chitară.) Tata mi-a poruncit să mă întorc şi să aflu mai multe despre ceea ce văzusem. M-am întors, am intrat un pic în casă şi m-am lipit de uşă. „Ce doreşti?" m-a întrebat bătrînul, continuînd să cînte şi fără să se întoarcă spre mine. Capătul de luminare se micşorase, iar umbra muzicantului umplea peretele. I-am zis: „Vreau să ştiu numele chitarei." „Chitara asta se numeşte vioară", a spus el cîn-

tînd mai departe, aceeaşi melodie. Vrei să ştii continuarea poveştii, Gregorio?
— Da.
— Păi să-i dăm bătaie. M-am întors acasă şi i-am dat tatii răspunsul de afară. „Nu este de ajuns!" a

strigat tata, „în-treabă-l pe muzicant cum îl cheamă, nu te mai mulţumi cu puţin. Nu vezi că învăţătura nu ocupă loc?" Aşa că am făcut cale întoarsă, iar afară era tot mai întuneric şi mai frig, şi toate uşile erau zăvorite şi fără lumină, în afară de cea a bătrînului. Cînd am ajuns, din luminare nu mai rămăsese mare lucru, de-abia se mai zărea cîte ceva, iar umbra muzicantului nu mai avea formă. „Cum te cheamă pe dumneata?" l-am întrebat eu. Iar el a răspuns, în timp ce cînta aceeaşi melodie: „Mă cheamă Manuel." Am dat din nou fuga acasă şi i-am transmis tatii răspunsul. Ploua cu găleata, apa era rece şi mă lovea sălbatic, nu mai lipseau decît lupii de pe stradă. Iar tata mi-a zis: „Dar melodia, cum se numeşte melodia? Hai, du-te şi întreabă. Fuga!" Şi m-am dus în goană, însă eram obosit şi înaintam cu greu. Cînd am ajuns, luminarea se stinsese, nu mai era nici o luminare, nu mai era nici bătrînul. Am băgat capul pe uşă şi am strigat: „Care-i numele melodiei?" Dar nu mi-a răspuns nimeni. Nu se auzea nimic, doar ploaia, şi m-am întors acasă plîngînd. Tata mi-a deschis atunci şi mi-a spus: „Acum chiar că ai aflat ceva, şi anume că nu vei şti niciodată numele acelei melodii. Ţi-o vei aminti mereu, dar nu vei şti cum se numeşte şi din cauza asta vei fi un om nefericit." Vai, Gregorio, şi cită dreptate mai avea! Mai ţin minte vag melodia — şi o fredona fără haz şi fără noimă —, dar nimeni nu ştie cum se cheamă, oricui i-aş cînta-o, iar eu o să mor fără să aflu. Acesta-i cel mai mare necaz al vieţii mele.
Şi în fiecare zi, Gregorio învăţa cîte ceva nou şi multe cuvinte şi denumiri de rîuri, de fluvii şi alte lucruri de interes general.
în timpul acelor primi ani, unchiul său se menţinuse lucid şi în putere. Mînca orice cu poftă, îşi cerceta cînd şi cînd documentele (un sertar plin cu hîrtii învechite, cu scrisori, poze şi tăieturi din ziare), cînta la chitară, se ducea zilnic la closetul comun, situat undeva pe galerie, iar duminica se

duceau la baia comunală, de unde ieşea întinerit, vesel şi cu chel de vorbă. Se întorceau cu tramvaiul, iar pe parcurs, îi arăta cu degetul ce schimbări suferise oraşul în ultimii cincizeci de ani.
Dar acea bucurie a durat puţin. Gregorio îşi aducea aminte că intr-o după-amia/ă, în vreme ce recapitulau istoria tribului maur ,\lbencerrajes, unchiul a închis brusc enciclopedia si, transfigurat de o neaşteptată corn îngere, pe un ton Ui[1] o nemărginită de/nădejde, a spus:
-- ÎVo să a|ungem niciodată la Cabe/a de Vaca, niciodată n-o să ajungem la Mexic, nici la don Lope de Aguir-re. Probabil ca eu n-o să ajung niciodată la Arrui/onia. O să mor, o să mă tac oale şi ulcele şi pînă şi tu, Gregorio, o să mă dai uitäm. O .să mor, Gregorio! şi ce se va alege atunci de Feh\ Olîas, dacă nimeni nu-şi mai aduce aminte de el? Băiete, noi cei clin neamul Olias sîntem blestemaţi. De aceea, pentru că sîntem b estemati mi s-a arătat mie diavolul şi m-a ispitit.
A început atunci să se uite, cu o privire ca de navigator vigilent, spre infinit şi să strige: — Rîvna! Agăţîndu-se *de* posibila ipote/ă că n-o să ajungă niciodată la Amazon şi că uitarea este o a doua moarte, mai de temut şi definitivă decît cea de dinainte, sărea peste obiceiuri şi slăbise ritmul uceniciei. S-a concentrat asupra conţinutului sertarului cu hîrtii, pe care le tot cerceta, şi a început să vorbească tare şi de unul singur; isi petrecea seara scăr-pinîndu-se în cap şi măsurînd încăperile cu paşi mari, de neuitat, alungind întotdeauna — acolo unde se păstrează numai amintirile — gîndunle neaşteptate, care îl făceau să se oprească o clipă. Gregorio nu ştia că mai păstra încă, în cufăr, uniforma de portar cu umerii auriţi şi cu fireturi de lux, uniformă în care, fără să-l prevină, *a* apărut îmbrăcat într-o dimineaţă, radios, stînd nemişcat ca într-un tablou sub buiandrugul de la intrarea în dormitor şi iluminat de un zîm-bet în care mîndria, speranţa, vertijul şi candoarea se adunau ca să alcătuiască un vag simptom de nebunie. După cî-teva luni de zile, a renunţat să mai iasă din casă, o făcea doar ca să se ducă la closet, iar cînd a venit primăvara, s-a insta-

lat în pat, unde-şi ducea viaţa înconjurat de hîrtiile din care tot citea şi răscitea, şi făcea comentarii schimbîndu-şi glasul şi umoarea, fără a descoperi vreodată cauza recazuri-lor lui sau obiectul care să-l mulţumească.
— Gregorio, după ce o să mor, o să te mai gîndeşti la mine?
— Sigur că da, unchiule.
— Cînd vei descoperi ceva, cînd vei ajunge un mare om, să nu uiţi să mă pomeneşti, băiete, să spui că eu am fost dascălul tău. Numai să nu mă uiţi cu totul!
La puţin timp după aceea, îşi aminti Gregorio în dimineaţa zilei de 4 octombrie, a refuzat să mai gătească şi şi-a redus dieta zilnică la cîteva fructe uscate, îşi petrecea ceasurile descojind arahide,

sugînd smochine şi rozînd castane, cufundat într-un maldăr de hîrtii, pe care apoi, în fiecare seară, le punea la loc în sertar, pentru ca a doua zi să o ia de la capăt.
Cu mirosul lui de animal captiv, cu discursurile msom-niace intermitente şi cu clefăitul de la mîncatul resturilor dietei, era greu de împăcat somnul; mai ales cînd îi venea chef să aprindă lumina în puterea nopţii, să ceară sertarul şi să înceapă să scotocească, orice-ar fi, printre hîrtii în căutarea documentului care îl trezise. „Unchiule, de ce nu dormi?" „Să dorm?" exclama el, cu ochii ieşiţi din orbite de uimire, cu bărbia lipită de mărul lui Adam şi schimono-sindu-se de părea a fi o pasăre de pradă, „cum să dorm!" şi agita o mînă de hîrtii, „oare slovele dorm, înţelesul lor se odihneşte?" Şi se pornea să spună tot felul de lucruri care mai cie care mai ciudate, cum că limbricii sînt cuvinte supravieţuitoare dintr-o limbă moartă sau că în regatul scaunelor, taburetul este orb.
într-alte nopţi, stăpînit de teama faţă de hoţii de documente, îl deştepta pe Gregorio din somn cu un „n-ai auzit zgomot de haimanale?" şi-l punea să caute pe sub pat sau să se ducă să se încredinţeze că uşa are zăvorul tras cum se cuvine, însă nemulţumit de inspecţie, putea fi auzit bombănind, suspinînd, blestemînd încetişor, ca în cele din urmă să cadă într-un somn uşor, din care aproape imediat se trezea ca să se uite la ceas, apoi se scula cu o tichie cu ciucuri pe cap şi într-o cămaşă de noapte de bătrîn avar, ca să vadă

dacă nu se înviorase lumina la fereastră, se întorcea în pat nemulţumit şi somnola în deriva unui bolborosit domol. „N-o să ajungem niciodată la Amazon", obişnuia el să zică, cu glasul sumbru, supranatural şi egal al celor care dorm.
Mai suferea şi de constipaţie. îşi prescria singur laxati-ve şi astringente cînd a început să pună în relaţie sănătatea cu regularitatea şi cu cantitatea de excremente, astfel încît, cum era matinal, se ducea în zori de zi şi se aşeza pe closet, sprijinindu-se de perete, şi se căznea să-şi descarce amărăciunea din măruntaie, scoţînd gemete puternice, hîrîite şi atît de numeroase, că-i deştepta din somn pe toţi cei care dormeau înspre galerie; pînă şi păsările din zonă îşi devansau trilurile şi, în fine, totul se trezea înainte de vreme, la un asemenea anunţ sonor şi stăruitor.
După cîteva luni de zile — Gregorio nu mai ţinea minte cînd anume —, şi-a pierdut interesul şi pentru hîrtii. Dacă nu-l înşală memoria, crede că s-a întîmplat într-o zi de primăvară, cînd, pe la jumătatea dimineţii, s-a auzit zarvă dinspre stradă, un tumult de glasuri şi de claxoane; pe culoar, paşi călcînd tot mai apăsat, ca apoi să se audă cum se îndepărtează, şi, în sfîrşit, o linişte punctată cu muzică de nai, care s-a aşternut pînă dincolo de locul unde poate ajunge memoria. N-a trecut însă prea mult timp, şi în amintiri şi-a făcut loc ecoul îndepărtat şi limpede al unei melodii care, pentru o clipă, părea a se retrage în memorie, dar care năvăli brusc sub balcoane, ca un vacarm de sărbătoare cu fanfară, şi a umplut văzduhul^cu strigăte de copii, cu însemne aurii şi cu fum de artificii, îmboldit parcă de o revelaţie divină, a traversat încăperea cu un mers atît de şovăielnic, încît Gregorio de-abia atunci şi-a dat seama de extrema lui decrepitudine, şi a ajuns lîngă fereastră, a privit în jos cu ochii înecaţi în lacrimi şi a aşteptat ca muzica să se îndepărteze; balcoanele s-au închis, iar liniştea a redevenit uluitoare.
— Ai auzit? a întrebat sau s-a întrebat el. Ai auzit? Era o melodie care prevestea ceva. Pentru o clipă, am avut impresia chiar că e vorba de melodia aia al cărei nume n-o să ajung să-l ştiu vreodată.
Duioşia a luat locul delirului. Dacă mai înainte realitatea îi era interzisă, limitată la corvoada cu hîrtiile sau încredin-

ţaţă unei memorii care nu se resemna în faţa uitării şi dacă acestora le consacra cele mai multe dintre insomnii şi cele mai sigure aberaţii ale lui, acum cea care nu-l lăsa să doarmă era viziunea milimetrică a lumii şi a suferinţei pentru cele mai neînsemnate lucruri. Pe cînd era copil, ţinea bine minte acest fapt, omorîse cu piatra o pasăre lipsită de apărare: iată o crimă de care nici o instanţă n-ar putea să-l absolve. Şi ce să mai zicem de gîngăniile care muriseră pentru a contribui la copilăria lui cu darul cruzimii? Plîngea din pricina lor, îşi trăgea nasul şi dădea din cap cu părere de rău. Se însufleţea pe neaşteptate, alinîndu-se cu gîndul unei mîntuiri tardive: „Ce face păsărică portăresei? Cîntă tot aşa, la ore fixe? Se mai zbenguie pe stinghioare? Hai, du-te şi te uită, spune-mi ce face ea acum! Şi termita aia care roade bîr-nele, o auzi cum roade? Iar muştele? Cîte rnuşte avem acum în casă?" Şi se apuca de tăifăsuit cu cele care se aşezau pe pat: „Bună să-ţi fie ziua, musculiţă! Ce cauţi tu pe aici? Uf, ce de lăbuţe mai ai!" Dragostea lui se extindea devorator asupra obiectelor concrete: varul de pe pereţi,

şireturile de la pantofi, petele de pe îmbrăcăminte şi păsările în zbor din imprimeul de pe draperie: stătea de vorbă cu toate şi-şi clătina capul a căinţă. „Lucrurile n-au rîvnă, ele nu rîvnesc pentru că sînt pure şi simple", aşa se exprima el de obicei. Pe Gregorio îl pusese să doarmă la picioarele lui, potrivit celor mai stricte reguli ale caritătii, iar uneori, ca să-l înveselească, îl gîdila, inventa tot felul de trucuri sau imita fără nici un haz animalele domestice.

Tot cam pe atunci, cînd auzea, în cursul dimineţii, glasul poştaşului în patio, îi zicea lui Gregorio: „Vezi dacă nu ne-a scris careva." „Dar, unchiule, cine să ne scrie nouă?" „Nu se ştie niciodată", zicea el, „scrisorile sînt ca păsările, care uneori vin şi pleacă, aşa." însă într-o zi a zis „scrisorile sînt ca", şi n-a mai izbutit să-şi amintească şi cuvîntul *păsări,* iar cînd a vrut să spună că îl uitase, n-a reuşit să-şi aducă aminte nici de cuvîntul *uitare;* cînd a încercat să adauge că nu mai ţine minte acest cuvînt, a uitat şi cuvîntul *a-şi aminti.* Pentru a cîrpi rupturile din memorie, Gregorio îi citea în fiecare seară din dicţionar cuvintele pierdute peste zi, însă cum nu mai stăpînea nici termenii din definiţii, trebuia să cau-

te şi acele cuvinte, care, la rîndul lor, trimiteau la altele, astfel că ajungeau să se învîrtească într-un cerc încîlcit şi istovitor.

După aceea, pe nepregătite, l-a părăsit şi duioşia, a devenit tăcut, cu ochii aţintiţi în gol, slobozind cînd şi cînd cîte un pîrţ şi totodată clipind cu o foarte justificată uimire, străin deja, aproape cu totul, de timp, de obiceiuri, de afecţiune.

Cum unchiul nu-l mai putea învăţa nimic — Gregorio continua să-şi cerceteze trecutul —, l-a înscris atunci la o scoală din apropiere, o clădire joasă şi tristă, unde şcolarii erau auziţi la orice oră cîntînd tabla înmulţirii şi pomelnice din catehism. In legătură cu învăţătorul, Gregorio îşi aduce aminte că acesta avea obiceiul de a privi pe fereastră în timp ce dicta cu un glas monoton fraze cu capcane ortografice sau probleme cu saci de orez. Capul lui descoperit, obişnuit cu pălăria, strălucea alb ca obscena goliciune a unei matroane proaspăt scăpată din jupon. Purta o mustaţă fin caligrafiată deasupra tmei guri aidoma unei smochine.

La ieşirea de la şcoală, Gregorio mai zăbovea prin cartier, fără a se încumeta însă să-i depăşească hotarele. O dată ajuns acasă şi animat de ultimele clarviziuni ale unchiului, se apuca de studierea celor trei cărţi magice, însă zelul nu îl ţinea prea mult, sub presiunea exercitată de alte miracole: imediat se trezea în el propensiunea spre descoperirea de mistere în fiecare cuvînt şi petrecea astfel ceasuri întregi ascul-tînd sonoritatea secretă a cîte unui cuvînt, ce se topea în gură ca o bomboană de a cărei savoare nu se mai sătura, căutînd relaţia subtilă dintre nume şi lucru, punîndu-le pe amîndouă faţă în faţă şi tot aşteptînd ca între ele să apară vreun semn de complicitate care să le trădeze originea unică; nimic nu-l mira mai mult decît acea absurdă convenienţă de a numi *mac o* floare şi ca, tocmai de aceea, floarea să-şi piardă candoarea de creatură nenumită încă. „De ce pe mine mă cheamă Gregorio? Cum de e posibilă o asemenea absurditate şi să tot aud: «Gregorio, vino încoace» sau «Gregorio, du-te acolo»?" Nu o dată s-a apropiat de unchiul lui, rostind încetişor: „Unchiule Felix", cu speranţa ca mai tîrziu să nu se simtă cu musca pe căciulă. Şi aşa cum credea că există cuvinte care apar după ce mor, fantasme care gem şi gem în căuta-

rea pierdutei lor condiţii de lucruri, nu o dată îl striga cu un nume fals: „Sar-cu-so", însă o făcea adresîndu-i-se cu atî-ta insistenţă şi neruşinare, încît unchiul său se prindea, se recunoştea în acel nume şi striga: „Ce dracii' zici şi zici tu acolo?", rostind de două ori acelaşi cuvînt, pentru a-şi exprima mai bine deruta.

— Felix Olias! striga el din răsputeri. Numele meu este Fehx Olîas!

Uneori, noaptea, asculta radioul. Prima oară, de-abia'îl pusese în priză, că din el n ieşit un şuier aiurea, ceea ce i-a confirmat bănuielile că lumea este, într-adevăr, ciudată şi neprimitoare. Erau unele posturi de radio care transmiteau în limbi străine, pe care a învăţat repede să le imite, ca şi cum ar fi fost vorba de cîntul unei păsări. Sau desena cercuri şi prisme, fără să înţeleagă la ce exigenţe ale cunoaşterii răspundeau asemenea figuri ilustre. Liniile paralele i se păreau a fi o dramă geometrică obtuză, care fabulează un timp şi un spaţiu infinite; pentru că nu se întîlnesc niciodată, fac paradă de fidelitate şi de respingere. Şi mai sînt şi alte enigme — cum ar fi cea a Sfintei Treimi, unde Unu şi Trei se combină pentru nu a se admite niciodată, sau cea cu Ahile şi

broasca ţestoasă, atît de evidentă, încît realitatea nu era de ajuns pentru a o dezminţi (la mulţi ani după aceea, Gregorio încă îşi mai amintea că imediat după ce învăţătorul le-a dezvăluit neputinţa lui Ahile, un băiat a început să rîdă insolent şi să spună că totul este o minciună, o prostie a anticilor, şi atunci învăţătorul s-a repezit la el, l-a urmărit, l-a înhăţat şi după ce l-a pedepsit, şi-a aranjat nodul de la cravată şi şi-a continuat prezentarea aporiei, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic) — care îl lăsau cufundat în meditaţii fără ieşire.
Pe scurt, ajunsese să nu mai priceapă nimic altceva decît că lumea este ceva cumplit de misterios, oricît de mult ar încerca omul să atenueze taina sulemenind-o cu linii, numere şi cuvinte. Se uita la cer şi aduna în ochii lui toată trista maturitate a adolescenţilor solitari.
Fascinaţia pentru cuvinte sau poate instinctul primar al singurătăţii a fost ceea ce l-a făcut să descopere poezia, îşi amintise că unchiul găsise, cu ceva timp în urmă, o cărticică de versuri, din care s-a pornit să recite cu un glas aspru,

de parcă ar fi rostit anateme. Atunci nu le-a prea acordat atenţie, însă acum a căutat, a deschis-o la întîmplare şi a citit cu glas tare fabula măgăruşului flautist, într-un moment de luciditate, unchiul i-a cerut să mai citească şi alte fabule, iar după aceea a spus: „Prostia mea, altfel aş fi putut ajunge un mare fabulist! Aş fi scris fabula cucului şi a codobaturii, necunoscută pînă în zilele noastre. Dar eu o să mor degeaba. Băiete, cînd o să mor, să fii atent să nu cadă vreo garoafă din coroană şi să o calce lumea în picioare. Iar dacă ajungi poet, fă-mi o poezie, Gregorio, şi sa nu uiţi să zici că m-am întîlnit cu Satana şi că în tinereţe am fost marinar."
Gregorio a citit cartea mai degrabă cu uimire decît cu trăire. La fel cum peste ani avea să duşmănească lucrurile, tot aşa acum vrăjmăşea cuvintele, pentru că constituiau un obstacol al unei viziuni directe asupra lucrurilor. Era imposibil să se uite la cer fără ca termenul *cer* să nu se interpună între cei doi. Şi nu numai obiectele sufereau de piedica reprezentată de un nume. Cum memorase mai multe pagini din cele trei cărţi magice, avea capul plin de denumiri care nu trimiteau la nici un obiect cunoscut, care nu serveau la nimic şi care totuşi se aflau acolo, în bila lui: căpoase, exacte, de neînvins. Lumea era ostilă din cauza misterelor. Nu înţelegea nimic din viaţă şi probabil tocmai de aceea a uitat de poezie şi a început să se înarmeze cu proiecte de evaziune.
îşi imagina un loc diafan şi agreabil, unde totul era atît de simplu, încît nu mai era nevoie de memorie pentru a trăi, unde nu mai existau mistere de studiat. A căutat în atlas: a examinat muzicalitatea multor denumiri, a trasat rute necunoscute încă, a adunat în cercuri roşii locuri pe care le credea pierdute şi a născocit şi o parolă, „nuci de primăvară", pe care ar fi rostit-o cu glas tare cînd planul de fugă s-ar fi copt. îşi închipui noua sa viaţă, agrestă şi solitară, sprinten printre stînci, spălîndu-se cu bustul gol în bolboroseala izvoarelor, îmbrăcat în blănuri şi cu un corn atîrnat la gît, cu arcul în spate şi cu săgeţi în tolbă, cu pălărie din trestie şi cu pantofi din scoarţă de copac. Noaptea, se ascundea cu ochii deschişi sub cearşaf, convertind în îmbărbătări epice ranchiuna şi abulia acumulate peste zi, se lăsa purtat pînă la o stîncă, în mijlocul mării, care era de fapt un mic ostrov de

tristeţe, unde trăia el şi creştea hrănindu-se cu crabi, de la o capră roşie şi cu merinde din naufragii, conservate în nisipul unei peşteri. Iar peştera era luminată de luminări cu seu, şi de aici auzea cum urlă furtuna afară, sau se vedea pe el însuşi pescuind scoici printre recife, adunînd vreascuri şi bînd cafea lîngă foc, cu o pătură pe umeri şi ascul-tînd bătaia domoală a ploii din jur.
Şi astfel adormea, iar cînd se trezea, se ducea la atlas şi, cu un deget somnoros încă, străbătea itinerarele de salvare. In cel mai îndepărtat loc din Pacificul de Sud, aproape de regiunile antarctice, a făcut o cruce: acolo se afla insuliţa lui; se numea Bun-Rămas. într-una dintre zile, văzînd crucea, se puse pe plîns; stătea întins pe burtă, i se cutremurau umerii şi nu mai contenea cu plînsul. „Ce-i cu tine", l-a întrebat atunci unchiul, „ce ţi s-a întîmplat, ţi-e frică de ceva?" „Da", n răspuns Gregorio. „Şi de ce anume?" Iar el a întins un deget, i-a arătat pe atlas un punct la întîmplare şi a nimerit peste Cuba.
Unchiul şi-a pus mîinile în cap şi i-a strigat:
— Bine, măi, dar tu nu ştii că eu am fost în tinereţe în Cuba, chiar cu haina asta de pe tine, şi că e o insulă însorită şi plină de verdeaţă, cu negri, cu papagali şi cu nişte cîntece foarte frumoase, ca acesta pe care-l ştiu eu?
Şi a luat chitara şi cu un glas dogit a cîntat un cîntec, în-tr-adevăr frumos, atît de melancolic şi cu un ritm dulce, încît lui Gregorio îi venea să plîngă, însă de data asta de bucurie, să se umple de dragoste pentru strămoşi, că s-au născut într-o altă epocă şi că au fost marinari şi au rămas în memoria

oamenilor rătăcind prin frumuseţea acelui cîntec.
Habanera l-a însoţit în timpul adolescenţei. Avea să-l consoleze în momentele de tristeţe. Pe notele ei avea să alunge singurătatea, mirosul de găină şi frigul peren al dimineţilor, pentru că acum devenise invulnerabil, ca şi cînd ar fi ajuns în posesia vreunui cuvînt magic, îi era de ajuns să-l pronunţe ca să se simtă fericit sau cel puţin ca să nu mai fie chiar atît de amărît. Aşa că, îndată ce se apuca de învăţat, acasă ori la şcoală, urmărea pe fereastră drumul norilor şi îşi fredona încontinuu cîntecul. îi ridica moralul nu numai în clipele de frămîntare, ci şi în nesfîrsitele după-a-mieze de duminică (sau în singura şi nesfîrsita după-amia-ză de duminică în care a atins plenitudinea adolescenţei).

îşi aduce aminte că în acei ani locuiau în apartamentul de jos nişte tineri care după masa de prînz *se* duceau la dans şi la petreceri în cartierele mărginaşe, îmbrăcaţi de sărbătoare, strigînd şi purtmdu-şi fericirea prin mijlocul străzii, pînă cinci, în cele din urmă, nu mai rămînea decît iluzia glasurilor lor ticăind în memoria urechii. Era semnalul cu care începea după-amiaza cu întinderi de nestrăbătut. Prin urmare, atunci pierdea timpul stînd în casă sau cobora şi hoinărea un pic prin împrejurimi, dar se întorcea repede acasă, copleşit de ceasurile fără rost, oprindu-se în dreptul ferestrei şi uitîndu-se la tramvaiele care trec printr-o intersecţie ce i se părea a fi mult prea departe, în cele din urmă se aşeza şi asculta ecoul zarvei de duminică. Iar alături, psalmodia unchiului, amestecată cu vaiete, suspine şi crize de ardoare ca la un motan în călduri. Apoi o lungă notă muzicală îşi făcea loc printr-un bîzîit în memoria urechii: era poate forma la care recurgea singurătatea şi probabil de la ea veneau rîsetele imaginare, fragmentele de cîntece, frazele fără înţeles, rumoarea unei conversaţii în care conlo-cutorii păreau a fi de acord în toate şi mai ales în lungile pauze cu linişte, în al căror ritm Gregorio murea de urît, fără vreo altă spaimă decît că asta ar fi viaţa: o după-amiază care se tot perpetuează din propria ei cenuşă.
Şi văzînd umbrele sosind, a urcat pe firul anilor înapoi, ajungînd la vremea copilăriei. Erau scene absurde şi confuze, pentru că încă nu dobîndise claritatea amintirilor din anii care au urmat, cînd se pare că memoria acţionase asupra lor, mărindu-le cu o lupă. Numai atunci, după ce aştepta tocmai momentele trecătoare şi de nesuportat, se hotăra să ia chitara şi să cînte cîntecul, care domolea orice şi se deschidea ca o breşă laterală în linia timpului spre o vîr-stă abstractă şi legendară, necălcată încă de picior omenesc, nici supusă meşteşugului obiceiurilor, dar unde este imposibil să te rătăceşti.
Pe latura lui himerică, revenind la luciditate ca un şoarece pe policioara unui dulap, unchiul i se alătura sporadic, şovăind. De două, de trei, de patru, de nouă şi de douăzeci de ori. După aceea, venea liniştea nopţii. Din propria-i cenuşă, după-amiaza de duminică se refăcea imediat.

Capitolul III
în acea dimineaţă de 4 octombrie, în timp ce mai cobora o dată scările fredonîndu-şi cîntecul, Gregorio îşi aduse aminte că în relatarea pe care i-o făcuse Angelinei cu douăzeci şi cinci de ani în urmă trecuse sub tăcere sau schimbase aproape toate episoadele adolescenţei sale şi îndeosebi pe cele de după interminabila după-amiază de duminică, cînd a împlinit cincisprezece ani şi a trebuit să înceapă să se ocupe de chioşc, deoarece modestele venituri ale unchiului începuseră să se împuţineze, iar socotelile făcute pe degetele lui amorţite să nu se mai potrivească: poate fiindcă era nebun sau poate fiindcă, pur şi simplu, trăia în sărăcie. Aşa că s-a instalat între gemuleţele murdare şi sub ramurile salcîmului şi îndată ce a depăşit primele momente de panică, şi-a spus că acea ocazie ar putea foarte bine să fie neaşteptatul său ostrov de tristeţe. Şi-a neglijat îndatoririle şcolare, petrecîndu-şi ziua citind romane poliţiste şi fu-mînd primele lui ţigări, care în curînd au început să se suc-ceadă în acelaşi ritm frenetic în care naratorul îşi obliga eroii să fumeze. Şi tot atunci a legat şi primele prietenii.
Spre seară, lîngă chioşc se aduna un grup de tineri (asemănător cu cel pe care îl văzuse pe fereastră, de nenumărate ori, în după-amiezele de duminică), care veneau de peste tot din cartier şi a căror hărmălaie se prelungea pînă la miezul nopţii. Cumpărau ţigări şi vorbeau aşa de tare, că nu se mai puteau deosebi glasurile de zgomotul de motociclete. Erau leali unii altora, dar zeflemitori cu cei străini, de temut pentru fetele care se aventurau ori se rătăceau pe domeniile lor şi amabili cu bătrînii şi cu copiii. Lui Gregorio unii îi ziceau Gregor, iar el le era recunoscător pentru acea

in-

vitaţie la complicitate, deşi firea lui dificilă, de timid, nu-l recomanda pentru asemenea mondenităţi. Retras în ascunzătoarea lui, îi asculta uimit, în glumele şi în discuţiile lor era o paradă de experienţe care i se păreau mai mult decît inadmisibile la nişte tineri de vîrsta lui. Ce-ar putea el să adauge — îmbrăcat cu nelipsitele lui haine de zi cu zi, iar iarna cu inevitabila căciulită, cu haina de marinar şi cu fularul contra gripei —, în afară de o cuminte admiraţie, de orgoliul că nu-i de lepădat şi de arta de a tăcea cit se cuvine, pentru a nu-şi trăda întru totul simplitatea? Pentru a-şi face prieteni şi a le cîştiga bunăvoinţa, rîdea la toate glumele lor şi-i invita la o ţigară. „Pe naiba, Gregor, uite ce tip de treabă!" şi mai mereu cineva întindea mîinile ca să-i ofere un foc la mica tejghea.
Cel care venise cu numele de Gregor era un băiat cu un păr care bătea în roşcat, cu un breton rebel, cu faţa plină de coşuri şi cu dinţi ca de iepure, unul dintre cei mai vorbăreţi şi care, în ciuda înfăţişării lui de legumă, avea de istorisit cele mai multe povesti despre femei. Se numea Elicio Re-non. Lucra ca vînzător la o florărie şi uneori trecea prin faţa chioşcului îmbrăcat într-un halat gri şi ducînd în cîrcă o coroană funerară. Mergea cu un pas grăbit şi saluta fără să privească, arătîndu-şi printre panglicile de doliu degetul mare, în semn de victorie. Şi, într-adevăr, seara apărea împăunîn-du-se invariabil cu austera lui costumaţie de gangster şi cu o mapă din piele lăcuită sub braţ, în care îşi ţinea trasat viitorul. Ţinea acolo prospecte şi anunţuri cu fabuloase oferte de lucru, cum să cîştigi bani şi glorie dacă eşti cutezător şi ambiţios, cum să-ţi convingi aproapele mînuind cuvîntul, cum să capeţi încredere în tine, să ajungi să ai o memorie de elefant sau să seduci o femeie cu privirea. Dar niciodată nu se hotăra să-şi lase postul de la florărie, pe de o parte fiindcă era încă foarte tînăr, iar pe de altă parte fiindcă nu apuca să ticluiască bine un plan, că imediat găsea ceva mai bun. A renunţat să se facă păstor în Australia pentru a se înrola ca mus pe o balenieră, apoi a năzuit să devină mercenar în Africa şi misionar în Orient, a fost viitor crescător de şinşile, vînător de tot felul de lighioane, contrabandist, poliţist, speculant la bursă şi violonist într-un cabaret. A fă-

cut chiar şi un curs de hipnotism, prin corespondenţă, cu speranţa că-şi va putea controla şeful şi va pune mîna pe florărie, ca să nu mai vorbim de triumfurile amoroase de la sfîrşit de săptămînă. însă, în pofida modului corect în care îşi ondula mîinile, a glasului lugubru şi a privirii aprinse, n-a izbutit niciodată să hipnotizeze pe nimeni şi astfel a trebuit să renunţe şi la acest proiect, ca la multe altele, pînă cînd, în cele din urmă, a crezut că a venit momentul oportun cînd a aflat că la unele saloane de petreceri şi la cocioabele cu curve erau angajaţi ţipi duri ca să menţină ordinea în local şi că se plăteau salarii fabuloase, plus respectul şi plăcerile pe care această slujbă le aducea de la sine. Aşa că s-a apucat să înveţe artele marţiale, tot prin corespondentă, şi să deprindă, de unul singur, mînuirea cuţitului, într-o dimineaţă, a pus jos coroana funerară, a băgat capul pe gemuleţul de la tejghea şi i-a zis: „Gregor, ieşi puţin afară, că vreau să-ţi fac o demonstraţie." L-a aşteptat deja pregătit, într-o poziţie marţială, şi cum a ieşit afară pe usiţă, i-a fluturat mîinile în faţă şi l-a imobilizat cu un strigăt, prinzîn-du-l ca într-un cleşte. Noaptea explica traseul spre burtă al unei lovituri de cuţit ori cum să-ţi dezarmezi adversarul cu o morişcă, adică aruncînd peste el capa învîrtită deasupra capului, sau cum să-i rupi gîtul cu o lovitură de picior.
— şi în plus, zicea el, în timp ce-şi aranja îmbrăcămintea, asta-i meseria unde se regulează pe rupte, mai mult decît dacă ai fi hipnotizator sau misionar ori, bineînţeles, marinar, care regulează puţin şi ajunge şi încornorat.
Ceilalţi îl ascultau dînd repede din cap, ca nişte teologi cărora li se face o demonstraţie metafizică despre existenţa lui Dumnezeu.
A fost singurul care l-a apreciat cu adevărat pe Gregorio. îl încuraja să-şi caute o meserie răsunătoare şi chiar i-a propus să-l facă asociat la noul şi definitivul său proiect.
înainte de toate, ar trebui să-şi schimbe numele. Elicio urma să vadă care sînt cele care se potrivesc cel mai bine cu viitoarea lor ocupaţie, într-o dimineaţă a apărut la tejgheaua chioşcului, a ridicat degetul cel mare şi i-a făcut cu ochiul:
— Am găsit, a zis el, Gregor Hollis şi Elik Reno, opresori ai nopţii.

Ajuns aici, în ziua de 4 octombrie Gregorio Olias s-a oprit pe scară şi s-a întors spre partea ei de sus cu un zîmbet nesigur, fiindcă erau multe pseudonimele pe care le folosise în cariera lui de impostor, cu stîngăcie, pentru că dacă lucrurile cele mai banale din viaţă au darul să facă o profeţie, dacă fiecare distracţie evolua spre un anumit deznodă-mînt şi dacă fiecare gest scurt îl imortaliza într-un

autoportret a cărui expresie defineşte o existenţă, atunci el este Oedip, este Narcis, este Prometeu, este mesagerul care poartă vestea propriei sale anihilări şi este, mai ales, omul de patruzeci şi şase de ani care, privindu-şi trecutul, descoperă în fiecare fapt întîmplător o ameninţare şi un semn prevestitor şi rămîne acolo, stînd calm în întuneric, gîndindu-se că realmente trebuie să fi fost un semn prevestitor sau o pedeapsă ori una dintre coincidenţele întîmplătoare de care se foloseşte fatalitatea ca să se anunţe dinainte, pentru că de-abia apucase Elicio să-şi comunice mesajul şi de-abia începuse şi el să-şi savureze noul nume şi să se joace cu sonoritatea lui, pronunţîndu-l încet şi cu glas tare şi pe diverse tonalităţi şi cu diferite intenţii, cînd simţi brusc ceva în aer, care devenea diafan ca menta, care se umplea de o vagă aromă de lămîie şi aducea cu sine un avertisment muzical ascendent, pe care l-a auzit îndelung o dată, înainte ca la tejghea să apară nişte mîini, iar cineva să-i spună de undeva de sus, făcînd adevărată acea muzică imposibilă:
— O bucată de lemn-dulce şi un roman de dragoste.
A simţit că se scufundă cu insuliţa lui cu tot. Vru să spună ceva, nu ştia însă ce anume, şi de-abia apucă să deschidă gura, că un presentiment îl făcu să-şi înghită propriile cuvinte şi nu izbuti să facă altceva decît să asculte bolboroseala surdă a propriilor măruntaie, în timp ce căuta romanele şi provoca acolo jos pagube prin dărîmare, se încumetă să se uite la acele mîini. Erau călduţe şi fragile. Una ţinea lesa unui cîine de rasă, iar cealaltă se juca cu nişte monede, le aduna şi apoi le risipea, cu o plăpîndă aroganţă, de parcă ar fi dispreţuit nu numai monedele, ci şi propria ei frumuseţe, în cele din urmă scoase teancul de romane, îşi înghiţi saliva, zise ceva de genul „vă roc" şi rămase încurcat în acel cuvînt, ca un actor într-o frînghie din filmele mute comice.

Nici măcar n-a avut timp să se simtă ridicol, pentru că imediat s-a simţit copleşit de nelinişte sau mai degrabă de o greaţă, care avea să-l tortureze îndată ce se va estompa acea apariţie, iar el va rămîne singur, gîndindu-se la cît de ridicol fusese, realmente ridicol.
Şi, ca o culme a relelor, îşi uitase habanera. A încercat să o fluiere, dar i-a ieşit doar un şuier nemuzical, un fel de biet strigăt care convertea ridicolul într-o simplă milă.
Ei bine, deprinderea de a se considera inocent l-a încurajat să se convingă de faptul că un comportament necumpătat şi absurd ca al său nu putea fi în acelaşi timp şi real, însă chiar în acea clipă au început să-l doară măselele, dar nu în gură, ci în stomac, ceea ce însemna că raţionamentul său a fost imediat combătut.
A încercat atunci să-şi închipuie ce anume ar face eroii săi poliţişti într-o situaţie asemănătoare. De neclintit în convingerea lui că uneori sănătatea şi tihna depind de un energic act de voinţă, şi-a aprins o ţigară şi a hotărît că el nu este un tip uşor de impresionat. S-a lăsat pe spate şi a aruncat fumul în aşa fel încît să-i învăluie faţa. „Gregor Hollis", îşi spuse cu mîndrie. Iar optimismul a durat pînă s-a risipit masca de fum.
Mîinile, îndemînatice în exerciţiul de a respinge şi a alege, au ales repede un roman. Gregorio le-a întins şi bucata de lemn-dulce, de parcă ar fi oferit o delicatesă unei fiare închisă în cuşcă. După aceea a urmat un rapid schimb de monede şi apoi a rămas singur, zbătîndu-se între senzaţia de caraghios şi de aer cu aromă de lămîie.
Imediat (pentru că trebuia să dea urgent un sens acelei inexplicabile stări de derută), şi-a scos capul prin gemuleţul de la tejghea şi abia atunci a văzut-o.
Chiar în acea seară avea să afle de la grupul de tineri că se numeşte Alicia şi că e nou venită în cartier, dar în acea clipă de-abia a izbutit să o zărească dispărînd pe după un colţ de stradă într-un vîrtej de plete. Şi a mai văzut-o la întoarcere, după ce a pîndit-o două ore prin ferestruicile cu geamuri murdare. Părea a fi desenată din linii trasate de de-signerii de la Paris. Era înaltă, în armonie cu mîinile, purta o capă de liceeană, prinsă la umăr cu o broşa de argint

şi mergea cu un braţ întins pentru a tempera elanul unui cîine lup, al cărui nume avea să-l afle tot în acea seară: Dra-ke, un nume, vai, atît de deosebit faţă de cel al căţeluşului care, mai tîrziu, avea să-i miroasă primii paşi de impostor.
Ca să o vadă trecînd, şi-a ţinut respiraţia. Apoi s-a aşezat pe taburet, a privit cerul (n-o să uite vreodată, era 20 martie şi bolta era acoperită de nori înalţi), s-a uitat la sal-cîm (vîntul îl scutura pe dinăuntru, de parcă ar fi fost un peşte prins în plasă), a privit în gol şi şi-a zis, cu o asprime care l-a îngrozit, că lumea este un loc trist şi că nimic din ceea ce se petrece nu-l interesează, pentru că

de acum înainte (iar aici s-a oprit pentru a-şi asuma străşnicia propriilor lui cuvinte) nu mai merită să trăieşti.
însă (prima minune a dragostei) de-abia se lepădase pentru totdeauna de lume, cînd deodată se simţi stăpînit de o neaşteptată luciditate care l-a obligat să-şi pună din nou şi cu ardoare problema renunţării. Era ca şi cum realitatea, expulzată cu lovituri de picior din conştiinţă, ar fi dat fuga să se ferchezuiască pentru a sărbători ceasul reîntîlnirii şi al reconcilierii, iar acum se întorcea ca ambasador pe lîngă Marele Turc, încărcată de daruri exotice şi totodată banale.
De-abia atunci şi-a dat seama Gregorio că se îndrăgostise nu numai de Alicia, ci si, cu aceeaşi disperare, de toate lucrurile ei: capa, broşa, parfumul, cîmele şi lesa, fiecare clamă din părul ei şi fiecare pliu al îrnbrăcăminţii, iar după ce a parcurs tristele domenii ale iubirii lui, n-a putut rezista tentaţiei de a compara acele lucruri cu ale lui. Ajuns aici, s-a oprit însă, fără a se încumeta sa le enumere, speriindu-se de propria lui sărăcie.
Incepînd cu acea dimineaţă şi de-a lungul întregii primăveri, a trăit îngrozit, cu neliniştea că ea ar putea veni pe neaşteptate, ar putea să apară în faţa chioşcului şi să-l descopere acolo, stînd la umbră, instalat ca un paşă în splendoarea sărăciei lui. Aşa că îşi petrecea ziua urmărind forfota de pe trotuare, iar seara se mulţumea să-şi odihnească ochii privind întunericul.
Cînd ea se apropia (nu era nevoie să o vadă, pentru că prezenţa ei era anunţată de o subită durere de măsele care cobora în stomac, astfel încît din stomac i se urca în gît, iar

inima îi ieşea pe gură), îşi aprindea o ţigară şi se ascundea pe după o carte. Nu era curajos, dar nici nu se împăca cu gîndul că este un laş, aşa că ceea ce dorea era ca acel parapet din fum şi din litere tipărite să nu fie nici prea fragil, dar nici prea sigur: să fie un scut de apărare şi totodată o cale de acces. La fel dorea şi pentru ea, să treacă pe lîngă chioşc, dar, cu acelaşi nesaţ, să se oprească pentru a-i cere lemn-dulce şi un roman. Problema este că chioşcul nu mai reprezenta un refugiu, ci o temniţă înşelătoare, deoarece pe de o parte îl expunea în faţa prezenţei de care dorea să se ascundă, iar pe de altă parte îl ascundea de cea în faţa căreia dorea să fie expus. Era ceva de genul a fi şi a nu fi şi tocmai de aceea uneori închidea chioşcul şi fugea de Alicia înspre parc, adică exact în locul unde Alicia se plimba în fiecare după-amiază cu cîmele. Iar cînd apărea Alicia (mai mereu mergea singură, dar uneori şi cu un grup de fete care se apropiau de ea ca să-i transmită la ureche scurte mesaje, aco-penndu-şi gura cu mîna), el se străduia să facă un ocol pe furiş şi să ajungă la chioşc ca să se ascundă la timp, de ea şi pentru ea. şi dacă ea se oprea la întoarcere, talmes-bal-meşul care se stîrnea în măruntaiele lui de-abia îi mai lăsa răgazul să asculte glasul iubitei, iar dacă trecea mai departe, sufletul i se lăsa în pantofi şi atunci auzea, cu o claritate de nesuportat, tot ceea ce ar fi zis ea dacă s-ar fi oprit în realitate.
în unele seri se oprea ca să stea de vorbă cu grupul de tineri, care o curtau fără reţinere şi o făceau să rîdă (mai ales Elicio) cu ideile lor caraghioase. Gregorio fuma şi urmărea totul prin perdeaua de fum, simulînd un adevăr care era mai mult decît evident: că fata aceea nu este, realmente, de nasul lui. Numai dragostea ar putea să explice acea altă minune, şi anume că el se află de ambele părţi în acelaşi timp şi că orice act de simulare coincide fatalmente cu sinceritatea.
Instinctul de supravieţuire îl făcuse să-şi pună problema disperării lui ca dilemă cu termeni sinonimici, care mul-tiplicîndu-se ca într-un labirint de oglinzi îi îngăduia să opună aceluiaşi chip un număr infinit de măşti. Intre disperare şi deznădejde era o distanţă pe care numai înţelepciunea era chemată să o străbată.

Dragostea îl făcuse înţelept. A dobîndit astfel cunoştinţe nebănuite: a învăţat, de pildă, să prevestească momentul exact al serii în care o pasăre urma să poposească în sal-cîm, a aflat că într-un anume gard de pe o anumită stradă, într-o gaură mică, îşi avea ascunzătoarea o sopîrlă, că într-un loc din parc, numai de el ştiut, era o floare cu unsprezece petale, iar pe trunchiul unui chiparos erau nişte iniţiale al căror sens n-avea să-l descifreze nimeni niciodată Şi mai ales a învăţat să-şi citească destinul în lucruri. Nu existau obiecte neutre: toate erau confidente sau inamice ale frămîntărilor lui, iar cele care nu-i vesteau dragostea îi cereau moartea. Nu exista pasăre care să nu aducă un semn bun sau rău, nici nor care să nu-i dea la trecere un indiciu de rău augur sau favorabil. Dragoste sau Moarte a fost deviza lui, sau mai curînd o dilemă fără soluţie.

în acele zile căpătase năravul de a închide ochii, de a-şi încreţi nasul şi de a număra pînă la patru în gînd, miscîn-du-şi maxilarele: un tic scurt, de furie, care îl făcea nesigur şi lipsit de apărare, ca un iepure proaspăt scos din coşniţă, şi cu care exorciza capcanele realităţii, îşi citea în aer speranţele ca pe previziuni, însă la scurt timp după aceea cădea o frunză, ceea ce însemna că soarta lui este irevocabil pecetluită. Uneori un singur semn premonitoriu conţinea două profeţii contradictorii, şi atunci voia să spună (fiindcă în natură haosul este întotdeauna precursorul ordinii) că următorul semn va fi cel definitiv. Dar el găsea întotdeauna forma de a neutraliza arbitrariul semnelor inevitabile. Superstiţia îl apăra de duşmanii pe care ea însăşi îi crea. Acea primăvară a fost, fără doar şi poate, una de descoperiri melancolice.
Numai Elicio şi-a dat seama de întortocheata lui singurătate, însă l-a chestionat în van, în van a încercat să-l încurajeze cu proiectul de a-şi cumpăra o motocicletă, Gregor Hollis, ca să ne ducem la vară pe litoral să regulăm ca maimuţele, şi în van a recunoscut că şi el suferea de neîndura-rea prezentului şi că scurma în viitor ca un şobolan în groapa de bălegar, chiar aşa a zis, rîcîind aerul cu ifose de dragon.
Gregorio îşi arăta dinţii zîmbind recunoscător şi trist, ca bolnavii fără speranţă. Faptul că cineva încearcă să-l consoleze i se părea o îndrăzneală comparabilă numai cu atitu-

dinea cuiva care se încumetă să-i ignore tortura. Iar cînd se baricada în muţenie, insistenţa i se părea la fel de insolentă ca şi reţinerea. Aşa că Elicio a sfîrsit prin a-l lovi uşor cu palma în umăr, arătîndu-i, ca alinare, degetul mare al victoriei împărtăşite.
însă cînd a întrevăzut profunzimea abisală a dorinţei şi *a* avut certitudinea că numai printr-un miracol ar cîstiga dragostea Aliciei, a recurs la singurul remediu de urgenţă care îi mai rămăsese: sâ-şi scoată de la naftalină fervoarea religioasă şi să-i ceară bunului Dumnezeu să facă acea minune; i-a oferit în schimb renunţarea solemnă la orice altă solicitare, plus un pelerinaj la Roma şi opt rugăciuni zilnice pe durata întregii lui vieţi.
Una dintre puţinele amintiri pe care le mai păstra pe atunci din copilăria lui petrecută la ţară era cea legată de Credinţă. Se molipsise de la un preot care se numea Pelayo Marin şi care avea în frunte o plăcuţă de argint, întrucît în copilărie i se făcuse o trepanaţie din care şi-a revenit cu scîn-teieri mistice: i se arătase deja de trei ori Fecioara Măria, care i-a dat reţete de biscuiţi şi de prăjituri cu ghimbir, lucru pe care el l-a luat drept un avans la bucuriile pe care aveau să Ic cunoască cei drepţi în Paradis, unde eternitatea este ca o după-amiază ploioasă consacrată delicateselor din băcănie. .„Părinte Pelayo", îl întreba el, „chiar aşa va fi veşnicia?" „Şi mai bună", îl corecta acesta, „pentru că acolo vom deveni înţelepţi şi vom putea vorbi despre teologie şi despre apicultură, în timp ce mîncăm clătite cu miere şi adevărata plăcintă de dovleac. Şi fiind toţi atoateştiutori, vom pune întrebări numai din plăcerea de a ne auzi pe noi înşine vorbind cu diferite glasuri. Mi-l şi imaginez pe Sf. Bartolomeu făcînd o disertaţie despre calităţile găinaţului de porumbel pentru a argăsi blănurile de Salamanca sau pe mine însumi de-spre legea gravitaţiei universale, lucru pe care nu l-am priceput niciodată, în aşa fel încît în timp ce vorbesc mi se topesc în gură bezele, fursecuri, rulade umplute cu cremă şi alte delicii cereşti."
Gregorio îşi amintea că de fiecare dată cînd îl vedea se ducea fuga la el ca să-i sărute mîna. Toţi copiii făceau la fel, pentru că mîinile lui miroseau a smochine şi migdale, ceea ce se datora faptului că şi le ungea în fiecare di-

mineaţă pentru a răspîndi dragostea fată de Dumnezeu şi a-i dovedi existenţa. Cu toate că a sărutat şi alte mîini de preoţi, care miroseau a portocale, a ciocolată, a căpşuni sau biscuiţi, nici una nu era ca aceea a părintelui Pelayo Marin, a cărui aromă făcea uşoare şi plăcute misterele religiei, însă cu timpul, mai ales de cînd se ocupa de chioşc, pierduse plăcerea copilăriei pentru dulciuri şi descoperise alte mirosuri (mirosul cinematografelor, al ţigărilor americane uşoare, al berii şi, firește, mirosul de lămîie al Aliciei, la căderea serii), şi cum cei cîţiva preoţi cu care se întreţinuse duminica la oraş nu miroseau a nimic (sau şi mai rău, miroseau a paste făinoase ori a duşuri reci), nici măcar a maiou îmbibat cu camfor, îşi pierduse credinţa şi speranţa secretă de a mai ajunge un sfînt. Mulţi ani după aceea, Gregorio încă îşi mai spunea că poate şi el ar fi devenit preot, în ţara necredincioşilor, dacă s-ar fi întîlnit cu un sfînt care să miroasă a benzină.
însă în acele luni şi-a reînnoit credinţa, pentru a-i cere lui Dumnezeu darul dragostei. „Doamne, dacă Ahcia se îndrăgosteşte de mine, Te voi iubi mai presus de orice", acestea au fost condiţiile pactului. Şi s-a pornit pe aşteptat miracolul, numai că s-a întâmplat o altă minune, şi cu cît situaţia lui era mai

disperată, cu atît mai presantă şi mai himerică îi era speranţa.
Şi astfel a venit şi vara, printre insomnii, rugăciuni şi şmecherii, într-o seară, pe la sfîrşit de iunie, Alicia s-a oprit o clipă ca să-şi ia rămas-bun de la cei prezenţi. Pleca în vacanţă şi nu avea să se mai întoarcă pînă în septembrie. S-au adunat imediat în jurul ei cu toţii şi au vorbit despre mare şi despre munte, iar ea şi-a dat pletele peste cap şi a ridicat glasul ca să vorbească şi despre lansarea zmeilor şi despre un vapor şi de multe alte lucruri pe care Gregorio nu izbutea să le înţeleagă, fiindcă simţea că cineva (aidoma unui bătrîn care, fără putere, îşi recuperează în somn onoarea atinsă de o ofensă) îi da uşoare lovituri de palmă peste faţă ca unui prost, iar urechile i se umpleau de acorduri şi ochii de beculete luminoase.
Şi-a blestemat lipsa de previziune, care îl lăsa la cheremul catastrofei, şi laşitatea, care îl obliga încontinuu la cutezanţă. Cu toate că viclenia — sau mai degrabă instinctul

primejdiei — îl păcălise învăţîndu-l să prevadă hazardul şi să dispreţuiască puterea obişnuinţei, în acel moment nu-l părăsise harul de ghicitor: a presimţit că nu avea să supravieţuiască acelei veri.
Afară, euforia era în creştere. „Ne revedem în septembrie!" le zicea Alicia tuturor. Cîinele lătra, iar Elicio începuse să imite zgomotul unei motociclete în viteză, în bram-bureala despărţirii, ea şi-a strecurat o mînă pe deasupra tejghelei şi, ca şi cum ai şterge aburii de pe un geam, i-a zis în lui un „ne revedem în septembrie." Lui Gregorio i s-a părut că mîna, care mirosea a vanilie, era aceea care vorbea şi care venise, pe cont propriu, să-şi ia rămas-bun de la el. Ba chiar că venea ca să rămînă, ca domnişoarele care fug de acasă cu iubitul, şi pentru o clipă şi-a închipuit cît de fe-ncit ar fi dacă ar trăi cu mîna aceea într-un loc în care dragostea lor să fie posibilă.
Totul era atît de absurd, că i-a lipsit curajul să-i răspundă „pentru totdeauna", îi prisoseau mult prea multe cuvinte ca să-i spună „la revedere", aşa că şi-a încreţit nasul, a numărat pînă la patru şi a auzit cum dispare în depărtare lătratul cîinelui. Imediat au plecat şi ceilalţi tineri.
Lui Gregorio i-ar fi plăcut ca liniştea să fie un animal feroce, un leu, de pildă, care să se năpustească asupra lui şi bă-l sfîşie cu ghearele, în timp ce rage, dar liniştea era misterioasă ca o viperă şi se aşternea cu vuiete îndepărtate şi chiar cu un horcăit aspru, pentru care i-a trebuit ceva timp ca să-l recunoască drept nesaţul din propria lui respiraţie. Liniştea era ca un teatru în flăcări văzut într-un film mut. l se ghicea tumultul, dar nu se auzea nimic. Astfel era tăcerea pe care o lăsase în urmă răspunsul lui nerostit. Probabil că fusese deja condamnat pe veci la acele cuvinte („pentru totdeauna"), fiindcă de-abia apuca să le repete, că ele se şi refăceau, precum capetele hidrei.
Si stînd aşa, cu ochii închişi încă şi bolborosind la nesfîr-şit acele cuvinte, un glas cu o dicţie perfectă, aproape cîn-tată, i-a zis de undeva de sus:
— Curaj, băiete, că în pofida iniţialelor, şi chiparosul înfloreşte.

Chiar dacă a fost o părere, Gregorio şi-a scos totuşi capul afară şi a văzut îndepărtîndu-se în salturi mari un om înfofolit într-o capă.
— Diavolul! a exclamat el, şi s-a gîndit dacă n-o fi murit cumva într-un moment de neatenţie şi n-o fi acum în infern, condamnat să repete obiceiuri pămîntesti în coşmarul eternităţii.
Numai o fracţiune de secundă l-a împiedicat să-i vadă chipul, dar i-a văzut în schimb cicatricea care, ca o scolo-pendră, îi brăzda fruntea.

Capitolul IV

In acea vară i s-a hotărît viaţa. Incapabil să stea în casă, dar nici în altă parte, şi fără să aibă vreun loc anume unde să se ducă, a luat obiceiul de a se plimba pe străzi şi prin unghere din cartier necunoscute pînă atunci. Se oprea la intersecţii să se uite la un balcon cu muscate sau cu un scut de piatră, însă ceea ce vedea de fapt era vînzoleala din mintea lui împrăştiată, în al cărei ritm — uneori frenetic, alteori lent, potrivit voinţei de a ceda sau nu propriei sale lipse de apărare — îşi continua trist drumul său de nălucă. Oraşul rămăsese pe jumătate pustiu şi făcea dificilă continuarea vieţii obişnuite de pînă atunci.
Credea că realmente n-avea să treacă de acea vară istovitoare. Că nu va ajunge nici măcar pînă în august, fiindcă luna iulie i se părea a fi un labirint din care nu va reuşi niciodată să iasă. Iar zilele erau nesfîrşite şi se repetau una după alta, şi tot aşa şi nopţile, cu vîntul lor din înaltul cerului tra-\ ersînd oraşul ca nişte stindarde de război, şi chiar aşa trebuiau să fie datele din calendarul eternităţii, se gîndea Gregorio, reluîndu-şi drumul fără ţintă: un hăţiş de străzi zăpusitoare şi din

timp în timp (dar nu era timp, ci mîl sau sudoare) o tresărire melancolică a garoafei, a scutului, a foi-borului şi a iazului, Alicia, Alicia, Alicia: mintea lui vraişte se aduna ca să urle ca în adîncurile dezolante ale unei păduri. Oboseala îl umplea cu o tulbure ranchiună.
Ura totul, nu numai pe unchiul (într-o noapte, inspirat subit de duşmănie, îl lovise cu picioarele, simulînd un coşmar, numindu-l *sarcusillo* nebun, *sarcusillo* încornorat şi *sar-cusillo* împuţit, iar unchiul lui, fără să-şi dea seama prea bine

de ceea ce se întîmplă, a spus ceva de genul vînzătorii de sandale or să ajungă să pună capăt la pacostea de opinci). Ura pînă şi lucrurile: simpla idee de a le atinge îi frigea degetele, culorile îi ardeau ochii şi nu irosea nici o ocazie de a lovi, de a scuipa, de a blestema sau de a zgîria orice obiect care îi ieşea în cale. A lăsat ceşti fără smalţ, numai din răutate, a fărîmiţat frunze, a rîcîit postamente, a rupt scobitori, a tras linii pe geamuri, a ars cu ţigara păsările în zbor de pe draperie şi a lovit o piatră găsită pe stradă de pe la începutul după-amiezii pînă cînd s-a înnoptat. Dar cel mai tare îi duşmănea pe bătrîni, şi nu doar pentru că îl deranja orice nu era Alicia, ci şi pentru că, aşa cum iubita lui reprezenta Frumuseţea, bătrînii i se păreau a fi ceva mai mult de-cît opusul: erau chiar incarnarea Urîţeniei.
Gregorio era obsedat de bătrîni. îi vedea trecînd spre seară, ţinîndu-se de bastoane de parcă ar fi fost o mînă paternă, iar o nouă copilărie ar fi venit la rînd să-i ia în zeflemea cu un al doilea rînd de stîngăcii, dar iuţi şi curbaţi totuşi la traversarea străzilor şi cînd intrau în parc, pe scurtături numai de ei ştiute. O dată ajunşi acolo, merita să fie văzuţi: de ce oare se dedau la activităţi nepregetate, lovind cu bastoanele în gurile de incendiu, în trunchiurile copacilor, în garduri, în cişmele, în arbuşti? Ce căutau cu atîta zel? Oare vreo comoară ascunsă? Vreun mic animal fantastic? Sau duceau şi ei un război surd împotriva lucrurilor?
Erau acolo unii bătrîni într-adevăr venerabili, însă alţii erau dintre cei care aşteptaseră să îmbătrînească pentru a-şi lua revanşa pentru ifosele tinereţii. Aşa că îşi procuraseră cîte o bîtă zdravănă, o şepcuţă cu vizieră, nişte pantofi de iarnă şi un costum gri, cu buzunare largi pe care le umpleau cu cele mai diferite obiecte, şi se repezeau în lume cu curajul celui care nu are nimic de pierdut. Era un spectacol trist să vezi cum li se oferea locul pretutindeni şi cum protestau strigînd împotriva a tot şi a toate, cu siguranţa că nimeni nu s-ar încumeta să le conteste mînia. Sau legau o conversaţie cu oricine doreau: spuneau glume absurde, arătînd ca dovadă a veridicităţii vorbelor lor obiectele pe care le ţineau în buzunare, unde se găseau mosoare de aţă, pietre de brichetă, o bucată de plumb, o bobină de sîrmă, o scobitoare,

caramele cu mentă şi multe alte lucruri, iar pentru fiecare obiect născoceau o poveste şi pentru fiecare poveste căutau un ascultător căruia nu-i îngăduiau să plece pînă nu termina de istorisit. Spre o mai mare certitudine în acţiunea de transmitere optau mai ales pentru răbdătorii vatmani ai tramvaielor din oraş, fiinţe care se aflau acolo pentru distracţia şi ca jucării ale senectuţii, întotdeauna lipsiţi de apărare în faţa răsuflării celorlalţi. De cîte ori nu văzuse Gregorio trecînd un tramvai cu vatmanul palid şi neputincios, încolţit de cîte un bătrîn în putere şi beat de elocinţă! Şi pe urmă cerînd întotdeauna ajutor ca să treacă strada, să urce scările sau să-şi adune de pe jos lucrurile pe care cu disimulare (nişte despoţi! ipocriţii!) le lăsau să le cadă din buzunare: ajutaţi-l pe acest bătrîn să-şi strîngă puţinele bunuri care i-au mai rămas, ultimele resturi ale averii pe care a mai putut-o salva din mîinile unor fii lacomi, în spectacolele de pe stradă se aflau în primul rînd, mereu îşi spuneau părerea, se strecurau peste tot, cereau informaţii de la toată lumea (spune, tinere, ce stradă e asta? pe unde se ajunge în cutare loc? ai putea să-mi spui cît e ceasul?) şi erau linguşitori sau colerici, după caz.
Gregorio şi-a concentrat asupra lor întreaga ură pe care o nutrea împotriva lumii. Treburile lor erau atît de mărunte, încît printr-o activitate se odihneau după cealaltă. Seara, cînd se întorcea acasă, unii dintre ei mai bîntuiau încă prin parc, cu o detestabilă încăpăţînare. Asta este ceea ce i s-a întîmplat lui Gregorio cu bătrînii şi cu lucrurile. Se părea că, într-adevăr, n-avea să supravieţuiască acelei veri, încărcată de atît de multă şi tristă ură.
Şi totuşi, într-o după-amiază, sătul să tot rătăcească prin fierbintele labirint de iulie, s-a întors acasă mai devreme de-cît de obicei şi s-a aşezat la răcoare, în galerie, începuse să se întunece. Mai

luaseră această poziţie şi alţii, ca să asiste la deznodămînrul zilei. Cîţiva bărbaţi în tricou fumau tăcuţi, o femeie cînta un cîntec de leagăn, iar sus ţipau în cor păsările. Era frumos să stai acolo, simţind cum cobori încet pe drumul vieţii; să simţi greutatea propriului trup şi vigoarea calmă a mîinilor inactive. Iar acei bărbaţi erau parcă nişte căpitani de nave reuniţi acolo pentru a tăcea cu nobleţe.

51

—L-

Peste tot se auzea acelaşi zumzet neclar, de graniţă, care la sfîrşitul zilei separă munca de lîncezeală. Era ca şi cum timpul şi-ar fi găsit o ieşire la mare. Marea, pe care el n-o văzuse niciodată, valurile, păsările, vîntul, noaptea. Aici s-a oprit: vîntul, noaptea. A simţit cum memoria i se luminează cu durere, pînă ce *a* dobîndit transparenţa scenică şi ireală a unui acvariu, însă deşi era un fenomen care avea încetineala intensă a unui revărsat de zori, n-a durat decît o clipă. Se părea că destinul, în schimbul sacrificiului, îi acorda puterea amintirilor limpezi şi neaşteptate. Sau poate că dragostea era cea care îl surprindea cu o nouă minune. Atunci a închis ochii şi şi-a amintit că acolo, undeva, în copilăria îndepărtată, obişnuia să se aşeze ca acum, ca să descopere construcţia tainică a nopţii, îşi imagina o diversitate de bucăţi negre care, în amurg, ieşeau din vizuinile lor: puţul, bolta de viţă de vie, un copac, probabil un eucalipt, pietrele, încăperile, şi se grupau ca piesele unui puzzle pentru a forma noaptea, iar în zori se retrăgeau din nou în ascunzătoarea lor. Se mai întîmpla uneori ca o anume bucată să întîrzie la întîlnire, şi atunci se forma un fel de lumină care plutea în derivă. Alteori se auzea chiar şi murmurul bucăţilor de noapte care nu reuşeau să se îmbine între ele sau şuierul vîntu-lui, care era păstorul şi a cărui chemare ajungea înăuntrul odăilor, cerînd să intre în scenă umbrele leneşe ascunse în chiupuri, în horn, în oale ori sub paturi. Dar bucata cea mai mare se ascundea în eucalipt, însă cu ce furie o mai scutura uneori vîntul seara, ca să o expulzeze din fortăreaţa ei! şi cum mai rezista bucata să plece şi mîrîia printre ramuri! In cele din urmă ieşea afară, iar vîntul îşi lua elan şi se ducea repede să trezească alte umbre. Atunci ieşea luna şi pe-cetluia noaptea cu lumina ei. Iar liniştea era atît de adîncă, încît se pierdea noţiunea timpului şi oricine ar fi izbucnit în plîns de jale dacă n-ar fi perceput din nou direcţia orelor şi natura pămînteană a vieţii.

îi trebuiseră zece ani pentru ca tocmai chinurile dragostei să-i reveleze acel episod uitat din copilărie. Era ca şi cum memoria îi oferise posibilitatea unui ultim refugiu si, pentru o clipă, se înfiora în întunericul serii, gîndindu-se că poate greşise cînd şi-a căutat insula, imaginînd-o între hotare

52

oceanice, şi nu în harta — nu mai puţin fabuloasă — a propriului său trecut. Plin de o miraculoasă stare de descărcare, a închis strîns ochii şi s-a lăsat purtat în adîncurile timpului. Printr-un calcul greşit, s-a oprit în Egiptul antic, însă la înapoierea în prezent, şi-a controlat pulsul şi a descoperit intactă după-amiaza în care bunicul l-a luat cu el să smulgă buruieni. Cînd începuse să se întunece, iar cîmpul se umplea de zumzet, bunicul s-a sprijinit în sapă si, privind în depărtare, a exclamat:

— Rîvnaaa!

Gregorio nu cunoştea acel cuvînt, dar a rămas surprins de tonul vrednic de milă cu care îl rostise bunicul, aruncîn-du-l afară cu nelinişte, de parcă ar fi vrut să acopere noaptea cu el şi toată liniştea din jur. Pentru o clipă, *a* crezut că e vorba de numele vreunei păsări sau al exorcismului unei vedenii, şi atunci a început şi el să caute cu privirea în depărtare, fără să vadă însă nimic. Iar bunicul, pentru a doua oară, şuierînd groaznic şi epuizînd pmă la cele mai mici detalii sonoritatea cuvîntului şi prelungindu-l cu un urlet de lup, a repetat:

— Rîvnaaa!

Părea un navigator nebun care descoperise un nou pă-mînt şi-i dădea un nume.

Au pornit imediat spre casă.

— Ce e rîvna, bunicule? a întrebat el.

— Rîvna înseamnă a rîvni, este dorinţa de a ajunge un om mare şi de a face lucruri deosebite, este suferinţa şi totodată gloria pe care ea le produce. Asta-i rîvna.

— Iar tata are şi el rîvna?

— Şi el are.
— Dar eu?
— Vei împlini în curînd vîrsta la care o vei avea.
— Dar mama?
— Ea, nu. Femeile nu au rîvna.
— Dar animalele, cîinii, şerpii?
— Nici ele n-au, nici ele, i-a retezat-o, nerăbdător. Apoi au ajuns acasă.
Trăiau la tară, în cîmp, în singurătatea unui şes şi a unor dealuri accidentate, în vecinătatea unor mine de antimoniu

părăsite, şi numai o dată sau de două ori pe an coborau în-tr-un sătuc, cu străzi în pantă şi cu case joase, date cu var.
Tatăl lui îşi rezerva serile pentru a fuma în linişte. Se ducea să fumeze departe, pe o piatră care se afla lîngă drum. Fuma, scuipa şi rîcîia pămîntul cu picioarele. Era un spectacol trist să-l vezi stînd acolo singur, trăgînd cu furie din ţigară şi amărîndu-se cu gînduri grele. Bunicul, aşezat sub eucalipt şi îmbrăcat ca de obicei cu un bluzon de negustor de miere, scotocea într-o cratiţă de aluminiu în care, printre multe alte lucruri, ţinea un set de aprinzători, o cărţulie şi o tabacheră, migdale amare, mosoare cu aţă de cusut, monede cu efigia unui rege, o coardă de chitară din maţ de lup, un colţ de mistreţ, o oglinjoară cu valoare sentimentală şi o bucată de fier, pentru orice eventualitate. Silit de zorii zilei, el era primul care se ducea la culcare. Mamă-sa trebăluia prin bucătărie, iar tată-su, care avea o armonică, o scotea uneori din cutia ei şi cînta cîntece improvizate, despre care el spunea că sînt din alte vremuri.
„Eu aveam pe atunci vreo cinci ani şi aceea a fost cea mai fericită perioadă din viaţa mea", îşi spuse Gregorio în noaptea lui de iulie. După aceea, simţindu-şi trupul îngreunat de oboseală, a mai închis o dată ochii.
Bunicul era un om zgîrcit la vorbă, însă dacă trebuia să spună povestea casei (cum mai întîi a conceput-o desenînd-o cu un beţişor pe nisip, cum a cărat materialele pe cîrca a patru măgari care se numeau toţi Felix şi cum, în cele din urmă, a ridicat-o numai cu forţa braţelor, fără să fie ajutat sau urmărit cu privirea de careva, a săpat eucaliptul şi a făcut bolta de viţă de vie, iar apoi *a* amenajat din piatră o terasă, pentru propria lui distracţie, a săpat un puţ care dă o apă cu gust de fier şi de anason, şi, în fine cum, la venirea toamnei, s-a odihnit, mulţumit de treabă, dar şi îngrijorat, pentru că i se deschisese mintea spre himera altor treburi şi nu peste mult timp nu mai ştia ce să facă mai întîi, iar starea de nesiguranţă nu-l lăsa nici să se odihnească, nici să treacă la muncă), dacă trebuia să povestească toate aceste lucruri, atunci devenea un bărbat cu vorba curgătoare şi răspicată şi nimeni nu putea să-l contrazică. Ei, dar el nu-şi încredinţa povestea decît necunoscuţilor, şi cum în acel şes nu era de-

cît casa lor, iar drumul care ducea spre ea nu mai ducea şi în altă parte, necunoscuţii erau puţini şi întotdeauna apăreau numai din întîmplare. Aşa că Gregorio n-a avut ocazia să audă istorisirea decît de-abia în anul următor, cînd au început să lungească linia ferată şi veneau muncitori la puţ, după apă, şi să mănînce la umbra eucaliptului, care era cea mai bună din împrejurimi. Atunci bunicul îi trata cu glume despre femei, filozofa pe gustul lui şi apoi spunea că lumea are nevoie mai degrabă de legi drepte şi de discursuri cum se cuvine decît de trenuri. Bărbaţii îl ascultau cu respect. Erau oameni în zdrenţe şi ignoranţi. Purtau sandale şi pălării de pai, cu spice prinse la panglică. Veneau în grup, se întindeau sub eucalipt şi nu-şi mai luau ochii de la mîn-care. Bunicul îi prezida stînd în picioare şi făcea elogiul apei bi al umbrei. „Era o seară de vară, ca azi", îşi spuse Gregorio, cu memoria vie a faptelor.
Fusese vigilent şi iute la aforisme pînă ce noaptea s-a pornit să-şi depene ghemul. Atunci a început să relateze despre originea omului şi a lucrurilor. Cititor al Dogmei, a luat-o de la Geneză: Dumnezeu a făcut apele şi şerpii, ca o imitaţie a stelelor au luat naştere peştii, văzduhul atîta şuiera, încît au apărut păsările, pămîntul s-a umplut de fiare şi de viermi, iar din desime s-a ivit omul expulzat, cu ochii strălucind de voinţă şi de experienţă. Glasul lui răsuna cu fatidica monotonie de profet. Cîmpul şi cerul îi făceau cuvintele memorabile. Muncitorilor, culcaţi pe jos,

le cădea bine discursul şi ascultau fără împotrivire. Pe piatra din depărtare, tatăl fuma şi scurma pămîntul cu picioarele. Era o noapte de vară, liniştită şi luminoasă, iar un dragon de stele îşi ţinea capul în ramurile de sus.

— Şi mi-am terminat casa, domnilor. Dar înainte de a începe să o construiesc mi-am trăit cu anticipaţie satisfacţia de a o termina. Aşa că m-am aşezat pe laviţă ca să simt acelaşi lucru şi la următoarea mea lucrare. Dar mai înainte, de ce să nu ne bucurăm de un discurs ca lumea? De mic copil mi-au plăcut cuvîntările, însă nu m-am simţit niciodată în stare, nici n-am avut auditoriu ca să le practic. Uneori mă simţeam inspirat, iar dacă nu ştiţi ce-i aia inspiraţie, o să vă zic că este o putere fără tihnă şi fără busolă, o furie care de-

vine îngrozitoare dacă te gîndeşti că „viaţa e scurtă", în timp ce simţi pe dinăuntru sămînta blestemată a nemuririi. Atunci te otrăveşti cu superstiţii: „Cît va dura inspiraţia voi fi la adăpost de moarte!" strigi, însă inspiraţia este slabă şi dacă durează cît un zbor — care vasâzică, în caz că izbutesc să o păstrez pură, fără a o folosi de aia pînă aici, dacă-i opresc imboldul prin intermediul voinţei, dacă reuşesc să mă familiarizez cu o dorinţă imposibilă —, de murit, tot o să mor, dar între timp devin nemuritor şi mă voi bucura în orice ceas al vieţii. De ce să-i facem porţi cîmpului? Eu simţeam că inspiraţia e o proastă afacere şi că a o sluji este ca şi cum ai lucra pentru altul, iar mie îmi place să lucrez numai pentru mine însumi, potrivit nevoilor şi posibilităţilor mele. Prin urmare, stînd acolo pe laviţă, mi-am zis: „Viaţa e scurtă şi e făcută pe măsura celor buni la suflet. Sapă o grădină, înconjoară-te de capre, fă copii şi fii un om de bine. Nevas-tă-ta se va numi Encarnacion, iar fiii tăi vor primi numele de Pedro, Alonso şi Baltasar. îi vei aduna pe toţi în fiecare seară şi le vei povesti istoria casei şi cum, renunţînd la pornirea pentru glorie, la lucrările hidraulice şi la pasiunea de a civiliza şesurile, te-ai sacrificat pentru ei, pornind de la nimic, populînd o bucată de teren plin de şisturi, în jurul unui foc de vreascuri, iar ei te vor asculta cu admiraţie, cu respect şi cu teamă, şi vor spune: *Tatăl nostru este un sfînt, un pionier, un reformator al tradiţiilor,* iar faima ta se va răspîndi prin sate, unde se va spune: *Acolo, Ungă minele de antimoniu, trăieşte un om drept, un bărbat integru, un Seneca.* Şi vor veni Ia tine să-ţi ceară sfatul, vei arbitra dispute, vei cîntări caractere şi vei avea prilejul să istoriseşti povestea casei de

0 mie de ori." Dumnezeu a făcut lumea şi pe urmă s-a odihnit. De ce oare o fiinţă oarecare n-ar putea face acelaşi lucru, după ce a durat o casă şi un puţ? Şi am stat aşa îndelung, punîndu-mi la încercare temperamentul şi distrîndu-mă cu plăcerea jurisprudenţei. „Ce bine vorbeşti, deşi n-ai studii!" îmi ziceam, „ce bun legislator ar fi ieşit din tine! Ce tribun mare pierde lumea!" Pentru că numai pasiunea pentru Drept mă ţinea acolo calm, punînd la cale tot felul de minuni. Şi am stat acolo trei zile frămîntîndu-mi capul, fără să-mi vină nimic în minte, în afară de faptul că voiam să

fiu un mare jurist, să cîştig procese şi să ţin discursuri la reuniuni. Celelalte erau acţiuni mărunte, nedemne de ambiţia mea. „Fii ambiţios şi vei dobîndi totul", îmi ziceam. Şi mă uitam în depărtare, peste dealuri, şi pe de o parte eram trist, pentru că înţelepciunea mă făcuse să doresc imposibilul, iar pe de altă parte eram mulţumit că nu-mi risipeam inspiraţia cu întreprinderi neînsemnate şi trecătoare, pentru că ambiţia este cel mai important lucru la un om şi ceea ce-l desparte de animal, şi cu cît eşti mai ambiţios, cu atît mai mare este gloria, iar acesta este un merit pe care nimeni nu mi-l poate lua şi de care voi fi mîndru toată viaţa mea. „Voi dedica toată viaţa mea dorinţei de a fi notar", am conchis eu. „Asta-i gloria şi chinul meu."

Voi sînteţi nişte paria şi-mi înţelegeţi limbajul. Poate exista ceva mai mare decît ceea ce nu există? Poate exista ceva care să depăşească rîvna? Aşa că după cele trei zile m-am sculat de pe laviţă, m-am suit pe măgar, m-am însurat, m-am înconjurat de capre şi am făcut un băiat. Uitaţi-l acolo, pe piatră. Vrea să ajungă colonel. A învăţat de la mine că numai rîvna ne ţine vii şi voraci. Şi-a făcut stagiul militar şi putea să ajungă cel mult la sergent. Dar nu face mai mult să vrei să fii colonel decît să ajungi sergent? Unii sînt disperaţi că nu plouă sau din pricina unei dureri la picior ori fiindcă a venit vulpea şi le-a mîncat un curcan. Cei săraci sînt disperaţi pentru că sînt săraci, iar cei bogaţi pentru că nu sînt şi mai bogaţi. Atunci, nu e mai bine să fii disperat din cauza a ceva imposibil? N-am scurta astfel drumul? Nu e un mare avantaj să renunţi la micile dorinţe, pentru a obţine ceva mai mare, lucrul cel mai înalt, cel mai nobil, de care să nu ne fie ruşine în ceasul morţii?

Nimeni nu va putea să spună despre mine: „Acesta a trecut prin viaţă fără suferinţă şi fără glorie." Nu, pentru că eu am avut parte de amîndouă. Cu una am întreţinut-o pe cealaltă, le-am păcălit pe

amîndouă, le-am înhămat împreună la carul rîvnei. Nu vorbesc oare drept? Nu sînt un adevărat orator? De aceea vă zic să nu vă sfiiţi cînd cereţi. N-aţi auzit oare că Dumnezeu e milos şi justiţiar? Ascultaţi la mine, dacă aveţi copii: nu puneţi oprelişti ambiţiilor lor. Dacă vor să fie zidari, spuneţi-le să se facă arhitecţi, dacă vor să

fie arhitecţi, voi să le spună să se facă miniştri ai locuinţei. Nu îngăduiţi niciodată să se împlinească rîvna, nu lăsaţi visele la îndemîna copiilor, pentru ca ei să nu ajungă la fel de sărăntoci ca voi, nişte feroviari.
A tăcut. Iar liniştea era şi mai adîncă, pentru că şi auditoriul încetase să mai asculte. Nu se mai auzea decît aerul încurcîndu-se printre ramuri. Ascuns în întuneric, Gregorio a rămas nemişcat, pînă ce a venit mamă-sa, care l-a luat de mînă şi l-a dus la culcare. Cu toate că nu înţelegea mare lucru, îi \ enea să plîngă. Din pat, a auzit rîsetele salahorilor care plecau. Cînd glasurile s-au stins, a venit tată-su la laviţă şi a început să cînte la armonică unul dintre cîntecele triste din alte vremuri. „Melodia asta cheamă moartea", se gîndi Gregorio, care adormi pe loc.
Astfel a aflat deci că bunicul avea să devină notar, iar tată-su colonel. Ziua lucrau pămîntul şi îngrijeau de vite, iar seara se aşezau să-şi facă socoteala dorinţelor, unul pe laviţă, iar celălalt pe piatra de lîngă drum Uneori comunicau între ei de departe („Heiii!" striga unul. „Heiii!" răspundea celălalt, dar prefacîndu-se că sînt sonorităţi independente una de cealaltă) sau tuşeau ori cel mult schimbau păreri despre vreme sau ascultau împreună urletul vulpii şi astfel colorau amărăciunile aşteptării.
Pe urmă a venit iarna. Frigul după-amiezii îi aduna devreme în bucătărie. Făceau un foc cu flăcări care se ridicau pînă la tavan, se aşezau în jurul lui şi-şi încălzeau mîinile întinse pînă se stingea jarul.
într-una dintre acele seri (pe Gregorio l-a uimit limpezimea amintirii), bunul l-a întrebat pe nepusă masă ce avea să ajungă cînd va fi mare.
— Eu vreau să fiu taur, a răspuns el, fără să stea pe gîn-duri şi neinspirat, după cum a remarcat bunicul imediat.
— Prostii, a zis tatăl. Va fi amiral. Se vede pe faţa lui că
0 să fie marinar şi că o să se însoare cu o prinţesă.
— Tu lasă-l pe copil să vorbească! a ţipat bunicul. Hai să vedem, ce vrei tu să fii?
— Taur.
— Asta nu-i o meserie, a protestat tatăl.

— Dacă el vrea să fie taur, taur se va face! a zis bunicul, răţoindu-se din nou. Chiar asta vrei să fii?
— Da, taur.
— Taur! a exclamat bunicul, uluit. Atunci a intervenit mama:
— Băiete, dar nu vrei să te faci popă?
— Niciodată! a urlat bătrînul. Ce! puţin sfînt! Sau papă!
— Dar eu vreau să fiu taur, taur sfînt!
— Atunci, taur vei fi! a zis bunicul. E o crimă să-i retezi ambiţiile unui copil. Taur! Ce rîvnă deosebită!
însă tatăl s-a ridicat în picioare şi a lovit puternic cu pumnul în masă:
— Dacă mai aud vorbindu-se vreodată de taur sau de sfînt ori de taur sfînt, chiar în acea zi sparg masa cu toporul sau dau foc la casă cu un chibrit!
Imediat după aceea s-a auzit afară un zgomot neobişnuit, iar cîinii s-au pornit să latre.
— Au mirosit vulpea, a conchis bunicul.
Focul era pe sfîrsite. Se auzea cum fierbe oala şi torsul regulat al pisicii.
— Hai să vedem, a zis tatăl, aruncînd vreascuri în foc, tu ştii ce se află dincolo de munţi? Ştii?
— Nu.
— Dincolo de munţi e marea, a spus el, povestind pe urmă că pe mare navigau vapoarele cu amiralii lor cu decoraţii în piept şi stînd drepţi la proră. Punea vreascuri pe foc şi pomenea nume de mări.
— Dar tu n-ai văzut niciodată marea, a intervenit mama.
— Am văzut-o în vis! a strigat el. Am visat o dată că eram scafandru şi că am ajuns pînă la fundul mării.
— Marea e mai mare decît cîmpul? a întrebat Gregorio.
— Trebuie să ştii că pămîntul este un accident al apelor. Şi ca să înţelegi mai bine proporţiile, gîndeste-te că un simplu caporal de marină este mai mare decît un colonel pe pă-mînt.

A aruncat şi ultimul vreasc în foc.
— Iar altă dată am visat că muream de o lovitură de cuţit într-un port internaţional.
Bunicul a vrut să spună ceva, însă tatăl a strigat:

— Tu să taci din gură! Apoi şi-a moderat glasul
— Spune-mi, camarade, nu vrei să fii amiral? Gregorio se uita la el cu ochii înotînd în lacrimi.
— E prea mic, a spus mama.
— Atunci, ce mama dracului vrei să te faci?
— Mu ştiu, nu ştiu, a răspuns Gregorio, şi a izbucnit în plîns.
Mama l-a dus la culcare. Imediat după aceea a auzit armonica şi din nou s-a gîndit că acea melodie cheamă moartea. A adormit pe loc.
Gregorio deschise ochii în fierbintea noapte de iulie. Acum înţelegea că probabil unchiul înnebunise de rîvnă şi se simţi cuprins de teamă pentru el, dar şi de duioşie. Se întrebă dacă nu cumva acele amintiri, situate în regiunile legendare ale copilăriei, nu se vor converti în coşmaruri, o dată cu trecerea anilor, însă cu toate că-l indispunea faptul că percepea acele amintiri pe cît de ireale, tot pe atît de clare, îşi spuse, intrînd în casă, că viaţa merită să fie trăită, fie şi numai pentru a ocroti asemenea amintiri şi a le însufleţi în fiecare seară, aşa cum face avarul cu moneda lui de aur. Simţi deodată suflul interior al propriei sale identităţi şi avu o viziune năucitoare despre punctul exact pe care îl ocupa în timp şi se simţi în putere să combată şi să învingă toate necazurile din dragoste.
Pentru prima oară din martie, în acea noapte a dormit buştean şi s-a trezit pe la jumătatea dimineţii, împăcat din nou cu lumea. Ca în fiecare zi, s-a aventurat în labirintul său, însă ajungînd Ia prima intersecţie a băgat de seamă că pe scutul de piatră era un războinic a cărui spadă părea să indice drumul pe care trebuiau să-l urmeze viespile ca să ajungă la muscate, că de la muscate o viespe îşi lua zborul spre cerul de iulie şi că cerul se armoniza cu apa nemişcată din iazul de la cea de a treia răscruce, unde un nor tremura ca acul în faţa unui magnet, arătînd direcţia pe care trebuia să o ţină Gregorio ca să ajungă la parc şi să vadă cum frunzele, mişcate de vînt, zvîcneau pe cer ca pe fundul mag-netizat al unui heleşteu.

Aşa cum se întîmplase mai înainte cu habanera şi apoi cu dragostea, acum cea care îl restituia lumii era revelaţia neaşteptată a trecutului, pe care s-a pomenit că o caută cu bucuria febrilă a celor întorşi de la hotarele deznădejdii. A descoperit că e vorba de unul şi acelaşi lucru, că toate în univers se uneau prin legături tainice de care acum începea să-şi dea seama, dar atît de strînse, încît, se gîndea Gregorio, dacă realitatea ar fi un covor şi dacă cineva ar trage de firul de la muşcată, ar ajunge să deşire chiar aştrii. A mai citit o dată cărticica de versuri şi a înţeles că viaţa este în-tr-adevăr un rîu şi că dragostea este foc, că există melodii ale tăcerii, culori dulci, buze care sînt petale şi ochi de smarald. Deodată, lucrurile i se părea atît de noi, că nu se mai obişnuia cu numele lor, cum, de altfel, i se mai întîmplase şi cu ani în urmă, dar acum nu din ignoranţă, ci datorită iluminării. Le-a cerut bătrînilor celor mai în vîrstă să-i spună po\ estea vieţii lor, cum era lumea înainte şi dacă lucrurile aveau pe atunci aceleaşi nume ca şi astăzi. Unii i-au zis că în vechime lucrurile purtau nume mult mai frumoase. Iar Gregorio i-a crezut, pentru că descoperise limbajul poeţilor şi se gîndea că de fapt fiecare lucru merită o poezie, nu un cuvînt, sau măcar să fie numit în mai multe feluri în acelaşi timp, ca un reflex firesc al armoniei universale. Dar descoperise şi că în fiecare cuvînt există o poezie, bineînţeles, de exemplu cuvîntul „frumuseţe": la ce te trimite cu gîndul, dacă nu la o gheaţă care cîntă fără zgomot, frumuseţe, care nu are ecou şi care ne face să ne îndoim că l-am pronunţat lealmente vreodată, un cuvînt care este de parcă l-am rosti cu ochii, frumuseţe, aproape ca un clipit, de neînţeles şi familiar unui timp, frumuseţe? Iar acest s care blochează cuvîntul, lăsîndu-l întredeschis în gură, ca paralizat de un trecător vis de vară? Dar ce se poate spune despre cuvîntul „ascuns"? Trebuie să faci un arpegiu pînă la primul s şi să-l domesticeşti punîndu-i frîul, aşa cum face un cow-boy la un rodeo, şi să-l îmboldeşti să facă un salt pînă la următorul s, căci cuvîntul se ridică ameninţînd să-l trîntească pe călăreţ şi să pună în primejdie propriul său înţeles. Pe urmă, cuvîntul „cochilie." Este suficient să-l freci, pentru ca din el să se ridice un duh de fum, atît de înfiorător, încît nu exis-

ta dorinţă pe care să nu o poată satisface imediat. Este de ajuns să-i ceri, fără jenă, conopidă, barcarolă, coral, undă, mare şi lumină, carîmb, limb şi Paralimb, marinar şi marină, melc, codobelc, chichirichi, cocotier, spumă, şoim, oază, Nil şi Mississipi; este suficient un cuvînt, întrucît oricare dintre ele le conţine pe toate celelalte, în fiecare celelalte îşi pot recunoaşte patria lor nesfîrşită. Ce dar pentru un

tînăr inimos! Dacă Dumnezeu ar fi început, se gîndea el, prin a crea mai întîi un poet sau un *filozof,* pe Platon, de pildă, s-ar fi cruţat multă trudă. Şi astfel, sprinten prin labirintul său, s-a trezit cercetînd lumea cu o pasiune devoratoare. Şi aşa cum a descoperit că realitatea este inepuizabilă, tot aşa a descoperit şi că viaţa este intolerabil de scurtă; pentru că dacă îndoiala îl face infinit, iar analogia îl înrudeşte cu zeii, orele şi lunile îl duc spre ţărînă, iar acest lucru l-a întristat iarăşi şi i-a tulburat agerimea gîndurilor.

N-a aflat niciodată în ce măsură destinul a amestecat termenii dilemei lui, Dragoste sau Moarte, pentru a-l limita şi a-l orienta spre o misiune obişnuită, însă într-o după-amia-ză a uneia dintre ultimele zile din iulie, urmînd direcţia pe care o marcau lucrurile, a crezut că a ajuns deodată într-un neaşteptat loc fără ieşire sau mai precis în mijlocul labirintului singurătăţii lui. Cu un băţ, trasa semne pe nisip. Deodată, rămase cu băţul în aer şi se uită la cer. Nimic nu prevestea că acel gest avea să hotărască o viaţă, dar aşa a fost. Diavolul cu capă şi cu cicatrice îi va reaminti, mult mai tîr-ziu, cum a aruncat băţul şi a plecat fugind din parc, cu atî-ta grabă, încît a îmbrîncit doi bătrîni, iar altuia i-a dat un ghiont care l-a făcut să se învârtească de parcă ar fi fost un titirez. „Căutaţi-vă comoara în continuare!" aşa s-a scuzat Gregorio în fuga mare, iar al treilea bătrîn, clătinîndu-se încă, a fluturat bastonul ca şi cum ar fi blestemat un întreg oraş de pe culmea unui deal. „Fiu de căţea!" a strigat el, însă Gregorio nu putea să-l mai audă, pentru că ajunsese deja departe şi alerga de la un colţ la altul, iar la scurtă vreme stătea cu o hîrtie în faţă, pe care tocmai scrisese cuvîntul „cer." Era gata să adauge „închis" sau „albastru", dar a şovăit, a tăiat, a corectat, stăpînit de un sentiment de nestăvilită abundenţă, stînd cu o mînă la obraz, iar cu cealaltă uşor întinsă, l «2

ca un ex-voto, pe coala de hîrtie albă, în vreme ce lucrurile din jur luau atitudini, unele de milă, altele inutile, pînă au alcătuit un retablu meditativ în mijlocul căruia, ca un pantocrator, se afla creatorul cerului albastru sau închis, pîn-dit cu zel de o veioză. A avut brusc senzaţia că realitatea se subţiază, luînd forma unui fir de lumină diamantină şi că trece clară prin ochiul sigur al unui ac. „Cerul albastru devine închis / ca sufletul meu în frunziş" au fost primele lui versuri. Atunci s-a ridicat şi s-a uitat la cer. Se simţea atît de fericit, încît a trebuit să respire adînc, cu ochii închişi, pentru ca fericirea să nu-l sufoce cu tumultul ei de ploaie torenţială.

începînd cu acea zi, a scris versuri încontinuu. Aceasta a fost ultima şi cea mai mare minune a dragostei. Pentru că dacă pînă atunci îşi ignorase trecutul, aceasta se datora probabil puternicei inerţii a prezentului, care îl îmbrobodise cu brasoavele constrîngerilor cotidiene, însă cînd dragostea a convertit linia timpului într-un cerc al aşteptării, iar zilelor le prisoseau ore, orelor minute şi săptămînilor zile şi cercul se învîrteşte în el ca un carusel, atunci nevoia unei amintiri care să dea sens aşteptării l-a presat să caute peste tot urmele iubitei. Pe banca din parc unde se aşeza de obicei pe înserate, pe pămînt pluteau urmele invizibile ale paşilor ei, în aer persista glasul său melodios, avîntul pletelor şi mirosul pielii, iar pe mica tejghea a chioşcului părea a se perpetua urma mîmilor absente, şi romanele pe care le citise ea erau diferite de celelalte, pentru că paginile lor păstrau lumina ochilor ei şi măiestria dispreţuitoare a degetelor, iar tot ceea ce spuneau era impregnat de prezenţa ei inepuizabilă. Şi astfel, amintirile legate de Alicia l-au învăţat să pună unele lucruri în relaţie cu altele, şi lumea a dobîndit un sens armonios: totul era sufocat de substanţa dragostei.

Oare aceasta o fi inspiraţia despre care îi vorbise bunicul? Acestea erau primele simptome ale nebuniei provocate de rîvnă? Gregorio nu ştia, după cum habar nu avea de nimic altceva în afară de febra versurilor. A făcut din fiecare frustrare o izbîndă secretă, iar din singurătate un instrument al răzbunării. Chiar dacă viaţa e scurtă, desigur, poezia îi permitea să o trăiască cu o dispoziţie sufletească de

«3 l

nemuritor. N-a găsit un antidot mai bun împotriva ameninţărilor dinspre viitor. Cînd suflul inspiraţiei îl împiedica să scrie — dat fiind că bucuria de a se şti poet era uneori mai puternică decît propria-i muncă —, atunci se simţea ales pentru un destin de excepţie. Dacă într-o bună zi avea să rămînă fără nimic, în afară poate de haina lui de marinar, chiar şi atunci va mai avea, numai pentru el, imensitatea lumii, credea el, pentru că lumea este casa lui de poet, satul natal în care nu va putea niciodată să devină un străin. Dimpotrivă, se simţea solidar cu negrii ascunşi în junglă, cu chinezii care cultivau orez, cu arabii din deserturi şi cu cow-boy-i americani. El e liber şi fără frontiere, ca o pasăre. „Ca voi", a zis într-o dimineaţă, la vederea unui stol de păsări migratoare, care, după trecerea lor, au lăsat văzduhul limpede, „eu sînt ca voi şi în curînd îmi va sosi şi mie ceasul plecării", şi le-a întrebat dacă au înflorit deja trandafirii în insula Corfu (fiindcă ignora încă unde se află Cor-fu şi dacă păsările îi

înţeleg sau nu limbajul, el se simţea pur şi simplu îndreptăţit să interogheze lucrurile şi să le înţeleagă răspunsurile) şi dacă i-au slăvit iubita şi le-a încredinţat cele mai arzătoare secrete ale inimii lui. Toată tristeţea acumulată atîta vreme se convertise într-un motiv neistovit de înţelepciune. Nu exista taină, printre multele care îl copleşiseră cu ani în urmă, comparabilă cu aceea de a îmbogăţi lumea cu încă o taină. şi cum tot ceea ce se referea la poezie devenea misterios, pînă şi lucrurile obişnuite se ofereau poetului ca enigme pe care trebuia să le dezlege. Niciodată nu se mai simţise atît de fericit, atît de viu, atît de uşor. „Si totuşi", îşi rememora Gregorio, în dimineaţa zilei de 4 octombrie, „acesta a fost începutul nefericirii mele". Temele lui erau dragostea şi călătoria. A scris versuri despre drum, păsări, dîrele de pe mare, fumul trenurilor, Calea Lactee, hoinari şi despre sine însuşi, pentru că totul avea să devină unul şi acelaşi lucru în clipa plecării şi avea să se confirme deviza pe care o descoperise într-un caiet de şcoală şi care acum îi patrona viaţa: „Pleacă de pe meleagurile tale, de lîngă neamuri, din casa părintească, spre ţinutul pe care eu ţi-l voi arăta." A botezat locurile cunoscute cu alte nume: Parcul celor Unsprezece petale, Răspîntia Scutului
l «4
si a Viespii sau Copacul Primăverii Triste, care era tocmai salcîmul, şi cum nu se mulţumea cu numele obişnuite ale lucrurilor, nisipului i-a zis „ploaia veşnică a morţilor", iar lunii „moneda de aur pierdută de Dumnezeu". Şi mai ales a scris versuri despre Alicia, desemnînd-o prin denumiri secrete de păsări şi de flori ori prin pseudonimul poetic de Ondina. Ondina cu cîine, fără cîine, de după-amiază, din zori, cu capă, fără capă, trează sau dormind, dulce şi crudă, evanescentă în ceaţă, trecătoare printre frunze, limpede şi statornică în faţa mării.
A aşteptat-o încrezător, deoarece acum era poet, iar acest fapt îl izbăvea nu numai de sărăcie, ci îi da speranţe să fie şi acceptat, „îi voi da versurile", îşi zicea el, „şi atunci n-o să mă mai poată ignora, nu-i rămîne decît să se îndrăgostească de mine".
Dar cum s-a întors Elicio, care nu reuşise să se ducă la mare, ci în satul natal al părinţilor lui, şi care făcea economii în continuare ca să-şi cumpere o motocicletă, Gregorio a luat hotărîrea ca el să fie primul cititor al versurilor sale. I le-a dat prevenindu-l că nu erau stilizate. Elicio le-a citit în fugă şi i s-au părut bune:
— Sînt bune, a spus el, şi e grozav să fii poet şi mai ales poet al disperării, dar poeţii nu prea regulează şi nu scapă de sărăcie, asta-i problema. Eu ştiu de la şcoală viaţa scriitorilor şi pot să-ţi spun că singurul care a regulat pe cinste a fost Lope de Vega. Ceilalţi, mai mult vorbe. Espronceda, de exemplu, a răpit-o pe una Teresa şi a dus-o la Paris, dar tu crezi că chiar a regulat-o? Eu cred că nu, că poeţii nu ajung să cunoască viaţa şi că habar n-au că femeilor le trebuie altceva, nu versuri. Adevăraţii poeţi ai dragostei sînt gangsterii şi tipii realmente duri. Dar e frumos să fii poet şi să bîn-tui ca un rebel prin viaţă. E ca şi cum ai fi călugăr sau hoinar. E măreţ, dar trebuie să fii valoros.
L-a încurajat să scrie poezii despre marchize depravate, despre infante temperamentale, despre conţi încornoraţi şi despre menestreli şmecheri şi de asemenea să-şi aleagă un pseudonim de poet: au dat la o parte o mulţime, iar în cele din urmă au găsit unul care avea să-l însoţească pe Gregorio pentru totdeauna: Faroni.
65 l

— Poetul Faroni, a zis Elicio. Este atît de frumos, că pare a fi o marcă de motociclete. Iar ca prenume, te-ai putea numi Augusto. Augusto Faroni. Nu ştiu dacă e suficient de bun pentru tine.
August era pe sfîrşite. Gregorio a caligrafiat versurile cu un scris îngrijit, a ars marginile foilor, ca şi cum ar fi fost vorba de nişte manuscrise găsite într-un ungher trist şi memorabil, a desenat la colţuri inimi străpunse de săgeţi şi a pus la început o foaie cu o dedicaţie: *Pentru Tine, Femeie, Dragoste disperată, de la poetul tău anonim, Augusto Faroni.* însă nemulţumit de ceea ce i-a ieşit, a adăugat: *Poet al Lumii şi al Neantului, al Dragostei şi al Lucrurilor, al Morţii.* Iar în josul paginii, în chip de ultim strigăt: *Faroni,* cu o literă înfiorătoare, de groază.
Alicia s-a întors la sfîrşitul lui august. El hotărîse dinainte cum avea să fie întîlnirea, însă de data aceasta instinctul de poet i-a confirmat previziunile: pletele ei au apărut flu-turînd la un colt de stradă într-o zi ploioasă. Purta cizme de ploaie, un impermeabil alb ca zăpada şi un pulover negru şi închis la gît, de unde se revărsa, ca laptele cînd dă în fiert, un guler tricotat. Aşa avea să o vadă în visurile lui nocturne. Pentru că tot imaginîndu-şi ce efect aveau să aibă asupra Aliciei versurile lui, a ajuns să se închipuie pe sine încununat public cu lauri, într-un palat ca în poveşti, cu o mulţime de oameni asteptînd afară şi cu un mitocan care întreabă „ce-i aici?" „Dar cum!" răspunde un cetăţean exemplar,

„nu ştii că astăzi este încununat în palat poetul liric Faroni?" Şi totul se petrecea în aşa fel încît mojicul să poată să vadă sau să-şi imagineze (erau întinse covoare, iar în plus, cu cerbi de aur şi ogari de argint, păianjeni transfiguraţi de lumină şi o muzică imperială, pe al cărei ritm se urca poetul spre locul unde îl aştepta un rege cu o mantie de hermină, ca să-i pună coroana, şi atunci mulţimea se dezlăn-ţuia aclamîndu-l, aplaudînd, iar în marea de oameni chiar şi bădăranul putea să vadă în primul rînd o tînără cu gura căscată de uluială, care, modestă şi cu modestie, înainta — însoţită de cîine prin fluviul de ogari — spre mîna pe care poetul, deja învestit, i-o întindea din jilţul lui), însă simţul verosimilităţii — pentru că, în cele din urmă, reieşea că mîr-

66

lanul şi naratorul erau una şi aceeaşi persoană — îl făcu să situeze ficţiunea în parc, cu autorităţile locale şi cu fanfara municipală, iar Alicia se mărginea să stea în primul rînd, mută de uimire. Gregorio nu ştia pe atunci că acele născociri sigure şi iluzorii (fiindcă, la urma urmei, existau versurile, poetul şi iubita, nu lipseau decît laurii) erau primul indiciu al adevăratului limbaj pe care îl va vorbi în viitor S-au tot repetat situaţii dinainte, însă acum Gregorio se simţea susţinut de puterea pe care i-o conferea faptul că se ştia poet. în plus, a început să scrie un poem epic despre Al-var Nunez Cabeza de Vaca şi îşi petrecea ceasuri întregi alcătuind octave autentice, în chioşc, acasă ori în parc. Şi totuşi, a tot întîrziat înmînarea versurilor. Părea că aşteaptă o ocazie extrem de favorabilă, iar sieşi şi-a spus că probabil că acea aşteptare este un pretext urzit de teama de a rămî-ne fără speranţă Aşa că a început să tot stabilească termene de neclintit, ca apoi, în ultima clipă, să nu le mai respecte. A venit data de 20, de 25 şi de 30 octombrie, şi el încă nu se hotărîse. Atunci a început să plouă, iar Alicia nu prea mai ieşea din casă sau o făcea ca să se ducă într-altă parte, întrucît parcul se transformase într-o mocirlă. A plouat toată luna noiembrie. Gregorio a profitat pentru a fixa termenul definitiv după încetarea ploilor. A mai făcut o copie a versurilor şi a mărit dedicaţia cu cîteva rîn-duri patetice, care după aceea i se păreau ruşinoase, dar şi insuficiente, şi după-amiezi de-a rîndul a trebuit să lupte cu dorinţa de a rupe poemele, de a fugi după Alicia şi de a se arunca la picioarele ei plîngînd şi de a-i cere să-l iubeas-că din milă şi să nu-l părăsească niciodată. L-a reţinut însă demnitatea sau teama, dar şi furia de a se fi umilit şi preamărit atîta în visurile lui. Şi-a zis că numai realitatea îl putea mîntui de păcatele ficţiunii, în cele din urmă, a lăsat pe socoteala ploii — a timpului — rezolvarea contradicţiilor şi s-a resemnat cu gîndul că, în ultimă instanţă, eşecul în dragoste îi va servi drept sursă de inspiraţie şi că probabil împrejurările potrivnice sînt un instrument al destinului, care contribuie la gloria poetică. „Artiştii", îşi tot repeta el, „nu pot fi fericiţi, acesta-i preţul care trebuie plătit pentru nemurire". Apoi, totul s-a precipitat.

67

Ploile s-au oprit la începutul lui decembrie. Au urmat nişte zile friguroase, cu vînt puternic, cer întunecat şi plăpîn-de străluciri de soare. Alicia îşi petrecea din nou după-a-miezile în parc. Pe ziua de 14 s-a oprit la chioşc ca să schimbe un roman de dragoste şi l-a rugat pe Gregorio să i-l ţină pînă se întoarce. Atunci, cu un temerar firisor de glas, Gregorio a întrebat-o: „După aceea pot vorbi cu tine?" „Oh, cum să nu!", a răspuns Alicia, lăsîndu-se trasă de cîme. Gregorio a pus manuscrisul la îndemînă, a mai citit o dată dedicaţia, încer-cînd să ghicească impresia pe care o va face Aliciei, şi a repetat cuvintele pe care le pregătise de mai bine de o lună de zile: „Uite, astea sînt nişte versuri pe care le-am scris eu şi pe care le dau la toţi ca să-şi spună părerea." S-a ghemuit lîn-gă sobă, a închis ochii şi nu s-a mai gîndit la nimic, ca să nu se mai încurce în incertitudinile aşteptării. A cerut doar (şi a făcut de mai multe ori şmecherii pentru a exorciza primejdia) ca tinerii să nu apară înaintea Aliciei şi a decis că dacă rămîne liniştit, fără să deschidă ochii şi fără să-şi piardă răbdarea, totul va ieşi bine. Şi ca să amăgească timpul, s-a apucat să rostească în toate direcţiile cuvîntul „cizelare".

Se întunecase deja, cînd, la ora la care Alicia se întorcea de obicei, a auzit nişte paşi grăbiţi. „A venit clipa", şi-a zis el. A luat manuscrisul şi romanul şi şi-a dres glasul. Insă cum a deschis ochii, a văzut apărînd la tejghea un chip care vorbea foarte repede. Cu greu, a recunoscut în el o vecină de pe galerie şi i-a ghicit cuvintele: „Du-te fuga acasă, Gregorio, că unchiul tău se simte tare rău şi e pe moarte, sărăcuţul!"

La miezul nopţii, unchiul a mărturisit că a acceptat favoruri de la Satana şi părea că şi-a recăpătat discernămîntul, însă în zori s-a pus pe bolborosit nume de locuri din Peru şi confunda goarnele gunoierilor cu trompetele îngerilor de la curtea celestă, în ultima lui harababură, l-a numit pe

Dumnezeu Alvar Nunez, a făcut o solemnă renunţare la rîvnă şi a murit rostindu-şi propriul nume, Felix Olias. Un necunoscut, sosit în ultima clipă, care s-a prezentat drept tovarăş de suferinţă cu defunctul, i-a închis ochii şi s-a întors spre vecinii prezenţi declarînd că tocmai murise un om bun şi drept. Văzîndu-l aşa, stînd pe spate, concentrat şi fasci-

nat parcă de noutatea îndeletnicirii de mort, Gregorio se gîndi că, în cele din urmă, unchiul său îşi găsise o treabă demnă de ambiţiile lui.
A doua zi era duminică şi micul cortegiu s-a pus în mişcare sub un cer care ameninţa din nou cu ploaia. A străbătut străzi triste şi terenuri virane. Printre alte detalii, Gregorio îşi mai aducea aminte că un bărbat, care ţinea o gogoaşă în mînă, s-a oprit cînd i-a văzut trecînd şi că şi-a micşorat ochii de mirare, ca şi cînd ar fi scrutat un punct în depărtare sau ar fi încercat să descifreze o inscripţie neclară. La întoarcere, necunoscutul l-a luat pe Gregorio deoparte şi i-a zis că el se însărcinează cu căutarea unei slujbe şi cu lichidarea problemelor unchiului. Şi apoi l-a lăsat în grija unei vecine, care i-a oferit pensiune în propria ei casă şi i-a adus în odaia lui bunurile moştenite: chitara, cărţile, sertarul cu hîrtii şi alte cîteva lucruşoare. Celelalte, împreună cu chioşcul, au fost vîndute la licitaţie, iar banii (rămaşi după acoperirea cheltuielilor de înmormîntare) i-au fost înmînaţi lui Gregorio, care şi-a cumpărat cu ei un costum din flanel şi o pereche de pantofi de lac.
O săptămînă mai tîrziu, a intrat comisionar la aceeaşi întreprindere unde unchiul lui lucrase patruzeci de ani ca portar, în după-amiaza aceleiaşi zile, ferchezuit, dat cu colonie şi cu manuscrisul sub braţ, a luat xxxxdrumul spre parc, gata să simuleze o întîlnire întîmplătoare cu Alicia. însă cînd a traversat strada, s-a auzit strigat tot mai tare: „Paronim!" S-a răsucit dezorientat, înainte de a auzi din nou strigătul, de data aceasta mai slab, şi l-a văzut pe Elicio trecînd în mare grabă pe motocicletă, salutîndu-l cu o mînă, iar în spatele lui fluturau nişte plete şi o altă mînă care, ondulîndu-şi din memorie degetele, de asemenea îl saluta, şi nu doar o clipă, ci de-a lungul mai multor ani, în amintiri, astfel că pe 4 octombrie mai persista încă, intact, acel ultim, fugitiv şi ne-sfîrsit rămas-bun.

Capitolul V

— Tot aici sînteţi? a întrebat portarul, fixîndu-i cu lanterna, ca şi cum le-ar fi pătat faţa cu lumină. Şi fără a mai aştepta răspunsul, chemat de îndatoriri mai urgente, şi-a continuat rondul.
In faţa acelei scoli serale, la a cărei uşă se oprise Grego-rio pe data de 4 octombrie şi unde învăţase cu douăzeci şi cinci de ani mai înainte, mereu era o mare foame de somn. Era o clădire întunecoasă şi labirintică, prost aerisită, cu pereţi înalţi, iar de tavane atîrnau becuri slabe, care de-abia ajungeau pentru a lumina penumbra. Aproape toţi elevii (iar unii aveau peste cincizeci de ani) lucrau în birouri şi ateliere, departe de casele lor, şi cum nu aveau timp ca să se schimbe, apăreau la ore îmbrăcaţi în uniformele şi în costumaţia lor de lucru. Soseau pe la nouă seara, cu ochii dornici de somn şi cu o expresie de blîndeţe, din cauza oboselii. Intrau în sălile de cursuri ca nişte somnambuli şi îşi petreceau orele căscînd, moţăind cumplit şi tresărind uşor. Unii dintre ei adormeau cu capul pe caiete, cu creionul în mînă, iar profesorul se ducea atunci să-i trezească, atingîndu-i peste cap cu o baghetă magică. Uneori se întîmpla ca şi profesorul să adoarmă, dar chiar şi aşa, tot mai continua să le dicteze, dictîndu-şi materia în somn, fără a se îndepărta de programă nici măcar cu o iotă. între o oră şi alta, unii trăgeau un pui de somn, iar alţii, mai harnici sau mai vioi, se duceau la closet şi îşi răcoreau faţa sau chiar făceau exerciţii de gimnastică pe coridor. Dar mai erau şi alţii care profitau de numeroasele şi întunecoasele cotloane ale scolii, ca să se culce fie în vreun ungher (unde se nimerea ori sub vreo

bancă), fie în încăperea în care se ţineau sacii cu cărbune şi cu rumeguş şi instrumentele de făcut curăţenie. Acolo erau întotdeauna patru sau cinci elevi cufundaţi într-un somn adînc. De aceea, la fiecare oră, portarul făcea cîte un rond pe coridoare, iscodind cu o lanternă ungherele, trezindu-i pe cei adormiţi şi alungîndu-i din ascunzători.
Gregorio mai ţinea încă minte cazul unui tînăr care adormise la examenul de filozofie. Profesorul, care stătea jos, picior peste picior, se tot uita la ceas, căsca şi se juca cu elasticul de la şosete. La sfîrşit, mai rămăseseră în bănci doar doi elevi. Unul a ieşit repede, frecîndu-şi mîinile de parcă

încheiase cine ştie ce afacere grozavă. Celălalt stătea aplecat peste foaie. „Gata, gata!" a strigat profesorul, însă elevul n-a reacţionat. Profesorul s-a apropiat de el şi l-a atins cu băţul. Elevul a rămas însă nemişcat. „Heiii!" a strigat el, dar nimic. Alarmat, a trimis după portar, care a venit dinspre capătul întunecos al culoarului, agitîndu-şi lumina portabilă. I-au pus lanterna în ochi, l-au zgîltîit, dar elevul tot aşa. Ceilalţi elevi se îngrămădiseră la uşă, fluierînd şi căscînd. în cele din urmă, a fost anunţat directorul, care şi-a făcut apariţia fără alai, singur şi şovăielnic, pentru că era extrem de gras şi de solemn. A cercetat cazul, a dat o singură palmă (mai potrivită pentru a speria cocorii decît pentru a pune la punct elevi) şi elevul şi-a revenit imediat, a zîmbit, s-a frecat somnoros la ochi şi s-a uitat visător la maeştrii lui.
Probabil că pofta de a dormi se accentua din cauza zgomotului de la ora de dactilografie: treizeci de pupitre, şaizeci de ochi, trei sute de degete, iar deasupra o lumină oscilantă care cufunda totul într-un clarobscur de capelă; jos, glasul limpede şi categoric al unui om care dicta necontenit scrisori comerciale. Acel zgomot era ca o pînză de păianjen în care, prinse, se zbăteau gîndurile. De cîte ori Gregorio nu încercase în van să urmărească vreo explicaţie la filozofie sau la matematică! în van, fiindcă în pauzele lecţiei se auzeau cuvintele îndepărtate, clare şi soporifice ale psalmodiei comerciale: „ca răspuns la amabila dumneavoastră scrisoare din data de ieri", „ne face plăcere să vă comunicăm încărcătura şi factura numărul 123", „ne interesează să primim marfa în cursul săptămînii viitoare..." Pe urmă

mai erau cei care veneau cu întîrziere şi nu mai conteneau întrebînd despre ce an urne vorbeşte profesorul. Erau patetici, pentru că astfel pierduseră din notiţe şi trebuiau să le recupereze după miezul nopţii — cînd se închidea şcoala —, scriind în picioare, la ieşire, sub un felinar.
Parcă pentru a spori confuzia, sala de clasă a lui Grego-rio comunica cu încăperile personale ale directorului, care era şi proprietarul scolii. Cum nu exista decît o intrare, pe acolo trebuiau să treacă şi vizitatorii. Soţia, într-un halat ma-tlasat, ieşea să-i primească în clasa lui Gregorio sau acolo se prelungeau momentele de despărţire; atunci profesorul se oprea pînă vedea terenul eliberat. Unii vizitatori, care veneau pentru vreo afacere, trebuiau să aştepte acolo pînă erau primiţi. Elevii profitau atunci pentru a-i lua peste picior sau pentru a arunca în ei cu cocoloaşe de hîrtie. Cel asupra căruia îşi revărsau cruzimea era logodnicul fiicei, care venea în fiecare seară la prima oră, cu o sumbră punctualitate, îmbrăcat în negru şi cu un bucheţel de flori pe care îl ţinea în dreptul inimii. Nu avea întotdeauna norocul de a fi primit. Dimpotrivă, uneori, cînd apărea, mama îl alunga cu dosul ambelor mîini, ca şi cînd şi-ar fi scuturat firimiturile de pîi-ne. „Astăzi, nu", spunea ea. Pretendentul saluta milităreş-te, lovindu-şi călcîiele, făcea o adîncă plecăciune cu capul şi se retrăgea fără a scoate vreun cuvînt de nemulţumire. Profesorul îşi relua firul expunerii, dar unii dintre elevi adormiseră deja cu capul pe bănci, iar alţii nu mai ţineau minte despre ce anume era vorba ori cereau voie să se ducă la closet şi nu se mai întorceau.
Pe scurt, avînd în vedere toate aceste fapte, Gregorio a luat obiceiul de a se întîlni cu Angelina pe unul dintre culoare, unde din oră în oră îi surprindea portarul. „Tot aici sînteţi?" le zicea el. Iar ei se scuzau invocînd un pretext şcolar oarecare.
Acolo, de-a lungul a trei seri, Angelina a ascultat povestea fictivă şi discret antologică a adolescenţei lui Gregorio, iar Gregorio a ascultat relatarea nu mai puţin discretă a vieţii zilnice a Angelinei; la scurt timp, cînd n-au mai avut nimic de povestit şi au repetat într-o altă ordine ceea ce ştiau deja, făcuseră atîtea progrese în cunoaşterea caracterelor, în-
cît aceeaşi istorisire li se părea mereu nouă, întrucît nu-i mai interesau atît reiteraţiile, cît maturitatea deprinderilor şi certitudinea întîlnirilor, care căpătaseră forma oficială de întâlniri regulate.
După exhumarea trecutului, a urrnat cutremurătorul examen al viitorului. Ce avea să se întîmple mai departe? Şi-au apropiat din nou capetele, ca două ape liniştite în jurul unei rădăcini. Angelina nu avea planuri clare, pe cînd Gregorio da; la cinci ani de la iniţierea în tainele poeziei, după doi ani de cînd nevoile presante ale prezentului şi simţul practic al iluziilor l-au obligat să ia în consideraţie faptul că sosise momentul, fatal sau oportun, de a o rupe cu lirica, chiar dacă mai păstra din ea distincţia şi plăcerea celui care a exersat în versuri enigmaticele visuri ale adolescenţei, şi la un an de cînd nu mai ştie încotro să-şi îndrepte tumultul fră-mintărilor lui, luase

hotărîrea de a-şi continua studiile şi de *a* se face inginer, ca după aceea să plece într-o ţară îndepărtată şi sălbatică, să deschidă drumuri în pămînturi virgine şi să înalţe poduri peste rîuri cu debit mare şi să ducă o viaţă nu prea diferită de cea imaginată în visurile lui de poet. Pe atunci locuia tot în camera în care se mutase după moartea unchiului. Acolo şi-a scris ultimele versuri de tinereţe. Erau scurte compoziţii unde apărea întotdeauna un călător care se ducea în fiecare luni, singur, să vadă marea. Era versiunea lirică a existenţei sale cotidiene. Timp de cinci ani se dusese duminica la cinematografele din cartier să vadă filme de acţiune, îşi ridicase reverele de la un imaginar pardesiu de gabardină pentru a urmări pe străzi paşii vreunui spion inamic, privise cum se lasă seara după perdeluţele restaurantelor ieftine, adormise născocind povestiri poliţiste în care el era un chipeş protagonist al dragostei şi al riscului şi se trezise lunea în cenuşa rece a realităţii zilnice.

însă nu totul fusese gri, neplăcut şi monoton. Din înfocarea lui de poet mai păstra încă obiceiul de a aştepta vreun eveniment extraordinar. Nu într-o proastă dispoziţie, nici entuziasmat, ci ca pe o datorie a destinului faţă de el şi pe care trebuia să o ceară la momentul oportun. Nici nu tîn-jea după exaltările de atunci. Dimpotrivă, după ce a renunţat la proiectele lui de poet, care îl obligau la un post tihnit,

dar istovitor, s-a simţit scăpat de o răspundere gravă. şi chiar s-a bucurat că Elicio se mutase din cartier, iar Alicia plecase să trăiască undeva departe, într-un oraş de la malul mării, în acest fel îşi putea dirija viaţa fără martori care, fie şi numai prin prezenţa lor, i-ar aduce aminte încontinuu de trecut. Totuşi, pentru a alina pierderea atîtor iluzii şi a scrupulelor de conştiinţă, îşi imagină un viitor care să împace simţul practic cu exagerările vechilor lui visuri. Va învăţa pe rupte — sacrificînd în acest scop posibilitatea unei tinereţi fără griji şi extraordinare —, iar cînd va deveni inginer se va duce în junglă, fără a lăsa în urmă nici un motiv de nostalgie. Va fi un om dur şi fără trecut, singuratic şi cumpătat la vorbă, ca eroii din filme. De fapt, aceasta era o altă formă de a fi poet şi de a scrie cele mai alese pagini în cartea vieţii.

Proiecţia propriei lui imagini ideale, în care se vedea îmbrăcat în costum de explorator, cu un bici în mînă şi cu un pistol la brîu, era atît de puternică şi de verosimilă, încît nu se mai sătura să se întrebe de viabilitatea planurilor lui şi-l preocupau mai degrabă muşcăturile de şerpi veninoşi de-cîţ redusele lui aptitudini pentru matematică. Descoperise probabil puterea absolută a obiceiului de a converti irealitatea într-un fenomen serios şi cotidian. Sau poate că era încrezător în timpul ce avea să rezolve dificultăţile, scutin-du-l de efortul de a-şi pune problema lor, sau poate se convertea într-un tînăr adult care găseşte în pierderea iluziilor un inconştient început de ironie ori probabil că nu se întîm-pla nimic diferit de cele mai elementare conflicte ale vieţii. Totuşi, chiar dacă n-a izbutit niciodată să stabilească vreo relaţie între cărţi şi şerpii veninoşi, efortul de a studia îl reconcilia cu dreptul de a păstra vie rutina iluziilor. Dar nu pentru a se înşela pe sine însuşi, ci pentru a se pregăti pentru viitor, căci atunci cînd va veni ziua de a recunoaşte inutilitatea zelului, probabil că va fi găsit deja un mod, mult mai simplu, de a combate penuriile realităţii.

între timp, le combătea cu modeste riscuri urbane, în fiecare zi ieşea din casă ridicîndu-şi imaginarele lui revere de spion, cu o ţigară atîrnînd între buze, iar în privire cu o expresie de viclenie. Oprindu-se în faţa vitrinelor şi simulînd 74

un interes neaşteptat, iscodind cu coada ochiului, privindu-se din profil, ocolind persecuţii şi evitînd capcane, trecea, fără să apară nimic nou, de prima etapă a traseului. De aici încolo, îl pîndea un alt fel de pericole. Dacă aştepta lumina verde a semaforului ca să treacă strada şi nimerea lîngă o femeie îmbrăcată cu ceva negru, lăsa să treacă un prilej de a traversa. Dacă avea ceva albastru pe ea, îşi cîştiga dreptul de a mări pasul timp de un minut. Dacă ajungea din urmă un pieton orb sau şchiop, nu putea să i-o ia înainte pînă nu-l scăpa un bărbat care căra ceva în spate. Rămînea prizonier într-o piaţă dacă aceasta era stropită sau dacă se afla acolo un copil cu căciulită pe cap: nu putea să o traverseze decît dacă trecea un cîine sau îşi lua zborul un porumbel. Dar dacă se oprea cîinele ca să-şi facă nevoile, trebuia să se oprească şi el şi să-şi ţină respiraţia, pentru că, în caz contrar, regulile jocului îl obligau să se întoarcă înapoi pînă dădea de o călugăriţă sau de orice altă persoană îmbrăcată în uniformă. Uneori, viaţa i se părea pasionantă.

La birou — unde după cinci ani de lucru în calitate de comisionar devenise funcţionar la administraţie — muncea cu o paşnică hărnicie şi nimeni n-ar fi putut ghici în el un poet ori un viitor specialist în

junglă. Cînd ceilalţi funcţionari îl îmbiau să-i însoţească la chefun, la plecarea de la slujbă, Gregorio mai mereu bolborosea o scuză, iar dacă accepta, de-abia scotea cîte un cuvînt şi imediat se căra cu pretextul unor treburi urgente. Şi astfel se văzu obligat să inventeze o prietenă, căreia i-a pus numele de Crispinela, şi o pisica pe care a botezat-o Echeverria: erau nume puţin inspirate deoarece nevoia de a se scuza l-a luat prin surprindere şi a zis şi el ceea ce i-a venit în minte mai întîi.
întors acasă, uneori trecea prin faţa unor oglinzi deformante de pe una dintre străzile comerciale ale cartierului. Se mai îngrăşase şi, după ultima creştere, ajunsese la o statură medie şi la o expresie oarecare, în care cu greu se putea recunoaşte jeraticul vechii lui străluciri de poet. în schimb, se gîndea el, căutîndu-şi în oglinzi cele mai bune efecte, căpătase un aspect impenetrabil, de bărbat călit de loviturile vieţii. Şi era mai puternic, mai elegant şi mai monden, de o prestanţă dezinvoltă, fără aerul de stupoare pe care îl avea

cu ani în urmă, cînd semăna cu un cîine puricos, speriat că se află în faţa unui vad printr-o apă. şi chiar dacă, recunoştea el, fără grabă, nu era drăguţ, nici nu avea un ambalaj atrăgător, iar din profil era seducător ca un gheţar, în ochi i se ivise o expresie de zeflemea, dar ar fi ştiut să o facă şi dulce cînd o cereau împrejurările. Aceasta era imaginea care îi dăinuia în memorie în dimineaţa de octombrie şi a trebuit să facă un efort de concentrare ca să-şi aducă aminte de sine în camera lui, stînd la o masă la lăsarea serii şi cu o imagine diferită de cea pe care o fura din oglinzi. Acolo îşi făcea temele zilnice, iar din cînd în cînd cădea cîte un fir de mă-treaţă, iar alteori foaia se umplea de mătreaţă înainte ca el să-şi fi învăţat lecţia. Cînd oboseala îl împiedica să continue, se uita la colecţia lui de bilete de intrare la cinema, pe care le păstra printre foile manualelor, cu titlul filmului, numele actorilor şi data cînd le-a văzut, totul scris pe verso. Sau îşi petrecea orele făcîndu-şi manichiura ori scoţîndu-şi ceara din urechi sau jucîndu-se cu un briceag cu mai multe lame, cumpărat de la un vînzător ambulant şi pe care îl purta mereu la el, agăţat cu un lănţişor de o gaică de la pantaloni. Astfel mai atenua asprimile vieţii, iar cînd uitase deja pe jumătate planurile lui de a deveni inginer, a cunoscut-o pe Angelina. Atunci şi le-a reînnoit, ca să-şi dea importanţă, dar şi datorită năravului de a se amuza într-un mod măgulitor pentru el. A vorbit despre şerpi şi despre primejdia cu nisipurile mişcătoare. Angelina a zîmbit înţelegătoare: şi ei i-ar fi plăcut să trăiască la ţară şi să se îngrijească de closti. Acesta era visul ei, imposibil de împlinit. Insă o spunea fără durere, aproape cu bucuria de a avea o dorinţă şi de a o prezenta ca pe un tablou în care ar fi ieşit prost, chiar caraghios, din punctul ei de vedere.
„Şi ce ţi-ar mai plăcea să faci?" o întreba'Gregorio. „Să croşetez", a spus Angelina, şi i-a arătat propriile ei pulovere, pe care şi le făcea singură, cu igliţa. Gregorio le-a pipăit şi le-a mirosit, convertind analiza în mîngîieri întîmplătoa-re. în schimb, el i-a adus cîteva poezii, pe care i le-a citit pe şoptite, atingînd-o cu răsuflarea lui. „Ce părere ai?" a întrebat el la sfîrsit. „Sînt triste", a zis Angelina, privind aerul şi stînd cu o mînă sprijinită de obrazul ei de fată nemărita-I *76*
ta. „Pentru că şi viaţa e tristă", a spus el cu satisfacţie, ca un vînzător care păstrează cataloagele de la o strălucitoare expoziţie. „Şi ce anume ţi-ar mai plăcea să faci?" o întreba el din nou. „Nu ştiu", răspundea Angelina, fără să stea pe gîn-duri. însă în cele din urmă a mărturisit că ceea ce o distra cel mai mult în clipele libere era să joace *veoveo.* „Joc foarte bine", a spus ea. Au făcut o probă si, într-adevăr, deşi în acel culoar erau doar o hartă, pereţii şi un bec, Angelina şi-a arătat măiestria alegînd obiecte care se aflau acolo ascunse, fără ca Gregorio să ştie.
— Acasă, totuşi, a spus ea într-o seară, cînd isprăviseră toate numele, sînt atîtea lucruri, că e foarte greu să te hotărăşti pentru vreunul dintre ele.
Iar acea dezvăluire i-a făcut să se înroşească şi să-şi îndrepte privirea în acelaşi punct promiţător şi ceţos din gol. în sîmbăta următoare şi-au dat întîlnire în parc. Mergeau pe o alee de nisip, întrebîndu-se cum de, locuind în acelaşi cartier, nu se văzuseră niciodată. Gregorio i-a spus că, fiind poet, ieşea puţin din casă şi că numai seara se aventura prin acel parc, în căutarea inspiraţiei. Iar ziua, în afară de *a* scrie, uneori se mai ocupa, din caritate, şi de un chioşc care aparţinuse unui alt unchi al său, nu celui cu care locuise în acei ani, ci altul, cam năuc şi lipsit de minte, a spus el, gîn-dindu-se la posibilitatea ca Angelina să-l fi văzut pe acolo şi să-şi aducă aminte cum era pe atunci şi atenuînd astfel, în treacăt, ruşinea de a admite şi de a omite.
— Păi eu cred că te-am văzut o dată, a zis Angelina. Mergeai pe motocicletă cu fata aia care avea un cîine.
Uluit de acea fericită confuzie, Gregorio i-a mărturisit că, într-adevăr, a avut o motocicletă şi a cunoscut-o pe fata aceea, cu care a ieşit o vreme.

Angelina şi-a coborît privirea.
— Insă nu-mi plăcea de ea, a spus Gregorio, invitînd-o să se aşeze pe o bancă. Fata care-mi place mie cu adevărat eşti tu, şi ţinînd-o de bărbie, i-a ridicat faţa cu un deget. I-ar fi plăcut să o învăluie într-o privire irezistibil de seducătoare, ca apoi să o prindă de talie şi să o sărute pe buze cu stă-pînirea de sine bărbătească a eroilor din filme, însă ea *a* închis ochii şi nu s-a lăsat privită; cînd Gregorio şi-a petrecut

braţul pe după umerii ei, s-a ferit, iar el i-a zis: „Angelina!" *„Ce?"* „Uită-te la mine." „De ce?" „Ca să te văd!" Angelina s-a răsucit uşurel spre el, iar atunci Gregorio şi-a adunat tot curajul lui ca să-i prindă gura într-un sărut silit şi prin surprindere.
Toate poeziile pe care le scrisese i s-au părut a fi pregătiri stîngace pentru acel moment. şi totuşi nu se întîmpla nimic. Un ornic a anunţat ora opt, vîntul mătura frunzele, iar ceva viu se ascundea prin iarbă. Angelina a coborît iarăşi capul: era tîrziu şi trebuia să se întoarcă acasă, încet, încet, între ei s-a aşternut tăcerea. Gregorio ridica pietricele de pe jos, iar cînd a adunat mai multe, i le-a arătat Angelinei, „uite cîte pietricele". Iar ea a răspuns „într-adevăr". Iar frunzele din salcie s-au mişcat spunînd: aşa este, cîte pietricele! Cîte, cîte, a repetat o pasăre din desişul de ramuri. Nici unul dintre poemele lui nu putea egala acele cuvinte, pentru că ele se născuseră de la sine şi erau necesare şi simple ca apa de ploaie. S-a uitat la un nor şi numai privindu-l a avut impresia că a compus cea mai frumoasă poezie care s-ar putea imagina despre nori. „Sînt un poet al vieţii", şi-a zis el, strîngînd furios pietricelele din mînă.
— E o seară foarte frumoasă, nu-i aşa?
— Ba da, a spus Angelina.
Iar cuvintele i s-au părut toate magice. Inspirat de şiretenia facilă pe care o transmiteau lucrurile, a încercat să o sărute din nou, însă ea s-a îndepărtat şi a spus „s-a făcut rece", şi atunci toate firele de iarbă s-au plecat adînc în aceeaşi direcţie. S-a simţit din nou un mare poet fără cuvinte, foarte norocos şi atît de convins de acest lucru încît, cînd au părăsit parcul, şi-a făgăduit ca pe viitor să nu mai citească nici o altă carte decît cartea mereu deschisă a vieţii.
Pe aceleaşi scări pe unde cobora în dimineaţa zilei de 4 octombrie, în alte seri a urcat ca să stea la taifas cu cele două femei. Pe atunci, îşi schimbase deja înfăţişarea: nu numai că purta costum, dar se dădea şi cu briantină, avea o brichetă suflată în aur şi un inel care se potrivea cu bufonii şi cu acul de cravată, înainte de a suna la uşă, îşi scotea pieptenele şi, ca un prestidigitator, îşi făcea ultimele retuşuri, care îi curăţau privirea de maliţie. Apoi apăsa pe sonerie şi apă-78
rea Angelina, care deschidea uşa cu o sinceră uşurare; ceva mai încolo, un căţeluş, pe nume Orion, se căuta de purici cu botul, într-o poziţie de arcaş neverosimil, muşcîndu-se cu mult zel şi fixîndu-l atent pe intrus printre urdori, iar undeva mai în spate, mama, care îşi făcea apariţia din fundul culoarului, dreaptă şi calmă, asteptînd momentul de a suspina şi de a conduce alaiul în salon, oferind apoi loc printre mobilele acoperite de huse, în jurul unei măsuţe cu pră-jiturele aşezate deja pe un milieu făcut cu croşeta.
După cîteva vorbe referitoare la viaţă, la capcanele ei şi la daruri, între care se strecurau amintiri despre vremurile bune, şi apoi, după mai multe suspine şi întinderi ale fustelor şi ridicări ale reverelor, se dedau muţeniei, cu ochii aţintiţi în cine ştie ce mică şi profundă deschizătură pe unde se scurgea după-amiaza; şi astfel, ocrotiţi de penumbră, asistau la desfăşurarea serii, a cărei ultimă scenă le aducea ritmul unui acordeon cu acorduri nostalgice, pe care le ascultau ca pe o confirmare a unui trecut fericit şi o prevestire a unui viitor promiţător. Atunci se părea că, în penumbră, geamurile de la tablouri erau ţăndări sau aveau mici băltoace de apă murdară, de ploaie.
— Mai ia o prăjiturică, Gregorio, spunea mama, cu un elan neaşteptat.
— Da, sigur, îl încuraja şi Angelina, ca şi cum el n-ar fi înţeles bine îndemnul, şi pentru cîteva clipe cele două femei se agitau pe lîngă el ca în jurul unui nou-născut a cărui viaţă era în primejdie. Gregorio se scuza, dădea din cap că nu, ca pînă la urmă să mai ia un fursec, după care cele două trupuri reveneau la spătarele lor şi nu se mai auzea decît tic-tacul ceasului. Tocmai ceasul a fost cel care i-a asigurat continuitatea în-tîlnirilor. într-una din zile s-a stricat, iar mama l-a îndemnat să-l repare. „Dar nu mă pricep", a spus el. „Hai, Gregorio, încearcă, oricum, nu te mai sfii!" Gregorio a încercat, iar acea activitate a ajuns să fie una dintre distracţiile lui favorite timp de mai mulţi ani. Cu briceagul lui cu mai multe lame, îl tot demonta şi îl făcea la loc, sub privirile curioase ale femeilor, iar la sfîrşit făcea un gest de neputinţă şi punea piesele într-o cutie de fursecuri. N-a reuşit niciodată să-l

mai
79
facă să funcţioneze. „Lasă, o să vezi tu că vei reuşi să-l faci", zicea mama, „poate că mîine va merge. Nu te descuraja, Gre-gorio". Iar a doua zi, cînd sosea, găsea pe masă deja pregătită cutia de fursecuri. Fără ticăitul ceasului, nu se mai auzeau decît suspinele mamei. Uneori îşi pironea privirea asupra mîinilor: inelul de logodnă, verigheta, inelele de la onomastici şi aniversări, şi spunea: „Vai, viaţă, viaţă!" culegînd cu colţul batistei o presupusă lacrimă, într-una dintre primele zile, uitîndu-se fix la Gregorio, a întrebat-o pe Angelina:
— I-ai spus lui Gregorio cine era tatăl tău?
— Da, doamnă, era căpitan, a zis Gregorio.
— Un erou, a precizat mama, cu durerea neuitării, puternic ca un taur, delicat ca un poet, elegant ca un monarh. Ar fi ajuns general. Iar dumitale, Gregorio, h-ar fi dat numai sfaturi bune. Mi-l şi imaginez zicîndu-ţi: „Pieptul înainte, tinere! Capul sus! Privirea în faţă!" Da, era un mare om, zicea mama, capitulînd încă o dată în faţa evidenţei.
— Cînta foarte bine, a spus Angelina.
— Foarte bine? a zis mama, începînd să se agite, închi-puie-ţi, draga mea, cînd se întorcea de la manevre (tu erai foarte mică), începea să cînte o romanţă la trei străzi de a noastră, iar vecinii ieşeau la ferestre ca să-l asculte şi să-l vadă venind. Venea călare şi avea un glas tunător. Ţi-a zis Angelina cum l-am cunoscut?
— Nu, doamnă.
— Ţin bine minte, de parcă astăzi s-ar fi întîmplat, a spus ea, privind spre hotarele amintirii pentru a fixa evocarea. Eu eram îmbrăcată într-o uniformă albastră, cu bordură de in şi cu guler lat, bleumarin. Aveam faţa proaspăt spălată cu zeamă de lămîie şi părul împletit într-o coadă. Eram în excursie şi ne jucam pe malul unui rîu, maica stareţă era ba-ba-oarba, iar noi strigam în jurul ei, pe jumătate ascunse pe după copaci. Mi-aduc aminte că, pe neaşteptate, s-au auzit tunurile trăgînd şi apoi am văzut alaiul cu fum şi praf al cavaleriei. Tu ţi-aduci aminte, Angelina, că ţi-am spus de mai multe ori?
— Da, mamă.
80
— Pe urmă, nu ştiu, trebuie să fi fost mîna destinului, eu m-am dus pe cîmp să culeg mure şi-am intrat într-un desiş. Şi m-arn pomenit urcînd pe un deal, am ajuns sus şi bătea vîntul aşa de tare, că mi-am desfăcut părul, pe care îl aveam negru ca tăciunele, şi m-am aşezat pe iarbă, mirosind aerul. Tunurile se opriseră, iar în jur nu se mai vedea decît creaţia lui Dumnezeu. Şi era atîta linişte în jur, încît am crezut că o să mi se arate un înger şi ţin minte că am spus: „Iat-o aici pe slujitoarea Domnului." Dar cel care a apărut a fost el, îmbrăcat în cadet. Eu aveam buzele pătate de mure, iar părul avea un miros de mentă. El avea în mînă spada scoasă din teacă, iar în urma lui venea calul, care mînca trifoi. S-a uitat la mine şi mi-a zis: „Bună ziua, prinţesă!" Purta cizme cu pinteni, cămaşa era descheiată la piept, pantalonii mulaţi şi părul proaspăt pieptănat. Dintr-o singură lovitură, a retezat cu spada un stînjenel, apoi a înfipt-o în tija lui şi, fă-cînd o reverenţă, mi l-a oferit în vîrful oţelului. „Ţi-a căzut de pe buze, prinţesă", aşa mi-a zis. Iar eu, crezînd că el e îngerul, i-am răspuns: „Facă-se voia Domnului!" Aşa ne-am cunoscut. Ce părere ai, Gregorio, nu-i aşa că bărbatul meu era un înger?
— Tare mult mă mai iubea! a spus Angelina.
— Mult! a zis mama, cu ochii ieşiţi din orbite. Ştia să imite foarte bine trapul calului şi îl imita ca să te adoarmă. Tu adormeai în braţele lui. Era aşa de puternic! O dată eram bolnavă şi a venit doctorul, dar după autoritate, ai fi zis că doctorul este soţul meu, pentru că atunci cînd medicul i-a zis că am un rinichi grav bolnav, el a început să rîdă şi să se tocmească: „Să zicem că are o meteahnă musculară, nu-i aşa, domnule doctor?" Iar medicul, ce să zică în faţa acelui uragan de bărbat, nu putea să zică altceva decît da, că aşa-i, o boală musculară. Uneori îmi apare noaptea şi-mi zice, Dumnezeu să-l odihnească: „Ascultă muzica, prinţesă!" dar parcă o zice în catalană. Da, tare mult te mai iubea, îţi pu-sese o poreclă. Mergea prin casă, tu erai tare mică, şi striga de-l auzea tot cartierul: „Anyeliiina!" Tu erai foarte mică, un noduleţ, iar el te ciupea de burtică şi zicea: „Nu-mi place orzata!" Iar alteori se făcea că-ţi smulge penele ca să te pună în cratiţă.
81
— Bietul tata!
— O dată îşi lăsase barbă, tu erai foarte mică şi te ascundea cu totul în barba lui şi acolo îţi făceai veacul. Eu trebuia să te scot de acolo ca să-ţi dau de mîncare, dar tu nu voiai să ieşi. Pe urmă şi-a

ras-o. Eu l-am rugat, într-o seară. „Hai, căpitane, fă-mi o plăcere, dă-o jos!" Iar a doua zi, cînd s-a întors, se cutremura casa. Şi a fost ceva ca o minune, pentru că în timp ce avansa pe culoar, flaşneta a început singură să cînte, iar eu i-am ieşit fuga în întîmpinare şi nu mi-am dat seama, era deja prea tîrziu, că m-am trezit că mă ţinea pe sus: „Uită-te la mine, prinţesă!" aşa mi-a zis, iar cînd a deschis gura să vorbească, s-a oprit muzica şi nu se mai auzea nimic, absolut nimic nu se mai auzea, nici măcar musca.
S-a întors spre Gregorio:
— Ce crezi despre bărbatul acela al meu?
— Că era un mare om, a recunoscut Gregorio, cu sinceritate.
Acele premature confidenţe au încurajat-o să-i ceară lui Gregorio amănunte despre slujba lui. La început, pentru a evita explicaţiile care poate l-ar fi umilit, Gregorio lua o gură de cafea sau îndrepta o cută de la milieu, lăsînd răspunsul pe seama unui îngăduit laconism, însă imediat (fiind determinat probabil de precocea lui convingere că braşoave-le sînt mult mai eficiente decît tăcerea şi îmbărbătat de aprobarea admirativă cu care era întîmpinat) a avansat ipoteze riscante, care în esenţa lor i s-au părut verosimile, şi a vorbit — sub privirea maliţioasă a cîinelui — de o iminentă promovare şi de preţuirea pe care i-o arătau şefii şi mai ales despre proiectele lui ca inginer, moment în care corul se însufleţea, iar mama îi făcea semne Angelinei cu o răutăcioasă mulţumire, însă revenind imediat — şi căindu-se parcă — la ţinuta ei de văduvă exemplară. Iar Angelina apărea, aducînd-o ca ofrandă, cu o cutie pe care se vedeau trestii inundate, păsări legănîndu-se pe un cer de răşină japonez, şi atunci mama o deschidea cu ambele mîini, cu multa grijă, declanşînd o melodie din viscerele de cupru, care se lungea cu note tot mai nesigure şi pe care cele două femei o ascultau ţinîndu-şi răsuflarea: nimeni nu le mai ajungea la nas. După aceea, cînd se termina melodia, mama începea 82
să scoată poze şi să arate cu degetul: „Acesta-i bărbatul meu cînd era locotenent, asta-i Angelina la prima comuniune, aici sîntem toţi trei la mare", iar după poze urmau relicvele: medalii, galoane, flacoane cu apă miraculoasă, bucla unei bunici, calculii renali ai soţului, o aşchie autentificată din Cruce, o picătură nealterată din sîngele Sfintei Gemă de Galgani... Acestea erau amintiri dintr-o epocă fericită. Cu toate că vremurile s-au schimbat în mai rău, ele trăiau totuşi într-o oarecare îndestulare, fiindcă, după cum spunea mama, cînd familia este veche şi solidă, cînd ai relicve care să ateste trecutul de splendoare, este de ajuns să te laşi dus de obişnuinţă pentru a supravieţui cu demnitate.
— Asta-i mîna providenţei.
Iar Gregorio era de acord şi-i trecea talismanele Angelinei, atingîndu-i în treacăt degetele, pînă ce obiectele erau puse la locul lor; tăcerea inspira gîndurilor o vagă amărăciune, pregătindu-i pentru necesara despărţire imediată.
O dată dizolvată adunarea, se îndreptau spre culoar şi făceau roată la uşă. Cum în prima zi Gregorio n-a izbutit să o deschidă, îl tot invitau cu o cordială ironie să repete încercarea cu mai mult succes, iar el, ca să le facă pe plac şi să colaboreze în glumă, se făcea că nu, nu e în stare, că acel artefact nu e fabricat pe măsura calităţilor lui, ceea ce însemna că destinul rezervase fiecăruia o misiune, aşa se exprima mama, care între timp, cu un singur deget, desfăcea în-cuietorile (aşa de uşor era!), înaintînd cu greu, ca şi cînd într-o noapte nebună ar fi pariat întreaga avere la ruletă. O dată uşa deschisă, viitorul inginer ieşea pe palier precedat de cele două femei, care, la un pas de prag, se apropiau curioase ca să-l vadă plecînd.
Au consacrat multe seri jocului *veoveo.* Angelina şi ma-mă-sa cunoşteau atît de bine lucrurile din salon, cotloanele lor şi amănuntele legate de ele, încît ghiceau întotdeauna numele propuse de Gregorio, care, în ceea ce-l priveşte, se recunoştea imediat învins, însă mama nu accepta cu uşurinţă înfrîngerea şi uneori petrecea mult timp enumerînd fleacuri, pînă ce pierdea legătura cu prezentul şi se pornea pe scormonit în trecut, povestind cu durere în glas istoria sentimentală a fiecărui obiect. Cînd Gregorio zăbovea cu

propunerea literei, nerăbdătoare, mama exclama: „Hai, Gre-gorio, spune litera o dată!"
Mai jucau de asemenea ţintar. Angelina, înceată în gesturi, din cauza pudorii şi a cumpătării, lipsită de studii, însă înzestrată prin moştenire cu compendiul cultural al unei bune educaţii, cu

înţelepciunea obiceiurilor şi cu învăţătura decenţei şi a suspiciunii, desfăşura o activitate de copil. Agita aprig zarul, număra trecerile cu o viteză ameţitoare, lua piese fără rnilă şi mai mereu cîstiga. Mama intervenea cu indiferenţă, însă deseori avatarurile jocului o înfierbîn-tau, iar dacă îi mergea prost, striga şi strica jocul, pretex-tînd că îi întindeau curse ori că se încurcaseră levatele sau că tinerii din ziua de azi nu cunoşteau adevăratele reguli ale ţintarului. Dacă nu juca, se mulţumea să supravegheze şi să strecoare, la orice ocazie, glume şi amintiri dintr-un trecut fericit. Aşa că Gregorio se ocupa de ambele fronturi şi cu toate că la început se purta ca un cavaler şi dintr-un ex-ces de politeţe se lăsa bătut sau se prefăcea distrat la un joc în avantaj, dînd astfel de înţeles că frămîntările lui aveau ţinte mai ambiţioase, reale şi bărbăteşti, cu timpul a ajuns să joace tare, fără a lăsa adversarului nici măcar cel mai uşor avantaj. După aceea, se lăsau din nou — cu fervoare de spectatori — în voia tăcerii.
în acele clipe magice de abandon, mama se ridica uneori seara şi dispărea în dormitor. Atunci, Angelina lăsa croşeta din mînă şi asculta cu chipul crispat, cu buzele fine şi cu ochii convertiţi în complici ai urechilor: imediat se auzea un „uuu, uuu", şi ceva ca un hohot de plîns care se lupta cu sine însuşi. „Iar se gîndeşte la tata", spunea Angelina, „la cît de curajos şi de chipeş era". Apărea îndată, urmată de cîine, care o însoţea întotdeauna în acele momente de amar, se aşeza ţinîndu-şi drept trupul, scotea un suspin şi spunea: „Bucuraţi-vă de viată acum, cît sînteţi tineri, rafinaţi şi simpatici, dar nu uitaţi să vă temeţi de Dumnezeu. Ca el, care era un erou", iar apoi, şoptit, adăuga „un erou". Gregorio ştia că militarul murise în patul lui, de o boală cronică, însă mama a început foarte curînd să avanseze ipoteza unei morţi eroice, mai întîi ca bănuială uluitoare, apoi ca o convingere, şi cu atîtea detalii şi un asemenea verism, că toţi l 84
trei s-au resemnat în faţa certitudinii, dar nu atribuind-o soţului, ci unei fiinţe imaginare, care mai tîrziu, tot imaginar, a ajuns să fie realmente bărbatul ei. în memoria lui se rugau în fiecare seară, sub bagheta văduvei, care încă de pe atunci manifesta tendinţa de a introduce cutezătoare variante în textul rugăciunilor. Iar o dată cu rugăciunile se termina şi ziua.
Timpul trecea, iar vizitele, la început săptămînale, au ajuns să fie zilnice şi obligatorii. Gregorio apărea pe la lăsarea serii — uneori cu o garoafă la butonieră ori cu un carton de prăjituri, pe care le oferea mamei cu o reverenţă —, şi cum pe atunci se apucase să înveţe engleza, pentru a confirma posibilităţile lui de viitor, saluta cu un jovial „Hauaryu?", pe care mama îl întîmpina cu gesturi teatrale adecvate. „Nu ştiu unde o să mai ajungem!" zicea ea, prefăcîndu-se scandalizată şi conducînd alaiul spre salon. Se aşezau în cerc, suspinau, mama zicea „of, viaţă, viaţă!" şi îndată îşi uneau solidar muţenia, retrăgîndu-se la adăpostul ei. Nu prea aveau nevoie să vorbească pentru a se înţelege. Gregorio renunţase la studiile liceale, sub pretextul că viitorul înseamnă să ştii limbi străine, iar Angelina la dactilografie. De la fereastră se vedeau sălile de clasă ale şcolii şi elevii moţăind înăuntru sau plutind ca nălucile pe culoare.
— Cel mai cumplit lucru din junglă, spunea Gregorio, sînt şerpii veninoşi. Dacă nu mă mai duc este din cauza şerpilor. E unul mic, colorat, *coral i* se zice, care te omoară în zece secunde. Şi despre *mamba* se spune că dacă te muscă, nu apuci să faci mai mult de şapte paşi. Tu ai fi fericită în junglă?
— Mi-e bine aici, spunea Angelina.
— Dar, din dragoste, te-ai duce?
— Nu ştiu.
— Tu nu crezi în dragoste?
— Oamenii au obiceiul de a se căsători.
— Dar crezi în dragoste?
— Eu, da.
— Ştii că există şi plante carnivore, care pot mînca o vacă dintr-o înghiţitură?
— Nu ştiam.
85 l
— Dar ştii şi că există caracatiţe mai mari decît încăperea asta şi păianjeni cît şobolanii şi scorpioni de treizeci de centimetri?
— Dar nu există pe aici.
— însă există, ştiu eu. Am citit undeva că în Brazilia e o broască rîioasă care cu o singură picătură

de venin poate omorî un oraş de un milion de locuitori. Si, fii atentă, ştii *ce* temperaturi sînt iarna în Alaska? Optzeci de grade sub zero. Eu uneori îmi închipui noaptea că mă aflu acolo şi atunci mă acopăr bine cu pledul şi-mi face mare plăcere.
— Cred că tu ai prea multă imaginaţie.
— Tu ai mers vreodată cu avionul?
— Eu, nu.
— Nici eu. Dar ţi-ar plăcea?
— Nu ştiu.
— Mie, da. E un avion cu reacţie care merge cu peste două mii de kilometri la oră. Ţie nu ţi-ar plăcea să călătoreşti?
— Mama mereu şi-a dorit să se ducă la Roma, să-l vadă pe papă.
— Mie mi-ar plăcea să mă duc la Polul Nord, cu sania. Poate că într-o bună zi o să mă duc.
— Nu ştiu.
— Dar n-o să mă duc — recunoştea el fără regret, mulţumit de sine că putea să recunoască fără regret —, pentru că şi aici poate fi omul fericit.
într-adevăr, aflat iarăşi într-o după-amiază interminabilă, Gregorio se întreba dacă fericirea nu opune celui care aspira la ea vreun alt efort decît cel de a te obişnui cu monotonia ei. Pentru că timpul devenise din nou o enigmă, mai ales în acele după-amieze perpetue în care toropeala şi tihna îl predispuneau la amintiri involuntare. Atunci, enigma se deforma în coşmar. Fiindcă acum avea douăzeci şi doi de ani şi putea să-şi aducă aminte de episoade întîmplate cu cinci, zece sau chiar paisprezece ani înainte, însă cînd ajungea aici se deschidea hăul şi numai un hotar plăpînd separa copilăria lui de căderea Imperiului Roman şi de alte noţiuni învăţate vag la scoală. De la înălţimea hăului de veacuri putea să arate cu degetul un dinozaur, un zigurat, pe Ahile alergînd în urma broaştei ţestoase, măgăruşul flau-l 86
tist, pe Diogene în butoiul lui sau pe Alexandru cel Mare îmbărbătîndu-şi trupele. Acele viziuni monstruoase erau agravate de ravagiile uitării, într-o zi a încercat să cînte ha-banera şi n-a mai putut. Timp de două luni a suferit de iluzia că e pe punctul de a şi-o aminti, însă îndată ce deschidea gura ca să o fluiere îi ieşea doar un şuier nereuşit, într-o altă /i i s-a şters din minte parola pe care trebuia să o rostească pentru a evada pe insuliţa lui, iar într-altă zi a uitat numele insuliţei şi după aceea nu şi-a mai adus aminte numele cîmelui Aliciei. însă, cu toate acestea, ce întîmplare deosebită, îşi spunea Gregorio, deprimat, în penumbra din salon, cît de cuminte este aiureala de a simţi că lumea rămîne mică în naufragiul nesemnificativ prin marea secolelor! Cu cît uitarea cîştiga teren în defavoarea memoriei, cu atît mai mult pierdea noţiunea timpului, şi mai abitir se baricada în prezent şi tot mai dulci şi mai reparatorii deveneau visurile.
— Gregorio, să nu adormi iar! Hai, domnule, să vedem dacă nu repari ceasul acela!
Gregorio se trezea din somn cu tremur uşor şi zîmbea recunoscător realităţii. Totul era ca de obicei. Angelina broda lîngă fereastră. Mama, căpetenia regală a alaiului de seară, administra cu dibăcie darurile viitorului; nimic nu scăpa controlului pe care îl exercita asupra manierelor, nici rafinatului ei instinct de a respecta convenienţele. Ştia să facă din fiecare seară de veghe o artă a aşteptării, iar din fiecare aşteptare, o artă a speranţei; cuvintele ei aveau întotdeauna miezul unei vagi promisiuni. Sub supravegherea ei, tinerii de-abia au avut răgazul de a se cunoaşte. Angelina, harnică, de o onestitate aproape asexuată, vorbea cu oarecare dezinvoltură numai cînd mama aducea în vorbă glume din trecut. Gregorio vorbea cînd i se oferea prilejul, alegînd cuvinte umflate. Mirosul unei prăjituri îl iniţia în desfătările vieţii de familie, însuşi glasul său, care îşi pierduse tonalitatea de imberb pentru a se rafina într-un acord gutural unic, de un aplomb cumpănit, răsuna cu certitudini de maximă, iar cînd tăceau, mai persista încă, un pic tremurător, ecoul basului său.
Din timiditatea lui s-a dedus că e sobru, iar tăcerile sale treceau drept bunătate, în penumbră, tinerii îşi zîmbeau, la

o distanţă pe care pudoarea o făcea melancolică. La o anumită oră, mama traversa salonul cu un orgoliu solemn, aprindea lumina şi se întorcea la locul ei, cu o strălucire magică. Gregorio se sprijinea atunci de sofa si, prin clarobscurul serii, îşi îndrepta privirea spre coapsele Angelinei,

care, zăpăcită de lumină, se sprijinea şi ea de spătar şi îşi ţinea picioarele încrucişate, cu fusta bine întinsă, încît de-abia îi trăda avîntul mişcării. Cînd mama lipsea, îi mîngîia mîna sau genunchiul. Dar şi coapsele: aplecat spre ea ca şi curn s-ar uita la broderie, cu un ochi îndreptat spre culoar, îşi strecura o mînă printre picioarele ei, cu o secretă violenţă, şi se zbăteau în tăcere fără să se privească, ea împotrivindu-se, iar el constrîngînd-o, pînă ce întoarcerea mamei le restituia figurile exemplare de retablu.
Experienţele sexuale ale lui Gregorio se reduceau la un episod confuz din copilărie. El avea cinci ani, iar bunicul şaptezeci şi voia cu orice preţ ca Gregorio să înveţe să fie bărbat. Cum era un mare vînător, avea cîteva perechi de di-hori şi într-o zi de primăvară i-a arătat în grădină hîrjomn-du-se, acolo şi dincolo. „Ce fac?" l-a întrebat bunicul. „Se urmăresc", a răspuns Gregorio. „Nu, se împerechează", l-a corectat bunicul, „masculul regulează femelele. Fii atent cum le regulează". Gregorio s-a uitat, dar n-a înţeles, într-o altă zi s-au dus să vadă măgarii. Avea trei măgari şi opt măgăriţe. „Acum uită-te să vezi cum regulează şi măgarii", şi s-au aşezat pe o piatră ca să vadă. Au stat acolo multă vreme, Gregorio uitîndu-se la măgari, iar bunicul uitîndu-se la el. într-o altă zi s-au dus să vadă berbecii. „Şi ăştia regulează", a zis bunicul, „aşa o să înveţi cum regulează toţi pe lumea asta", începuse să plouă şi au luat-o cătinel spre casă. în acea seară i-a zis: „Şi tu trebuie să regulezi." „Eu?" a spus Gregorio, tresărind. „Fireşte. Doar n-oi fi vrînd să te faci fătălău, nu?" „Nuuu." Şi întîmplarea a făcut ca într-o zi cînd au coborît în sat să treacă pe lîngă uşa casei o fetiţă de aceeaşi vîrstă cu Gregorio. Nepotul şi bunicul stăteau pe prag, iar bunicul a chemat-o: „Hei, tu, copilă, vino-ncoace!" Fetiţa a venit, iar bunicul a aşezat-o pe genunchi. „Uite ce nepot am, îţi place?" „Da", a spus copila. „Păi, haide, veniţi cu mine." Şi i-a dus într-o încăpere din casă. Acolo erau un pat mare

de fier, un lighean şi un ulcior. I-a încuiat cu cheia şi le-a strigat: „Regulaţi-vă!" Gregorio s-a aşezat într-un colţ şi a plîns tot timpul. Copila se uita la el fără teamă, cu ochii măriţi de uluială. Intr-un acces de panică, Gregorio a răsturnat ulciorul. Bunicul a deschis atunci uşa şi le-a poruncit să iasă pe rînd. „Mai întîi tu, copilă, că tu n-ai nici o vmă. Iar acum tu, fătălăule!" şi l-a lovit cu ghetele lui fără cataramă, ur-mărindu-l pînă în fundul antreului, iar de aici, timp de mai mulţi ani, prm cele mai ascunse cotloane ale memoriei.
însă acum multe se mai potoliseră, îi era atît de uşor să calce pe jeraticul pasiunilor, încît se mulţumea cu acele hărţuiri de logodnici supravegheaţi, ba chiar era recunoscător că împrejurările nu îl obligau la mai mult. Nu simţea, fireşte, elanurile şi neliniştile pe care i le inspirase Ahcia. însă el nu atribuia reducerea intensităţii sentimentale calităţii distincte a obiectului iubit, ci efectelor specifice trecerii timpului, care îi dăduse un mod senin de a înţelege dragostea. Cum se învăţase minte după eşec, acum credea că dragostea merită osteneala numai dacă printre minunile ei aduce şi tihnă şi dacă aceasta devine perpetuă. Iar de data aceasta, în sfîrsit, Gregorio descoperise tihna. Cînd dădea de greu, în timpul orelor de lucru, îşi aducea aminte că are un loc unde să se ducă seara; îşi tot spunea că uitase habanera şi multe alte lucruri, fiindcă nu mai avea nevoie de un cîntec ca să alunge ameninţările lumii. Acolo, la căldura noului său cămin, cînd penumbra făcea iluzoriu orice cuvînt, liniştea părea că este resaca prin care i se înapoia, îndulcită, savoarea zilei. Se gîndea dacă nu cumva fericirea o fi un sentiment cu efecte întîrziate, astfel încît fiecare perioadă ce vine te eliberează de vechile dorinţe, dacă nu cumva oboseala este cea care alină ambiţiile amorţite şi este totodată o formă de a plăti datoriile contractate în tinereţe. Pentru că acţionase probabil cu amestecul de prudenţă şi de cutezanţă propriu investitorilor cu bani, creînd aşteptări a căror satisfacere o încredinţase unei solvabile gestionări a viitorului. Şi ca şi cum viitorul ar fi fost zîna cea bună, iar cîştigurile ar depinde de zelul depus în îndeplinirea rolului privilegiat de Cenuşăreasă, Gregorio se întreba dacă nu cumva de-abia acum,

după atîţia ani, culege primele roade ale semănăturilor din tinereţea marcată de lipsuri.
„Sînt fericit", i-a zis el Angelinei în prima seară în care mama instituise semidoliu şi le-a dat voie să iasă la plimbare prin jurul casei. „Şi eu", a spus ea. S-au dus în parc şi au căutat intimitatea unei alei cu platani. Gregorio a avut atunci ultimul impuls liric al tinereţii lui: s-a oprit în faţa unor ramuri joase, a rupt o frunză uscată şi a spus: „Ce frumoasă e, parcă-ar fi inima unei stele." Era

iarnă şi mergînd în ritmul monoton al iernii, au ajuns la un grilaj; prin ceaţă, au privit împreună silueta sonoră a oraşului. Angelina arăta cu degetul clădirile din cărămidă; Gregorio a descoperit o faţadă din piatră acoperită de o pată verde. Ea a semnalat turnul unei biserici, iar el o fereastră cu muscate. Se pregăteau de plecare cînd, în stîngăcia cu care s-au răsucit, s-au prins într-o confuză îmbrăţişare; după ce au rămas o clipă privind fiecare orizontul din faţa sa, s-au sărutat şi şi-au jurat dragoste veşnică.

Şapte ani mai tîrziu, Gregorio umbla tot în costumul de flanel pe care îl purta cînd a cunoscut-o pe Angelina. N-a mai scris totuşi versuri, iar din proiectele lui nu mai rămăsese decît obiceiul de a se feri de ele ori de a le pomeni ca mofturi din îndepărtata adolescenţă. Nu a terminat studiile liceale, din engleză i-au rămas plutind în memorie cîteva fraze uzuale, iar uitarea a convertit trecutul într-o epocă, din fericire, caducă. Astfel încît, cu o zi înainte de a se muta acasă la Angelina, a făcut o grămăjoară de rime şi le-a pus într-o cutie de pantofi, pe care la un moment dat se gîndise să o lase chiar acolo, dar pe care în cele din urmă a luat-o cu sine şi i-a înmînat-o Angelinei, spunîndu-i „aici sînt versurile alea triste, fă ce crezi cu ele". Angelina le-a aruncat în fundul unui dulap, alături de chitară. Chiar în acea zi au pus în funcţiune, pentru prima oară, flaşneta, care rămăsese acoperită cu un cearşaf de la moartea soţului militar. Iar Gregorio a rupt-o pentru totdeauna cu sărăcia trecutului şi s-a dedicat unui prezent în care fericirea excludea intervenţia memoriei.

PARTEA A DOUA

!

Capitolul VI

în dimineaţa zilei de 4 octombrie, Gregorio s-a oprit pe ultima treaptă a scărilor. „Sînteţi aşa de tineri şi atît de nebuni, nişte ameţiţi", asta zisese mama, cu o faţă ca de Fecioară îndurerată, cînd a aflat de relaţia dintre ei. Apoi anii s-au succedat difuz, îngrămădiţi în amintire de monotonie, atît de loviţi de uitare, încît nu reuşea să rememoreze decît momentele cînd repara ceasul cu briceagul cu mai multe lame sau stătea pe balcon cu călcîiele sprijinite de cor-nier, cu o expresie de navigator ce urmăreşte norii care trec şi descoperea în ei mesajele lui secrete. N-a pierdut niciodată virtutea de a vedea figuri din nori. De mic copil, cînd la scoală se vorbea despre bătăliile dintre romani şi cartaginezi ori isprăvile lui Samson, el se uita la cer şi le vedea reprezentate acolo, cu atît de multe detalii şi de un asemenea realism, că el le interpreta ca viziuni pe care i le trimitea Dumnezeu ca să-l răsplătească pentru devoţiune şi credea că numai lui îi era rezervată acea minune, pînă cînd caracterul echivoc al anumitor scene l-a făcut să priceapă că mai degrabă se datorau capacităţii lui de a vedea în nori tot ceea ce dorea. „Acum o să văd un măgar cu faţă de leu", hotăra el; privea în sus, şi măgarul se afla acolo, cu faţa de leu. în anii de logodnă mai păstra încă această facultate, dar diminuată de lipsa de credinţă şi de concurenţa cinematografului. A încercat să le iniţieze şi pe femei în acest joc, fă-cîndu-le mai întîi o demonstraţie a artei lui. A semnalat pe cer un balcon care era chiar balconul în care se aflau ei şi trei persoane care erau ei înşişi, însă mama, scurtă la vedere, n-a reuşit să le identifice. Singurul lucru pe care a ajuns să-l zărească a fost bărbatul ei călare pe un cal alb şi ţinînd

în mînă o spadă care arunca flăcări. Nici Angelina n-a văzut nimic; cu toate că Gregorio o încuraja să descopere în nori propriile lor chipuri, ea n-a distins decît un profil anonim şi nu credea în ceea ce găsea Gregorio. „E mai bun *vco-veo",* a spus ea, şi de atunci n-au mai încercat niciodată.

Pîrîitul unei bîrne l-a readus în cotidian. Cu amintirile vii, a ieşit în stradă şi s-a oprit pe trotuar, derutat de vacarmul tobelor. „Douăzeci şi cinci de ani", se gîndi el. Mergînd fără convingere, ca o monedă ce se rostogoleşte spre un cerşetor, se îndreptă spre locul de unde venea zarva. Cînd a ajuns la intersecţia dintre două străzi, a dat de o fanfară care, pn-gonindu-l cu ritmuri militare, l-a obligat să grăbească pasul. De pretutindeni — de la porţi, de la balcoane, dinspre străzile din vecinătate —, a început să vină lume în ritmul fanfarei. Din diferite direcţii apăreau în fugă copii care se îndreptau spre acelaşi punct; cînd dădeau de muzică, se alăturau fanfarei şi dispăreau pe o stradă ca un vîrtej de ape murdare. Chiar în acea clipă a dat colţul un grup de uriaşi, cu capul mare şi cu o rachetă care, deasupra lor, scotea fum din tot lanţul de artificii pe care îl purta. Gregorio i-a văzut înaintînd, mişcîndu-şi braţele de cîrpă şi răsucind u-se cu rigiditate, pînă ce, sub presiunea fanfarei, au trebuit să se întoarcă. Au apărut din nou copiii, fugind în direcţii contrare şi oprindu-se la grilaje, de care se agăţau triumfători.

— Trăiască *ci Caitdillol* a strigat cineva dintr-un balcon. Unii alergau temîndu-se să nu piardă vreun eveniment notabil. Alţii nu ştiau încotro să-şi orienteze uluiala şi a v eau o expresie de ţărani rătăciţi. Pe străzi erau şi dansatori, de la care se vedea, pe deasupra mulţimii, numai mişcarea braţelor. Ca să acopere strigătele, o femeie a ridicat glasul cerînd să i se facă loc unui infirm aflat într-un cărucior de răchită; infirmul agita un steguleţ cu un gest invariabil, de automat fericit. Nu lipsea nici preotul din vechile stampe, bătrîn şi slab, care mergea adîncit în gînduri, cu o expresie aproape abisală, ca un ogar bolnav, nici funcţionarul municipal, cu un tonaj respectabil, care dă anevoie colţul, îşi strînge între dinţi scobitoarea de la ultima gustare şi care se uită în jur cu o privire buimacă, ţinînd sub braţ un dosar plin cu piese legate bine cu şnur de plastic.

94

Gregorio s-a lăsat tîrît de mulţime pînă în strada pe unde în curînd avea să treacă suita. Ajuns acolo, a reuşit să găsească loc pe pragul de la o intrare. Sirenele s-au auzit imediat răsunînd în depărtare, începuse să se facă răcoare. Cerul s-a întunecat, iar un ofiţer de poliţie s-a instalat în mijlocul ca-rosabilului, între două mulţimi, umflîndu-şi pieptul şi ui-tîndu-se de jur-împrejur cu un chip abrutizat de viclenie. Fie din cauza norilor, fie din pricina ofiţerului, lumea a amuţit, permiţînd astfel să se audă de undeva de sus o violentă discuţie conjugală. Deodată, au irupt doi motociclisti, iar după o scurtă aşteptare, a trecut un cortegiu de maşini Dod-ge, negre. Un cîine le-a ieşit în cale, care a lansat înspre convoi cîteva urlete sfîşietoare. în acel moment (Gregorio l-a văzut pe ofiţer privind în sus şi ridicîndu-şi bărbia de parcă ar fi avut parte de o gravă ofensă), fanfara a atacat un marş militar.

Instrumentiştii erau instalaţi într-un balcon, într-un alt balcon, un cuplu de vîrstă mijlocie, probabil că era vorba de aceiaşi soţi care, după ce şi-au amînat cearta, acum se ţineau de mijloc: un gest de o tandreţe de neuitat, în alt balcon, o familie se rînduise cu o rigoare fotografică, iar într-altul, era un singur bărbat, îmbrăcat în negru şi care ţinea în mînă, cu o eleganţă de curtean, o batistă albă, brodată pe margini.

Gregorio şi-a stăpînit un strigăt de uimire. Dintr-un salt, s-a retras sub o poartă, şi-a reglat respiraţia, a închis ochii şi şi-a amintit fără greutate o zi de primăvară de acum paisprezece ani, cînd, luîndu-se după un anunţ dintr-un ziar, s-a prezentat în faţa unei case vechi, cu două etaje şi cu un acoperiş cu două pante de scurgere. La intrare, un grilaj cu trandafiri şi apoi o alee de nisip, care ducea spre uşa mare, închisă, a unui garaj. L-a primit un bărbat îmbrăcat cu totul în negru, care nici o clipă n-a încetat să se arate surprins, dar atît de tare, încît la fiece cuvînt al aspirantului îşi îndrepta trupul şi îşi lungea faţa, privindu-l cu o expresie de pasăre de pradă. Se aflau în fundul garajului, unde erau o masă şi două scaune.

— Sînteţi protestant?

— Nu. '

— Fumaţi?

95 1

— Da.

— Ştiţi să scrieţi la maşină?

— Un pic, şi a întins mîna într-o parte, ca să-şi modereze afirmaţia.

•— Vă consideraţi un excelent dactilograf?

— Nu.

A urmat un moment de tăcere pentru evaluare. Bărbatul fuma şi deschidea gura fără să tragă fumul în piept.

— Sînt mulţi candidaţi, a zis el, într-un tîrziu, ca simplă deducţie.

— îmi închipui.

— De ce vă schimbaţi locul de muncă?

— întreprinderea a dat faliment.

— Ce vîrstă aveţi?

— Treizeci şi doi de ani.

— Aveţi pe cineva care să vă recomande, vreun protector?

— Nu.

— Cum vă numiţi?

— Gregorio Olfas.

— Olias, a repetat celălalt. Ştiţi ceva despre vinuri şi măsline?

— Nu.

Cu un deget, palid şi sigur, i-a arătat instrumentele de lucru: un ghem de sfoară, o maşină de scris, un calup de ceară roşie şi o lampă cu spirt.
— Bun, în caz că vă angajăm, aveţi înăuntru un foarfece şi materiale de birou. Va trebui să vă ocupaţi doar de rezolvarea problemelor legate de corespondenţă, să împachetaţi mostrele şi poate din cînd în cînd să răspundeţi la telefon.
— Minunat! s-a bucurat Gregorio.
După ce a rămas absorbit de gînduri (parcă ar fi avut mustrări de conştiinţă), bărbatul în negru s-a viitat la Gregorio cu o privire lipsită de interes, ca şi cum ar fi căutat un motiv, de neînţeles încă, de distracţie sau de uluială.
— Aveţi vreo ambiţie? l-a întrebat el pe neaşteptate, mă-surîndu-şi vorba şi trăgîndu-se brusc înapoi, minunîndu-se parcă de produsul său lingvistic final.
— Ei, a răspuns Gregorio, cu o oarecare ştrengărie în gesturi, ca orice om normal.

Celălalt, care acum îşi proteja ochii făcîndu-şi o vizieră cu degetele, îşi aţintise privirea în gol şi îşi muşca buzele, extrem de preocupat, iar Gregorio a trebuit să repete răspunsul, căci nu-i fusese de folos, pentru că celălalt îl spălăcise, se gîndise el, cu tăcerea lui de clăbuc.
— Ei, ca orice om normal, a repetat el, de data aceasta foarte serios, cu o deschidere a braţelor mai atenuată şi asi-gurîndu-se de solvabilitatea fiecărui cuvînt.
Insă şi-a dat seama imediat că nici acum afirmaţia Ivii nu-l ajutase. A înţeles acest lucru chiar din tonul propriului său glas şi din modul în care celălalt şi-a aprins o ţigară, cu un calm obositor, dîndu-i astfel tirnp lui Gregorio să se convingă singur de invaliditatea răspunsului.
— Bine, s-o lăsăm baltă, a zis într-un tîrziu omul în negru, după un răgaz de tăcere greu de suportat. înainte de a continua, şi-a umezit buzele: „Aveţi copii?"
— Nu.
— Băuturi alcoolice beţi?
— Nu.
— Ştiţi limbi străine?
— Nu.
— Aţi călătorit?
— Nu.
— Suferiţi de vreo boală?
— Nu.
— Aţi terminat liceul?
— Să vedeţi..., zise Gregorio, agitîndu-se pe scaun.
— Aveţi diplomă de bacalaureat?
— Nu.'
Omul negru s-a uitat la el cu îngrijorare.
— Aţi mai auzit vorbindu-se de Requena y Belson?
— Nu, a zis Gregorio, disculpîndu-se.
Celălalt a închis ochii. O umbră de infinită oboseală i-a întunecat fruntea.
— Atunci trebuie să ştiţi, a început el să spună, ca şi cînd ar fi ajuns cu răbdarea la limite periculoase, că Requena y Belson este cea mai veche şi mai nobilă casă din acest domeniu. Uitaţi-vă la spătarul jilţului dumneavoastră. Acela este scutul nostru: un butoi păzit de un vultur şi de o vul-

pe. Orgoliu şi perspicacitate. Inspiraţie şi constanţă. S; *te di i amant, agere luam rem occasio est.*
S-au privit parcă de foarte departe, fiecare cu destinul său.
— Ştiţi latină?
— Foarte puţin.
— încercaţi să traduceţi.
însă nu s-a scurs decît o clipă şi ca şi cum greutatea culpelor celorlalţi îi devenise insuportabilă, omul în negru i-a zis:
— Bine, s-o lăsăm baltă, văd că nu e uşor să se înţeleagă omul cu dumneata.
Gregorio a încercat să facă un gest de dezorientare st ignoranţă, însă celălalt şi-a ferit privirea şi şi-a înfipt-o într-un orizont lugubru.
— Să ştiţi — a adăugat, fără să se uite la el — că această reşedinţă este o casă particulară. La etajul de

sus lucrează trei oameni, sub conducerea directă a domnului Belson. Jos, la subsol, lucrează alţi doi, care îmbuteliază şi pun în cutii. Mai avem un camion şi doi vînzători. După cum vedeţi, organizarea este perfectă. De două sute de ani dispunem de acelaşi personal. N-am avut niciodată cu unul în plus sau în minus. Puteam să fim opt sau zece, dar nu, sîntem nouă, exact nouă. Aceasta este garanţia noastră, în acest lucru rezidă forţa noastră. Dar, în sfîrşit, convingeri politice aveţi?
— Nu, s-a dezvinovăţit Gregorio.
Omul în negru s-a uitat la el cu un fel de milă analitică.
— Aşadar, Olias?
— Da, Olias.
Şi-a ciupit bărbia. „Sînteţi realmente un om ciudat", gîn-dea el cu glas tare. S-a ridicat în picioare şi din cadrul uşii, adoptînd o postură statuară de orator roman şi apoi întin-zînd un braţ şi răsucindu-l în cîrlig, de parcă ar fi înşurubat un bec, a arătat spre Gregorio, cu o totală lipsă de măsură:
— *Mihi modesta, non gloriosa veste uti decet.*
Şi a plecat, luînd cu el şi cortegiul propriilor secrete.
După sase zile, Gregorio a primit o scrisoare, înăuntru erau o invitaţie să înceapă lucrul a doua zi şi un catalog de la *Productos R.* y *Belson, vinos y aceitunasl*
[1] Produse R. y Belson, vinuri şi măsline *(n. t.).*

Astfel a fost începutul celor paisprezece ani în care a ocupat o masă în fundul garajului, sub o mică boltă de lumini care în dimineţile limpezi distorsiona aerul într-un joc de culori şi pe unde treceau porumbei.
Gregorio se obişnuise să găsească în fiecare dimineaţă, în acelaşi loc de pe masă, hirtia cu ceea ce trebuia să facă în timpul zilei şi să lase totul terminat cam în acelaşi punct stabilit. Scria mai întîi scrisori comerciale, întotdeauna după acelaşi model, adăuga facturile şi sigila plicurile cu ceară roşie, peste care punea pecetea Casei. După aceea făcea pachete cu mostre, le lega cu sfoară, le sigila cu aceeaşi ceară şi le lăsa gata pregătite pentru postă. Pe la jumătatea du-pă-amiezii îşi termina treaba şi trebuia să aştepte apeluri telefonice, însă telefonul nu suna niciodată, iar Gregorio îşi petrecea timpul urmărind cum urcă şi cum coboară contragreutatea unui ascensor, se uita la nori sau îşi curăţa unghiile ori urechile cu briceagul cu mai multe lame. De asemenea, asculta zgomotele şi a învăţat destul de repede să le deosebească. Cele care veneau de sus erau întotdeauna metalice. Uneori suna un clopoţel ori cădea pe jos vreun obiect care scotea un sunet muzical. Cele de jos erau ca un murmur surd, ca nişte valuri de mare murdare care băteau într-un zid. Bum bum, aşa făceau, în jur de şapte încetau şi imediat după aceea Gregorio vedea doi bărbaţi mergînd pe o cărăruie spre capătul unui maidan. Probabil că intrau la lucru mai devreme şi ieşeau pe o altă uşă, pentru că Gregorio nu i-a văzut niciodată de aproape, nu-i cunoştea nici măcar după nume. Dar nu numai pe ei: dintre ceilalţi opt angajaţi, de-abia după paisprezece ani, în ziua de 4 octombrie, avea să-l revadă pe bărbatul care îl interogase, îmbrăcat ca de obicei în negru, sprijinindu-se cu coatele de un balcon şi ţinînd o batistă albă între degete.
S-a dedicat muncii fără pasiune, dar nici nu a neglijat-o. Şi totuşi, timp de şase ani n-a sunat telefonul. A fost o perioadă simplificată de obişnuinţe. La lăsarea serii, pleca pe aleea de nisip, trecea pe poarta grilajului şi îşi începea, pe urmele paşilor din ziua anterioară, drumul de întoarcere acasă. Iar o dată ajuns acasă, în vreme ce Angelina şi mama croşetau la lumina unei veioze şmirghelui-

te, cu cireşe pe abajur, el îşi curăţa unghiile la nesfîrşit, îşi dădea pasienţe, monta şi demonta ceasul, în a cărui reparare se angajase de mai bine de zece ani, sau se adunau cu toţii în jurul radioului, ca să asculte poveşti de dragoste dramatizate ori cîntecele cu dedicaţie.
Apartamentul era acum mai vesel. „O să vedeţi ce fericiţi vom fi", spusese mama, într-un acces de euforie, la înapoierea de la biserică. A lăcuit mobilierul, a spălat perdelele, a văruit pereţii, a aşezat flori în toate încăperile şi a închis în dormitorul ei toate amintirile legate de soţul militar, punînd în locul lor almanahuri, coşuri cu plante de plastic, tablouri cu cerbi şi cu flori. „O să vedeţi ce fericiţi vom fi", repeta ea, atenuînd tonurile închise, cumpărînd un halat cu păuni imprimaţi, reviste de modă, jilţuri de răchită, perniţe, lustre, un radio cu butoane de sidef şi un ceas de perete, din care, la fiecare oră, se ivea un gornist de după două usiţe şi suna alarma generală. „O să vedeţi ce fericiţi vom fi", şi şi-a exhumat instrumentele de cofetărie, ca să-şi poată rezerva după-amiezele de sîmbătă pentru a prepara turte dulci, gogoşele cu anason, minciunele,

biscuiţi leonezi, bezele, pateuri, cozonaci şi langoşi.
Angelina a participat la toate acele schimbări cu o metodică sîrguinţă. Cu toate că n-a fost niciodată frumoasă, datorită faptului că se simţea ea însăşi şi ducea un trai tihnit, căpătase aerul unui farmec greu de definit, în realitate, îşi prelungise prin căsătorie viaţa de fată, devenise puternică, aproape îndărătnică, în reduta fecioriei ei solitare. Seara, cînd sosea Gregorio, ea îşi ridica privirea şi se uita la el de la hotarul ferestrei unde croşeta, printr-un fascicul de lumină fermecată, care însemna tăcere totală, îşi vorbeau foarte puţin, rivalizau în arta de a da de înţeles, se priveau pe furiş, iar un suspin făcea cît un noian de confidenţe, în pat, jucau uneori *veoveo* ori menţionau, în ordine alfabetică, denumiri de flori şi de animale.
încă din prima zi de căsătorie, Gregorio a înţeles că relaţia dintre ei avea să fie o prelungire a unei perioade de logodnă cuminte, în care nu mai era nevoie să fie reînnoit pactul de a tăcea încheiat la prima lor întâlnire, după ce şi-au spus numele şi şi-au mărturisit plăcerile şi înclinaţiile. Au făcut

o călătorie pe litoral în primul an. Pe drum, în tren, s-au ţinut de mîini şi s-au tot minunat: „un rîu! o vacă! un castel! un sat!" Au adunat scoici de pe plajă, au vizitat biserici, au coborît capul ruşinaţi în faţa oamenilor care vorbeau în alte limbi, au scris o vedere în care spuneau că au cules mai bine de o mie de scoici, s-au plimbat într-o barcă cu motor, ţi-nîndu-se de o bară de fier, iar seara au hoinărit printr-un parc şi au stat de vorbă despre ceea ce vor face cu scoicile şi de cît de fericiţi vor fi, pentru că nu exista nici un motiv care să-i împiedice să fie. Gregorio voia să aibă doi copii: „Unul se va numi ca mine, Gregorio, şi-i voi spune poveşti de groază, îl voi învăţa să privească norii, iar duminica îl voi duce la grădina zoologică." „Ştiu şi eu", spunea Angelina. „Nu-ţi plac copiii?" „Copiii cresc şi pe urmă se duc", spunea ea. „Aşa-i viaţa, dar între timp o vom duce bine împreună." „Nu ştiu, cum o vrea bunul Dumnezeu."
Drumul de întoarcere l-au făcut împărtăşind aceeaşi tăcere. Un comis-voiajor de postav le-a povestit peripeţiile lui, vorbind despre sine ca despre un bilet cîstigător la loterie. N-au mai vorbit despre scoici, nici despre copii, nici despre fericire. S-au lăsat în voia zilelor promiţătoare: lunile treceau, şi fiecare lună aducea cu sine o imagine de almanah, cu reţete, cu glume şi peisaje de iarnă sau cu holde de grîu. Treceau şi anotimpurile, iar vîntul aducea o frunză ori un fluture. Treceau anii, şi toate lucrurile care patronau fericirea se aflau în continuare exact la locul lor.
Era mulţumit de cursul noii sale vieţi, simplificată de acţiunea benefică a obiceiurilor şi de imaginea lui, pe care şi-o vedea în fiecare dimineaţă în oglindă, cînd, după sase ani de cînd lucra la R. y Belson, într-o după-amiază a sunat telefonul de la birou.
După ţîrîitul telefonului a urmat zborul porumbeilor speriaţi, spre tavanul cu lumini. Cît ai clipi, Gregorio a trecut de la spaimă la stupoare. De-abia după un îndelung răgaz a întins mîna, şi-a dres glasul, a luat o atitudine decentă şi a ridicat receptorul:
— Sînt Gil, se auzi la celălalt capăt al firului: o voce nazală, de copil minune.
— Olîas la telefon, a zis el, cu un glas ferm.

— Sînt Gil, a repetat vocea, reprezentant al Casei Requ-ena y Belson în provincie.
— Spuneţi.
— Notaţi, vă rog. Cincizeci de kilograme de măsline pentru Comestibles Ibericos; douăzeci de cutii cu vin şi treizeci de kilograme de măsline pentru Ultramarinos la Pro-videncia.
După aceea a dat adresele şi a încheiat:
— O să mai sun joi.
Gregorio a lăsat comanda pe masă. A doua zi a găsit în locul ei un bileţel: *Ţineţi permanent legătura cu Gil.*
Joi, pe la jumătatea după-amiezii, telefonul a sunat din nou.
— Sînt Gil, a zis el, cu glas şuierat.
— Spuneţi.
— Astăzi n-am nimic. Sînt în tratative cu un angrosist şi poate am vesti pentru mîine.
— Bine, a spus Gregorio, păstrăm legătura.
— O să încerc, a gîngurit Gil, care vorbea tot timpul pe un ton de alarmă, însă pe aici telefoanele nu funcţionează întotdeauna, iar în unele sate nici măcar nu există telefon.
— Oricum, încercaţi, a zis Gregorio, şi s-a rezemat de spătar, gata să repete aceeaşi frază.

— Poate trimit o telegramă.
— Nu, nu, mai bine folosiţi telefonul, doar telefonul.
— O să fac tot posibilul, a ţipat Gil, şi i-a ieşit un piţigăiat pe cinste, dar nu ştiu dacă voi putea întotdeauna. Nu vă daţi seama că eu sînt, după cum se zice, la capătul lumii?
Gregorio simţea că prinde curaj:
— încercaţi totuşi, a spus el cu aplomb.
De atunci, Gil a dat telefon lunea şi joia. La început dicta comenzile fără întrerupere, însă mai tîrziu a început să intercaleze pauze, din ce în ce mai lungi.
— Mai sînteţi pe fir? întreba Gregorio.
într-un tîrziu, scotea un susur afirmativ şi tăcea din nou. Gregorio desena flori sau se juca cu briceagul cu mai multe lame.
— Altceva? iar întrebarea dădea o şi mai mare consistenţă tăcerii, şi atunci se auzea bum-burnul din subsol, se auzea vibraţia firelor ori se auzea respiraţia greoaie a lui Gil.
102
Ridica glasul:
— Mai sînteţi pe fir?
— Da...
— Mai doriţi ceva?
— Dacă mai doresc ceva? zicea el, iar glasul piţigăiat se auzea în depărtare. Nu...
— Păi atunci vă doresc să vă meargă bine.
însă Gil rămînea mai departe la celălalt capăt al firului; nici unul dintre cei doi nu se hotăra să pună receptorul în furcă.
Dar suna şi în alte zile:
— La telefon, Olias, spunea Gregorio.
Deşi Gil nu scotea o vorbă, Gregorio îl recunoştea după ritmul respiraţiei şi după calitatea ambiguă a tăcerii. Stăteau amîndoi cu receptorul la ureche, iar dacă Gregorio lovea în microfon cu creionul, Gil făcea acelaşi lucru, iar dacă spunea „dumneavoastră sînteţi, Gil?", acesta cobora în zone şi rnai profunde ale tăcerii şi continua să stea la pîndă pînă cînd, într-un tîrziu, încet, cu grijă, apăsa pe furcă, lăsîndu-l pe Gregorio într-o stare de dezorientare dulceag-acrişoară.
Dincolo de fereastră era un teren viran, iar în fund, spatele unei clădiri unde toată ziua urca şi cobora contragreutatea liftului. Cu privirea rătăcind într-acolo, Gregorio se gîndea cum o fi acel om care cînd părea că spionează, cînd că adoptă un ton amar, de confesiune. Pentru că uneori avea chef de vorbă.
— Ştiţi — a zis el într-o luni —, azi e cam rece, cerul arată a ploaie şi cîntă ciocîrliile.
Neîncrezător, Gregorio a aruncat o privire spre maidan.
— Felicitări! a zis el, fără să se gîndească.
— Păi chiar aşa, fiindcă, vă daţi seama? E mult de cînd n-a mai plouat pe aici şi acum stă să se înnoreze.
— Minunat! a zis Gregorio impacientat.
•— Dar, oricum, meseria asta e tare dură! Pentru că, ima-ginaţi-vă, dacă plouă, eu ce mă fac? Gregorio nu ştia ce să răspundă.
— Mă auziţi?
— Da.
103
— Nu vreau să mă plîng, dar e cumplită. Am o valiză foarte mare şi o port cu mine peste tot, mereu cu valiza după mine. Dacă nu vă e cu supărare, o să vă spun că eu vorbesc cu valiza, îi zic: „Uite, valizo, azi e timp frumos", sau o îmbărbătez cînd drumul e lung. Vă spun toate astea ca să ştiţi şi dumneavoastră cît de dură e meseria asta. Eu am un cunoscut, tot comis-voiajor şi el, care-mi spune: „Gil, noi co-mis-voiajorii sîntem nişte artişti." Dumneavoastră ce părere aveţi?
— Că poate are dreptate.
— Nu ştiu, nu ştiu, zicea el, părînd că se frămîntă. Şi, în plus, mai e şi aşteptarea. Uneori mă lasă să aştept ceasuri întregi sau chiar zile. în fine, nu ştiu. Iar pe deasupra, domnule Olias... — şi a rămas fără glas— ...dacă-mi îngăduiţi să vă spun, nici nu ştiţi cît de rău îmi pare, dar mă strîng pantofii.
— Sus inima, omule! a spus Gregorio.
Atunci Gil a tăcut. Părea că s-a oprit înainte de a întreba ceva ca şi cum s-ar fi aflat pe marginea

unei prăpăstii, iar tăcerea lui semăna cu o bolboroseală.
— Bun, altceva?
însă el n-a răspuns; de-abia ceva mai tîrziu s-a auzit de undeva de departe protestul lui nazal: „Pensiunile sînt reci, trenurile lente, drumurile foarte lungi." Dar nici Gregorio nu se hotăra să închidă.
în ciuda acelor confidenţe, Gil nu renunţa la telefoanele misterioase. Nu numai că dădea telefoane de control, dar mai şi scotea sunete sinistre, care uneori semănau cu vuietul vîntului, iar alteori erau ca un horcăit de agonie sau imitau pîrîitul de pe liniile telefonice.
— Spuneţi-mi, Gil, se încumetă Gregorio să-l întrebe în-tr-o zi, nu cumva dumneavoastră sînteti cel care sună şi face fel de fel de zgomote?
— Eu?
— Da. E cineva care tot sună şi scoate tot felul de zgomote, într-adevăr, nu sînteti dumneavoastră?
— Păi nu prea ştiu ce să vă zic. Zgomote? Zău, nu ştiu.
— Cum să nu ştiţi, Gil?
104
— Da, uneori sun, dar nu reuşesc să comunic. şi eu aud atunci zgomote pe linie. Nu ştiu, or fi defecţiuni sau interferenţe sau pentru că sun de prea de departe, nu mi se aude glasul. Da, aşa trebuie să fie, din pricină că sun de foarte departe, nu credeţi?
— Nu ştiu, aşa o fi, a murmurat Gregorio.
— Şi totuşi pare incredibil, nu-i aşa?
— Ce anume?
— Telefonul. Nu credeţi că e o invenţie extraordinară?
— Ba da ..
— O mare invenţie, domnule. Dar ce părere aveţi despre electricitate[7] — Nu e ceva şi mai şi?
Gregorio nu ştia ce să spună.
— Ceva măreţ. A inventat-o Mister Edison, marele savant al Americii — iar glasul i se îneca de emoţie. Thomas Alva Edison! a repetat el, cu un glas speriat, însă eu, domnule Olîas — a mai adăugat apoi, consternat —, dacă-mi e îngăduit să recunosc, vă spun că n-am dreptul de a rosti acest nume.
— Ah, nu? Şi de ce, mă rog?
— N-am dreptul, a confirmat Gil, nu sînt demn de aşa ceva Iar acum, dacă-mi permiteţi, vă voi dicta comanda.
într-o luni a sunat şi, în loc de orice formulă de salut, a declarat că e bolnav:
— Sînt slăbit, am făcut febră, şi să vedeţi deseară, ce-o să mă fac[7]
Gregorio s-a uitat abătut spre terenul viran.
— Haideţi, Gil, nu vă descurajaţi. O să treacă. Omul se măsoară după necazuri.
— Da, ştiu. Mă simt deja mai bine. Vă spun toate astea ca să ştiţi că meseria mea este foarte grea.
— Da, dar nu uitaţi că viaţa nu e niciodată uşoară, *a.* filozofat Gregorio.
— Acesta-i un mare adevăr, s-a grăbit Gil să spună. Viaţa nu e niciodată uşoară.
— Şi cu atît mai puţin viaţa artiştilor! a glumit Gregorio.
— Mulţumesc pentru consolare, domnule Olias. Sînteti foarte înţelegător.
105 I
Pe atunci, Gregorio începuse deja să se aventureze cu fraze întregi, comentarii îndrăzneţe şi laconisrne categorice. Nu mai vorbise niciodată cu atîta autoritate şi temei. Cum suna telefonul, se sprijinea de spătarul jilţului, îşi aprindea o ţigară şi, stînd picior peste picior: „Olias la telefon", şi profita de prezentare ca să arunce artistic fumul, ca foştii lui eroi poliţişti.
Puşi de-acum pe confidenţe, într-o joi l-a întrebat dacă lucra de mult la Belson.
— De nouăsprezece ani, cinci luni şi opt zile, a răspuns Gil, lamentîndu-se.
— Atunci, cum de n-ai sunat înainte?
— Trimiteam telegrame la etajul de sus. Unui bărbat, îl veţi fi cunoscut, unul care umblă mereu în negru şi pune multe întrebări, unele dintre ele în latină. Ştiţi cine este?
— Da.

— Păi, ăluia. Pe urmă mi-a zis că-i mai bine să revin la sistemul cu telefonul şi iată-mă!
A urmat o pauză lungă.
— Ştiţi? a spus Gil, pe neaşteptate, pe cel mai reuşit ton al lui de consternare. Acum mă găsesc într-un cătun, fără lumină electrică, şi mă dor îngrozitor măselele, înţelegeţi?
— Haideţi, Gil, stăpîniţi-vă.
— Da, dar vă rog să mă înţelegeţi. Dacă-mi îngăduiţi, să ştiţi că am treizeci şi opt de ani.
Gregorio, care urma să împlinească în curînd treizeci şi nouă, i-a zis într-o doară că este încă tînăr
— Depinde, a spus Gil, cu prudenţă.
— De ce depinde?
— Ca să rnă fac zidar, de exemplu, sînt tînăr, dar ca să devin chimist, sînt deja bătrîn.
— Dar dumneavoastră sînteţi vînzător, nu?
— Ba da.
— Păi atunci sînteţi tînăr.
— Să nu credeţi, să nu credeţi aşa ceva.
— Păi atunci chiar că nu mai înţeleg nimic.
— Păi nici nu e uşor de înţeles.
— Păi explicaţi-mi.

— Nu ştiu cum să explic. Vă rog să mă scuzaţi! şi s-a baricadat din nou în tăcere.
— Mă auziţi? a strigat Gregorio. Spuneţi ceva!
— Scuzaţi-mă! a zis Gil, cu un glas chinuit, şi a închis.
Săptămîna următoare, după ce a cerut iertare pentru tonul lui morocănos, s-a plîns din nou de pensiuni, care erau cît se poate de posomorite, pentru că în ele întotdeauna dădeai de femei în doliu, iar necunoscuţii le aduceau întotdeauna aminte femeilor în doliu de cel dispărut şi din pricina asta trăia mereu într-o permanentă stare de înmormîntare.
— Iar drumurile sînt toate pline de praf, pentru că de patru ani de zile n-a mai picat nici o picătură de ploaie. Nici acolo la oraş nu plouă, aşa-i?
— Asa-i.
— Cu timpul o să plouă printr-o simplă apăsare pe un buton, ca la lumină.
Gregorio n-a răspuns.
— Dumneavoastră nu credeţi că aşa va fi, domnule Olias?
— Se prea poate.
— Eu am o mare încredere în ştiinţă. Nu există nimic pe care marii oameni de la oraş să nu-l poată obţine.
Gregorio a văzut urcînd contragreutatea ascensorului.
— Aceasta este dinamica progresului, a spus el, amin-tindu-şi o frază pe care o auzise de curînd la radio.
— Dinamica progresului! a exclamat Gil. Ce bine aţi spus-o! Acolo la oraş aveţi întotdeauna un mod potrivit de a defini lucrurile. E de ajuns să vă audă cineva ca să-şi dea seama că sînteţi un om de lume.
Aflat în fundul prăvăliei, Gregorio îşi drese glasul.
— Vă plictisesc cu asemenea lucruri?
— Firește că nu, Gil.
— Atunci, îmi îngăduiţi o întrebare?
— Bineînţeles.
— Dumneavoastră credeţi în extraterestri? Gregorio a clipit uluit.
— Păi nu ştiu, ce să vă spun!
— înţeleg.
— Ce anume înţelegeţi?

— Nimic, de-ale mele, n-are importanţă. Treburi de co-mis-voiajor. Ştiţi, şi eu am trăit acolo, la oraş, cu mulţi ani în urmă.
— Habar n-aveam.
— Păi da, domnul meu. Aveam o logodnică, o familie şi un motan.
Gregorio n-a găsit nimic de spus ca lumea, iar Gil părea cufundat într-o muţenie totală.
— Bun, atunci gata. Mai e ceva? a întrebat el imediat.

— Nu, a răspuns Gil într-un tîrziu, dar nu prea sigur de răspunsul său negativ.
Au ţinut legătura cu regularitate pe timpul verii, în toamnă şi iarna.
Gregorio nu a înţeles niciodată cum a dobîndit Gil dreptul de a intercala printre comenzile comerciale, şi de fiecare dată cu o tot mai mare familiaritate, relatarea zilnică a mizeriei vieţii de comis-voiajor. Cînd nu-l dureau măselele, îl strîngeau pantofii, iar o dată cînd a pierdut trenul l-a apucat sughiţul şi a rămas sughiţînd pe peron, cu pantofii fără şireturi. Cum era joi, a telefonat chiar de acolo, pentru a-şi reconfirma viaţa neîndurătoare.
— Vă spun ca să ştiţi şi dumneavoastră, a zis el sughiţînd şi cu o oarecare ranchiună infantilă.
— Nu vă mai căinaţi atîta şi acţionaţi, a raţionat Gregorio.
— încerc, domnule Olîas. Dar să ştiţi că e tare greu. Dumneavoastră cei de la oraş nu puteţi înţelege ce înseamnă să trăieşti prin pustietăţile astea. Iertaţi-mă că v-o spun.
— Haideţi, Gil, nu mai fiţi aşa de pesimist, a spus Gregorio, încercînd o despărţire jovială.
Insă el n-a închis telefonul. A rămas pe fir, rîcîind cu degetul în receptor, iar Gregorio a auzit ceva ca un geamăt şi nu ştia ce să creadă, dacă venea de la Gil sau era doar un suspin, pe care îl emitea distanţa.
A trecut şi iarna, iar imaginea lui Gil i s-a fixat în memorie cu pomelnicul de fraze asemănătoare şi uneori misterioase, cutreieratul lui prin sate identice, cu nopţile lui petrecute în pensiuni care erau mereu aceeaşi pensiune, cu hoinăreala pe drumuri pe care soarele şi praful le făceau la

fel, pînă la saturaţie. „Domnule Olias, iată-mă din nou la telefon, că viaţa nu stă pe loc: notaţi", şi dicta un număr de cutii de vin şi kilograme de măsline. Avea un glas plin de euforie: „Tocmai am sosit într-un sat în sărbătoare! Vînza-rea e sigură!" Sau era vocea unui frămîntat de nelinişti: „Iar mă dor măselele, nu pot dormi, mîncarea de la pensiuni îmi produce arsuri la stomac. Cu seceta asta, am uneori senzaţia că m-am rătăcit într-o cameră întunecoasă."
într-adevăr, de patru ani nu mai căzuse ploaia, în dimineaţa zilei de 4 octombrie Gregorio nu-şi mai aducea bine aminte dacă imaginea difuză din acea perioadă se datora secetei sau pînzei fermecate care cîrpeşte în memorie rupturile uitării. Totuşi, îi va rămîne mereu limpede în memorie duminica din martie în care a venit acasă cu propunerea de a se duce şi ei la un bîlci instalat în împrejurimile oraşului. Femeile au primit invitaţia cu o însufleţire diferită. Angelina, nici da, nici nu, şi după ce i-a aruncat o privire dezorientată s-a concentrat asupra frumuseţii broderiei, în schimb mama şi-a aruncat cît acolo lucrul şi a izbucnit într-un şir de exclamaţii:
— Se prăbuşeşte lumea, iar ţie îţi arde de dus la bîlci. La o petrecere cîmpenească, ce idee! Ca şi cum asta ar fi viaţa: hai la bîlci! Mă îmbrac ca scoasă din cutie şi hai la bîlci! In toată lumea sînt cutremure, boli incurabile, lupi în piele de oaie, oameni care nu mai contenesc din tuşit cît îi noaptea de lungă, iar el vine şi zice: hai la bîlci! Să ne dăm în căluşei! Să mîncăm gogoşi! Să bem bere! Uite, domnule, ce-i dă prin cap! Hai, cucoană, îmbracă-te frumos, puneţi bijuteriile, dă-ţi cu parfum, că ne ducem la bîlci! La bîlci! De parcă n-am şti cum e viaţa. Pieptănaţi-vă, doamnă, că noi plecăm! Ca şi cum ar putea cineva să se coafeze aşa, pe nepusă masă. Dar ce, avem noi rochii ca alea din filme, cozi de vulpe şi pietre scumpe, broşe şi şaluri?! Ah, frumos ne mai stă! Unii sînt poate pe moarte, dar între timp, noi hai la bîlci! Iar noi n-avem podoabe ca să ne punem, dar hai la bîlci! Să trăim, că mai avem doar două zile! Chiar şi în haine de toată ziua! Să trăim din plin cît putem! Uite-l acolo pe bărbatul meu, un erou, domnule, iar eu, o văduvă care-şi omoară ochii! Oh, Doamne, lumea e oarbă! Lumea e o vale

a plîngerii. îşi vede omul de treabă şi vine unul şi-ţi zice încălţati-vă, că plecăm! Puneţi-vă pantofii! Dar eu de zece ani nu mi-am mai cumpărat nimic de încălţat. De parcă ar umbla cineva încălţat cu coturnii, gata pregătit pentru bal mascat. Ah, Gregorio, ce crud eşti uneori şi ce simplu! Dar ce îndrăzneală! La bal mascat, cucoană, că azi rnă simt galanton! Vai, lume, lume! îl auzi, Angelina?
— Da, mamă.
— Şi să zicem că ne ducem la blestematul acela de bîlci, să vedem, eu cu ce mă îmbrac?
— Mamă, rochia cu imprimeu nu-ţi vine rău deloc.
— Aia cu imprimeu? Nici să n-aud!
— Sau cea verde uni.
— Verde? Ca să fiu o caraghioasă?

A continuat cu lamentările în dormitor şi se mai plîngea şi cînd a ieşit de acolo gătită ca de nuntă, şi cînd îşi aranja coafura, şi cînd şi-a dat cu ruj pe buze şi s-a stropit discret cu un norişor de parfum.
— Ai cîştigat, a zis ea, capitulînd. Haideţi, ca să se rîdă de mine!
Au plecat imediat. Toţi trei la braţ, în ritm avîntat. Au luat un autobuz, apoi altul şi au tot întrebat dacă îi duce la bîlci, pînă au văzut de departe strălucirea unor lumini vii şi au auzit o babilonie de muzică.
— Ce prostie! a zis Angelina.
— Ce anume? a întrebat Gregorio.
— Să mergem la bîlci.
— Să ne facem de rîs! a intervenit mama, cu acreală, con-trolîndu-şi coafura.
— O să ne distrăm grozav, a protestat Gregorio. Coborau cu pas grăbit pe un teren viran, printr-o mare de oameni dezorientaţi, care se îndreptau spre reclamele luminoase, înainte de a vedea mulţimea, au simţit norul de praf şi atmosfera de veselie sătească. Năuciţi de agitaţia din jur şi de luminile mobile, de vacarmul de la carusel şi de zarva de la tombole (nu fără proteste din partea mamei, care a încercat să strige ceva anihilat de explozia unei petarde), au pătruns temerar în mijlocul mulţimii. De la un chioşc, după îndelungi deliberări, au cumpărat vreo douăspreze-

ce gogoşi. „Sînt reci", a reproşat mama, mestecîndu-l din ochi şi pe Gregorio. Cît a durat alimentarea, au încetat să-şi mai vorbească. Mergeau preocupaţi prin hăţişul de sunete puternice de sonerii şi de sirene care anunţau începutul şi sfârşitul turelor, de melodii de neînţeles şi strigătele călătorilor, care se întreceau curn să se distreze mai bine decît ceilalţi. După ceva timp, Gregorio le-a propus să se urce în trenul groazei. „Ce tîmpenie!" a spus Angelina. „Ca şi cum viaţa n-ar fi ceva de groază!" a intervenit mama, ilustrîndu-şi jelania pînă şi cu albul ochilor.
Au refuzat să se urce şi în bărci.
— Aşa, ca să ne învîrtim! a spus Angelina.
— Şi ca să se rîdă de noi, a adăugat mama. Bărbatul ăsta n-are minte deloc!
— Arunci de ce-am mai venit? a întrebat Gregorio cu amărăciune.
— Dar oare eu am fost aia care a venit să fluture toată tevatura asta cu bîlciul? a spus mama, tunînd şi fulgerînd. Ca să vezi cîtă neruşinare!
Au mers mai departe, prin mulţime. Au dat de bărbaţi îmbrăcaţi frumos, de sărbătoare şi grupuri de fete cu eşarfe colorate la gît şi cu flori proaspete în păr.
— Bun, şi ce facem noi aici? a întrebat brusc Angelina.
— Asta întrebă-l pe soţul tău, că el propune şi dispune. Gregorio s-a oprit în loc:
— Putem să tragem la ţintă, a spus el.
— şi ce obţinem din asta? a întrebat Angelina.
— Bine, păi eu o să trag, a spus el, şi s-a îndreptat hotă-rît spre o gheretă de tir.
A tras şi a ratat ţinta.
— Numai din vina voastră, a spus el în şoaptă. Mama s-a întors, ca să-şi sporească cu exagerare martorii:
— Fii sigură, draga mea, că tatăl tău, Dumnezeu să-l odihnească, n-ar fi irosit nici un cartuş.
Ceva mai departe, s-au înfruntat în faţa maşinuţelor care se ciocnesc, în faţa comediei şi a roţii mari; Gregorio amenința că o să se distreze de unul singur, cînd mama a tranşat disputa propunînd să joace cîteva bilete la tombolă. S-au dus acolo bombănind printre dinţi. Au cîştigat un premiu

de la prima tragere. Aveau de ales între o cutie de havane şi un căţeluş de plus. Mama a ales imediat căţelușul. 1l-a pus lui Gregorio în braţe şi i-a zis: „Vezi că eu am întotdeauna dreptate?"
încurajată de norocul ei, s-a hotărît să se urce în călușei
— Ca să vezi că nu-ţi port ranchiună şi că ceea ce vreau pentru voi este doar să fiţi fericiţi, a cugetat ea.
însă acum cel nehotărît să se urce era Gregorio.
— Atunci de ce-am mai venit? a strigat mama, căutînd în jur sprijinul unei adunări de partea ei.
în cele din urmă s-au urcat toţi trei într-un fel de trăsu-ncă, ca şi cum s-ar fi aflat în sala de aşteptare a unui cabinet, şi au început să se învîrtească.
— Ca să vezi pe ce se duc banii! avea sa spună Angelina.
— Şi ce fericiţi puteam să fim! se plîngea şi mama.
Cu căţelușul de pluş în braţe, Gregorio îşi ţinea capul în jos şi privea în gol: se simţea lezat. A văzut

nişte tineri lan-sînd un zmeu, iar la fiecare răsucire, zmeul era tot mai sus. A mai văzut un copil umflînd un balon, şi cum balonul devenea tot mai mare. A văzut două fete ţipînd într-o barcă aplecată, prinsă în lanţuri: datorită mişcărilor combinate, barca se menţinea în aceeaşi poziţie de coborîre, dar şi ţipetele celor două tinere erau la fel, iar pletele le pluteau drepte în vînt. A văzut trei fete care îşi aruncau una alteia o minge, dar numai una dintre ele reuşea să o prindă, în timp ce celelalte două se uitau la norocoasă cu o răbdare tot mai tristă. Dialogurile se converteau în monologuri, saluturile rămîneau fără răspuns, iar unii răspundeau la întrebări pe care nimeni nu le pusese; cineva dispărea şi apoi apărea ca prin farmec ceva mai încolo. Cineva flutura un peste prăjit, altcineva îl înfuleca, un altul îl mesteca, iar cel care stătea mai la o parte se lingea pe buze. Unui gest îi corespundeau alte gesturi aberante, ca într-o pantomimă din Turnul Babei jucată de actori comici. Unei doamne i-a scăpat evantaiul pe jos, iar cavalerul l-a ridicat transformîndu-l în pălărie. Un copil care îşi luase mama în zeflemea a primit drept răsplată un zîmbet. Unui mire i-a dispărut mireasa într-un nor de vată de zahăr tocmai cînd se pregătea să o sărute: dar imediat a dat de ea şi a început să o sărute cu atîta tan-

dreţe de ai fi zis că o devoră. Cînd căluşeii s-au oprit, lui Gregorio îi veni greu să accepte sensul liniar al lucrurilor. Barca s-a clătinat, fetele triste au izbucnit în rîs cînd au prins mingea, lumea vorbea şi se mişca pe rînd, copilul obraznic a primit din mîna mamei ceea ce merita.

Datul în căluşei mai potolise spiritele. Au mers îndelung în tăcere. La un chioşc, spre o extremitate a bîlciului, s-au aşezat la o masă şi au comandat cartofi prăjiţi şi bere. într-un pavilion împodobit cu ghirlande, beculeţe, dovleci şi burdufuri de hîrtie, un taraf cînta melodii dmtotdeauna, pentru dans. Era o după-amiază plăcută, începuse să se mai răcorească. Era plăcut să miroşi praful şi să te alături bucuriei cam veştede, aproape intime a oamenilor din jur. Instrumentiştii, îmbrăcaţi în albastru, îşi ştergeau ochelarii sau mîini-le în pauzele dintre o melodie şi alta şi răspundeau cu plăcere dorinţelor publicului. Dirijorul se întorcea la sfîrşitul fiecărei piese şi, lipindu-şi bagheta de piept, saluta cu o uşoară plecăciune de suferind de lumbago. Jos, în faţa lor, pensionari, domnişoare taman bune de măritat şi copii îmbrăcaţi frumos aplaudau cu mîinile ridicate în faţa ochilor, în toată acea atmosferă era ceva care aducea a plenitudine facilă şi a generaţii care se succed fără încurcături. Gregorio se simţea fericit. A scos-o pe Angelina la dans, deşi ea l-a refuzat, dar el a prins-o de mîini şi a scos-o cu forţa. Cînd se ridicau, a arătat rîzînd înspre mamă: „Pregătiţi-vă, că vă vine rîndul." „Vai, Doamne fereşte!" a exclamat ea, ţmîn-du-se de decolteu.

Au dansat pentru prima oară de la petrecerea de la nuntă, iar lui Gregorio i se părea că taraful, ca şi atunci, cînta numai pentru ei doi.

— Angelina!

— Ce?

— Nu ţi se pare că lăutarii ăştia cînta doar pentru noi?

— Ce prostie!

— Eşti fericită?

— Da.

— şi eu, Angelina.

— Ce?

— Ştii ce-o să facem cînd se termină cu seceta?

— Nu.

— încearcă să ghiceşti.

— Nu ştiu.

— Ne luăm o maşină.

— Ce nebunie!

— Şi ne ducem iar la mare, în acelaşi loc unde am fost şi data trecută. Ce zici?

— Nu ştiu.

— Putem face multe lucruri. De exemplu, tu ai fost vreodată la teatru?

— Eu, nu.

— Nici eu. Trebuie să ne ducem.

— Teatrul este o păcăleală. Un loc de irosit banii.

— Păi şi radionovelele sînt o păcăleală.

— Dar sînt gratis şi ne mai distrag de la muncă.

— Bine, îmi spui tu cînd vrei să ne ducem. Angelina!
— Ce?
— Ţie nu-ţi plăcea să trăieşti la ţară şi să creşti găini?
— Ba da.
— Păi, într-o bună zi o să ne retragem la ţară. Eu voi cultiva grîu, iar tu vei avea găinile tale.
— Haide, lasă-te de bazaconii, că astăzi eşti cam ciudat. Şi în plus mi-ar plăcea să te iau în braţe, chiar acum, cu gîn-duri nu tocmai curate.
— Doamne, Gregorio, stai cuminte. Nu ţi-e gîndul de-cît la lucrul ăla.
— Care?
— Ştii tu. Gata, că mă faci să roşesc.
Au dansat două piese şi s-au întors la masă. Se pregătea să o scoată la dans pe mamă, cînd deodată a auzit un strigăt care l-a lăsat ca paralizat în timpul celei mai importante dintre reverenţele sale.
— Faroooniiii! L-a recunoscut cu gîndul, înainte de a se întoarce spre el. Era Elicio. L-a văzut plutind prin praf cu agilitatea şi flexibilitatea pe care i-o îngăduiau haina albă, cămaşa cu reflexe electrice şi pantofii cu găurele, şi venea ferindu-se de dansatori, cu farmecul unei zîmbet monden, întins pe toată gura. Instinctiv, controlîndu-şi emoţia provocată de surpriză, a ieşit în întîmpinarea lui, ca să-l ţină de-

parte de curiozitatea femeilor, în amintirile de pe 4 octombrie, i se părea că n-aveau să mai traverseze vreodată acel spaţiu plin de praf, pe care seara şi amintirea îl convertiseră într-un iluzoriu labirint de aur, unde aerul avea un tremur limpede şi înşelătoarea transparenţă a mirajelor.
S-au îmbrăţişat în mijlocul pistei. Elicio s-a îndepărtat puţin şi l-a măsurat cu privirea de sus în jos:
— Gregor Hollis! a spus el, prefăcîndu-se că-i dă un pumn în stomac.
— Elik Reno! a răspuns Gregorio, ridicînd din umeri.
A avut brusc senzaţia (deranjantă, aproape insuportabilă) că Elicio nu se schimbase aproape deloc: acelaşi slăbănog fluşturatic, acelaşi glas, aceleaşi gesturi, aceiaşi dinţi de iepure.
— Elicio, dar tu ai tot şaisprezece ani? a întrebat el, cu cea mai reuşită voce de june.
— Sigur că da! a răspuns Elicio, ridicînd în sus degetul mare, în semn de victorie. Dar ascultă, Gregor — şi devenind serios, s-a transformat în bărbatul de patruzeci de ani, cîţi avea de fapt —, sînt cu nişte prieteni. Hai cu noi. Hai să însufleţim bîlciul.
— Nu pot, sînt cu nişte rude, a spus Gregorio încet, de parcă s-ar fi aflat într-o biserică.
— Te-ai însurat? a întrebat Elicio, arătînd înspre femei. Gregorio a arborat un zîmbet larg şi i-a întors lovitura
de dreapta, dar n-a răspuns.
în jurul lor, lumea dansa tot mai îndrăcit, poate datorită răcorii aduse de crepuscul sau poate ca să profite cît mai mult de ocazie, învăluiţi în praf şi în muzică, Gregorio şi Elicio se priveau legănîndu-şi capul a mirare.
Deodată, Elicio a început să vorbească, făcînd gesturi rapide şi sigure. Gregorio nu înţelegea nimic, însă se uita fascinat la mîinile lui, ocupate parcă cu o minuţioasă activitate de artizan experimentat, ca şi cum ar mînuit fire invizibile sau ar fi modelat figuri fantastice din pasta moale a cuvintelor.
Părea a fi un actor sau un mare personaj care se joacă cu un copil ca să-i scoată caramele din urechi.

— Ascultă, şi cu viaţa ta? a întrebat el pe neaşteptate. Mai ţii minte că voiai să te faci poet, iar eu gangster? Eu mereu le ziceam: Gregorio acesta are într-adevăr un suflet de poet şi-o să ajungă departe. Mai scrii poezii, nu?
Lui Gregorio i-ar fi plăcut să deschidă gura, iar cuvintele să iasă singure, ca muzica imposibilă din vis. A răspuns totuşi:
— Bine, cum să-ţi zic, uneori.
Răspunsul i s-a părut atît de ridicol, încît a adăugat: „Versuri safice", şi a izbucnit într-un rîs scurt şi forţat.

— Dar tu, ce mai faci? a întrebat el, cu un glas mai decent.
Iar Elicio s-a pus iar pe vorbit, cu fluiditatea lui de neînţeles şi cu gesturi elegante şi hipnotice. Gregorio a înţeles că este barman la un salon de petreceri, cu nume tropical, că îi potoleşte pe scandalagii, seduce femei şi dştigă bani. Că are un fiu care are acum vîrsta pe care o aveau ei atunci, dar că nu e însurat, ci doar combinat şi că femeia lui e cîntăreaţă. După aceea a vorbit despre un automobil de culoare crem şi i-a explicat ordinea vitezelor. „Am fost în străinătate şi la puşcărie, iar acum, după cum vezi, sînt fericit în felul meu." S-a îndepărtat de el cu un pas:
— Pe naiba, Faroni, curn a mai trecut timpul! Amice, te-ai mai împlinit, aşa-i? Şi o să rămîi şi pleşuv, i-a mai zis Elicio, dîndu-i o palmă peste fată.
Gregorio s-a apărat rîzînd, însă rîsul i s-a părut slugarnic şi prostesc.
— Ia zi, n-ai scris nici o carte?
— încă nu, a spus Gregorio, anulînd însemnătatea acestei chestiuni.
— Păi eu mereu am tot povestit, „am un prieten poet care va deveni faimos. Ţineţi minte numele, Faroni, eu i l-am dat".
Gregorio se simţi ruşinat şi cuprins brusc de o stare de rău.
— Şi Alicia? a întrebat el, cu un glas care i s-a părut cumplit de caraghios.
— N-am mai văzut-o. Cred că s-a măritat cu un politician, guvernator sau cam aşa ceva. Ţi-aduci aminte că te îndrăgostiseşi de ea? Dar pe Drake, cîinele ei, îl mai ţii minte? Ce

vremuri! Dar tu de ce nu vii cu noi? şi l-a ameninţat din nou cu o lovitură de pumn.
— Nu pot, a spus el, dînd din umeri şi rostind în şoaptă acel nume ciudat, Drake, pe care de mai mulţi ani tot încercase în zadar să şi-l amintească.
— Păi uite, a zis Elicio, pe care îl somau prietenii, cu glasuri vesele, treci într-o zi să mă vezi.
A început să se îndepărteze şi să vorbească mai tare:
— Trebuie să vorbim despre acele vremuri. Şi ştii deja, a strigat el, sănătate, noroc şi dragoste! La revedere, Faroni!
I-a făcut cu ochiul şi, ridicînd degetul mare deasupra umărului, în semn de victorie, a dispărut în mulţime.
Gregorio a rămas nemişcat în mijlocul pistei, ascultînd ecoul vechiului său nume şi cufundat în amintiri pe care le crezuse definitiv uitate şi care acum reveneau ca un rîgîit amar. „Faroni, Drake", îşi spuse, fără să înţeleagă cauza neaşteptatei şi devastatoarei nostalgii. Chiar atunci se stîr-nise şi vîntul, iar aerul începuse să miroasă a umezeală. Taraful cînta pe ritmuri tot mai accelerate, iar dansatorii se porniseră să se mişte rapid printre vîrtejuri de praf.
— Să mergem, le-a zis Gregorio, cu un sumbru laconism. Mama a aşteptat să se îndepărteze ca să-şi pregătească
psalmodia.
— Pregătiţi-vă, doamnă, că vă vine rîndul la dans! Pre-gătiţi-vă, că vă vine rîndul. Dar de fapt el te duce cu zăhărelul! Cu bărbatul meu mort, bolnavă cum sînt şi cu lumea prăbusindu-se în jur, la dans! N-am mai văzut o aşa neruşinare! Şi cum le mai dansează bărbatul ăsta! Parc-ar fi un răţoi ameţit. Şi, mă rog, cine era lunganul ăla în alb?
— Un prieten din tinereţe.
— Tinereţe! Şi cum te striga, Meloni sau Peroni?
— Treburi de copii.
— Ce idee! Şi ce crezi tu, că eu aş fi dansat? Eu eram ca un fulg în braţele soţului meu, cînd dansam în seara de paşte în saloanele Căpităniei. „Prinţesă, îmi acorzi acest dans?" A fost o zi cu vînt, ca azi. Eu eram îmbrăcată cu o minunată rochie de culoarea somonului, haină de blană, nişte pantofi de vis, cu catarame de argint, părul negru, lung pînă la brîu, şi urca prin el o salamandră de aur, iar pe frunte o

diademă de pietre scumpe: parcă eram o adevărată regină orientală. Toţi m-au aclamat, şi erau atîtea garoafe şi orhidee, şi atîtea personalităţi mi-au făcut plecăciuni, „doamnă, sînteţi minunată, cad la picioarele dumneavoastră". A fost şi un mareşal francez, care mi-a spus cu o reverenţă, *madam, vu se le esplender.* Iar bărbatul meu mă ţinea de talie şi mă făcea să mă simt plutind pe

sub pînzele de păianjeni, ca şi cum aria cîntată de viori ne purta pe o boare, iar rochia mea de seară era făcută din vapori.
Gregorio a tras de Angelina şi mama a început să rămî-nă tot mai în urmă.
— După ce eu am trăit toate astea, îmi vine un ofticos să mă scoată la dans într-o mare de praf, un bărbat care nu-i în stare nici copii să facă, şi asta aşa, de parcă ţi-ar face o mare favoare, din milă, şi care brusc te lasă baltă, pentru că-l strigă cineva cu porecla, Meloni sau Peroni, un coate-goale cu faţă de iepure, şi gata, hai, dă fuga la el să-l vadă şi lasă baltă o doamnă, ca să chicotească lumea din jur. Ai văzut, Angelina, ai văzut, draga mea, cum se mai uita lumea la mine şi-şi dădea coate şi rîdea? Şi ai auzit tu pe urmă vreun cu-vinţel de scuză, ca să dreagă jignirea, după ce a scăpat de amicul ăla al lui? Nuuu! Să mergem! asta a fost tot ce a putut să spună, să mergem, că pe ziua de astăzi sînt servit! Şi cum mai rîdea lumea! Ce de rîsete şi ce mai zeflemele! Numai eu ştiu, Gregorio, prin ce calvar am trecut!
Şi a ţinut-o tot aşa pînă au părăsit bîlciul şi au ajuns la terenul viran. Cînd au ajuns sus, s-au întors să privească panorama. Luminile se învîrteau şi se auzea în surdină sunetul muzicii.
— Ce de lumini! a spus Angelina. Parcă-am fi de Crăciun!
— Lumini? a strigat mama. Nu văd nici o lumină! Doamne, îmi pierd vederea! Nu mai văd nimic!
Gregorio avea senzaţia că orice gest, cuvînt sau gînd l-ar afunda şi mai tare în starea de rău care se convertea în greaţă. A încercat să rememoreze un episod oarecare din trecut şi alte nume pe care le dăduse uitării de mulţi ani, însă n-a reuşit decît să-l vadă pe diavolul cu capă şi cu cicatrice ur-cat cu eleganţă pe un căluţ de la carusel.
— La bîlci, la bîlci! striga mama, scoasă din minţi.
118
Chiar în acea noapte au auzit cum vîntul tîra hîrtii pînă şi pe coridoare, împingea în uşi şi se poticnea de ferestre. După aceea s-a aşternut liniştea şi imediat, după o scurtă şovăială la care participau toate lucrurile şi persoanele, a început să plouă mărunt şi înverşunat.

Capitolul VII

A plouat pînă în noiembrie, aproape în fiecare zi, iar lumea căpătase o transparenţă voalată, ca de zori de zi autumnali.
„Acesta-i potopul", cugeta mama. Angelina îşi întrerupea lucrul şi se uita afară pe fereastră. Ploua, într-adevăr, şi pentru o clipă îşi lipeau capetele ca să urmărească ploaia. Gregono se întreba atunci cine dintre ei doi va fi primul care va suspina. Ca să nu prelungească incertitudinea, suspina el, şi scotea un suspin atît de adînc, încît mama îl pedepsea privindu-l cu coada ochiului ca pe un intrus în meşteşugul durerii; pînă şi căţelul tresărea cînd simţea că-i dispare polul somnului. Proasta dispoziţie care se instalase după întîlnirea cu Elicio i se convertise într-o greutate apăsătoare, iar în oglinzi descoperea intactă expresia de nătîng care i se lipise pe faţă din prima zi de ploaie.
— Am răcit, a spus Gil, la un apel telefonic din octombrie. Vă sun dintr-o gară şi e aici o crăpătură prin care mă picură în ceafă. Sînt ud leoarcă şi cu picioarele într-o băltoacă.
— Păi ieşiţi din ea, a spus Gregorio.
— Nu pot, nu ajunge firul, şi acesta e singurul telefon din sat. în plus, drumurile sînt noroioase şi poşta nu mai poate ajunge. Vă daţi seama în ce situaţie sînt!
— O să stea ploaia.
— Da, dar gîndiţi-vă. La cinci se înserează, şi unde se mai poate duce omul? Nu-ti rămîne altceva de făcut decît să te duci la pensiune, însă încăperile sînt reci, iar vîntul se strecoară pe sub uşi. Iar la bucătărie sînt mereu femei care vorbesc foarte tare.
120
— Dar acesta nu-i un lucru rău, Gil.
— Vorbesc foarte tare, a spus Gil, ridicînd şi el tonul şi validîndu-şi astfel plîngerea. Cum nu am nimic de făcut, mă culc devreme şi, firește, mă scol în zori. Ei bine, atunci mă pun şi ascult, iar ele tot tare vorbesc. Cînd s-or fi odihnind femeile astea?
— Căutaţi-vă ceva de făcut. Plimbaţi-vă, citiţi, duceţi-vă la film.
— Să mă plimb? în nici un caz. Cum să se plimbe un co-mis-voiajor în timpul liber?
Cinematografe nu prea sînt pe aici, iar în ceea ce priveşte cititul, lumina e proastă iar uneori o întrerup pe la nouă seara. Şi-apoi, după cum vă spuneam, poşta nu mai poate ajunge. Mănînc

mult, cîte o friptură mare. în sfîrşit, totul este un dezastru.
— Mă rog, dar n-o luaţi chiar aşa.
— Un dezastru, domnule Olias, v-o spun eu, că ştiu. Lucrurile astea sînt greu de înţeles acolo, la oraş. Ca să pricepi, trebuie să stai aici, cu picioarele în băltoacă şi cu picături care-ţi vin de sus.
Domnule Olias! a spus Gil, urlînd.
— Spuneţi.
— Acum a trecut un cîine prin ploaia asta.
— Un cîine? Bun, şi ce-i cu asta?
— Nu, nimic. Mergea pe calea ferată, ca şi cum nu s-ar întîmpla nimic. Acum e deja departe.
Gregorio se sprijini de spătar, neştiind ce să răspundă.
— Domnule Olias!
— Spuneţi, vă rog.
— As putea să vă cer o favoare?
— Bineînţeles.
— Aţi vrea să-mi spuneţi dacă s-a întîmplat ceva important în lume în luna octombrie?
— Mă rog, presupun că da, a răspuns Gregorio. Dispus să nu se lase învins de pauze, Gil a aşteptat mai
departe.
— S-a produs un cutremur cu o mie de morţi şi a avut loc o revoluţie în care au murit două mii de oameni, a spus Gregorio ceea ce şi-a amintit că a auzit la radio.
— Unde? l-a presat Gil.
— Cred că în India.
121
— Vedeţi? Asemenea lucruri nu le poţi afla prin pustietăţile astea. Drumurile sînt impracticabile, iar poşta nu prea mai ajunge. Mie îmi place să fiu bine informat. Un om prost informat este ca un animal, cum e cîinele ăla care tocmai a trecut pe aici. însă în provincie, cum să afle cineva ceva de care habar n-are?
A rezistat ofensivei unei alte pauze.
— V-ar deranja să mă informaţi cînd şi cînd despre ceea ce se petrece prin lume?
Gregorio privea alarmat lumina tulbure a toamnei.
— Dar dumneavoastră nu aveţi un radio?
— Pe aici nu există un radio ca lumea, în plus, nu se prind toate posturile. Ca să afli adevăratele veşti, trebuie să trăieşti în marile oraşe, dumneavoastră ştiţi mai bine decît mine. Aici ajung numai ştirile de mîna a doua, resturile, cum s-ar spune, dar nici astea nu ajung întotdeauna, în timp ce acolo, cum ieşi pe stradă, afli de toate, n-ai decît să-ti pleci urechea, nu? Oraşul este ca o carte deschisă.
Gregorio rămase uluit.
— E absurd, a spus el.
— Vreţi să spuneţi că nu? Unde să se cunoască lucrurile, dacă nu acolo? Unde sînt guvernele, universităţile, cenaclurile, muzeele, aeroporturile şi sediile marilor întreprinderi? Unde iau naştere adevăratele ştiri?
— Păi, în orice loc, ce importanţă are?
— Mai bine spuneţi, a declarat Gil cu amărăciune, că nu vreţi să-mi ziceţi nimic.
S-a auzit ceva ca un gîfîit agonic.
— Pentru Dumnezeu, Gil, nu-i vorba despre aşa ceva. Zău, nu-i adevărat.
— Asta înseamnă că nu vă deranjează să mă ţineţi la curent? a întrebat el, temător.
Gregorio se juca cu creionul, încercînd să cîstige timp pentru răspuns, dar Gil nu i-a dat răgaz, strigînd, presant şi fonfăit, la celălalt capăt al firului:
— Vă deranjează?
— Dar ce să vă spun? a întrebat Gregorio, gemînd.
— Orice doriţi, tot ce se-aude pe-acolo. E o nimica toată.
— Dar eu n-aud nimic!
122
— Ba auziţi, domnule Olias, sigur că auziţi. Numai că nu vreţi să-i faceţi o favoare unui biet comis-voiajor. în acest caz, vă rog să scuzaţi deranjul.

— Gil — a spus Gregorio, dezarmat în faţa acelei umile şi ameninţătoare încăpăţînări; pe un ton de o descurajare de necuprins, a adăugat: Spuneţi-mi ce anume trebuie să fac.
— Deci, o veţi face?
— Da, dar spuneţi-mi ce.
— Păi ştiţi deja, ce să vă mai explic eu? Să-mi povestiţi ce se întîmplă prin lume, atîta doar.
— Voi face tot ce-mi stă în putinţă, a murmurat Gregorio.
— Domnule Olias, spuse Gil, emoţionat, ştiam eu că n-o să mă refuzaţi. Ştiam. Sînteţi un om foarte generos, iar în schimb eu vă ofer singurul lucru pe care-l am: infinita mea recunoştinţă.
începînd cu acea zi, Gil a cerut încontinuu veşti din lume, iar Gregorio i-a povestit cazul unui tată care şi-a înjunghiat fiul, cel al unui vapor care s-a scufundat pe o mare calmă, cel al unui om de ştiinţă care perfecţionase transmiterea aeriană a imaginii, cel al unei maimuţe lansate în spaţiu şi cel al unui om care vorbise necontenit şaptezeci şi trei de ore pe ceas.
— Astea-s adevăratele ştiri! spunea Gil, agitîndu-se în fiecare luni şi joi. Se remarcă la ele spiritul citadin şi semnele inconfundabile ale progresului.
Şi a continuat să-i povestească despre tot felul de întîm-plări, pentru că se gîndea că singurătatea lui Gil o fi avînd nevoie de asemenea elixire. O ocupaţie atît de neaşteptată l-a însufleţit. Nimeni nu-l ascultase niciodată cu atîta respect, pentru atît de puţin. Aşa că şi-a luat obligaţia de a nu-i înşela aşteptările şi de atunci a început să cumpere ziare şi să le citească în fiecare seară, în căutarea ştirilor. Era primul care rămînea uluit de faptele extraordinare care se petreceau în lume şi se plîngea că a trăit atîta timp cu spatele la atîtea minuni zilnice, între timp, Angelina şi mama croşetau la lumina veiozei cu cireşe şi uneori se uitau la el mirate că l-a apucat acea manie neaşteptată. Gregorio tăia unele titluri şi sublinia altele: *Boicot în transporturi, Papa a înflăcărat ieri mulţimile, Un bărbat s-a sinucis cu o sîrmă, Pa-*

nică în Orient, care se amestecau cu murmurele celor două femei: „Trebuia să-mi cumperi un palton", „oh, Doamne, cît a trecut de atunci", „se pisează doi căţei de usturoi într-o piuliţă", „văd tot mai greu de la un ceas la altul".
Gil primea ştirile cu seriozitate şi nerăbdare: în marile oraşe se decide destinul secolului, în vreme ce în provincie se trăieşte într-un invariabil prezent, ale cărui fapte, cele mai triviale, aveau tendinţa de a căpăta o lipsă de măsură ridicolă. De la ferestrele tuturor pensiunilor se vedea mereu aceeaşi piaţă, iar în ea, oameni stînd sprijiniţi într-un picior care aşteptau, fără să-şi facă iluzii, trecerea vreunei camionete. Din cînd în cînd îşi schimbau piciorul, croncănea barza, lătra un cîine sau se auzea un clopot care dădea ora. „Pe aici n-ai cu cine să vorbeşti", se lamenta Gil, „cînd încerc s-o fac, celălalt îşi schimbă piciorul şi zîmbeste, vrînd parcă să spună că ce ne interesează pe noi ce anume se întîm-plă în lume".
— Aici, domnule Olîas, a spus el într-o luni, nu aflăm nimic.
— Dar cum nu aflaţi? Ştirile ajung doar pretutindeni.
— Aşa e cum vă zic eu. Dumneavoastră nu puteţi să înţelegeţi cum e pe aceste coclauri. De pildă, cam cîte războaie socotiţi că au loc acum în lume?
— Păi nu ştiu.
— Cu aproximaţie.
— Cel puţin o sută.
— O sută! Vă daţi seama! Pe aici, cei care mai ştim cîte ceva avem cunoştinţă cel mult de unul sau de două. Şi ăsta nu-i un motiv de tristeţe? Ca să nu mai vorbim de invenţii. De minunatele lucruri care se vor fi inventînd în fiecare zi, de marile idei care le vin în minte zilnic marilor oameni, iar noi aici, n-avem habar de nimic! Aici nu ajunge progresul, domnule Olîas. Iar dintre ştiri, doar cele care nu sînt băgate în seamă de cei de la oraş. Domnule Olîas!
— Spuneţi.
— Vă pot face o destăinuire?
— Normal.
— Eu cred, şi vă rog să mă scuzaţi dacă vă vorbesc chiar aşa cum simt, că nu-mi spuneţi totul. Că sînt unele ştiri care

se cunosc numai acolo, la oraş, şi că aceste ştiri, una sau două, sau le păstraţi pentru

dumneavoastră, sau nu mi le spuneţi, pentru că le consideraţi deja cunoscute. Nu-i aşa?
— Doamne, Gil, să n-o luăm iar de la capăt.
— Dar aşa este, nu?
— Uite..'.
— Dar nu trebuie să-mi explicaţi nimic. Eu vă înţeleg. Numai că nu vreau să vă creez neplăceri. Ceea ce vreau este ca dumneavoastră să-mi povestiţi cînd şi cînd ce credeţi e cuviinţă. Dar să ştiţi că eu ştiu.
— Ce anume ştiţi? a întrebat Gregorio, cu un glas de om abătut.
— Ştiţi la ce mă refer, dar eu nu mai zic nimic. Nu v-am spus că şi eu, cu mulţi ani în urmă, am trăit la oraş? Eu, domnule Olias, am avut o logodnică, o familie şi o pisică acolo, la oraş. De aceea aştept să văd dacă-mi povestiţi despre una dintre acele ştiri deosebite despre care ştim amîndoi că există. Despre cele care sînt în pregătire şi plutesc prin văzduhul oraşului şi care numai acolo se pot afla. Vă rog să-mi înţelegeţi solicitarea, în fiecare luni şi joi îmi spun: „Azi o să-l sun pe domnul Olias, iar el îmi va spune adevărul despre ceea ce se întîmplă în lume." Asta este, dacă-mi este îngăduit să fiu sincer, singura mea iluzie.
Gregorio devenise atît de pasionat de ştiri şi de rolul său de informator, încît stătea deseori seara pînă tîrziu ascultînd radioul, ca pe vremea îndepărtatei adolescente. Erau unele posturi care spre zorii zilei transmiteau ştiri din cele mai îndepărtate locuri şi vorbeau despre lumi neştiute pînă atunci. Iar cum Gil cerea mai ales ştiri despre întîmplări ieşite din comun, pe care le credea rezervate doar privilegiaţilor din marile oraşe, Gregorio şi-a concentrat informaţiile pe ţările exotice din Africa şi din Orientul îndepărtat; cu cît erau mai neobişnuite şi mai pompoase, cu atît mai tare se minuna Gil şi cu atît mai mult erau preţuite de către acesta. Astfel că, pentru a-i satisface cît mai bine setea de noutăţi, dar şi din comoditate, a denaturat unele ştiri, iar pe altele le-a inventat, pur şi simplu. Cam prin luna ianuarie a inventat un război, „Războiul Marilor Mine", între două ţări imaginare, pe care le-a numit Tamarca şi Suilăn. Le-a dat nume

şi căpeteniilor (generalul Bantuka, iar adversarul lui era sîn-gerosul mareşal Fusio, care era chel şi voinic şi avea un monoclu de aur), formelor de relief, bătăliilor purtate şi pactelor încheiate. A plasat teatrul de operaţiuni în junglă, în jurul unor mine de diamante, şi în fiecare noapte — născocirea era sinceră *şi* cronologică — adormea urmărind cursul ostilităţilor. A luat atitudine în favoarea statului Tamarca, însă timp de trei luni de zile victoria a fost indecisă.
— Cum mai merge „Războiul Marilor Mine"? întreba Gil, neîncetat.
Gregorio îl ţinea Ia curent cu tot felul de detalii, iar uneori analiza faptele cu o logică limpecTe, care le prevestea urmările. „Mă tem că mareşalul Fusio a comis aici o greşeală de strategie, care îl va costa scump." Şi, într-adevăr, mai tîr-ziu sau mai devreme, îl costa scump. Gil se minuna de perspicacitatea lui Gregorio, iar respectul lui creştea o dată cu recunoştinţa. „Pe aici nimeni nu ştie nimic, să nu mai spuneţi că ştirile ajung pretutindeni. Pe aici, domnule Olîas, nu există decît multă ignoranţă şi multă trufie!
— Cum vine lucrul acesta, a spus într-o joi din luna martie, că unii se mai îndoiesc încă de faptul că pămîntul *e* rotund.
Gregorio, care avusese întotdeauna o oarecare rezervă faţă de această evidenţă şcolărească, s-a văzut, inevitabil, obligat să rîdă.
— Păi cum ar trebui să fie, dacă nu e rotund? a întrebat el, cu un zîmbet îngheţat pe buze.
— Plan, aşa zic ei. Eu le spun că de sus se vede rotund, însă ei îşi schimbă piciorul şi zîmbesc, de parcă ar vrea să spună că ce importanţă are asta. Dar dumneavoastră, dacă-mi permiteţi o întrebare, aţi călătorit vreodată cu avionul?
Dar înainte de a-i lăsa răgazul să răspundă, a adăugat: „bineînţeles că da", înainte ca Gregorio să-l corecteze, el a mai spus: „Vedeţi? Ştiam. Şi cum este?"
— Cum este ce?
— Avionul. Vă este teamă?
— Nu. Nu-ţi dai seama de nimic, a spus Gregorio, fără a se încumeta să-l mai contrazică pe Gil.
— Pare de necrezut cum se ţine în aer.

— E o lege fizică elementară, a spus Gregorio, şi a început să deseneze petalele unei flori.
— Da, ştiam. In fine, fapt este că pe aici te abrutizezi, nu ai cu cine sta de vorbă. Totuşi, acolo, la oraş, presupun că dumneavoastră aveţi prieteni cu care vorbiţi despre tot felul de chestiuni, nu-i aşa?
— Bine,... admise Gregorio, cu un glas ca de pe altă lume.
— şi cum mai e oraşul? Mai sînt cafenelele artiştilor şi cercurile de filozofi şi oameni de ştiinţă?
— Poftim?
— Cafenelele.
— Cafenelele.
— Da, ştiţi la ce mă refer, cafenelele artiştilor.
— Bănuiesc că da.
— Dar sînt la fel ca acum douăzeci de ani? Gregorio, care acum desena o casă cu o vacă la poartă, i-a spus că ştiinţa şi arta nu au vîrstă. „Oamenii mor, operele rămîn", a spus el. „Timpul nu e altceva decît o iluzie." Gil a suspinat:
— Ce frumos vorbiţi dumneavoastră! Dar dumneavoastră ce credeţi, domnule Olîas, ştiinţa va salva lumea?
— Ştiinţa şi arta, Gil, ştiinţa şi arta.
— Da, şi arta, a gîngurit Gil. Eu, în tinereţe, voiam să mă fac chimist şi filozof. Dar, după cum se vede, am aproape patruzeci de ani şi sînt reprezentantul unei firme de vinuri şi măsline. Mă gîndesc uneori că nu-i tîrziu încă, dar aici, ce se poate face aici?
Si astfel a început să strecoare, printre comenzile comerciale şi buletinele de ştiri, episoade dureroase din viaţa lui. Trăia de mai bine de douăzeci de ani departe de oraş, însă în această perioadă se înmulţiseră toate amintirile şi visurile neîmplinite din tinereţe, astfel încît vorbea despre trecut ca despre o fiinţă dragă şi dispărută din această viaţă. Iar cînd s-au uscat drumurile şi s-au isprăvit pretextele, a devenit limpede obiectivul adevăratei sale atenţii. Gil dorea să cunoască în detaliu schimbările pe care le suferise oraşul în ultimii douăzeci de ani.
— Dar o să vedeţi că eu nu cunosc prea bine oraşul, a spus Gregorio.

— înţeleg, se lamenta Gil. Este normal ca un om care trăieşte acolo şi a călătorit cu avionul să nu vrea să aibă legături cu un comis-voiajor ca mine. E firesc şi eu mă conformez. şi vă zic: „Domnule Olîas, dispreţuiţi-mă, pentru că aşa se cuvine", iar glasul i se schimbase.
Aşa că imediat după aceea, au început a vorbi despre oraş.
— O f i crescut mult de atunci.
— Da, bineînţeles.
— Trebuie să fie enorm.
— Evident. Insă acum există tramvaie şi maşini de mare viteză.
— Progresul.
— Probabil.
A întrebat despre o fîntînă publică, pe care Gregono nu
0 ştia. Din milă, i-a spus că i-au schimbat locul.
— Dar acum ce este în acel loc? a întrebat Gil cu un nod în gît.
— N-am luat bine seama, dar cred că un observator astronomic.
Cu o temerară rigoare, la care îl obliga ignoranţa, i-a satisfăcut toate curiozităţile. Amintirile lui Gil erau atît de vagi, entuziasmul lui faţă de oraş era atît de mare, iar el era aşa de răpus de nostalgia citadinului, încît Gregorio s-a simţit sigur pe improvizaţiile lui şi a adoptat un ton categoric şi imparţial. Nu mai vorbise niciodată cu atîta aplomb, nici cu atîta fluenţă, care îi aducea aminte de cea a lui Elicio cînd s-au întîlnit la bîlci: avea senzaţia că cuvintele tîsneau ca apa dintr-o cişmea cu gură de leu. Gil i-a vorbit şi de un parc unde văzuse, ţinîndu-şi batista la ochi, cum se lansa un balon aerostatic. Gregorio i-a replicat că acum e ceva obişnuit să vezi chiar şi şase zepeline brăzdînd calm cerul de duminică. Gil a pomenit despre o fanfară care cînta seara într-un pavilion, iar Gregorio i-a zis că acum sînt multe fanfare şi multe pavilioane. Muzeele, teatrele şi statuile pe care le ştia Gil sau nu mai existau, sau se convertiseră în locuri cu alte destinaţii. A extins cît a putut limitele oraşului, a vopsit în roşu tramvaiele, a ridicat zgîrie-nori, a imaginat tuneluri şi poduri suspendate, a înălţat monumente şi a fundat un mu-

zeu căruia i-a dat denumirea de „Muzeu al Progresului şi al Lucrurilor Noi". Şi era atît de entuziasmat de propria sa ficţiune, încît uneori îl îmboldea dorinţa de a explora acel oraş în care trăia de peste treizeci de ani şi din care de-abia cunoştea cartierul în care i-a fost dat să vieţuiască. într-o seară a fost cît pe ce să se urce într-un tramvai ca să verifice pînă unde erau adevărate propriile lui minuni. Dar, ca să-şi tempereze elanul imaginaţiei şi să-şi mai modereze scrupulele, s-a mulţumit cu cumpărarea unui ghid al străzilor şi a unei cărţi cu fotografii turistice, iar cînd suna Gil, el le avea deja deschise, lîngă vreun ziar subliniat şi cu toate ştirile puse în ordine. Nu numai că răspundea cu dezinvoltură la toate întrebările, dar se mai şi adîncea, fără să-şi dea seama, în sfera nuanţelor şi a clarobscurului. El nu lăsa o stradă acolo unde se termina, ci o extindea pînă la limitele planului şi o desfăcea în coclauri labirintici. Unde se aflau zone construite şi spaţii goale, el ridica monumente şi turnuri, iar pe terenul unde fusese amenajat bîlciul, două piramide şi un zigurat. A schimbat numele mai multor străzi, a mutat din loc pieţe civice, a corectat amplasamentul unor parcuri şi a deviat cursul rîului, pe care l-a făcut cu discreţie navigabil şi l-a umplut de cutere, de şalupe rapide şi de vapoare de transportat mărfuri, vapoare ce înnebuneau văzduhul cu şuierul lor de avertizare. O făcea lăsîndu-se întotdeauna condus de un sentiment de caritate, fiindcă se convinsese că nu costă mare lucru să-l facă fericit pe Gil şi să-i confirme utopiile, în fiecare zi de luni şi de joi. Şi cum Gil nu numai că dădea crezare acelor minuni, dar le mai şi cerea, în numele progresului, al nostalgiei şi al fatalităţii, Gregorio a constatat imediat că oamenii se lasă convinşi cu uşurinţă de ceva care le convine întotdeauna cînd cineva îi ajută în raţionamentul lor. Sau altfel spus: două opinii solidare formează o convingere.

într-o z: de mai, Gil i-a vorbit despre strada unde locuise în epoca lui urbană.

— Era o casă cu cinci etaje, destul de aproape de centru. Gregorio s-a uitat pe hartă.

— Acum acolo e un parc, i-a spus el, trasînd un cerc.

— Un parc?

— Da, cred că da. Hai să vedem: nu era acolo, în apropiere o piaţă cu o biserică?

— Biserica Sân Hilario.

— Păi acum e un parc, iar unde era biserica, e un teatru, mi se pare că „Teatrul Olimpic al Artei".

A urmat o pauză lungă, în care se auzea doar pîrîitul de pe linia telefonică. „Asta-i ceea ce aşteaptă Gil de la mine." Unul cu memoria, iar celălalt cu creionul, au urmat traseele obişnuite ale lui Gil şi au constatat că nu mai erau de recunoscut.

— Bănuiam eu că oraşul s-a schimbat enorm de atunci!

— Progresul, a recunoscut Gregorio.

— Exact. Iar între timp, eu — aici, ca să vînd măsline. Spuneţi-mi dacă asta nu-i o nenorocire.

— Dar eu vă spun toate astea ca să vă îmbărbătez! a protestat Gregorio.

— încerc, domnule Olias, dar vedeţi dumneavoastră, nu trăim decît o dată, iar greşelile Ie plătim toată viata.

— Greşelile sînt sarea vieţii, a minţit Gregorio. Dar, nu uitaţi, sîntem făpturi umane.

— Sigur, sigur, se auzi de departe glasul lui Gil. Tocmai de aceea mă plîng.

Seara, Gregorio stingea luminile, ieşea pe aleea de nisip şi, respingînd orice tentaţie din scrupul, lua drumul către casă. Mai degrabă mirat decît speriat, se gîndea că timpul va lămuri echivocul. Erau totuşi momente în care zărea primejdia cu o clarviziune care îi ajungea pînă în stomac, iar spectrul groazei îl ridica în aer. Dacă într-o bună zi Gil ar afla adevărul, ce-i va spune? Se gîndea atunci că în raport cu ştirile din ziare, minciunile lui sînt aproape nevinovate sau că oraşele se schimbă într-atît, încît puteau fi adevărate ieri şi false astăzi. Erau atîtea forme de a justifica o minciună! Ar putea să-i spună, de exemplu, că totul a fost doar o glumă sau să se prefacă nebun ori că îi oferise o viziune artistică asupra oraşului, dat fiind faptul că el {si din cîte îl cunoştea el pe Gil, acest argument ar fi fost hotărîtor) este poet şi priveşte lumea cu ochi de poet. Sau să-i aducă aminte că tocmai el, Gil, a fost inductorul braşoavelor, cu mania lui de a cerşi veşti, că era ca şi cum le solicita în numele de-

bilităţii. Dar, în fond, ceea ce-l înspăimînta cel mai mult şi cu adevărat era distrugerea imaginii pe care însuşi Gil i-o conferise şi care avea incarnat ceva din iluziile lui de tinereţe. Fiindcă de la întîlnirea cu Elicio i se făcuse dor de tinereţe, cu toate că nu reuşea să şi-o aducă decît vag aminte,

ca pe un cîntec a cărui melodie a fost uitată, dar care persistă în memorie, asociată cu senzaţii şi cu obiecte din epoca în care a fost cunoscută şi cîntată, exact cum se întâmplase şi cu habanera. Aşa că, între speranţă şi temeri, a hotărît să lase timpul să rezolve neînţelegerea.
însă în toiul verii, Gil a mai făcut un pas spre adevăratul obiect al anchetei lui. într-o zi din luna iulie a întrebat, ca şi cum tocmai îşi adusese aminte, absolut întîmplător, de amplasamentul şi de numele unei cafenele.
— Ştiţi? Ţin minte că era o cafenea cu uşi giratorii. Se numea Hispano Expres. Eu mă duceam uneori sîmbăta pe acolo. Prima oară m-a dus tata. Erau mulţi artişti şi intelectuali şi îşi petreceau toată după-amiaza vorbind. Desigur, eu n-am intrat niciodată acolo.
— Şi de ce nu, mă rog? a întrebat intrigat Gregorio.
— Nu îndrăzneam. Dar mă uitam pe geam. De fapt eram întotdeauna patru sau cinci care ne uitam. Era o sală cu oglinzi pe laturi, unde se ţinea un cenaclu. Maestrul se aşeza lîn-gă coloană, iar lumea roată în jurul lui. îmi mai aduc aminte de un tablou, o natură moartă cu fructe şi cu prepeliţe, şi de un filozof foarte slab, cu dinţi de aur. Un fenomen.
— Şi de ce nu intraţi?
— Cum să intru? Eram foarte tînăr şi învăţam, învăţam pe cont propriu pentru a-mi da bacalaureatul. Şi, fireşte, vă rog să mă înţelegeţi, nu mă simţeam îndreptăţit să intru, aş fi fost ca un intrus. Gîndiţi-vă că acolo toţi erau studenţi sau cu studiile terminate şi se cunoşteau între ei. în plus, maestrul uneori întreba cine eşti. Era ca un club. Dar mai erau unii — a continuat el după o pauză — care nu se încumetau să intre, dar nici să spioneze. Să intre li se părea prea mult, să spioneze — prea puţin, aşa că se plimbau pe trotuar ca şi cînd ceea ce se petrecea acolo nu-i privea. Pe cei care spionam ne priveau cu milă, iar pe cei care intrau, cu invidie.
131
Sau cel puţin aşa mi se părea mie. şi-mi mai aduc aminte că sofalele erau roşii.
Ascunzîndu-şi curiozitatea sub masca unei plăcute surprize, Gregorio a întrebat:
— Şi ce cîstigai spionînd?
— Mă rog, acolo se duceau cei mai mari învăţaţi din ţară, vă daţi seama, oameni de ştiinţă, inventatori, filozofi, poeţi... N-am reuşit să aflu niciodată despre ce anume vorbeau, dar era de ajuns să-i vezi gesticulînd, făcînd mişcări pline de miez, ca să înveţi destule, şi aşa te apropiai de ambianţă ca să te pregăteşti pentru ziua în care ai putea să intri acolo cu drepturi depline. Dar şi din curiozitate sau din admiraţie. Era mai bine să fii acolo decît departe, nu-i aşa ?
Gregorio rămase buimac.
— Mă auziţi?
— Da, vă aud.
— Mai există acea cafenea?
Privi înspre maidan, în spatele imobilului, contragreutatea ascensorului cobora discret.
— Bineînţeles, dacă este cea la care mă gîndesc eu.
— Mai există deci? îl presă Gil.
— Da, dar acum se numeşte Cafeneaua Eseiştilor, şi îşi zise: „o fac din milă."
— Cafeneaua Eseiştilor! a exclamat el, consternat. Dar e în acelaşi loc de mai înainte?
— Cred că da.
— Iar natura moartă, oglinzile şi coloanele mai sînt? Gregorio, care-şi pierduse simţul primejdiei şi era parcă inspirat de o viziune, a spus:
— Bine, oglinzile şi coloanele, da, însă jilţurile sînt acum verzi, iar în locul naturii moarte cu fructe şi prepeliţe, este un tablou cu o faleză şi un far.
— Lumina progresului! se cutremură Gil. Au împărtăşit aceeaşi pauză admirativă.
Era într-o joi. Lunea următoare, cum a dictat comanda, Gil a zis:
— Prin urmare — şi a tuşit cu întreruperi, apărîndu-şi astfel cu anticipaţie candoarea cuvintelor — , dumneavoastră cunoaşteţi Cafeneaua Eseiştilor, fostă Hispano Expres.
132
Gregorio se hotărîse în acele zile să dreagă nedreptatea, invocînd simţul umorului, însă de teamă sau dintr-o atracţie asemănătoare celei exercitată de un vîrtej, a răspuns că da.
— Toată lumea din oraş cunoaşte această cafenea, s-a justificat el.

— Da, dar nu şi că acolo e un cenaclu, nici că jilţurile sînt vechi, nici că acolo e un tablou cu o faleză şi un far.
— Bine, eu o ştiu din auzite.
Gil vorbi cu glasul lui îndepărtat şi trist:
— Dumneavoastră mă păcăliţi, domnule Olfas, vă rog să-mi iertaţi îndrăzneala.
— Eu? '
— Da, dumneavoastră. Vă e milă de mine şi vreţi să mă faceţi să cred că sînteţi un om obişnuit, ca mine.
— Şi chiar aşa este, a spus Gregorio, nu fără dezgust, sînt un om normal, un angajat ca şi dumneavoastră.
— Pot să vă fac o destăinuire?
— Bineînţeles, a spus Gregorio, şovăind.
— Dumneavoastră, domnule Olias, aveţi un secret.
— Eu?
— Da, un secret. Dar vreau să ştiţi că puteţi să aveţi încredere în mine. Sînt un om de onoare.
— Dar eu n-am nimic de spus!
— Iar eu vă spun că sînt un om de onoare. N-am trădat niciodată încrederea nimănui, niciodată! Daţi-mi voie să vă spun că sînt un om bun.
— Dar eu....
— Dumneavoastră nu aveţi încredere în mine, bag seamă, iar acest lucru mă jigneşte şi mă doare. Dumneavoastră, domnule Olias, nu mă stimaţi. Dumneavoastră mă dispreţuiţi, însă eu accept acest lucru şi tac.
— Hai să vedem, Gil, a spus Gregorio încercînd răbdător, cu latul palmei, să facă ordine în acea confuzie. Ce secret anume aş putea să am?
— Că vă duceţi la cenaclu. E un lucru evident. Aşa intuiesc eu, şi să nu-mi spuneţi că nu, pentru că pe mine nu mă înşală niciodată presimţirea. Nu-i aşa că vă duceţi la cenaclu?

Gregorio a auzit porumbeii pe acoperişul cu lumini, a văzut contragreutatea ascensorului şi instrumentele de lucru; toate acestea îi ziceau parcă: „Hai, Gregorio, este inutil să spui că nu, nu-ţi fie teamă, noi sîntem complicii tăi şi sîntem aici ca să te protejăm. Acceptă înfrîngerea, chiar dacă este din milă. Pentru că, ce importanţă are faptul că nu ştiu cine se duce sau nu se duce la o cafenea anume, oricît de luxoasă ar fi?" A văzut trecînd nori pe cer, şi deodată lumea i s-a părut un loc inocent şi fără riscuri, iar dialogul pe care îl întreţinea cu Gil, un joc copilăresc, cu întrebări prosteşti şi răspunsuri necugetate. Aşa că s-a sprijinit de spătarul scaunului şi a aşteptat să se aşeze comod, ca să poată răspunde, ca şi cum ar capitula: „M-aţi prins!" şi i-a ieşit un glas de protagonist, ironic şi viril.
— Vedeţi? Ştiam eu! Ştiam! Şi vă duceţi des? a întrebat el, pe un ton mai potolit.
— Din cînd în cînd.
— Şi, evident, intraţi înăuntru.
— Păi... da.
— Şi aveţi prieteni acolo, nu-i aşa?
— Cîţiva.
— Şi-i cunoaşteţi şi pe maeştri.
— Normal, ca toată lumea.
— Dar dumneavoastră, dacă-mi permiteţi, de ce vă duceţi acolo?
A urmat un moment de tăcere atît de aluzivă, încît Gregorio a simţit în ea insuportabila ameninţare a primejdiei în care se punea din *cauza* inconştienţei, în complicitate cu Gil şi cu lucrurile. Putea să-i zică, fără să mintă întru totul, că e poet sau chiar inginer, iar la un moment dat chiar era gata să spună, ba chiar a simţit în gură cum se bulucesc cuvintele pe care trebuia să le rostească, însă i-a fost teamă. Ruşinea că-i este teamă l-a făcut să simtă un fel de ranchiună, vagă şi tulbure, faţă de Gil. Aşa că a spus: „Uite, Gil, nu vă supăraţi, dar astea sînt treburi personale şi, la drept vorbind, nici nu merită să vorbim despre ele. Putem vorbi despre orice vreţi, dar nu despre viaţa mea. Pe de o parte, acest lucru e lipsit de importanţă, iar pe de altă parte, nu-mi place să

vorbesc despre mine însumi. Nu ştiu cum să vă spun."
134
— Da, a spus Gil gemînd, înţeleg. Vă rog să mă iertaţi, a mai zis el, după care a dictat comanda. începînd de atunci, Gil i se adresa lui Gregorio cu un respect aproape reverenţios. Uneori bîlbîindu-se, dregîndu-şi glasul, cerînd mereu scuze pentru impertinenţă, alteori în-vingîndu-şi timiditatea cu strigăte nervoase sau cu o emfază intermitentă, a strecurat în întrebările lui toate îndoielile care îl frămîntau de douăzeci de ani. A început să vorbească despre originea omului, mărturisind că a proveni din maimuţă este şi mai extraordinar decît să vii de la Dumnezeu şi că misterele credinţei i se par mai uşoare decît adevărurile ştiinţei. Gregorio, pe care prestigiul şi autoritatea îl ini-ţiau în meşteşugul răspunsurilor ambigue, amesteca cele două conjecturi declarînd că Dumnezeu a creat după chipul şi asemănarea sa, cu aproximaţie, nu pe om, ci maimuţa, şi că această maimuţă, pentru că a muşcat din mărul cunoaşterii, cu trecerea timpului a devenit om, sau că Dumnezeu, cînd a expulzat maimuţa din Paradisul Pămîntesc, a pedepsi t-o transformînd-o în om sau că era om şi l-a pedepsit trans-formîndu-l în maimuţă şi condamnînd-o la truda de a redeveni om cu sudoarea frunţii, şi alte ipoteze asemănătoare, pe care Gil le primea cu stupoare. Curiozitatea lui nu mai avea limite: Credeţi că mai există o viaţă de apoi? Credeţi că omul va ajunge pe Lună? Există realmente extraterestri? E oare adevărat că se poate călători în timp? Omul poate crea viaţă? Iar Gregorio răspundea la toate, cu inventivitate şi cu autoritate. Pînă şi cele mai neobişnuite năstruşnicii erau primite cu evlavie, iar cuvintele cele mai nesigure găseau în Gil fondul cifrat al unei certitudini.
„Se vede de departe că sîntefi un om modern", spunea Gil deseori, iar atunci Gregorio se împodobea cu o tăcere foarte seducătoare. „Un om modern, neîndoielnic." Şi imediat adăuga: „Şi cu un secret pe care nu-l spuneţi la nimeni." Pentru că din ziua în care Gil a aflat de vizitele lui la cafenea, nu-l mai interesau atîta veştile despre lume şi despre oraş, cît cele referitoare la viaţa informatorului său, dintr-un oraş care, sub auspiciile lui, ajunsese să-i fie aproape cu totul nou.
135
A încercat de mai multe ori să conducă dialogurile pe terenul personal şi cu toate că Gregorio evita întrebările cu răspunsuri evazive sau cu refuzuri directe, teama de a afecta imaginea memorabilă ce începuse deja să se mai ştirbească în mintea lui Gil, i-a inspirat schema unei apărări pline de invitaţii la asediu. „Nu merită să vorbim despre mine", spunea el, jovial; sau, pe un ton enigmatic, politicos: „Vă rog, fără supărare, as prefera să vorbim despre altceva."
Au fost zile în care ambele strategii (cea a lui Gil, făcînd presiuni cu starea lui de abandon, şi cea a lui Gregorio, in-vitînd la asediu cu refuzuri laconice) au fost pe punctul de a se alia, pentru un succes comun. Pentru că uneori teama că a mers prea departe îl împingea pe Gregorio, într-un ac-ces de panică, să meargă mai departe, iar cînd — ca să-şi ia măsuri de precauţie împotriva fricii — cădea în capcana de a coborî calitatea faptelor imaginare la rangul de anecdote, dădea din nou, pe trepte inferioare, de aceleaşi raţiuni care îl făceau să cedeze stîngacelor tentative ale lui Gil. Şi astfel s-a întîmplat ca în cele din urmă, la un an după ce se dusese la bîlci, într-o după-amiază, să se sprijine de spătarul scaunului şi cum situaţia creată între cei doi devenise insuportabilă, să se audă spunînd, pe neaşteptate:
— Dar, să vedem, mersul la Cafeneaua Eseiştilor nu are nici cea mai mică însemnătate.
— Pentru dumneavoastră, bineînţeles că nu, a răspuns Gil, scurt şi cu ciudă.
— Bine, dar ce vă imaginaţi că sînt eu?
— Dumneavoastră?
— Da.
Gil n-a stat pe gînduri:
— Un bărbat modern, cult, tînăr, idealist şi care obţine întotdeauna ceea ce doreşte, într-un cuvînt: un triumfător.
Fără a se tulbura, cu privirea aţintită în gol, Gregorio a spus: „Mă elogiaţi, dar tare mă tem că nu-i chiar aşa."
— Un triumfător, sigur! Şi de aceea eu înţeleg că nu vreţi să aveţi relaţii cu unul ca mine, care sînt un om modest sau mai bine zis, un ratat.
— Asta chiar că nu-i adevărat, Gil. Şi eu sînt un angajat, ca şi dumneavoastră.

— Dar nu-i acelaşi lucru. Vă pot face o destăinuire?
— Fireşte că da.
— Este adevărat că aveţi studii? Aşa-i?
Gregorio a închis ochii şi i-a spus că în ziua de azi a face studii a devenit ceva obişnuit.
— Aţi văzut că nu m-am înşelat? Aşa-i că aveţi studii universitare?
— Păi...
— Vedeţi? Ştiam! Dar nu doriţi să-mi spuneţi ce fel de studii, nu?
— Chiar dacă aş avea, are vreo importanţă?
— Vedeţi? Ştiam că n-o să-mi spuneţi.
Gregorio şi-a făcut semnul crucii în gînd, a numărat pînă la patru, a făcut figura cu exorcismul şi a răspuns:
— Bun, dacă ţii atîta să ştii dacă eu am studii superioare, să spunem, de exemplu, că am diplomă de... inginer.
Dar i s-a părut atît de scandalos, încît a continuat să vorbească, acoperind o minciună cu alta. I-a spus că are o ofertă de a se duce în junglă să construiască poduri şi drumuri, a menţionat şi a descris specii de şerpi veninoşi şi flori carnivore, iar la sfîrşit a coborît glasul, pentru a-i da asigurări că deocamdată nu va pleca, pentru că vocaţia sa autentică, adevăratul său secret (dat fiind faptul că Gil îşi pusese în minte să-i descopere toate secretele) este altul.
— Care? îl imploră Gil.
— Bine, în realitate eu sînt poet.
Aşa a spus şi deşi şi-a amintit întîlnirea cu Elicio şi a simţit din nou în stomac tentaculele greţii, a avut certitudinea vagă, dar absolută, că de data aceasta nu minţea cu totul.
— Poet! zise Gil, prăbuşindu-se parcă. Inginer şi poet! Asta înseamnă că dumneavoastră sînteţi unul dintre artiştii cafenelei, nu-i aşa?
— V-am mai spus că uneori mai trec şi eu pe acolo, a zis Gregorio, şi din nou i s-a părut că totul este ireal: i s-a părut că este un agent secret care se tot preface ca să-şi deruteze adversarul.
De cealaltă parte a firului de telefon, Gil parcă încremenise.
— Vă mai pot face o altă întrebare? a spus el imediat.

— Daţi-i drumul.
— Adevărul este, vă rog să mă înţelegeţi, că sînt ameţit. Cine ar fi zis că o să ajung să cunosc bine un artist de la cafenea. Cred că sînteţi foarte tînăr, nu-i aşa?
Gregorio simţea că aerul adunat în stomac printr-o respiraţie profundă urma să-l leviteze dintr-o clipă într-alta.
— Nici chiar aşa, a spus el zîmbitor.
— îmi daţi voie să ghicesc? Aveţi pînă în treizeci! Douăzeci şi şapte!
Cînd Gregorio a încercat să spună adevărul, speriat imediat de atîtea minciuni gogonate, era deja prea tîrziu, pentru că s-a auzit pe sine însuşi declarînd, pe un ton categoric, eteric şi juvenil: „Mai precis, douăzeci şi cinci", şi a rămas uluit şi înspăimîntat de propriile sale cuvinte.
— Douăzeci şi cinci! Ca să vezi, aşa de tînăr şi deja inginer şi poet şi vorbind la cafenea! Doamne, ce bine aţi folosit timpul! exclama Gil, minunîndu-se pe un ton de o nemărginită amărăciune.
Gregorio şi-a muscat buzele. „Asta nu mai are leac", se gîndi el. Dar a încercat să o dreagă în toate felurile, spunînd că vîrsta este relativă şi că ceea ce contează este spiritul. şi s-a dat pe sine ca exemplu: „Sînt unii care trec de patruzeci de ani şi au un spirit de douăzeci şi cinci şi viceversa."
— Insă eu, domnule Olias, am îmbătrînit şi la trup şi la spirit, a spus Gil posomorit. Dacă aş fi chimist şi filozof as fi bătrîn numai la trup, dar nu sînt şi iată-mă de două ori bătrîn.
A urmat o îndelungă tăcere.
— Deci dumneavoastră vorbiţi la cafenea? a întrebat Gil, dominîndu-şi durerea.
— Mă rog, acolo vorbeşte toată lumea.
— Vreau să spun că vorbiţi lîngă coloană.
— Lîngă coloană? Da, de ce nu?

— Asta înseamnă că sînteţi maestru.
Gregorio şi-a dat seama că nu mai poate da înapoi şi a zis că ce are el de zis?! Că, în orice caz, ce contează dacă vorbeşti de lîngă coloană sau dintr-un butoi, însă Gil nu se mai oprea din cugetat.
138
— Şi acolo toţi vă cunosc drept domnul Olîas, nu? a întrebat el.
— Nu, nu, folosesc un pseudonim artistic, se grăbi el să spună.
— Şi se poate şti care este?
Gregorio a închis ochii pentru a-şi trăi plenitudinea clipei.
— Faroni, a spus el, iar numele i s-a părut că sună magic, de parcă tocmai l-ar fi descoperit.
— Faroni, repeta Gil din depărtare. Dacă-mi permiteţi, şi eu vă voi numi domnul Faroni. Sînteţi de acord?
— Bineînţeles că da, a spus Gregorio, stăpînit de un sentiment confuz, de panică şi de bucurie.
— Pot să vă fac o mărturisire?
— Fără îndoială.
— Păi eu cred, a spus Gil, cu un glas alterat de umilinţă, că dumneavoastră mai aveţi un secret.
— încă unul? se alarmă Gregorio.
— Da, pentru că dumneavoastră lucraţi pe un post care nu corespunde unui inginer şi cu atît mai puţin unui artist de cafenea.
Gregorio, care-şi dăduse seama de nepotrivire, a spus că, într-adevăr, mai avea un secret, pe care deocamdată nu dorea să-l dezvăluie.
— Aveţi încredere în mine, a zis Gil. Eu ştiu că sînteţi un boem, că artiştii sînt foarte prinşi cu ale lor şi că sacrifică totul pentru artă, nu?
— Cam aşa ceva, a zis Gregorio, surprins de direcţia facilă pe care o lua minciuna.
— Ba mai e ceva, dacă-mi este îngăduit. Nu-i aşa că secretul dumneavoastră are legătură şi cu politica?
— Mă rog,... a spus Gregorio, şovăind.
— înţeleg! înţeleg! a exclamat Gil. Nu trebuie să-mi mai spuneţi nimic. E periculos. Ştiu deja. Ştiu! Ca şi în alte cazuri despre care am auzit vorbindu-se, sînt sigur că ceea ce scrieţi este interzis de guvern. E-adevărat?
— Păi...
— Nu trebuie să-mi mai spuneţi nimic! l-a întrerupt Gil. Dacă-mi permiteţi, care este prenumele dumneavoastră?
139
— Gregorio, a spus el, apoi a adăugat fără să se mai gîn-dească: „Deşi în unele cercuri sînt cunoscut cu numele Augusto, pentru că prenumele meu complet este Gregorio Augusto Olias."
— Augusto Faroni! a declamat Gil. Vedeţi că eu ghicesc lucrurile? Eu îi înţeleg pe artişti. Eu, domnule Faroni, sînt un om bun.
— Ştiu, Gil, de aceea vă stimez.
— Mulţumesc, însă dacă aţi şti cît vă invidiez, în sensul bun al cuvîntului, şi ce milă mi-e de mine însumi! Dacă mi-aţi cunoaşte viaţa, vi s-ar face milă de mine. V-ar fi ruşine cu mine. Ştiţi? Eu mi-am dorit să ajung chimist şi filozof.
— Haideţi, Gil, nu mai fiţi aşa de deprimat!
— Dar nu sînt deprimat. Structural, eu sînt un tip dur, chiar dacă nu par. Un devotat al progresului, dar un tip dur. Dacă vă povestesc într-o bună zi viata mea, o să vă convingeţi singur că am destule motive să fiu un om fără suflet. Altcineva în locul meu ar fi o hienă, însă eu sînt un om realist şi prefer să păstrez relaţii bune cu destinul.
— Este o hotărîre înţeleaptă.
— Domnule Faroni, ceea ce vreau eu este, dacă se poate, să-mi povestiţi lucruri legate de cafenea şi despre marii oameni, despre tot ceea ce n-am reuşit eu să aflu cît am stat la oraş. Vă cer prea mult? a spus el, din nou cu note false şi nazale.
Gregorio a înţeles atunci dificultăţile labirintului pe care, fără să-şi dea seama cum, îl trasase în jurul său. A intuit că viaţa lui, de atunci înainte, nu va avea probabil decît un singur sens: să menţină vie flacăra unei greşeli, dedicîndu-se misiunii de a o justifica şi de a o face credibilă atît

cît îl vor ţine puterile.
— Adevărul este — a spus el, copleşit de greutatea răspunderii —, că n-am înţeles niciodată ce este cu obsesia asta pe care o aveţi pentru cafenele.
— Pentru că marele meu vis, ştiţi care este?
— Care?
— Să devin un om modern, a spus el, iarăşi cu un falset.
— şi credeţi că puteţi obţine acest lucru în cafenele?

— Poftim? Oare nu acolo se nasc teoriile, se dictează moda, se mişcă arta şi se pune la cale progresul? Toţi oamenii mari au frecventat cafenelele. Este o realitate, iar dumneavoastră o cunoaşteţi mult mai bine decît mine. De aceea, ceea ce vreau eu este să-mi povestiţi ce se întîmplă acolo, dacă nu vă cer prea mult.
— Adevărul este că nu sînt prea multe de povestit, a murmurat Gregorio. Multe sînt mituri.
— Iar eu mă mulţumesc cu puţin.
— în plus, trebuie să ştiţi că eu sînt un om solitar şi zgîr-cit la vorbă.
— Pentru că sînteţi un artist, iar pe artişti trebuie să-i înţelegi. Dacă nu vă supăraţi, vă mai pot ruga ceva?
— Ce anume? a spus Gregorio, tresărind.
— Să-mi permiteţi să fiu discipolul dumneavoastră, cel mai umil dintre toţi.
Gregorio şi-a înghiţit saliva.
— Bun, dumneavoastră întrebaţi, iar eu voi încerca să vă răspund, a zis el evaziv.
— Mulţumesc, domnule Faroni. Eu voi întreba, iar dumneavoastră veţi răspunde. Dumneavoastră mă veţi conduce printre misterele lumii, îmi veţi arăta drumul spre modernitate. Veţi fi un exemplu pentru mine, o lumină în noapte, ca farul din cafenea. Sînteţi generos cu cei umili, dar şi prin asta se vede că sînteţi un mare om.
Cum a pus receptorul în furcă, Gregorio şi-a scos briceagul şi şi-a curăţat unghiile cu grijă. Se lăsa întunericul. A ieşit pe aleea de nisip şi şi-a numărat paşii pînă ce şi-a dat seama că cifra este exagerată şi că altele sînt socotelile, iar cînd s-a aşezat lîngă fereastră, inima mai bătea încă, dar atît de tare, încît nu mai reuşea să numere.
Timp de cîteva luni de zile n-au mai vorbit despre altceva decît despre cafenea. Gregorio, dirijat de întrebările lui Gil şi de cîteva coli, pe care încerca să-şi pregătească răspunsurile, a mărit cafeneaua, i-a pus trepte şi un fel de amvon, la care se urcau oratorii. Pe pereţi a pictat scene care simbolizau literatura şi ştiinţa: o pană de gîscă, o cunună de lauri, o liră, Ahile în urma broaştei ţestoase (enigmă care l-a uluit pe Gil, care se minuna că nu mai auzise vorbindu-se

despre *ea* pînă atunci), mărul lui Newton, peştera Iui Pla-ton, zmeul lui Franklin şi alte semne făcînd aluzie la măreţia progresului, dintre care nu lipseau balanţa justiţiei şi porumbelul păcii. Acestea erau rămăşiţele naufragiului lui de elev la seral, însă curiozitatea lui Gil era nesăţioasă şi nu exista zi de luni sau de joi în care, după ce dicta comenzile comerciale, să nu formuleze vreo întrebare. Ce se mai face, de exemplu, la cenacluri, în afară de expuneri şi discuţii? Mă rog, uneori se mai şi cîntă, mai ales cînd controversele îi răpun de oboseală. Dar cenaclistii se mai întîlnesc şi în afara cafenelei? Sigur că da, îi aducea Gregorio la cunoştinţă, pentru că uneori fac sport. Se duc într-un parc toţi, îmbrăcaţi în pulovere, chiar şi maeştrii mai în vîrstă, şi aleargă în grup. Iar unii dintre ei, duminica, organizează excursii la munte, la mînăstiri sau lacuri. Mănîncă în aer liber şi chiar acolo fac şi cenaclul, mai puţin convenţional, mai degrabă ingenios decîţ serios. Iar iarna, tot din cînd în cînd, duminica, se duc la schi. Gil îşi închipuia cenaclul în plen, cu oameni de ştiinţă, filozofi şi artişti alunecînd elegant prin zăpadă, cu hanorace colorate, cu ochelari mari, negri, şi cu cizme ca de scafandri aerieni. Şi altceva, vin oameni importanţi la cenaclu, în afară de membri? Sigur că da, întotdeauna este cîte un magnat, un conte sau o actriţă faimoasă. Pe Faroni îl invitau deseori la cină în palatele sau vilele lor. Uneori se ducea, alteori nu, pentru că marele pericol, marea ispită a artistului este să strălucească în societate, iar el preferă singurătatea anonimă din mansarda lui de scriitor. Iar dintre maeştrii de acolo, care erau cei mai renumiţi? Păi ca să menţioneze cîţiva, ar putea să-i amintească pe don Oc-tavio Friso, don Fausto Cienfuentes, don Feliciano Balles-ţeros Matamoros sau pe Mark Sperman, marele biolog new-yorkez. Si, în sfîrsit, despre ce se vorbeşte la cafenea? Despre arta romanului şi despre teoria relativităţii. Iar

acum, fireşte, ce scrie Faroni? Gregorio a răspuns că e pe punctul de a termina un roman şi de a începe un eseu. Ce fel de eseu? Reflecţii despre artă, politică, limbaj şi singurătate. Iar la întrebările lui Gil, i-a mai explicat că, pe lîngă aceste îndatoriri, se duce la teatru şi la concerte (iar aici i-a mărturisit că el cîntă la pian şi la chitară şi că interpretează compoziţii

proprii) şi, mai ales, stă de vorbă cu prietenii. Se întîlnesc în casa cuiva sau la o berărie şi deseori taifasul se prelungeşte pînă în zori. Şi încă ceva, mai venea la cenaclu filozoful acela cu dinţi de aur?
— Mi-aduc aminte, a spus Gil, că într-o zi i-am cerut un autograf la ieşire, însă el nu avea pix, iar al meu nu mai avea pastă. Şi mai ţin minte că mi-a zis: „Data viitoare, tinere." Vă daţi seama, tinere, ce vremuri! M-a lovit cu palma pe umăr. Ştiţi? Mie mulţi mi-au dat palme pe umăr. Toţi îmi dau palme pe umăr. însă aceea a fost, nu ştiu, deosebită. A fost de parcă mi-ar fi spus: „Inima sus, băiete, că vei izbîndi." Mă înţelegeţi, domnule Faroni?
Gregorio nu ştia ce să spună, dar s-a crezut obligat să vorbească şi i-a spus că acel filozof are acum un picior de lemn, un ochi de sticlă şi o placă de argint la cap, după o trepanaţie recentă. Gil a profitat de prilej ca să întrebe dacă există roboţi. Gregorio a răspuns că da, că şi el văzuse la cafenea unul care răspundea la întrebări fără greşeală, cu o singură excepţie: cînd a fost întrebat cum se numeşte, a reieşit că robotul nu are nume şi s-au distrat cu toţii pe cinste. I-au căutat toţi un nume şi, în cele din urmă, el, Faroni, l-a botezat Lonly, robotul Lonly, ceea ce în engleză înseamnă singuraticul.
— Ce înseamnă progresul şi ştiinţa! a exclamat Gil. Şi ce bine trebuie să petreceţi dumneavoastră acolo. Dar dumneavoastră ştiţi englezeşte?
— Da, a răspuns Gregorio, mulţumit de răspuns, care nu era fals cu totul.
— şi franţuzeşte?
Gregorio s-a gîndit din nou că ceea ce face este un joc de întrebări şi răspunsuri prosteşti şi a răspuns:
— Oui, mesie. Cine nu vorbeşte astăzi limbi străine?
— Eu, domnule Faroni. Eu nu vorbesc decît spaniola, dar şi pe aia prost. Şi chiar dacă aş vorbi-o mai bine, la ce mi-ar servi pe coclaurile astea?
Iar atunci Gregorio îl îmbărbăta cu aceeaşi frază dintot-deauna, cu care obişnuia să încheie dialogurile: „Nu mai fi descurajat, Gil, pune-te în valoare." După ce punea telefonul în furcă, Gregorio rămînea cu privirea aţintită asupra

maidanului, fără să se mai gîndească la nimic şi cu o senzaţie de hărmălaie care îi vîjîia în urechi. Era ceva ca un zgomot imposibil, de mare aflată în apropiere.
Sufla în lampa cu spirt, ieşea pe aleea de nisip şi se pierdea în mulţime.

Capitolul VIII

— Spuneţi-mi, domnule Faroni, ce este arta?
— Arta. Cum să vă spun? Aş putea vorbi despre struguri la care nu ajung, despre o pădure în flăcări, despre... Dar nu, arta este viaţa însăşi. Sau, dacă vreţi, este spirit. Este spiritul rebel, care schimbă, care guvernează, care combină lucrurile. Dominarea lucrurilor. Spiritul rebel care domină lucrurile. Păsările nu vorbesc, nici furnicile, dar poetul le dă glas. Ceva ca... Moise. Nu era apă în piatră, dar a venit el şi a scos cu nuieluşa lui. Arta este spiritul rebel care domină lucrurile şi scoate, extrage, nu, smulge substanţa, misterul, nu, frumuseţea ascunsă în lucruri.
— Spuneţi-mi, domnule Faroni, ce este arta?
— Puterea spiritului pentru a smulge sufletul lucrurilor. De exemplu, inima copacilor, ficatul stelelor.
— Iar inspiraţia, ce este?
— Eu as zice că este un... un suflu, un aer, nu, un efluviu şi de asemenea un fulger. Gîndiţi-vă la un călător rătăcind într-o noapte furtunoasă. De-abia vede drumul, însă brusc un fulger iluminează abisul pe marginea căruia păşeşte. As-ta-i inspiraţia: o viziune scurtă, nu, fugară în beznă.
— Iar artistul, se naşte sau se face?
— Se naşte. Nu, ţîşneşte, iese la suprafaţă. Asta este. Artistul iese la suprafaţă din împletirea destinului şi a ... a pasiunii. Nu, a destinului cu...libertatea şi destinul. Artistul iese la suprafaţă din pasiune, libertate, destin şi din... din ignoranţă.
— Ignoranţă?

— Da, de ce nu? Ignoranţă. Sau, dacă vreţi, din întîm-plare, ce contează cuvîntul. E ca şi cum ai descoperi o comoară. Nu, ca în povestea aceea cu copiii care se rătăcesc prin pădure şi dau de o casă de alviţă. Asta este. A te lăsa condus de ignoranţă este calea cea mai sigură de a ajunge undeva. Nu oriunde, ci acolo, la... la căsuţa de alviţă. Adică acolo unde nu se ajunge după calcule. Ca şi copiii din poveste. Artistul se naşte din sărăcia divină. Să notăm asta.
Gregorio a aprins veioza de pe noptieră şi a notat într-un carnet definiţia artei, a inspiraţiei şi a artistului.
— Atunci, cine poate să fie poet?
— Cei aleşi de destin să se piardă prin pădure. Noi, poeţii, sîntem nişte nefericiţi. Nu, nu.
A consultat dicţionarul.
— Ce faci? l-a întrebat Angelina.
— Treburi de serviciu.
— Parc-ai fi o pacoste. Să aprinzi lumina la ora asta!
— Hai, culcă-te, a spus Gregorio. Sting imediat. „Nefericire, nenorocire, necaz."
— Sîntem nişte blestemaţi.
— Ce spui? l-a întrebat Angelina.
— Treburi de serviciu, ţi-am mai zis.
— Tot zvîrcolindu-te în pat, o să dai de belea. Cine nu doarme ajunge să înnebunească. Arăţi la faţă ca o cucuvaie.
Gregorio s-a uitat la ea cu o încetineală care Angelinei i s-a părut enigmatică. Apoi şi-a notat răspunsul, s-a închinat şi, inspirat parcă de o bruscă bucurie copilărească, a dispărut iute sub cearşafuri.
— Este faţa artiştilor, a spus el, scoţînd capul de sub cearşafuri.
— Care artişti?
— N-ai înţelege. Misiunea artiştilor pe lumea asta este să nu fie înţeleşi. Sîntem nişte blestemaţi.
— Haide, culcă-te, că o să fie bine.
A aruncat o ultimă privire asupra carneţelului şi a stins lumina.
— Trebuie să ne ducem iar la mare, a spus el.
— Ştii cît e ceasul? Tocmai a trecut de patru.

— O să ne cumpărăm o maşină sau o motocicletă. O să ne ducem şi în străinătate. Tu ştii că există o tară care se numeşte Tamarca şi un fluviu care se numeşte fluviul Smaraldelor de Foc?
— Ce prostioare!
— Ne putem duce la Roma, să-l salutăm pe papă.
— Hai, culcă-te, că parc-ai avea mîncărici. A rămas pe întuneric, cu ochii deschişi.
— Ce este viaţa, domnule Faroni?
— Un vis. Nu — şi atunci şi-a adus vag aminte că în adolescenţă îşi închipuise lumea ca un covor lucrat dintr-un singur fir. Mai bine un joc.
Aşa reţinuse din romanele poliţiste. Pentru că, detectivul ce altceva făcea, decît să tragă de firul din covor? dar cum se numea detectivul ăla, asa-i, ăla cu pălăria pe ochi, cu ochelari negri, cu o eşarfă de mătase la gît şi cu reverele ridicate? Nacki, Neck, Niuck? De la el învăţase că dacă un obiect te duce la altul, iar acesta la altul şi aşa mai departe; unul dintre aceste obiecte se va dovedi a fi asasinul sau colierul de perle. „Gil, artistul este detectivul constant al frumuseţii."
S-a sculat, şi-a luat carneţelul şi a ieşit pe dibuite. In bucătărie, la strălucirea tulbure a zorilor, a scris o lungă însemnare. „Se numea Nick şi era stîngaci." Atunci şi-a amintit numele detectivului. Era încălţat cu mocasini de culoarea scorţişoarei şi o haină albastră cu nasturi de aramă. „Un poet al vieţii." în drum spre dormitor, a auzit-o pe mama spunînd, cu glasul cleios al visurilor: „Şi acum se aud tobele bubuind. E un omagiu." A intrat în penumbra din dormitor şi cum s-a culcat, în depărtare s-a auzit prima goarnă din acel revărsat de zori. Controlîndu-şi respiraţia, a închis ochii şi a încercat să adoarmă.
— Dar dumneavoastră sînteţi un om singuratic.
— Singurătatea este preţul gloriei, a răspuns el fără şovăială. Să suferi de lipsa de înţelegere şi dispreţul lumii. Arta este sfinţenia însăşi.

— Care este deosebirea dintre un om de ştiinţă şi un poet?
— Dacă minte, ştiinţa îşi pierde valoarea, iar poetul întotdeauna spune adevărul, chiar dacă minte. Ceea ce se spu-

ne în versuri nimeni nu poate contrazice în proză, pentru că nu reprezintă o opinie, ci o... un scop. Ceea ce este frumos este şi adevărat, după cum a spus Platon. Pe urmă mai este şi libertatea. Artiştii nu au stăpîni.
— Bravo, Faroni. Şi cînd vor apărea cărţile dumneavoastră?
— Cele mai bune cărţi apar după moartea autorului. Eu nu aspir pînă într-atît si... Mă rog, după cum ştiţi, guvernul mi le-a confiscat pe toate. Din cîte am auzit, se află într-o criptă, sub o piatră pe care stă scris: OSUAR SENTIMENTAL. Dar anul viitor, nişte prieteni de nepreţuit vor edita o antologie lirică din versurile mele. Titlul acesteia: *Versuri complete ale vieţii artistice.*
A aprins lumina şi şi-a notat.
— Dar iarăşi, dragă?
— Trebuie să ne ducem la mare, a spus Gregorio, stin-gînd lumina. Vreau să revăd marea, să mă aşez pe o piatră şi să număr pe degete vapoarele care trec. Mi-ar fi plăcut să fiu pirat.
— Ce aiureli, şi la ora asta!
— Tata voia ca eu să mă fac amiral. Treaba asta el o numea rîvnă.
— Dar taci din gură o dată!
— însă eu eram un copil fără rîvnă. Sau eram, nu ţi-am povestit niciodată că voiam să mă fac sfînt sau taur ori taur sfînt? Ce vremuri!
— Un oraş.
— Istanbul.
— Cum se numeşte iubita dumneavoastră?
— Violetă sălbatică îi zic eu sau ciocîrlie de mare.
— De ce culoare?
— Albastră.
— Un cuvînt?
— Beneficiu.
— Care sînt proiectele dumneavoastră de viitor?
— Să fac înconjurul lumii, să călătoresc într-un balon, să cobor în adîncurile submarine, să vizitez la Roma o rudă celebră...

Dar acum vorbea dintr-un somn profund. Cîinele a trecut prin faţa uşii şi s-a oprit să-l asculte. Imediat s-a auzit un fel de răpăială de piuneze îndepărtîndu-se pe culoar. „Fiinţe blestemate", a mai zis, şi a simţit cum cuvintele i se răs-pîndeau pe buze, ca unui bătrîn care tremură cînd mănîn-că supă rece.
De mai bine de douăzeci de nopţi, Gregorio îşi acorda interviuri nocturne. Acesta a fost începutul unei lungi metamorfoze pe care, patru ani mai tîrziu, într-o duminică de octombrie, avea să şi-o aducă aminte ca pe un joc aparent arbitrar, unde cîstigă jucătorul ce descoperă primul regulile şi a cărui misterioasă precizie este înţeleasă numai după deznodămînt. Farsa îi impunea acum verificări atente. Şi-a cumpărat în curînd un carneţel cu coperte din plastic, pe care a scris: *Contabilitate,* şi ca să evite posibile complicaţii viitoare, dedesubt a scris un nume fictiv: *Alvar Ostân,* fără a se gîndi că acel pseudonim avea să devină încă un personaj din cariera lui de impostor. Pe atunci se mulţumea — din amuzament şi din curiozitate — să continue un joc care, lipsit de reguli, nu avea nici capcane în perspectivă, în carneţel, cu ajutorul dicţionarului, nota răspunsurile eroului urban creionat în funcţie de intrepidele conjecturi ale lui Gil, astfel că el o lua înaintea întrebărilor, iar în situaţii neprevăzute, sau o lua pe ocolite ca să facă potrivite cuvintele stabilite deja, sau se refugia într-o tăcere ostilă, pe care Gil o punea imediat pe socoteala caracterului schimbător al artiştilor. Lunea şi joia pleca de acasă cu carneţelul sub braţ şi mergea mai grăbit decît de obicei. Teama îi altera liniştea, însă îndată ce ţîrîia telefonul, respira adînc, îşi dregea glasul, număra pînă la patru, îşi redobîndea controlul asupra propriului trup şi puterea asupra voinţei.
A trecut iarna, iar primăvara i-a găsit cercetînd tainele artei şi ale ştiinţei. Gil a întrebat cum se poate determina cu exactitate punctul în care se află progresul lumii. Gregorio, care prevăzuse întrebarea, a citit din carneţel că există un loc nu prea cunoscut unde se duc artiştii cu operele lor, oamenii de ştiinţă cu invenţiile, filozofii cu teoriile lor, doctorii cu leacurile, iar oratorii cu discursurile. Un loc unde se

cumpără, se vînd, se schimbă, se discută, se fac cunos-

cute, ca într-un mare Tîrg al Inteligenţei sau Bursă a Progresului. Acolo se făureşte nemurirea sau se instalează uitarea. Gil a întrebat ce invenţii aduc în mîinile lor inventatorii şi care sînt cele menite să lumineze lumea în viitoarele decade, iar Gregorio i-a răspuns că printre cele mai remarcabile este o maşină de îmbrăcat: intri în ea în pielea goală, pe o parte, şi ieşi pe altă parte gata aranjat, după vîrstă, modă, fel de a fi şi anotimp. Că mai e o carte fosforescentă pentru a fi citită pe întuneric şi că este prevăzută înzestrarea statuilor cu o maşinărie interioară care să le pună în mişcare, astfel încît generalul să galopeze pe calul lui, oratorul să peroreze marcînd ritmul cu mîinile, iar scriitorul să scrie şi filozoful să-şi mişte capul în timp ce-şi masează fruntea.
— E frumos, a spus Gil, pe un ton atît de dulce, că Gregorio îşi imagina privirea lui, îmblînzită de inocenţa cine ştie cărui peisaj idilic.
— Unde sînteţi acum?
— în spatele unei prăvălii, se lamenta Gil. Vă daţi seama, au sosit berzele.
Lui Gregorio i-a venit atunci în minte o poezie din manualele şcolare.
— Ce liniştită e viaţa! Cunoaşteţi versurile?
— Nu.
— Ce liniştită e viaţa celui ce fuge de zgomotele mulţimii şi ţine drumul pe unde au umblat puţinii înţelepţi care au fost pe lume.
— Dumneavoastră le-aţi scris?
— Dar ce importanţă are!
— Foarte frumoase, dar aşa era înainte. Acum, înţelepţii se află toţi la oraş.
— Exageraţi, Gil, înţelepciunea nu are patrie.
— Vă spun adevărul. Eu nu cred ca pe aici să fie înţelepţi. Cred că dumneavoastră, poeţii, sînteţi nişte idealişti.
Gregorio s-a apucat să deseneze o piramidă.
— Se poate oare trăi fără a avea un ideal?
— Nu! a ţipat Gil. Mă încumet să spun că nu, aici, în dosul unei prăvălii şi înconjurat de berze. Şi eu, chiar dacă sînt un neică nimeni şi trecut de patruzeci de ani, şi eu sînt un

idealist. Eu, domnule Faroni, vă declar cu toată modestia că, în felul meu, şi eu sînt un blestemat.
— Pentru că, în fond, toţi sîntem poeţi. Dar nu ar trebui să vă mai lamentaţi atîta că trăiţi departe de oraş. Omul poate ajunge, oriunde s-ar afla, un înţelept prin sine însuşi — şi i-a spus că lumea este ca un covor ţesut dintr-un singur fir şi că dacă ştii să-ţi foloseşti capul, pornind de la orice lucru putem să deducem restul. „Important este să gîndesti, să găseşti firul covorului şi să tragi de el", i-a spus Gregorio.
— Asa-i! a strigat Gil, cu un glas piţigăiat. Nu v-am zis că eu voiam să devin filozof?
— Şi ce mai aşteptaţi?
— N-am nici o idee. E îngrozitor, încep să mă gîndesc şi nimic. Cînd eram copil de scoală, eu am avut un învăţător care spunea că filozofi: răsar mai ales pe malul mării, pentru că acolo lumea mănîncă mult peşte, iar peştele are fosfor. Avea obiceiul să zică, şi vă rog să-mi scuzaţi expresia: „Cum mănîncă măgarul, aşa se caca curul." Chiar dacă este o grozăvie, eu cred totuşi că destinul fiecăruia dintre noi începe cu fiziologia. Problema mea, de exemplu, sînt ochii. Dacă h închid, mi se pare că unde sînt ochii se formează două cavităţi pe care le văd cu ochii minţii, dar văd şi atîta păstîrnac, încît nu mai sînt atent şi nu mai pot gîndi. Iar dacă îi deschid, mă distrag lucrurile din jur, şi nici aşa nu pot. Pe mine mă impresionează oamenii care sînt în stare să se gîndească pînă şi într-un bazar. Eu îmi pierd imediat puterea de concentrare, este ceva îngrozitor. Pe lîngă asta, mă mai dor şi picioarele şi măselele şi am arsuri la stomac. Domnule Faroni, eu nu voi putea niciodată să ajung filozof. Eu sînt un om bolnav, asta sînt eu, a zis el, şi se auzi ceva asemănător unui hohot de plîns înăbuşit.
— Haideţi, Gil, nu mai fiţi atît de descurajat, a murmurat Gregorio.
— Dar nu sînt descurajat, domnule Faroni. V-am rnai spus că, în fond, eu sînt un tip dur. Numai că aici nu se poate gîndi. Şi totuşi, odată — şi glasul i se luminase parcă —, acum cîţiva ani, mi-a

venit în minte un gînd pe cinste. Vreţi să vă povestesc?
— Daţi-i drumul, Gil.
151 |
— O să vi se pară o prostie. N-am mai spus nimănui, ca să nu mi-l ia cineva, vă daţi seama, dar cu dumneavoastră e altceva, pentru că aveţi multe şi o să rîdeţi de mine. O să vedeţi, este ceva despre viaţă. Fără doar şi poate, dumneavoastră cunoaşteţi fabula cu corbul şi cu vulpea, nu? Vă aduceţi aminte, corbul îşi pierde caşul, întrucît cîntă, nu? Păi aşa este şi viaţa, sau cînţi, sau mănînci. Bun, păi eu mă gîndeam că ar fi ideal să-ţi asiguri caşul, dar şi să croncăni, îmbinîn-du-le. Ce părere aveţi?
— Că este o bună cugetare.
— Dar eu v-am dat doar un rezumat, a spus Gil, însu-fleţindu-se, şi are mai multe variante, după cum ne gîndim că poate fi vulpea, corbul şi caşul, în plus, putem defini oamenii, pe oricine, după cum cîntă sau nu, dacă atunci cînd cîntă îi cade caşul sau nu şi de asemenea în funcţie de cine este vulpea fiecăruia şi care este tipul său de cîntec. Sînt unii care, cînd cîntă, le este totuna dacă pierd caşul sau nu, după cum sînt şi vulpi sincere, care încearcă nu să fure caşul, ci să audă cîntecul. Mie mi se pare uneori că asta e o mare idee, aproape infinită, însă alteori o reneg şi mă simt ca un disperat. Zău, domnule Faroni, vi se pare că e o idee demnă de luat în seamă? Nu vă face să rîdeţi?
— Dimpotrivă, mi se pare că e o idee foarte încăpătoare şi mai ales foarte practică. Toţi sîntem un pic aşa în viaţă. De exemplu, eu însumi.
— Desigur, chiar m-am gîndit la asta: dumneavoastră daţi drumul la caş la Belson şi croncăniţi în cafenele, nu?
— Dumneavoastră aţi spus-o. Vedeţi că e un bun raţionament?
— Nu ştiu, nu ştiu ce să zic, a spus Gil, torturîndu-se. Probabil că o spuneţi din milă.
Lui Gregorio i-a venit atunci, pe neaşteptate, inspiraţia. A încercat să evalueze rapid riscurile şi cîstigurile propunerii lui, dar i s-a părut atît de logică şi de măreaţă, încît a zis, înainte de a cumpăni pînă la capăt:
— Este atît de adevărat, încît, dacă-mi îngăduiţi, mi-ar plăcea să-l fac cunoscut la cafenea.
— Poftim? Raţionamentul meu?
— Da.
152
— Dar e imposibil! Or să izbucnească în rîs!
— Aş putea chiar să menţionez numele dumneavoastră, a spus Gregorio, coborînd glasul.
— Dar se poate face aşa ceva? a îngăimat Gil.
— Fireşte că da, de ce nu? Dacă sînteţi de acord, sîmbă-ta viitoare prezint la cafenea raţionamentul şi numele dumneavoastră.
— Minunat! Parc-aş visa. Chiar o veţi face?
— Bineînţeles, şi o să vedeţi că povestea asta cu cafeneaua nu este chiar aşa de grozavă cum o zugrăviţi dumneavoastră. Vă povestesc luni ce vor spune cei de acolo.
Gil a pomenit atunci de teama ca nu cumva să i se fure raţionamentul, nu de către cenaclisti, ci de către curioşii care mişună ca nişte vulturi în jurul cafenelei. Gregorio l-a liniştit spunîndu-i că o dată cu ideea va menţiona în public numele şi profesia lui, iar cu atîţia martor: de faţă, asta ar echivala cu eliberarea unui patent.
— Nici nu ştiţi cît vă sînt de recunoscător! a spus Gil. Dar, vă daţi seama, un raţionament la peste patruzeci de ani. Nu e de plîns?
— Nu, pentru că ceea ce contează este calitatea, a zis Gregorio, şi i-a spus că există înţelepţi autori ai unui singur raţionament, oameni de ştiinţă care au descoperit o singură formulă şi scriitori cu o singură carte. Iată cazul lui Socra-te, care a devenit faimos cu o singură frază: „Nu ştiu decît că nu ştiu nimic."
— După cum vedeţi, e vorba despre o glorie de şapte cuvinte.
Ca să nu mai vorbim despre filozoful care a spus: „Cuget, deci exist, aceasta este chestiunea", raţionament graţie căruia nu a fost uitat nici pînă astăzi. Sau despre cel care a spus: „Omul este un lup pentru oameni."
— Aşa că cine ştie dacă într-o bună zi, peste ani, dumneavoastră n-o să fiţi pomenit tocmai pentru

povestea cu corbul. Istoria e plină de asemenea cazuri. Aşa că nu trebuie să vă ruşinaţi că nu aveţi decît un singur raţionament. Dimpotrivă, trebuie să fiţi foarte mîndru de el.
— Mulţumesc, domnule Faroni, a spus Gil, emoţionat, cu toate că ar trebui să stăm îndelung de vorbă despre asta.
153 l

Dar vreau să vă rog altceva. Să nu spuneţi nimic despre profesie, pentru că atunci vor rîde şi de raţionament. Dumneavoastră cunoaşteţi bine însemnătatea acestor lucruri şi că nu e acelaşi lucru părerea unui cărbunar cu aceea a unui medic, ca să dăm un exemplu.
— Atunci ce le spun?
— Nu le spuneţi nimic.
— Dar dacă mă întreabă? Gil n-a răspuns nimic.
— Am putea spune că sînteţi chimist, a murmurat Gre-gorio.
— Nu, nu, asta-i o minciună, a zis Gil, scandalizat.
— Dar e o minciună care nu face rău nimănui şi care slujeşte o cauză dreaptă, cum este raţionamentul.
— Nu, nu!
— Mai gîndiţi-vă. Sau dacă nu, filozof. De fapt şi de drept, raţionamentul există.
— Nu ştiu ce să zic, nu ştiu.
— Uitaţi cum facem, lăsaţi totul în mîinile mele. Mă voi descurca la faţa locului.
— De acord, domnule Faroni, eu am o încredere oarbă în dumneavoastră. Ce veţi face e bun făcut.
— Atunci, pe luni, Gil, iar totul rămîne între noi.
în acea seară, Gregorio s-a culcat mai devreme decît de obicei. După ce şi-a făcut rugăciunea, s-a închinat, a închis ochii şi imediat s-a văzut pe el însuşi mergînd în nocturnă pe străzile oraşului. Dar nu era el, ci imaginea fericită pe care i-o atribuia Gil. Era tînăr şi chipeş, dar fără trăsături clare, pentru că borul unei pălării moi îi umbrea chipul. Era îmbrăcat ca un detectiv (mocasini de culoarea scorţişoarei, pantaloni albi, haină albastră, gabardină de spion, cămaşă albă şi eşarfă la gît) şi cobora pe o stradă largă şi neluminată, lăsîndu-se tîrît de torentul mulţimii, în timp ce încerca să-şi găsească un refugiu pe margine. Mergea cu pălăria pe ochi, cu ţigaretul atîrnînd între buze şi cu o privire plină de o experienţă care nu e bună la nimic; la fiecare pas se remarca prestigiul unei solitudini cîştigate cu propriile sale mijloace. Părea să vină de foarte departe. Oboseala lui se deosebea de oboseala celorlalţi; celelalte oboseli erau la fel si
l 154
grăbite, pe cînd a lui avea lentoarea voită a celui care îşi poartă cu demnitate povara unor vechi enigme nerezolvate. Părea să fie frumos, de o frumuseţe complicată, ca aceea a călătorilor fără ţintă. Cu toate că în realitate era un om la patruzeci de ani, cu trăsături vulgare şi cu o statură oarecare, nu existau contradicţii între cele două figuri, pentru că amîndouă cedau teren în vis pentru a se reuni şi a se recunoaşte în regatul imprecis al sugestiei, înaintînd prin inima oraşului, lăsînd în urmă la fiecare pas dîra unei decizii irevocabile, oprmdu-se pentru a-şi ridica reverele şi pentru a-şi aprinde o ţigară, în vreme ce se uita în jur cu indiferenţa unei priviri din cel mai dur oţel, se simţea artist al propriei sale vieţi, iar operele sale erau gesturile sale, privirile, paşii, riscul nesemnificativ care îl învăluia, ameninţarea congenerilor care îl atingeau cînd trecea. Plin de stimă faţă de el însuşi, i-a venit să scoată un strigăt de bucurie, de pasăre regină în adîncurile pădurii: huiuiu! s-a abţinut: i-a fost de ajuns să se ştie posesor al unor alese pasiuni, scump la renunţări, generos la tocmeală, deosebit în afinităţi. Gabardină, pălărie moale, eşarfă în jurul gîtului: în acea vestimentaţie exista un motiv obscur pentru ca femeile să-l iubească fără a cere nimic în schimb. S-a văzut mergînd sigur pe sine şi liber prin mulţime. Drumul era atît o ocazie, cît şi un traseu, iar privirea lui de străin în mulţime ar fi inspirat teamă oamenilor căliţi în cartiere mărginaşe, dar care au o patrie şi orgoliul unor munţi. Şi atunci a trebuit să lupte cu senzaţia de irealitate, punîndu-şi ochelari negri, iar în buzunar o carte din care se putea citi doar *Versuri complete ale vieţii artistice. A* suspinat şi atunci a intrat în scenă o ploaie măruntă. Siluete întunecoase grăbeau pasul sub pişoar-ca de toamnă, eliberînd astfel strada. Oraşul a rămas absorbit în enigma propriei sale istorii. Mergînd agale, refuzînd invitaţia la aventura galantă sau la arţag, a dat într-o piaţă şi s-a oprit în faţa unei firme luminoase, care clipea: *Cafeneaua Eseiştilor,* cu litere cursive. Era de parcă acele lumini i-ar fi ieşit în întîmpinare, făcîndu-i o bucurie ca unui căţeluş de salon, sau i-ar fi încredinţat numai lui sensul exact al reclamei. A ocolit piaţa şi a ajuns în faţa cafenelei.

Era, într-adevăr, un local încăpător, înconjurat de geamuri, iar sofalele erau verzi. Exista şi un tablou enorm, care reprezenta un far maritim. A văzut coloanele, de templu grecesc, multiplicate în oglinzi, şi o mare de oameni care, vă-zîndu-l că intră, au izbucnit în aplauze, pe care el le-a oprit cu mîna, şi în urale: „Să vorbească Faroni, poetul, fiinţa blestemată, călătorul universal!" Pe jumătate ascuns de revere, de ochelari şi de pălărie, s-a uitat chiondărîş la asistenţă. Se aflau acolo unchiul său Fehx, bunicul, tatăl său, Elicio, diavolul cu capă şi cu cicatrice, Alicia cu cîinele ei, Angelina şi mamă-sa, căţeluşul Onon, care îl fixa cu privirea printre urdori. A reuşit însă să-i expulzeze din scenă şi de-abia atunci s-a urcat la un fel de amvon, iar în sală s-a aşternut o linişte de parcă te-ai fi aşteptat să înceapă să se audă muzica. „Doamnelor şi domnilor", a spus el, şi s-a văzut pe el însuşi, fără chip şi fără glas, făcînd gesturi elegante şi iniţiind un discurs din care se percepea numai miracolul fluidităţii. Trebuie să fi fost nişte cuvinte minunate, pentru că auditoriul rămăsese nemişcat, fermecat parcă de un cîntec. S-a auzit spunînd ceva de genul „astăzi nu mă voi lăsa înălţat de poezie, astăzi voi coborî pe pămînt şi vă voi arăta ce înseamnă inutilitatea şi primitivismul înţelepciunii, însă erau cuvinte deşarte, care dispăreau ca urmele de la suprafaţa apei. şi totuşi a simţit brusc imperioasa necesitate de a-l angaja şi pe Gil în vis şi atunci şi-a recunoscut propriul glas şi semnificaţia adevăratelor cuvinte: „Am un prieten care este chimist într-un orăşel de cîmpie. Vă amintiţi poate că fiind fiul unui fabricant de săpunuri şi doar cu o brumă de instrucţie, Benjamin Franklin a ajuns un savant de faimă mondială. Ei bine, acelaşi destin îi profetizez eu lui Gil, că aşa se numeşte prietenul meu. El este pe cale să inventeze o substanţă pentru a vindeca vremelnic durerea de măsele şi cea de picioare şi nişte radiocăsti pentru a transforma în muzică glasurile femeilor care vorbesc tare în bucătăriile de la pensiunile reci şi triste. A inventat de asemenea o substanţă pentru ca oricine doreşte să poată avea gînduri frumoase. A făcut testul pe el însuşi şi i-a venit un raţionament privitor la corbul din fabulă, care trebuia să-şi mănîn-ce caşul, dar şi să croncăne, şi vă asigur că nu există o filo-

zofie mai bună decît acest sfat pentru a trece prin viaţă. Vă atrag atenţia, domnilor şi doamnelor, asupra acestui bărbat care lucrează în singurătatea din cîmpie. Nu a descoperit nici o teorie universală, ca Platon, ci a cugetat în legătură cu măruntele fapte cotidiene, cum este cel despre care v-am spus, şi le caută o rînduială în modesta complexitate din provincie. Se numeşte Gil şi este chimist şi filozof. Asta-i tot ceea ce voiam să vă zic."
A auzit aplauze şi strigăte, „trăiască Gil[1] trăiască chimistul din cîmpie!" A coborît de la amvon şi uitîndu-se la mulţime, s-a simţit dominat de irealitate. Teama de a crea o imagine neverosimilă, în care n-ar putea să se recunoască, l-a ţinut în suspensie mai multe clipe. „Unde te duci acum, Faroni?" l-a întrebat cineva. „La Babilonia, să văd marea."
A doua zi s-a trezit cu conştiinţa uşurată de vinovăţie Dacă Gil îl încurcase în fanteziile nostalgiei lui, şi el făcuse acelaşi lucru în visul lui nocturn. „Sîntem doi impostori", şi-a zis Gregorio, şi şi-a însemnat noutăţile farsei în carneţel.

Capitolul IX

Luni a sunat telefonul mai devreme decît de obicei. S-a auzit glasul nazal de copil minune: „Sînt Gil."
— Sînt Gil, a repetat el, ca şi cînd s-ar fi temut că nu a fost recunoscut.
Nu se încumeta să întrebe de soarta pe care o avusese raţionamentul său şi a trebuit ca Gregorio să-i spună:
— Felicitări!
— Pentru ce? a spus Gil, prefăcîndu-se că nu ştie.
— Domnule, pentru povestea cu corbul. Am prezentat-o la cenaclu şi a avut un mare succes.
— Ca să vezi!
— Păi chiar aşa! S-a vorbit acolo despre multe lucruri. Mai întîi, un inventator a adus o maşină care transformă ura în energie. A reuşit să pună în funcţiune un ventilator după ce ne-arn concentrat cu toţii ca să ne amintim de cei mai cumpliţi duşmani.
— Dar e nemaipomenit! a exclamat Gil.
— Nici chiar aşa, a spus Gregorio, diminuîndu-i însemnătatea. Pur şi simplu, foloseşte energia creierului. Dumneavoastră nu aţi auzit că există persoane care mişcă scaune cu mintea?
— Ba da, am auzit şi de pahare.

— Atunci de ce vă mai minunaţi? E vorba doar de transformarea forţei latente în putere mecanică. Gil a întrebat dacă şi dragostea se poate transforma în energie. S-au pus amîndoi să cugete şi au conchis că da, că poate în viitor un avion ar reuşi să zboare fără combustibil, cu doar o pereche de îndrăgostiţi autentici la bord sau ca lumina să se aprindă la o simplă privire tandră.

— însă pentru asta trebuie să mai treacă încă mulţi ani şi am impresia că nici eu, nici dumneavoastră n-o să mai apucăm acea zi. Dar să revenim. După experiment, acolo fiecare îşi prezintă ideile, iar cînd le-am explicat raţionamentul dumneavoastră, asistenţa a aplaudat, au strigat „trăiască", iar unul dintre maeştri, cel pe care îl cunoaşteţi deja, cu dinţi de aur şi picior de lemn, a întrebat de dumneavoastră. Ştiţi ce a spus?
— Ce? a bîiguit Gil
Gregorio şi-a îngroşat glasul: „Acest Gil va ajunge departe."
— Chiar aşa a zis?
— Aşa a spus şi de asemenea că i-ar plăcea să cunoască şi alte raţionamente de-ale dumneavoastră.
— O să fie cam greu, a spus Gil cu tristeţe.
— M-a întrebat cu ce vă ocupaţi Ca să nu dau explicaţii — a zis Gregorio, pe un ton confidenţial —, i-am spus că sînteţi chimist şi filozof. Raţionamentul merita realmente să fac acest lucru.
— Da, dar dacă află adevărul?
— Eu voi păstra secretul. Doar noi doi vom cunoaşte adevărul. De ce să-i intereseze pe ceilalţi acest lucru?
Au pecetluit pactul cu o tăcere îndelungată.
— Sînteţi mulţumit? a întrebat Gregorio.
— Vă daţi seama! Nu doresc decît să vină seara să mă culc şi să-mi aduc aminte de tot ceea ce mi-aţi spus. Dac-ar şti tata că am fost menţionat la cafenea!
— A murit?
— Nu, trăieşte pe-undeva prin oraş. Şi mama.
— Dar nu mai ştiţi nimic despre ei?
— Nu, nici de logodnica mea. Gregorio nu ştia ce să spună.
— Se numea Mari.
— Cine?
— Logodnica mea.
— Dar ce s-a întîmplat cu logodnica şi cu părinţii dumneavoastră?
— Ştiţi, viaţa mea e un dezastru, a spus Gil, cu un glas care se frîngea de durere. Niciodată n-am spus nimic nimă-

nui. Numai dumneavoastră îndrăznesc să v-o povestesc, pentru că dumneavoastră sînteţi un artist, iar artiştii ştiu să-i înţeleagă pe cei umili. Dar, bineînţeles, dacă v-o povestesc, probabil că pe urmă o să mă dispreţuiţi.
— Mă jigniţi, Gil. Nu e nimeni mai bun decît un poet ca să asculte şi să evalueze nenorocirile altora.
— Vă mulţumesc, domnule Faroni. Vreţi deci să vă povestesc viaţa mea?
— Vă ascult, Gil.
— Da, dar de unde să încep? E aşa de greu să povesteşti unele lucruri! Să vedeţi ce s-a întîmplat într-una dintre zilele astea. Am spus o glumă cu o pisică, un cîine şi un cal. Erau trei comis-voiajori şi să vedeţi ce s-a petrecut. Primul n-a auzit bine partea cu pisica, aşa că l-a întrebat pe cel de al doilea despre ce e vorba, în timp ce-i explica, eu am vorbit despre cîine, şi aşa nici unul dintre cei doi n-a auzit. Aşa că l-au întrebat pe cel de al treilea, în timp ce al treilea explica partea cu cîinele, eu am vorbit despre cal şi nici unul dintre cei trei n-a ascultat finalul. Nu-i o nenorocire? Pe urmă au spus, bineînţeles, că gluma nu e bună.
— Dar aici vă ascult doar eu, Gil. Sîntem numai noi doi. Vorbiţi fără teamă.
— Bun, să vedeţi. Eu am acum patruzeci şi unu de ani, iar pe atunci aveam vreo optsprezece. Cum vi se pare începutul?
— Foarte bine. Mai departe.

— Lucram la Requena y Belson. Eu răspundeam atunci şi la telefon şi preluam comenzile. Mi s-a spus că murise un oarecare Gomez, că-l călcase trenul într-o zi cînd s-a rătăcit din cauza cetii. Dar, vă daţi seama? Am uitat o parte din poveste. Trebuia să încep cu Coca-Cola. Dumneavoastră, desigur, aţi gustat Coca-Cola de mic copil, nu? Totuşi eu n-am gustat-o decît la aproape optsprezece ani. Să vedeţi, o să vă povestesc, ca să ştiţi cu ce fel de om vă ţineţi dumneavoastră. Eu aveam vreo opt sau nouă ani. Eram la ora de religie, iar preotul ne povestea lupta dintre David şi Goliat. Ţin minte că era iarnă, cam pe la jumătatea după-amiezii. Preotul s-a ridicat brusc, s-a uitat pe fereastră şi a lovit de două ori cu palma în catedră, foarte tare. „Domnilor!" a spus el, „a

sosit Coca-Cola!" în acei ani, Coca-Cola îşi făcea reclamă prin sate şi prin şcoli, ca să o cunoască lumea. Ne-am sculat şi noi în picioare şi am rămas în poziţie de drepţi. Eu am avut răgazul de a arunca o privire şi am văzut jos, în curte, două camioane cu Coca-Cola şi pe şoferi, care aveau nişte etichete cu scene din desenele animate. Preotul a zis: „Bun, acum vor putea să o bea doar cei care n-au păcate grave." iar eu, domnule Faroni, păcătuisem, în noaptea anterioară comisesem două fapte necinstite. Aşa că am intrat primul în capelă, împreună cu mulţi alţii, şi acolo ne-a dat drept penitenţă nu ştiu cîte rugăciuni, Tatăl nostru şi Ave Măria. Ţin minte că-mi spuneam rugăciunile foarte repede, ca sa mă pot duce fuga în curte. Iar cînd am terminat, ce credeţi că s-a întîmplat? Se terminase Coca-Cola! Şi cu una, cu alta, de-ale vieţii, n-am putut să o gust decît după aproape zece ani. Asta este, în cîteva cuvinte, ceea ce a fost, în esenţă, destinul meu. Bun, dar să vedeţi. Eu aveam deci optsprezece ani şi... Vedeţi? Iar îmi iese prost povestea. Nu trebuia să încep de aici.

— Eu cred, Gil, că acum este pe drumul cel bun.

— Nu, mai întîi o să vă vorbesc despre tatăl meu. Era un om aparte. Ştiţi? îl durea un picior şi nu putea să muncească, aşa că îşi petrecea ziua în casă, îmbrăcat în negru şi cu pălăria pe cap, ca şi cînd ar fi fost gata de plecare, dar el nu pleca niciodată. Se aşeza la masă, stînd pe o parte, şi acolo rămînea, cuminte şi necăjit. Locuiam, după cum v-am mai spus, într-un apartament din centru. Ţin minte că pe cînd eram copil, ieşeam toţi trei, tata, mama şi cu mine, să ne plimbăm prin cartier. O bună bucată de drum, tata mergea în faţă, alegînd drumul, iar noi mai în urmă. Cum începuse deja să-l doară piciorul, trebuia să se oprească după ce făcea cîţiva paşi, iar noi făceam acelaşi lucru şi aşteptam pînă îşi recăpăta puterile. După aceea se întorcea spre noi şi ne făcea semn cu mîna, ca o călăuză din Vestul sălbatic către caravana lui, şi mergeam mai departe, păstrînd distanţa dintre noi. Ne duceam să vedem accidente de circulaţie. Tata ştia locurile unde se produceau ciocniri de maşini sau erau strivite persoane. Nu se producea niciodată nici unul, însă noi ne opream acolo ca să aşteptăm. Mama protesta şi spunea că ceea ce făceam noi e un păcat. Tata îi replica: „Ce

ştii tu! Ce ştiţi voi despre viaţă?" Cînd un orb traversa strada, el i-o lua înainte ca să-l vadă trecînd, în eventualitatea că era strivit, iar cînd orbul ajungea pe celălalt trotuar, spunea: „Acesta şi-a salvat pielea." O dată s-a întîmplat să fie călcat un ciclist. Tata a strigat: „Acolo! Acolo!" şi a fugit cu braţele ridicate, iar vîntul îi umfla haina. Eu nu-l mai văzusem niciodată alergînd şi mi-a venit să plîng. Cred că de atunci mi-a fost şi mai teamă de el. Cînd am ajuns la locul accidentului, l-am găsit înconjurat de curioşi şi povestind cum s-a întîmplat de a fost lovit şi că el a fost primul care a sărit în ajutorul victimei. Altă dată, ţin minte, plecasem, ca de obicei, să vedem catastrofe şi a trecut un elicopter care zbura foarte jos. Mergeam toţi trei împreună şi pe neaşteptate a răsunat un zgomot de la elicopter. Am rămas cu toţii fără să ştim încotro să ne uităm. Tata a fost primul care l-a văzut. M-a apucat de braţ şi mi-a zis: „Uite, băiete!" şi a ridicat braţul cu baston ca să-mi arate elicopterul. Eu m-am uitat, dar nu l-am putut vedea, pentru că mi-l bloca cu mîna cu care mi-l indica, iar cu cealaltă mă strîngea şi mai tare de braţ Şi cu cît tata îmi zicea mai des „îl vezi, îl vezi?", cu cît întindea mai mult braţul ca să mi-l arate, cu atît mai tare mă strîngea cu celălalt braţ, iar eu tot nu vedeam elicopterul. La sfîrsit, mi-a zis: „L-ai văzut?" iar eu, de teamă, i-am răspuns că da. „Pe străzi", spunea el, „trebuie să mergi întotdeauna cu ochii în patru, pentru că niciodată nu ştii de unde sare iepurele." Şi apoi, cînd şi cînd, timp de ani de zile, mă întreba pe neaşteptate: „Cum a fost? L-ai văzut?" Iar eu ziceam că da. Iar el: „Trebuie să mergi întotdeauna cu ochii în patru. Asta-i o lecţie pe care nu trebuie să o uiţi niciodată." Ce vremuri! Mai ţin minte că glumea cu mine, singura glumă pe care o făcea cu mine. îmi zicea: „Băiete, vrei să jucăm şah?" Nu aveam şah în casă şi nici unul dintre noi doi nu ştia să joace. Eu răspundeam: „Nu, că e rîrziu." „Păi o lăsăm pe altă dată." Asta era cam tot ce vorbeam noi. Cînd venea seara, îşi lua cina. Cu vîrful briceagului, fără să-şi dea jos pălăria, îşi înfuleca cina. Dar zăbovea foarte mult. Făcea

grămăjoare de pîine şi de brînză, decojea fructele foarte fin apoi tăia carnea şi cartofii în bucăţi foarte mici şi le împungea cu vîrful lamei de la briceag şi le mînca încet, încet,

de parcă nu i-ar fi făcut plăcere. Nu dădea briceagul niciodată nimănui şi-i era teamă să nu i-l ia careva, îl ascundea prin căptuşeala hainei lui negre şi nu-l scotea decît la masă, dar din cînd în cînd se pipăia ca să vadă dacă mai e acolo, în ascunzătoare, îl deschidea cu o mînă, cum fac prestidigitatorii cu cărţile, împungea şi tăia cu el felii, îl folosea ca vîrf ascuţit şi ca lopăţică, pentru a se scărpina pe spate, pentru a alege unele lucruri şi pentru a desface altele. La sfîrsit, aduna resturile cu lama, o curăţa, închidea briceagul şi^l ascundea din nou. Merge bine povestea, domnule Faroni?
— Foarte bine, deşi un picuţ cam lent. însă continuaţi cum puteţi.
— Eu învăţam, ştiţi? Am început să învăţ foarte tîrziu şi pe cont propriu, voiam să fac studii complete. Bun, îl auzeam deci seara cum mănîncă, iar asta îmi distrăgea atenţia. Mă tot întrebam: „O fi terminat?" Şi, desigur, cum n-a-veam de unde să ştiu, mă ridicam ca să mă uit, iar el era tot acolo, luîndu-şi cina. Şi de fiecare dată cînd mă sculam ca să mă uit, era tot mai întuneric, se auzeau tot mai puţine zgomote, dar el nu părea să aibă de gînd să termine de mîn-cat. La sfîrsit, rămînea o grămadă de coji, oase şi firimituri de pîine. Dar şi atunci îmi distrăgea atenţia gîndul la briceag. Deşi nu voiam, mă gîndeam: „Cînd voi fi mare, va fi al meu." Dar vedeţi ce prost vă povestesc? Trebuia să încep cu bărbierul şi cu puiul.
— Ce bărbier?
— îl vedeam vesel doar cînd venea bărbierul să-l radă. Atunci vorbea mult, făcea glume şi rîdea în hohote. şi de asemenea cînd era pui la masă. Cum îi plăcea mult, uita de toate amărăciunile lui. „Ce ne lipseşte ca să fim fericiţi?" ne întreba el, pe mama şi pe mine. Şi susţinea că dacă toţi ar fi ca el, n-ar mai fi războaie, iar telefonul n-ar fi fost încă inventat. „Dar de ce vrem telefon?" întreba tata, şi îşi punea briceagul ca şi cînd ar fi vorbit Ia el, imitînd caraghios diverse voci: „Alo? da? ah! mă auziţi? mai sînteţi pe fir? da? alo? da! ah! desigur! desigur! da, da! mă auziţi?" Dar nu o făcea ca să rîdem. Dimpotrivă, era foarte serios şi pe jumătate ascuns sub pălăria lui neagră. Era îngrozitor să-l auzi,

ţi se făcea frică şi trebuia să privim în jos. Marnei chiar îi dădeau lacrimile uneori. Mă auziţi, domnule Faroni?
— Vă aud, Gil, iar povestea asta e tare ciudată, a spus Gregorio.
— Numai că n-o spun cum se cuvine. Trebuia să încep de cînd aveam paisprezece ani. Atunci eu voiam să mă fac ziarist. Cînd erau persoane cunoscute în casă, tata spunea: „Băiatul ăsta o să se facă ziarist", ca şi cum acele cuvinte ar fi avut vreo putere. Intr-o zi era cineva la noi în vizită, iar mie mi-a căzut ceaşca pe jos. Toţi s-au speriat şi s-au uitat la mine, în afară de tata, care a spus senin: „Băiatul ăsta o să se facă ziarist." Sînt unele lucruri care nu se pot uita şi care pe urmă îţi fac rău cînd ţi le aduci aminte. Dar eu nici măcar atunci nu citeam ziare. Tata zicea: „Cum se explică faptul că în ziare apar mereu ştiri despre accidente de circulaţie, iar pe stradă nu? Dacă vrei să fii ziarist, băiete, trebuie să te duci undeva departe." Eu atunci n-am înţeles că treaba asta era de fapt ca o prevestire a destinului. Dar, în fine, să continuăm. Cum vă spuneam, am început să studiez pentru bacalaureat foarte tîrziu şi pe cont propriu, învăţam noaptea. Mi-am cumpărat o veioză şi ţin minte că uneori mă întrerupeam din învăţat ca să mă gîndesc la norocul de a avea un bec incandescent numai pentru mine. „Poate că Mister Edison mă vede acum din ceruri", mă gîndeam eu şi vorbeam cu el: „Mulţumesc, Mister Edison", îi ziceam eu, „după cum vedeţi, mulţumită invenţiei dumneavoastră eu pot să învăţ la ora asta, oricît de întuneric ar fi afară." şi făceam fel de fel de lucruri, de parcă s-ar fi uitat realmente la mine: apropiam diverse obiecte de bec, îl aprindeam şi îl stingeam, răsuceam abajurul ca să iluminez tavanul şi ziceam emoţionat: „Mulţumesc, Mister Edison, mulţumesc în numele omenirii." Şi aşa îmi petreceam mult timp. Pe mine m-au uluit din-totdeauna progresul şi marii oameni. Ei bine, cînd cu una, cînd cu alta, totul mă distragea. Aveam o pisică pe care eu o botezasem Edison. Fapt este că o auzeam mieunînd pe terasă şi mă gîndeam: „Să nu mănînci florile", pentru că Edison mînca florile din ghivece şi nu era nimic care să-i placă mai mult pe lume. Aşa că deschideam fereastra şi-l speriam cu un strigăt, însă cînd auzea zgomotul, venea şi tata, care

nu suporta deloc pisica şi aducea întotdeauna o brichetă. Atunci mă căram eu, iar cel pe care îl auzeam era acum tata, care răscolea totul la lumina brichetei şi îşi băga vîrful pantofului în orice colţişor, în plus, începea să fluiere a recunoaştere, nu ştiu dacă să o atragă sau să o pună pe fugă, însă fluierăturile erau îndelungi şi sfîsietoare şi ţi se făcea rău să le auzi. Pentru că tata ştia să fluiere foarte bine. După

ora zece, ieşea pe balcon şi începea să fluiere ca un nebun, mereu acelaşi lucru, cîntece de război. Iar pe mine, toate astea mă distrăgeau, cînd nu era un lucru, intervenea altul. Dar eu stăteam mai departe la masa mea, gata să mă apuc de învăţat pentru ziua în care aş fi putut să intru în cafenea. Povestea cu cafeneaua venea tot de la tata, o să vă spun. De fapt, cred că de aici trebuia să încep să sar episodul cu pisica, ce ziceţi?
— Asta n-are nici un fel de importanţă, Gil, să revenim la subiect, a spus Gregorio, presîndu-l.
— Păi o să vedeţi imediat, înainte de a se îmbolnăvi grav şi de a deveni extrem de trist, tata mi-a dat singura lecţie pe care a fost în stare să mi-o dea: m-a dus, pe afară, la Cafeneaua Eseiştilor, care pe atunci se numtea Hispano Expres, ne-am lipit faţa de geam şi mi-a zis: „Vezi oamenii ăia de la mese? Sînt oameni de lume, artişti, cercetători eminenţi, personaje istorice. Ăştia sînt ca marchizii şi conţii de odinioară, încearcă să fii unul dintre ei, învaţă şi dă din coate." Apoi m-a dus într-un parc unde se adunau beţivi şi paria societăţii. „Ăştia sînt nişte coate-goale, oameni simpli", mi-a zis el. „Uită-te la şnapanul ăla care înnoadă o frînghie. Şi-a irosit tinereţea şi iată-l, face acum singurul lucru pe care-l ştie." N-a mai zis nimic altceva. Atunci m-am hotărît să mă fac chimist şi filozof. Am crezut că totul va veni tot aşa cum vin Crăciunul şi moartea, iar acum iată-mă la aproape patruzeci şi unu de ani, vînzător de vinuri şi de măsline.
A tăcut, neîmpăcat. Gregorio l-a consolat cum a putut mai bine şi l-a îndemnat să continue.
— Acum îmi dau seama — a spus Gil, stăpînindu-şi durerea — că ar fi trebuit să încep cu povestea cu Mister Edison. Să încep aşa: „Dacă Mister Edison n-ar fi inventat lu-

mina, destinul meu ar fi fost poate altul, iar acum n-aş mai fi aici, stînd de vorbă cu dumneavoastră." Ce părere aveţi?
— Chiar că ar fi fost un început bun, a spus Gregorio, cu sinceritate.
— Problema este că mie îmi vine în minte cu întîrziere soluţia cea mai bună, cînd nu mai e cale de întoarcere. Dar, în fine, o să merg înainte. Să vedeţi, studiam deci pe cont propriu cam de un an de zile, cînd a murit Gomez, comisul-vo-iajor, iar Requena y Belson mi-a propus să-l înlocuiesc. „Numai pentru cîteva luni", mi-a zis omul în negru. Eu aveam logodnică, oficial, care se numea Mari şi locuia în cartier. Am vorbit cu ea şi cu mama. „Trebuie să te duci, trebuie să le cîştigi simpatia", aşa mi-au zis. Eu mă opuneam cu argumente care sunau ridicol: aveam o pisică, o logodnică şi un tată bolnav şi ciudat, voiam să învăţ şi să devin chimist şi filozof. Cîntam la scripcă gavote, rondouri, sarabande şi valsuri, aveam un caiet cu melodii. Cîntam de parcă aş fi fost fermecat. Părinţii mei veneau împreună, mîndri foc, să mă asculte cum cînt. Pînă şi pisica stătea cuminte să mă asculte, ţinîndu-şi o labă şi coada în sus. Luam lecţii de la un orb şi în fiecare seară îmi spunea: „Astăzi ai avansat considerabil, dacă îţi faci bine socotelile, în mai puţin de zece ani o să devii student şi muzician profesionist." Aşa că eu le-am zis: Ce se va alege de viitorul meu, dacă mă duc în provincie?" In plus, eu şi logodnica mea ne făcuserăm planuri. Logodnica mea se numea Mari. Ne gîndeam să ne căsătorim îndată ce-mi terminam studiile şi să facem o călătorie în străinătate, asta era situaţia cînd a trebuit să plec în provincie. „Ia cu tine scripcă şi cărţile", aşa mi-au zis, „continuă să înveţi acolo, iar la întoarcere vei fi chimist." Eu ziceam că nu. Atunci tata a ieşit din muţenia lui. A scos briceagul cu care mînca, mi l-a întins şi mi-a spus: „Du-te, băiete. Acolo, departe, vei putea deveni ziarist." Logodnica mi-a dăruit o oglinjoară cu capac, iar mama mi-a făcut un pulover gros pentru iarnă. Asta-i tot ce mai păstrez de la ei. Şi astfel am părăsit oraşul pentru totdeauna. Acum îmi dau seama, de-abia acum ştiu de unde trebuia să-mi încep povestea. De la numele meu. Dumneavoastră ştiţi cum mă numesc eu?
— Gil.

— Iar al doilea nurne[1] de familie?
— Păi nu ştiu.
— Tot Gil. Iar prenumele?
— Păi...
— N-o să vă vină să credeţi! Tot Gil. A tăcut ruşinat.
— Asta a fost ideea tatii. Mereu zicea că e de ajuns un nume ca să fii strigat, şi cum cele două nume de familie erau la fel, păi de ce să-şi mai bată capul cu numele! Mi-aduc aminte că, pentru a-mi dovedi că are dreptate, s-a dus în celălalt capăt al casei şi a strigat: „Juan Antonio Gonzălez Alvarez Lopez Martinez de Churruca y Mendoza, vrei să joci şah?" Aşa că de-acum ştiţi cum mă cheamă: Gil Gil Gil. Nu-i caraghios?

Gîndindu-se la propriile lui pseudonime, Gregorio a spus:
— Numele n-au nici un fel de importanţă, doar operele rămîn.
— Eu cred că da, a replicat Gil, eu cred că destinul începe cu numele.
— Păi schimbaţi-vă numele, căutati-vă ca şi mine un pseudonim. Nu vă mai lăsaţi copleşit de destin.
— Ar fi minunat, a spus Gil, şi apoi a strănutat. Gregorio l-a auzit dregîndu-şi glasul.
— Ar fi minunat, însă eu nu mă încumet să fac aşa ceva. Şi chiar de-aş face-o, ce nume să-mi pun?
— O să găsim noi unul pe măsură. Dar acum, să continuăm povestea.
— Bine nu mai e cine ştie ce. Să vedeţi, la început, eu mă gîndeam să mă întorc la oraş, dar lucrurile s-au complicat. De fiecare dată cînd îi aduceam aminte omului în negru de promisiunea lui că foarte curînd urma să vină cineva care să mă înlocuiască, el îmi spunea: „Te înşeli, Gil, viaţa du-mitale e acolo; Belson are nevoie de dumneata exact în locul unde dumneata însuţi te-ai făcut de neînlocuit", şi mai

[1] în Spania, fiecare persoană are două nume: primul este cel al tatălui, al doilea este numele de familie al mamei. La căsătorie, femeile nu-şi schimbă numele *(n.tr.).*

adăuga nişte fraze în latină. Dar mai erau la mijloc şi părinţii, şi logodnica mea. „Dacă vii, vei pierde slujba!" aşa îmi spuneau, „ne va fi ruşine cu tine, ne vei dezamăgi şi nu te vom mai putea privi în faţă." Dar după un an au încetat să-mi mai răspundă la scrisori. Atunci i-am cerut omului în negru să ceară informaţii, iar el mi-a zis că părinţii mei nu mai locuiesc în aceeaşi casă, că se mutaseră din cartier nu se ştie unde. în ultima scrisoare mi-au trimis şi o fotografie. Erau toţi trei luînd o gustare la ţară, foarte zîmbitori, logodnica mea stătea pe genunchii tatii, mama avea pe cap pălăria tatii, iar pisica era în poala ei (o pisică neîmblînzi-tă, care nu se lăsa prinsă). Tata rîdea şi le arăta celor două, cu degetul, aparatul de fotografiat, întineriseră parcă şi aveau flori în păr şi în mîini. Pe dos era o dedicaţie: „Sîntem bine. Edison îţi trimite un pupic." De atunci n-am mai aflat nimic despre ei. Asta-i povestea mea şi chiar dacă a fost prost relatată, dumneavoastră o să-mi spuneţi dacă există alta mai tristă decît a mea.
Au păstrat o tăcere funebră, în cele din urmă, Gregorio a spus că omul doreşte, iar Domnul hotărăşte şi că încă nu-i tîrziu să ajungă, dacă nu chimist, cel puţin filozof.
— Nu, a răspuns Gil, nu voi deveni niciodată filozof. Timp de douăzeci şi trei de ani nu mi-a venit în minte decît un singur raţionament. Dacă mai trăiesc, să zicem, încă treizeci, voi ajunge la două sau trei raţionamente. Nu e nimic mai rău decît să-ţi fie ruşine de tine însuţi cînd ai ajuns la bătrîneţe. Nu, eu mă mulţumesc cu faptul că stau de vorbă cu dumneavoastră, care sînteţi un artist de la cafenea şi păreţi trimis de destin ca să mă consolaţi pentru multele mele necazuri. Ştiţi? V-am trimis un dar.
— Un dar?
— Da, un fleac, o nimica toată. Nu ca să vă răsplătesc pentru răbdarea pe care o aveţi cu mine, nici pentru bunătatea dumneavoastră, care este de nepreţuit, ci pentru a vă dovedi un pic recunoştinţa mea. O să-l primiţi probabil mîine.
— Nu trebuia să vă deranjaţi, Gil, a protestat Gregorio.
— Dimpotrivă, pentru mine este o onoare. Ca odinioară, cu Edison, cînd citesc ceva mă gîndesc că dumneavoastră

mă vedeţi şi că mă încurajaţi să continuu. Aşa că darul meu este un mic omagiu, din admiraţie.
— Mulţumesc, a spus Gregorio, mai degrabă confuz decît mişcat.
A doua zi a sosit darul: un borcan cu miere şi altul cu dulceaţă de gutui. Din ambalaj a căzut o carte de vizită: „G. G. Gil. Comis-voiajor la R. y Belson." Pe verso era o dedicaţie cu litere înflorite şi chinuite: *Pentru marele artist, domnul Faroni, în semn de mulţumire pentru ştiinţa şi bunătatea sa, de la fidelul său admirator Gil.*
Acea ofrandă a fost un nou prilej pentru Gregorio să-şi facă scrupule. Acasă a explicat că e un cadou de la unul dintre subordonaţi, în vreme ce mama se ghiftuia cu miere şi se plîngea de pierderea unor dulceţuri mult mai bune, ilus-trînd astfel viclenia corbului croncănitor şi lacom, Gregorio se gîndea la dedicaţie şi îşi zicea: „Ce fiu de căţea eşti, să înşeli în halul acesta un om ca Gil." Nu reuşea să creadă îndeajuns în reproşuri, dar nici în argumentele care îi disculpau comportamentul. Pentru că subit lui Gregorio i-a venit gîndul că poate nu-i chiar un impostor. Firește, era în continuare uluit de escrocherie, dar nu atît din cauza caracterului scandalos al minciunilor, cît din cauza verosimilităţii facile pe care o dobîndiseră acestea. „Ceea ce înseamnă că totuşi e ceva adevărat în toate aceste lucruri", îşi spunea el. „Pentru că adevărul nu e niciodată pur şi are mereu nevoie de aparenţe, ca orbul de cîine. Aşa că, lăsînd aparenţele deoparte, eu sînt Faroni", a proclamat Gregorio într-o seară. Şi-a dat

seama imediat, din solemnitatea tonului, că aşteptase multă vreme clipa în care să rostească aceste cuvinte.
Nu, treaba asta nu era chiar nesăbuită. Pentru că acum cînd începuse să se obişnuiască cu noua sa identitate şi să se cufunde în plăcerea şi riscul de a inventa, îl mira să constate faptul că dacă cineva s-ar decide să spună minciuni despre sine însuşi, nu va putea spune nimic (dacă amăgirea e sinceră) care să nu fie deja sugerat de propriul său trecut şi care într-un anume fel să nu fie un adevăr în adîncu-rile convingerilor şi dorinţelor sale. Sprijinindu-se zi după zi cu coatele de balcon, se lăsa — cu o dispoziţie de navi-

gator — în voia largului şi leneşului fluviu al înserării şi îndată ce încerca să-şi aducă aminte de începuturile farsei (plină de detalii necunoscute pînă atunci, clară în prezumţia unui trecut străin de existenţă, dar legat de ea prin voinţa unei memorii schimbătoare şi emancipate, care tinde să corecteze uitarea şi să o populeze cu fapte, deşi iluzorii în aparentă, certificate de nostalgia pierderii lor), începea să creadă că orice viată înseamnă cel puţin două vieţi: una, cea reală şi inevitabilă, iar alta — ceea ce ar fi putut să fie şi continuă să trăiască în noi ca suflet îndurerat, rătăcind prin memorie şi crescînd în ea pînă capătă semne de independenţă şi de realitate, disputînd cu cealaltă, cu prima născută, crîmpeie din trecut, înlocuind-o uneori de la cîrma vastului teritoriu al uitării şi instalîndu-se în el ca un senior feudal: dezolat, feroce, comic şi zurbagiu. Poate că nebunia sau rîvna, jindul, au facilitat victoria bastardului asupra primului născut, însă în Gregorio nu exista spirit fratricid, ci de revendicare a bunurilor de care a fost prădat. Iar în acea pretenţie era ceva măreţ: crima este condamnabilă, este un rău, dar în cazurile de legitimă apărare, judecătorul achită, iar în caz de război este act eroic. Tot aşa şi cu minciuna: cum trăim în război cu aproapele şi cu noi înşine, aceasta poate deveni uşor de înţeles şi chiar poate genera fapte de vitejie. Dacă vreodată, cum e şi lesne de prevăzut, vor ajunge la Gil ştiri exacte despre oraş şi, ceea ce nu este bine deloc, despre adevăratul Olîas şi va cere socoteală pentru batjocură, poate că ar putea să susţină că el îşi interpretează propriul trecut cu ochii artistului, dar ar putea la fel de bine să-l ia la rost în termeni duri: „Oare n-ai fost dumneata, nefericitule, ăla care mi-a răscolit viaţa cu întrebări inoportune şi de şarlatan? N-ai auzit oare că cel mai bun lucru pe care îl poate face cineva întreg la minte şi milos, cu un om nebun, este să-i respecte maniile? După ce ţi-am făcut atîtea favoruri, îmi vii acum cu reproşuri?"
Cu aceste raţionamente şi cu altele asemănătoare, Gregorio a reuşit încă o dată să-şi împace conştiinţa, iar cînd s-a simţit sigur pe motivele şi pretextele sale, s-a dăruit ficţiunii cu o ardoare mai mare ca niciodată, în fiecare seară scria cîte un episod din viaţa sa imaginară. Ba chiar era con-

vins că Gil are nevoie, în chip de lecţie, de o pedeapsă exemplară şi că oboseala pe care i-o producea duplicitatea este o penitenţă pentru toate păcatele sale.
A urmat o lungă perioadă de uluitoare confidenţe. N-a fost săptămînă în care să nu rezolve în mare grabă problema comenzilor, pentru a putea apoi să vorbească despre adevăratele lor nelinişti. Inflexibil în nostalgia şi în admiraţia lui, fericit şi nerăbdător să aibă relaţii apropiate cu un artist consacrat în cercurile din oraş, Gil nu ştia de unde să înceapă să-şi ostoiască nesaţul.
Intr-o zi ploioasă, după ce s-a plîns din nou de necazurile din trecut, a vorbit despre călătorii, despre indispoziţia pe care i-o producea ideea de a ajunge la bătrîneţe fără să fi fost în străinătate, fără să fi gustat din dulceaţa altor limbi şi şi-a adus aminte că în tinereţe colecţionase cărţi poştale de pe cele cinci continente şi că citise o carte de aventuri al cărei titlu nu-l mai ţinea minte, dar care i-a umplut sufletul cu o nestăvilită poftă de acţiune.
— Dar, după cum se poate vedea, eu sînt tot aici, sub acelaşi adăpost pe unde mi se scurge ploaia pe ceafă.
— Şi eu sînt aici, a spus Gregorio, presimţind direcţia conversaţiei, şi aici plouă
— Dar nu e totuna. Dumneavoastră vorbiţi limbi străine. Aţi călătorit, desigur, în străinătate şi aveţi un trecut demn de un mare om. Un trecut care, fireşte, nu se aseamănă deloc cu al meu, a spus el, pe un ton timid şi grăbit, nici în substanţa lui, nici în modul de a-l povesti. După părerea mea, pe artişti îi cunoşti mai ales prin trecutul lor.

Gregorio se fofila în desişul tăcerii. Făcuse cîndva o aluzie la trecutul său, pentru că nu ignora faptul că Gil, la schimb cu al lui, avea să reclame, mai tîrziu sau mai devreme, dreptul la o plată reciprocă. Pentru a-i anticipa exigenţele, îi povestise o versiune alandala, neclară şi cu adevăruri scurte. Gil a reacţionat ca atunci cînd primea ştiri despre lume şi bănuia că îi erau drămuite informaţiile cele mai bune, sugerînd că acele surogate sînt un mod de *a* ascunde — probabil din modestie — existenţa unei istorii extraordinare. Gregorio a înţeles încă o dată că nu are scăpare. Totuşi, în timpul delirului nocturn pe care îl dedica născo-

cirii unui trecut care să fie la înălţimea cerinţelor lui Gil, n-a reuşit să ţeasă o poveste care să fie neobişnuită şi totodată verosimilă. Era ca şi cum ar fi încercat să pună pe verticală un aluat moale şi lipicios, pentru că îndată ce se ferea de adevăr, cădea — fără cale de întoarcere — în cel mai grotesc absurd. Ferindu-se de absurd, sau se afunda şi mai tare în el, sau revenea la punctul de plecare, adică la sterila, inospitaliera şi nu mai puţin stupida realitate.

— Mă înşel eu, oare? a spus Gil.

Gregorio a suspinat: sosise clipa în care trebuia să aleagă, însă nu-i venea în minte nici o frază memorabilă. în fine, incitat de risc şi încredinţîndu-se haoticei, dar totodată prudentei inspiraţii a insomniilor lui, a răspuns:

— Mă rog, e ceva firesc şi nu are nici un fel de însemnătate. De fapt eu am avut un tată amiral, un bunic jurist şi un unchi cardinal.

Năuc de uimire, Gil l-a rugat să-i facă favoarea de a-i povesti acel trecut splendid, iar Gregorio a deschis imediat carneţelul şi i-a spus că locuise de mic copil la oraş, într-o casă cu trei pario luminoase, cu o grădină care da înspre rîu, cinci sute de glastre de flori şi şaptezeci de păsări cîntătoare. Aceasta era de fapt casa copilăriei lui, demolată în memorie şi ridicată din nou de costisitoarea rigoare a cîtorva amintiri persistente. Din ea au supravieţuit un lămîi, care îşi pleca primele fructe pînă la primii spini de pe creasta unui zid proaspăt văruit, un antreu de a cărui boltă atîrnau cîrlige pentru cîr-naţi, nişte plante ornamentale în ghivece înalte, pe suporturi de fier forjat, şi nişte postamente pe două rînduri, care serveau vara drept rută pentru furnici, apoi un pod de unde se tot auzeau pîrîituri, o iasomie, un cuier din labe de ied, cîteva încăperi fără ferestre şi eucaliptul în care cîntau pe răcoare sticleţi sălbatici. A situat însă casa în oraş, lîngă rîul navigabil, a schimbat chirpicii cu piatra, iar ardezia cu marmura, iar sus, la etajul al doilea, a pus un turn circular cu ferestre gotice şi cu vitralii cu vinişoare plumburii. Acolo lucra bunicul său, juristul.

în visurile lui, Gregorio îl văzuse scriind cu o pană la un pupitru. Pereţii erau acoperiţi de biblioteci foarte înalte, cu cărţi legate în piele tare. Mai era acolo un birou neobişnuit, l 172

din abanos şi argint, un glob pămîntesc, un covor ţesut din-tr-un singur fir şi care reprezenta succint istoria umanităţii, de la paradis la aviaţie, şi o cupolă pe care era pictat universul, cu constelaţiile lui, cu orbitele planetare şi arhangheli zburînd peste spaţiul zodiacal - aşa cum ţinea el minte că văzuse într-o vinietă copilăroasă din catehism. Acolo se ducea Gregorio ca să-şi spioneze bunicul. Ascuns pe după birou, se uita fascinat la pana de pasăre şi cum o înmuia într-o călimară de mărimea unui chiup şi o mişca pe hîrtia de pergament, făcînd un zgomot asurzitor, ca un grup de drumeţi mergmd printr-o pădure cu frunze uscate.

Acolo totul avea greutate, totul era extraordinar. Erau halucinaţii de copil, coşmaruri ale memoriei, monştri ai nostalgiei? Gregorio nu ştia ce să spună, însă cărţile cele mai vechi de-abia izbutea să le urnească din loc. Trebuia să folosească ambele mîini pentru a putea da enormele lor pagini vechi, într-o zi a încercat să învîrtească globul pămîntesc (pe care bunicul îl făcea să se rotească folosind doar un singur deget), dar n-a putut, iar altă dată s-a cocoţat pe pupitru şi cu un mare efort a ridicat pana şi apoi a încercat să scrie ceva şi din nou n-a fost în stare. Chiar în acea clipă a intrat juristul, ca să facă o însemnare, iar Gregorio de-abia a avut timp să lase pana din mînă şi să se ascundă în desişul unui haş majuscul („De-acum nu se mai poate spune că în spaniolă hasul nu e bun la nimic", a glumit Gil), înăl-ţînd rugăciuni ca nu cumva să-i dea bunicului prin minte să întoarcă pagina sau să-l înşire cu o împunsătură de pană într-una dintre năvalnicile lui litere cu înfloriturі.

— Nu ştiu dacă toate astea sînt fantezii de copil, a spus el, punînd la încercare credibilitatea relatării, dar ele sînt primele mele amintiri sau mai bine zis primele lucruri uitate, fiindcă vedeţi bine ce lucruri ciudate păstrez eu din copilărie.

— E normal, a raţionat Gil, pentru că sînteţi artist, iar atunci eraţi copil şi lucrurile au tot crescut cu timpul. Sînt sigur că vi-l amintiţi pe bunicul dumneavoastră ca un bărbat foarte înalt, nu-i aşa?

— Asa-i, îl ţin bine minte, a spus Gregorio.

Purta o robă cu manşetele brodate şi tocă şi aşa îl văzuse stînd deseori sub un eucalipt, repetîndu-şi discursurile, pe un ton de tenor şi avînd mîinile încordate. Avea un glas tunător, privirea scînteietoare şi mîinile puternice, de putea să oprească furtuna cu ele.
— Ar fi trebuit să-l ascultaţi în procese, a spus Gil. însă în grădină era şi mai deosebit. Acolo s-a iniţiat Gre-
gorio în misterele artei şi ale ştiinţei, întrucît acea grădină era dedicată înţelepciunii. Acolo se adunau înţelepţii ţării şi unii veniţi din alte colţuri ale lumii.
— Deci ca în cafenele, a confirmat Gil.
Sigur că da, pentru că înainte, cînd nu erau cafenele, erau grădini. De exemplu, cea pe care a creat-o Aristotel şi căreia i-a dat numele de Academie, înainte, în toate marile oraşe exista o grădină pentru savanţi şi pentru iubitorii de ştiinţă. Pe a lor o întemeiase cu secole în urmă un strămoş şi se numea *El Asilo del Genio,* iar dacă Gil este atent la cuvîn-tul „asilo", îşi va da seama că e format din aceleaşi litere ca şi numele „Olias."
— Aşa-i, a zis Gil, surprins de evidenţă. Cu toate că în visurile lui avusese grijă să enumere relicvele lăsate în urma lor de acei mari oameni (boneta de noapte a lui Descartes, peruca lui Newton, telescopul lui Galilei şi alte multe obiecte care îl asaltau ca nişte jivine în delir şi de care încerca în van să fugă), în realitate s-a limitat să se refere vag la persoane ilustre pe care el atunci, din cauza vîrstei fragede, nu le ştia şi l-a lăsat pe Gil să-şi imagineze propriile sale minuni.
Cît despre copilăria lui, călătorise mult, încă de mic. Trebuie să fi avut vreo doisprezece ani cînd tată-su, care comanda un vapor propriu, l-a înrolat ca mus. Tatăl era un bărbat puternic şi înalt, cu o barbă blondă şi cu ochii luminoşi şi fuma pipă. Avea o pipă din spumă de mare. A navigat cu el prin Caraibe, prin mările din Nord, marea Chinei, prin regiunile boreale şi pe marile fluvii din America, iar toamna au urcat cu o şalupă pe Sena şi au acostat lîngă No-tre-Dame. Au făcut de două ori înconjurul lumii, iar la cea de a doua călătorie de acest fel au descoperit o srîncă pe care au numit-o Bun-Rămas. în Amazonia au ucis crocodili cu

pistolul, iar cînd au intrat în Paris au arborat un steag de piraţi şi au zăpăcit oraşul cu salvele de tun.
— Asta înseamnă să trăieşti! a spus Gil.
în plus, tată-su a fost un mare violonist. Gregorio îl ţinea minte cîntînd pe covertă, stînd în picioare, în costum de amiral şi legănîndu-se în adierea propriei sale muzici. Era de asemenea un bun scafandru. La una dintre scufundări au descoperit ceea ce a fost probabil unul dintre oraşele Atlantidei. Printre alte lucruri ciudate, au văzut un rechin înotînd în voie în sala tronului dmtr-un palat, un şarpe de mare ieşind dintr-o baie şi o balenă care rămăsese prizonieră într-o catedrală.
— N-am mai auzit niciodată de atîtea minunăţii laolaltă, a spus Gil, dar nu mă mai mir, pentru că ştiu că sînt pe lume lucruri minunate, numai că eu n-am avut norocul, nici talentul de a da peste ele. Dar am auzit cîndva vorbindu-se de Atlantida, iar scafandri am văzut în filme.
— Lumea este o carte deschisă, a spus Gregorio, impro-vizînd.
— Da, dar ca s-o citeşti, trebuie să călătoreşti, nu?
— Dar dumneavoastră călătoriţi mult.
— Nu, asta nu înseamnă a călători, asta este ca şi cum te-ai învîrti în căluşei. A călători înseamnă a merge la Paris sau în America, să omori crocodili în junglă şi să te duci în oraşele de pe coastă. Restul este ca şi cînd te-ai duce de .aici pînă la colţ. Dar, în fine, continuaţi-vă povestirea, fiindcă nu vreau să vă mai întrerup cu tînguirile mele.
Gregorio şi-a acordat o pauză pentru a-şi recupera tonul povestirii.
Amintirile din acea perioadă sînt neclare, nu mai e prea mult de spus. La scurt timp, s-a prăpădit bunicul şi cîţiva ani mai tîrziu, tatăl. A făcut o scufundare în oraşul submarin şi nu s-a mai întors, în ceea ce o priveşte pe mamă, n-a ajuns să o cunoască, aşa că s-a dus la Roma să locuiască la singura rudă care-i mai rămăsese, un unchi, Felix de Olias, care era cardinal.
— Cardinal la Roma! a consemnat Gil.
în interviurile imaginare, inventase cîteva episoade (în-tr-unul dintre acestea apărea diavolul

ispitindu-l pe cardi-

nai cu oferta a trei cărţi magice), cu scopul de a ilustra acea parte a vieţii sale. însă între timp Gregorio îşi pierduse încrederea în povestire şi nu ştia pe unde să meargă mai departe. Eliminînd anecdoticul, l-a redus pe unchi la un bă-trîn paşnic, plin de metehne şi manii, care vorbea de unul singur pe coridoarele fără sfîrşit dintr-un palat scăldat în lumina de toamnă. Şi i-a mai spus că acolo, la Roma, printre ruine şi fîntîni, a descoperit uluit lumea clasică. Acolo i-a citit pe Platon, pe Virgiliu, pe Salustiu, Pico della Mirando-la şi mulţi alţii. Tinereţea a fost timpul întrebărilor esenţiale şi al rătăcirii prin universităţi, asociaţii ştiinţifice, cercuri, cenacluri, biblioteci, laboratoare şi muzee, în căutarea răspunsurilor, a unor noi întrebări, al unor tăceri definitive.
Gil a strănutat. Gregorio l-a auzit clefăind în receptor şi spunînd: „în felul meu, şi eu am simţit în tinereţe acest elan al ştiinţei. Prin învăţătură se făuresc marii oameni şi astfel înmugureşte progresul", iar în cuvintele lui era un tremur febril.
Istovit de excesiva lui fantezie sterilă, Gregorio spera totuşi să se recupereze din oboseala născocirilor. I-a spus că la Roma scrisese prima lui carte de versuri. Se intitula *Studentul mărilor* şi aducea în ea un elogiu vieţii boeme şi navigaţiei fără legi şi fără stăpîni, fără altă religie decît libertatea şi fără altă patrie decît lumea, însă se pare că această carte a ajuns în mîinile guvernului şi se spunea că însuşi Generalul o condamnase în public şi a ordonat interzicerea ei. Se zice că ar fi spus: „Acest Olias trebuie ţinut din scurt."
Atunci a hotărît să se ascundă în spatele unui pseudonim şi un prieten de-al său, Eliccio Renatti, i-a propus numele Faroni.
— Normal, de-aia sună italieneşte, a zis Gil susurînd şi bucuros că a priceput. Din toate rezultă că sînteţi un om predestinat la glorie încă din tinereţe.
Gregorio a profitat de ocazie pentru a-i mărturisi că el nu urmăreşte gloria, ci perfecţionarea artei.
— Numai arta mă interesează, a spus el, şi după cum vedeţi, pînă şi cînd îmi povestesc viaţa, nu rezist tentaţiei artistice.
— Dar de ce-mi spuneţi asta?

— Domnule, nu ştiu, poate pentru modul cam exagerat sau poetic de a povesti lucrurile.
— Exagerat? a spus Gil, mirîndu-se. Nu, pentru că, după cum aţi spus chiar dumneavoastră, fiind artist, povestiţi lucrurile ca un artist, făcînd poezie din viaţă. Şi, în plus, eu nu sînt atît de ignorant încît să nu ştiu că sînt pe lume şi jurişti, amirali, cardinali, scafandri, rechini şi oraşe care s-au scufundat în mare. Ce este ciudat în asta? Lumea e minunată. Fiţi atent: omul se trage din maimuţă, există extraterestri şi au existat dinozauri, există misterul Sfintei Treimi, viteza luminii, magnetul, elicopterul, povestea cu Ahile şi broasca ţestoasă pe care mi-aţi spus-o dumneavoastră şi atî-tea alte lucruri. De aceea eu vă rog cu smerenie să-mi povestiţi viaţa şi să nu mă mai consideraţi un ignorant naiv.
Gregorio îşi închipuise acea epocă din trecutul său fictiv ca o succesiune de riscuri şi de aventuri galante, ca în unele filme cu spadasini şi şarlatani pe care le admirase în tinereţe. Chibzuinţă şi buna-cuviinţă l-au îndemnat totuşi să renunţe la acele gogomănii. S-a mulţumit să spună că, la moartea unchiului său, a părăsit Roma şi s-a instalat la Paris. A citit din carneţel: „La Roma am descoperit arta şi filozofia, iar la Paris ştiinţa şi dragostea."
Restul se poate spune în cîteva cuvinte. La Paris şi-a terminat studiile la Universitate şi a devenit cunoscut prin cafenele, în amfiteatre sau biblioteci. A participat la o celebră întrecere, cu un filozof mondial, şi a avut o idilă furtunoasă cu o fată cu beretă care studia pianul. Spiritul lui boem şi rebel l-a făcut să lucreze ca muzician într-un cabaret, redactor la o gazetă, alergător pe motociclete şi să fie şi simplu hoinar. şi-a împărţit viaţa între acţiune şi artă. Ca poet, poate spune că şi-a potolit setea la izvorul tuturor rîurilor şi că nici unul nu este mai bun decît celălalt. Gil vrea să ştie cum sînt cenaclurile şi cercurile la Paris. Gregorio s-a eschivat, spunînd că sînt ca în toate celelalte oraşe din lume şi că el însuşi şi-a întemeiat propriul cenaclu, la bordul unui velier de pe Sena. îşi aminteşte că stătea întins la pupă pe un divan, trăgînd dintr-o pipă de chihlimbar şi vorbind de sub o pălărie de pai, vopsită cu un lac albastru. Da, au fost vremuri fericite. Cum să uite serile în care, într-o mansar-

dă, se aduna un grup de prieteni, cercetători şi artişti ca el şi îşi puneau, în şoaptă sau tare, problemele esenţiale ale existentei umane, ori hoinăreala din zori, cînd ieşeau pe stradă şi se alăturau altor grupuri într-un anumit local boem, unde beau bere, mîncau anghile şi se întreceau în subtilităţi, rîsete şi cîntece?
— Ce n-as fi dat să fiu şi eu acolo, se lamenta Gil, în acea lume a tinereţii dedicată prieteniei şi ştiinţei. Şi aşa a trăit cîţiva ani. A călătorit mult. A participat, de exemplu, la o expediţie ştiinţifică în zona arctică şi a fost profesor de estetică la o şcoală americană, în acest timp, a mai scris două cărţi de eseuri, un roman şi încă un volum de poezii, *Versuri complete ale vieţii artistice.* Toate aceste opere, desigur, sînt practic de negăsit, deoarece s-au editat şi s-au vîn-dut în străinătate, iar aici sînt în continuare interzise. Se resemnase deja cu exilul cînd cîţiva maeştri (printre ei, şi filozoful cu dinţi de aur) l-au chemat în ţara natală şi cum îi era dor şi fusese şi rugat, a hotărît să se întoarcă acasă, în ciuda primejdiei.
A venit cu trenul, avînd documente false şi schimbîndu-şi data naşterii, şi-a căutat un loc de muncă modest şi anonim şi de atunci trăieşte dedicîndu-se operei sale şi mergînd la cenaclu sub un nume de împrumut.
— Bineînţeles, de aceea sînteţi la Belson, a spus Gil. Acum înţeleg eu totul. Acum pricep eu cum de un om ca dumneavoastră lucrează într-o întreprindere de vinuri şi măsline. Acesta este secretul vieţii dumneavoastră, pe care eu l-am bănuit de multă vreme.
— Am încredere în discreţia dumneavoastră, a pus Gre-gorio, stăpînindu-şi greaţa pe care i-o producea irealitatea. Să nu spuneţi nimic nimănui, niciodată.
— Vă jur că nu, domnule Faroni, mă jur pe Dumnezeu. Pot să vă pun o întrebare?
— Daţi-i drumul, a spus Gregorio, îngreţoşat deja de cuvintele pe care urma să le rostească.
— Dumneavoastră sînteţi un... revoluţionar? a murmurat Gil.
Gregorio şi-a consultat carneţelul. Pe undeva pe acolo trebuia să fie deja schiţate ideile lui politice.

— Să zicem, pentru a păstra discreţia, că eu cred în fraternitatea universală, a citit Gregorio. O să vă spun doar că pe lume sînt mulţi sărmani. Oameni cu răni şi cu cicatrice. Oameni care stau la masă şi oameni care adună de pe jos firimiturile. Este un mod prudent de a vorbi.
— Da, dacă vă înţeleg foarte bine. Ştiţi? Eu cred un pic în Dumnezeu şi în doctrina Bisericii, în povestea cu bogătaşul nemilostiv şi cu sărmanul Lazăr. Dumneavoastră, dacă nu vă e cu supărare, credeţi în Dumnezeu?
— Nici în Dumnezeu, nici în diavol, a spus Gregorio, conştient de puterea cuvintelor sale.
Gil a amuţit.
— Eu nu cred decît în om, a continuat Gregorio. Cred că într-o bună zi lumea va fi condusă de poeţi şi că nimănui nu-i va lipsi nimic, aidoma păsărilor.
— înţeleg, înţeleg, a spus Gil. Dar ce frumoase au fost aceste vorbe!
— As vrea să vă mai spun ceva, a improvizat Gregorio. Trebuie să ştiţi că relaţia dumneavoastră cu mine vă poate aduce necazuri. Aţi putea fi învinuit de complicitate sau tăinuire, iar eu nu vreau să vă pun în pericol. De aceea poate ar fi mai bine, înainte de a fi prea tîrziu, să revenim strict la relaţiile comerciale.
— Niciodată! a urlat Gil, din nou cu un falset. Niciodată! Mă simt onorat şi mîndru să înfrunt această primejdie.
— Gil, nu fiţi nebun, l-a sfătuit Gregorio, împăciuitor, practic, judicios.
— Pentru prima oară în viaţă, a declarat Gil solemn, mă simt un om demn şi chiar important.
Vorbeau de mai bine de o oră. Istovit de efortul cerut de escrocherie, Gregorio nu ştia ce să mai spună, îl dureau maxilarele, din ce în ce mai tare, şi îi vîjîiau urechile.
— Vă pot cere o ultimă favoare?
— De acord.
— Favoarea ca atunci cînd ieşiţi din clandestinitate şi părăsiţi postul de la Belson să vă aduceţi aminte de mine şi ca într-o bună zi să-mi îngăduiţi să vă caut la telefon.

Gregorio s-a emoţionat cu adevărat şi a simţit cum îl strîn-ge de gît cleştele vinovăţiei.
— Dumneavoastră veţi fi mereu cel mai bun confident al meu. Vă stimez realmente, Gil, pentru că sînteţi un om bun, modest, sincer. Sînteţi un adevărat prieten.

— Vă mulţumesc, domnule Faroni. Aceste cuvinte m-au emoţionat, în plus, vă daţi seama, în fond mă simt mîndru că viaţa mea, păstrînd proporţiile, se aseamănă un pic cu a dumneavoastră. Amîndoi am fost surghiuniţi din oraş, dacă mă înţelegeţi ce vreau să zic. Numai că pe dumneavoastră v-au chemat înapoi, iar eu sînt tot aici. Ce părere aveţi?
— Păi chiar că aşa este, a admis Gregorio. Dar, te rog, de acum înainte hai să ne tutuim. Ştii prea multe dintre secretele mele, iar eu de-ale tale, ca să ne tot dumneavostrim, de acord?
— De acord, domnule Faroni. Dumneavoastră nu sînteţi doar un rnare om, ci sînteţi,.. nu ştiu, sînteţi şi un... un sfînt, a spus Gil cu un glas gata să izbucnească în hohote de plîns şi a pus receptorul în furcă.
Era deja tîrziu, iar ploaia se oprise. Gregorio şi-a pus în ordine instrumentele de lucru, a suflat în lampa cu alcool, a ieşit pe alee şi a trecut pe poarta grilajului de la grădină. Vara era pe sfîrsite. Cînd a ajuns acasă, avea mintea golită, iar maxilarele şi tîmplele îi zvîcneau. Femeile deschiseseră uşa de la balcon şi stăteau de vorbă pe întuneric. Gregorio a salutat cu un mîrîit de oboseală, a traversat salonul şi s-a aşezat pe jilţul lui dintotdeauna. Timp de o clipă a căutat consolare în ritmul profund al respiraţiei sale. Prin mintea lui a trecut în zbor întregul proces al farsei, de cînd Gil i-a cerut ştiri despre lume pînă ce el, Gregorio, i-a vorbit despre intrarea lui clandestină în ţară. Calculase, cu o generoasă previziune, că nu risca nimic cu amăgirea lui Gil, însă de-abia acum începea să ia în consideraţie faptul că realitatea îl ajunge din urmă şi îl pedepseşte întotdeauna pe fugar. Nu se simţea în stare să se sprijine pe profilul de erou. „Dumneavoastră nu sînteţi doar un mare om, ci sînteţi şi un sfînt", şi-a amintit Gregorio. A desfăcut fraza în cuvinte, căutîndu-i candoarea sintactică. „Sînteţi şi un sfînt", a repetat el, desfăcînd silabele în gură pînă le-a golit de sens.

Şi-a adus astfel aminte de luminoasele zile de şcoală din copilărie, cînd învăţătorul scria la tablă propoziţii chibzuite, pe care nu avea să le mai audă vreodată: „Sub salcîmul din spatele casei sînt şase scaune", „Gina citeşte sub salcie, iar Gelu priveşte cerul", „hohotele de rîs sînt hrana celor fericiţi." Şi-a amintit brusc toţi cei douăzeci de ani de cînd stă pe acelaşi jilţ, în penumbră, mirosind a găină. Timpul aplatiza totul, reducînd cei douăzeci de ani la o grimasă de disperare. Se simţea păcălit de scandaloasa scurtime a vieţii. „Patruzeci şi doi de ani", şi-a spus Gregorio. Femeile vorbeau tot în şoaptă, pe întuneric. Angelina l-a întrebat: „Dormi?" — Da, a răspuns Gregorio, cu asprime în glas

Capitolul X

In timpul toamnei el a completat, cu o spaimă dulceagă, imaginea lui Faroni. în ciuda relatării lipsite de claritate, Gregorio a simţit pentru prima oară prezenţa vie a eroului şi a împărtăşit cu Gil admiraţia pentru acel bărbat frumos şi neîmblînzit şi curiozitatea de a cunoaşte şi alte detalii privitoare la identitatea sa. însă nefiind capabil să se deosebească de el, i-a îngăduit lui Gil să facă echivocul infailibil, înainte de a aborda problema aspectului său fizic şi a modului de a se îmbrăca, şi ca să nu se trădeze prin francheţe, a căutat un portret de tinereţe care să-i servească de punte de legătură cu realitatea, în cutiuţa muzicală a găsit unul din timpul călătoriei de nuntă pe litoral. Zîmbeau amîndoi la aparatul de fotografiat. Aveau marea ca fundal şi ţineau în mîini un pumn de scoici, care se vedeau doar pe jumătate. Probabil că tocmai de aceea zîmbeau cu teamă, de-abia arătîndu-şi dinţii şi totodată ascunzîndu-i ca pe nişte părţi ruşinoase, dar şi ca un semnal de recunoştinţă, poate pentru că se aflau acolo împreună, cu mîinile pline de scoici şi pe malul unei mări primitoare. De atunci, se îngrăşase. Un ghemotoc de păr lins printre luminişuri luase acum locul părului întins, pieptănat cu cărare. Bărbia ascuţită, privirea limpede de-abia se mai ghiceau astăzi printre cărnurile sedentare şi ochii cu o privire tulbure. Umerii lăsaţi, cutele de grăsime, absenţa soldurilor, guşa incipientă îi dădeau un aer de şopîrlă lipsită de apărare şi împăcată cu propria-i înfăţişare.
Şi totuşi nu s-a lăsat învins de aparenţe. Cu portretul şi modelul alcătuit în visurile lui — generos în sinteză şi indulgent resemnat în faţa inexactităţilor din amintiri —, l-a

încurajat pe Gil să deducă singur descrierea. Gil a întrebat: „înalt?", iar Gregorio a răspuns: „da." Gil a întrebat: „Slab?", iar Gregorio a răspuns „da." Gil a întrebat: „Puternic?", iar Gregorio a

răspuns: „păi..."
— Atletic! a tranşat Gil. Vedeţi că nu mă înşel? Desigur, sînteţi şi frumos, nu-i aşa?
însă ajunşi aici, Gregorio l-a prevenit că, avînd în vedere faptul că clandestinitatea şi însuşi spiritul lui neliniştit îi cereau să-şi schimbe cu regularitate înfăţişarea, descrierea n-ar putea fi niciodată foarte exactă, fiindcă deşi avea, de exemplu, părul lung şi negru, uneori şi-l tundea la zero sau chiar simula chelia ori şi-l vopsea blond, după cum varia şi culoarea, mărimea şi forma bărbii, cînd are (acum nu are), iar uneori umbla chiar încovoiat, ca să-şi ascundă cît mai bine statura şi vîrsta.
— Aşa că, cum sînt de fapt? înalt sau scund? blond sau brunet? tînăr ori bătrîn? gras sau slab? frumos ori urît? Adevărul este că uneori, cu vremurile pe care le trăim, nici măcar eu nu ştiu.
— Oricum, aşa cum îmi închipui eu că sînteţi, sînteţi in-confundabil, a spus Gil. şi a tot continuat cu întrebările, pînă a nimerit semnele permanente ale identităţii lui: înalt şi atletic, cu ochi luminoşi şi cu o privire scrutătoare, plină de pasiune şi inflexibilă, profil clasic şi visător, cu o expresie de siguranţă şi cu un mers elegant.
într-o zi de iarnă s-au apucat să cerceteze îmbrăcămintea. Gregorio s-a descris ca purtînd un costum sport: adi-dasi, pulover de lînă, pantaloni de culoare deschisă, dintr-un material moale, şi bonetă de marinar. Modelul din revista din care se inspirase (decupase pagina şi o ţinea în faţa ochilor) era un tip tînăr, cu ochelari de soare, sprijinit de bordul unui iaht, cu soldul ieşit în afară şi zîmbind seducător spre o fată îmbrăcată în costumaţie de tenis şi care venea în fugă, dinspre fundalul fotografiei, cu braţele ridicate şi cu părul liber, minată parcă de bucuria unei veşti de zile mari. Exceptînd asemenea ocazii, Gregorio se îmbrăca neglijent, aşa cum se văzuse şi în visurile lui: eşarfă la gît, ochelari negri, pălărie moale, cu borurile lăsate şi gabardină cu revere.
183
— Trebuie să fiţi tare sprinten, a spus Gil, luminat *de* descriere.
— Mă rog, mă mişc cu rapiditate cînd e cazul — a glumit Gregorio, împăturind fotografia din revistă —, însă eu sînt mai degrabă un om reflexiv şi solitar.
— Un om sprinten şi solitar, *e* nemaipomenit! a spus Gil. şi eu eram sprinten cînd locuiam la oraş. Cine nu este acolo un bun sportiv? Parcă eram de elastic. Dar acum, mişcările mele sînt stîngace.
S-a oprit şovăielnic.
— Coapsele mele sînt foarte groase, a spus el, şi am un pic de burtică.
— Aspectul fizic nu are nici un fel de importanţă, a replicat Gregorio, convins de justeţea afirmaţiei sale. Şi Platon era gras şi ştiţi unde a ajuns.
— Dar, dar vă rog să luaţi seama la nume. Un Platon gras e de înţeles, e mîna destinului. Dar un Gil gras e caraghios, nu? Dacă eu aş fi un predestinat, sau as fi slab, sau m-aş numi Gilon. Trebuie să-ţi meriţi numele, nu credeţi că-i aşa?
— Astea sînt fleacuri. Ar trebui să-ţi schimbi numele, dacă te obsedează atîta. Ce părere ai dacă de-acum înainte eu ţi-as zice Dacio, care este un nume care nu te angajează la nimic şi care nu este nici pentru graşi, nici pentru slabi?
— Dacio, a spus Gil, visător.
— Dacio Gil.
— şi al doilea nume de familie?
— Ce zici de Pizarro? Dacio Gil Pizarro.
— Nu. A mai fost un Pizarro.
— Atunci, Monroy! Dacio Gil Monroy!
— Ar fi frumos, a murmurat Gil.
— închipuie-ţi raţionamentul despre corb cu numele tău complet dedesubt: *Cugetări alese.* De *Dacio Gil Monroy.* N-o să-mi spui că nu-ţi place cum sună.
— îmi place, dar cine o să dea crezare? E imposibil!
— Dimpotrivă, e cel mai uşor lucru din lume. Pe viitor, cînd o să mai cunoşti pe cineva, recomandă-te cu noul tău nume. Pune-te în evidenţă, omule! Ceea ce contează este spiritul. Pentru mine, de acum înainte eşti Dacio Gil Monroy, chimist şi filozof.
I 184
— Sînteţi foarte generos, a spus Gil.
— Să lăsăm modestia pentru cei slabi. Nu mi-ai zis oare că în fond eşti un tip dur?

— Dacă trebuie, sînt o hienă.
— Păi, hotărăşte-te: Dacio Gil Monroy. Acum trebuie să faci ceva ca să-ţi meriţi numele.
— Asta voiam şi eu să vă zic. Şi ce pot face eu? se lamenta Gil.
— Fă-ţi noi cărţi de vizită, cît mai repede posibil, cu noul tău nume şi cu noua ta profesie. Pe urmă, mai vedem noi.
— Dar asta-i o înşelătorie.
— Şi ce dacă! în plus, minciuna şi adevărul sînt lucruri relative, asupra cărora filozofii n-au căzut de acord. Tu ai cugetări şi ştii şi ceva chimie, nu? Iar pe de altă parte, pe viitor am să-ţi recomand cărţi care să te convertească într-un om realmente cult. Şi atunci, unde-i minciuna?
— Să o fac? Să pun şi că sînt chimist? a spus Gil, îndoin-du-se.
— Fireşte. O să ai timp destul după aceea ca să devii demn de aceste titluri. Iar pentru asta, e nevoie înainte de toate să ai încredere în tine însuţi. Dacă-mi trimiţi cartea ta de vizită, ţi-o trimit şi eu pe a mea.
— Atunci, s-a făcut! a strigat Gil.
— Aşa-mi place. Vezi? începi să ai deja un comportament pe măsura lui Dacio Gil Monroy. Ca să ajungi departe, trebuie să începi prin a avea o părere bună despre tine însuţi.
— Vă mulţumesc, domnule Faroni. într-adevăr, de asta am nevoie.
Gregorio şi-a închis carneţelul şi şi-a adunat puterile pentru a-şi lua rămas-bun.
— Pe luni, Dacio, a spus el, şi a rămas o clipă pe gînduri, căutînd o frază reală şi solemnă ca să pună capăt acelui scurt capitol dintr-o joi de iarnă.
L-a năpădit însă din nou oboseala absurdului şi a sim-ţit-o cu intermitente cîtva timp, în vreme ce Gil cerea instrucţiuni pentru a reprezenta cu succes noua sa identitate, iar el vorbea acum fără să mai aibă nevoie de carneţel, pentru că întrebările erau atît de uşoare, încît răspunsul venea de la sine: „Vă pieptănaţi? Cu pieptenele sau cu mîna? Cînd
185 l
vă aşezaţi, staţi picior peste picior? Scrieţi noaptea? Lăsaţi unghiile să crească? Faceţi gimnastică dimineaţa, cînd vă sculaţi?" Iar Gregorio, ca să-i dea farsei un aer de autenticitate, a început să se pieptene cu rnîna, să-şi lase unghiile să crească şi să facă gimnastică în fiecare dimineaţă. Aceste cîteva schimbări introduse în obiceiuri l-au înviorat cîteva zile, însă oboseala produsă de născociri, povara iluziilor şi semnele de rău augur îl aruncau deseori într-o tristeţe fără leac. începuse să se sature de închipuirile nocturne şi să se ruşineze de obiceiurile lui dintotdeauna. Uneori, numele lui fictive îl umpleau de invidie, întrebările lui Gil i se păreau cîteodată insuportabile şi cu fiecare zi devenea tot mai laconic în răspunsuri. Hotărît lucru, se săturase de irealitate, în plus de asta, trecuse bine de patruzeci şi trei de ani şi se considera un tip fără noroc, în seara cînd — pe vînt şi ninsoare — a ieşit de la tipografie cu cărţile de vizită („AUGUSTO FARONI. Scriitor. Inginer. Muzician. Poliglot", iar în colţul de jos: *Cafeneaua Eseiştilor),* i-a căzut pe jos cutia, la o răscruce unde se zbătea vîntul. Erau trei sute de cărţi de vizită şi s-a aplecat repede să le adune. Pe unele le-a luat vîntul (le-a văzut zburînd pe carosabil, căzînd în balcoane, ur-cînd în vîrtejul de pe acoperişuri), altele au rămas în mocirlă, iar altele au fost culese de cîţiva curioşi care s-au oprit să le citească cu o expresie de uluială. A recuperat doar o sută şi a luat-o la goană, făcînd gesturi din care se înţelegea că nu-i pasă. Unui trecător care se afla ceva mai încolo şi care i-a înmînat cîteva cartonaşe murdare, i-a spus: „Nu-i nimic, era o comandă pentru a face o farsă cuiva", şi nu s-a oprit să le ia.
S-a întors acasă cătrănit foc. Stînd faţă în faţă, în genunchi, femeile se rugau pe întuneric. Gregorio s-a aşezat în salon, cu faţă spre stradă, fără a se opri cu privirea nicăieri: se uita în gol şi se prefăcea că se gîndeşte. S-a ferit de ispita de a se opri la amintirile de demult. N-a auzit rugăciunile mamei, pline de perseverenţă nemărginită, nici n-a răspuns la întrebările directe pe care Angelina i le-a adresat cînd şi-a terminat rugăciunea: „Te doare ceva? Vrei să cinezi acum?" Obligat de aşteptarea răspunsului de către Angelina, i-a spus doar: „Nu mi-e foame, mă doare capul." Aşa că l 186
n-a cinat şi a luat două aspirine, stînd în chiloţi la marginea patului, în timp ce-şi privea picioarele cu o mirare inocentă. Cum s-au culcat, Angelina a încercat să-i mai pună o întrebare:
— Gregorio, a spus ea.
însă Gregorio s-a răţoit la ea:
— O să mă strigi mereu Gregorio? iar întrebarea n-a mai fost formulată.
A doua zi i-a trimis cartea de vizită lui Gil, care, la rîn-du-i, i-a trimis-o pe a lui cu următoarea postă: „DACIO GIL MONROY Comis-voiajor. Chimist. Filozof."

Era marţi. Joi, nefiind în stare să înfrunte dialogul despre noile identităţi, n-a răspuns la telefon. A sunat de zece ori şi şi-a ţinut respiraţia, ca să împiedice trecerea ţîrîitului telefonului la etaj. Nu s-a simţit în siguranţă decît cînd a trecut de grilajul de la grădină. Era începutul lui decembrie, iar străzile se şi pregătiseră de Crăciun, însă el de-abia sesiza acest detaliu. Mergea repede şi adîncit în gîndun. şi în acea seară s-a culcat fără a mînca şi fără să-l mai doară ceva.
S-a pregătit pentru a aştepta ziua de luni, fără amărăciune, fără iluzii, dar s-a pomenit copleşit pe neaşteptate de o nelinişte tulbure, care începuse să-i devină uşor familiară. „Nu mai pot continua să-l păcălesc pe Gil. E o nebunie, o batjocură! E o ticăloşie! Dar, Doamne Dumnezeule, cum de am putut să mă cobor într-atît?" Acesta era singurul lucru pe care reuşea să şi-l spună. Duminică a ieşit la plimbare prin cartier. S-a oprit la intersecţia unde, într-o vară îndepărtată, în care descoperise poezia, văzuse un scut de piatră şi un balcon cu muşcate şi cu viespi. Scutul era tot acolo. Nu i-a sugerat nimic, nu i-a inspirat nici măcar o uşoară emoţie. Nu înţelegea cum de, cîndva, a putut să i se pară misterios şi poetic. A încercat atunci, din nou, să-şi amintească melodia habanerei. A început, în zadar, să o fluiere. N-a putut răscumpăra din uitare nici numele de atunci, cum ar fi de exemplu, parola pe care o născocise pentru a fugi pe insuliţa lui sau pseudonimul poetic pe care i-l dăduse Ali-ciei. Acea revelaţie neizbutită din trecut l-a învrăjbit şi mai tare cu prezentul. „Nu sînt demn de mine, de cel care am fost", se gîndea el, şi atunci *a* închis ochii şi şi-a adunat tot

curajul pentru a-şi spune: „Eşti un ratat, un impostor, eşti bătrîn şi ţi-ai irosit viaţa, ţi-ai risipit averea şi eşti un trădător şi o lepădătură." Iar ura pe care o simţea faţă de sine însuşi s-a întors împotriva lui Gil. „Sînt un ticălos şi trebuie să mă purific", şi-a tot repetat el, cu încăpăţînare, înainte de a se înapoia acasă.
— Pe unde ai fost? l-a întrebat Angelina.
— Pe aici pe unde am mai fost şi altădată, a răspuns el, cu gesturi teatrale.
Luni s-a trezit furios la culme, pe întreaga lume.
— Sînt Gil, s-a auzit în telefon glasul fonfănit, de copil minune.
Gregorio nu avea putere să răspundă.
— Sînt Gil. Mă rog — a şovăit el, o clipă —, adică vreau să spun Dacio. Dacio Gil Monroy.
A urmat o pauză lungă.
— Mă auziţi?
— Da.
— Ce s-a întîmplat joia trecută? Am sunat, dar nu eraţi.
— Care joi? Ah, da, am fost plecat.
— Da. în călătorie, nu? Mi-am închipuit eu. Gregorio n-a răspuns. A auzit bum-bumul din subsol, ca o linişte cu coşmaruri. S-a uitat în jur, iar lucrurile i s-au părut că au grosolănia idilică dintr-o vinietă de copil. „Pe acel drum al vacilor blonde", şi-a amintit el, fără să vrea.
— Am primit cartea dumneavoastră de vizită, a spus Gil. Am arătat-o la toată lumea. Or să mi-o tocească, tot uitîn-du-se la ea. O arăt şi le spun: „Acesta este marele Faroni", şi nu mai spun nimic altceva, din prudenţă.
— şi eu am primit-o pe a ta, a spus Gregorio, cu un glas ca de pe altă lume.
— V-a plăcut? în cele din urmă am pus şi comis-voia-jor. M-am gîndit că Dacio este filozoful, Gil comis-voiajo-rul, iar Monroy chimistul. Totul, într-o singură persoană, ca în taina cu Sfînta Treime. Eu sînt deja cam mare, şi la vîr-sta asta omul trebuie să mai cerşească totuşi cîteva firimituri de demnitate, pentru a se putea descurca în viaţă. Vă rog să mă înţelegeţi. Eu accept numele de parcă aş primi o pomană. Iar acest lucru mă cam face să-mi fie ruşine, chiar dacă

mă şi umple de mîndrie. Dar, ca să fiu sincer, adevărul este că mă simt alt om. Vorbesc cu o mai mare siguranţă şi pe un ton mai răspicat.
Gregorio n-a spus nimic, însă brusc s-a simţit cuprins de o ură oarbă şi turbată împotriva lui Gil, care îl pusese în acea
situaţie.
— Bineînţeles că n-am arătat-o încă nimănui. Nu îndrăznesc. Mă uit la ea pe ascuns şi deocamdată mă mulţumesc cu atît.
A aşteptai în zadar un răspuns.

— Deci aţi fost în călătorie. Vreo conferinţă, cumva? Gregorio a cumpănit plenitudinea cuvintelor sale.
— Nu cred că relaţia dintre noi merge pînă într-acolo în-cît să răspund la toate întrebările tale, a spus el, cu o secretă euforie.
— Vai, scuzaţi-mă, a spus Gil, fîstîcindu-se. Nu voiam
să vă supăr.
— Uite, a adăugat el, ca să atenueze excesul, am probleme şi sînt prost dispus.
— Da, bine, vă înţeleg. Artiştii trebuie înţeleşi, eu mereu am zis asta. Dumneavoastră sînteţi un geniu şi nu trebuie să vă dezvinovăţiţi. Vă daţi seama, cum să nu vă înţeleg, dacă ţineţi conferinţe peste tot! Joi, cum nu răspundeaţi la telefon, m-am gîndit că veţi fi plecat de la Belson, că v-aţi întors în străinătate sau că aţi fost arestat şi că eu n-o să mai pot vorbi niciodată cu dumneavoastră. Nu ştiu, îmi venea să plîng, mă gîndeam că nu merită să mai trăiesc. A fost cît pe ce să rup cărţile de vizită, pentru că fără dumneavoastră eu nu însemn nimic, nu sînt nici Dacio, nici Gil, nici Monroy, nu sînt nimic.
Gregorio simţea cum ciuda se întoarce împotriva sa. Şi ca să se urască şi mai abitir, a spus:
— Uite, Gil, nu sînt dispus să accept această responsabilitate. Am multe lucruri de făcut şi am început să mă cam satur de întrebările şi de tînguirile tale. Aşa că de acum înainte zi-mi Olîas şi să ne limităm strict la relaţia comercială,
ne-am înţeles?
A cerut comanda, a notat-o cu litere ilizibile, a vrut să spună „pe joi", dar i-a ieşit „pjo" şi a pus receptorul în furcă.

A plecat cu bum-bumul răsunîndu-i în cap. Ca în fiecare zi, de mai bine de unsprezece ani, a încredinţat memoriei paşilor întoarcerea în sînul familiei. Era îngîndurat şi şi-a spus: „Ce ticălos eşti, să-l tratezi aşa pe un om ca Gil, ce neruşinat, ce canalie-mi eşti! Eşti josnic, eşti al dracului!" Mergea repede şi cu mişcări de pasăre beată, însă cînd a traversat bulevardul s-a oprit, cu mintea tulbure, şi a băgat de seamă că oraşul este împodobit de sărbătoare, în copaci străluceau becuri multicolore, vitrinele era fragmentate de scînteieri, iar tramvaiele treceau pe sub arcuri luminoase, care bolteau bulevardul. Lumea mergea agale, dorind parcă să-şi irosească timpul şi îndreptîndu-se în orice direcţie. Atunci, fără a avea curajul de a lua vreo decizie, a oprit un bătrîn şi l-a întrebat pe unde vine cafeneaua Hispano Expres. Bătrînul i-a arătat sinuozităţile traseului de parcă şi-ar fi croit drum înotînd printr-un rămuriş. Gregorio s-a pierdut prin mulţime şi apoi s-a retras pe o margine. A luat-o pe străzi care dădeau unele într-altele, astfel că de mai multe ori a dat peste acelaşi arc luminos, aceleaşi chipuri şi aceeaşi placă unde, pe un fond negru, era scris numele unui specialist în boli venerice. O străduţă l-a condus de trei ori spre o deschizătură pe unde se vedea o navă plină de lume care asculta, cu profilurile în extaz, vreun orator ascuns în înălţimi.
După ce a hoinărit îndelung şi a ajuns ca la fiecare pas să simtă oboseala întregului drum străbătut, a intrat într-o piaţă şi a văzut cafeneaua: mai întîi numele (CAFENEAUA HISPANO EXPRES, cu litere geometrice, de culoare verde neon), apoi geamurile încărcate de lumini şi, în sfîrsit, oglinzile care reproduceau, ca în visuri, glasurile şi chipurile asistenţei. S-a apropiat, înăuntru erau grupuri de femei care i s-au părut văduve înstărite sau domnişoare de pension şi (în contrapunct parcă) grupuri de pensionari cufundaţi într-o tăcere melancolică. Mai era şi o masă de tineri: în zona mai luminoasă se vedea clar — după culorile şterse ale fularelor şi după bloc-notesuri — că aceia sînt artişti. S-a plimbat în sus şi în jos, aruncînd înăuntru priviri furişe, în cele din urmă s-a hotărît să intre: s-a strecurat printre uşile giratorii şi a cerut un pahar de anason. De la tejghea, distanţa i-a făcut una dintre figurile ei: acum, artiştii păreau mai 190
mici. Formau parcă o imagine pastorală pe o farfurioară, în jurul ieslei, după tradiţia catolică, dar în acelaşi timp cîs-tigaseră în importanţă, pentru că o oglindă îi repeta cu adevărata lor mărime şi, prin intermediul altor oglinzi, le proiecta gesturile pe un fundal de coloane, ciubuce şi rozete. S-a uitat îndelung la ei prin paharul de anis. O apă cenuşie sau murdară coborîse pînă la înălţimea feţelor lor, pă-tîndu-i ca într-un vis. I s-au întipărit în memorie cîteva detalii: scaune maro, din lemn, natura moartă cu fructe şi potîrnichi, sofale din catifea verde pal. Prin urmare, aceea era cafeneaua din frămîntările lui nocturne, pe care el, iniţiativă proprie, o denumise Cafeneaua Eseiştilor. Lumea după care tot tînjea Gil. Aici (unde nu exista tribună, nici estradă, nu era nimic care să trădeze solemnitatea

locului) îl aclamase lumea strigînd „să vorbească Faroni, poetul, fiinţa blestemată, călătorul universal!" I s-a părut că toţi cei de acolo sînt nişte intruşi sau că Gil este un nebun ori că cenaclul se desfiinţase cu mai mulţi ani în urmă. S-a uitat în van după tabloul cu farul marin. Sofalele, care pe vremea lui Gil erau roşii, acum erau verzi, exact cum şi le închipuise el. A oprit un chelner, slab şi sumbru, şi l-a întrebat: „Cînd se ţine cenaclul?" Chelnerul a digerat întrebarea pînă la ultima silabă. De-abia atunci a răspuns: „Sîmbătă", de parcă tocmai rezolvase o enigmă. A plătit imediat şi a pornit-o spre casă.

Deci acela era locul pe care îl recrease, cu meticulozitate, pentru Gil. Iar cel care mergea aplecat şi cu pas grăbit, lipit de pereţi, şi care bătea drumuri îndepărtate şi traversa pe sub arcuri luminoase, ocolind mulţimea îmbrăcată de sărbătoare, oprindu-se pe neaşteptate, adumbrit de presimţiri şi cu un gînd nedesluşit tremurîndu-i în pleoape, era el, Gregorio Olias. Acesta e numele celui care şi-a încetinit mersul şi, într-o singură clipă, a reuşit să vadă derulîndu-i-se prin faţa ochilor întreaga viaţă. S-a uitat cum cad ultimele frunze din copaci. S-a oprit lîngă vînzătorii de stilouri şi de brichete, lîngă chioşcurile Asociaţiei Naţionale a Orbilor şi lîngă cele de ţigări, toţi prinşi într-o activitate monotonă şi febrilă.

191 |

A mai văzut un tip stînd pe vine, un adevărat campion al oboselii, şi un amărît numărîndu-şi mărunţişul, ca un mare erudit al strîmtorării, şi căruia nu-i ieşeau socotelile. A văzut de asemenea doi paria lungiţi lîngă un perete, stă-pîni ai unui ou fiert şi ai unei sticle de bere. Rîdeau de lume şi ca să se distreze şi mai bine, arătau cu degetul spre trecători. De fapt, ca să rîdă, nici măcar nu mai trebuia să se uite la oameni: era suficient să-şi privească degetul. Iar dacă cineva îşi încrucişa privirea cu a lor, ei arătau înspre ou şi sticla de bere, ca şi cum acestea ar fi fost nişte talismane. Stăteau acolo, ciopliţi parcă în substanţa lor proprie şi intimă, ca doi vrăjitori care îşi parodiază vremurile de strălucire. S-a apropiat ca să cerceteze cu privirea magazinele de antichităţi, în ale căror vitrine se înghesuiau imagini religioase, puşcoaie şi archebuze, obiecte de aramă şi alte mii de nimicuri, valabile încă pe vremea copilăriei lui: pirostrii, candele, lămpi cu gaz, piuliţe, curse de şoareci, irigatoare, colivii, mobilier stil, rame de fier, triciclete şi altele, ale căror nume nu le ştiuse niciodată. Pe lîngă el a trecut un bărbat cu cîrnaţi atîrnîndu-i de un braţ şi cu o coşniţă cu brînză dusă pe umăr. „Cîrnaţi! Tobă! Brînză şi urdă! Miere şi frunze de dafin!" aşa striga, mergînd agale şi solemn. O mulţime de oameni necunoscuţi umpluse străzile. Barurile îşi puseseră în funcţiune maşinile de gătit, iar unii vindeau gogoşi la intrare: sub o copertină, un bărbat întorcea gogoşile cu un beţişor de răchită. Alături, un bătrîn îşi instalase tone-ta cu jucării mecanice: răţuşca înotînd, puişorul care ciuguleşte, broasca săltăreaţă, balerina care dansează. „Răţuste, puişori, broscuţe şi balerine cu cheiţă, pentru fetite şi băieţei!" A văzut interiorul unei cafenele americane şi o tînără chelneriţă avînd legată la spate o fundă mare, de ambalaj de lux. Niciodată nu i se mai păruse lui Gregorio oraşul aşa de plin de arome interzise. Fără să-şi dea seama, începuse să imite pasul cu care mergea în închipuirile lui. Ba chiar s-a încumetat să se privească cu coada ochiului într-o oglindă, lucru pe care evitase să-l mai facă de cînd îi descrisese lui Gil înfăţişarea lui. Un sentiment cunoscut, de uşurare, îi împingea umărul prin mulţime.

192

Ceva mai încolo, zarva a dispărut, în cele din urmă, a ajuns într-o mică piaţă pietruită, străjuită de o biserică ce întuneca totul în jur, rezervînd pentru sine un anumit fel de lumină, de tristeţe supranaturală. Chiar atunci a început să bată undeva sus un clopot, ca neliniştea unui avar care observă că-i lipseşte sacoşa şi cere ajutor cu mare tărăboi. S-a aşezat pe o bancă şi îndată ce nu s-a mai auzit clopotul, şi-a spus: „Nuci de primăvară." Şi imediat a început să fredoneze habanera pe care o învăţase de la unchiul său şi a cărui melodie încercase zadarnic, timp de mai mulţi ani, să şi-o aducă aminte. Şi şi-a zis: „Ondina, Crispinela", şi alte nume de pe vremea cînd era poet. A pierdut atunci simţul timpului. I s-a părut că mai este încă adolescent, că visase anii tinereţii şi ai maturităţii şi că tocmai s-a trezit. Cuprins subit de o proastă dispoziţie, s-a întors grăbit acasă. în penumbra de pe hol sclipea o oglindă; în aer plutea ceva ca o ordine cu spaimă în profunzimile din dormitoare. Fără să scoată o vorbă, a căutat şi a dus în salon cutia de pantofi unde îşi ţinea versurile uitate ale adolescenţei. A scu-turat-o de praf şi a deschis-o cu aceeaşi solemnitate cu care mama îşi deschidea odinioară lădiţa ei, cu amintiri din cei mai buni ani. Mama se culcase deja, iar Angelina, care îl aştepta, a dat să întrebe ceva, dar Gregorio nu i-a dat răgazul să termine.

— Nu vreau să cinez, nici nu mă doare nimic, a spus el.
A desfăcut cu migală nodurile şi a pus capacul deoparte. Şi-a recunoscut scrisul de adolescent palid şi a citit pe prima foaie numele lui complet, data naşterii, semnul zodiacal şi, cu trăsături mai mari, pseudonimul de poet, iar mai jos, numele iubitei şi un desen cu o pasăre şi o floare. A citit primele versuri. Uluit, le-a recitit de patru sau de cinci ori. Era ca şi cum cuvintele, pentru că n-au mai fost folosite, deveniseră criptice. Pe unele le uitase de acum mai bine de douăzeci de ani. Altele i s-au părut, inexplicabil, absolut noi. Cuvîntul „melancolie" i-a adus aminte de ultima rotire, epuizantă, a unei balerine, jucăria mecanică cu arc. „Paradă" (ce-o fi însemnînd? şi cum de era posibil ca un ţin-gău să-l întrebuinţeze cu atîta dezinvoltură?) i s-a părut că ar putea să fie vreo pasăre sau vreun demnitar ecleziastic

(„pe ram cîntă paradă, binecuvîntată, ilustră paradă")/ iar cuvîntul „reverie" avea ceva în felul cum suna care îl făcea să semene cu un obiect delicat sau chiar cu visul, dar înfăşurat în celofan. După ce şi-a învins mirarea stîrnită de cuvinte (şi de ritm, care la fiecare vers părea că-l lasă la marginea unei prăpăstii), a retrăit sentimente care — acum îşi aducea aminte, nu fără durere — îi umpluseră zilele cu fiorii necunoscutului, ai infinitului şi ai eternului.
Aproape toate erau compoziţii de dragoste, dar erau unele şi pe teme filozofice sau pe un ton burlesc. La fund zăcea un teanc de foi sub titlul *Poem epic despre Alvar Niinez Cabcza de Vaca, „Conchistadorul Rătăcitor",* iar sub aceste foi, cele pregătite pentru Alicia: *Pentru Tine, Femeie, Dragoste disperată, de la poetul tău anonim, Augusto Faroni. Poet al Lumii şi al Neantului, al Dragostei şi al Lucrurilor, al Morţii.* „Doamne!", şi-a spus, gîndindu-se la adolescent, „ce s-a întîmplat cu tine? Ce-am făcut din tine?"
O veche tristeţe i-a înnegurat privirea. Trecuseră peste douăzeci de ani. De atunci, n-a mai cîntat toamna, nici n-a mai simţit constrîngerile drumului vieţii, dar nici nu şi-a mai chemat iubita cu nume secrete de păsări şi de flori. A legat cutia de pantofi, întrebîndu-se în schimbul a ce renunţase la toate aceste lucruri, ce anume se întîmplase de a intervenit o uitare atît de cumplită. A închis ochii. Toate vechile sale visuri de mărire l-au împresurat ca nişte monştri ai unei ispite diabolice. şi-a adus aminte de unchiul său, de nesaţul acestuia pentru nemurire din crepusculul vieţii, de amărăciunea spornică la care te sileşte o viaţă inutilă. L-a înţeles cu un sentiment de nestăvilită tandreţe, dar i-a înţeles şi pe bunic, şi pe tată, care, ca să scape de tortura rîvnei, şi-au dorit ceva atît de deosebit, încît, fiind de neatins, şi-au lăsat viaţa la amanet. I-a părut rău că nu s-a născut insectă, una dintre cele care-şi duc viaţa rozînd scîndură. S-a gîndit — muscîndu-şi buzele de durere în faţa evidentei — că ar fi putut să devină realmente un mare poet şi să călătorească şi să fie inginer în junglă şi multe alte lucruri ticluite pentru Gil. Şi toate acestea le-a văzut fără dificultate, încît l-au apucat frisoanele, frisoane de spaimă în faţa certitudinii propriilor sale erori. Pentru prima oară, timp de o clipă şi fără

ambiguitate, Gregorio a avut viziunea completă a vieţii sale şi şi-a dat seama că farsa este imaginea justă şi elocventă a debandadei care urmează după înfrîngere. S-a văzut pe sine însuşi, adultul care este acum, ca un intrus în viaţa adolescentului care fusese. A trebuit să respire adînc ca să scape de sufocarea pe care i-o producea un devastator sentiment de compasiune. Şi-a pipăit faţa, şi-a imaginat surprins fizionomia, descoperind în ea ceva care îi era cu totul străin, a luat cunoştinţă de temperatura şi de mirosul pielii şi de greutatea propriului trup şi a avut o senzaţie de multitudine, că sînt mai mulţi cei care sînt acolo şi se gîndesc, dezbă-tînd acelaşi lucru. I-a trebuit doar o clipă ca să întrezărească zilele rele care îl aşteaptă şi a crezut că o dată cu presimţirea, se dusese şi o parte din penitenţă, însă în acelaşi timp şi-a adus aminte şi de Faroni şi şi-a spus că în adîncurile vieţii lui exista un fel de grandoare şi că de fapt niciodată nu încetase să fie un adevărat artist. A respirat din adînc şi a au-zit-o pe Angelina dezbrăcîndu-se pe întuneric, în fîşîit de lenjerie şi bolborosit de rugăciuni nocturne. S-a dus şi el la culcare imediat.
— Atunci, cum vrei să-ţi zic, dacă nu te mai strig Gregorio? a întrebat ea.
— Treaba ta, a spus el, care se lupta din răsputeri să nu cadă în puţul frămînţărilor. Caută-mi un pseudonim. Şi, să ştii, de acum înainte nici eu n-o să te mai strig Angelina.
Se simţea inspirat la culme:
— De azi înainte te vei numi Marchambre.
— Marque? Ce prostie!
— Chiar aşa, domnişoara Marchambre. Dar o să-ţi zic doar Mar, iar din cînd în cînd, Violeta

Sălbatică.
— Tu nu eşti zdravăn la cap.
— Iar mie mi-ar plăcea să-mi zici, de exemplu, Gori sau Gorito. Sau, şi mai bine, Faroni.
— Hai, culcă-te!
— Ce mai e?
— Gregorio.
— Nu.
— Păi, atunci Gori, că mi-e totuna.
— Nu, Faroni.

— Păi, Faroni şi cum mai vrei.
— Noapte bună, domnişoara Mar.
Cum a adormit, a visat că un mesager intră grăbit în dormitor ca să-l înştiinţeze că migdalii au înflorit deja la Paris. Avea în mînă o candelă, iar după ce şi-a rostit mesajul, lumina s-a stins şi au rămas, plutind în întuneric, adevăratele sale cuvinte:
— Dar ce ţi-a venit acum cu migdalii? Nici un migdal! a spus Angelina.
Gregorio şi-a adus dm nou aminte de versuri şi de ha-baneră, dar şi de Gil. Un sentiment de îngrijorare l-a ridicat pe verticală. S-a sculat, s-a dus la baie, s-a aplecat înspre oglindă şi s-a cercetat de parcă ar fi vrut să-şi vadă măruntaiele.
Un singur rid i-a lăsat pe chip un labirint de dureri. S-a întors în dormitor şi a căzut imediat într-un somn negru, golit de imagini şi de cuvinte.

Capitolul XI

Episodul cu pantofii a fost ca şi cînd ar fi deschis cutia cu rele şi trecutul ar fi ţîşnit afară, iar înăuntru ar fi rămas doar ruşinea. Totul era de parcă s-ar fi întors în acea lună iulie, în al cărei labirint şi-a tîrît fără rost amărăciunea iubirii.
Primele sale tribulaţii au început chiar de a doua zi dimineaţa, cînd, descoperind pe chip o expresie ciudată, necunoscută pînă atunci, ceva ca un zîmbet de-abia perceptibil, de idol aztec, în care se confundau ambiguu perversitatea şi ironia, şi-a adus aminte că într-una dintre poeziile din adolescenţă, citită cu o zi mai înainte, afirma că aşa cum vîntul schimbă forma norilor, tot aşa şi timpul operează pe feţe pînă le şterge de pe cerul anilor. Acea grimasă îi întreţinea absurda iluzie pe care o avusese în seara dinainte că el este propriul lui străin, dar şi mai absurd i se părea să admită că acel chip fusese adolescent acum douăzeci şi cinci de ani. „Este ca şi cum eu aş fi propriul meu supravieţuitor", şi-a spus el, cu nelinişte.
Grimasa era ca o anticameră a unui strănut sau a unui mîrîit şi îndată ce Gregorio o vedea limpede, se şi estompa, camuflată, în consistenţa obişnuinţei, iar atunci expresia lui devenea familiară, era cea zilnică, dintotdeauna. O expresie care avea în ea ceva obscen şi totodată vrednic de milă, ceva semeţ şi rugător, iar într-una dintre grimasele pe care le-a făcut ca să se cerceteze din diferite perspective, i s-a părut că seamănă cu un copil gras, lipsit de candoare. „Sînt bătrîn şi vlăguit", şi-a zis el. „Sînt un impostor şi un naufragiat." Iar amărăciunea lui a devenit atunci insupor-

tabilă, după cum şi penitenţa pe care *se* gîndea să şi-o impună era exagerată. Din fericire, cuvintele pe care le pregătea pentru a se demasca în faţa lui Gil erau atît de neîndurătoare, încît a fost repede cuprins de un sentiment de uşurare la gîndul că este bătrîn şi nefericit.
A închis ochii ca să-şi trăiască durerea din plin şi să rămînă numai cu sine însuşi. Pentru o clipă, s-a gîndit, fără să se mire, chiar la sinucidere. Chiar dacă nu se putea bucura de triumful îndrăznelii sale, a cugetat el, nimic nu-i stătea în cale să-l savureze anticipat. Ca să nu mai zăbovească în mizeria prezentului şi, fără alte consideraţii care ar putea să altereze o asemenea magnifică intenţie, a fixat termenul peste o săptămînă, cînd urma să se arunce de pe terasa locuinţei, noaptea, lăsînd în urma sa un bilet, în caietul lui de ficţiuni, de care, între timp, aproape că uitase, urma să înceapă a doua zi să schiţeze mesajul.
Iniţial, a şovăit dacă să se adreseze Angelinei sau lumii, însă înainte de a întrevedea măcar formula de început, şi-a dat seama că oricum nu vor conta adevăratele cauze ale morţii şi a rămas uimit de sine însuşi cînd a inventat altele, admirabile, de parcă, inconştient, s-ar fi gîndit la reacţia lui Gil. Şi cum

avea să semneze? Gregorio Olias sau Augusto Faroni? Dar dacă îi lasă un bilet lui Gil sau îi spune la telefon că l-au încolţit zbirii Generalului, insinuînd astfel ipoteza unei morţi eroice? Ispita de a face din moarte ultima lui minciună l-a umplut de groază. S-a gîndit că o clipă de bună-cuviinţă ar putea salva demnitatea unei întregi existenţe. Se va adresa Angelinei, în termeni simpli, cu modestie, ceva de genul *Dragă Angelina, îmi pare nespus de rău, dar nu mai suport. lartă-mă, Gregorio.* Dar nu, măreţia proiectului său refuza un mod anonim de a părăsi lumea, gîndin-du-se mai degrabă la adultul Gregorio decît la poetul din adolescenţă. Pentru că de fapt cel care se sinucide este adolescentul, numai că o face cu douăzeci şi cinci de ani mai tîrziu. Iar ca să sugereze acest lucru, urma să-şi cumpere îmbrăcăminte după moda de atunci şi să se prăbuşească în gol cu cutia de pantofi, cu chitara, cu atlasul, cu enciclopedia şi cu dicţionarul, iar în bilet să spună: *Neputînd să su-*

pravieţuiesc propriei mele morţi, îl omor şi pe naufragiat. Prin acest act suprem de onoare, s-a simţit purificat.

A venit însă Crăciunul şi cîteva zile Gregorio a reuşit să mai scape de chinurile de impostor, împreună cu familia, a luat parte la slujbele religioase şi şi-a auzit glasul răguşit intonînd imnuri, înălţînd litanii, a cumpărat anason, cidru şi marţipan, a cîntat colinde, a cîntat la dairea şi s-a comportat peste tot ca un om blînd şi fericit. Iar în noaptea de Crăciun au venit la ei acasă nişte vecini cu colindul, avînd la ei un buhai, şepci de hîrtie şi panglici care fluturau, el a deschis petrecerea dansînd un bolero cu mama, care orbise, dar se îmbrăcase ca o regină în exilul prezentului, iar la sfîrşit a făcut o reverenţă ca la curtea regală şi toţi au aplaudat, încît Gregorio a trebuit să-şi repete salutul de trei ori. La douăsprezece noaptea şi-au mîncat strugurii, iar înainte de ultima bătaie a clopotului, o bătrînă îmbrăcată în negru a început să se piardă cu firea şi să spună că acesta este ultimul ei Crăciun.

— Toată lumea să se veselească! a strigat cineva.

Cu toate că au început să bată iar din palme şi să danseze pe ritmurile la modă transmise la radio, bătrînă se smiorcăia şi dădea din cap de parcă fusese iluminată de fulgerul unei certitudini. Gregorio şi-a adus şi el aminte de fiinţele iubite şi dispărute, iar dorul de copilărie i-a anihilat cheful de a mai trăi. S-a simţit singur, singur printre străini, fără prieteni şi fără iluzii şi încurcat într-o reţea de minciuni demne de toată mila.

— Toată lumea să se veselească! a strigat iar cineva. Nimeni n-ar voie să fie trist!

Gregorio a început atunci să bea fără măsură şi să facă pe jovialul. Glasul i s-a mai stins, a făcut glume, a dansat de unul singur bătînd din palmele ridicate, a făcut echilibristică cu un pahar pe frunte, iar în cele din urmă şi-a slăbit nodul de la cravată, şi-a scos haina şi, în mijlocul adunării, a dansat o rumbă flamenco, bătînd tactul cu pantofii, cu figuri complicate şi cu mişcări din trunchi, încurajat de succes, le-a făcut semn cu mîna, acum o să vedeţi voi! Mă-surînd distanţa ca un taur la coridă, s-a dus după chitară, s-a întors în zigzag, a scuturat praful de pe ea, a acordat-o

si a cîntat habanera. Glasul i-a ieşit cam aspru, dar chiar şi aşa a fost aplaudat cu entuziasm. Cineva a spus tare, ca să fie auzit de toată lumea:

— şi ce mutulică se ţinea acest don Gregorio!

Mama şi-a adus aminte imediat de noaptea în care defunctul ei soţ i-a făcut curte cu şaizeci de violonişti, îmbrăcaţi toţi în costume de căpitani de marină.

— A cîntat o romanţă cu mîmile lipite de inimă, iar la sfîrsit eu am ieşit şi i-am aruncat o orhidee, pe care el a dus-o la buze, în vreme ce instrumentiştii cîntau undeva în spate un vals şi se mişcau ca valurile.

Pe măsură ce vorbea, Gregorio imita serenada, iar cînd a mimat cîntatul la vioară, se mişca de parcă era legănat de pale de vînt. Toţi cei de faţă şi-au stăpînit rîsul; pînă şi Angelina a luat o expresie de parcă voia să spună că are un bărbat incorigibil. Mama, care percepea silueta şi mişcările lui Gregorio, a crezut probabil că este fantasma în care se incarnează amintirile ei şi a spus:

— Mi se pare că-l văd, un bărbat straşnic, sub balcon — şi toţi au izbucnit în rîs, inclusiv bătrîna pentru care nu mai exista un alt Crăciun.

Şi-au făcut urări, iar cineva a propus ca fiecare să iasă la mijloc şi să spună cîte ceva hazliu. Le-a trecut rîndul tuturor, printre glume, cu imitarea unor animale şi ghicitori, iar cînd s-a ajuns la Gregorio, acesta ţinea deja pe genunchi cutia de pantofi, din care a scos o poezie serioasă şi alta caraghioasă, pe care le-a citit cu poticneli de comic care merge pe frînghie.

— Ca să vezi ce ascundea acest Gregorio! Deschizîndu-şi braţele ca un preot, Gregorio a făcut un

pas în faţă şi le-a zis:
— Gregorio? Domnilor, de fapt adevăratul meu nume este... Farom!
Cei de faţă au izbucnit în rîs: excentricitatea i-a înveselit.
— Dar ce înseamnă asta? a întrebat cineva.
— E un nume italienesc, a răspuns Gregorio, şi nu înseamnă nimic. Este ca o floare, care doar miroase şi atît. Sînt multe nume pe lume.

Iar după ce a tras o duşcă zdravănă de anason, *a* adău-gat:
— Iar doamnei mele să-i ziceţi de-acum domnişoara Mar, iar soacră-mea va fi de azi înainte Doamna Muză.
Şi le-a schimbat numele tuturor celor prezenţi. Bătrînei, care se numea Clementina, i-a pus numele de dona Celeste, iar cîinelui i-a dat numele de Revilla, în memoria bunicului său.
— Iar lui don Isaîas cum o să-i zici? l-a întrebat cineva.
— Don Isaîas?
— Da, bătrînul de la şase, cel care nu mai iese din casă.
— Păi lui o să-i zicem Diogenes Casiano.
Cuiva, pe nume Abilio Rata, căruia norocul i-a sortit să fie numit în acea seară Octaviano Murillo Quesada, nu i-a plăcut jocul şi a avertizat cu ostilitate:
— Să lăsăm numele aşa cum sînt.
— Hei, acum şi dumneavoastră! a spus Gregorio. Un nume nu deranjează niciodată pe nimeni. Dacă cineva se numeşte Abilio Rata nu înseamnă că nu poate să se cheme şi Octaviano Murillo Quesada.
— Tata se numea Rata, iar eu sînt tot Rata, un nume cm-
stit.
— Dar mie — a spus bătrîna — zău că-mi place dona Celeste, deşi ceea ce mi-ar fi plăcut şi mai mult ar fi fost să mă cheme Măria Cristina.
— Păi îl puteţi considera deja al dumneavoastră! a intervenit Gregorio. Dona Măria Cristina Celeste. Nu vedeţi că numele nu costă bani?
Şi-au luat rămas-bun în zori, pe scară, chemîndu-se pe noile lor nume, iar ultimul care a plecat, s-a întors spre Gregorio, de la etajul de jos, şi a strigat:
— Noapte bună, Faroni!
Cînd au rămas singuri, Gregorio şi Angelina şi-au lipit capetele ca să se uite cum ninge afară. Angelina îşi pusese o cămaşă de noapte cu flori, iar Gregorio le număra cu degetul şi fiecăreia îi punea un alt nume.
— Apoi vom face acelaşi lucru cu fulgii de nea şi cu puricii căţelului. Iar la primăvară vom ieşi împreună să botezăm toate frunzele din copaci. Pentru că e nedrept să exis-

te lucruri care să nu aibă un nume numai al lor. E nedrept să avem doar un nume şi totuşi avem două costume sau patru perechi de pantofi.
— Ce de prostii!
— Cuvintele sînt miraculoase şi sînt pe gratis.
— Adevărul este că te-ai pilit, asta este!
A trecut marna, cu cîinele gudurîndu-i-se la picioare.
— Noapte bună, doamnă Muză!
însă ea nu l-a auzit, pentru că ea spunea o rugăciune pentru a exorciza spiritele în suferinţă care veniseră într-o noapte şi răscoliseră prin dulapuri, căutînd amintiri de pe vremea cînd erau vii.
Gregorio a adormit în timp ce boteza lucrurile şi de-a-bia în ultima clipă de veghe a ajuns să presimtă că se cufundă fără cale de întoarcere în puţul celei mai negre fră-mîntări.
Istovit de atîtea frămîntări, s-a trezit brusc din somn. Cu oarecare efort, a identificat în ce punct al existenţei sale se află. Copleşit atunci de povara realităţii şi a anilor si, deprimat pînă la extenuare de spectacolul general al vieţii sale, a înţeles că, într-adevăr, ajunsese cu încordarea la capătul puterilor. Ca şi cum ar fi prevăzut de unde să-şi înceapă penitenţa şi alinarea pe care ar putea să o capete, a declarat solemn: „Viata mea s-a dus. De azi înainte voi fi cel mai nenorocit om de pe pămînt."
Reconfortat deodată de un atît de ambiţios gînd de disperare şi o dată reconfirmat Anul Nou ca dată a temerarei sale decizii, chiar în acea dimineaţă i-a zis Angelinei ca niciodată să nu-i mai

adreseze nici o întrebare, pentru că făcuse jurămînt de tăcere pe viaţă şi avea de gînd să-l respecte pînă la moarte, ducînd în mormînt secretul hotărîrii lui. „N-o să mai vorbesc niciodată, pentru că toate cuvintele sînt blestemate", a spus el.
— Dar se poate şti ce-i asta cu muţenia, de unde ţi se mai trage acum şi ţicneala asta? a întrebat ea.
Dar Gregorio n-a mai răspuns.
Ca să nu cadă în sclavia nenorocirii, i s-a dăruit cu iluzia de a o domina, anticipîndu-i atacurile şi mergînd întotdeauna cu un pas înaintea ameninţărilor destinului. A în-

cepe casa de la acoperiş, vina de a-şi fi impus penitenţa, lu-îndu-şi în stăpînire propria deprimare şi exagerîndu-i efectele pînă a golit-o de conţinutul ei real, ca în dramele pe care le ascultase de atîtea ori la radio, i s-a părut iniţial că este un plan cu certitudine viabil, pentru că la un moment dat entuziasmul cu care se implica în apărarea nenorocirii sale începuse să-i ofere unele clipe de fericire. Se credea Pro-meteu, se credea Samson, se credea el însuşi, rătăcit ca în adolescenţă, într-un labirint care nu era de dragoste, dar care era la fel de teribil ca şi atunci. Acestea au fost vremuri
nefaste.
Şi-a lăsat barbă (ca să nu i se vadă expresia de străin), şi-a neglijat ţinuta şi igiena, iar seara hoinărea fără ţintă pe străzile din cartier. Furios pe sine însuşi, pe Gil, pe toată lumea, mergea încovoiat şi murdar pe lîngă pereţi, tîrîndu-şi picioarele, rumegîndu-şi ranchiuna fără obiect, aţmtindu-şi privirea împotriva voinţei sale, negîndindu-se la nimic, cu ţigara atîrnîndu-i în colţul buzelor fumată pe jumătate. Cu legătura de chei scotea scîntei şi sunete muzicale lovind în fiare şi colţuri. Haina i se lărgise, iar din buzunare scotea o surcea, un fir de tutun, un nasture de cămaşă, o pastilă murdară pe care ochii lui încercau în zadar să o identifice. „La revedere, Faroni!" îi spuneau vecinii, dar el nu răspundea nimănui, îşi flutura o mînă sau îşi răsucea capul cu bădărănia unui monstru, iar privirea îi rătăcea în gol. îi era atît de ruşine de trecutul lui fictiv, încît suferea de prezenţa lui fără să fie nevoie să şi-l mai aducă aminte, pentru că timpul detesta drumul pe care memoria i-l oferea înspre prezent şi o lua pe scurtătura proastei dispoziţii, a dezordinii care le face pe toate la fel, a mirosului de găină şi a aromei inalterabile a postamentelor iarna.
Acasă, cu toate că Angelina, crezîndu-l nebun, îl striga Faroni ca să-l încurajeze să vorbească şi-i urmărea maniile întrebîndu-l, „ascultă, Faroni, de ce nu le pui nume plăcuţelor de gresie sau de ce nu te gîndeşti cum o să botezi frunzele la primăvară?", ba chiar i-a propus să facă o călătorie pe litoral; deşi mama voia să-l supună unei şedinţe de exorcizare, fiind convinsă că i-a intrat diavolul în trup, el continua totuşi să tacă. Venea seara acasă, se aşeza pe întune-

ric să respire pînă ce ele se culcau. N-a mai vrut niciodată să cineze, nici dureri de cap nu avea. însă în tihna de la miezul nopţii mînca singur, în bucătărie, şi-i plăcea să se simtă lacom, să înhaţe cu nesaţ lingura şi să *se* răzbune pe lume scoţînd zgomote ca un argat, să bea apă plescăind, încît părea ca o devoră pe bucăţi, aşa cum fac cîinii, şi să murmure: „Toată cratiţa, numai pentru mine, ce papucii mei, toată haleala-i a mea, că şi eu sînt lup."
într-una dintre zile şi-a căutat locurile adolescenţei. Ca pe vremea cînd era poet, a încercat să descopere secretul lucrurilor, înţelesul pe care îl ascundeau de cei curioşi, şi s-a uitat la copaci şi la păsări, spunîndu-şi: „Să vedem ce înseamnă asta, să vedem ce are copacul cu pasărea aia, să vedem în ce constă misterul." însă lucrurile nu comunicau nimic, nici nu aveau taine de ascuns. Stăteau acolo ca şi el, fiecare cu numele său şi atent Ia misiunea de a exista, nici unul nu era altceva decît este, nici complice cu celelalte. A vrut să repete suferinţa pe care i-o inspiraseră lucrurile în adolescenţă, însă durerea generoasă din alte timpuri nu era astăzi decît un zadarnic patetism al unuia care caută fericirea cu orice preţ. Aplecat de acolo în goană, îngrozit că-şi profanează propriul trecut. şi astfel a pierdut cu totul controlul asupra nefericirii sale. într-o noapte a visat că se află într-o scoală serală, că se întinde să doarmă pe un culoar întunecos şi că din fund vine portarul cu lanterna lui, urlînd: „Sus, tinereţe! Bacalaureatul bate la uşă!" Iar Gregorio se apăra protestînd din visul în vis: „E tîrziu încă, e tîrziu încă", iar această propoziţie a sunat ca o deviză a întregii sale nenorociri, într-o altă noapte a visat o altă *frază,* care s-a încadrat în repertoriul miraculos al năpastei sale. A visat că se află într-un closet public şi că se adunase multă lume în faţa şirului de pisoare. însă numai două erau în funcţiune, iar

celelalte, în ruină; peste tot se vedeau cărămizile din zid, picura apa, cimentul se înmuiase, iar pe jos, numai băltoace, în cele din urmă i-a venit şi lui rîndul, alături de un bărbat care urina cu o prudenţă exasperantă. Oamenii aşteptau în spate, fără grabă şi fără proteste, iar unii îşi băgau capul pe uşa de la intrare şi se uitau la cei dinăuntru înregistrînd ansamblul. Toate acestea i-au sugerat lui Gregorio un cor l 204
celest adunat în jurul unei partituri. I-a zis celui de alături: „Ce de lume!" „Asta nu-i nimic", a spus celălalt (în care, acum, l-a recunoscut pe bărbatul în negru), „cînd eram la Roma, se adunaseră atîţia bărbaţi, că ne loveam cu sula." A rămas o clipă pe gînduri, ca să caute expresia cea mai adecvată. A zîmbit imediat şi a spus ceva pe care Gregorio nu l-a înţeles bine în vis. Chiar atunci s-a trezit. S-a dus la baie să urineze, iar la întoarcere s-a rătăcit în întuneric şi chiar atunci şi-a adus aminte exact ce a spus omul în negru: „Treaba aia era ca un cui într-o coapsă de orb " Expresia i s-a părut lui Gregorio tocmai potrivită pentru un impostor, iar amărăciunea a devenit şi mai profundă cînd a înţeles că pe viitor va trebui să trăiască cu asemenea fraze şi că, la fel ca şi în cazul lui Gil, îi sînt îngăduite numai asemenea întîmplăn. De-a lungul lunilor de descurajare, de cîte ori simţea că s-a atins de ceva derutant sau dezagreabil, obişnuia să spună: „Ca un cui într-o coapsă de orb." Şi ori de cîte ori se uita la ceas sau percepea semnele naturale ale trecerii timpului, spunea: „E încă tîrziu." Cele două propoziţii îi serveau pentru a-şi exprima toate sentimentele.
Şi-a mai adus aminte (acum, cînd bărbatul în negru dispăruse din balcon, iar mulţimea îl tot împinsese pînă s-a retras la umbra unei porţi unde o fetiţă, străină de acea sinistră dimineaţă de 4 octombrie, îngîna un cîntec de leagăn şi se balansa cu păpuşa în braţe în ritmul unui scăunel de răchită) şi de temerile lui Gil: spaima lui de a suna la telefon, întrebările lui rostite pe un glas tremurat („v-aţi... v-aţi rezolvat problemele?"), singura lui frază pe care se încumeta să o spună cu dezinvoltură („eu am spus mereu asta, trebuie să-i înţelegem pe artişti"), tăcerile lui pline de tristeţe şi modul în care făcea aluzie, eschivîndu-se, la multele noutăţi pe care le avea de povestit: „Trebuie să vă spun cîte-va lucruri, o să vedeţi, dar nu acum, că nu ştiu cum, că aveţi probleme de artist, o să vă spun cînd doriţi, să vedem ce părere aveţi." într-o luni, cînd şi-a luat inima în dinţi şi i-a cerut un exemplar din oricare dintre cărţile lui, pentru că nu reuşise să găsească nici unul în acele mizerabile librării de provincie, Gregorio, evaziv, lacome şi ostil, i-a răspuns: „Sînt interzise de guvern, iar eu nu am decît exemplarele
205 1
de care am nevoie", iar în geamul de la fereastră şi-a întîl-nit mutra de impostor. Rolurile se inversaseră şi acum Gre-gorio era cel care scotea tot felul de zgomote misterioase sau sufla în receptor, iar Gil cel care întreba, de parcă l-ar fi imitat pe tată-su cînd maimuţărea convorbirile telefonice: „Mai sînteţi pe fir? Da? Mă auziţi?" Iar apoi, pe un ton şoptit, dar presant: „Sînt eu, sînt Dacio." Gregorio nu răspundea, îşi respecta doar legămîntul de tăcere. Se privea cu coada ochiului în oglinzi, iar el era tot acolo, sub barba neîngrijită, cu o expresie care îl trăda pe intrus şi a continuat tot aşa timp de cîteva luni: a văzut-o reflectată în vitrine, în marmura de la intrare în clădiri, în parbrizul maşinilor, în acordeoa-nele de pe stradă, în croşetele de acasă, în băltoacele de după ploaie şi în oglinzile din cafenea, unde s-a întors într-o seară ca să-i cerceteze mai atent pe artişti şi să le pătrundă misterul gesturilor, motivul zîmbetelor lor şi profunzimea tăcerilor.
La începutul lui aprilie, Gregorio continua să nu scoată o vorbă, iar vecinii îl evitau. Slăbise şi devenise palid, suferea de insomnie şi îşi petrecea ceasurile privind în jos şi cu o expresie de scrîntit, cu o poftă cumplită de a dormi, care îl împiedica însă să doarmă. Şi cum nu mai era pe deplin conştient de cauzele care îl aruncaseră în braţele nefericirii, aceasta exista prin sine însăşi, astfel că o rază de soare sau paşii auziţi în apartamentul de deasupra erau de ajuns pentru a o reconfirma. S-a întîmplat următorul lucru: cînd n-a mai avut putere să menţină activ ambiţiosul său plan de suferinţă, care îl obliga să întreprindă cîte ceva ce se dovedea a fi eroic şi benefic, şi cînd n-a mai fost stăpîn pe propriile sale nelinişti, şi-a pierdut plăcerea de a ispăşi şi totodată s-a stins şi ultimul sens al vieţii sale. Şi-a dat seama că a ajuns într-un punct fără cale de întoarcere. A înţeles acest lucru cînd i-a revenit gîndul de a se sinucide şi s-a adîncit în el cu atîta curaj şi hotărîre, încît s-a speriat că nu mai găseşte drumul de întoarcere. A început să *se* uite la vitrinele cu îmbrăcăminte, căutînd lucruri la modă în adolescenţa lui, cu intenţia de a duce la îndeplinire această parte a celor deja stabilite. S-a hotărît, cu o sumbră siguranţă, ca îndată ce va găsi o haină lungă, de marinar, un fular lung, gri, şi o căciu-206
la de blană, cu urechi, să nu-şi mai amîne decizia luată. Dar moda se schimbase într-atît, încît

nimeni nu mai purta căciulă; cît despre haină, existau modele asemănătoare, dar nici una nu era ca aceea pe care unchiul său o adusese din Cuba şi pe care el a purtat-o în adolescenţă.
Şi astfel, tot căutîndu-şi obiectul pierzaniei lui, a dat peste cel care avea să-l salveze, tocmai cînd se credea pe marginea prăpastiei.
S-a întîmplat pe la sfîrşitul lui aprilie. Gregorio era tot mut şi rătăcea pe străzi, agăţîndu-se cu o tot mai mare ho-tărîre de ideea sinuciderii sau, ca un rău mai mic, să-şi lase slujba ca să nu mai audă de Gil, care era ca o voce a conştiinţei lui cumplite, cînd, într-o seară, la întoarcerea de la lucru, s-a oprit în faţa unei vitrine, pradă unei indispoziţii care îi era vag familiară.
Preţ de cîteva clipe, s-a uitat fără să vadă nimic, iar în cele din urmă a plecat ducînd pe retină imaginea, doar aparent lipsită de precizie, a ceea ce nu văzuse. A revenit a doua zi şi apoi ziua următoare, asaltat mereu de aceeaşi nelinişte. Cerceta vitrina, fără a se încumeta să caute cu hotărîre adevăratul motiv al agitaţiei lui, uitîndu-se în treacăt la manechinele îmbrăcate la modă şi înţepenite în poziţii neverosimile, delicate şi fericite şi anterioare parcă oricărui păcat originar, susţinute de fire într-o ambianţă dureroasă de lumini, unde pluteau steluţe de argint, sputnici şi zmeie de aur. Totul era năucitor şi neînsemnat şi-i dădea ghes să trăiască acolo, într-o poziţie eternă.
Zi după zi simţea că recuperează facultatea de a discerne — pentru că nefericirea îi prostise privirea şi nu mai ştia să separe un lucru de altul — şi, în sfîrşit, într-o seară, pe la începutul lui martie, în capul lui se făcu brusc lumină. Stătea în salon, într-un colţ, pe întuneric si, deodată s-a mişcat pe scaunul lui ca un animal în miasmele de demult din cuşca lui.
— Ce-i cu tine? l-au întrebat femeile.
A făcut un gest cu mîna ca pretext şi a rupt-o la fugă spre vitrină. Acolo, a căutat un manechin anume, printre cele aflate în spate. Era aproape ascuns printre celelalte. Era îmbrăcat cu mocasini de culoarea scorţişoarei, cu pantaloni albi,

cu haină albastră, cu butoni de aramă, o gabardină ca de spion, cu reverele ridicate, cămaşă albă de in, eşarfă de mătase, înfăşurată în jurul gîtului, pălărie moale, cu borurile lăsate, şi ochelari de soare cu montura de aur. Cu pălărie, ochelari, eşarfă şi revere, manechinul dădea impresia că e mascat şi are o vîrstă greu de precizat. Ascuns în fundul vitrinei, cu o mină de tristă şi fermă independenţă, avea ceva care provoca teamă si, în acelaşi timp, încîntare. „Faroni!" a şoptit Gregorio, pentru că acela era Faroni, exact cum şi-l închipuise în nopţile lui de zbucium, aşa cum i-l descrisese şi lui Gil: acelaşi aer misterios şi o dichiseală identică.
Fiecare piesă avea agăţat preţul, iar Gregorio a făcut adunarea aproape inconştient. Fără să se mai uite la manechin, a luat drumul spre casă, şi cum a închis uşa după el, Angelina l-a întrebat de departe: „Acum pe unde-ai mai fost?" Insă Gregorio a traversat salonul cu capul lăsat pe o parte şi a făcut cu braţele un gest de copil şmecher, de parcă voia să spună „ah, *e* un secret!" S-a culcat imediat, a închis ochii şi a încercat să nu se gîndească la altceva decît la ceea ce tocmai descoperise.
A fost o săptămînă de calcule pline de speranţă. Se ducea în fiecare zi la vitrină, se oprea o clipă şi pleca pradă unei jalnice stări de excitaţie, îşi pocnea degetele, se scărpina cu furie la glezne, a reînviat mania de a ordona realitatea cu cifra patru şi nu mai avea nici o clipă de linişte, în după-amiaza zilei de marţi a dărîmat la birou un flacon cu alcool şi cînd a adunat cioburile, s-a tăiat la un deget şi s-a întors casă mai devreme decît de obicei. Angelina i-a făcut un bandaj, pe care l-a legat cu *o* panglică de la comuniune. Pe urmă l-a întrebat dacă doreşte să mănînce o supă de pui, însă el a plecat fără să răspundă, s-a învîrtit în jurul casei, iar la întoarcere căţeluşul i s-a băgat între picioare şi el a căzut în brînci peste flaşnetă, alegîndu-se cu un cucui, pe care Angelina i l-a micşorat cu un plasture cu ulei şi pătrunjel. „Vrei să-ţi dau supa?" Gregorio a spus da dînd din cap şi a sor-bit-o cu gîndul aiurea, fără a-şi lua privirea de la faţa de masă. în acea noapte a stat pînă tîrziu recitindu-şi versurile şi aprofundîndu-le semnificaţia. A rostit în gînd, de mai multe ori, numele de Faroni, făcînd-o în diverse moduri, dar fără a izbuti să pătrundă misterul puterii lui.

Miercuri noaptea s-a încumetat să-şi reia, cu timiditate, visurile. De data aceasta îl dirija instinctul realităţii, pentru că manechinul incarna nu numai imaginea nesigură pe care o avusese pînă atunci despre Faroni, ci îi permitea şi să-l deosebească de sine însuşi, evitînd astfel ruşinea unei identităţi

cutezătoare. Dar după ce a reuşit să însufleţească manechinul şi pe măsură ce profilul lui dobîndea atributele splendide pe care i le rezervaseră el şi Gil, şi-a dat seama că de fapt trăsăturile sînt ale lui, evocate cu o inconştienţă fragilă. Atunci s-a oprit din visare. La scurt timp, fără să-şi dea seama, a văzut din nou manechinul mergînd prin centrul oraşului şi intrînd la un cenaclu, însă în două rînduri — în ciuda reverelor, a ochelarilor şi a pălăriei — s-a descoperit pe sine însuşi, o dată răsucmdu-şi capul prin mulţime, iar a doua oară cînd i s-a reflectat profilul în oglinzile din cafenea. La a treia încercare, a renunţat la ficţiune.
Joi seara a trecut prin faţa vitrinei cu ochii închişi, pentru că se hotărîse să accepte imaginea lui ideală drept pedeapsă inevitabilă şi simţea deja în pleoape oboseala neiertătoarelor chinuri nocturne, în acea noapte s-a văzut coborînd dintr-un vapor şi făcînd semne unui grup de tineri care erau tocmai artiştii de la cafenea, cu fularele, pipele şi cojoacele lor; aceştia l-au înconjurat şi l-au întrebat de călătoriile şi de versurile sale. Fetele erau foarte frumoase, unele dintre ele purtau berete, miroseau a lămîie şi se uitau la el uluite, iar lumea din jur spunea „uite, acesta este Augusto Faroni, care se întoarce din călătorie." S-a văzut apoi îmbrăcat exact ca manechinul, dar cu o cartuşieră la brîu şi cu un bici din piele de hipopotam agăţat de umăr, şi conducînd în plină junglă amazoniană construcţia unui pod suspendat. S-a mai văzut în cafenea interpretînd habanera, înconjurat de tineri şi de oameni iluştri, printre care l-a recunoscut pe filozoful cu dinţi de aur şi cu placă de argint la cap. Atunci a deschis ochii şi n-a mai simţit amărăciunea, nici ruşinea. Şi-a zis că în toate acele plăsmuiri există un miez de adevăr, care nu poate fi contestat. Şi a început să enumere: el este Gregorio Olias, dar unii vecini îl ştiu de Faroni; a cîntat în public habanera şi a fost aplaudat; vizitase cafeneaua, chiar dacă asta nu s-a întîmplat la ora cînd se ţine

cenaclul; există poemele şi încă nu e tîrziu să mai scrie şi altele, ca să devină un poet autentic. Ba chiar ar putea să scrie cărţi de eseuri, şi ca să fie convingător, i-au venit imediat în minte titluri excelente: *Binele şi răul, Singurătatea esenţială,* sau romane ca *Temerile lui Octavio* sau *Moartea la fiecare colţ* si, bineînţeles, memoriile sale, însă acestea sînt ceva pe care e bine să-l lase pentru bătrîneţe. A văzut deci că totul este posibil, rămînea doar să se apuce de lucru. Mai rămînea problema vîrstei. Faroni (si el îmbătrînise) avea acum vreo douăzeci şi opt de ani; el, Gregorio, trecuse de patruzeci şi trei de ani. Ei bine, dar vîrsta este relativă, cum se întîmplă şi cu manechinul şi multor personaje romaneşti, care au o vîrsta imprecisă. şi-a adus aminte de filme în care eroul trebuia să meargă pe patruzeci, însă se bătea şi iubea ca la douăzeci. Da, vîrsta este relativă, si, în plus, ceea ce contează este spiritul, acesta nu are vîrsta. Astfel s-a convins că nu e nimic pierdut pentru totdeauna, că totul trebuie cîstigat si, aşa cum în adolescenţă a avut pe neaşteptate revelaţia poeziei, prin meşteşugul îngeresc al memoriei, acum a avut presentimentul temerar al viitorului, şi nu prin intermediul vreunei forte miraculoase, ci din elanul subit al propriului său curaj. Dacă pînă acum lumea îl intimidase, dacă trăise ca un cerşetor care aşteaptă cîteva firimituri, a venit ceasul, şi-a spus el, cu un glas dogit şi violent, să se aşeze pe banchetă, cu toate onorurile cuvenite. A respirat adînc şi în scurt timp a căzut într-un somn adînc.
Vineri s-a trezit eliberat de poveri. S-a îmbăiat, s-a ras (si-a dat jos barba posomorită şi murdară, de viaţă grea, pe care n-a văzut-o niciodată crescînd respectabilă şi artistică), şi-a făcut pantofii, s-a îmbrăcat ca de sărbătoare, s-a dat cu colonie, a luat cu toata mîna economiile familiei, care erau ţinute într-un coşuleţ de răchită, şi s-a dus direct la magazin. Cu numai două gesturi, fără să le încerce sau să se tîrguiască, a cerut să i se împacheteze totul, de la pălărie la pantofi, inclusiv ochelarii, şi cînd a văzut manechinul dezbrăcat, cu doar o perucă pe care de asemenea a fost tentat să o cumpere, l-a considerat nedemn de caracterul pe care i-l atribuise.
Convins că l-a păcălit pe comerciant, a plătit cu amîndouă mîinile şi a plecat cu pachetul. S-a uitat într-o parte şi în cea-210
laltă. Precauţie inutilă: doar necunoscuţi şi un porumbel. Cum a ajuns la birou, s-a apucat de treabă imediat, cu obişnuita şi scrupuloasa lentoare, ca meticulozitatea lucrului să-l facă să uite de sine şi să nu se mai gîndească la nimic altceva. Ştia că, deocamdată, orice gînd i-ar fi ostil.
La căderea serii, a făcut ordine pe masă, fără nici un fel de grabă, şi-a înşfăcat bocceaua şi a pornit-o agale spre casă, unde s-a oprit la capătul culoarului. Cele două femei dez-ghiocau mistere dureroase pe un ton care i s-a părut a fi cel al unei delaţiuni deja ispăşite. A trecut prin faţa lor ca şi curn ar fi fost invizibil şi, plutind în iluzia penumbrei, a intrat în baie, unde s-a închis pe întuneric, în timp ce se îmbrăca pe dibuite, a deschis mica fereastră, şi-a scos capul afară şi a văzut stelele strălucind printr-o spărtură în streaşină de uralit. A observat că totul îi venea cam mare, cu excepţia ochelarilor şi a

pălăriei, dar nu şi-a pierdut şirul gesturilor, nici n-a căzut în ispita de a-şi exprima părerea. De-abia după ce s-a îmbrăcat, şi-a ridicat reverele şi şi-a pus pălăria şi eşarfa, a aprins lumina.
S-a recunoscut cu greu şi n-a descoperit nici o urmă din mutra sa de impostor. S-a îndepărtat, şi-a mişcat talia, a încercat diverse gesturi, poziţii şi atitudini, a identificat o mie de moduri de a-şi pune şi de a-şi scoate ochelarii, de a-şi băga mîinile în buzunare, de a-şi ridica reverele sau de a-şi mişca pălăria şi o altă mie de a seduce sau de a fulgera cu privirea, în cele din urmă, a zîmbit: „Ah, Faroni, Faroni, eşti divin!" şi-a zis el. Sigur că pantalonii îi acopereau pantofii, că haina îi ajungea pînă la genunchi, iar gabardina pînă la glezne, dar asta era uşor de rezolvat. Nu şi-a pierdut deloc sîngele rece. Cu o mînă pe clanţă şi stînd în profil, s-a cercetat pentru ultima oară, întorcîndu-se într-un mod care i-a adus aminte de personajul care, pe punctul de a pleca, se eternizează o clipă pe fundalul tabloului *Las Menmas.* După aceea a stins lumina, a deschis uşa şi a ascultat: a auzit plouînd în casă, însă cum a intrat în salon s-a aşternut liniştea şi de-a-bia atunci a priceput că de fapt confundase ploaia cu rugăciunea. Angelina avea întipărită pe chip o expresie de mută uimire; pînă şi mama îşi întrerupsese rugăciunea. Gregorio s-a uita ţintă la ele prin dubla penumbră, cea a înseră-

rii şi aceea a ochelarilor, minunîndu-se că acum poate să înfrunte orice privire fără să simtă pudoarea tăcerii, nici nevoia de a da un răspuns. A stat aşa o vreme şi ar mai fi putut rămîne un timp nedeterminat, pentru că distanţa era reglabilă: dacă-şi pleca uşor capul în jos sau într-o parte, spaţiul devenea întunecos din cauza pălăriei, iar dacă privea cu coada ochiului, scena se îndepărta pînă devenea o miniatură. Era ca şi cum ar fi fost sigur că va cîştiga la ţintar sau că se află în intimitatea unei insule îndepărtate.
în cele din urmă, a mai coborît un pic pălăria, a aprins lumina şi a făcut cîteva mişcări de prezentare. Angelina se uita la el cu gura căscată şi gata să izbucnească în plîns, însă înainte ca ea să poată spune ceva, Gregorio s-a oprit în fata ei şi i-a vorbit pentru prima oară de la Anul Nou:
— îmi sînt cam mari — şi se uita la ea prin ochelarii negri, cu reverele ridicate şi protejat de pălărie. Mi-e mare aici, aici şi aici şi-mi trebuie luni — şi din nou a simţit siguranţa pe care o dau cu uşurinţă tăcerea şi privirea de nepătruns, capabile să înmoaie orgoliul oricărui oponent.
Nevenindu-i să-şi creadă ochilor, Angelina s-a uitat fix la faţa lui, apoi la eşarfă, la cămaşă, la pantaloni, iar cînd a ajuns la pantofi, a ridicat privirea şi a spus:
— Gregorio, tu ai înnebunit de-adevăratelea.
Gregorio şi-a lăsat capul într-o parte şi a zîmbit înţelegător, ca şi cînd s-ar pregăti să convingă un copil că nu are motive să se sperie.
— Nu, nu, a explicat el, aşa mi s-a cerut de la birou, mi s-a dat o listă cu tot ce trebuie să-mi cumpăr.
— De la birou?
— Da, toate astea pe care le vezi. De luni încep să primesc clienţi.
— Dar, Gregorio, eşti oribil. Tu te-ai văzut?
— Mă rog, îmi vin un pic cam mari, doar atît.
— Eşti hidos. Parc-ai fi o cucuvaie, cu ochelarii ăia şi cu pălărie.
— Ce ştii tu? Asta-i moda! Dacă vrei să ştii, lumina îmi face rău si, în plus, avînd ochelari, clientul nu-ţi descoperă intenţiile. Erau pe lista pe care mi-au dat-o, ochelari negri de soare. Ce, vrei să mă dea afară?

Au rămas o clipă privindu-se, toţi trei laolaltă, ca punctele unui triunghi care ar încerca să se recunoască şi să-şi caute un înţeles. Mama s-a ridicat atunci, s-a apropiat de Gregorio, a adulmecat aerul aşa cum este mirosit un rahat şi l-a pipăit din cap pînă în picioare.
— Cum ţie îţi plac în mod deosebit poreclele, a spus ea, în cele din urmă, vreau să-ţi pun şi eu una: Juan Mondenul. Iar Angelinei, Juana Măscăricea, iar mie îmi zic dona Jua-na Martira.
S-a îndepărtat cîţiva paşi şi a început să dea drumul unor invective împotriva vanităţii şi a plăcerilor necuvenite de pe această lume şi cît de pervers şi de amăgitor este să-ţi cumperi eşarfe de mătase, cămăşi de in, curea de piele, şosete de lînă, ochelari de soare şi atîtea alte lucruri de lux, sub pretextul că ti s-a zis la birou că pînă luni trebuie făcut un braţ de mare, dar în schimb nu te întreabă dacă nu cumva nevastă-ta are nevoie de o geantă din piele de şarpe sau dacă soacră-ta

are o amărîtă de etolă de blană ca să se ducă duminica la slujbă la biserică, aşa cum au toate doamnele adevărate, fiind şi ea o adevărată doamnă si, pe deasupra, şi văduva unui erou, o femeie care nu mai are bucurii de mai mulţi ani şi duce o viaţă de ascet în pustiu, din spirit de sacrificiu şi pentru ca Juan Mondenul, pe care l-a scos, după cum se spune, din noroi şi i-a deschis uşa casei ei şi i-a acordat mîna fiicei sale, demnă de ceva mai bun, care ar fi putut să se mărite cu un locotenent sau cu un doctor, dacă ar fi vrut, sau cu un om de afaceri, care ar ţine-o acum în puf, şi nu să se mărite (iar cînd a ajuns aici, a arătat cu degetul, dar a greşit direcţia) cu un coate-goale, care cîstiga doar cît să o întreţină şi căruia, în plus, îi vine chef să facă pe mutul şi pe urmă apare îmbrăcat ca un prinţ, uitaţi-vă, domnilor, uitaţi-vă cît e de frumos, de parcă ar fi drept, şi nu un păcat împotriva adevărurilor creştine, pentru că eşti un păcătos, Juan Mondenul, şi-o să vezi cînd o să ajungi în infern, iar eu, de sus, o să-ţi zic, ce-ţi spuneam eu? mai ţii minte cînd ai venit aşa şi aşa, iar eu ţi-am zis asta şi asta? şi va trebui să mă asculţi fără să crîcneşti, arzînd la flăcările veşnice şi căin-du-te prea tîrziu de multele tale greşeli. Aşa că va fi vreme să vedem care dintre noi doi are dreptate.

213 |

— Bucură-te, a strigat ea sarcastică, o să vedem la sfîr-sit cine rîde mai bine!

Se pregătea să-şi continue discursul, cînd Angelina i-a cerut să tacă, cu o energie nebănuită.

— Sau taci, sau încep să ţip! a spus ea, foarte hotărîtă. Mama s-a uitat la ea cu o expresie între uluită şi furibundă. „Deci asta este răsplata", a murmurat ea. A chemat cîi-nele, singurul care ţinea la ea pe lumea asta, şi s-a retras cu un monolog despre singurătatea ingrată a mamelor, care după ce le dăruiseră totul copiilor, după ce au spălat atîtea funduri şi şi-au irosit astfel tinereţea, luptînd ca ei să fie fericiţi, ce primesc în schimb? Dispreţ, insulte, ameninţări, cuvinte la fel de crunte ca acelea pe care tocmai le-a auzit, săgeţi care i-au străpuns inima, şi şi-a dus mîinile la piept, pentru că acum poate să spună, ea e bătrînă şi va muri în curînd, are presimţirea morţii şi nişte dureri urîte în tot trupul, despre care n-a spus nimic pînă atunci, ca să nu-i îngrijoreze pe cei care acum s-au înhăitat ca să o dea la o parte ca pe un lucru inutil, ca pe o cîrpă aruncată la gunoi de veche ce-i, chiar aşa, dar nu mai are nici un fel de importanţă şi le spune, ca să ştie şi ei, o dată pentru totdeauna, despre nopţile ei de veghe, nopţi de suferinţă, cu dureri amare, muscîndu-şi buzele ca să nu plîngă şi cerîndu-i lui Dumnezeu că dacă trebuie să moară careva, să o ia pe ea, că ea se oferă ca victimă potrivită şi chezaş pentru copiii ei, şi toate astea, la ce bun? ca acum să ridice mîna asupra ei, asupra propriei mame, care i-a dat viaţă cu durerile naşterii şi

a alăptat-o cu aceşti sîni care i-au înnebunit pe atîţia bărbaţi, şi mai sînt şi alte lucruri, dar nu le mai spune, că-i este totuna, pentru că ea e gata să suporte şi durerea dispreţului, precum sfinţii martiri, ca Sf. Monica, Sf. Ines sau Sf. Eu-lalia, pe care le-au devorat leii, iar aici a accelerat ritmul discursului său şi a intrat triumfătoare în camera ei, de unde se auzea în continuare protestul ei de nestăvilit.

— Chiar este adevărat că ţi le-au comandat cei de la birou? a întrebat Angelina, care nu-şi mişcase mîinile din poală şi nici nu-şi pierduse răbdarea, nici măcar o clipă.

— Da, a răspuns Gregorio.

214

A deschis cutia de lucru, a îngenuncheat şi a început să ia măsuri.

— Atunci spune-mi, acum, că vorbeşti, cum vrei să ţi se zică?

— Mi-e indiferent, a spus Gregorio. Dar putem stabili un lucru: cînd sînt cu costumul acesta, să mă strigi Faroni, iar cînd nu sînt, Gregorio.

— Dar asta-i un balamuc.

— Păi atunci zi-mi cum vrei. Pe scurt, cu numele mi-e totuna.

— Eşti nebun. Uneori mă sperii.

Gregorio a zîmbit imperceptibil, pentru că nu i s-a părut ceva rău faptul că inspiră teamă fără să-şi propună acest lucru.

Angelina a muncit fără preget tot sfîrsitul de săptămî-nă, iar duminică a stat pînă la două dimineaţa, în vreme ce Gregorio, lîngă ea, o privea cum coase.

Pe la unsprezece, a întrebat-o dacă-şi mai aduce aminte de vremea cînd el scria poezii.

— Da, a spus Angelina.

— Vrei să-ţi citesc una?

— Mă rog.

S-a dus după cutia de pantofi şi a citit o jumătate de oră; de fiecare dată cînd Gregorio o întreba „îţi

place?", Angelina spunea că da.
— Poate c-o să mai scriu, a spus el, la sfîrsit. De fapt, eu cred că am suflet de poet.
— Nu e rău să scrii poezii, a spus ea, fără să se oprească din cusut.
— Poate mă prezint la un concurs sau îmi public o carte pe banii mei. Aşa au început toţi poeţii.
— Dar o fi scump şi nu serveşte la nimic.
— Serveşte pentru a te face cunoscut şi pentru plăcerea de a o avea. S-ar putea chiar să se vîndă şi ar fi o afacere bună.
— Nu ştiu.
La orele douăsprezece, Gregorio a întrebat:
— Tu crezi că zînele există cu adevărat?
— Ce prostie!

— Acum e ca şi cînd eu as fi Cenuşăreasa, iar tu zîna cea bună, nu-i aşa?
— Nu ştiu.
La douăsprezece şi jumătate a întrebat:
— Tu ştii că mie mi-ar fi plăcut să devin inginer?
— Astea sînt fantezii. Cel mai important lucru este să fii fericit.
— Tu eşti fericită?
— Eu, da, a spus ea, cosind în continuare. Dar tu? a întrebat ea, imediat.
— Mie mi-ar fi plăcut ca atunci cînd mor să se vorbească despre mine. Cel mai rău este ca la moarte să nu laşi nimic după tine, nici măcar un fiu.
— Dar şi fiii mor.
— Dar numele, nu Gîndeste-te la Platon sau la Cervantes.
— După ce murim, nu mai contează.
— Nu ştiu.
La unu fix, Gregorio a întrebat:
— Tu crezi în Dumnezeu?
— A murit pentru noi, a răspuns Angelina, cu calm.
— Dar tu crezi că mai există viaţă după moarte?
— Vă condamnaţi amîndoi! a strigat mama din camera ei. La unu şi un sfert, a întrebat Angelina:
— Cine e Faroni?
— Faroni sînt eu, a răspuns Gregorio, tresărind. Este pseudonimul meu de poet, oare nu ştiai?
— Dar tu nu eşti inginer, nici muzician, nici nu ştii limbi străine, a spus Angelina, fără a-şi lua privirea de la acul de cusut. Aşa am citit pe o carte de vizită.
Gregorio a simţit cum se îmbujorează şi a răspuns cu în-tîrziere:
— Asta-i o glumă pe care i-am făcut-o unui prieten, a spus el, dînd din mîini şi exagerînd tonul nevinovat al glasului său. El mi-a zis că e chimist şi filozof, atunci eu i-am zis că sînt toate alea. O glumă nevinovată.
— Dar e o minciună.
— Ia mai lasă-mă cu minciuna! a zis Gregorio, încins. Ştii tu dacă eu sînt eu sau nu sînt? Poate că am un trecut ascuns. Sau e posibil ca nici măcar să nu mă cheme Gregorio Olîas. [1] 216
— Ce tîmpenie!
— în plus, oare n-am studiat eu engleza? Nu? Sînt multe lucruri din viaţa mea despre care habar n-ai, a spus el, cu ciudă, în realitate, eu întotdeauna am fost un poet, iar noi poeţii avem un fel de viaţă dublă. Sînt multe lucruri pe care nu ţi le-am spus. Hai să vedem! De exemplu, tu ştii că uneori eu mă duc la un cenaclu, un cerc de intelectuali, cel mai grozav, firește, dintre cele care există în oraş, şi că acolo sînt cunoscut cu numele de Augusto Faroni, şi nu de Gregorio, conţopistul?
— şi ce se face acolo?
Gregorio a adoptat un ton de revelaţie confidenţială.
— Acolo, poeţii îşi citesc poeziile, oamenii de ştiinţă îşi arată invenţiile, iar filozofii îşi prezintă ideile...
— Dar tu ce cauţi acolo?
— Cum ce caut eu acolo? a spus Gregorio, fluturîndu-şi braţele. N-ai văzut că am cutia aia plină de poezii? Le citesc şi vorbesc.
— Despre ce?

— Despre ceea ce-mi vine în minte. Şi ne mai şi certăm.
— Nu e bine să te cerţi.
— Cu mama ta, de exemplu, da, a spus Gregorio, cobo-rînd glasul, dar cu un istoric sau cu un filozof, nu. Acolo se discută despre lucruri importante.
— Nu ştiu, te-ai schimbat aşa de mult!
La două fără un sfert, Gregorio a suspinat.
— Iar acum ce mai e? a întrebat Angelina.
— Mă gîndeam la unchiul meu şi mi s-a făcut dor de el. Mă sfătuia numai de bine.
— Şi tata pe mine.
— Unchiul meu a înnebunit, spre sfîrşitul vieţii.
— Şi tu o să termini la fel. Deja ai început să spui numai prostii.
— Nebunii nu suferă.
— Dar îi fac pe alţii să sufere, a spus Angelina. La două, Gregorio a întrebat:
— Deci tu chiar crezi în viaţa de apoi?
însă în acel moment Angelina a tras ultima împunsătură, s-a ridicat şi i-a înmînat lui Gregorio haina.
217
— Probeaz-o!
Gregorio a îmbrăcat-o şi a făcut cîţiva paşi.
— îţi vine foarte bine, parc-ai fi altul.
— Da, într-adevăr, a spus Gregorio. Par altul. De-abia se culcaseră, cînd Angelina a spus:
— Poate te alegi cu vreo iubită în locul acela unde te duci.
— Ce prostie! a spus Gregorio zîmbmd, şi a stins lumina. Luni s-a împăcat din nou cu Gil. A plecat de acasă îmbrăcat ca Faroni şi, ca în fiecare zi, a trecut prin faţa portarului de la imobilul din imediata vecinătate — căruia se gîn-dise să-i spună, dacă avea să-l întrebe de noua lui înfăţişare, că fusese promovat la birou şi că acum face vizite la clienţi şi la diverse case comerciale —, dar acesta nu l-a recunoscut şi Gregorio a mers mai departe, simţindu-se sigur pe el şi mai despovărat decît de obicei. Cînd a străbătut bulevardul, s-a ciocnit cu un militar şi a avut astfel prilejul să-i înfrunte privirea fără să-şi mai ceară scuze sau să grăbească pasul. Era o zi frumoasă, cu vînt şi cu soare. Aerul îi flutura eşarfa, iar reverele îi atingeau uşor faţa. Se simţea fericit, încrezător, uşurat, miraculos de inocent. La un colţ, un copac i-a oferit o frunză, pe care el a acceptat-o de nevoie şi a strecurat-o pe sub verighetă. Măsurîndu-şi pasul şi adap-tîndu-se la calmul după-amiezii, a ajuns la birou, înainte de
a intra, s-a oprit o clipă pe aleea de nisip şi ţinîndu-şi ţigara în palmă, a ridicat uşor capul şi s-a uitat în sus, spre ferestrele de la etaj, cu gîndul la omul în negru şi la răspunsurile pe care i le-ar da acum, dacă s-ar mai încumeta să-l ia la întrebări. A avut din nou impresia că timpul este ca o argilă moale, pe care oricare artist al vieţii o poate modela după voie, prinzînd într-o clipă imaginea exactă a eternităţii. A simţit acelaşi lucru şi la orele şase, cînd a sunat telefonul, iar el şi-a pus pălăria şi ochelarii. A aşteptat să sune de trei, de patru, de cinci ori. De-abia atunci a dus frunza la buze, a ridicat receptorul şi s-a sprijinit de spătarul scaunului.
— Sînt Gil, s-a auzit glasul fonfănit.
— Gil? Nu vă cunosc.
— Nu sînteţi domnul Olias?
— Ba da, Faroni la telefon.
— Sînt Gil.
218
— Credeam că adevăratul tău nume este altul.
— Mă rog, voiam să zic Dacio. Adică Dacio Gil Monroy.
— Aşa e ceva mai bine. Bun, cum îţi mai merge, Dacio?
— Păi rău, cum să-mi meargă? Dar dumneavoastră? Gregorio pregătise în carneţelul cu ficţiuni o apologie a
tăcerii. Curn era convins că suferise o criză de artist, i-ar fi plăcut să vorbească despre adevăratele ei efecte, dar trecînd sub tăcere adevăratele ei cauze. Numai că n-a găsit cuvinte suficient de elocvente (exceptînd poate spaimă, infern, păianjen şi mortadela) şi s-a mulţumit să spună că suferise o criză de artist din cauza unor treburi greu de explicat. A rezuma în cîteva fraze atîtea luni de contradicţii, de gîn-duri de sinucidere, de plictis şi de melancolie (cuvinte inferioare, fără doar şi poate, celor pe care le-ar fi folosit dacă ar fi putut născoci cu ele un concept), este ceva mai mult decît absurd, aşa că acum,

cînd, în sfîrşit, depăşise depresia, ar fi mulţumit dacă Gil ar înţelege şi ar ierta toate aceste lucruri. Gil i-a spus că nu trebuie să-i explice nimic, pentru că Faroni e un artist, iar pe artişti — el mereu a zis asta — trebuie să-i înţelegi. Că şi lui îi fusese tare greu şi chiar a plîns gîndindu-se că Faroni, sătul de el, plictisit de stîngă-ciile şi de ignoranta lui, încearcă să-l dezamăgească cu tăcerile sau cu răspunsurile lui evazive, dar acum — şi poate să recunoască fără să se ruşineze — îi venea să plîngă de bucurie, pentru că şi el, ce ciudat, ajunsese în pragul sinuciderii şi ştie ce înseamnă să te întorci din beznă.
— Dar dumneavoastră, dacă-mi îngăduiţi, de ce voiaţi să vă omorîţi?
Cu un glas de om istovit, Gregorio i-a vorbit despre un poem epic pe care îl scrie, un poem cu o întindere de peste douăzeci de mii de versuri. Gil a fluierat, minunîndu-se de dimensiuni, iar Gregorio a profitat de prilej ca să-i explice că tocmai dimensiunile, dar şi lipsa de inspiraţie, golul infernal, păianjenul spaimei, mortadela plictisului, îndoielile cumplite privitoare la utilitatea artei şi la sensul vieţii — ceea ce îi inspirase un cîntec de deznădejde chiar cînd se afla pe pragul morţii — îi provocaseră criza.
— Pe artişti trebuie să-i înţelegi, a spus Gil, reafirmîn-du-şi punctul de vedere, eu mereu am zis-o.

— Trebuie să-i înţelegem pe toţi cei care suferă, a improvizat Gregorio.
— Da, dar gîndiţi-vă ce diferenţă este între criza dumneavoastră, care este o criză de artist, şi a mea, care nu este motivată de geniu. Douăzeci de mii de versuri! Şi cum se va intitula poemul?
— *Conchistadorul rătăcitor.*
— *Conchistadorul rătăcitor!* Va fi o creaţie măreaţă, sînt sigur de asta
Gregorio a pus din nou frunza sub inel şi şi-a pipăit mătasea care îi acoperea guşa.
— Bun, acum spune-mi despre tine. Ce-ai făcut în aceste luni?
— Mai ţineţi minte că trebuia să vă povestesc o mulţime de lucruri?
— Da.
— Păi aşa este, dar nu ştiu de unde să încep. A strănutat.
— Să vedeţi — a spus el, dregîndu-şi glasul, de ceva timp am o legătură cu o femeie. Se cheamă Socorrito şi este stă-pîna unei pensiuni foarte bune, cu unsprezece paturi şi trei grupuri sanitare. Ştiţi? Poate că mă însor.
— Păi să fie într-un ceas bun!
— Dumneavoastră, desigur, nu sînteţi căsătorit. Artiştii nu prea au obiceiul să se căsătorească, dar noi ceilalţi, da. Mă rog! Ei bine, eu m-am gîndit la un lucru. M-am gîndit că dacă mă însor, aş putea să mă ocup de pensiune si, ceea ce este mai important, să pun bazele unui Cerc Cultural, care să se reunească la pensiune sîmbăta după-amiază.
— E o idee mare!
— Dar ştiţi cum se va numi? Cercul Cultural Faroni! Ce părere aveţi?
Gregorio şi-a muşcat buzele, fără să ştie ce să spună, furios pe sine însuşi că nu prevăzuse o asemenea situaţie.
— Ce părere aveţi?
— Că este o nebunie, a murmurat el.
— Iar pe deasupra, m-am mai gîndit să vă invit la inaugurare, ca să ne citiţi din poeziile dumneavoastră şi să ne

vorbiţi despre artă, despre progres şi despre lume. Nu-i aşa că este o idee bună?
— Dar eu..., a îngăimat Gregorio.
— Nu mai spuneţi nimic! a intervenit Gil, categoric. Pe aici nu tine cu modestia. După cum aţi spus chiar dumneavoastră, să lăsăm modestia pentru cei slabi. Vă voi prezenta chiar eu: „Aveţi în faţa dumneavoastră pe marele artist, călător, inginer, filozof şi poliglot Faroni. Este celebru în toate cenaclurile din lume şi mă bucur de prietenia sa. Prezenţa sa ne onorează pe toţi."
— Dar nu se poate! Nu, nu pot accepta, a spus Gregorio, cîştigînd astfel timp pentru a-şi reveni din starea de confuzie. E mai bine să-i zici Cercul Cultural Platon sau Espron-ceda ori Virgiliu sau orice alt nume, de exemplu, Cercul Cultural Farul Marin.
— Nu, nu, se va numi Faroni. E bătut în cuie.
— Bine, în acest caz primesc, a zis Gregorio, după ce a calculat posibilităţile favorabile, dar asta

numai pentru că mă rogi tu.
— Iar eu voi fi preşedintele Cenaclului. M-am şi gîndit să-mi fac o carte de vizită cu „DACIO GIL MONROY. Preşedintele Cercului Cultural FARONI." Cu litere aurii.
— Sună frumos, a recunoscut Gregorio.
— Deci veţi veni la inaugurare?
Uluit de subtilitatea şi rapiditatea inventivităţii sale, Gregorio a spus, fără să se enerveze:
— Dacă voi putea, voi veni. Dacă nu, voi trimite în numele meu pe unul dintre discipoli.
— Un discipol?
— Un discipol. Sau poate mai mulţi. Poate pe cel mai apropiat şi pe care ar trebui să-l numesc mai degrabă coleg. E vorba de un văr de-al meu. Se numeşte ca şi mine, Gregorio Olias, pentru că bunicul nostru comun se numea Gregorio. Este şi el poet şi, în plus, este biograful meu. Şi el frecventează cafeneaua în mod obişnuit.
— Bine. Numai că mie mi-ar plăcea să veniţi chiar dumneavoastră.
— Voi veni cu prima ocazie, s-a grăbit să spună Gregorio. Dar gîndeşte-te, cu poemul epic nu prea-mi mai rămîne

timp. în afară de asta, acest Gregorio OHas este realmente un mare om. Are cam aceeaşi vîrstă cu tine, este poet, după cum ţi-am mai zis, şi de asemenea a început să studieze ingineria, a călătorit mult şi cunoaşte viaţa la fel de bine sau chiar mai bine decît mine.
— înţeleg. Bun, atunci să vină discipolul. Totul este să vină cineva. şi iau cuvîntul cînd termină poemul.
— Mai vedem, mai e pînă atunci, a spus Gregorio, arun-cînd frunza pe deasupra umărului.
— Bun, vă aduceţi aminte că trebuia să vă spun mai multe lucruri? a spus Gil. Treaba este că mi-a mai venit o idee, care ar putea fi prezentată la cafenea.
— Ştii bine că o voi face cu multă plăcere.
— Nu e mare lucru. O să vedeţi, e vorba de o metodă pentru a te lăsa de fumat. Eu nu fumez, dar alţi comis-vo-iajori, da. Ăştia tot încearcă să se lase. M-am apucat atunci să caut o metodă şi m-am gîndit că cel mai bun mijloc de a te lăsa de fumat este să reuşeşti să nu mai fumezi ultima ţigară, mă înţelegeţi?
— Nu prea.
— înseamnă că n-am explicat cum trebuie, niciodată nu reuşesc să o fac. E greu să te laşi de fumat, dar să renunţi la o ţigară e mai uşor, nu?
— Intr-adevăr.
— Atunci problema este să nu fumezi şi această ţigară, ultima, pe care o poţi ţine în buzunar. Totul este să învingi această ţigară, care este un lucru mărunt şi concret, nu obiceiul de a fuma. Cînd îţi vine cheful de ţigară, o scoţi şi te lupţi cu ea pînă o învingi, întotdeauna este mai bine să te baţi cu unul decît cu mai mulţi. Adică, mai întîi îţi slăbeşti inamicul, şi pe urmă îl învingi. De aceea zic eu că pentru a te lăsa de fumat trebuie să reuşeşti să nu mai fumezi ultima ţigară, pentru că, numai aşa, a cîstiga este o bătălie de nimic. Dumneavoastră ce credeţi?
— Că e ceva foarte ingenios, a răspuns Gregorio, sincer.
— Şi la fel cu toate celelalte, a continuat Gil, plin de bucurie. Ca să te laşi de băut, nu mai bei ultima sticlă. Şi aşa mai departe.

— Dar asta-i o întreagă filozofie a vieţii.
— Vă mulţumesc, domnule Faroni. Atunci, as putea să cer o ultimă favoare? Da? Cum nu e chip să dau de cărţile dumneavoastră, vă rog să-mi trimiteţi o poezie, şi dacă se poate cu dedicaţie, şi mai bine.
Gregorio a zîmbit, pentru că se gîndise că, mai devreme sau mai tîrziu, trebuia să-i vină rîndul şi unei asemenea solicitări şi de ceva vreme purta mereu asupra lui una dintre cele mai bune poezii din adolescenţă.
— Săptămîna viitoare îţi trimit mai multe, a spus el, dar dacă vrei, îţi pot citi una chiar acum.
— Aş fi onorat.
— Păi atunci ascultă. Am scris-o cu am în urmă — a spus el, în timp ce despăturea hîrtia — şi

este vorba despre pasiunea romantică pe care o inspiră marile călătorii. O am aici pentru că sîmbăta viitoare o să vorbim la cafenea tocmai despre călătorii şi, mai mult ca sigur, îmi vor cere părerea ca poet. Eşti gata?
— Da.
Gregorio s-a uitat în jur, şi-a dres glasul şi pe un ton solemn, profund, a recitat:
Plimbîndu-mă pe plajă pe sub un cer senin,
pe apele albastre văzut-am
un velier care departe pornea,
spre meleaguri ce niciodată vedea-voi.
La pupă un marinar anta,
cu un glas de rom, cam afon,
romanţa durerii de călător
care pe mal lăsat-a mima.
I-am strigat, te rog, nu mai anta,
tristeţea din dntu-ţi apasă,
rămîi în scumpa-ţi casă
si pe mine să plec mă lasă.
Dar velierul rapid se-ndepărta
si doru-mi de ducă nu auzea,
iar în văzduh mai plutea
doar un ecou de durere.
223 1
— N-am mai auzit niciodată ceva atît de frumos, a spus Gil, emoţionat. Mi s-a făcut pielea găinii. Asta da idee, nu ale mele, pe care nici măcar nu ştiu să le explic.
— Am scris-o cu ani în urmă, a spus Gregorio, împătu-rindu-şi foaia. Am sute ca asta.
— Ca să vedeţi! Iar eu am doar două idei, şi alea prost spuse. Asta-i deosebirea între un artist şi un amărît ca mine. Dar cel mai frumos lucru pe care-l spuneţi este *spre meleaguri ce niciodată ucdea-voi*
— iar glasul lui Gil devenise parcă dramatic. Dacă eu aş reuşi să fac o poezie ca asta, mi-aş petrece viaţa tot recitînd-o şi spunîndu-mi: „Tu ai făcut-o, Gil, ţine minte că tu ai făcut-o." Iar propria-mi stimă mi-ar fi de ajuns ca să fiu fericit.
— Dar nu e mare lucru, o poezie de adolescenţă, a spus Gil, dezvinovăţindu-se.
— *Spre meleaguri ce niciodată vcdea-voi.* Ce frumos! Mi-ar face plăcere să mi-o trimiteţi, cu o dedicaţie, ca s-o învăţ pe de rost.
— Sigur că da, şi nu numai asta. Mă gîndeam să scriu o poezie pe care să ţi-o dedic ţie anume.
— Nu, nu sînt vrednic de aşa ceva, s-a scuzat Gil. Sigur vă bateţi joc de mine!
— Eşti vrednic de aşa ceva şi de multe alte lucruri.
— Vă mulţumesc, prieten Faroni, dacă-mi permiteţi sa vă numesc astfel. Iar cînd vă duceţi la cafenea şi se va vorbi despre marile călătorii şi despre cultură şi progres, nu uitaţi să vă gîndiţi un pic şi la fidelul dumneavoastră admirator.
— Pe luni, Dacio.
— Dumnezeu să vă binecuvînteze, domnule Faroni.

Capitolul XII

Şi a venit ziua de sîmbătă. După ce i-a spus An-gelinei că se duce să se întîlnească cu alţi poeţi, ştie ea unde — iar Angelina se uita la el stînd cu mîimle în poală, fără bă bpună nimic: nu era nici surprinsă, nici reprobatoare —, *a* coborîtpe scări, şi-a potrivit pălăria, cu ambele mîini, şi-a aranjat eşarfa, şi-a ridicat reverele, şi-a pus ochelarii, iar cînd a ajuns la ieşire, s-a înseninat după ce a făcut o grimasă, şi-a aprins o ţigară de foi, s-a închinat şi a ieşit în stradă fluie-rînd în vîrful buzelor.
Era zi de cenaclu, ora pregătirilor. Cei prezenţi aşezau scaunele în semicerc. Nu mai erau locuri libere. După ce a privit cîteva clipe de la tejghea, Gregorio a intrat în salon în momentul pe care l-a considerat prielnic, s-a dus drept într-un colţ şi s-a sprijinit de un stîlp. Unii cenaclişti aveau deja pregătite creioanele şi hîrtiile de scris. şi-a scos şi el carneţelul cu coperte de plastic şi a început să-l cerceteze fără chef. A citit în el că este un centru de interes al celor curioşi. *a* aruncat o privire de mascul inabordabil, a acceptat pro-\ ocărea, dar a dat doar peste privirea ironică sau poate admirativă a unei domnişoare cu buzele proaspăt rujate şi cu subsuorile de-abia spălate cu suc de lămîie. Lîngă ea, cîţi-va tineri îşi apropiaseră capetele ca să stea de vorbă, dar după gesturi păreau mai degrabă că jucau cărţi sau numărau monede. Gregorio i-a cercetat pe toţi, cu o privire absentă. A observat natura moartă cu

fructe şi potîrnichi, fularele de erudiţi, rîsetele complice, jena discuţiilor intime. Unii purtau cojoace, veste tricotate, haine neglijente, pulovere groase cu guler, ochelari rotunzi cu rama metalică, cizme sau

adidaşi. Nici vorbă de gabardină cu reverele ridicate, nici de costume sau de ochelari de soare, nici de pălărie sau de pantaloni albi. Bine că doi dintre cei prezenţi purtau cîte un mic papion negru, de poet, iar altcineva, îmbrăcat cu o tunică brodată cu fantezii orientale, tocmai se aşeza comod. Se înşelase oare, în privinţa vestimentaţiei? S-a liniştit la gîn-dul că aşa, ca el, se îmbrăcau eroii din filme şi că înfăţişarea lui de călător fără ţintă îi dă un aer atemporal şi misterios, care nu excludea prezumţia vreunei activităţi artistice. Mai ales că avea în mînă un carneţel, în care a început să deseneze o casă cu horn, siluete îndepărtate de munţi, păsări şi nori. Salonul era aproape plin. Mulţi se îngrămădeau stînd în picioare, formînd astfel un al doilea semicerc şi strădu-indu-se să nu cedeze teren Atmosfera începuse să se încingă şi era atîta lume în jurul coloanei unde urma să se aşeze maestrul, încît lumina de afară — spre seară se înnorase — nu ajungea să-i acopere pe toţi şi de aceea oglinzile se întunecau, ajungînd aproape mate. în salon erau însă şi spaţii libere, traversate de fascicule de lumină cu praf, zone de penumbră unde de-abia se distingea profilul cenacliştilor. Dacă şi cei de aici or fi fiind cenaclisti, pentru că părea imposibil să-l poată auzi pe orator din locul unde se aflau. Dar acesta nu foloseşte deci o estradă sau o tribună? Gregorio era pradă unor astfel de îndoieli cînd, pe neaşteptate, s-a ridicat un murmur general, un tumult crescînd de paşi, de aplauze, de fluierături, de gîturi întinse, de scaune rîndui-te. Şi astfel şi-a făcut intrarea maestrul, înfăşurat într-o blană albă — cu o coafură comică, grizonant, cu tenul de culoare închisă —, iar în urma lui, zăpăcită parcă de ruşine, o făptură îmbrăcată în gri. Toate imaginile din oglinzi l-au ovaţionat, l-au condus spre centrul semicercului, care şi-a strîns rîndurile în jurul lui. Făptura în gri a întins pe masă rechizitele maestrului, cu o sîrguinţă de lucrător la domiciliu. Maestrul a aşteptat acest moment pentru a se dezbrăca de blană. Făptura s-a uitat înspre el şi a pocnit de două ori din palme: şoaptele s-au topit într-o tăcere meşteşugită. Fără nici o prezentare, maestrul a luat cuvîntul şi după ce şi-a încercat glasul şi şi-a asigurat liniştea cu el, părăsind primul nivel al bunăvoinţei, a anunţat că va vorbi despre fiinţă şi de-

spre trăire. A intrat imediat în subiect şi a început să-şi ademenească auditoriul cu un discurs subtil. Gregorio a încercat să-l urmărească, dar în zadar: fiind mai atent la sine însuşi decît la cuvintele oratorului (i se părea că pălăria părăsise impunătoarea lui ţinută), a pierdut curînd şirul şi şi-a aruncat privirea prin salon. Acolo se aflau oameni fără legătură cu cenaclul, care citeau ziarul sau scriau de-ale lor ori moţăiau cu capul lăsat într-o parte. Interesele pentru care îşi dădeau întîlnire acolo erau cu totul altele, în fund, inclusiv în capătul mai îngust dinspre toalete, se auzea un zgomot neregulat de izbituri, asemenea celui produs de bilele de biliard. Mai erau şi alte zgomote, care s-au unit toate într-u-nul singur: la tejghea se grupau glasurile repezite şi mitocăneşti ale băutorilor de bere; mai erau şi vocile chelnerilor („una de hamsii!" „gogoşi pentru trei!" „încă o porţie de tobă!"), loviturile de la piesele de domino; pensionarii, aparent liniştiţi, sforăiau, tuşeau şi se jucau încontinuu cu obiecte pe care le scoteau din buzunare. Astfel încît era greu să-l auzi pe maestru şi mai ales să-i urmăreşti expunerea. Gregorio capta cîte un cuvînt izolat şi uneori îi mai zărea gesturile sau pleoapele, care se lăsau cu regularitate, de oboseală şi cu chibzuinţă. Cînd se întorcea pe o parte, i se vedea ceafa, scurtă şi păroasă. La un moment dat, Gregorio a reuşit să prindă totuşi o propoziţie întreagă: „Eul este fiinţa pură, pentru sine." Ce-o fi vrînd să spună cu asta? A notat-o în carneţel şi a încercat să mai distingă şi altele, însă oncît şi-ar ti ascuţit auzul, nu izbutea decît să perceapă tonul neregulat al glasului vorbitorului, convingător şi cu un ritm implacabil. „Despre ce vorbeşte?" l-a întrebat cineva din spate „Despre fiinţă", a răspuns Gregorio, fără să se întoarcă sau să-şi schimbe expresia.
După o oră — timp în care toţi au ascultat în expectativă şi trişti, de parcă ar fi aşteptat într-o anticameră —, maestrul a tăcut, a schimbat cîteva şoapte cu făptura în gri (mereu exilată în umbra magistrului) si, făcînd un gest cu mîna, etalînd pe ea un diamant însîngerat de lumină, a cedat cuvîntul cenacliştilor. S-au auzit răsunînd cîteva aplauze şi fluierături. Cineva i-a adresat imediat o întrebare maestrului: Gregorio a văzut un bust, un cap, trei şiraguri de perle

la un gît. Părea să fie, da, aşa era, o femeie. Toţi s-au întors spre ea, ca să o audă. Vorbea pe un ton de ranchiună, dar era imposibil să audă ceva. Gregorio s-a uitat la maestru: asculta atent şi trăgea aer în piept. Cîteva picături de transpiraţie îi străluceau pe frunte. Femeia aceea nu mai ajungea însă şi la întrebare. Maestrul şi-a mutat privirea, iar acum i se vedea, păros, lobul urechii. Acum se auzeau şi

alte glasuri, care protestau împotriva intervenţiei femeii sau condamnau protestele. Fumul tremura pe lingă marmura din salon. Gregorio s-a ridicat pe vîrfun, încercînd să urmărească polemica, cum făceau şi alţii, prin intermediul oglinzilor. Feţele se reduseseră la nişte guri enorme; glasurile răsunau ca în vis sau ca dintr-un butoi. Maestrul a lovit de trei ori cu unghia în masă. Părea caraghios ca acele semnale să facă ordine, dar aşa s-a întîmplat. S-a aşternut liniştea şi toţi au rămas la jumătatea unui gest sau a unei propoziţii. Maestrul a luat din nou cuvîntul. Gregorio s-a răsucit ca să se uite la domnişoară: se juca cu ciucurii unui fular. Obosit de efortul infructuos de a asculta, s-a străduit să se gîndească la ceva elevat. Şi-a cufundat bărbia în eşarfă: salonul, convertit în carusel, a început să se învîrtească în gol. Pe ritmul unei melodii de bîlci, care avea ceva şi din muzica de curte, a trecut o domnişoară rîzînd: rîsul eternei tinereţi; apoi au tot defilat maestrul, care vorbea fără glas, Gil fără chip, dar cu lacrimi în ochi, diavolul cu capă şi cicatrice, făptura gri, cei doi cu papion negru, doliul poeţilor, tineri cu ochi inexpresivi şi ceramici. Lui nu-i trecea însă nimic prin minte, doar cuvinte disparate, care se învîrteau în căluşei: ifose, bădărani, *ponban.Şi-a* deschis carneţelul, l-a închis la loc, şi-a mai înfoiat uşor eşarfa, trăgînd de ea în afară, se sprijinea cînd pe un picior, cînd pe altul, şi-a potrivit ochelarii. Chelnerii treceau cînd încolo, cînd încoace, de parcă ar fi excavat nişte galerii invizibile, fără să acorde atenţie glasurilor, nici măcar cînd disputele *se* înfierbîntau. S-a întîmplat ca în timp ce a luat cuvîntul un tînăr de la o masă să vină un chelner să debaraseze şi astfel să-l mascheze cu arcuirea trupului său în activitate profesională, iar tînărul a trebuit să se ridice ca să poată fi văzut, pentru că îndată ce vorbitorul, oricare ar fi fost motivul, rămînea în afara razei vizuale a au-228
ditoriului, acesta îşi pierdea imediat interesul faţă de ceea ce spune. Ba chiar, la un moment dat, cineva care nu reuşea să-l vadă pe vorbitor, nemulţumit că nici nu-l aude, s-a ridicat furios şi a urlat: „Acum cine dracu' vorbeşte?" Ceilalţi şi-au întors privirea şi cînd curiozitatea celui care a interpelat a fost satisfăcută (fiindcă un chip s-a ridicat deasupra capetelor celor din jur), nu i-au mai acordat nici un fel de atenţie vorbitorului, nici n-au revenit cu faţa spre el, ci au continuat să se uite la celălalt, de parcă discursul se deplasase definitiv la el. Lîngă Gregorio se aşezase un omuleţ care, mai mereu, cerea să se facă linişte. Dar nu mai făcea nimic altceva, se mulţumea să protesteze pe lîngă cei din preajmă şi să obţină de la aceştia o aprobare pnntr-o mişcare a capului, după care revenea la atitudinea lui de şcolar sîrguincios.

Intre timp, se întunecase. Gregorio, care se văzuse într-o oglindă, de-abia îşi mai distingea chipul, cu o expresie care fusese de mîndrie şi care acum părea o tară fizică. De la maestru, mai percepea doar scînteierile diamantului cînd îşi ridica mîinile pentru a-şi modela gîndurile sau cînd găsea subiectul în care să-şi înfigă degetul arătător, iar din ceea ce spunea, doar un murmur hipnotic şi canicular, într-o pauză, cineva i-a pus o întrebare şi toţi au încercat să-l localizeze fără succes. „Aici, aici", s-a auzit un glas firav, dar erau mulţi cei care nu-l vedeau şi-l căutau cu privirea acolo unde nu se afla. Profitînd de acel moment de confuzie, maestrul a început să vorbească cu asistentul lui, în şoaptă; cu toate că unii urmăreau cu atenţie dialogul, din care nu se putea auzi nimic, cei mai mulţi au format grupuri aparte, care s-au adîncit în discuţii proprii.

Gregorio a profitat şi el de prilej, ca să se ducă la toaletă. A pornit-o spre un culoar în semiobscuritate, cu boltă, pe ale cărui laturi erau instalate mese, iar la ele, aproape to-lănindu-se pe sofale, se găseau perechi sărutîndu-se ori pensionari care moţăiau sau jucau domino. A ajuns într-un spaţiu deschis, ocupat de bărbaţi în cămaşă, care se învîrteau în jurul unei mese de biliard şi se uitau la ea fascinaţi. „Toaleta?" Unul dintre jucători — fără să scoată vreo vorbă sau să ridice privirea — a întins tacul spre un alt culoar. Grego-

rio s-a îndreptat într-acolo şi de-abia făcuse cîţiva paşi cînd s-a auzit strigat de la una dintre mese. S-a oprit surprins.

— Hei, dumneata! Da, dumneata! Vino-ncoace! Gregorio s-a uitat în jur. De-a lungul pereţilor se înşirau
butoaie stivuite, ambalaje, materiale folosite la curăţenie şi mobilier tocmai bun de aruncat la gunoi. Mirosea a umezeală, a urină, a fermenţi. In acel talmes-balmes era şi o masă unde stătea un tip mărunt, de vreo şaizeci şi trei de ani — după estimările lui Gregorio —, care-şi freca mîinile cu frenezie.

— Hai, vino mai aproape! l-a zorit el. Gregorio s-a apropiat, neîncrezător şi fără chef.

— Cu mine vorbiţi?

— Da, cu dumneata, vino mai aproape. Pe masă era o cană de aluminiu.

— Eşti poliţist?

— Nu, nu, a spus Gregorio.
— Am venit doar pentru cenaclu şi sînt foarte grăbit.
— Dumneata n-ai fiice, nu-i aşa?
— Aşa-i, n-am.
— Atunci, nici n-ai auzit vorbmdu-se despre florile de Pinata. Sau mă înşel?
— îmi pare rău, dar n-am auzit.
Şi-a răsucit mîinile şi s-a uitat la Gregorio cu o privire chinuită.
— Trebuie să ai încredere în mine, a spus el, în şoaptă. Aici mă cunoaşte toată lumea. Toţi ştiu povestea vieţii mele şi de aceea mi-au pus aici masa asta, ca să mă odihnesc. Iţi place teiul?
— Nu.
— Mie, da, a spus el, cu mîndrie, şi a băut din cană. Este ceai de tei de munte îndulcit cu miere de flori de portocali. Uneori stau aici pînă tîrziu ca să mă liniştesc, să nu-mi ies din balamale. Asta-i a patra cană pe care o beau azi. Ce părere ai?
— Nu ştiu, sînt grăbit.
Necunoscutul şi-a pocnit degetele, unul după altul.
— Se vede că nu ai fete. Eu, totuşi, sînt un onorabil şef de familie, văduv, şi am trei fete, care în curînd vor deveni sprijinul bătrîneţii mele. Ca să ştii că nu trebuie să mă iei
l 230
drept unul dintre şarlatanii puturosi de pe-aici, o să-ţi zic că pe fata a mare o cheamă Măria Casilda şi zău că e o sfîn-tă, îşi petrece ziua cosind şi umblînd de ici-acolo, că e o splendoare de fată. Cea mijlocie este Măria Antoaneta şi ea le are pe ale ei, acum i-a dat prin minte să devină cîntărea-ţă şi se duce la o şcoală de muzică, iar a mică se numeşte numai Măria, asta vrea să fie domnişoară. Toate trei sînt foarte frumoase. Seara ies toate trei în balcon să se uite la stele, iar dimineaţa se piaptănă una pe alta cu un pieptene de aur. Toate trei ţin tare mult la mine. Şi mă tot întreabă atîtea lucruri, în acelaşi timp, că nici nu ştiu la care dintre ele să răspund mai întîi. Stau în jurul meu, mă mîngîie, mă întrerup ca să mă întrebe dacă am nevoie de ceva şi-mi cîntă la culcare. Una îmi pune masa, cealaltă îmi toarnă vin, iar a treia îmi aduce fructe pe o tavă de argint. Acum spune-mi dacă nu-i o mare răspundere şi o mîndrie să ai trei fete aşa de diferite între ele. Toate trei vin deseori să mă aştepte la ieşirea de la lucru şi mă conduc în grabă acasă. Ce părere ai de treaba asta?
— Că sînteti un om foarte norocos.
— Nici pomeneală, pentru că toate sînt foarte mofturoase. Mai ales cea mică. îşi petrece ziua întrebîndu-se care e pasărea ei favorită sau ce floare preferă. Şi toate trei îmi cer lucruri tare greu de procurat. Măria Casilda mi-a cerut o dată vanilie ca să condimenteze o mîncare de orez. într-o duminică de iarnă, a mijlocie mi-a cerut să-i aduc fiere de rîndunică: îi trebuia ca să-şi dreagă vocea Dar cea mai rea este aia mică. Acum au apucat-o toanele cu floarea de Pinata şi o caut de mai bine de o lună. Dar degeaba, pentru că nimeni nu ştie nimic de floarea asta şi se prea poate ca ea nici să nu existe. Dar, mă rog, eu am impresia sau mai bine zis sînt convins că fericirea fetelor mele şi îndeosebi a celei mai mici depinde de felul în care eu le satisfac capriciile sau nu. Cum sînt foarte visătoare, ce altceva aş putea eu să fac de-cît să le fiu pe plac şi să aştept să-şi uite himerele? Pe de altă parte, ele sînt bune cu mine, iar eu trebuie să mă străduiesc pe măsura puterilor mele. De aceea mă fac că le îndeplinesc dorinţele, şi într-un fel chiar aşa este, pentru că acum, de exemplu, am plecat de acasă dîndu-le de înţeles că mă duc
231
să caut floarea. De o lună o tot caut. Cum ies de la slujbă, vin să o caut în ungherul ăsta şi aştept ca ea să uite de floare. Aşa că eu îmi fac iluzii că trudesc pentru a le satisface dorinţele. Cînd mă întorc acasă, în zori, cum mă aude intrînd se scoală şi-mi cere floarea de Pinata. Eu îi tot zic că sînt aproape gata să o procur, iar ea mă îmbrăţişează emoţionată, spunîndu-mi că sînt un tată foarte bun şi multe alte lucruri de care mi-e ruşine, pentru că e de ruşine ca un tată să nu ştie să-şi facă fetele fericite, nici măcar pe cea mai mică. După ce a mai băut o gură din cană, şi-a înfipt mîmile în păr şi a tras de el cu putere.
— Nu ştiu cum de m-am lăsat tîrît în povestea asta, a continuat el. Parcă mai ieri eram copil şi fugăream pisicile pe stradă, iar acum, iată-mă aici, împovărat de răspunderi. Dar nu mă las doborît, că nu sînt aşa de slab ca alţii care-şi povestesc micile lor necazuri tuturor. Ştii că eu am fost mecanic într-un război şi că am condus, cu aceste mîini, o locomotivă? — şi i le-a arătat, crispate ca nişte gheare. Da, iar acum lucrez aici aproape, ţin contabilitatea la o mică fabrică de sîrmă.

— Foarte bine, a spus Gregorio, începîndu-şi retragerea.
— Să nu crezi cumva, din cele ce ţi-am spus — a zis el, înăsprindu-şi tonul —, că eu sînt ca şarlatanii ăia care trăiesc din mici învîrteli pe stradă. Dimpotrivă, sînt un om la locul lui, ba chiar am faimă de om morocănos. Poate că o să ai ocazia să te convingi singur cînd o să-ţi mai fac mărturisiri. Doamne, sînt atîtea lucruri pe care nu le ştii despre mine. De exemplu, ştii dumneata că eu sufăr de insomnie? Da, domnule, sufăr de insomnie, a adăugat el, frecîndu-se la ochi. Nu mai dorm de ani de zile, vreo şapte sau opt, de cînd am rămas văduv. Ultima oară cînd am dormit am visat o maşină de curse.
— Probabil că sînteţi foarte obosit, a spus Gregorio, cu milă.
— Nu, eu nu obosesc. Răspunderea nu mă lasă să dorm, dar într-o oarecare măsură nu mă lasă nici să muncesc, aşa că eu nu sînt niciodată obosit, dar nici odihnit. Floarea de Pinata, care poate nici nu există, nu mă obligă să fac nici o muncă, doar aşa, să stau aici şi să mă prefac că o caut. Dar

treaba asta, domnul meu, care nu cere nici un efort, te vlă-guieşte. Aşa că, după cum vezi, în timp ce mă odihnesc, mă şi străduiesc. Cine-ar fi putut să-mi zică rnie că o să ajung aici, dacă mai ieri eu fugăream pisicile pe străzi? Acum stau şi mă întreb ce se va alege de fetele mele, mai ales de aia mică? Cine va prelua sarcina să le îndeplinească toate dorinţele, cînd eu n-o să mai pot? a spus el, cufundîndu-şi faţa în palme.
Gregorio a mai făcut cîţiva paşi înapoi
— Deci, mata nu eşti poliţist? a întrebat celălalt, din întuneric.
— Nu.
— Dar ai faţă de copoi. Şi nu cauţi nimic anume? Adică, nimic concret?
— Nu.
— şi cu ce te ocupi?
— Sînt poet.
Necunoscutul a început să caşte. Şi-a apucat din nou cana cu mîna.
— Te sfătuiesc să te faci vînzător de plante medicinale. Iar dacă te faci vînzător de plante medicinale, pune-ţi bretele la pantaloni şi ia-ţi un baston cu vîrful metalic. O să fii foarte fericit.
— Bun, eu mă duc, a spus Gregorio, mergînd cu spatele. Cînd s-a întors de la toaletă, s-a auzit din nou strigat, dar
nu s-a mai oprit. Dimpotrivă, a grăbit pasul şi a intrat repede în salon.
Cu ochelarii negri, obscuritatea era deplină. Maestrul, fără a fi potolit cu totul rumoarea, luase din nou cuvîntul. Gregorio i-a ascultat litania, a văzut iarăşi scînteierile inelului şi părul blond al domnişoarei şi a început să-şi dorească să se termine totul cît mai curînd cu putinţă. Se simţea extenuat de derută. „Despre ce anume vorbeşte?" l-a întrebat pe omuleţul şcolar. „Nu ştiu, dar răspunde la o întrebare." Gregorio şi-a ridicat în sus borurile pălăriei şi s-a sprijinit cu o expresie ironică de stîlp. La scurt timp, cînd de-abia se mai distingeau chipurile, un chelner s-a apropiat de stîlp cu un pas solemn si, cu vîrful degetelor, a aprins un bec care s-a clătinat, apărîndu-se uşor de atacurile penumbrei. S-au

restabilit distanţele, însă în acel moment, cu excepţia celor din primele rînduri, nimeni nu ştia despre ce se discuta. Cineva a mai pus o întrebare. Au început iar căutările dezorientate şi protestele inutile. Maestrul vorbea din nou cu asistentul lui, spunîndu-i ceva la ureche. S-au stîrnit şi murmurele izolate, s-au auzit iarăşi loviturile cu unghia în masă şi glasul nepotolit al maestrului, în acea clipă, un tînăr herculean, un fel de vlăjgan (acesta-i cuvîntul care i-a venit în minte Iui Gregorio cînd i-a văzut umbra proiectată pe tavan), s-a sculat în picioare şi a început să strige: părea că strigă ceva în latină, o limbă tainică, iar cînd i s-a auzit glasul, strigătele au devenit generale. Ca să nu-i fie luată tăcerea (mai ales de către domnişoara blondă) drept ignoranţă sau teamă, a strigat şi Gregorio ceva: un strigăt de rămăşag, un fel de dublez suma oferită, de reproş bovin. A urlat cu îndîr-jire: „De ce vrei neapărat prietenia mea?" de două sau de trei ori, apoi ceva de genul „sindicat de maimuţe". Omuleţul s-a întors spre el şi-l privea uluit, în timp ce arunca fumul artistic, Gregorio i-a întors privirea cu compătimire. Imediat, reuniunea a început să dea semne că a ajuns la final. Mai mulţi dintre cei prezenţi s-au sculat în picioare şi şi-au pus paltoanele. Asistentul şi-a adunat foile şi i-a întins maestrului blana. Undeva în fundul salonului, se discuta în continuare cu aprindere şi se observa o oarecare agitaţie de bus-tun atletice şi de gesturi retorice, de ciclop. Gregorio s-a pregătit de plecare. La ieşire, s-a ciocnit de savant. Era însoţit de domnişoară şi de un grup de tineri şi se opriseră să mai stea de vorbă. Şi-a tras pălăria mai pe ochi, a tras adînc şi din ţigară şi i-a spus: „Aţi făcut o treabă bună, permiteţi?" şi apoi l-a

evitat tinereşte, cu o eschivă din talie.
Afară ploua. Cenaclistii, inclusiv maestrul, se adăpostiseră sub copertină. Deodată, un fulger şi-a pus pecetea pe acoperişuri şi toţi, de parcă s-ar fi înţeles între ei, au rupt-o la fugă, ca într-un final de poveste comică.
înfierbîntat de drum, luptîndu-se cu semafoarele şi apu-cînd-o apoi pe străzi pustii, Gregorio nu ştia dacă ar trebui să se simtă fericit sau dezamăgit. S-a gîndit mai întîi că succesul din acea seară ar trebui să-l însoţească mereu, oriunde s-ar afla. Dacă ar fi ştiut despre ceea ce urma să se vor-234
bească la cenaclu, nu numai că ar fi intervenit şi el cum au făcut-o ceilalţi, ci ar fi profitat de prilej şi poate ar fi citit cî-teva dintre poeziile lui. Avea ferma convingere că asistenţa l-ar fi aplaudat tot atît de mult ca şi pe maestru, dacă nu cumva chiar mai tare. Aşa că sîmbăta viitoare va veni mai devreme la cafenea şi va ocupa un scaun din faţă, iar la prima ocazie care se va ivi va ridica şi el mîna ca să ia cuvîntul. S-a apucat să caute o întrebare. Nu-i venea nici una în minte, dar, oricum, va fi strălucitoare şi cu miez. Şi ce-ar spune cei de acolo dacă ar afla că există un Cerc Cultural Fa-roni şi că Faroni este tocmai el? Mergea tot mai repede, pus pe fapte mari, lăsînd în urmă speranţe şi teama că într-o bună zi l-ar putea suna Gil, dîndu-i de ştire că este iminentă căsătoria lui. Dar după aceea, rărind pasul, gîndul la domnişoară şi la tineri l-a cam înnegurat. Oare avea el habar despre problema dezbătută acolo? Nu e oare un intrus, cu un baga] format doar din nişte poezii de adolescent, cu nişte ochelari negri şi avînd peste patruzeci şi trei de am, ascunşi sub nişte piese de îmbrăcăminte care nu se mai poartă? Iar în cazul în care se decide să intervină şi el în discuţii, ce avea el de spus? Şi a început să idealizeze cuvintele maestrului şi ale celor care l-au interpelat. Acelea erau cuvinte miraculoase, nu ale lui, rod al distracţiei şi al hazardului. Cei de acolo stăteau de vorbă între ei de peste douăzeci de ani, fiindcă Gil avea cunoştinţă de existenta cenaclului încă de pe atunci. Probabil că chestiunile cele mai importante erau dezbătute acolo de o sută de ani sau poate de secole. Iar acum, ca să vezi, vine un conţopist oarecare să zădărnicească totul cu nişte rime de tinereţe, păstrate într-o cutie de pantofi. E posibil oare ceva încă şi mai absurd?
O picătură de ploaie i-a limpezit privirea. Şi-a adus aminte de tatăl celor trei Marii şi s-a întrebat dacă o fi existînd floarea de Pinata şi dacă nu cumva acesta o fi un cuvînt care denumeşte cine ştie ce floare cunoscută, ca margareta, de exemplu. Sumbru, practic, şi-a spus că dacă va continua pe făgaşul frămîntărilor va cădea din nou în adîncurile puţului nefericirii. S-a hotărît să nu mai părăsească hotarele realităţii şi chiar în acea noapte, fără a mai sta pe gînduri, va relua lucrul la poemul epic. A ajuns acasă în timp ce-şi spu-

nea: „Să faci ceva, să nu te gîndesh la nimic, acesta-i secretul fericirii."
— Te-ai întors cam buimac, i-a zis Angelina, cînd l-a văzut oprindu-se în mijlocul salonului.
— Plouă cu găleata.
S-a ridicat şi şi-a lăsat lucrul de mînă pe un scaun.
— Hai, dezbracă-te, să le punem Ia uscat. Acum chiar că parc-ai fi Cenuşăreasa.
— De fapt, sînt un prinţ fermecat.
Ea l-a cercetat cu privirea de sus în jos:
— Uită-te cum sînt pantofii. Cine ştie pe unde-oi fi umblat.
— Doar ţi-am spus, la cenaclu, a răspuns el, scoţîndu-şi gabardina.
— Şi despre ce-aţi vorbit acolo?
Gregorio i-a întins de asemenea haina şi eşarfa şi a început să se dezbrace de pantaloni.
— Despre suflet.
— Nu merită să vorbeşti despre nimic dacă te înmoi în halul acesta, a spus Angelina, ţinînd îmbrăcămintea în braţe.
Au cinat împreună, fără a şti despre ce să vorbească. Cum au terminat de mîncat, Angelina l-a întrebat:
— Te culci?
— Am de lucru, a răspuns Gregorio, pe un ton neutru.
— La ora asta?
— Poeţii scriu de obicei noaptea.
— Te-ai tîmpit cu totul. O să arăţi ca o cucuvaie. îndată ce s-a culcat Angelina, Gregorio s-a instalat în

salon şi a desfăcut cutia de pantofi. Temîndu-se să nu fi pierdut bunăvoinţa muzelor sau de a nu fi în stare să şi-o cîs-tige, împovărat de răspundere şi de ani, de ardoarea pasiunilor tinereşti, şi-a acordat un răgaz: a debarasat măsuţa cu suport pentru vasul cu jeratic, şi-a încărcat stiloul, şi-a ascuţit creionul, a adunat mizeria făcută cu ascuţitoarea, şi-a numerotat paginile de la carneţel — fără să-şi dea seama că acele interminabile pregătiri erau aceleaşi cu cele care îl blocaseră pe Gil în serile în care îşi pregătea bacalaureatul autodidact — şi a rămas la dispoziţia capriciilor inspiraţiei.

236

Poemul se oprise la momentul în care Alvar Nuiîez Ca-beza de Vaca naufragiază în largul coastelor Floridei. Oare mai plouă afară? După ce a văzut ploaia, s-a întors şi a recitit fragmentul deja parcurs. Avea scrise 52 de octave. Pînă la 20 000 de versuri, îi mai rămîneau de scris 2 448 de octave: 19 584 de versuri. A făcut socoteala pe un colţ de foaie din carneţel. Cîte patru octave zilnic, asta înseamnă 612 /ile. doi ani. Dar cu opt octave? Cîte opt octave zilnic, îi trebuie 306 zile. Dar cum să seni 64 de versuri în fiecare zi? A scos o foaie de hîrtie curată şi a descoperit că în ritm de o octavă pe zi (fiindcă, oricum, nu voia să se păcălească cu calcule prea generoase) avea nevoie de aproape şapte ani. „Voi avea atunci mai bine de cincizeci de ani", s-a gîndit el mohorît. A umplut două foi cu regula de trei simplă, înmulţind şi împărţind versurile pe ani, căutînd un miracol aritmetic care să-i permită să-şi termine opera într-un interval cît mai scurt cu putinţă. Dar, spre deosebire de cuvinte, numerele nu sînt magice, iar semnificaţia lor era mereu tragică pentru el. S-a dus după enciclopedie şi a descoperit că Espronceda scrisese deja un poem epic la paisprezece ani, iar la treizeci şi patru a murit în plină glorie. A căutat şi alte exemple. La douăzeci de am, Platon era discipolul lui So-crate. Totuşi, Cervantes avea aproape şaizeci de ani cînd a început să scrie *Don Quijote.* Dar Shakespeare? La douăzeci şi nouă de ani — adică vîrsta pe care o are acum Faroni —, Shakespeare scrisese două poeme epice. Dar Garcilaso de la Vega? „A murit la treizeci şi cinci de ani, încornoratul!" a spus el, închizînd enciclopedia cu ambele mîini.

N-a avut curaj să mai lungească verificările. A închis ochii şi s-a văzut aşezat în faţa celor 20 000 de versuri. Era impresionantă acea imagine a artistului captivat de singurătatea nopţii, în vreme ce înjur, oraşul se încredinţa somnului. „Chiar dacă nu scriu nimic", se gîndea el, „ce măreţie este să stai aici, urmărind un ideal." Atunci şi-a dat seama că, de fapt, atitudinea lui este asemănătoare cu aceea a tatălui celor trei Marii, care şi acum o fi la cafenea în căutarea florii de Pinata. Părăsind sugestiile modelelor posibile, a revenit la realitate cu un uşor tremur.

237

Şi-a concentrat atenţia asupra naufragiului pînă i-a ieşit, ca o rîrnă, un cuvînt din memorie: bubuitor. Apoi a adăugat altele: tumult, boltă, teroare, belicos, răsunător, furtunos. Le-a închis pe toate într-un cerc. „Păstorul este artistul de cuvinte oi", a spus el, cu glas tare, înţelegînd că acesta este primul rod al inspiraţiei. A început să scrie. E o plăcere să vezi cum se îmbină cuvintele şi să observi cum intră într-o bătălie deosebită, reprezentînd lupta niciodată pomenită dintre un tigru şi un rechin, scorpion şi asul de pică, sau mor — doar pentru că s-au cunoscut — în vraja unei tulburi iubiri. A început astfel să retrăiască fiorii vechilor lui nelinişti de poet. A simţit din nou prezenţa vie a cuvintelor şi miracolul unei propoziţii care depăşea adevărata sa putere mentală. Cu un suspin, şi-a reluat lucrul şi în cele din urmă a reuşit să mai scrie două versuri. „Acum bubuie bolta şi se-ntinde / mantia sonoră a umbrei sale." îi venea să sară în sus de bucurie, pentru că acele cuvinte, acea înaltă misiune conferea vieţii lui un sens şi o siguranţă sufletească pe care nu o mai cunoscuse de multă vreme. Dar l-a cuprins imediat tristeţea cînd şi-a adus aminte că merge pe patruzeci şi patru de ani şi i-au trebuit cincizeci de minute ca să termine două versuri. Intr-un asemenea ritm, nu avea să mai termine vreodată. Dar dacă abandonează poemul epic sau îl reduce la doar 4 000 de versuri? Cinci sute de octave, cinci sute de zile: un an şi jumătate. Prin urmare, trebuie să accepte realitatea făcînd altfel de socoteli, alte presupoziţii. Trebuie să facă un alt pact cu această misiune sau să caute în ea un mod de a atribui numerelor o valoare magică sau abstractă, în care versurile să nu se mai măsoare cu octava, nici viaţa cu anul, nici anii prin opere nerealizate vreodată, ci în care totul *să* se limiteze la prezent şi fiecare faptă să capete sens în tumultul zilnic al strădaniei. „Trebuie să se limiteze la strădanie", şi-a zis el, însufleţit şi totodată prudent.

Sigur că da, de ce să nu-şi facă o carte cu cele mai bune poeme pe care le are deja şi altele cu ceea ce

va scrie de acum înainte? Ar putea să înceapă prin a-i face o poezie lui Gil. Aproape dintr-un condei a scris:

I 238

Dragă Dacio Gil Monroy, în versuri misiva asta-ţi scriu, că singur şi trist curn-îs, în nobila-h prietenie sînt prins.

Şi-a cercetat vechile poezii. Cel puţin douăzeci dintre ele erau acceptabile, şi retuşate şi adăugate altor douăzeci pe care avea să le scrie în următoarele luni (poate chiar într-o lună, avînd în vedere cît de inspirat este în această noapte), ar însemna o carte de 60 sau de 70 de pagini, plus prelată, pe care ar intitula-o *Versuri complete ale victn artistice.* S-a înviorat. Avea aproape terminată prima sa capodoperă şi îşi vedea deja cartea, cu o corabie cu velă pe copertă şi nişte pescăruşi, iar numele cules cu litere mari şi roşii: AUGUSTO FARONI. Oare ce va spune Gil cînd o va avea în mină şi mai ales cînd va citi prefaţa, pe care o \ a atribui unei ilustre persoane reale sau mai degrabă lui Gregorio Olias, discipolul şi biograful său? Cum cartea există realmente, dar bi pseudonimul, şi cum poezia constă în idealizarea lucrurilor, nu vor mai fi motive de ruşine, ci de mîndrie, adevărul nu va mai fi relativ, ci efectiv: legitim, poetic. O va dedica tatălui său, amiralul, bunicului, notarul, bietei sale mame şi unchiului Felix, cardinal la Roma. Ah, dacă unchiul său s-ar scula din mormînt şi şi-ar vedea numele imprimat, nici mai mult, nici mai puţin decît alături de titlul de Eminenţă! Şi, bineînţeles, lui Gil: *Lui Gil, credinciosul meu prieten din depărtare.* Va pleca de acasă cu cartea în buzunar, cu titlul la vedere, şi s-ar duce la cafenea şi i-ar dărui un exemplar maestrului şi altul domnişoarei. Cine ştie dacă, impresionat de prefaţă şi de versuri, maestrul n-o s-o popularizeze printre cenaclişh? Atunci el, Faroni, ar ieşi în faţa semicercului, lîn-gă coloană, şi ar fi aclamat ca în visurile sale.

I-a venit brusc o altă idee luminoasă. Nu se gîndise oare cîndva să-i spună lui Gil ceva de genul că opera lui fusese arsă în întregime de către guvern şi că nu mai rămăseseră decît fragmente foarte scurte? Urma să detalieze această fatalitate în prefaţă, unde va oferi inventarul şi rezumatul operelor pierdute, cu ceva fragmente originale. Ipoteza nu era chiar iluzorie, întrucît cu sîrguinţă nu i-ar fi fost greu să scrie

239

romane şi eseuri merituoase. Singura greşeală consta în faptul că nu le are deja scrise, însă cum credea sincer în talentul lui artistic, cum fiecare vers şi chiar fiecare cuvînt arătau clar că este de ajuns să le înmulţeşti pur şi simplu ţmîndu-te de lucru şi apoi să le aduni sub un titlu pentru a obţine o altă capodoperă, n-a mai acordat nici un fel de însemnătate faptului că nu întreprinsese încă nimic şi s-a mulţumit cu satisfacţia de a şti că dacă s-ar fi apucat de treabă, ar fi făcut-o cu un succes garantat. Cîte mari opere nu se pierduseră de-a lungul secolelor şi cîte nu vor fi fiind cele din care se păstrează doar cîteva rînduri? Aşa că, trecînd peste orice alt considerent, i-au ieşit drept scrise şi pierdute, patru romane, trei tomuri de poezie, un poem epic (din care mai supravieţuiau cincizeci şi două de octave şi două versuri), două eseuri, o carte de călătorii şi o piesă de teatru, în afară de asta, el urma să mai spună în prefaţă că această operă imensă, confiscată, se găseşte probabil în beciurile cine ştie cărui minister sau în criptele întunecoase ale vreunei mînăstin. A mai scos o coală curată si, după ce a scris şi a subliniat *Resturi din opera pierdută a lui Augusto Farom,* a început să se gîndească la subiecte şi la titluri, precum şi la fragmentele care fuseseră salvate din foc.

Primul roman, intitulat *Vieţi sălbatice,* relata povestea vieţii lui Marcos, un tînăr intelectual care, urmărit de justiţie din motive politice, se îmbarcă pe un vapor cu destinaţia Alas-ka, unde devine vînător care foloseşte capcanele. Acolo, trăieşte într-o cabană din trunchiuri de copac şi se hrăneşte cu carne de reni şi cu somon, în fiecare an, coboară într-un sat, cu un balot de blănuri, şi cumpără cafea, sare, zahăr, muniţie şi whisky. El poartă o blană de urs, este înalt, serios, morocănos. Nimeni nu-i cunoaşte adevăratul nume, toată lumea îi zice Oţel. Este descoperit de poliţie, dar reuşeşte să fugă într-o noapte cu lună, urmărit îndeaproape de o haită de lupi. Ajunge la ţărmul mării şi urcă pe un vapor ca pasager clandestin pînă în Amazonia. Acolo trăieşte în junglă, într-o zi îl muşcă un şarpe veninos şi stă în perioada de convalescenţă în coliba unei familii de sălbatici. Sălbaticii îi zic Mâinii, ceea ce în limba lor înseamnă „cel care nu zîmbeş-te niciodată", într-una din zile, face cunoştinţă cu o feme-

I 24O

ie de o frumuseţe extraordinară, căreia îi salvează viaţa tră-gînd un singur foc de armă exact în momentul cînd un şarpe anaconda se pregătea să o înghită. Femeia se numeşte Vicky şi este fiica unui american multimilionar, regele automobilului. Venise în călătorie de plăcere, dar avionul se prăbuşise în plină junglă, ea fiind singura supravieţuitoare. Se îndrăgostesc unul de celălalt, îşi fac o casă într-un copac. Nopţi de dragoste, însă poliţia îi ia urma, iar ei trebuie să fugă într-o canoe, pe fluviu în jos,

încolţiţi de caimani. Ajung în largul mării şi timp de o lună plutesc în derivă, pînă ajung pe o mică insulă pustie, îşi petrec iarna într-o peşteră, mîncînd peşte şi fructe sălbatice. Sînt salvaţi de un vapor care se îndrepta spre New York. Mare veselie pe tatăl american. Marcos, care între timp şi-a schimbat numele în Luck Turner, este numit director al unei fabrici de automobile. Unul dintre modelele de autoturisme este botezat Vickytur şi are drept emblemă o inimă. Dar iarăşi irumpe poliţia. Au loc schimburi de focuri şi o urmărire automobilistică. Marcos fuge şi ajunge dm nou pe mica insulă. Acolo trăieşte singur, trist, privind întruna linia orizontului, într-o bună zi, apare o şalupă. Este Vicky, care, renunţînd la viaţa civilizată, a hotărît să vină alături de Luck. Naraţiunea se încheie cu cei doi alergînd pe plajă, unul către celălalt şi, în cele din urmă, îmbrăţişîndu-se, cu o furtună vijelioasă în fundal.
S-a uitat la ceas: orele două dimineaţa. Imperturbabil, a anticipat, deocamdată provizoriu, primul fragment care se mai păstra din roman: „Noaptea se întindea tăcută pînă la infinita noapte a Arcticului. Stelele străluceau pe imensitatea pură şi albastră, iar şoaptele din inima pădurii îi umpleau sufletul cu taine, cu groază şi cu gingăşie, în singurătatea cabanei din trunchiuri, la lumina focului din sobă, un tînăr cu profilul aspru şi melancolic, citea posomorit o carte de Platon. Pe chipul lui nepăsător se contura însemnul unui destin aparte şi fatal, în depărtare, urlau lupii. Afară, termometrul indica o temperatură de optzeci de grade sub zero. însă înăuntru, sufletul tînărului ardea la focul cunoaşterii, al dorului şi al durerii."
A recitit paragraful şi i s-a părut verosimil şi artistic. „Chiar s-ar putea să am talent", şi-a zis el. Fără a-şi acorda

măcar o clipă de răgaz, risipindu-şi inspiraţia fără cuvenita chibzuinţă, a scris şi subiectul piesei de teatru: dona Gloria, o femeie frumoasă şi grasă, cu sînii mari, rîvnită de mecanici şi de lăptari, specialistă în gastronomie şi o mare cîntăreaţă lirică, se îndrăgosteşte lulea de un jandarm dispreţuitor, care la rîndu-i suspină după o tînără subţire şi palidă, pe nume Carantonita. într-o noapte, dona Gloria îşi adoarme rivala cu cîntece de Paşti şi de Bobotează şi-i ia locul. Se plimbă la braţ cu Dominguîn, că aşa se numeşte jandarmul cu o mustaţă impunătoare; e o noapte neagră de septembrie. Cu rîsul ei şi cu mirosul de proaspăt de la subsuori, îl farmecă şi-l face să o iubească. Cînd au ajuns într-o piaţă luminată, Dominguîn îşi dă seama că a fost păcălit şi se opreşte în loc buimăcit. Dona Gloria îşi continuă drumul şi dispare în depărtare, vorbind şi zîmbind întruna. Este o dramă în versuri, din care deocamdată se mai păstrează patru: „Carantonita a adormit deja / pe rotunda pernă a sa, / iar dona Gloria se plimba, laţ, / cu Dominguîn de braţ."
Nehotărît, Gregorio şi-a lăsat stiloul pe masă, ca pe un tacîm deja folosit, şi s-a dus în hol. A simţit din nou fascinaţia poetului în stare de veghe şi şi-a imaginat visul oraşului ca pe o mare dezlănţuită, unde el se aventurează într-o bărcuţă solitară. S-a întors la masă, a făcut corecturi şi a mai făcut adăugiri la fragmentele deja scrise, iar la trei fix s-a dus la culcare.
Se simţea mulţumit, dar şi obosit. A auzit cînd bătea clopotul ora patru: el urzea intriga unui alt roman, care povestea istoria citadină a unui muzician ambulant. Cînd a ajuns pe creasta visului, i s-a revelat şi numele artistului, Elîas Centellas; a mai reuşit să improvizeze începutul unei alte piese de teatru, mai simplă, tragică şi realistă, pentru că cea pe care o concepuse deja nu-l mulţumea întru totul.

Capitolul XIII

După patru luni, avea scrise deja douăsprezece poezii şi terminase rezumatul ilustrativ al operelor sale complete. Gregorio nu avea să uite niciodată ziua de marţi din luna august, cînd l-a sunat Gil că să-l anunţe că tocmai citise în ziar numele de Faroni.
— îl am chiar aici, în faţa mea! a spus el, răcnind. Este o scrisoare în care se vorbeşte despre dumneavoastră pe un ton foarte elogios. Şi, vă daţi seama, mă pomeneşte şi pe mine! De aceea v-am sunat înainte de termen.
— O scrisoare? a întrebat Gregorio, luîndu-şi astfel măsuri de precauţie şi sprijinindu-se de spătarul scaunului.
— Da, o scrisoare. Gîndiţi-vă cum m-am simţit cînd am atit-o! Se intitulează *Un geniu dat uitării.* Cînd am citit-o şi am văzut numele dumneavoastră, mi s-a tăiat respiraţia. Am citit-o de mai bine de o sută de ori şi de-abia aştept să o arăt şi celorlalţi comis-voiajon. Pentru că eu le-am vorbit despre dumneavoastră, deşi am făcut-o mai pe ocolite; poate de aceea ei cred că nu sînteţi chiar

aşa de important cum le zic eu. Dacă aţi şti ce mîndru mă simt! Iar tata, ce-ar zice tata dacă rni-ar vedea numele aici? O am aici, în faţă, în ziar. Dumneavoastră n-aţi citit-o?
— Nu, habar n-aveam.
— Nu ştiaţi? Ce înseamnă să fii un om mare! Să apari în ziare şi să n-ai habar! Vreţi să v-o citesc? O ştiu pe dinafară.
— Sigur, să vedem ce zice, a spus Gregorio, resemnat.
— Păi, atunci ascultaţi, pentru că este o scrisoare foarte drăguţă, o să vedeţi. Citesc: „Domnule Director: Făcînd apel

la înaltul spirit de dreptate care ştiu că vă caracterizează, vă scriu aceste rînduri, pe care sper să le publicaţi, nădăjduind astfel să atragem atenţia asupra unuia dintre cei mai mari şi neînţeleşi oameni din vremea noastră, pe care invidia, ignoranţa şi cine ştie dacă nu cumva chiar şi ura l-au condamnat la cea mai ruşinoasă şi tristă uitare. Mă refer, după cum cred că bănuiesc deja unii dintre cititori, la Augusto Faroni. Ştiu că timpul, marele judecător al Istoriei, va pune pe fiecare la locul pe care îl merită şi că acela care are opere în stare să-l apere cu prisosinţă nu are nevoie de protectori, însă datoria mea, ca biograf al acestei colosale figuri, setea mea de dreptate şi de asemenea revoltatul meu patriotism mă obligă să ridic glasul şi să-i revelez numele, ca nimeni să nu poată pretexta vreodată, cînd vom suferi din nou de ruşinea că geniile noastre sînt descoperite mai întîi în străinătate, şi nu aici, că nu v-am avertizat la timp. Fiecare dintre noi trebuie să-şi recunoască partea de vină şi de ruşine care îi va reveni în curînd. As dori, domnule Director, să mai ştiţi că Faroni nu ar fi de acord cu această scrisoare, dat fiind faptul că modul său de a fi este atît de simplu, încît îl face adversar al oricărui fel de tapaj, în locul strălucirii sociale, el preferă întunericul din modesta lui mansardă de artist; în locul fastului şi al gloriei, calea ferită şi laborioasă a savantului. Astfel se explică de ce el însuşi favorizează propria lui uitare şi de ce, renunţînd la onoruri, lucrează cu modestie într-un birou, fără să se fi auzit vreodată din partea lui vreun cuvînt de nemulţumire. Este imposibil de rezumat opera maestrului, dar contînd pe generozitatea dumneavoastră, voi încerca să o fac, cît mai pe scurt posibil. Pe de o parte, as menţiona activitatea lui în renumitele cenacluri ale intelectualilor, unde el este o figură de vîrf şi unde oricine este interesat îl va putea auzi făcînd disertaţii pe cele mai dificile chestiuni ştiinţifice şi filozofice şi să-l asculte recitîndu-şi versurile sau făcînd relatări despre pasionantele sale călătorii, să rămînă vrăjit de erudiţia lui ori de farmecul oratoriei lui. La cei douăzeci şi nouă de ani ai săi (chiar dacă vîrsta nu este atît de importantă), a scris patru romane, două eseuri, două cărţi de călătorii, trei de poezie şi o piesă de teatru. N-o să le enumăr, ca să nu

mă lungesc, însă cum să fie uitate romane ca *Nume pentru eternitate* sau *Te aştept la Istanbul,* ca să nu mai vorbim de *Vieţi sălbatice* ori de *Tragedia unui cîntăreţ ambulant,* unde narează nefericirea unui chitarist care se numeşte Elîas Cen-tellas? Cum să nu ne aducem aminte de cartea de poezii *Cuvinte magice* sau de *Studentul mărilor,* ca să nu mai pomenim de *Versuri complete ale vieţii artistice* ori eseul *Fiinţe şi Existenţe* sau de piesa de teatru *Convulsie* ori de cele de relatări din călătorii, *Lumea e mică* şi *Un poet în Arctica?* Şi cum să trecem sub tăcere, domnule Director, poemul de 20 000 de versuri, intitulat *Conchistadorul rătăcitor,* la care lucrează acum? Ei bine, în ciuda atîtor merite, cîte persoane din această ţară (nu de la Paris ori de la Roma, unde este foarte admirat) au auzit vorbindu-se despre Faroni? Cum de este posibil ca unui om de asemenea anvergură să nu i se ofere încă un loc în Academia Regală, căreia acest mare magician al cuvintelor nu i-ar putea aduce decît strălucire[9] Cu fiecare zi, cei care îi urmărim paşii maestrului sîntem tot mai mulţi. Există deja cenacluri şi centre care îi poartă numele, mai ales în străinătate, iar în curînd, unul dintre discipolii şi admiratorii săi, Dacio Gil Monroy, va întemeia un «Cerc Cultural Faroni», şi, dacă nu mă înşel, şi alţii îi vor urma exemplul în curînd. Profit de acest prilej ca, în încheiere, să aduc un omagiu tuturor celor care au descoperit în Faroni pe unul dintre cei mai mari şi neînţeleşi artişti ai secolului nostru. Iar acum termin: cît va mai dura această scandaloasă uita-le? Pînă cînd, atîta invidie şi ignoranţă? Oare aceste bine-cuvîntate meleaguri sînt chiar atît de blestemate, încît să nu-şi cunoască marile personalităţi în timpul vieţii lor? Vă mulţumesc, domnule Director, pentru publicarea acestei scrisori. Vă mulţumesc, în numele progresului. Semnează, pentru cenaclul de pe lîngă Cafeneaua Eseiştilor, *Gregorio OHas."*
Au tăcut amîndoi, îndelung. O tăcere a solidarităţii.
— Domnule Faroni, a spus Gil, într-un tîrziu, eu chiar n-aveam habar că dumneavoastră sînteţi un om recunoscut şi faimos în atîtea locuri. Acum, după ce am citit scrisoarea, mă simt cam stînjenit să

vorbesc cu dumneavoastră. Este ca şi cum aş sta de vorbă cu Edison.
245 l
— Acest Gregorio Olias... n-ar fi trebuit să facă aşa ceva niciodată, a murmurat Gregono.
— Ba eu cred că da. Să ştie toata lumea cine sînteţi dumneavoastră!
— Şi cine eşti şi tu, că doar şi tu eşti menţionat acolo, a spus Gregorio, aproape în şoaptă.
— Da, aşa-i, dar asta e ceva ce eu nu pricep. Cum de a fost posibil?
— Pentru că biografii sînt la curent cu toate, a spus Gregorio, dezamăgit. Nu uita că noi ne vedem deseori şi că eu n-am secrete fată de el.
— Acum înţeleg. Dar ce mă fac eu acum? Pentru că acolo mă numeşte Dacio Gil Monroy, iar cei de aici mă ştiu de Gil şi-atît. Cum o să-i conving eu că ăla din ziar sînt eu?
— Zi-le adevărul, că este vorba *de* un pseudonim.
— Tot n-or să mă creadă. Dar vă daţi seama cu ce mîn-drie o să le pot arăta ziarul şi o să le zic: „Eu îl cunosc pe marele Faroni, unul dintre cele mai mari genii ale secolului, este prietenul meu, iar acest Cerc Cultural eu o să-l întemeiez!" şi o să-mi pun şi pe cartea de vizită: *fondator al Cercului Cultural Faroni. şi* voi mai zice: „Cu acest nume am fost botezat de marele Faroni care prezidează Cercul." Şi aşa, nimeni nu va mai îndrăzni să se îndoiască de cuvîntul meu. Ştiţi? Am vorbit deja cu Socorrito despre Cerc şi m-am gîn-dit să-l împodobim cu un tablou care să aibă ca imagine un far marin, cum e cel de la cafenea, şi de asemenea cu un tablou de-al dumneavoastră. Ce părere aveţi?
— Un tablou? a întrebat Gregorio, tresărind.
— Un tablou de-al dumneavoastră.
— Păi... la drept vorbind, n-am nici unul mai recent.
— Dar se poate face, nu?
— Nu ştiu, mai vedem noi. Ştii doar că nu-mi place ostentaţia şi că, pe lîngă asta, poate fi periculos.
— Da, dar gîndiţi-vă ce bine ne-ar prinde. şi de asemenea m-am mai gîndit ca pe pereţi să fac un Muzeu Faroni, cu lucruri de-ale dumneavoastră, cu ce-mi veţi trimite. Ar fi drăguţ, nu?
— Adevărul este că nu prea ştiu ce anume ţi-aş putea trimite.
246
— Păi lucruri personale, din ceea ce aveţi pe-acolo. Mă rog! Cum merge *Conchistadorul rătăcitor?*
Gregorio i-a explicat că înaintează anevoie, pentru că, în acelaşi timp, mai lucrează la o carte de poezii vechi şi poezii noi, care va apărea în toamnă, cu un titlu deja clasic, *Versuri complete ale vieţii artistice* şi că munca de-abia îi mai lasă cîte un răgaz să mai treacă şi pe la cafenea. „Nici măcar pe biograful meu nu-l prea mai văd", a spus el, păstrîndu-şi ast-tel o ieşire pentru cazul în care Gil ar reuşi, într-adevăr, să inaugureze Cercul. Insă l-a informat că noua sa carte va fi dedicată, printre alţii, şi prietenului său Dacio Gil Monroy.
— Mie? E oare cu putinţă? s-a minunat Gil.
— Ca să vezi că te stimez mai mult decît îţi închipui, îndată ce va apărea, cam prin decembrie, o să-ţi trimit un exemplar.
Gil a mulţumit tulburat de-a bmelea şi a închis, ca de obicei, cerîndu-şi scuze şi bîlbîindu-se.
Gregorio a închis atunci ochii şi ţinînd încă mîna pe receptor, şi-a adus aminte de noaptea de iulie cînd, incapabil să mai adauge un rînd la fragmentele supravieţuitoare din romanul său *Tragedia unui cîntăreţ ambulant, i-a* venit brusc ideea de a adresa o scrisoare ziarului provincial pe care îl citea Gil şi a cărui adresă a aflat-o întrebînd la telefon. Şi-a abandonat epuizanta activitate literară si, pe durata a trei nopţi consecutive, irosind peste zece ciorne, a redactat versiunea finală a scrisorii. Ca să-şi învingă scrupulele, s-a gîndit nu atît că după ce-şi va face un nume va avea timp să elaboreze opera atribuită, cît la faptul că acea operă ar putea să existe cu adevărat, la scurt timp după ce i-ar fi solicitată. „Mi-a lipsit constanţa, nu talentul, în plus, opera există deja, în capul meu", a cugetat el, pentru că pe arunci putea să-şi imagineze toate detaliile exacte ale personajelor şi situaţiile din naraţiunile lui, în care uneori se cufunda ceasuri întregi, născocind noi episoade. Dar după ce a ascultat scrisoarea citită de Gil, şi-a dat seama că farsa capătă o aparenţă periculos de reală şi că se pare că acum este mai condamnat ca niciodată să continue cu minciuna, pentru că tocmai acum, cînd se ducea sîmbătă de sîmbătă la cenaclu, se vede obligat să-i spună lui Gil că nu se mai duce. Astfel că el nu
247 |
mai reuşea să se sincronizeze cu realitatea şi era de parcă s-ar fi jucat cu ea ca şoarecele cu pisica sau ar fi practicat oricare alt joc, ce nu mai are sfîrşit. Angelina îi pregătea hainele de gală lunea şi joia, cînd vorbea cu Gil, şi sîmbăta, cînd se ducea la cenaclu. Pleca salutîndu-şi vecinii cu degetul

arătător la pălărie.
într-adevăr, după patru luni de asistenţă riguroasă, unii de la cafenea ajunseseră să-l cunoască şi să-l primească cu semne subtile de complicitate. Cu toate că nu s-a aşezat niciodată în primele rînduri, care păreau rezervate cenaclisti-lor veterani, şi prefera să urmărească totul de lîngă stîlp, mulţumindu-se cu simplul fapt că se află acolo şi că este văzut, totuşi uneori a luat loc în grupul compact care forma semicercul celor care stau în picioare. Dar nici de aici nu era uşor să urmăreşti expunerea: din cauza înghesuielii — cei din faţă se retrăgeau, cei din spate împingeau —, grupul aluneca spre maestru, ca în curînd să se îndepărteze de el, iar în acest continuu du-te-vino, flux şi reflux, glasul se apropia sau se îndepărta, şi astfel nu puteai prinde decît bucăţi, mai mereu lipsite de sens. Pe de altă parte, Gregorio era mai atent la domnişoară decît la maestru. Aceasta se întorcea uneori — sau cel puţin aşa i se părea lui Gregorio — ca să-l vadă pe el anume, numai gîndindu-se la privirea aceea, simţea că şi oasele încep să se mişte, sărind în sus ca un arc, dar şi viscerele, reunite într-o zbatere comună, fac schimb de locuri între ele.
Astfel că, nu peste mult timp, s-a trezit aşteptînd ziua de sîmbăta cu o nelinişte asemănătoare celei din zilele primei lui iubiri, cînd plenitudinea sentimentului îl condamnase la un comportament contradictoriu şi la iniţiative ce le anula pe celelalte şi nu mai avea nici un gînd care să eşueze într-o dilemă, îşi petrecea timpul privindu-i fascinat umerii sau ştrengăriile părului, care, cînd era aruncat pe spate, cu o răsucire nonşalantă, se revărsa ca nisipul viu, îi lăsa
0 clipă profilul la vedere, şi îl tortura fără milă faptul că îi zărea în treacăt buzele întredeschise, aerul serios sau zîm-betul, liniile gîtului, care se estompau insinuant, şi privirea de o infinită, îndepărtată şi mistuitoare blîndeţe. Acele semne fugare erau pentru el ca nişte ace, pumnale, ghimpi, dar-
1 248
de de zăpadă, care mergeau direct în rănile adînci ale dorinţei. Dar era cumplit faptul că tocmai acea frumuseţe inaccesibilă punea în primejdie imaginea lui Faroni, pentru care, după cum ştia Gregorio, dragostea nu reprezenta o problemă. Cu toate că se hotărîse să o dispreţuiască, încercînd să se convingă că nu este genul lui, sau că este lipsită de spiritualitate ori că sînii ei n-au nimic grozav sau că înaltul lui statut de artist îi impune o renunţare aproape monahală şi că acea femeie este de fapt ca sirenele pentru imprudentul marinar, totul a fost zadarnic, pentru că îl urmărea în gînd ca o durere imperceptibilă şi care uneori devenea prezentă ca un junghi puternic. A făcut tot ce a putut ca să evite ruşinea unei aspiraţii arbitrare, pînă ce într-o sîmbăta, copleşit de amărăciune, s-a dus la toaletă, ocolind chemările care veneau din partea tatălui celor trei Marii, şi s-a masturbat în faţa unei oglinzi murdare, de care şi-a lipit faţa ca să alunge ispita de a se privi în ochi. în clipa asaltului final, un sentiment dureros, de compătimire, amestecat cu transa profundă a momentului, a transformat căinţa într-o ambiguă explozie de plăcere. A acceptat acest fapt drept o dovadă în plus a obedienţei lui faţă de legile simple ale realităţii, începînd din acea seară, a pus la cale un plan de delicată cucerire amoroasă, în care certitudinea şi probabilitatea se amestecau în proporţii verosimile. Astfel spera să scape de ocara a încă unei pure ficţiuni.
Cum nu ignora ce anume poate să facă un poet — cu carte tipărită şi cu atribute splendide — din inima unei femei, a luat pe credit viitoarele izbînzi şi, într-o noapte de iulie, şi-a închis ochii şi a văzut coperta cărţii sale: sus, numele lui, cu litere ţipătoare, apoi cerul întunecat, zborul împietrit al pescăruşilor, velatura complexă a corăbiei, iar jos, titlul, scăldat de valuri. Deodată, imaginea a căpătat viaţă. Corabia s-a legănat, iar pescăruşii au ţipat. Cel mai rapid a ieşit din scenă, iar camera de luat vederi, urmărindu-i zborul, a ajuns la intrarea într-o grădină îndepărtată. A pătruns în desişul grădinii şi apoi a intrat într-un luminiş, unde femei îmbrăcate în rochii de seară şi bărbaţi cu papion dansau pe ritmurile unei orchestre. Mai erau acolo o piscină, un cort, iar pe gazon nişte scaune din pînză, aşezate la umbră.
249 t
Părăsind ambianţa plină de rîsete, camera s-a îndreptat spre o alee acoperită de nisip şi s-a oprit în faţa unui pavilion, în mijlocul căruia, în cerc, se aflau clasicele coloane, împodobite discret cu zorele. Iar acolo se afla şi el, Faroni, stînd în picioare, radios, în haine de gală, împingînd uşor în marginea de sus a unui leagăn în care o femeie, îmbrăcată în-tr-un alb vaporos, visătoare, se lăsa purtată cînd într-o par-te, cînd în cealaltă, rîzînd la fiecare tur, şi tot aşa o bună bucată de vreme, pînă ce, cu o mişcare dm

solduri, a sărit şi el în leagăn şi a apăsat pe un resort, de unde au apărut ţigările din care i-a oferit şi ei. Fumînd fără grijă şi prăpădindu-se de rîs, au lăsat leagănul să se oprească. Atunci, el s-a întors si, fiind mai înalt decît femeia, i-a prezentat un zîmbet monden, aristocratic şi viril. Ea şi-a plecat privirea, iar aleea a strălucit în întuneric. Cu dosul unui deget i-a ridicat faţa şi astfel a obligat-o să se uite la el. De-abia în acea clipă a re-cunoscut-o fără putinţă de a se înşela.
„Sînt Faroni", a spus el, şugubăţ. Ea şi-a coborît din nou privirea, ruşinată parcă, a dat din cap cu o evidentă melancolie şi a spus: „Ştiu că eşti Faroni, poetul; am citit cartea ta, e uluitoare, mai ştiu că ai fost în Arctica şi că eşti fermecător." El şi-a strecurat braţu-i protector peste umerii ei, apoi a tras-o încetişor spre pieptul lui şi i-a recitat la ureche textul cîntecului cu marinarul cel trist. La ultimul vers, liniştea a fost străpunsă de susurul unei ape tainice, din desiş s-a auzit chemarea imperioasă a unei păsări, iar în depărtare, ritmurile orchestrei de pe ringul de dans. Timp de o clipă, a confundat tam-tamul bateriei cu zbuciumul sînilor şi respiraţia întretăiată a domnişoarei, care se ridicase în picioare; buzele lui Faroni au fost cuprinse de un fior mut, în timp ce ea se uita fix la el. Faroni îşi desfăcea eşarfa şi îi zîmbea cu o sinceră tandreţe, tot mai aproape de ea, pînă ce, brusc, şi-a ridicat borurile de la pălărie, apoi a cuprins-o de talie, a sprijinit-o de spătarul leagănului şi i-a sărutat buzele luminate, fiind învăluit într-o bogată aromă de lămîie.
Aceeaşi tandreţe care îl făcea să se comporte ca un expert i-a dezvăluit şi momentul în care dragostea pare să ceară drept mărturie obscenitatea. Căuta pe dibuite nasturii de la rochie, cînd, pe neaşteptate, s-a simţit tentat să-i rosteas-

că numele, dar în loc să deschidă gura, a deschis ochii şi a văzut pe tavan curn fug dîrele de lumină ale farurilor unui automobil.
De-abia atunci şi-a dat seama că nu cunoaşte numele acelei femei. I-a căutat imediat unul. A exclus numele de Vicky, Amapola, Ester şi Rosalinda şi a optat pentru Tere-sa. Astfel a reuşit să-i desfacă nasturii şi să simtă pe degete temperatura intimă a pielii sale, însă cînd îi rostea numele, se topea şi visul său facilita năvala unor prezente indiscrete, care erau mereu aceleaşi: maestrul, urmat îndeaproape de făptura în gri, Alicia cu canele ei, Elicio cu coroana iunerară, tatăl celor trei Mani ţinînd în pumn o floare fără corolă, ceea ce îl obliga să se întoarcă înapoi, la momentul cînd sare în leagăn, apasă pe resort şi îi oferă ţigări. Era o activitate istovitoare. Altă dată, cînd era aproape gata să cîs-tige zona dintre picioare, Angelina s-a ridicat în pat şi a strigat în somn:
— O să brodez stiharul pe care mi l-ai trimis, o să brodez unul cît tine!
Vlăguit, în cele din urmă a adormit. A mai eşuat şi în alte nopţi, pentru că numele de Tere-sa era fals şi nu se încadra în verismul pe care îl cerea scena. Avea nevoie de puncte reale de referinţă, iar printre altele trebuia să cunoască numele real al domnişoarei, iar ea să-l ştie pe al lui, numai să nu-l cheme Luck Turner, cum se întîmplase deja, într-una dintre variantele visului. Aşa că s-a dus şi sîmbăta următoare la cafenea. Strecurîndu-se printre cenaclisti, s-a aşezat printre cei ce formau grupul care stătea în picioare şi şi-a deschis drum pînă la primul rînd. Atrasă probabil de proteste, domnişoara s-a întors şi s-a uitat la el. Gregorio a salutat-o complice, cu o mişcare a capului. Ca şi în celelalte rînduri, n-a aflat mai nimic (pentru că aici trebuia să fii mai atent să nu cedezi teren decît la orice altceva şi mai mereu intervenea cîte o discuţie pe care toţi încercau să o reducă la tăcere, generînd astfel alte discuţii şi invitaţii la tăcere), însă aproape de sfîrsitul şedinţei din acea seară a cenaclului a auzit că domnişoarei i se zice Ma-rilin. Atunci a lăsat să-i cadă pe jos cîteva cărţi de vizită, pe care le-a împins cu piciorul cît mai în faţă, sperînd ca vreuna

dintre ele să ajungă pînă la Marilîn şi la maestru. Astfel ar fi fost şi ei preveniţi de existenţa lui Faroni, ţinînd cont de faptul că în decembrie urma să-i apară cartea. N-a avut noroc, însă în confuzia de la sfîrsit a reuşit să se apropie de masă şi să strecoare printre hîrtiile maestrului o jumătate de duzină de cărţi de vizită. L-a văzut plecînd în compania lui Marilin, dar a văzut şi cum cărţile lui de vizită, călcate în picioare, erau măturate de către chelneri. Atunci a întrebat pe un cenaclist rămas în urmă:
— Cine-i domnişoara aia care stă lîngă maestru?
— Este Marilîn.
S-a apropiat de un chelner:
— Cine este Marilîn?
— Domnişoara blondă care stă lîngă maestru, i-a răspuns acesta.
Gregorio i-a oferit o carte de vizită.

— De ce-mi daţi asta?
— Din politeţe.
Chelnerul a citit-o şi a pus-o în buzunarul de la haină.
— Mulţumesc pentru onoare, a spus el, făcînd o uşoară reverenţă.
în aceeaşi noapte şi-a reluat acţiunea de cucerire amoroasă. A urmărit pescăruşul, a apucat-o pe alee şi a ajuns la pavilion. şi-a văzut pantofii albi apărînd brusc pe după o cotitură şi oprindu-se lîngă coloane. Ţinea în mînă o floare închisă la culoare şi complicată, cu o tijă lungă, pe care a rupt-o uşor, cu îndemînare, cînd a trecut pe alee, şi pe care acum o ţinea în sus, de parcă ar fi fost un vreasc sau un trofeu oarecare. A mai făcut cîtiva paşi. Ghicind că are un uşor avans, după înfăţişarea aştrilor, simţind sub picioare zvîc-nirea fierbinte şi minerală, a ajuns lîngă leagăn, l-a balansat sub stele, a sărit în el, a acţionat resortul şi i-a oferit ţigări. A auzit clicul brichetei şi orchestra cîntînd în depărtare. „Bună seara, Marilîn", s-a auzit el spunînd. Ea de-abia şi-a întredeschis ochii ca smaraldul: „Bună seara, Faroni, călătorul şi poetul meu!" îndată ce a sărutat-o, a sprijinit-o de spătar, i-a desfăcut în grabă trei nasturi, iar cînd era cît pe ce să-şi cufunde mînă în goliciunea încinsă dintre picioare, scena era ameninţată să se estompeze, el i-a rostit din nou 252
numele, cel adevărat, ea l-a pronunţat pe al lui, iar el a adăugat: „Vom fugi în Alaska", şi ea i-a zis, oferindu-se sub îndemnul mîngîierilor calde, „oriunde vrei tu, dragul meu", şi i-a întins o mînă pe care el a luat-o şi a dus-o spre cea mai tristă dintre frămîntările lui. A adormit ascultînd muzica de dans. S-a trezit imediat şi, fără să mai deschidă ochii, a controlat scenariul visului. Marilîn dormea în leagăn, cu picioarele şi cu braţele aiurea, ca un supravieţuitor al unui naufragiu istovitor. Rochia în dezordine, părul răvăşit, o mînă îi atîrna în gol, acestea erau semne ale unui recent amor consumat. Atunci, pescăruşul a ţipat în aer şi s-a întors pe coperta cărţii, iar cu această viziune s-a terminat şi visul.
Cînd s-a trezit, a găsit-o pe Angelina lîngă ibricul de cafea. Profilul ei, luminat de strălucirea focului, a rămas neschimbat cînd Gregorio i-a spus, ca şi cînd acest lucru ar fi fost lipsit de importanţă, că are deja pregătită cartea pentru a fi publicată în decembrie.
— Acesta va fi darul meu de Anul Nou.
— Iar treaba asta cît mai costă?
Gregorio, care întrebase deja de preţ la aceeaşi tipografie unde îşi comandase şi cărţile de vizită, a avansat o cifră cu aproximaţie.
— E foarte scump, a spus Angelina, pe un ton neutru.
Gregorio s-a ţinut după ea pînă în salon, explicîndu-i secretele financiare ale pieţei editoriale, şi a continuat să vorbească cu gura plină, încercînd să o molipsească cu euforia lui şi să o prindă în capcanele simţului practic.
— Mai întîi o trimit la toate concursurile, a spus el lovin-du-şi palmele una de cealaltă, iar dacă nu cîştig nici unul, dar eu cred că da, o ofer librarilor pentru patruzeci sau cincizeci la sută, şi oricît de puţine s-ar vinde, dar se va vinde sigur, tot vom cîştiga bani.
— Mai întîi, îmbrăcămintea de paiaţă, iar acum cartea... e o mare risipă.
— Dimpotrivă — a spus el, îndepărtînd firimiturile de pîine, de parcă o dată cu ele ar respinge şi obiecţia —, este o afacere bună. Numai la cenaclu se vor vinde vreo două sute de exemplare, pentru că sînt, după cum se spune, arvunite. Iar unui prieten din provincie o să-i trimit alte două

sute, ca să le plaseze pe acolo. Restul de o sută o să le dau pe la librării şi pe la vecini. Aşa că dacă fac o comandă de vreo cinci sute, ce reprezintă minimul de tiraj pe care îl fac la tipografie, ceea ce mie mi se pare mic, se poate spune că practic sînt ca şi vîndute toate. Oricum ai lua-o, tot vom scoate banii. Uite, e foarte uşor — şi ajutîndu-se de tacîmun, a repetat operaţia comercială.
— Astea-s socoteli quijoteşti, a spus Angelina, în timp ce strîngea masa.
— Rîzi tu, rîzi, dar habar n-ai că stai de vorbă cu un mag.
— Halal mag! Magul Merlin! a spus ea, ieşind din salon. Gregorio s-a dus după ea la bucătărie.
— Ce nume ai spus?
— Magul Merlin.
— Ce nume drăguţ! De unde l-ai scos?
— Nu ştiu, din povestirile pe care mi le spuneau cînd eram mică.
Gregorio a simţit atunci un val de tandreţe şi apropiin-du-se de ea pe la spate, a sărutat-o pe păr. Mirosea a săpun şi a pasăre adormită. Pielea ei avea culoarea ştearsă a marmurei pe timp de iarnă, iar părul, care bătea spre blond, îşi pierduse vigoarea şi ultimele sclipiri, nu mai sugera decît practica

inconştientă a onestităţii. Deseori avea impresia că sînt ca doi străini, că pierduseră ocazia de a se cunoaşte şi intuitiv, încă de la prima lor întîlnire, aşa cum se întîmpla-se cu Manli'n, de exemplu, pe care de cum a văzut-o *a* avut sentimentul că o ştie de o viaţă, însă acum, văzîndu-i gesturile cumpătate şi ordonate, deprinderile şi ravagiile timpului în părul ei, i s-a părut că senzaţia ar fi trebuit să fie de miraj al obişnuinţei. S-a gîndit că în fiinţa omenească există o denivelare absurdă între complexitatea existenţei (cu pompa ei de visuri, de proiecte, de credinţe, de cuvinte şi de nelinişti) şi scandaloasa ei scurtime, că este nedrept că am fost creaţi contradictorii şi efemeri în timp şi că trebuie să ne mulţumim să cunoaştem fiinţele cele mai dragi după gesturi, zîmbete, priviri, mirosuri şi semne zodiacale. Şi totuşi, ce înseamnă a cunoaşte pe cineva de mai mulţi ani, în comparaţie cu revelaţia subită, cu senzaţia de relaţie imemorială care ţîsneste la o simplă privire şi ne face să ne credem l 254 pentru o clipă eterni? Cînd şi-a adus aminte de poveştile copilăriei şi de magul Merlin, în ea nu s-a produs nici o schimbare. A continuat să spele vesela cu o răbdare ce lui Gregorio i s-a părut că este de o blîndeţe umilă, nu de paradă, dar totodată atît de nesigură şi de tainică, încît atunci cînd Gregorio a sărutat-o pe păr şi Angelina i-a zis „termină cu linguşeala!", pe un ton care nu însemna nici acceptare, nici refuz, el a luat-o drept un neaşteptat sentiment de compătimire. Atunci Gregorio a întors-o cu faţa spre el şi a pri-vit-o în ochi. A căutat în ei fantasmele îngrozitoare ale eşecului şi ale plictisului, i-a chemat cu o privire de cărturar, însă n-a descoperit decît tihnă, fără pic de nelinişte. Pentru o clipă a crezut că va putea să o trezească din somnul vieţii, ca în basme, printr-un sărut sau cu ajutorul vreunui cuvînt magic. Dar după aceea, urmărindu-i din nou automatismul din mişcări, s-a întrebat dacă nu cumva el va fi fiind adormitul, dacă n-o fi existînd vreun cuvînt prohibit, abracadabra, de exemplu, care pronunţat din întîmplare ar converti lumea în iluzie. Şi-a adus aminte de un palindrom, „Bara nu e un *arab",* la care el a adăugat în tinereţe altul. După ce şi-a petrecut o după-amiază întreagă făcînd ciorne, în timp ce toţi ceilalţi angajaţi din birou se duseseră în excursie la munte, el s-a ridicat în picioare şi a rostit cu glas tare: „Arama e amară!" I s-a părut atunci că este un ales, un om chemat anume să joace un rol mare.

Angelina şi-a ferit faţa şi s-a întors la tainicele ei treburi. Lui Gregorio i-ar fi plăcut să-şi ceară iertare, nu cu un cuvînt, ci cu un discurs în care scuza să se convertească în pledoa-t ie, astfel încît şi el să aibă acces la privilegiul de a compătimi, însă chiar în acea clipă a intrat mama, îmbrăcată în halatul ei cu papagali şi cu părul ciufulit de somn. I-a învăluit pe cei doi într-o tăcere de reproş nemărginit. Din seara în care Gregorio a apărut îmbrăcat ca Farom, nu le-a mai adresat nici un cuvînt şi trăia dăruindu-se din plin practicilor religioase. Se ruga cu glas tare şi la orice oră. Improvizase noi rugăciuni şi stabilise ierarhii riguroase de sfinţi şi de fecioare, acordînd fiecărei divinităţi atributele pe care le-a considerat mai potrivite, în capul altarului pe care îl amenajase pe masa de toaletă din camera ei l-a pus pe Sân Jorge, care

255

prezida calendarul de sfinţi; simbolurile care îl reprezentau erau un pinten şi un dinte de cîine, care aducea a dragon. II urma Sân Antonio Marfa Claret, reprezentat de o găleată de apă şi de un mosor cu aţă; Sân Francisco de Assisi era anunţat de o botniţă şi de o pană de ciocîrlie, iar la sfîrsit, Santa Cătălina, ale cărei indicii erau o ramură de palmier şi o carte de controverse teologice, care, în lipsă de altceva mai bun, era de fapt un volum broşat de ordonanţe militare. Ba chiar şi-a inventat un sfînt, care să îndrepte toate relele ce, fiind nebăgate în seamă sau neînsemnate, nu dispuneau de intermediari divini. I-a dat numele de Sân Espolon, iar însemnul lui era o pudrieră golită, în care pusese un pumn de nisip.

Cînd a văzut-o acolo, căutînd zahărul, exagerîndu-şi suferinţele, scoţînd vaiete de durere şi apoi ieşind din bucătărie urmată îndeaproape de clopoţelul cîinelui, Gregorio s-a simţit cuprins de duioşie pentru cele două femei, care nu ofereau mai mult decît ceea ce aveau, dar nici mai puţin decît puteau să dea. In drum spre birou, a trebuit să facă apel la cele mai ferme convingeri ale sale ca să nu cadă din nou în ispita de a se căi.

Şi astfel a trecut luna iulie, a început luna august, iar Gregorio îşi petrecea timpul scriind şi corectînd versuri pentru cartea lui, îmbunătăţindu-şi opera completă şi gîndin-du-se mai tot timpul la Marilin. A trăit adeseori scena de la leagăn şi întrucît acum îi ştia numele, iar ea îl cunoştea sigur pe al lui, nu numai că a dus-o pînă la capăt, dar chiar a lungit-o cu intimităţi de cămin — într-o mansardă, de exemplu, unde a tot cîştigat noapte de noapte, detaliu cu detaliu, pînă a dobîndit o precizie microscopică şi reală.

Ca să nu facă ipoteze premature, a jurat să nu-i spună lui Gil nimic despre cucerirea amoroasă, ale

cărei incidenţe l-ar umple imediat de ruşine şi l-ar obliga să-şi facă cine ştie ce iluzii, însă într-o dimineaţă, pe la sfîrsitul verii, a găsit la birou o scrisoare pe numele lui. Era de la Gil. înăuntru era o fotografie, iar pe spatele acesteia, o dedicaţie scrisă cu creionul: *Pentru marele artist al secolului, Faroni, ca să o poată cunoaşte pe logodnica celui mai mare admirator al său şi prieten fidel, Dacio Gil Monroy. lai* dedesubt, un post-scrip-

256

turn: *Fotografia este făcută în sufrageria pensiunii. Ce părere aveţi despre loc pentru Cercul Cultural? Tocmai a fost renovată şi e drăguţă, ce ziceţi? Fiţi atent la tablou şi să-mi spuneţi ce părere aveţi.* Era, într-adevăr, o sală mare, cu dimensiuni de local. Pe pereţi, proaspăt văruiţi, erau trei tablouri: unul reprezenta un cîmp cu semănături, celălalt Cina cea de Taină, iar al treilea un far de mare între stînci bătute de valuri. Convieţuiau acolo elemente private, alături de cele publice, într-o parte se înălţa un bufet de culoare închisă, avînd pe o latură un fel de gheare căţărate pe un trunchi de copac, în dreapta apărea o maşină de cusut, în rest, mai erau două lampadare cu picior de sticlă, atîrnînd de tavanul din bîrne date şi ele cu var, şi cîteva mese risipite prin încăpere, ca nişte piese care supravieţuiesc după o partidă de şah, acoperite de feţe de masă cadrilate, iar pe mijlocul fiecăreia dintre ele, cîte o vază funebră, cu nelipsiţii trandafiri de plastic. Acoperind o fereastră — dar lăsînd să se vadă printr-un capăt cum se îndepărtează un cal —, stătea în picioare o femeie. Era voinică şi tristă şi purta o rochie la fel de tristă. Se uita cu stîngăcie la aparatul de fotografiat; iar ca glumă, îşi scosese un sold în afară, în care îşi sprijinise o mînă, într-o atitudine de îndrăzneală şmecherească, dar tot tristă era. Iar rîsul i se oprea, nevrînd să izbucnească asemenea unei amăgeli, făcînd inutil acel gest de a-şi ridica privirea şi de a o oferi toată bucuriei, în jos, degetul mic se ondula de parcă ar fi dansat flamenco, mai degrabă autoritar decît cu gratie; cealaltă mînă se ridica deasupra capului, de parcă ar fi închinat pentru izbînda asupra taurului sau ar fi vrut să avertizeze asupra unui pericol. Se vedea limpede că, evi-tînd o atitudine firească, adoptase o postură de statuie şi o mină echivocă de tinerică şi că cineva se afla în apropiere, rîzînd de ideea care-i venise. Acea poziţie era ca un îndemn să ţi-o închipui cu braţele lăsate, cu rîsul stăpînit, cu capul plecat şi cu expresia ei de zi cu zi şi poate tocmai de aceea pe 4 octombrie, cînd a încercat să-şi amintească fotografia, Gregorio a văzut succesiv ambele imagini, dar nici una nu i s-a părut reală. Mai ţinea minte totuşi nota de comandă (douăsprezece cutii de vin şi optzeci de borcane cu măsline) pe care i-a dictat-o Gil lunea următoare.

257

A întrebat imediat de fotografie.

— Cum vi s-a părut locul?

— Adecvat. Este spaţios şi confortabil.

— Dar tabloul, ce părere aveţi despre tablou? L-am comandat unui pictor de pe aici. Eu i-am dat ideea.

— A ieşit aproape la fel de bine ca acela de la cafenea.

— Facem şi noi ce putem, a spus Gil, stăpînindu-şi orgoliul Să vedeţi, pentru cenaclu m-am gîndit că am putea să aducem nişte pupitre de la şcoală, pe lîngă băncile pe care le avem, pentru că, sînt sigur, sala o să fie plină pînă la refuz. Atîta le-am vorbit de dumneavoastră, că toţi vor dori să vă vadă.

Gregorio şi-a potrivit ochelarii şi şi-a înghiţit saliva.

— Ar mai trebui un podium.

— Fac eu rost de el De la şcoală sau de la vreun taraf. Gregorio şi-a adus aminte de făptura în gri şi i-a spus

că, indiferent dacă vine el sau biograful lui, ar mai avea nevoie de un ajutor

— Un ajutor?

— Da, de cineva care să aibă grijă de hîrtii şi de ordine.

— Dar asta pot s-o fac chiar eu, a spus Gil. Dacă-mi permiteţi, dacă îmi acordaţi această onoare, voi fi chiar eu ajutorul dumneavoastră.

Gregorio a acceptat. Imediat, simţind dificultatea de a suporta tăcerea în care se afundaseră, a început să deseneze o pasăre şi o floare. Insă n-a mai aşteptat întrebarea lui Gil. I-a spus:

— Ai o prietenă pe cinste.

— Chiar aşa? V-a plăcut?

Gregorio i-a lăudat înfăţişarea şi caracterul, iar Gil a mai adăugat că este foarte harnică şi foarte

pricepută la afaceri.
— Cîţi am îi daţi? a întrebat el.
— Păi nu prea ştiu, pare foarte tînără, a minţit Gregorio.
— Cîţi?
— Nu ştiu, fotografiile sînt aşa de înşelătoare...
— Are patruzeci şi cinci, cu doi mai mult decît mine, dar se tine aşa de bine, că lumea nu-i dă mai mult de patruzeci.
— Vîrsta este relativă.

— Aşa este, a zis Gil cu tristeţe Dar e urîtă, sigur că vi s-a părut urîtă şi nu vreţi să mi-o spuneţi. Am simţit asta în glasul dumneavoastră.
— Bineînţeles că nu, a protestat Gregorio.
— Şi grasă...
— Dar...
— şi bătrînă.
— Hai, Dacio, ai cam luat-o razna. Mi se pare realmente o femeie atrăgătoare. Iar pe de altă parte, tu vrei să te însori cu ea, nu?
— Dar dumneavoastră nu vă place. E urîtă şi bătrînă.
— O luăm de la capăt?
— Sînt sigur că dumneavoastră trăiţi cu o femeie foarte frumoasă şi de aceea nu vă place Socorrito
— Hai, Dacio, chiar ti-ai pus în cap să mă scoţi din minţi
— Asa-i că trăiţi cu o femeie foarte frumoasă Gregorio a desenat tija unei flori.
— Da, a spus el, resemnat.
— Nu-i aşa că-i blondă?
— Da, şi a desenat o petală.
— Şi cu ochi albaştri.
— Verzi.
— Verzi, ca să vezi! Şi ce vîrstă are?
— Douăzeci de ani, a spus el, desenînd a treia petală.
— Douăzeci de ani. Vedeţi? Ştiam eu[1] Nici nu se putea altfel. Şi este studentă, nu?
— Păi da, dar...
— Ştiam, ştiam eu! E un lucru uşor de dedus. Şi cum se numeşte?
— Marilin.
— Marilin! Vedeţi? Dac-aţi şti cît vă invidiez!
— Singurul lucru care contează este dragostea, a spus Gregorio, omorînd floarea.
— Tocmai de aceea! a spus Gil, protestînd cu un glas ridicat şi nazal. Tocmai de aceea. Cea pe care arn iubit-o eu cu adevărat a fost Mari, iubita mea din tinereţe. Şi, ca să fiu sincer, o sa vă spun că mi-e ruşine cu Socorrito, acum cînd mă gîndesc la domnişoara Marilin. Socorrito nu este cultă, nici modernă, nici tînără, nimic. Ştiu că vă e greu să înţele-

J» «v
geţi. Dumneavoastră triumfaţi în cafenele, apăreţi în ziare, aţi scris cărţi, sînteti faimos, sînteţi tînăr, trăiţi cu domnişoara Marilfn, aveţi admiratori şi nu vă daţi seama că eu trăiesc la ţară, că sînt spre bătrîneţe, că am ostenit tot colindînd satele şi că sînt singur pe lume. Dimineaţa, cînd mă scol, îmi tot spun: „Sărmane Gil, uite că se revarsă zorii, acum pune-ti pantofii, ia-ţi valiza şi luptă pentru viaţă." Iar sîm-băta seara, că uneori mă prinde întunericul mergînd, îmi spun: „Acum o fi luînd cuvîntul domnul Faroni la cenaclu, poate că vreun inventator face chiar în această clipă o demonstraţie a invenţiei sale sau un filozof îşi expune ideile, şi acolo stau toţi la căldurică şi urmăresc de aproape mersul progresului, iar tu, Gil, uite pe unde umbli, prin pustietăţi, spre o odaie de pensiune, fără nimeni pe lume cu care să stai de vorbă şi mort de oboseală." Iar pe urmă, în odăiţă, îmi scot oglinjoara pe care mi-a dăruit-o logodnica mea şi briceagul de la tata şi mă

apuc să mă gîndesc la trecut. Domnule Faroni, eu — iar glasul lui devenea tot mai slab — eu sînt un ratat şi nu mai am leac, asta sînt eu, un prostănac ce cară borcane şi atît de neîndemînatic, că n-aş fi bun să vă fiu ajutor, nici prieten, nu sînt bun de nimic. Acesta-i adevărul şi n-aveţi decît să mă dispreţuiţi, pentru că doar atîta merit, şi a izbucnit în hohote de plîns.
Gregorio l-a auzit gemînd în depărtare, convulsiv, dar şi lui i-ar fi plăcut să plîngă şi să urle că totul este o minciună, că viaţa lui de patruzeci şi patru de ani este poate mai vrednică de milă decît a lui Gil şi că de azi înainte vor face un legămînt de prietenie curată, cum alta nu s-a mai văzut pe lume, şi că numai ei doi, fără ajutorul nimănui, cu mizeriile şi cu iluziile lor, cu durerea de picioare — unul, cu mirosul de găină udă — celălalt, vor căuta împreună o cale de acces spre fericire. Un drum adevărat şi strălucitor, ca o seară de vară din copilărie. Că se vor face hoinari şi vor sta de vorbă despre lucrurile mărunte ale vieţii şi strigîn-du-se pe numele lor adevărate. Dar n-a spus nimic din toate astea. şi-a scos ochelarii şi a murmurat: „Hai, Dacio."
— Ba nu, se încăpăţîna Gil, îngăimînd printre sughiţuri, ba nu, nu trebuie să ne mai amăgim, eu sînt un neică nimeni şi nu sînt bun decît să vînd măsline şi nu merit numele de Dacio. Sînt un dezastru, o catastrofă... 260
Atunci Gregorio a intervenit răcnind:
— Gil, taci!
Iar Gil a tăcut. Şi-a şters nasul şi a spus: „Gata, tac, domnule Faroni. Vă rog să mă scuzaţi."
Gregorio a aşteptat pînă s-a potolit:
— Bun, hai să vedem — a cugetat Gregorio. De ce nu încetezi cu jelitul şi nu vrei să devii un filozof adevărat?
— Am patruzeci şi trei de ani, a obiectat Gil.
— Norocul e oricînd binevenit, în plus, uite, de azi încolo, eu o să-ti trimit reviste, cărţi şi multe alte lucruri. O să vezi că acolo, cu ajutorul meu, o să ajungi să înveţi mai multe decît la oraş. Cît despre Socorrito...
— Are un nume caraghios.
— Păi n-ai decît să i-l schimbi.
— Să i-l schimb?
— Da. Ai putea să-i zici Aurora sau Alicia ori Vicky.
— Nu, nu, ea n-o să fie de acord. Asta nu se poate.
— Păi trebuie să te impui. Don Quijote, de exemplu, i-a schimbat numele iubitei lui şi i-a zis Dulcmea.
— Da, dar lucrurile astea nu-s de mine. Ea va continua să fie aceeaşi, iar eu la fel. Nu, nu, viaţa mea este un dezastru.
— Nu eşti drept cu tine însuţi. Pe lîngă asta, n-ai spus că o să întemeiezi un Cerc de Cultură şi nu te bucuri de sprijinul meu?
— Asta aşa-i.
— Arunci nu te mai tîngui, pentru că sînt alţii şi mai rău. Gîndeşte-te că unii sînt analfabeţi sau mor de foame sau au vreo tară fizică.
— Ce n-as da eu să vă aud vorbind la cafenea! a spus Gil, fără a-şi fi venit în fire. îmi zic: „Gil, o să mori şi tu nu o să asişti vreodată la un cenaclu." Dacă aş putea să aud şi eu un pic, doar un pic din ceea ce se vorbeşte acolo, m-as mulţumi numai cu atît. Vă rog, domnule Faroni, dumnea-voastră, care sînteţi un mare om, nu vă vine nici o idee în acest sens?
— Şi ce-am putea să facem? a întrebat Gregorio, storcîn-du-şi creierii.
— Nu ştiu, poate ştiţi dumneavoastră.

— Eu?
— Mă rog, nu ştiu.
Deodată, lui Gregorio i-a venit o altă idee luminoasă. A început să deseneze un nor şi a spus:
— De ce nu-mi dai un telefon la cenaclu sîmbăta viitoare?
— Ar fi nemaipomenit, a spus Gil, emoţionat.
— Notează — şi i-a dat numărul de telefon de la cafenea. Sună la opt fix şi să spui următoarele: „îl caut pe poetul Fa-roni, sînt un discipol." Nici un cuvînt în plus sau în minus.

Gil a promis că va face exact cum i s-a ordonat şi apoi a închis bîlbîind cuvinte de mulţumire.
în aceeaşi seară, Gregorio s-a dus la cafenea, l-a căutat pe chelnerul căruia îi dăruise cartea lui de vizită cu săptă-mîni în urmă şi l-a întrebat:
— Vă mai aduceţi aminte de mine?
— Nu prea bine.
— Nu vă amintiţi de Faroni, poetul?
— Faroni? în clipa asta, nu.
— Eu sînt Faroni. Să vedeţi, sîmbăta viitoare, în timpul cenaclului, la orele opt fix, voi fi căutat la telefon. Este ceva urgent şi de aceea am dat numărul de aici. Vă rog să fiţi amabil şi să fiţi atent la telefon şi să mă chemaţi, i-a spus el, în timp ce-i strecura un bilet în buzunar, după cum învăţase din filmele poliţiste.
— Faroni, a murmurat sîrguincios chelnerul.
— Poetul Faroni, din partea unui discipol, l-a corectat Gregorio, întinzîndu-i încă o carte de vizită. Dacă o faceţi discret şi cum se cuvine, ştiu cum să vă mulţumesc.
Sîmbăta, înainte de orele şapte, s-a dus la cafenea, l-a abordat pe chelner ca să-i amintească de înţelegere. A băut două pahare de anis şi cum a ajuns suita, a intrat şi el — sigur pe sine, curajos, cu privirea strălucitoare, cu buza suptă şi împingînd cu umărul — şi şi-a croit drum prin grupul de cenaclişti — „permiteţi, vă rog, permiteţi" —, lăsînd în urma lui proteste şi injurii; şi astfel, a tot cîştigat teren pînă a ajuns în primele rînduri. S-a uitat la Marilîn. Gregorio şi-a dus degetul arătător la pălărie şi a extins salutul şi la maestru, care începuse să-şi schimbe culoarea de vară a pielii.
362
Au început să vorbească despre suflet, aşa i s-a părut lui Gregorio. Grupul s-a pus în mişcare şi deodată s-a iscat o discuţie, iar doi cenaclişti, printre jigniri, s-au rostogolit în-fierbîntaţi pe jos. Se luptau pe tăcute, cu sîrg şi cu umilinţă. Gregorio i-a văzut rostogolindu-se şi dispărând pe culoarul dinspre toaletă. Ajutorul în gri s-a sculat în picioare, s-a dus să vadă ce se întîmplă şi s-a înapoiat ca să-l informeze pe maestru. Acesta şi-a dat acordul şi a devenit grav, mişdndu-şi capul. Gregorio nu făcea altceva decît să se uite la ceas şi la telefon. I se părea imposibil ca acel artefact să mai poată să sune vreodată, după cum imposibil este ca un dine să se apuce brusc să vorbească. Acolo, în mijlocul grupului, căldura era înăbuşitoare. Discursul avansa implacabil, iar Gregorio, moleşit brusc de teamă, a pierdut teren. Ceasul arăta şapte şi un sfert, apoi opt şi jumătate. Curînd, a început să se întunece. Prin ochelari şi plutind în fum, îl vedea pe maestru făcînd cerculeţe în aer cu degetul mare şi cu arătătorul, ciocuri de raţă dacă ciupea vreun argument de grosimea unui purice, cabane montane cînd unea fratern toate degetele; de asemenea mînuia cărţi invizibile, mmgî-ia sfere de cristal de dimensiunea celor folosite la ghicit, gus-Sa biscuiţi, prezenta piuliţe, ridica în aer obiecte grele, dădea la o parte valuri din pene sau de monede, schimba locul epmbetelor, respingea oferte ispititoare, aduna munţi de grî-ne şi de lînă, dispreţuia proiectele nebuneşti, descoperea insule îndepărtate, semnala culmi şi hăuri, îşi apropia degetele de parcă ar fi fost nişte flori ofilite, apoi le desfăcea cu o încetineală carnivoră, se scutura de păianjeni, dădea inul la darac, semăna orez, cosea iarbă, alegea cele mai frumoa-^o portocale, schimba candelabrele cu figurine de ceramică, trăgea de o sfoară, scotea turmele la păscut, dădea drumul păsărilor închise în colivii, trăgea semnături în aer, trasa spirale, teoreme, hărţi cu drumuri şi provincii, cu rîuri repezi şi cu debit bogat, cu munţi, cascade, izobare, golfuri şi lacuri din interior, iar de pe mîinile lui se ridicau furtuni şi calm, în tot ceea ce făcea exista ceva fantastic la care Gregorio se uita uluit, fără a reuşi să-şi închipuie ce cuvinte puteau să alimenteze o asemenea minune. Glasul urca şi cobora, refăcîndu-se de la murmur la distorsiune, ca un zgomot
263
, *«t J,*
de valuri. Grupul se agita, intrînd şi ieşind dintr-o oglindă înnebunită de acel asalt interminabil. La un recul, Grego-rio s-a strecurat în partea mai compactă a auditoriului şi s-a uitat ţintă la telefon. A sunat, pe neaşteptate.
Erau orele opt fix. Dar nimeni nu răspundea, într-un tîr-ziu, s-a dus să ridice receptorul un pensionar, care vorbea cu gesturi de surd. Apoi, tîrîndu-şi picioarele, s-a apropiat de un chelner. Acesta a transmis

mesajul celorlalţi chelneri, pînă ce, din cîte a văzut Gregorio, dintre ei s-a desprins complicele său, care a făcut cîţiva paşi şi a ridicat un deget înspre el. Cufundîndu-se în carneţelul lui, Gregorio făcea pe distratul. Cei care observaseră gestul, căutau destinatarul; prin semne, s-au înţeles cu chelnerul ca acesta să precizeze care-i este ţinta. Ridica arătătorul, arăta, repeta gestul, nega atunci cînd cineva, la rîndu-i, arăta înspre altcineva. La un moment dat, toţi se arătau cu degetul, unii pe alţii, iar cîţiva şi-au îndreptat degetul spre ei înşişi, atingîndu-şi pieptul şi luînd o expresie de uimire, pînă cînd, în cele din urmă, maestrul s-a oprit, s-a făcut linişte, iar chelnerul a mai înaintat cîţiva paşi şi a spus, cu o voce clară, lugubră şi cavernoasă:
— La telefon, poetul Faroni, e căutat de un discipol. A simţit cum un fior îi străbate spatele.
— Eu sînt, a spus el, ndicînd un deget.
Toţi s-au întors spre Gregorio, să-l vadă, unii uluiţi, alţii zîmbitori, alţii inexpresivi; şi Marilîn s-a răsucit către el şi şi-a arcuit sprîncenele. Gregorio a privit-o cu generoasă insistenţă, din profil, iar ea a răspuns cu un rest de zîmbet, cel puţin aşa i s-a părut lui Gregorio, în timp ce părăsea grupul, întmzîndu-şi gîtul — permiteţi, vă rog, permiteţi — înspre telefon.
Mai mulţi ochi i-au urmărit paşii, iar lîngă coloană, maestrul era încă nehotărît dacă să continue sau să mai aştepte. Gregorio s-a sprijinit de perete şi stînd cu picioarele în echer, a spus destul de tare: „Faroni la telefon!"
Atunci a fost reluat discursul, însă unii au continuat să se uite fix la el, iar alţii se tot întorceau spre el, ca să vadă dacă mai vorbeşte încă la telefon.
De foarte departe, se auzea glăsciorul lui Gil: „Sînt Gil." „Vorbiţi mai tare", a zis Gregorio. „Sînt Gil." „Unde sînteti

acum?" „Păi să vedeţi, la pensiunea lui Socorrito." Gregorio şi-a căutat intimitatea lipindu-se de perete: „Noi sîntem în plină şedinţă de cenaclu. Chiar în acest moment se vorbeşte despre suflet. Vreţi să auziţi murmurul ambianţei?" „Tare mult mi-ar plăcea!" „Atunci, ascultaţi!" şi a întins receptorul către sală. Unii se uitau cu uimire, în vreme ce el se făcea că-şi caută ceva prin buzunare.
„Hei! Ai auzit?" „Se auzea o rumoare." „N-ai auzit un glas anume, mai puternic decît celelalte?" „Ba da." „Este glasul unuia dintre maeştri. Se numeşte Santos Merlin." „Dar dumneavoastră nu vorbiţi astăzi?" „După." „Poftim?" „După." „Aha! Şi e multă lume?" „Da, e plin." „Dar este şi domnişoara Marilin?" „Da, o văd de aici, stă în primul rînd." „Salutaţi-o din partea mea." „Pe cine?" „Pe domnişoara Ma-nlin!" Au tăcut amîndoi, fără să ştie ce să-şi mai spună. „Vrei să mai auzi?" „Vă rog!"
S-a căutat din nou prin buzunare şi a întins receptorul, începuseră deja intervenţiile şi se auzeau murmure şi glasuri protestînd. Iar la celălalt capăt al firului, Gil cerea să se facă linişte, cu interjecţii energice: „Pssst!" De receptor s-a apropiat un glas de femeie: „Bună seara, domnule Faroni!"
„Socorrito a fost", a spus Gil. „Sa-lut-o din partea mea." La ambele extremităţi ale liniei s-au auzit glasuri confuze.
„Bun, asta e", a zis Gregorio într-un tîrziu. „Vă mulţumesc, domnule Faroni. Vă rog să mă credeţi că treaba asta înseamnă foarte mult pentru mine. Deşi este puţin, este ceva real", a spus Gil, emoţionat.
„Bun, atunci mai vorbim luni." „Salutări tuturor din partea mea", a mai auzit Gregorio, înainte de a pune receptorul în furcă,
S-a sprijinit de stîlp, fără să întoarcă privirea celor care îl urmăreau cu curiozitate, şi a aşteptat să se termine şedinţa cenaclului. A evitat orice cuvînt care ar fi putut să altereze calitatea, ambiguă, a sentimentelor lui din acele clipe. Şi-a închipuit oboseala ca o cabană din trunchiuri de copac, dincolo de rîu, a constatat că mai are încă putere să dărî-me un taburet, să se resemneze privind ploaia care se apropia sau să renunţe la speranţa de a-şi mai cumpăra vreun mijloc de transport, o motocicletă, de exemplu. S-a gîndit la o expediţie, de căutare a izvoarelor unui rîu, la cineva care

traversează strada în sens invers, cu o mătură pe umăr, şi la un zidar care, înainte de a se urni din loc, îşi aranjează şapca, din lînă albastră „Zidarul din zorii zilei", şi-a z:s el, pi-păindu-şi fata, se pregătea să se refugieze în alte imagini şi cuvinte, cînd s-au auzit cîteva aplauze şi huiduieli şi-a încordat spatele şi şi-a întins gîtul, ca să înfrunte trecerea alaiului Pnntr-o oglindă, i-a văzut îndepărtîndu-se şi dispărînd în urma lor, avi ieşit şi ceilalţi Ospătarii au strîns scaunele aşezate în semicerc şi au împrăştiat rumeguş pe jos I-au trezit pe pensionari din moţăiala lor si, ca prin farmec, totul în jur a dobîndit o înfăţişare de paşnică irealitate
Gregono stătea mai departe sprijinit de stîlp „Tîmplar la tîmpla ta, zidar pe zidul tău, fierar cu fierul

tău, baron la baroul tău", a continuat el să tot enumere, fără iluzii, fără tristeţe
înainte de a-şi plăti complicele, şi-a închipuit un copil cîn-tînd la vioară cu o anghilă şi a văzut un drum în mijlocul căruia era o oală de lapte spartă Apoi a ieşit, şi-a ridicat reverele şi s-a pierdut în mulţime

Capitolul XIV

A fost o iarnă aspră, cu cer apăsător, cu vmtun stre-^uiîndu-se pe culoare, cu băltoace şi cu cnvătul suierînd pe la colturi Invulnerabil la rigorile vremii, Giegono şi-a continuat lucrul la carte, iar seara se aventura dincolo de ho-taiele cartierului în căutarea darurilor promise lui Gil
Mai întîi a găsit ocheanul tatălui său, amu aiul Apoi au urmat monoclul notarului, pălăria roşie de cardinal, din fe-i icire, decolorată, pălăria de paie purtată de Maiilm la Pa i îs şi şapca lui marinărească, de pe vremea cînd ei a mus Cu mici sume de bani, pe care le ciupea sistematic din co-suletul de răchită, i-a trimis reviste şi vederi din întreaga lume, găsite la chioşcurile de pe străzi sau în magazinele de antichităţi, cumpăra orice obiect caie să-i ateste piopnul tiecut grandios o pălărie de panama, busola folosită de el m expediţia din Arctica, cupa dăruită de un rege la Con-L ui sul Liric de la Paris, pe care a cerut să fie gravată uimă-ioaiea legendă REMARCABILULUI AUGUSTO FARONI PREMIUL ÎNTÎI LA CONCURSUL INTERNATIONAL DL POEZIE, şi multe alte lucruri care să ilustreze cu precizie diferitele etape ale existentei lui imaginare Sosea acasă cu tioteele şi le ascundea în boxa din pivniţă în timp ce urca scările, se tot întreba cum avea să se termine acea potrivnică sau fericită neînţelegere şi dacă va mai avea putere şi destulă convingere încît să continue să susţină imaginea lui Earom, cu care se identifica îndată ce acesta era evocat independent de voinţa sa un al treilea zămislit de ambiţiile şi de mizeria sufletească a două fimte pline de iluzii, îndată ce începea să cugete, ceda presiunilor exercitate de viziu-

nile lui nocturne. Lumea devenea un carusel fantastic, formată din lucruri sigure şi născocite, care se suprapuneau peste iureşul căluşeilor ce se învîrteau. De-abia atunci pricepea cît de tare îl hărţuiau aceste năluciri, dacă nu se legau într-un fel cu realitatea înconjurătoare.
Acele obiecte i-au revelat trecutul fals cu o veridicitate uluitoare şi petrecea ceasuri întregi îmbogăţindu-l cu noi detalii şi renunţînd la altele care nu se potriveau cu temperamentul lui sau cu logica verosimilului. Avea, prin urmare, un trecut exemplar şi o vastă operă, cu repere reale, cu den-sitate fragmentară şi chiar cu lacunele proprii uitării. Confuz sau lucid, curajos ori obosit, convins că ceea ce face pentru Gil este o operă de caritate şi salvînd astfel scurtele fulgere ale riscului şi ale ruşinii, timp de două luni i-a trimis cu regularitate lucrurile de care se putea lepăda.
Gil primea relicvele cu o bucurie de neînchipuit. Cum viaţa lui de comis-voiajor nu-i permitea să le poarte cu sine, a închiriat permanent o încăpere la pensiunea lui Socorrito şi le-a aranjat cu legenda corespunzătoare alături. Acolo îşi petrecea ceasurile libere şi zilele de sărbătoare, fără a se sătura să se tot minuneze de elocvenţa acelor simboluri, care reprezentau spiritul progresului şi identitatea istorică a veacului. Gregorio îl sfătuise ca deocamdată să nu arate nimănui acele tezaure de familie, ca măsură de precauţie împotriva hoţilor şi a celor lipsiţi de credinţă, şi ca pînă la inaugurarea Cercului Cultural, improvizatul muzeu să rămînă închis pentru public.
De asemenea i-a trimis ori i-a recomandat cărţile promise. Gil nu mai avea decît manualele de bacalaureat şi biografia lui Mister Edison, în afară de asta, citea puţin, iar cînd încerca să o facă, îl apuca mereu îndoiala: cartea la care se oprise o fi sau nu de folos? „Dumneavoastră mi-aţi putea recomanda cărţile esenţiale. Să mă orientaţi", astfel îl rugase Gil în repetate rînduri. Iar Gregono şi-a scos de la naftalină cărţile lui de licean la seral şi i-a recomandat ori i-a expediat *Dialogurile* lui Platon, *Poetica* lui Aristotel, *Summa Teologica* de Sf. Toma, *Critica raţiunii pure* de Kant sau *Logica* lui Hegel, iar pentru literatură, a început cu *Mahabhara-ta* şi *Ramayana,* cu intenţia de a trece la capodoperele din 268
epocile următoare pînă astăzi. Dintre aceste cărţi, exceptîn-du-le pe cele trimise de Gregorio, Gil nu a găsit decît cîte-va, iar cele pe care le-a găsit, nu le-a înţeles.
— Nu sînt pregătit, se jeluia Gil. în plus, lucrurile astea trebuie să le deprinzi de mic. După cum spunea tatăl meu, „papagalul bătrîn nu învaţă să vorbească".
însă entuziasmul lui n-a mai cunoscut limite cînd Gregorio a început să-i trimită, în cantităţi mari şi savant învechite, toate piesele din costumaţia lui faroniană, de la pălărie pînă la pantofii cei albi, inclusiv ochelarii. N-a fost ocolit atunci de un sentiment de nelinişte, întrucît farsa ajunsese la o rutină

atît de firească, încît îl tîra cu logica ei şi deja nu mai avea nevoie de nici o improvizaţie. Iar cînd într-o zi de luni, din luna noiembrie, a sunat Gil şi l-a înştiinţat că îşi comandase un costum pe măsură identic cu cel al lui Faroni, cu ochelari negri şi toate celelalte, Gregorio a descoperit, cu o îngrijorătoare certitudine, că este deja tîrziu ca să mai dea mapoi şi că singurul lucru care îl mai poate salva de primejdia unei demascări era să se afunde cît mai adînc în desişul hcţiunii. Aşa că în seara cînd hoinărea pe străzile din partea veche a oraşului şi s-a oprit în fata unei vitrine, a văzut portretul şi n-a mai stat pe gînduri nici o clipă.
Acesta înfăţişa bustul unui tînăr cu părul răvăşit de vînt M cu privirea chinuită şi aţintită în depărtare, îmbrăcat neglijent, cu o redingotă între ale cărei revere se ondula, cu ape şi ochiuri liniştite, o eşarfă de mătase, scoasă pe jumătate afară. Un aer de o sumbră melancolie îi umbrea ochii, ca şi cum ar fi descoperit în zare enigma propriului său destin, un destin cumplit, iar vîntul care flutura totul părea a veni din străfundurile întunecoase ale gîndunlor lui. „Acesta ar putea să fie Faroni", s-a gîndit Gregorio imediat, iar în adîn-curile sufletului său s-a recunoscut fără tăgadă, fără maliţie. S-a uitat în sus: era o librărie cu un vechi prag de lemn şi cu un clopoţel transparent, la al cărui semnal a apărut din-tr-o încăpere din spate un bătrîn, potrivindu-şi ochelarii. Cu degetul mare, Gregorio a arătat în spatele lui:
— Cine-i ăla din tablou?
Bătrînul a făcut cîtiva paşi timizi şi prudenţi:
— Un poet, a rosti el, cu blîndeţe.

— Nimic altceva?
— Un poet romantic.
— Cînd a trăit?
— Cu multă vreme în urmă. Acum mai bine de un veac.
— De unde era?
— Era englez.
„Englez, acum mai bine de un secol", s-a gîndit Grego-rio, luînd în calcul posibilităţile favorabile. „Pot spune că este un portret stilizat sau că l-am păcălit ca să nu-l implic în chestiuni politice." în ceea ce priveşte nepotrivirea cu epoca, s-a gîndit că redingota nu mai este la modă, desigur, dar nu şi anacronismul, după cum îl învăţa experienţa sa de la cafenea, unde unii purtau cape, alţii tunici orientale, cojoace de oaie şi alte haine demodate, astfel că nimic din ceea ce este vechi nu pare să fie nelalocul lui.
I l-a expediat a doua zi, cu semnătură şi dedicaţie, iar joia următoare telefonul a sunat cu o intensitate presantă.
— Am primit tabloul dumneavoastră! a urlat Gil. Sîn-teţi foarte frumos. Nu ştiu cum să spun, dar semănaţi cu un înger rebel.
— Mă rog, în realitate — a spus Gregorio, punînd lucrurile la punct —, pictorul, care este un prieten de-al meu, a încercat să capteze mai degrabă spiritul decît chipul.
— Păi să ştiţi că l-a prins de minune.
— Aşa este, pentru că spiritul este ceea ce contează, restul este secundar.
— Nici chiar aşa, a murmurat Gil.
— Omule, gîndeşte-te că au existat şi scriitori ciungi sau şchiopi, conchistadori pitici şi filozofi cocoşaţi, şi totuşi spiritul lor era mare şi fără cusur. Iar dacă ar trebui ca tu să le faci portretul, le-ai picta cocoaşa şi ciuntiturile, sau spiritul?
— Spiritul.
— Păi asta contează, spiritul. De fapt — ideea i-a venit chiar atunci, pe loc —, portretul se numeşte *Portretul spiritual al lui Faroni,* şi în general aici mi se vede mai bine sufletul decît trupul.
— Păi nu s-a spus dintotdeauna că faţa este oglinda sufletului!

— Da, dar e lucru relativ. Platon, de exemplu, era foarte urît la chip şi ştii bine ce mare filozof a fost. Iar Cervantes nu avea dinţi, şi tot aşa mulţi alţii.
— Viaţa este un mister, a spus Gil, luat prin surprindere. Intr-adevăr, viaţa era un mister. De Crăciun, cînd Gil şi-a
înnoit garderoba şi l-a sunat, împopoţonat cu proaspăta lui costumaţie, pe Gregorio, care, la celălalt

capăt al firului, era îmbrăcat la fel, i s-a părut incredibil faptul că au ajxms în această situaţie. Da, viaţa este un mister, un vis, un pumn de nisip pe care mama l-a aruncat în pudriera goală, însă, pe de altă parte, cîştigase atîtea în cucerirea realităţii, încît n-a mai fost surprins cînd, într-o sîmbătă, trecînd pe lîngă Ma-nlin, după ce s-a terminat şedinţa cenaclului, a avut tăria să o salute, zicîndu-i pe nume: „La revedere, Manlin", iar aceasta i-a răspuns: „Cum îţi mai merge, Faroni?" Ca să evite orice încercare de a fi luat peste picior, ca să-şi pedepsească îndrăzneala, în cazul în care aceasta fusese intenţia lui, a accelerat ritmul de pregătire a cărţii.
A făcut un plan detaliat al originalului. Va consta din patruzeci şi trei de poezii din adolescenţă şi din douăsprezece noi, două prefeţe (una de Gregorio Olias, cu schiţa biografică, şi alta pe care se gîndea să o atribuie unei personalităţi ilustre din străinătate) şi un sonet sau o decimă de Santos \lerlin închinată lui Faroni. Timp de şapte nopţi a lucrat ne-'i^toit A redactat prima dedicaţie: *Părinţilor şi bunicilor nici.* v *Inchmlui meu, llustrisimul Fehx de Olias. Anodinei. Prietenu-"ii incit Dacw Gil Monroy, chimist şi filozof. Lui Gregorio Olias,* 177 *ni şi biograful meu.* Altceva? S-a mai gîndit la Hicio, la Ali-aa, la Marilîn, la mama soacră şi la cîţiva vecini, însă ferin-du-se de exagerări, s-a mărginit să mai adauge: *Prietenilor mei din întreaga lume.* I s-a părut că dedicaţia este elegantă, discretă şi, pînă la un punct, chiar enigmatică.
După aceea s-a apucat de prefeţe. Biografia se potrivea cu tot ceea ce-i povestise lui Gil şi mai conţinea o relatare în legătură cu opera lui completă şi cîteva fragmente alese. l-a luat puţin timp. Dar cea de a doua prefaţă, cui să o atribuie? Unui imaginar doctor Sprummer sau unui personaj real, pe care să-l ştie toţi? Poate că în alte timpuri s-ar fi hotărît pentru primul, însă acum, însetat de realitate şi sătul

pînă la greaţă *de* scornelile fanteziste, a refuzat acea eterică făptură, ca şi cum ar fi fost vorba de ceva necinstit. Prin urmare, va opta pentru un personaj real.
Şi-a concentrat atenţia asupra unor nume ilustre. A lăsat deoparte numele faimoase din ţară, pentru că apropierea de ei îi face periculoşi. După ce a trecut în revistă puţinele celebrităţi străine pe care le ştia, în cele din urmă l-a ales — ceea ce a fost ca o revelaţie — pe Ernest Hemmgway, al cărui nume îl citise cîndva în ziare şi pe care el nu-l considera excesiv de faimos. Cum, pe de altă parte, murise deja, nimeni nu va putea să vină cu dezminţiri despre prefaţă. S-a întors la povestire. A pomenit de un hotel din Bagdad, Hotelul Semilunii, de două pahare de whisky, într-o noapte de iunie, despre o discuţie îndelungă referitoare la Plafon, despre o neaşteptată rebeliune armată şi cum He-mingway şi Faroni au fugit pe o cămilă, traversînd desertul. Fugarii au rătăcit sase zile printre dune, însetaţi şi urmăriţi de miraje, într-a şaptea au ajuns la o oază şi au împărţit o ramură plină de curmale şi carne afumată, de capră. Invenţia era suficientă. A mai adăugat cîteva detalii cu caracter realist şi a trecut la prefaţa scrisă de Hemingway. A depăşit prejudecăţile referitoare la stil şi la limbă, spunîndu-şi că sugestiile care pornesc de la semnătură sînt de ajuns ca să nu dea naştere la bănuieli.
„Prietenul meu Faroni, căruia îi datorez multe lucruri, printre care viata dusă la Bagdad, mă roagă să-i prefaţez versurile de tinereţe, şi trebuie să recunosc că aceasta nu înseamnă pentru mine o obligaţie, ci dimpotrivă, o mare onoare. şi totuşi, a vorbi despre Faroni e o adevărată birocraţie în biroul nocturn al inspiraţiei! Pentru că, pe de o parte, talentul artistic şi valoarea sa umană îl convertesc într-una dintre figurile cele mai captivante din epoca noastră..."
S-a oprit, s-a gîndit îndelung şi a continuat:
„.. .într-una dintre cele mai cristaline şi captivante figuri ale epocii noastre, dar pe de altă parte, cine este această fiinţă tristă şi misterioasă, despre care nimeni nu ştie nimic 272
sigur, în afară de cîţiva aleşi, printre care se remarcă chipeşul şi nu mai puţin tristul său biograf, Gregorio Olias? Ce se poate spune despre el, dacă injuriile nu-l rănesc, iar laudele nu ajung pînă la el? Faroni este briza magică a unui ideal de aur. Fum şi aur a ajuns opera sa, confiscată, fireşte, de asasini bine plătiţi de tenebroase instanţe. Dar ce mai contează? Nici noi, nici generaţiile ce vor veni nu vom pierde niciodată speranţa de a o salva din captivitate, după cum sperau, în Evul Mediu, şi creştinii cu gîndul la Ierusalim."
A tăiat referinţa istorică, nu fără părere de rău, şi a scris în continuare:
„Însă chiar dacă nu vom reuşi, chiar dacă întreprinderea va sucomba în furtunosul spaţiu al fatalităţii, iar bezna uitării ne va acoperi cu veşmintele ei funebre şi nemiloase, tot ne mai rămîn

cîteva fragmente, întinse spre viitor de mîna inocentă a unui bandit, rînduri a căror strălucire va fi suficientă pentru a lumina colosala măreţie a autorului. Şi chiar dacă n-ar fi supravieţuit nimic, nici măcar un rînd, este de ajuns să garantăm existenţa lor, pentru a ţine veşnic minte. Nici o împrejurare, potrivnică şi neîndurătoare, nici o mîr-savă conjuraţie nu va putea distruge vreodată magia eternă a numelui său."
A recitit surprins ultimul paragraf. Ce uluitor noroc îi va fi acordat privilegiul unor cuvinte atît de alese[7] La dictarea cărui suflu se mişca, cu precizie şi cu inocenţă, mîna banditului? O fi adevărat că este un geniu brut, după cum sugerau acele licăriri? „Speranţa este delicată ca o pasăre", a improvizat el cu glas tare, „ca trandafirul în iunie. Să nu o expunem la îndemîna unor degete lipsite de credinţă." I s-a părut atunci că rătăceşte pe un ton prea ridicat faţă de ceea ce se impunea în acea situaţie. „Să căutăm cuvinte consistente, cu mai puţine dulcegării", s-a gîndit el, „cuvîn-tul-linte, meniul care îngraşă şi provoacă rîgîială, slăninu-ţa conceptului, miezul unui proverb", şi temîndu-se să nu se încîlcească în acel pomelnic, a adăugat: „zborul unei ipoteze, pilonii unei definiţii, unealta ideii", şi a simţit că acum,
273 |
purificat de manifestarea necontrolată, va putea să *se* întoarcă la un ton mai cordial. A pus punct şi a deschis un nou paragraf; în numai două ore a terminat fericit prefaţa:
„Vă amintiţi, stimaţi cititori, scena din Biblie în care unul dintre apostoli a cerut să atingă rănile lui Iisus Hristos ca să creadă în el. Tot aşa, numai cei care au o credinţă fără margini în artă vor crede în Faroni, fără a fi nevoie să-i cunoască operele. Insă pentru cei neîncrezători, pentru cei care simt nevoia să atingă rănile, sau cum ar spune el, «să atingă fragilul trandafir de vară», aveţi la îndemînă cartea sa, cu cîteva dintre poeziile de tinereţe.
Pregăteşte-te deci, cititorule, să treci pragul misterului şi să intri în lumea cuvintelor magice. Pentru că în versurile lui Faroni cuvintele devin noi. Citeşte, de pildă:
Mai iute antă mierla tind vede trednd apa, şi sufletu-mi plînge mai tare tind vede stinsă-a ta iubire.
Recitaţi cuvintele rînd pe rînd, savurîndu-le în voie sunetul, închideţi ochii şi veţi vedea cum de la mierlă se ridică pene şi triluri, iar apa vă pătrunde în urechi, cristalină şi susurînd. Acesta este talentul său. Aceasta este grandoarea sa pentru oricine ştie că o merită, în faţa acestor poezii din prima sa tinereţe, te întrebi, pe bună dreptate, ce minuni o fi ascunzînd restul operei sale.
Nu zgîndăn, cititorule, rănile maestrului. Iar pentru tine, prietene Faroni, oriunde te-ai afla, o îmbrăţişare sinceră de la tovarăşul şi admiratorul tău.
Ernest Hemingway "
în a cincea şi a şasea noapte, a compus decima lui Sân-tos Merlin, care i-a ieşit însă dublă:
fireşte, înţeleg bine că tot ce am de spus nu e nou pentru tine,
274
dar nici veste de ascuns,
pe nimeni nu cred să mire,
de rosti-voi tare o ştire,
că dintre atîţia artişti
ce merg la Eseişti
sau la alte cafenele
e unul (unic între stele)
de toată lumea admirat,
oare încă n-aţi aflat
ce nume poartă printre noi?
ca om şi artist viu,
nu este far sau fulger în pustiu,
ci un luceafăr ce licăre sus,
în bezna de după apus.
Patria lui — infinitul:
ce nume are iubitul?
Santos Merlin
în zorii celei de a şaptea zile, stăpînindu-şi euforia şi auzind în depărtare primele sunete de goarnă, s-a culcat, a închis ochii şi, fără să se gîndească la nimic, a simţit cum oboseala îi iese din trup şi îl lasă într-o stare de totală dezarmare. Era o zi de marţi din luna ianuarie.

Miercuri şi-a făcut o poză pentru contracopertă. A pozat bust şi din profil, ascuns sub pălăria cu borurile lăsate, cu reverele ridicate şi cu ochelari de soare, cu o ţigară fu-megîndu-i între buze, şi, în sfîrsit, învăluit, prin tehnică şi retuşuri, într-o lumină vaporoasă, care estompa contururile şi îi da un aer de actor de filme sumbre. Acela era eroul la care aspirase în adolescenţă. A cercetat expresia enigmatică, atemporală, aspaţială, dominarea tainică a pasiunilor şi ţinuta evident melancolică, şi l-a recunoscut, fără putinţă să se înşele, pe poetul romantic englez care, un secol mai tîrziu, după ce a suferit schimbarea cerută de timp şi de modă, continua să privească fascinat acelaşi punct îndepărtat din gol. Atunci i-a venit o idee. A observat nişte decoruri idilice şi i-a cerut fotografului să-l fotografieze pe fundalul acestora. Se gîndise să ilustreze cartea cu motive reale,

dînd astfel operei un oarecare caracter de document liric. Printre altele, erau o cortină albă, silueta unui vapor, o arcadă maură şi o imagine din junglă. In toate s-a suprapus profilul lui sau bustul şi apoi a cerut să le estompeze, ca să nu se observe artificiul. Fotograful i-a oferit îmbrăcăminte adecvată. A acceptat o căciulă de castor pentru cortina albă, o cască de explorator şi o puşcă pentru junglă şi o şapcă de căpitan pentru vapor, însă n-a renunţat la gabardină şi doar la ultima poziţie şi-a desfăcut eşarfa şi, cu ajutorul unui ventilator, a lăsat-o să plutească pe un orizont tropical cu palmieri. Cînd a ajuns acasă, a scris în josul fiecărei fotografii: *Faroni în Arctica, Faroni în jungla amazoniană, Ţărani la Bagdad, Farom pe mările din Sud.* I s-a părut că este atît de iluzoriu şi în acelaşi timp ciudat de real, încît nu ştia cum să se simtă: umilit sau onorat de un echivoc în care riscurile şi avantajele se amestecau pînă la a se confunda între ele cu totul. A doua zi a predat originalul la tipografie, înainte de a fi întrebat de cineva, a luat-o înainte explicînd că el este un prieten al autorului, că numitul Faroni este un văr de-al său, care trăieşte la Paris, iar el se numeşte Gregorio Olfas, biograful poetului — iar cînd şi-a rostit numele, a avut senzaţia că minte şi s-a bucurat că este posibil un asemenea sentiment. A ales un model de hîrtie şi dimensiunea paginii, a descris desenul pentru copertă şi a semnat contractul fără să se tîrguiască, plătind în avans 30% din costul total al lucrării.

A aşteptat două luni şi zece zile. La început se ducea la tipografie, care era instalată într-o pivniţă, în spatele unei uşi metalice, la care se ajungea coborînd trei trepte. Dar nu se încumeta să intre. Spiona pe o ferestruică murdară, care avea şi o reţea de sîrmă, şi se distra cu mirosul de hîrtie, de cerneală şi de unsoare. Apoi, supărat că trebuie să aştepte, a căutat forme mai bune de a lupta cu timpul. A încercat mai întîi să facă două lucruri deodată, gîndindu-se că clipele sînt recipiente care se vor umple cu atît mai repede, cu cît mai mare va fi debitul acţiunii. Dacă citea ziarul (în căutarea ştirilor despre Hemingway, despre Bagdad, Roma, Arctica şi alte oraşe, locuri şi fapte care să-i confirme existenţa ipotetică), trebuia de asemenea să fluiere sau să-şi cureţe unghi-276

ile; dacă urmărea norii, trebuia să se şi concentreze asupra amintirii unei priviri anterioare. Se pieptăna în timp ce se şi rădea, mînca şi cînta, vorbea scriind, iar în momente de mare inspiraţie făcea în aşa fel încît să coincidă cele cinci simţuri şi cele trei puteri ale sufletului: mirosea o frunză, privea o pasăre, mîngîia o bucată de fier, mesteca un fir de iarbă, asculta tic-tacul ceasului, se gîndea la Platon, îşi amintea vreun episod din copilărie şi îşi imagina un turnir medieval, ca un desăvîrşit spectacol de echilibristică, la circ.

Pentru a păcăli timpul, a inventat şi alte trucuri, de exemplu cum să fie împărţită ziua de lucru în secvenţe atît de scurte, încît să permită să fie decupată cu anticipaţie. „Acum trebuie să cobor scările", îşi spunea, si, într-adevăr, cînd voia să-şi dea seama, deja se afla jos, iar acolo îşi stabilea un alt obiectiv, la care zăbovea mai mult nu să-l ducă la îndeplinire, ci pînă se hotăra asupra lui. Şi astfel, aşteptarea se transforma într-o succesiune de victorii fulgerătoare. A ajuns chiar să intercaleze o zi apocrifă, între joi şi vineri, căreia i-a zis saturnia, astfel că atunci cînd ajungea la ziua de sîmbătă, descoperea, nebun de bucurie, că e duminică. Aşa că, vrînd să-şi bată joc de timp, n-a reuşit altceva decît să-l trăiască cu o intensitate fără limite.

A venit însă primăvara, atît de devreme, încît spre sfîr-situl lui februarie, tocmai într-o zi de saturnia, Gregorio a descoperit că înfloriseră migdalii. Cînd a sunat Gil, acesta a fost primul lucru pe care i l-a spus, că viaţa e frumoasă M demnă de a fi trăită, chiar dacă ar fi numai pentru a admira florile şi a ieşi pe balcon ca să respiri aer proaspăt.

— Totuşi eu prefer fumul cafenelelor, a spus Gil.

Unul apăra viaţa simplă a grădinarilor, iar celălalt minunile progresului, şi amîndoi o făceau cu o nostalgie atît de sinceră, încît dezacordul s-a convertit imediat în complicitate.

— Fiecare doreşte ceea ce nu are, a spus Gil.

— Probabil, însă uneori fericirea este ceva atît de simplu, încît nu ne dăm seama de prezenţa ei şi o căutăm în-tr-altă parte, undeva foarte departe.
— Dar eu cred că trebuie să meritäm fericirea, că este ceva de parcă ai pleca în căutarea unei comori. Iar comorile sînt întotdeauna departe, nu?

— Mă rog, poate că deja sîntem departe şi nu ne dăm seama de asta, a zis Gregorio.
Ce înseamnă să fii departe sau aproape? şi faţă de ce anume? Gregorio habar n-avea, dar era fericit: completase toate golurile referitoare la trecutul lui, iar în curînd urma să-i apară cartea. Prin urmare, primăvara însemna un *răgaz* de linişte şi de speranţă. „Sînt fericit să aştept", se gîndea el, şi cerea, dar nu ştia cui, să prelungească acea aşteptare cît mai mult cu putinţă, pentru că acum cunoştea valoarea obiceiurilor, a modestei trame de nepătruns a oricărei vieţi anonime, era fericit şi percepea viitorul ca o ameninţare de care, deocamdată, era la adăpost.
însă cînd, la numai cîteva zile, s-a dus la tipografie şi şi-a văzut cartea tipărită, iar pe copertă vaporul şi pescăruşii şi numele lui cules cu litere ca flacăra, exact cum şi-l imaginase în visurile lui, a simţit că este absorbit uşor, dar hotă-rît şi ridicat în sus, pentru a-l trece dincolo de ameninţare şi de temeri. Fotografiile, versurile, magia numelor proprii (Faroni, Gregorio, Hemingway, Santos Merlin, Dacio Gil Monroy, Angelina, Felix de Olias) şi mirosul de clei şi de hîrtie i s-au părut de o realitate indiscutabilă şi uluitoare. Era ca în basme, cînd zîna ursitoare transformă dovleacul şi şoarecii într-o trăsură trasă de cai, casa pescarului într-un palat strălucitor, iar coltucul de pîine tare în aur adevărat. Aşa este lumea, atît de subţire este şi frontiera care separă realitatea de ficţiune: o pisică şi un om îmbrăcat în negru, un pantofior de cleştar care doar pentru o simplă minciună nu te mai transformă în regină, un cuvînt la care o silabă zăpăcită transformă în mormînt peştera plină de comori. „Asta-i viaţa", şi-a zis el, în timp ce plătea restul de 70% din preţul convenit. „Aceasta este marea taină a literei tipărite, a desenelor, a fotografiilor." Cine se va mai încumeta acum să spună că el este un impostor? Ce dovadă ar putea fi adusă împotriva cărţii pe care o ţinea în mînă, unde toate numele păreau destinate să supravieţuiască părerilor efemerilor muritori? împerechease acolo cuvinte care, fiind ale tuturor, erau numai ale lui. Ele aveau să-l apere de rigorile vieţii, într-adevăr, aceea este insuliţa lui, solidă şi tangibilă. Iar acei pescăruşi, fiii născocirilor sale, erau tot ai lui. 278
Ar mai putea cineva să i-i ia cu japca? Aproape plîngînd de recunoştinţă, a semnat o factură şi a strîns o mînă.
Erau cincisprezece pachete. A închinat o furgonetă şi, stînd în spate, cu pachetele, ţinîndu-se de bare şi zgîltîit zdravăn, a ajuns acasă. Cum a urcat pachetele, a deschis unul şi i-a întins un exemplar Angelinei.
— E drăguţ.
— Uită-te la vapor, la pescăruşi şi la valuri. Şi, uite, ăsta sînt eu.
Au citit dedicaţia.
— Vezi? Ţi-am dedicat-o şi ţie Iar acest Dacio Gil Monroy este prietenul ăla al meu, de care ţi-am vorbit. Trăieşte într-un sat, ştii? şi o să se însoare cu o femeie care se numeşte Socornto. Iar unchiului meu i-am zis Ilustnsimul, pentru că acesta este tratamentul aplicat în poezie celor morţi.
Cu capetele apropiate, au citit împreună prefaţa lui Gregorio Olias.
— Şi asta este tot ceva poetic, i-a luat-o Gregorio înainte cu explicaţiile, văzînd-o surprinsă pe Angelina. O fac mulţi scriitori. Pseudonimul contează ca nume al autorului, iar numele adevărat al autorului face elogiul. E o glumă, înţelegi?
— Dar asta-i o minciună, Gregorio. Tată-tu n-a fost amiral, nici bunicul n-a fost judecător, n-ai avut mei un unchi cardinal, n-ai fost la Paris, nici în Arctica, nimic din ce este aici nu-i adevărat.
— Ce ştii tu? — a spus Gregorio. Ce ştii tu despre artă? Nu vezi că poezia este toată o minciună? Fii atentă la ce zic eu aici: „Luna se scaldă în fluviu." Este tot o minciună, pen-ti u că luna nu se scaldă niciodată. E ca în filme. Stai să vezi — şi s-a dus să caute o carte.
A adus *Don Quijote* şi i-a arătat prefeţele.
— îţi dai seama? Toate astea sînt tot născociri. Numai că tu nu pricepi asemenea lucruri. Arta toată este o minciună, ca în filme. Sau tu crezi că radionovelele pe care le asculţi la radio sînt adevărate?
— Dar ăsta cine e?
— Ăsta este Hemingway. Vine şi el la cenaclu, de acolo îl cunosc. Este american. E un tip scund, un omuleţ, dar e un mare poet şi de asemenea un mare orator. Uneori poartă o

tunică cu lauri, ca romanii. I-am lăsat cartea şi i-a plăcut atît *de* mult, încît vezi şi tu ce anume spune despre mine. Nu-i aşa că e drăguţ? Iar Santos Merlin, uite ce poezie mi-a dedicat. Este tot de la cenaclu, se numeşte ca magul din poveştile tale.
— Dar, Gregorio, tu nu eşti un geniu!
— Dar ce ştii tu dacă eu sînt sau nu un geniu? Aici zice că da, e clar? Şi dacă o spune atîta lume, o fi adevărat. Si, mă rog, oare de ce n-aş fi şi eu un geniu? Hai să vedem, de ce nu?
— Iar pozele astea?
— Sînt pentru a ilustra poeziile. Dar e oare posibil să nu înţelegi? Uită-te la asta, care *se* numeşte *Zăpada eternă.* Arunci pun alături o poză cu zăpadă, care să sugereze Arctica, aşa cititorul îşi face o idee mai închegată despre poezie şi despre poet.
Angelina şi-a clătinat capul şi s-a uitat la el cu braţele întinse pe lîngă trup, plină de compasiune:
— Gregorio, eşti un şarlatan.
— Eu? — a spus Gregorio, privind în jur. Eu, şarlatan? Dar nu-ţi dai seama că totul este o glumă, că singurul şarlatan adevărat este însăşi cartea?
— Or să te bage la puşcărie, Gregorio, sau Ia balamuc. Or să te denunţe şi să vedem atunci cum ne descurcăm.
Gregorio i-a explicat din nou natura înşelătoare a artei, extinzîndu-şi argumentele la viaţa reală, unde aveau cazul mamei, care îşi inventase un sfînt şi un soţ sau chiar pe Dumnezeu, a cărui existenţă este problematică, aşa cum sînt toate existenţele.
— Oare noi existăm cu adevărat? — a strigat el, începînd brusc să se învîrtească. Cine-mi poate spune mie că tu nu eşti un simplu miraj? Sau cine îţi poate spune ţie că mandrilii (care sînt nişte maimuţe colorate) există cu adevărat, dacă nu i-ai văzut niciodată?
Şi a continuat să ţipe, spunînd că s-a săturat de mîţa aia blîndă care nu face altceva decît să brodeze şi să tot brodeze şi care nu deschide niciodată gura, dar începe brusc să spună — si, cu un glas de gaiţă, a continuat: „Asta există, asta nu există, tu nu eşti un geniu, tu n-ai fost niciodată în 280
junglă, or să te bage la puşcărie", şi multe alte afirmaţii de acelaşi fel. Tocmai lui, care scrie versuri de o viaţă, noapte de noapte, dedicîndu-se unei nobile misiuni, uneori cu noroc, alteori — de cele mai multe ori — fără noroc, dar lup-tîndu-se necontenit pentru a descoperi o luminiţă în misterele vieţii, ceva care să dea un sens universului, o luminiţă de salvare, un răspuns la atîtea şi atîtea întrebări teribile, în vreme ce ea, mironosiţa, nu se gîndea niciodată, nici nu citea, nici nu voia să meargă la teatru, făcînd întruna brodeai, pînă ce, pe neaşteptate, îşi ia inima în dinţi să condamne produsul atîtor nopţi de veghe, fără vreo altă autoritate decît lîncedul şi mizerabilul bun-simţ. Păi ar fi bine s-o ştii[1]
— Mi-e totuna dacă am fost sau nu în Arctica, de junglă mă doare-n cot, unchiul meu a fost cardinal pentru că aşa am eu chef, să-l fac cardinal, iar eu, eu sînt Faroni, pen-:ru că am scris asta — şi a fluturat cartea —, asta, iar aici, ;>e cartonul ăsta, spune, uite, citeşte, Fa-ro-ni, pentru că eu prefer să fiu jumătate Faroni, iar tu numai Angelina, în întregime. Eu nu vreau să aud în casa asta că nu ştiu ce lucru există sau nu există. Gîndeste-te şi tu, dacă această carte nu există, atunci nu exist nici eu, nici tu, nici Arctica aia de rahat.
S-a dus pînă la fereastră şi a privit strada. „Viaţa e frumoasă", s-a gîndit el, fără să vrea, pe tonul rutinar şi eficient cu care un funcţionar ar fi zis: „Mergeţi la ghişeul numărul 5." \ redevenit calrn şi a continuat să vorbească. Pentru că este t nea legitimă a rutinei. Albul e alb pentru totdeauna. Ea este fidelă unei singure culori. Pentru că, oare cînd a avut ea vreo criză aşa cum a avut el, cînd nu voia să vorbească şi de-a-bia punea gura pe cîte ceva de mîncare? Niciodată. şi ce crede ea, că a avut acea criză dintr-un simplu capriciu sau că şi aia a fost tot minciună? Acel Faroni, pe care ea nu-l ia în serios, la un moment dat a fost cît pe ce să-şi pună capăt zilelor. Nu Gregorio, care există doar în mintea bolnavă a An-gelinei, ci Faroni, autorul cărţii, cel care a fost cîndva tînăr, poetul pe care ea refuza să-l recunoască.
— Pentru că eu sînt un străin pentru tine, de aceea crezi că eu mint, pentru că tu te iei după Gregorio conţopistul, Şi nu după Faroni poetul.
281 l
Dar probabil că ea nu va ajunge să înţeleagă aceste lucruri. El trăieşte în lumea artei, iar ea în aceea a broderiilor. Brodează lebede şi, uneori, dragoni.
— Ei bine, ai aici un exemplu pentru ceea ce vreau eu să-ţi explic. Lebedele tale sînt la fel de mincinoase ca şi călătoriile mele sau ca tatăl meu, amiralul. Ţi-am zis eu oare vreodată: „Angelina, treaba asta pe care o brodezi este o minciună, este inutil să te străduiesti, pentru că dragonii nu există şi

or să te denunţe, te vor băga la puşcărie sau la balamuc"? Nu, pentru că şi broderiile sînt poezie şi toţi de pe lumea asta sîntem un piculeţ şi poeţi.
Fapt este că Angelina a înţeles: ori din cauza ţipetelor, ori datorită exemplului elocvent:
— lartă-mă, Gregorio, a spus ea.
Gregorio a luat-o pe după umeri şi s-au aşezat împreună pe sofa. Au deschis cartea şi au citit prima poezie peste care au dat, care *a* fost tocmai cea cu zăpezile eterne.
— E foarte drăguţă, a spus Angelina.
— Am scris-o în timp ce tu dormeai — i-a explicat Gregorio în şoaptă, iar cînd am scris-o, mă gîndeam la tine.
Angelina şi-a plecat capul, iar el a atms-o cu un sărut rătăcit pe gît.
— Poezia este ca religia. De aceea Domnul are atîtea nume: lisus, Hristos, lisus Hristos, lahve, Salvatorul, Mesia, Mielul, Mîntuitorul, Cuvîntul, Nazarineanul, Fiul lui Dumnezeu şi altele de care nu-mi aduc acum aminte. La fel se în-tîrnplă şi cu lucrurile. Dacă te uiţi bine, lucrurile care au mai mult de un nume sînt întotdeauna magice, iar ceea ce facem noi poeţii este să dăm nume noi lucrurilor, ca să le facem misterioase.
A continuat să reveleze secretele artei, totuşi n-a pomenit nimic despre perspectivele financiare ale cărţii. A ştiut încă de la început că nu o poate trimite la concursuri, pentru că era imposibil să justifice inexactităţile, mai ales cele referitoare la Hemingway şi la titlurile şi fragmentele din operele complete; din acelaşi motiv, a renunţat să o ofere şi librarilor. Prin urmare, avea să restrîngă cercul de cititori. Chiar în acea noapte a pregătit patru pachete: trei exemplare pentru maestru, trei pentru Marilin, cincizeci pentru Gil, 282
pentru uzul Cercului, şi unul pentru chelnerul complice. Ce să facă cu celelalte patru sute patruzeci şi trei?
Şapte luni mai tîrziu, pe 4 octombrie, Gregorio şi-a adus aminte că începînd de atunci, cărţile au început să apară în cele mai neaşteptate locuri: pe sub mobile, în dulapurile de la bucătărie, printre plantele dintr-un ghiveci, cînd despăturea un pled, cînd întindea o faţă de masă, cînd lua o oală, în flaşnetă, sub o saltea, în horn, în buzunarul de la haine, pardesie, halate, pijamale, într-o zi, cînd a deschis un dulap in perete, Angelinei i-a căzut în cap un teanc de cărţi, iar în boxă a descoperit altele, pe jumătate roase de şoareci. Trăiau înconjuraţi, urmăriţi şi biruiţi de acea mare de litere imprimate. Mama a vorbit de nenorocirile justiţiare, iar cîine-.e, ori de cîte ori dădea de o carte, începea să latre furios în jurul ei. Cum imaginile fuseseră prost prinse, era de ajuns o rafală de vînt ca să se ridice un vîrtej de foi şi apoi o ploaie lentă, cu Faroni în Arctica, Faroni în junglă, Faroni la Bagdad şi Faroni pe mările Sudului. Nu mai era cale de a >căpa de ceea ce părea, într-adevăr, o calamitate de dimensiuni biblice.
Intre timp, Gregorio obţinuse însă cîteva succese notabile. După ce i-a zis că nu găseşte cuvinte pentru a-şi exprima admiraţia, după ce i-a spus că deşi nu-l cunoaşte pe Hemingway, îi tot întrebase pe toţi comis-voiajorii cu care s-a întîlnit în drumurile lui pînă ce a auzit numai minuni despre acel american genial, Gil l-a informat că acum, cu atîtea cărţi şi relicve, camera de la pensiune devenise ne-incăpătoare pentru atîtea obiecte memorabile şi că închinase un parter la o casă pe jumătate ruinată, iar la intrare atîrnase deja un afiş pe care scria: CERCUL CULTURAL FARONI. I-a povestit că se certase cu Socorrito, pentru că ea zicea că-i umple casa cu vechituri şi i-a zis să aleagă între ea şi colecţia lui de amintiri. Şi cum era o femeie dmtr-o bucată, i-a mai zis că nu vrea să-l mai vadă dacă se mai îmbracă aşa, cu pălărie şi cu ochelari şi în modul ăla atît de caraghios.
— Iar eu, domnule Faroni — şi mîndria i-a înmuiat glasul — am ales amintirile de la dumneavoastră. De aceea am închiriat parterul, care chiar dacă este de la un grajd, este
283
foarte curat. Am cimentat podeaua şi am acoperit ieslea cu o bibliotecă pentru cărţi. Pereţii i-am vopsit în albastru şi o să pun un podium pentru cînd veniţi dumneavoastră la inaugurare. Din păcate, acolo nu încap mai mult de douăzeci de persoane, dacă încap şi alea, iar locul nu este demn de dumneavoastră. şi de aceea — a continuat el, frămîntîn-du-se din nou — nu mai vreau să mă însor. Eu, dragul meu Faroni, şi daţi-mi voie sa vă zic aşa, permiteţi-mi această libertate, nici eu nu cred în căsătorie. Eu cred doar în ştiinţă, în artă şi în progres, ca şi dumneavoastră. Citind cartea, mi-am dat seama de cîteva lucruri. „Unii — atîtea, iar alţii — prea puţin." Nu m-am gîndit cu invidie, dumneavoastră ştiţi prea bine că nu. Dimpotrivă, am citit de o mie de ori dedicaţia şi mi-am zis: „Tu eşti ăla, sărmane Gil, imortalizat fără să fi făcut nimic. Ai patruzeci şi cinci de ani şi o să mori fără să fi făcut nimic, iar

peste mulţi ani, cineva care va citi cartea, va spune: «Acest Dacio Gil trebuie să fi fost un mare om.»" şi atunci m-am gîndit: „Poate mai e posibil încă să faci ceva. Ceva mic, dar exemplar, o faptă care să te salveze de la această viaţă de dezastru." şi atunci am văzut totul limpede. Mi-am spus: „Iţi trebuie un plan căruia să-i consacri toate puterile pe care le mai ai." Pentru că putere mai am încă destulă. Să nu rîdeţi. Uneori o simt de parcă aş avea în mine un taur fioros, dar nu ştiu încotro s-o îndrept. Şi atunci, la ce bun? Doar ca să mă amarase, numai pentru atît. Am sau nu dreptate?
Gregorio i-a răspuns că, într-adevăr, acesta este secretul fericirii şi a mai adăugat, amintindu-şi de învăţăturile bunicului: „Si să nu fii zgîrcit cînd ceri. Cu cît este mai dificil planul, cu atît mai mîndru vei fi de el, iar dacă se dovedeşte imposibil, cu atît mai bine, fiindcă şi insuccesul are gloria lui."
— Deci dumneavoastră credeţi că trebuie să-mi pun la cale un plan măreţ?
— Măreţ sau mărunt, nu ştiu. Asta depinde de idealurile fiecărei persoane.
— Atunci, domnule Faroni, să-mi pun la punct un plan, chiar dacă este imposibil. Ba chiar mai mult, vă pot spune că, într-un fel, am deja unul.

— Unul? Şi care este acesta?
— Mă rog, deocamdată prefer să nu vorbesc despre el. Dacă v-as spune, aţi rîde de mine. Si, în plus, este o prostie, mă înţelegeţi?
Gregorio s-a gîndit că cineva ca Gil nu poate duce la bun sfîrsit decît proiecte modeste, cum este cel cu grajdul, şi şi-a dat seama că inaugurarea Cercului este iminentă, însă acum are deja cartea şi cunoaşte bine atît viaţa, cît şi opera lui Faroni, cu clarobscururile, cu galeriile laterale şi cu ieşirile de urgenţă, încît nu l-a mai înspăimîntat prea tare riscul unei demascări. Totuşi, în acea noapte, a început să elaboreze un lung discurs despre Faroni, cu poeme, fragmente alese şi cîteva episoade din călătoriile şi aventurile lui. Acea ocupaţie i-a ridicat moralul, deoarece intuise vagamente că, după publicarea cărţii, se cam terminase cu invenţiile şi că nu mai rămînea nimic de adăugat sau foarte puţine lucruri.
Cartea i-a dat de asemenea prilejul de a ieşi din casă îmbrăcat ca Faroni şi cu cartea în buzunar, lăsînd titlul la vedere: *Versuri complete ale vieţii artistice,* în prima sîmbătă i-a dăruit un exemplar chelnerului, însă teama de indiferentă sau de a fi luat peste picior, amestecată cu plăcerea de a se distra văzînd stupoarea pe care ar provoca-o lectura cărţii, l-a sfătuit să amîne înmînarea celor pregătite pentru maestru şi pentru Marilin. Ba chiar s-a gîndit la posibilitatea de a se prezenta public, în cadrul cenaclului, ca Gregorio Olias, purtător de cuvînt al lui Faroni, şi să se resemneze în faţa posibilităţii ca Marilin să se îndrăgostească de aceeaşi fiinţă ipotetică după al cărei model se îmbrăcase Gil. însă scandalul acelei noi duplicităţi i-a retezat avîntul. în cele din urmă, cînd a aflat că la sfîrsitul lui iunie cenaclul intră în vacanţă pînă în septembrie, s-a hotărît să le înmîneze în ultima sîmbătă, pentru ca astfel enigma să-i însoţească pe maestru şi pe Marilin pe durata verii, iar el să aibă timp să se pregătească împotriva răbufnirilor realităţii.
Dar, ei bine, pe măsură ce se apropia luna iunie, o oarecare teamă sumbră îi tulbura planurile. Era evident că Marilin şi maestrul nu aveau să fie buimăciţi la fel de uşor ca Gil, în a cărui credulitate, limitele se confundau cu nostalgia şi cu dorinţa. Poate că această carte va provoca reacţii

contrare celor prevăzute. Poate că în toamnă, la întoarcere, va citi în ochii lor sarcasm şi compasiune, în loc de admiraţie, iar atunci va trebui să fugă ruşinat şi să renunţe pentru totdeauna la cenaclu. Atît de mare era spaima lui, încît la prima ocazie, i-a cerut chelnerului cartea înapoi, sub pretextul că trebuie să facă imediat cîteva corecturi. Timp de trei sîmbete nu s-a mai dus la cenaclu, iar într-a patra, s-a rezemat de coloană şi a plecat înainte de sfîrşit. A avut impresia că unii cenaclişti se uitau la el într-un fel anume, că nu era şoaptă care să nu se refere la el, nici privire care să nu-l iscodească pe impostorul ascuns pe după ochelarii negri. Dar a refuzat să accepte înfrîngerea. în ultima sîmbătă din iunie şi-a adunat toate forţele orgoliului şi s-a îndreptat spre cafenea cu cele şase cărţi dedicate. S-a strecurat la vedere, în primele rînduri, iar cînd s-a terminat expunerea şi s-a deschis drum discuţiilor, s-a apropiat de chelner, i-a încredinţat cele două pachete şi a plecat, stăpînit de confuza convingere că acel gest este de renunţare, de îndrăzneală, de umilinţă.
în luna iulie, oraşul a rămas pe jumătate pustiu, iar Gre-gorio şi-a consacrat timpul liber unei singure activităţi: să se debaraseze de cărţi, în fiecare zi pleca de acasă cu un săculeţ şi se întorcea cu el împăturit sub braţ. Le făcea uitate prin cutii poştale, prin rafturi de librărie, prin biblioteci

(fără să uite însă să le înregistreze în fişiere, alături de opera lui completă), cinematografe, bănci publice şi mese din cafenele. Angelinei i-a zis că le distribuie pe la diversele case editoriale, iar ea n-a dat nici cel mai mărunt semn de îndoială, nici de îmbărbătare sau de descurajare. Nu l-a întrebat niciodată de ele.
în acelaşi ritm, Gregorio îşi pierduse gustul pentru farsă şi căzuse într-o apatie care îi era bine cunoscută. Nu ştia dacă trebuie să se simtă fericit sau nefericit. Nu-şi dădea seama dacă acea apatie prevestea un nou început sau sfîrsitul, nici în ce punct anume al existenţei sale se află, dacă să se ducă pe meleagurile natale ca să se regăsească sau să se rătăcească pentru totdeauna prin locuri fără întoarcere. Cît despre Gil, acesta, dimpotrivă, părea stăpîn pe un entuziasm echilibrat, pe care adesea îl învăluia în tăceri melancolice.
l 286
— La ce te gîndeşti, Dacio? îl întreba Gregorio, cu o blîndeţe care stîrnea mai degrabă un suspin decît un răspuns.
— Eu? La nimic. La ce m-aş putea gîndi eu?
— Nu ştiu, poate că te gîndeai la plan.
— Eu? La un plan? Nici pomeneală! Mă uitam la nişte
berze.
Gregorio încerca să-l tragă de limbă în legătură cu secretul, însă Gil obiecta că secretele nu se spun, pentru că în acest caz n-ar mai fi secrete. Cine ştie dacă nu cumva i-o fi pregătind o primire apoteotică, cu taraf de lăutari şi cu copii de şcoală fluturînd steguleţe de hîrtie. Cine ştie dacă nu cumva o fi în stare să închirieze o sală de cinematograf sau o arenă de coride, să-i ridice o statuie sau să-i înmîneze pe o perniţă de catifea cheile de aur ale vreunui oraş. Cine ştie dacă nu cumva o fi dat de firul farsei, iar acum urzeşte răzbunarea. Cu toate că avea deja pregătit discursul de deschidere — pe care şi-l închipuise mereu într-un loc modest şi tainic şi în faţa unui auditoriu docil, de nu mai mult de nouă sau zece persoane: prietenii apropiaţi ai lui Gil —, a început să tot găsească pretexte care să-i scuze dubla absentă, de biograf şi de biografiat, pentru că dacă altădată Gregorio se temuse de naivitatea lui Gil, acum, cînd acesta preluase iniţiativa acţiunii, se temea şi mai tare de fanatismul AU. Pentru a cîştiga timp şi a-şi redobîndi propria stimă, l-a înştiinţat pe Gil că în august, în timpul concediului, va face o călătorie în America de Nord.
— în America! Dac-aţi şti cît vă invidiez, dragul meu Fa-ioni, îngăduiţi-mi, vă rog, expresia. Şi o spuneţi aşa, de parcă v-ati duce pînă la colţ, după bomboane, în America! în marea Americă! Şi merge şi domnişoara Marilîn cu dumneavoastră?
Gregorio i-a spus că nu numai ea, ci şi Santos Merlin şi alţi oameni de ştiinţă şi artişti de la cafenea: „E un fel de Comitet cultural. Ştii, din zece în zece ani are loc o reuniune mondială a cenaclurilor", a adăugat el.
— Cîte se vor auzi pe acolo! Ce de lucruri se vor spune!
— a murmurat Gil, mai mult cu tristeţe decît cu entuziasm. Ce n-aş da să le pot auzi şi eu, chiar dacă ar fi să stau sub
287
o masă, ca pisicile! Vă daţi seama, eu rămîn aici ca să mă uit la berze!
— La întoarcere — i-a zis Gregorio, evitînd să-l consoleze, mai vorbim despre inaugurarea Cercului. Mie mi-ar plăcea, din dragoste pentru lucrurile simple, să aibă loc în acel parter, cu puţină lume, cum făceau primii creştini. O adunare intimă. Patru, cinci, nouă persoane.
— Dumneavoastră meritaţi ceva mai mult — a protestat Gil. Mult mai mult. Ar fi ceva să veniţi din America şi pe urmă să vorbiţi într-un grajd, în faţa a sase persoane!
— Dar pe mine nu mă deranjează. Ştii foarte bine că sînt un om solitar şi timid, un particular, dacă vrei. Iar dacă ţinem seama de faptul că reuniunea este clandestină, şi deci periculoasă, eu consider că grajdul este cel mai indicat loc.
— Nu, domnule Faroni, aşa ceva nu se poate. Eu nu pot să vă aduc în acel loc. Ar fi o ruşine.
— Atunci, hai să vedem. Planul tău are vreo legătură cu vizita mea?
— Mă scuzaţi, dar eu n-am nici un plan. Gregorio a adoptat un ton mai dur:
— Nu-mi plac secretele de copii.
Cu acea ameninţare, spera să-i bage frica în oase lui Gil. Dar el a fost cel care a rămas dezorientat

cînd Gil a ridicat glasu-i nazal:
— Vă cer să mă iertaţi! — şi amîndoi s-au speriat de acele cuvinte.
Dar, imediat, Gil a revenit Ia un ton de tînguire:
— Eu, scuzaţi-mă, nu vă supăraţi pe mine, vă implor. şi nu vă gîndiţi la nimic rău. Dar eu chiar n-am nici un plan! Iar dacă as avea şi vi l-aş spune, aţi rîde de mine. Dar ce ne trebuie nouă aşa ceva? Eu sînt un nimic şi tocmai de aceea dumneavoastră trebuie să mă înţelegeţi şi să mă iertaţi. Vă rog, spuneti-mi că m-aţi iertat!
Incapabil să găsească vreo ieşire, Gregorio i-a spus: „Da, Gil, te iert" şi n-a ştiut ce să mai adauge.
La sfîrşitul lui iulie, a primit prin mandat postai costul celor douăzeci şi sase de cărţi pe care Gil reuşise să le vîn-dă în cursele lui suplimentare de comis-voiajor, iar o săp-tămînă mai tîrziu şi-au luat rămas-bun pînă în septembrie. [1] 288
Gil l-a rugat să-i scrie din America. „Să nu mă uitaţi, nici să nu rămîneţi acolo pentru totdeauna", i-a zis el, „gîndiţi-vă ce s-ar mai alege de mine în acest caz?" Sincer emoţionat de acele cuvinte, Gregorio i-a promis că-i va scrie şi că-i va povesti toate noutăţile demne de a fi menţionate.
— La revedere, domnule Faroni, drum bun şi salutări celor din Comitet — acestea au fost ultimele lui cuvinte.

Capitolul XV

August a fost o lună monotonă şi paşnică. Grego-rio şi Angelina se duceau la film şi se plimbau prin cartier, ca pe vremea cînd erau logodiţi, şi nu uitau niciodată să-i aducă mamei cîte o prăjitură, pe care ea o devora în camera ei, plîngîndu-se cu gura plină de vremurile grele. Seara, Gregorio mai zăbovea sase ore pe ceas, deschidea atlasul şi călătorea prin America de Nord, ajutîndu-se cu un creion roşu şi înamtînd în liecare zi pe distanţe întotdeauna verosimile. De la ambasade şi agenţii de turism se aprovizionase cu pliante care dădeau informaţii despre orare şi mijloace de transport şi se încadra în ele cu rigurozitate. A făcut rost de asemenea de vederi cu cascada Niagara, cu zgî-ne-norii din New York, cu Pentagonul şi cu una în a cărei imagine era o turmă de bizoni în goană. Pe toate le-a trimis lui Gil, cu o notă adăugată din partea biografului- *Aceste vederi îc-n trimis Faroni pentru dumneavoastră. Nu vi Ic-n tn-niis direct, din prudentă. Cum merge Cercul? Al dumneavoastră, cu afecţiune, G. Olias.* în ele, descria peisaje şi obiceiuri, vorbea despre maşini uluitoare, care descoperă minciunile şi traduc limbajul secret al florilor, despre lumini şi uşi care reacţionează la cuvînt şi despre automobile care se conduc cu mintea. A povestit despre primirea („entuziastă şi nemeritată") pe care le-au făcut-o artiştii din America, despre omagii şi discursuri, precum şi despre oferta, pe care poate o va accepta, de a juca într-un film despre viata sa, alături de o vedetă de primă mărime de la Hollywood în rolul lui Marilin. Pe una dintre cărţile poştale, adăugaseră scurte mesaje alţi membri ai Comitetului, fiecare cu iden-I 290
titatea sa caligrafică: *„Şi în august ne gîndim la tine. Nu ne uita,* Marilin; *„Hello, Dacio! How do you do? l am Mark. Iknow b\j Faroni. And the Circle Cultural? Goodbye, friendly Dacio,* Mark Spermann"; *„Domnule Gil Monroy: am veşti despre viata dumneavoastră de la Augusto. Vă urmăresc îndeaproape cugetările şi vă zic: Fruntea sus, băiete! Aveţi încredere în posteritate. Cu afecţiune,* Santos Merlin."
In ceea ce-l priveşte, Gregorio nu minţea cînd se referea ia sentimentele lui: cu toate acestea, era trist, fie pentru că ducea dorul singurătăţii lui de artist, fie „pentru că poate începe să îmbătrînesc!" aşa îi spunea el lui Gil, şi se gîndea tot mai serios să se ducă la ţară, în căutarea tihnei esenţiale. *„Te* invidiez, Dacio, pentru că progresul nu este altceva decît vanitate;gloria — un pumn de cenuşă, iar viaţa — un \ îs fără sens." In fond, scrisorile lui erau sincere şi modeste; într-una dintre ele, s-a încumetat să spună: „Uneori am impresia că sînt o iluzie a biografului meu." Fără Gil, fără cenaclu, cu cartea deja publicată, cu opera încheiată şi o dată expediate scrisorile din America, Gregorio bănuia că ajunsese la sfîrşitul farsei. Nu se simţea în stare să o reia din toamnă. Puţinele lucruri care îi mai rămăseseră trebuia să le păstreze pentru a însăila un deznodămînt, pentru a saluta publicul şi a trage cortina.
Aceasta era starea lui de spirit cînd, pe 2 septembrie, i-a telefonat Gil. Primise vederile şi cărţile poştale, inclusiv pe K ea din partea Comitetului. Era copleşit de atîtea atenţii şi ^ uvmte frumoase. Acesta a fost primul lucru pe care l-a spus:
— Cum voi putea să mulţumesc atîtor personalităţi stră-nicitoare care îşi aduc aminte în America de

un biet vînză-tor ca mine? Nu merit aşa ceva. De aceea le-am trimis cîte-va daruri, mi-am permis această libertate. Domnişoarei Marilin mi-am permis să-i trimit o păpuşă cu costumul popular de pe aceste meleaguri, domnului Merlîn un pachet cu salam şi cîrnaţi specifici regiunii, care sînt foarte gustoşi, Şi la fel domnului Spermann, ca să-i guste. Dumneavoastră n-am ştiut ce să vă trimit şi în cele din urmă m-am decis pentru un flecuşteţ, dar este cel mai bun lucru pe care îl puteam dărui, pentru că înseamnă mult pentru mine. Este vorba de briceagul de la tata. N-am găsit alt mod de a-mi

manifesta recunoştinţa. Eu prefer să fiu caraghios decît să trec drept un om nerecunoscător.
Dezarmat de acea umilă lecţie de loialitate, Gregorio a îngăimat cîteva cuvinte în numele Comitetului. Apoi, imediat, s-au apucat să vorbească despre minunăţiile călătoriei. Gregorio a răspuns la întrebări mai degrabă cu meşteşug decît cu devotament şi pe un ton laconic, care a devenit jovial, cînd, după o pauză, a întrebat:
— Ei bine, şi curn merge planul?
— Planul? Oh, nu ştiu, bănuiesc că prost! a spus Gîl, cu tristeţe.
— Nu ştii?
— Păi nu, pentru că n-o să iasă, o să vedeţi că nu, i-a spus el, posomorit.
— Mă rog, dacă-mi spui despre ce este vorba, poate-mi stă în putere să te ajut.
— Nu, nu vreau să vă deranjez, îmi pare rău.
— Dar, Dacio, de cînd avem secrete unul faţă de altul? Oare nu ţi-am povestit eu toată viaţa mea, inclusiv lucruri pe care nu le-am mai spus nimănui?
— Ştiu, domnule Faroni, şi de aceea vă cer iertare. Mă iertaţi, chiar dacă nu merit?
Şi atîta şi-a cerut iertare, şi a spus de atîtea ori că nu merită, şi atîta a insistat totuşi să fie iertat, încît Gregorio l-a iertat, fără să ştie de ce, nici pentru ce.
începînd din acea zi, Gregorio nu şi-a dat seama prea bine de ce conversaţiile lor erau învăluite în mister, în septembrie au vorbit despre America şi despre cenaclurile americane, însă imediat după aceea dialogurile lîncezeau sub vraja unor tăceri vag elocvente. Vorbeau de ceva şi brusc se trezeau ta cînd, iluminaţi parcă de vreo sugestie. Gregorio se îndoia dacă să atribuie acea aiureală vechimii relaţiilor dintre ei, care îi condamna la o rutină de căsnicie fericită, unde subînţelesurile făceau inutile cuvintele, sau dacă darurile lui Gil îi reînnoiseră scrupulele şi astfel pierduse plăcerea ficţiunii şi, o dată cu ea, şi deprinderea de a fi maestru. Briceagul, îndeosebi briceagul, îl adusese pe punctul de a capitula. Era un briceag dintre cele mai obişnuite, cu plasele care făceau ape şi cu rugină pe lame şi ştirbit, care mi-292
roşea a peşte. Dar el îl privea ca pe o pradă dobîndită după mai mulţi ani de război. Totuşi celelalte cadouri nu-i erau adresate lui. Acest lucru îi era limpede. Aşa că într-o dimineaţă s-a trezit cu convingerea, absurdă şi exactă, că trebuie predate stăpînilor legitimi. Nici măcar nu s-a gîndit că acele bune intenţii erau un pretext pentru a se întoarce la cafenea, într-adevăr, se temea că descoperiseră păcăleala cu cartea şi că-şi vor bate joc de el, întrebîndu-l de Hemingway şi de călătoriile lui în Arctica sau în junglă. Ei bine, dar acum, cu păpuşa regională şi cu mezelurile, ar putea să răspundă la băşcălie cu altceva mai subtil: ceva ce era aproape un sarcasm.
Această speranţă l-a mai însufleţit oarecum, în cea de a doua sîmbătă din septembrie s-a postat la un colt de stradă, cu pachetele sub braţ, şi a pîndit de acolo sosirea maestrului, a lui Marilin şi a suitei, însă n-a îndrăznit să intre şi cu atît mai puţin să-i abordeze. S-a simţit încolţit şi fără să ştie ce să facă. S-a plimbat pe trotuar, în sus şi în jos, s-a uitat pe geam (dar cu atîta prudenţă, că nu a văzut nimic), s-a hotărît să plece, s-a întors, s-a postat din nou la colt, stă-pînindu-şi curajul prin teamă, şi teama prin curaj, pînă ce, într-un tîrziu, a reuşit să adune într-un punct ambele sentimente, şi-a lăsat pălăria pe ochi, a intrat în salon din profil şi s-a ascuns pe după stîlp. Aruncînd priviri de gangster, a zărit părul lui Marilfn şi mîinile creatoare şi eterice ale maestrului. Imediat s-au auzit rîsete şi a avut brusc certitudinea că vorbesc despre el.
— Despre cine vorbesc? a întrebat Gregorio, aruncîndu-şi răsuflarea înspre un tînăr, rezemat de cealaltă parte a stîl-pului.
— Despre poezie.
„Atunci, asta-i!" şi-a zis el, şi s-a uitat în jur pe unde să o ia la fugă. Un fior rece i-a străbătut şira spinării şi l-a lăsat fără puterea de a mai fugi. într-un loc anume al spaimei lui de necuprins, a

văzut pescăruşul luîndu-şi zborul de pe copertă şi venind în întîmpinarea lui, devenind tot mai mare. Atunci l-a auzit ţipînd în capul lui, iar ţipetele se amestecau cu rîsetele şi cu strigătele cenacliştilor. Doamne! Şi dacă îl descoperă şi-l invită în fată? „Hei, Faroni, ieşi de acolo,

omule, şi povesteşte-ne despre Bagdad şi despre adepţi!" Moleşit cu totul, stînd lîngă stîlp, a avut pe neaşteptate o viziune fugară, intensă şi completă, a vieţii sale. Nu ca o secvenţă în timp, ci ca o bandă cu viniete hazlii; a întrezărit însă şi imaginea globală a omului paşnic şi prudent şi identificîndu-se cu el, i s-a făcut milă de celălalt şi i-a fost ruşine cu el, ca de un satir din familie. Tocmai cînd îşi aduna puterile ca să o rupă la fugă (şi se închipuia pe sine ajun-gînd în stradă ca un bizon gonind şi, în acelaşi timp, ca un diavol care dă înapoi în faţa unui exorcism, dar în ambele cazuri lăsînd în urmă o hărmălaie mare, cu insulte şi cu mezeluri), tînărul care se afla de cealaltă parte şi-a ridicat capul şi a spus:
— Cred că de Petrarca.
în acel moment s-a terminat şedinţa de cenaclu. Prinzînd curaj după viziunea îngrozitoare a unei nefericiri de fapt neîntemeiate, care poate, în compensaţie, îi va garanta un succes iminent, a ieşit afară şi a aşteptat sub copertină. Cum a apărut maestrul, care venea însoţit de Marilfn şi amîndoi escortaţi de grupul de tineri, Gregorio s-a oprit în faţa lui şi i-a pus degetul arătător în piept:
— Maestre, i-a spus el, aţi citit cartea lui Faroni?
— A lui Faroni? şi s-a întors spre grup, de unde a obţinut imediat o privire solidară, de uimire.
— Da. Cartea de poezii pe care v-a dat-o chelnerul. Se intitulează *Versuri complete ale vieţii artistice.* Ştiţi, Faroni n-a putut să v-o înmîneze direct, pentru că era în America de Nord.
Maestrul a meditat o clipă şi o umbră i-a întunecat fruntea, ca o mînă care face o pasă magică prin faţa ochilor închişi uşor.
— Ah, da, mi-aduc aminte! — a spus el, iar glasul lui a căpătat imediat o dicţie perfectă şi o bogăţie de nuanţe care pe Gregorio l-a trimis cu gîndul la un izvor alpin. Foarte frumos! îndrăzneţ. Ingenuu şi ciudat, n-as şti ce să mai spun.
Tinîndu-şi palmele deschise, şi-a împreunat mîinile şi
sprijinindu-şi degetele mari în piept, iar pe cele arătătoare
în bărbie, a coborît capul şi a rămas adîncit în gînduri. Toţi
îl priveau asteptînd, ba chiar şi cîţiva trecători se opriseră

ca să se uite, din curiozitate, şi se ridicau pe vîrfuri în spatele grupului. Dar totul s-a petrecut foarte repede. Imediat, inspirînd adînc, încît se părea că inhalaţia o să înceapă să plutească, a ridicat capul şi a deschis ochii, apoi a spus:
— O foarte ciudată şi sofisticată piesă artistică de parodie populară.
Gregorio se uita la el uluit:
— Chiar v-a plăcut?
— O carte notabilă. Stranie. Ludică. Juvenilă — şi s-a uitat către ceilalţi, iluminîndu-i cu un zîmbet.
Gregorio l-a atins din nou cu degetul în piept:
— Ştiţi? — a spus el. Eu sînt Faroni!
Aşa a spus, cu toate că intenţia lui iniţială era să spună: „Ştiţi? Eu sînt Gregorio Olias, biograful lui Faroni."
Celălalt şi-a arcuit sprîncenele cît a putut, iar Gregorio, fără să mai aibă răbdare, i-a arătat pachetele.
— Un admirator mi-a dat astea pentru dumneavoastră. Se numeşte Dacio Gil Monroy, şi este chimist şi filozof. O atenţie fără valoare, pe care vă rog să o acceptaţi — şi înainte ca pachetele să fie deschise, l-a lovit pe maestru cu palma pe umăr, în timp ce, de după ochelari îi arunca ocheade lui Marilin.
Apoi, repede, ducîndu-şi două degete la pălărie, i-a salutat pe ceilalţi şi a dispărut în grabă.
în acea seară, cum s-a băgat în pat, i-a spus Angelinei:
— Mai ţii minte cum rîdeai cînd ţi-am spus că eu sînt un bun poet?
— Şi ce-i cu asta?
— Păi rîzi cît vrei, dar să ştii că astăzi s-a vorbit despre mine la cenaclu. Maestrul a spus despre mine că sînt ceva mai mult decît un geniu, sînt o figură a artei populare.
In întuneric, Angelina a bolborosit ceva.
— Ce zici? a întrebat Gregorio.
— Nimic, mă rog.

— Eu am fost primul care a rămas uluit. Nu pentru că nu cred în mine, dar, bineînţeles, îţi închipui ce înseamnă să o auzi din gura unui maestru. Mi-a spus că e o carte foarte frumoasă, dintre cele mai bune pe care le-a citit. Iar eu i-am zis: „Dar, chiar aşa?!" şi el mi-a răspuns: „Da, domnule, o

carte foarte frumoasă", şi toţi erau de acord cu el — Grego-rio vorbea cu o sinceritate care pînă şi lui i se părea stranie.
— Adevărul este că-şi bat joc de tine. Iar tu nici măcar nu-ţi dai seama de asta, a spus Angelina, pe tonul de litanie cu care îşi făcea rugăciunea.
— Asta-i tot ce-ţi trece prin minte să-mi spui? — a murmurat Gregorio, cu amărăciune. E adevărat proverbul care spune că nimeni nu-i profet în ţara lui. Şi, în plus, chiar dacă rîd de mine. Mă rog, şi ce dacă? E mai bine aşa decît să nu te bage nimeni în seamă.
— Prostii!
— Mi-a mai zis să scriu şi alte cărţi, să nu-mi treacă prin gînd să mă las de scris.
— Şi cu ce bani?
— Nu ştiu. O putem trimite la vreun concurs. De data asta sigur cîştig.
— Aşa ai spus şi data trecută.
— Dar acum este cu totul altceva, întotdeauna e greu pînă începi, în plus, acum scriu un roman. Cu numele meu, Gregorio Olias. M-am şi gîndit la titlu: *Faroni,* scurt, şi va fi povestea unui artist neînţeles.
S-a simţit atît de plin de energie pentru a-l elabora, în-cît imediat a avut o viziune strălucitoare şi concretă a romanului, cu toate amănuntele stilistice, de intrigă şi referitoare la personaje.
— Este ca şi cum ar fi deja scris, a spus el, pe un ton blînd, stăpînit, de parcă ar fi vorbit prin gura vreunui duh.
Angelina n-a ştiut ce să-i răspundă. Şi-a făcut semnul crucii, a stins lumina şi de-abia după aceea a spus: „Prostii!" Şi ea a vorbit cu un glas străin, pe care Gregorio nu-l mai auzise niciodată.
Luni, 29 septembrie, după o duminică cu stări neplăcute şi euforii trecătoare, Gregorio s-a sculat într-o îngrijorătoare stare de nelinişte, în ciuda succesului recent, care părea să-i dea, sporadic, aripi pentru ambiţiile lui, optimismul i-a fost repede tulburat de bănuiala că, într-adevăr, au rîs de el. Sau, se întreba el, nu cumva elogiile au fost expresia unei politeţi de circumstanţă? Aşa că a simţit din nou viitorul ca o ameninţare inevitabilă. Trebuia să-şi facă ordine
l 296
în viaţă, să găsească punctul de echilibru care, împăcînd adevărul cu aparenta, să-i îngăduie să se oprească la o identitate definitivă, în timp ce se rădea, s-a hotărît pentru singura ieşire care îi mai rămînea: să-i dea un termen lui Gil pentru inaugurarea Cercului. Era singura modalitate prin care situaţia, împotmolită în mocirla repetiţiilor, să capete o nouă direcţie. Ba chiar s-ar putea ca acolo, stînd faţă în faţă, să se încumete să pună capăt farsei, cu argumente pe care va avea prilejul să le încropească, sfîrşind astfel cu ceea ce semăna tot mai mult cu un coşmar. Şi pentru a da deciziei luate un caracter irevocabil, a scris data în caietul lui: 29 *octombrie.* Şi continuînd să meargă pe firul unui gînd îmbietor, a fixat ca termen joia următoare ca să-i comunice că dacă inaugurarea nu are loc în octombrie, nu se va mai face niciodată. Mai întîi a vrut să-l înştiinţeze acasă, prin intermediul poştei, pentru că astfel n-ar mai putea să cedeze în tata protestelor şi a rugăminţilor lui Gil.
Cum a ajuns acasă, i-a spus Angelinei că în curînd va trebui să facă o călătorie pentru întreprindere.
— La o licitaţie de vinuri, a adăugat el, în drum spre baie. De departe, Angelina l-a întrebat imediat:
— Şi-ti plătesc drumul?
— Nu ştiu, probabil, a spus Gregorio, pnvindu-se în
oglindă cum răcneşte.
— şi unde anume te duci?
— Intr-un sat, nu-i ţin minte numele, mi se pare că se numeşte Quînola sau cam aşa ceva.
— Quinola?
— Da, e un sat de cîmpie, de agricultori.
— Şi te duci singur?
— Cu unul dintre şefi. Don Crispin Pallavoy, un tip cu sîn-ge albastru, marchiz sau ceva de genul ăsta, a spus el, mirat de reflexele lui sănătoase.
— Ce se întîmplă acolo? a strigat mama din dormitorul ei.
— Gregorio pleacă în călătorie.

— Unde?
— Zice că se duce să cumpere vin.
— Să cumpere vin? Ce minciună gogonată! Se duce să se grozăvească sau cine ştie ce-o mai fi răcind!

Gregorio a stat în baie pînă ce s-a simţit în stare să compătimească sau să dispreţuiască. A ieşit fluierînd şi s-a aşezat evident supărat, apucîndu-se de citit ziarul.
— şi pe cînd, această călătorie?
— Nu ştiu, licitaţia are loc pe 29, aşa că vom pleca de aici pe 28 sau 27, nu?
— Aşa o fi, tu ştii mai bine. Dar ce cauţi tu acolo?
— Păi ca să ţin socotelile şi să supraveghez încărcătura, nu?
— Nu ştiu, e foarte ciudat.
Au dus-o tot aşa, zbătîndu-se în van, fără a reuşi să iasă din acel cerc de întrebări ale neîncrederii şi cu răspunsuri prea la îndemînă şi exacte (prea la îndemînă ca să fie crezute şi adevărate, prea exacte ca să pară şi spontane), pînă ce Gregorio şi-a adus aminte încă o dată că minciuna este verosimilă numai dacă are şi ceva încîlcit, de neînţeles, aşa cum este şi viaţa însăşi, însă ideea de a inventa ceva care să altereze armonia proiectului şi să-l piardă în schimb prin labirinturi extenuante i-a provocat o oboseală aproape de greaţă. Atunci a făcut apel la reproşuri. A vorbit despre directori şi administratori care zburau prin toată lumea fără alt bagaj decît o mică geantă de piele şi o pungă cu obiecte de toaletă. A lăudat acel mod de viaţă, iar la sfîrşit a afirmat că asta i-ar fi plăcut şi lui să facă: „Eu trebuia să mă duc în junglă şi să te pun să alegi între junglă şi mine sau mamă-ta şi cusutul", a spus el cu amărăciune. „Dar eu am rămas pentru tine, am intrat pentru tine la un birou", şi a ridicat glasul, „iar acum, ce am ajuns? Un bărbat pe jumătate chel, care scrie poezii, asta-i povestea vieţii mele, iată schema etapelor din viaţa unui om. Ţi-am mai spus, să nu zici că nu ţi-am spus. Ţi-am spus, «hai în Amazonia», iar tu, «şi aici ne simţim bine, şi aici e bine». Aici, cu căţeluşul, cu mosorelele de aţă şi cu portretele lui tăticuţu'. Aici, la căldurică, toţi. şi mi-ai zis: «Hai, Gregorio, repară ceasul, o să vezi că poţi.» Iar eu mi-am petrecut viaţa tot reparînd nenorocitul ăla de ceas! Şi am rămas blocat între ceas şi şiragurile de mătănii, n-am dreptate?" Şi chiar dacă a spus-o cu sufletul trist, tot a spus-o: „M-am ales cu o sulă tristă!" Dar imediat s-a înspăi-

mîntat de acele cuvinte, însă nu s-a căit. A aruncat ziarul cît colo şi *a* urlat din toţi rărunchii:
— Mă cac pe mosorelele şi pe militaru' şi pe toţi sfinţii din casa asta de rahat!— şi cu acelaşi imbold de a urla, s-a dus lîngă Angelina şi i-a pus o mînă pe umăr:
— N-am vrut să spun aşa ceva! lartă-mă! a strigat el.
— Ştiu. Dar sînt lucruri pe care le mai spune omul la
mînie.
Stînd în picioare, i-a văzut genunchii lipiţi şi o agrafă
în păr.
— Eu nu vreau să suferi! a spus el, fără a găsi un mod
de a renunţa la ţipete.
— Dar nu sufăr! a murmurat Angelina.
— Povestea cu jungla e o minciună, cealaltă la fel!
— Ştiu deja acest lucru.
— Dar mersul la ţară e adevărat, ştii? Trebuie să mă duc, chiar dacă nu vreau! De aceea m-am supărat. Pe de o parte, şeful, iar pe de alta, tu! Fiecare spune altceva.
— lartă-mă, nu ştiam. Nu te supăra.
— Ştiu, de aceea nu mă supăr.
A sărutat-o pe păr, cufundîndu-se în mirosul ei, iar în acea noapte cu greu a reuşit să adoarmă, tresărind întruna din pricina remuşcarilor şi a crizelor de tandreţe.
Joi, l, octombrie, Gregorio a fost preocupat de detaliile călătoriei. Deodată, şi-a dat seama că se înserase, că venise ora să plece acasă şi că Gil nu sunase încă. „Ce s-o fi în-tîmplat?" s-a gîndit el. A ieşit pe aleea cu nisip, a trecut pnn poarta grilajului şi, ajuns în stradă, s-a scărpinat între sprîn-cene şi s-a întrebat: „Ce i s-o fi întîmplat lui Gil?" Ca să evite întrebările Angelinei, a sosit acasă pretextînd o îngrozitoare durere de măsele. Angelina i-a pregătit o supă caldă, pe care el a mîncat-o suflînd în fiecare lingură şi dînd din cap cu durere în suflet. Şi-a jucat rolul cu atîta sinceritate, în-cît cînd s-a culcat şi a stins lumina, a continuat să stea cu o mînă la obraz pînă şi-a dat seama că efortul de a salva

aparenţele îi provocase o proastă dispoziţie. La miezul nopţii s-a sculat cu ideea de a verifica discursul inaugural şi de a schiţa trama romanului despre Faroni. însă de-abia scrisese titlul, cînd l-a apucat din nou durerea de măsele (prefă-

cută sau una adevărată, nu şi-a dat seama). S-a ridicat în picioare, s-a dus la fereastră, şi-a aţintit privirea în cercul de lumină aruncată de becul de pe stradă. Şi-a spus: „Ce-o fi păţit Gil?" Tonul lui era pateric, iar durerea de măsele refuza să devină amăgire.
Vineri s-a deşteptat eliberat de presentimente. Hotărîse că Gil suferă de angină şi că presupunerile lui de ieri sînt neîntemeiate, ca şi durerea de măsele, „închipuiri de poet." Aplecat de acasă fluierînd şi s-a întors fluierînd; toată ziua s-a luptat fără răgaz cu o teamă sumbră şi de nepătruns. Şi probabil că a ieşit învingător, pentru că a doua zi s-a trezit, cînd a deschis ochii, a descoperit că e un om fericit şi cu conştiinţa împăcată. „Totul e în ordine", şi-a spus el, stînd în faţa oglinzii. îndată ce s-a apucat de treabă, a simţit simplitatea magistrală a vieţii, plenitudinea plăcerilor cotidiene, promisiunea împlinită, dar mereu amînată, a fiecărei clipe. Lega pachetele cu sfoară, făcea noduri, mînuia cu îndemînare, foarfecele, degetele, sfoara, creionul, supraveghea focul, controla documentele. Fiecare lucru pe care îl folosea se întorcea la locul lui. „Deliciile ordinii", şi-a zis el. Din cînd în cînd se scărpina în palme, iar după aceea la călcîie. Lampa cu alcool proiecta umbrele pe perete; şi aici se repeta minunea lentă a ordinii. Ca să verifice acea dulce taină, Gregorio a proiectat pe zid, cu mîinile, silueta unui lup şi timp *de* cî-teva clipe l-a văzut mîncînd şi urlînd pe perete.
Pe la zece, a întors ceasul şi a început să scrie la maşină adresele de pe pachete. Fără să fie pîndit de primejdia de a greşi, s-a gîndit la Crăciun, la marţipane, la nugale, la cei care umblă cu buhaiul. S-a gîndit la primăvară şi a văzut o pajişte şi un pîrîiaş cu flori şi cu mormoloci pe mal.
Spre unsprezece, şi-a acordat o pauză şi a simţit că-i este somn. „Dimineţile de aprilie", şi-a spus el. A închis ochii şi s-a gîndit sau a visat un eucalipt şi un căţeluş. A văzut din nou casa copilăriei, schimbată însă pentru totdeauna în amintirile lui de casa apocrifă din nopţile lui de veghe. A văzut umbra unei femei traversînd ferestrele înalte ale turnului şi a auzit cum i se spunea la ureche: „Gregorio, Gregorio, du-te repede acasă, că răsare luna." Atunci s-a apro-

piat de prag, s-a ridicat pe vîrfuri (doar era copil, nu? şi era îmbrăcat pentru prima comuniune, chiar dacă purta pălărie de gangster şi ochelari de soare) şi a apăsat pe sonerie. Zgomotul l-a făcut să se ridice în picioare, de pe scaun. S-a frecat la ochi şi s-a uitat la ceas: douăsprezece fără douăzeci. Şi totuşi, ce se petrece? Oare încă mai visez? Pentru că soneria din vis se auzea în continuare. S-a uitat în jur, în-cercînd să înţeleagă în ce labirint al realităţii se rătăcise, pînă cînd privirea i s-a oprit la masă: telefonul ţîrîia presant şi atît de insistent, încît i s-a părut că se clatină pe suportul lui, ca în filmele comice. A mai apucat să se gîndească doar că, timp de paisprezece ani, telefonul nu sunase niciodată sîmbăta. In acea clipă a avut o presimţire, din care a perceput doar condiţia sumbră şi ameninţătoare. Şi-a văzut umbra pe zid luînd aparatul şi sprijinindu-se de spătar. N-a spus nimic, iar profilul lui nu s-a schimbat cînd a auzit urlînd la celălalt capăt al firului:
— Domnule Faroni! Mă auziţi? Sînt eu, sînt Dacio! Mă întorc la oraş. Chiar mîine mă întorc la oraş. Mă auziţi, domnule Faroni? Mă auziţi?
A doua zi, pe 4 octombrie, Gregorio avea să-şi aducă aminte, nu fără oarece mîndrie, cum i-a zis, cu un glas cavernos: „Faroni nu este aici. A plecat", şi cum i-a închis telefonul, fără grabă, fără să mai vorbească, auzind tot mai de departe, strigătele dezlînate ale lui Gil.
Şi-a dat seama că teama prevestise acel deznodămînt. Nu l-a apucat ameţeala, n-a fost uimit. Nu s-a uitat afară, nu şi-a aprins nici o ţigară. Nu şi-a acordat nici o clipă de panică, nici de şovăire. Dimpotrivă: un soi de fatalitate lucidă l-a îndemnat să treacă la acţiune. Ca şi cum ar fi pus în practică un plan îndelung elaborat şi fără a irosi o singură mişcare, a pus pachetele în ordine, a strîns ustensilele de lucru într-o cutie, a curăţat masa, a luat o coală de hîrtie şi un creion, şi-a făcut semnul crucii şi a scris dintr-un condei:
„Stimaţi domni:
Din motive familiale întemeiate, mă văd silit să părăsesc oraşul în grabă. Nu ştiu pentru cît timp

voi fi plecat, însă la înapoiere vă voi explica motivele grave care mă deter-

mină să plec. Sper că mă veţi putea înţelege. Mi-ar fi plăcut să-mi iau personal rămas-bun, însă trenul pleacă peste o jumătate de oră şi nu-mi rămîne timp decît pentru a-mi cere scuze. Vă rog să-mi ţineţi postul rezervat pînă la întoarcere. Cu respect, al dumneavoastră, *Olias."*
A lăsat mesajul în colţul stabilit, deasupra scrisorilor comerciale gata pregătite pentru poştă. După aceea s-a sculat în picioare, a corectat de două ori poziţia scrisorii, pentru a o pune în evidentă faţă de corespondenţa obişnuită, a suflat în lampa cu alcool, şi-a ridicat reverele, a aruncat o ultimă privire în urmă şi din patru paşi mari, sub imperiul propriului său secret şi al iluziei că merge numai cu profilul vizibil, a traversat aleea şi a ajuns în stradă. „Pinguinul la adăpost!" a exclamat el, lipindu-se de pereţi şi grăbind pasul.
S-a întors acasă şi s-a aşezat în aşteptarea unui semn. Era ciudat: nu simţea nici un fel de nelinişte. Oricît şi-ar fi spus, îmbărbătîndu-se în nenorocirea lui, „nu vezi, nefericitule, în ce te-ai băgat? ce se va alege de tine acum, cîine fără stă-pîn?" şi multe alte acuzaţii şi observaţii, nu reuşea decît să-şi confirme precizia arbitrară a faptelor sale. După ce a mîn-cat, mai degrabă cu sîrguinţă decît cu poftă, a scos piesele ceasului şi s-a apucat să-l monteze ca în tinereţe. Aşa de mari erau puterea voinţei lui şi rigoarea migăloasă a degetelor, încît după două ore de răbdare a reuşit să-l facă să funcţioneze, pentru prima oară în douăzeci şi patru de ani. Acesta este oare semnul pe care îl aştepta? Angelina, care cosea retrasă în idilica ei vinietă cu motive de toamnă, şi-a ridicat privirea şi a spus: „Ai reuşit, Gregorio. Vezi? Cînd vrei, eşti un om alături de care este o plăcere să stai." Au urmărit împreună, fascinaţi, tic-tacul nesigur, iar cînd, după cî-teva minute, s-a oprit, au auzit primele şovăieli ale ploii, „începe să plouă", a spus unul dintre ei, iar timpul şi-a recăpătat atunci ritmul său obişnuit.
Gregorio a închis ochii şi a început din nou să dea tîr-coale nefericirii, cînd şi-a dat seama că adormise. Trecuseră mulţi ani şi iată-l stînd din nou în jilţ, la adăpost de ameninţările lumii. „Cît dorm, n-am de ce să mă tem", şi-a spus

el. S-a ghemuit fericit, voinţa lui începuse să se dilueze, cînd l-a trezit clopoţelul cîinelui. Se înserase, iar în bucătărie se auzea sfîrîitul uleiului, copiat de departe de litania ploii. De-abia atunci, realitatea a început să se reveleze în toată uluitoarea ei magnitudine. Tocmai atunci a înţeles că, de cînd telefonase Gil, trăise întreaga zi luptîndu-se inconştient cu disperarea şi că de aceea nefericirea întîrzia să se instaleze. Ba chiar, fără să-şi dea seama, făcuse planuri care acum în-i_epeau să iasă la lumină.
Tot inconştient se înfruntase cu ruşinea dea apărea în lata lui Gil (se şi vedea stînd acolo, în faţa lui: scund, urît, bătrîn, cinic şi anonim) şi de a-i spune: „Eu sînt Faroni, cel rare ar trebui să fie inginer, conspirator, poet, călător uni-\ ersal, frumos şi tînăr ca în portret, transfug şi poliglot, iar .icesta este cenaclul, aceasta este Marilin, iar el este Gil, Da-oo Gil, chimistul din cîmpie, fericitul corector al fabulei cu "orbul: domnilor, aplaudaţi-l cu entuziasm pe Gil."
Cum să îndure mînia, stupoarea omului batjocorit, smuls Jmtr-o viaţă tihnită de meşteşugul de iluzionist al unui far-->or? Inconştient, a respins posibilitatea de a apărea ca Gre-.;ono Olias, pentru că lipseau toate circumstanţele care să J.ea sens existenţei lui de biograf. Atunci, să-şi ceară ierta-ie, să lase necazul în urmă, să îmbătrînească în dezonoare? M tot aşa, respingînd orice soluţie, pe cele mai simple, pe elo mai dificile şi pe cele mai absurde, dar tot inconştient . observat că mai există una, un amestec al celor trei tipuri U rohtăţi; atunci, a grăbit pasul, năucit de convingerea că wa modalitate, chiar dacă vine din disperare, este singu-i a posibilă. Incapabil de a lua vreo decizie, cum a ajuns aca-*>*ă,* şi-a spus: „Să decidă lucrurile în locul meu", şi s-a aşezat în jilţ, în aşteptarea unui semn.
Acum se făcuse noapte, ploaia se oprise, iar semnul încă nu se arăta, în sfîrşit, acum se adunaseră şi piesele risipite ale conştiinţei. Aşadar, venise clipa să se întrebe: „Ce mă fac? Ce se va alege de viaţa mea?" Insă probabil că nu ajunsese încă la plenitudinea nefericirii lui sau mai degrabă instinctul lui de supravieţuire era încă în letargie. Nu simţea decît amărăciune, ceva confuz, ca un animal cu extremităţile

mutilate, şi continua să se numească pinguin, pentru că devenise brusc un străin în propria lui casă.
în timpul cinei, au deschis radioul şi au ascultat imnul naţional. Mîncau în tăcere, miscîndu-şi doar coatele. Cineva, la etajul de sus, începuse să mişte mobilele din loc, ne-ştiind parcă ce să facă cu ele.

— De cîţi ani trăim în pace? a întrebat mama, pe neaşteptate.
Dar nimeni nu i-a răspuns, pentru că ea, după ce a dus la gură o jumătate de roşie, a adăugat imediat: „Mîine ar fi împlinit optzeci de ani", şi imediat a început să mestece cu multă greutate.
Fără a-şi ridica privirea, Angelina a întrebat:
— Atunci, mergi şi tu sau nu?
— Eu? Unde? a întrebat Gregorio, tresărind.
— Cum unde? Să-l vedem pe general. Ţi-am mai spus de trei ori pînă acum.
— Nu, nu — a îngăimat Gregorio. Sînt tare obosit. Mă dor măselele.
— Pe omul ăsta mereu îl doare cîte ceva! a strigat mama, cu o ironie pe care tonul de reproş moral a limitat-o.
Gregorio n-a răspuns. Era, într-adevăr, foarte obosit. Atît de mult, încît îi lipsea pînă şi puterea de a percepe cel puţin apropierea nenorocirilor. „Mai e timp pînă mîine. O veşnicie", şi-a spus el, pentru că era convins că viaţa lui nu are nevoie decît de o clipă pentru a lua o hotărîre.
La miezul nopţii s-a trezit învăluit de coşmaruri. A urinat îndelung, ascultîndu-şi zgomotele viscerale, iar înainte de a adormi, a simţit atingerea vitregiilor sorţii, şi a continuat să o simtă şi în somnul traversat de oameni care veneau să-i spună ceva, însă nu puteau să o facă, fiindcă îndată ce deschideau gura, cuvintele lor se sfărîmau ca un chiup, iar după aceea silabele se împerecheau aiurea pentru a alcătui mesaje absurde: „Venir tarafuri viclecut", „sparge mîna de bic", „ghic chelia mielului de pe lună", îi dădeau sfaturi, îl preveneau, în zori, i s-a făcut frig şi a încercat să se trezească. Atunci a crezut că visează că pe uşă a intrat un mesager ca să-l anunţe că venise ziua în care nefericirea lui lua 304
sfîrşit: „Scoală-te, pinguinule, că se aud deja tobele!" — aşa i-a spus mesagerul
Acum erau orele două, iar fetiţa adormise în scăunelul ei de răchită. Omul în negru se uita în jos, sprijinindu-şi trupul de balustradă. Se făcuse linişte, pe neaşteptate. Cineva a spus, în şoaptă: „Vine generalul." S-a auzit o notă gravă, de trombon. Â răspuns un clarinet, potrivindu-şi tonul pe o altă octavă, în depărtare a răsunat o bubuitură. De la unul dintre balcoane, cineva a scăpat nişte monede, care s-au împrăştiat pe jos. „Uite-l", s-a auzit din nou. Atunci, dirijorul fanfarei şi-a aranjat vestonul, şi-a întins gîtul, a ridicat mîi-nile şi a rămas cu ele în sus, ameninţătoare şi suspendate în aer. Le-a coborît brusc, împreună cu bustul, de parcă s-ar h scufundat, şi a revenit la suprafaţă nu cu tumultul vreunui imn, ci cu un vuiet de sirene, prin a căror hărmălaie se auzea de departe şi fanfara. Gregorio a văzut trecînd lumini ce licăreau, în spate, ca într-un vis, de parcă ar fi ţîş-nit zgomotos un jet tocmai în mijlocul vacarmului, a trecut coloana de motociclete, după care a urmat un cortegiu de maşini negre; încheind marşul, a urmat un escadron de lăn-cien călare, ale căror moţuri de pene făceau salturi, din ce în ce mai mici, pînă au dispărut în zare.
Mulţimea a rămas ca vrăjită de rapiditatea şi intensitatea deznodămîntului. Sus, omul în negru dispăruse din balcon. Gregorio a profitat de acel moment de derută generală şi şi-a croit drum pînă la un pasaj pavat cu piatră. S-a oprit acolo, fără să ştie ce să facă. A văzut doi cîini îrnpreunîn-du-se lîngă faţada unui palat, cu capetele întoarse şi cu o expresie concentrată, de alarmă şi de implorare. Ocolindu-i, a grăbit pasul, tot mai posomorit. A hoinărit fără ţintă, ca şi cum ar fugi de o prevestire, îndreptîndu-se spre străzi tot mai îndepărtate şi ferindu-se de mulţimea în sărbătoare, iar cînd a ajuns acasă, era trecut de jumătatea după-amiezii.
Acum, din nou acasă, stătea în penumbră, chiar în mijlocul labirintului pe care nu ştia cum să-l interpreteze, ca refugiu sau ca temniţă?!
— Unde ai fost? l-a întrebat Angelina. Gregorio n-a răspuns.
— Te mai dor măselele?

— Un pic, la rădăcină, a spus Gregorio, înţelegînd că acel răspuns este ultimul parapet care îi mai rămînea pentru a-l opune iminentei disperări.
„Acum Gil este deja în oraş", s-a gîndit el, „în aceste clipe bîntuie prin cafenea întrebînd de mine şi încercînd să afle unde locuiesc".
A închis ochii strîns, ca să scape de teroare. A auzit din nou în gînd zgomotul de catarame şi şi-a spus, „patruzeci şi sase de ani", de parcă în acest mod ar fi fost absolvit de păcate. Alte amintiri au ţîşnit din trecut şi au apucat-o pe drumul timpului, către prezent, ca nişte cîini înfometaţi veniţi să lingă o rană

imensă, de bou. Una dintre femei a suspinat şi, pentru o clipă, a simţit cum conştiinţa îi atinge chipul cu coada ei de vulpe. „Mai este încă timp să mă odihnesc", şi-a spus el, dar îndată ce s-a ghemuit în jilţ, s-a gîndit: „Gil vine încoace, îl aud urcînd pe scări şi sunînd la uşă. Doamne, timpul s-a sfîrşit! Ce mă fac?" Şi atunci, coincizînd cu revelaţia despre locul mizerabil pe care îl ocupă în lume, cineva a strigat pe stradă: „Dantură falsă, dantură falsă!" iar orologiul s-a pornit să anunţe ora opt. „Semnul" s-a gîndit Gregorio cu glas tare. S-a ridicat în picioare, simulînd — chiar şi atunci — o oboseală cumplită. S-a dus în dormitor, a umplut în grabă o geantă cu îmbrăcăminte, a luat pe pipăite o mînă de bancnote, a înhăţat cutia de pantofi si, înainte de a pleca, a încercat în faţa oglinzii să obţină un zîmbet de încurajare. Cînd era deja pe hol, a spus: „Cobor o clipă, mă duc să-mi iau nişte tablete." A ajuns la uşă, a deschis-o cu prudentă, s-a închinat şi, ridicînd din umeri, a luat-o pe scări în jos.

PARTEA A TREIA

Capitolul XVI

— Şi cît timp aveţi de gînd să rămîneţi?

Gregorio a răspuns fără ezitare: „O lună sau două, poate chiar mai puţin", iar de data aceasta ştia cu siguranţă că acea afirmaţie nu este produsul întîmplător al îndrăznelii, nici al unei inspiraţii de moment, ci al maturităţii care atunci, fără ca el să ştie încă, adoptase planul lui de fugă. A fost o revelaţie bruscă, dar nu surprinzătoare. „Mă voi întoarce! a repetat el, în timp ce cobora pe scări, la ieşire, a luat-o pe drumul unde văzuse cîndva anunţuri cu pensiuni modeste, însă imediat, uluit de noutatea situaţiei, a început să bîntuie pe coclaurii din cartier, pe ploaia torenţială, fără a se hotărî pentru o direcţie anume, sperînd uneori ca o poruncă divină să-l facă să fugă sau să se întoarcă. Aluat în calcul şi ce alte circumstanţe impunea această ocazie pentru *a* trăi în limitele celor două decizii, într-un teritoriu pe care nu izbutea să şi-l imagineze şi pe care, în cele din urmă, i-a acceptat ca pe o insuliţă în mijlocul oceanului. Era inevitabil: îşi auzea paşii, pe care ecoul îi multiplica pe holuri şi dincolo de curţi, iar în aceşti paşi îşi recunoştea temerile lui dintotdeauna. A căutat în zadar o frază memorabilă, care să-l apere în acel ceas. Şi-a adus aminte de cea a lui li-sus Hristos răstignit pe cruce, de cea a lui luliu Cezar, cînd a trecut rîul, de aceea a lui Diogene în faţa regelui şi de cea a lui Francisco Pizarro cînd a trasat o linie şi a împărţit pă-mîntul în două: expresii fericite, care justifică şi luminează o viaţă.

Dar lui ce anume îi vine în minte? Ce avea el de spus, de pe piedestalul nefericirii lui? Mergea prin ploaie, pe străzi

pustii, gîndindu-se dacă şi-a pus în bagaj chiloţii şi banii necesari pentru a-şi pune în practică planul de a fugi, şi în acelaşi timp — ceea ce este de neînţeles — gîndindu-se la insuliţe şi la maxime. De trei ori s-a întors pînă la intrarea de Ia blocul lui, de trei ori a traversat parcul şi de trei ori a numărat banii, bancnotă cu bancnotă, cu speranţa neclară de a converti noutatea în deprindere, dar fără ca reiteraţiile să-i aducă tihna pentru a putea lua o decizie care era deja luată şi despre care ştia prea bine că nu are nici o scuză. Dar refăcînd drumul pentru a patra oară, cînd era la capătul puterilor, iar ploaia şi timpul dădeau aceleaşi semne, s-a oprit brusc, cu un strigăt zugrăvit pe chip: undeva, nu ştia bine unde anume, tocmai văzuse o figură (inconfundabilă, cu borurile de la pălărie lăsate, cu reverele ridicate şi cu ochelari de soare) care l-a fixat o clipă cu privirea, alarmat şi uluit. „Acela este Gil", şi-a spus, dîndu-se la o parte. S-a întors şi cum a dat colţul, a mărit pasul, afundîndu-se pe străzi tot mai întunecoase. Numai cînd s-a încumetat să se uite înapoi, întorcînd capul în fugă, s-a gîndit că ceea ce văzuse era poate propria lui imagine, reflectată în vreo vitrină sau în-tr-o băltoacă făcută de ploaie. Dar atunci se afla deja departe şi-i era indiferent, pentru că acea viziune avea semnificaţia unui avertisment. Acum, Gregorio avea certitudinea că oricare drum, cu excepţia celui de întoarcere, este mai bun, fără doar şi poate, şi singurul posibil.

Aceeaşi putere de decizie i-a fost de ajuns ca să se îndrepte spre nişte străzi pline de ecouri şi strimte şi să rătăcească pe acolo în voie, tenace şi încovoindu-se sub ploaia torenţială. Aceeaşi putere l-a silit să se oprească în faţa unei firme care nu se deosebea de celelalte, nici prin banalitate, nici prin prestanţă, dar i-a părut cea mai potrivită pentru a-i potoli exigenţele de moment ale inspiraţiei sale. PENSIUNEA

DONA GLORIA, aşa scria, iar dedesubt: „încăperi. Domni stabili. Etajul întîi, stînga."
Fără să mai stea pe gînduri, a intrat în vestibul, a traversat curtea de ciment, unde erau nişte butoaie şi baloturi şi unde curgea de sus apă de ploaie, printr-un jgheab găurit. A luat-o pe o scară cu trepte uşor de urcat, potrivite, desigur, după durerile şi chiţibuşurile mai multor generaţii de 310
chiriaşi. Cînd a ajuns sus, era deja un om stăpîn pe faptele sale. începuse să întrezărească amănuntele planului pe care îl urzise în ultimele zile, fără să-şi dea seama. Deocamdată, s-a mirat de exactitatea cu care se îmbinau piesele, armonia ansamblului şi chiar simplitatea cu care era dus la îndeplinire, însă imediat l-a potopit teama că simulează un optimism nemăsurat şi că se frămîntă anticipat, cu gîndul la urmările unei înfrîngeri în toată regula. Dar nu era momentul să se piardă acum în reflecţii inutile. A strîns din dinţi, şi-a potrivit ochelarii, a căutat soneria pe dibuite şi a apăsat.
De departe, s-a auzit un avertisment melodios si, imediat, s-au auzit paşi în liniştea din jur.
Un glas de femeie, între prezumtiv şi amabil, a întrebat prin ferestruica din uşă:
— Ce doriţi?
Gregorio a răspuns: „O cameră", dar imediat, înţelegînd că în orice rugăminte există întotdeauna şi o nuanţă echi-voca şi de capitulare, pe care numai o pretenţie o poate risipi, *a* mai adăugat:
— O cameră mică şi liniştită.
Zăvoarele au fost trase, iar Gregorio s-a pomenit din nou în faţa unui culoar în penumbră, îndată ce a intrat, o femeie scundă, aproape pitică, cu o înfăţişare oarecare şi degajată, a ţîşnit de după uşă, a zăvorît-o din nou şi a dispărut pe culoar, cu mîinile în buzunarele de la şorţ şi strigînd:
— Dona Gloria, un domn!
O voce de bolnav a tresărit undeva:
— La ora asta? Un domn, la ora asta? Intraţi, intraţi, domnule!
Gregorio s-a uitat în jur, dar nu ştia încotro să se ducă. Nu era lumină, nici nu se auzea nimic, în afară de un uşor zgomot de veselă, în celălalt capăt al casei, dar atît de departe, încît se confunda cu răpăitul ploii. Pe pereţi, o perspectivă de reflexe fără strălucire şi tremurînd definea distanţa, iar peste tot mirosea a trupuri şi mîncare de seară, a coji de fructe şi a curăţenie făcută la repezeală şi lăsînd resturile arse la vedere. Mirosea a curăţenie în stare de asediu, a rugină în exces, a carne bătrînă îndopată în pijamale.
— Doamnă?! a zis el, făcînd cîţiva paşi în întuneric.
311
Glasul, neaşteptat de puternic şi de profund, a răsunat pe coridor. S-au auzit o tuse şi suspine, un scîrţîit de pat şi cineva încercînd să vorbească în somn. Imediat, un fascicul de lumină roz a năvălit pe culoar.
— E cineva aici afară? a întrebat glasul plîngăcios de adineauri.
— Voiam o cameră, a spus Gregorio, speriat, dar şi mîn-dru de puterea glasului său.
— Doamne, ce somn îmi este! Aşteptaţi de mult? Intraţi, intraţi! şi luaţi loc.
Dona Gloria stătea într-un jilţ, avînd un sal pe umeri şi înfăşurată într-un pled alb de la brîu pînă la picioare. Era o bătrînă robustă, cu o faţă de cucoană. Avea nişte ochi de un albastru apos, părul alb şi respectabil. Purta ochelari cu rame metalice, prinşi de un şnur de catifea, iar în mîna dreaptă un baston cu mîner de argint, încăperea ei era o prelungire a imaginii ei, ceva între delicat şi vetust. Mobilierul degaja un aer grav, de o splendoare caducă, ceea ce îl scotea de sub tutela timpului şi îl scutea de datoria de a-şi îndeplini rostul. Totul era slab luminat de o lampă cu abajur de pergament cu ciucuri: plasată într-un colţ, părea o matroană surprinsă în jupon. în vitrina unui bufet era un set de obiecte din faianţă reprezentînd dragoni şi pasărea-paradi-sului. Pereţii erau acoperiţi pînă la tavan de tablouri înfă-ţisînd, toate, o piaţă şi un măgar. Măgarul apărea bînd apă, răgind, cărînd lemne, pepeni galbeni, paie, ducîndu-se şi venind, cu samarul sau fără, cu sau fără călăreţ, ziua sau noaptea, pe soare sau pe ploaie, în toate posturile, din toate unghiurile şi în toate combinaţiile care se pot imagina. Piaţa avea un turn, o primărie cu balcon şi o adăpătoare mare, alături de care apărea uneori o femeie cu un urcior, în funcţie de perspectivă, puteau să mai apară sau nu un bătrîn (care părea că stă mereu acolo, dormind sau moţăind) aşezat pe un scaun, un cîine cu coada între picioare, iar pe firma unei frizerii, un anunţ cu nitrat de Chile. Era o încăpere de neînţeles, căreia doar masa cu suport pentru vasul cu jeratic, acoperită cu o muşama cu cocoşi portughezi, pe care se aflau un radio portabil, un cosuleţ cu lucruri de casă şi o cratiţă cu fasole verde, îi dădea un aspect firesc şi de viaţă zilnică. [1] 312
— Poftiţi, poftiţi, şi luaţi loc — a spus dona Gloria, în timp ce-şi scotea o batistă din mînecă şi îşi ştergea ochii de transpiraţia din somn. Sînteţi ud leoarcă.

Gregorio a acceptat invitaţia cu un zîmbet mohorît şi recunoscător. Cutia de pantofi se muiase cu totul, avea apă de ploaie pe pălărie, iar picioarele ude parcă umblaseră singure prin ploaie.
— Mă rog — a spus el, justificîndu-şi parcă năzbîtia —, sînt străin şi am umblat toată ziua căutînd o pensiune.
Dona Gloria îşi clătina capul în abisul inevitabilului.
— Nu mă mir deloc — a spus ea, cu blîndeţe şi parcă de departe, ca şi cum ar ţine o disertaţie în faţa auditoriului, pe tema propriilor ei certitudini. A fost o zi nebunească. Acum cîteva clipe, nici eu n-as fi putut să mă ocup de dumneavoastră. Ieri seară am găzduit unsprezece domni de la nu ştiu ce sindicat al grîului, voinici ca nişte tauri, care şi-au petrecut întreaga noapte închizînd şi deschizînd uşile, stin-gînd şi aprinzînd luminile şi tot întrebîndu-se unii pe alţii cit este ceasul. O nebunie — şi a făcut o pauză, pentru a-şi a suma amara evidenţă a cuvintelor sale. Dar au plecat deja. Acum avem doar trei domni stabili, care s-au retras adineauri ca să se ducă la culcare. Dumneavoastră aţi venit tot pentru comemorare, nu-i aşa?
— Nu, nu — a spus Gregorio, apărîndu-se de întrebare cu mîinile. Am venit pentru afaceri.
Dona Gloria a scos un suspin:
— Şi cît timp credeţi că veţi rămîne?
— O lună sau două, poate chiar mai puţin, a spus el, şi atunci şi-a dat seama că acela este termenul pe care, fără ajutorul inspiraţiei ori al îndrăznelii, îl cerea proiectul său.
Gregorio pregătise deja cîteva cuvinte, crîmpeie ale unei povesti încîlcite, a cărei valoare consta nu atît în conţinutul ei, cît în patetismul elocinţei. Ceva care, înainte de a-i justifica comportamentul, avea să-i scuze anticipat maliţia, uşor de înţeles, pe care ar putea să o inspire prezenţa sa. Insă, scurtînd formalităţile, şi-a arătat bagajul şi a explicat că la coborîrea din tren i se furase valiza şi portofelul cu acte. //Am fost la poliţie şi a rămas că-mi vor face alte documen-[te//]/ a spus el şi şi-a trecut o mînă pe faţă, de sus în jos, în-

tinzîndu-şi pielea astfel încît să obţină nişte cearcăne de Crist bizantin. „Sînt istovit", a adăugat el.
— A fost o zi nebunească, a confirmat dona Gloria.
A cugetat o clipă, cu privirea aţintită în gol şi apoi a început să se balanseze în jilţ, s-a prins de o margine, unde s-a sprijinit în coate şi a reuşit să se ridice.
— Vorbiţi cu Paquita, nepoata mea, ea se ocupă de treburile astea. Acum veniţi după mine. O să vă arăt camera dumneavoastră. Să nu facem zgomot.
Stînd în picioare, părea şi mai voinică. Era înaltă şi cu toate că mergea aplecată, cu bastonul în faţă, iar cu cealaltă mînă ţinînd de pled, avea înfăţişarea bolnăvicioasă a unei regine mame.
— O să vă simţiţi foarte bine aici. Este o casă de domni oneşti şi stabili şi cea mai curată şi dezinfectată dintre toate. Deşi, fireşte — şi a arătat înspre pled, încovoindu-se cu resemnare, ştiţi şi dumneavoastră, microbii sînt peste tot. Eu mă apăr de ei cum pot, învelindu-mă mai ales în partea de jos, că pe acolo urcă. Asa-mi zicea fratele meu, Dumnezeu să-l odihnească: „Politica şi microbii sînt cei mai cumpliţi duşmani ai omului." Dumneavoastră sînteţi cumva bolnav?
— Nu, doamnă.
— Persoanele bolnave aduc microbi care pe urmă rămîn aici şi trebuie combătuţi, în fine, mi-aţi zis că sînteţi comerciant, nu? a întrebat ea, ieşind pe culoar.
— Nu, nu, sînt comis-voiajor de vinuri şi măsline — a spus el, jovial, şi a ieşit după ea. Mă rog, comis-voiajor şi artist, ca să vă spun adevărul. Scriitor.
— Pe vremuri, artiştii mureau de tuberculoză. Acum, cu progresul, ajung şi la bătrîneţe, vedeţi şi dumneavoastră cum stau lucrurile. In clădirea asta, nu, dar în altele trebuie să mai fie încă microbi din secolul trecut, de cînd cu romanticii. Aici, cei mai vechi, după calculele mele, cred că sînt cei din epoca Republicii. Unii sînt mari cît păduchii, iar noaptea îi poţi auzi cum urcă.
Şi i-a povestit, fără a *se* opri din anevoiosul ei mers, că acea pensiune fusese întemeiată de bunica ei, care se numea tot dona Gloria, pe vremea cînd domnii purtau veste galbene şi se băteau în duel şi că încă de pe vremea aceea

era renumită pentru curăţenia ei şi ca o casă de oameni cinstiţi. Cînd a trecut prin faţa unei uşi, s-a auzit un acces de tuse, iar dona Gloria a profitat de prilej pentru a-l informa că cei trei domni stabili locuiesc acolo de douăzeci de ani. Acum sînt pensionari şi toţi trei au lucrat la circa financiară. Sînt burlaci, miopi, castilieni, înnebuniţi după zarzuela şi mari mîncători de lăptuci. Acum nu prea mai ies

din camerele lor. Uneori se mai duc totuşi la teatru sau să se plimbe prin parc, dar niciodată nu merg împreună.
— Nu sînt oameni răi, dar niciodată nu s-au avut bine între ei. Ca să vezi şi mata ciudăţenie!
I-a mai explicat că pensiunea este plină. „Dumneata o să mănînci aici?" „Nu, deocamdată nu", a spus Gregorio. „Dar aştept veşti despre o carte şi nişte comenzi şi nu ştiu în cît timp vor ajunge", a mai adăugat el.
— Şi fratele meu — a continuat dona Gloria — era artist. Toate tablourile care sînt în casa asta sînt pictate de el. Se numea Cabrera, Aurelio Cabrera, avea şi o poreclă, Că-vila. Poate că ai auzit pomenindu-se de el, pentru că în tinereţe a fost pictorul regelui. Dar într-o zi a avut un vis, a visat o piaţă şi un măgar şi a fost atît de obsedat de această viziune, încît de atunci n-a mai ştiut să picteze altceva. A pictat-o de sute de ori, dar de fiecare dată spunea: „Nu, nu este cum am văzut-o eu", şi o lua iar de la capăt. Credea că acela este satul în care trăise într-o viaţă anterioară, iar uneori spunea că probabil că în acea viaţă el fusese măgar. Tuturor tablourilor — şi s-a oprit pe culoar, arătînd spre pereţi cu bastonul — le-a pus acelaşi nume: *Copiii liberi.* Dar, după cum se vede, nu e nici un copil, întotdeauna apare un măgar, iar uneori o femeie, un bătrîn şi un cîine, dar nici un copil. Ciudat, mai ciudat decît şoarecii roşii, dar dumneata ai vreo manie?
— Nu, doamnă, sînt un om normal.
— Şi ce fel de cărţi scrii?
— De poezii şi am şi ceva romane. Iar din cînd în cînd, cîte un eseu. Orice se poate! a spus el, cu un mic strigăt de modestă bucurie.
Dona Gloria, cu mersul ei neregulat şi dureros, a dat colţul pe culoar. Mergeau pe întuneric, orientindu-se doar după strălucirea ştearsă din tablouri.
315
— Fratelui meu îi plăcea tare mult să citească. Să citească şi să-şi bată capul. Avea multe cărţi şi le deosebea după miros. Ca să le recitească, le mirosea, închidea ochii, îşi ducea cartea la nas, şi o dată cu mirosul îi venea din nou în minte, cu toate detaliile. Ştii? Eu — şi s-a oprit, coborînd confidenţial glasul — nu citesc, de-abia mă mai mişc, ca să nu mă consum. Am optzeci şi şapte de ani şi dacă izbutesc să mă conserv cît de cît şi să mă apăr de microbi, sper să ajung la o sută. Astăzi, totuşi, a fost o zi de mare vînzoleală. în ritmul acesta, nu mai ţin nici măcar un an. Dar, în sfîrşit — a spus ea, deschizînd o uşă —, asta este camera dumitale. înăuntru erau un pat mare, de lemn, un dulap cu trei corpuri cu dantelărie gotică, o masă şi un scaun, tot de lemn. Pe pereţi, apăreau din nou tablourile cu piaţa şi cu măgarul, pe jos erau dale de scorie verde, iar de tavan atîrna un bec cu abajur. Mai era şi o fereastră îngustă, cu un singur geam, care avea o perdeluţă imprimată şi dădea în curtea interioară.
— îţi place?
— Da, ceva de genul ăsta îmi doream şi eu, a spus Gre-gorio, zîmbind.
— Păi, acum te las, că-i tîrziu. Mîme te înţelegi cu ne-poată-mea. Baia e Ia capătul culoarului, pe acolo. Şi dacă mai ai nevoie de ceva, anunţ-o pe nepoată. Noapte bună!
Cum a rămas singur, Gregorio şi-a scos gabardina, pălăria şi ochelarii, a pus cutia de pantofi pe masă, a scos o coală de hîrtie şi un creion şi a scris: „Dragă Angelina." S-a oprit si, îndepărtîndu-se puţin, a apreciat fermitatea trăsăturilor grafice. Mîmile nu-i tremurau. Expresia lui trebuie să fi fost impenetrabilă; privirea, rece şi calculată. Sertarul de la masă, pe care l-a deschis din simpla plăcere de a se distra cu precizia şi de a-şi pune la încercare măiestria acţiunilor lui, era tapetat cu foi de ziar îngălbenite, care conţineau anunţuri mortuare. Şi-a ascuţit auzul: nu se auzeau decît ploaia şi streaşină curgînd. S-a uitat la pat: cuvertura era albastră şi uzată şi avea ca imprimeu un crîng unde erau nişte nimfe stînd în cerc; pe cuvertură, gabardina, grea ca pămîntul şi mirosind a pene fierte, adoptase o formă aidoma cămăşii lui Hristos pe Cruce. A mai stat puţin, convins 316
că dacă reuşeşte în acele clipe să nu cadă pradă neliniştii, dacă o înfruntă fără să-i înmoaie elanul şi fără să-i accelereze pulsul, atunci o să rămînă la adăpost de asalturile ei, măcar atî-ta timp cît va fi nevoie să-şi pună proiectul în mişcare. Arunci, neliniştea va dispărea în faţa imperativelor acţiunii. A aşteptat pînă ce s-a simţit sigur de energia în repaus a voinţei lui. în acel moment a luat din nou creionul în mînă:
„Dragă Angelina, îţi scriu acest bilet dintr-un loc secret, pe care deocamdată nu ţi-l pot dezvălui. O să-ţi explic totul mai în tihnă. Ai încredere în mine şi ia bine seama la ceea ce-ti spun şi urrnează-mi instrucţiunile întocmai, oricît de absurde ţi s-ar părea, pentru că de asta depinde viaţa mea şi probabil şi a ta. A sosit ceasul să cunoşti adevărul. Trebuie să ştii că de foarte mult timp, dinainte de a ne

cunoaşte, sînt amestecat în politică, chiar dacă nu ţi-am spus niciodată nimic, *ca* să nu te sperii şi să nu te bag şi pe tine în asta. Ăsta era marele secret al vieţii mele. Cînd mă duceam la cafeneaua de care ştii, o făceam nu numai pentru poezie, ci şi ca să mă întîlnesc cu cei de la Partid (nu-ţi pot spune mai multe în acest bilet, dar îţi închipui tu la ce partid mă refer). Eu sînt unul dintre şefi şi de mai multă vreme poliţia este pe urmele mele. De aceea mi-am luat un pseudonim şi purtam ochelari şi pălărie, înţelegi acum totul?

Ei bine, cînd am coborît după pastile pentru măsele, mi-am luat, aşa cum fac de mai mulţi ani, ceva îmbrăcăminte şi bani, pentru cazul în care ar fi trebuit să fug pe neaşteptate, şi cum am ieşit, mă aşteptau doi ţipi care m-au somat. Probabil că i-ai auzit şi tu de sus. Au strigat la mine: «Predă-te, Faroni!» Aşa că am rupt-o la fugă şi au tras în umărul meu, pe la spate. Dar nu te speria, glonţul nu m-a nimerit, sînt aproape bine. După cum ţi-am mai spus, acum sînt într-un loc secret, într-o pivniţă, şi o să rămîn aici o bucată de vreme, o lună sau poate două, dar nu cred că o să stau două, pînă ce se mai potoleşte furtuna. Acum urmează cel mai important lucru. Probabil că mîine sau poimîine ori cînd te aştepţi mai puţin, o să treacă pe la tine Gil, ăla de care ţi-am mai vorbit şi care se îmbracă cam ca mine. O să-ţi zică poate că se numeşte Dacio Gil Monroy şi că lucrează la Bel-

son şi că tocmai a sosit din provincie. Fii atentă la ce-ţi spune, dar să nu-l crezi, în realitate, este un poliţist şi vine acolo ca să caute dovezi împotriva mea. O să încerce să te tragă de limbă. O să-ţi spună că-i prietenul meu şi că ne ştim de ani de zile. Să nu crezi nimic, pentru că este o persoană fără scrupule. Tu trebuie să-i spui doar că Faroni a plecat în străinătate. Să nu cumva să-i arăţi vreo fotografie de-a mea, nici să nu-i spui adevăratul meu nume, nici să nu mă descrii, să nu-i spui vîrsta mea, nici că tu eşti nevasta mea sau că eu locuiesc acolo. Spune-i că singurul lucru de care ai cunoştinţă este că Faroni a plecat în străinătate din motive politice, ca s-a tras în mine, dar că am fugit şi că sînt grav rănit, nici un cuvinţel mai mult. Dacă te întreabă de cafenea, spune-i că ai auzit că au fost toţi arestaţi, că i-au schimbat numele şi că au interzis cenaclul. Dacă te întreabă de una Marilfn, spune-i că tu habar n-ai, că probabil a plecat şi ea în străinătate. Iar dacă te întreabă de Gregorio Olias (pentru că ei cred că Faroni şi Gregorio Olias sînt două persoane diferite, o să-ţi explic totul mai tîrziu), spune-i că nici despre el nu ştii nimic, dar că tu crezi că-i închis sau că s-a ascuns. Iar dacă te întreabă cine eşti tu, spune-i că eşti o admiratoare a lui Faroni. Mai spune-i că dacă el este în-tr-adevăr Dacio Gil, Faroni va găsi o modalitate de a se pune în legătură *cu* el, iar dacă mai continuă cu întrebările, dă-l afară din casă. Bagă-ţi bine în cap toate aceste lucruri, să nu faci cumva vreo gafă, că altfel o să ajung în străinătate sau la puşcărie numai din vina ta. Mîine, 5 octombrie, du-te la plimbare în parc; pe la zece, să fii lîngă pavilionul de lîn-gă statuie. O să apar şi eu pe acolo şi o să-ţi povestesc totul. Adu-mi nişte schimburi şi fii atentă să nu se ţină după tine numitul Gil. Ai încredere în mine. Te iubesc mai mult ca niciodată, G."

Scrisoarea i s-a părut de o verosimilitate simplă şi magistrală. Cu ajutorul ei, nu numai că se punea bine cu Angelina, dar şi-o şi făcea complice în lupta lui împotriva lui Gil. Prima ameninţare fusese îndepărtată, însă mai erau şi altele — iar aici s-a ridicat posomorît şi a început să se dezbrace —, cu o mai dificilă rezolvare, înainte de orice, trebu-318

ia căutată modalitatea de a-l împiedica pe Gil să intre sîm-băta viitoare în cafenea. Dar nu-i venea nimic în minte. Ba da, îi venise totuşi o idee, să-l mituiască pe chelner: acesta să se dea drept trimis al lui Faroni, să-l oprească la uşă şi să-i spună confidenţial că întreaga cafenea se află în mîini-le poliţiştilor deghizaţi în artişti şi că viaţa lui este în primejdie, dacă nu o ia imediat din loc. Dar poate că acea sarcină o să i se pară chelnerului prea îndrăzneaţă. Ori s-ar putea ca atunci însuşi Gil să irumpă printre cenaclişti cu strigătul „Trăiască Faroni! Să moară adepţii!" şi să profite de ocazie pentru a se sacrifica pe altarul progresului. Nu, nu, este absolut necesar să găsească o formă de a sta de vorbă cu Gil şi să-i ceară, în numele Progresului, al Partidului şi al securităţii Cenaclistilor să se abţină deocamdată de a intra în cafenea. S-a oprit în faţa oglinzii: „Prin venirea ta, ne-ai trădat pe toţi. Oameni de mare valoare se scufundă acum în noroi. Eruditi care acum muscă pămîntul. Academicieni faimoşi urcă în vagoanele pentru vite ale trenurilor în mişcare. Filozofi rămaşi fără ochelari. Un biolog în espadrile. Dramaturgi doar cu lenjeria intimă pe ei. Poligloţi reduşi la tăcere. Asta este opera ta, Dacio. A venit chimistul şi s-a sfîrşit lumea."

S-a văzut în chiloţi, de parcă cel din oglindă ar fi fost Gil, şi stînd de cealaltă parte, se uita la el cu expresia triumfătoare a dispreţului. L-a amenințat cu degetul: „Ah, Gil, Gil! Ce Dumnezeu cu ochii verzi îţi va pedepsi îndrăzneala?" S-a dat înapoi, cu mişcări ample, de orator, fixînd într-un gest larg,

statuar, promiţătoarea putere a elocinţei sale. Iar Gil, rusinîndu-se de vina sa, supunîndu-se destinului, va fugi din oraş, după cum prevedea planul său. Iar atunci el se va putea întoarce acasă, îşi va relua lucrul şi îşi va spăla obrazul, însufleţit de aceste perspective, şi-a pus pijamaua şi a stins lumina. Clopotele de la o biserică din apropiere anunţau orele douăsprezece, marcînd în liniştea din jur o rezonanţă lugubră. Atunci, timp de o clipă de o intensitate ne-sfîrsită, Gregorio s-a încumetat să evalueze profunzimea neliniştii lui, închipuindu-şi-o ca pe o rană făcută de un taur cu cornul şi socotind dacă încap în ea, în chip de cîrpe şi de bucăţi de carton, anii care îi mai rămîneau de trăit. A re-

capitulat faptele din viaţa sa, multiplele activităţi şi circumstanţe care îl aduseseră în acea situaţie, păcatele pe care ar fi putut să le comită încît să se pomenească, după atîţia ani, într-o zi de duminică noaptea, departe de casă, respirînd un aer care nu era al său şi împărţind cu nişte necunoscuţi liniştea lui din totdeauna. Atunci a auzit lătrînd după el cîi-nii tristei nefericiri şi ca să scape de hărţuirea lor, s-a gîndit la o zi de vară din copilărie. Poate că va putea, cîndva, să se adreseze, în cuvinte clare şi de neuitat, unui auditoriu format din tineri, „într-o vară de la sfîrşit de veac, pe o pajişte cu boi şi cu ciori."

A văzut venind pe un drum către pajişte un grup de tineri care cîntau un imn. Fără a se ridica de pe piatra pe care stătea, a agitat bastonul, iar băieţii, cînd l-au văzut, au ridicat braţele, ca nişte sperietori şi cu o energie spontană, încît ciorile şi-au luat zborul. Cîr, cîr! Le-a tot auzit cîrîind, înainte de a adormi.

Capitolul XVII

A doua zi, dis-de-dimineaţă, Gregorio a ieşit pe ^tradă cu gîndurile aiurea.

Acel cartier, pe care Gregorio nu îl cunoştea prea bine, avea străzi înguste. Era o zi frumoasă, cu soare, iar oraşul avea o neobişnuită înfăţişare de lucru. Unii mergeau cu scara şi cu coşul de răchită pe umăr, agentul sanitar cu trusa medicală în mînă, iar doamnele cu coşniţe în care se aflau La vedere sfecle furajere. Cineva, îmbrăcat în costum şi cu mers de felină, se grăbea să facă ceva, nu se ştie ce anume. Altcineva venea lovindu-se în şolduri cu inelul cu chei. Ne-gubtorul filozofa cu amărăciune, cerîndu-şi creionul pe care îl ţinea pe după ureche. Pensionarul trecea absorbit, cu bastonul în mînă şi hoinărind fără ţintă. Deodată s-a auzit un /von de glasuri: frizerul s-a ivit la uşă, mînuind foarfecele în aer. Pe o pantă cobora un gardian public, cu încetineala celui care tocmai a terminat de mîncat, şi a trecut, legănîn-du-se şi dispreţuitor, pe lîngă un grup de munciton care mîn-cau din sufertaşe cu briceagul, în jurul unui foc de surcele. Iotul avea un aspect civic, de popor în mişcare, de hartă didactică, de vinietă exemplară.

Gregorio mergea cu pas întins, cu pălăria lăsată pe ochi şi cu reverele ridicate, avînd pe chip o expresie de nepătruns. Bănuiala că i se dăduse lui Gil o zi ca să se instaleze în oraş sau că o să ajungă acasă înaintea lui ori că Angelina anunţase absenţa soţului îl obliga să meargă mai repede, pe lîngă pereţi şi cu privirea în jos. Nu exista culoare sau formă care să nu se convertească în acea dimineaţă în semn prevestitor şi nici prevestire care să nu anunţe speranţă şi tot-

odată nenorocire. Cea mai mică adiere de vînt, norul cel mai înalt şi rătăcitor, mirosul de alcov care venea prin ferestrele întredeschise sau soarele călduţ de la colţuri de stradă, toate strigau în gura mare că lumea este hazard şi debandadă, însă cînd a ajuns pe strada lui şi a văzut în balcon una dintre cămăşile lui puse la uscat, s-a gîndit că mai e încă posibilă armonia în lume. Cămaşa se mişca de parcă l-ar fi recunoscut şi i-ar fi cerut ajutorul. Gregorio s-a emoţionat şi s-a gîndit fără să vrea la micul croitoras, la dragoni şi la prinţese.

Fără să şovăie nici măcar o clipă, a traversat strada, a trecut de pragul de la intrarea în bloc, a luat-o nepăsător pe scări în sus şi a apăsat pe sonerie. Cum a auzit paşi, a lăsat biletul pe preşul din faţa uşii şi a fugit pe vîrfuri, cocoşîndu-se şi dînd stîngaci din braţe, pînă a ajuns la etajul următor. Aici s-a oprit, ţinîndu-se cu o mînă de balustradă, gata pregătit pentru o coborîre de urgenţă, şi a aşteptat ca Angelina, după ce a strigat de două ori „cine este?" şi după un moment de linişte meditativă, care apoi a devenit stupoare, să închidă uşa. Imediat după aceea, şi-a văzut umbra pe perete cum urcă patru trepte şi întinde gîtul: biletul nu mai era. în mare grabă, auzind tot mai aproape vacarmul luptei dintre mauri şi creştini, a ieşit în stradă şi a luat din nou drumul exilului.

Prin preajma pensiunii, la un colţ de stradă, a intrat în-tr-un bar şi s-a aşezat la o masă îndepărtată. A cerut o cafea şi o brioşă, şi-a deschis carneţelul, a notat data în susul unei pagini albe şi a scris:

Războaie ale Patriei. Pentru că de cînd se sculase, Gregorio s-a gîndit toata dimineaţa numai la mauri şi creştini. Mai întîi au fost panica şi ciudăţenia că se vede într-o zi de luni fără treabă, departe de casă şi de lucru şi cu Gil instalat nu numai în oraş, ci şi în teritoriul pe care, în secret, ca un şarpe, îl uzurpase de la stăpînul lui legitim. Apoi, cînd ieşise în stradă, se gîndise că şi el demarase acolo, în ultima lui redută, recucerirea patriei însorite şi acela era începutul unui război al cărui obiectiv final consta în expulzarea invadatorului pe pămînturile lui de proveniență. Fiind imaginară şi mai mult decît discutabilă, după cum îşi dăduse seama într-un moment de luciditate, acea descoperire i-a oferit un loc în lume, o cauză dreaptă, un mod i 322
energic şi general de a înţelege lucrurile, iar acest fapt i-a dat curaj, l-a făcut raţional şi eficient.
A subliniat titlul şi s-a uitat la ceas: nouă fără douăzeci. Barul, care era mai curînd o circiumă, avea atîrnată la intrare o colivie cu pui de potîrniche. Tejgheaua era înaltă, de ciment, iar pereţii erau decoraţi cu fotbalişti şi cu tauri, în fundul sălii erau cîteva mese cu seturi de oţet şi ulei şi cu fete de masă cadrilate, iar sus, de parcă ar fi prezidat, un televizor şi un cap de taur cu limba scoasă. Acolo se aşezase Gregorio, lîngă perete. Un bărbat, cu mîinile mari şi încete, i-a adus cafeaua şi briosa, pe care el a mîncat-o repede, cu poftă şi cu gîndul rătăcind. După aceea s-a întors la carneţelul lui. A făcut patru coloane, pe care le-a numit *Dacio Gil, Gregorio Faroni, Cafeneaua Hispano-Eseistă şi Angelina del Mar. v*început să scrie cu înverşunare şi să pună coloanele în relaţie prin săgeţi, note, semnale de avertizare pe margine şi semne inventate de el. La nouă şi douăzeci, planul era o interminabilă şi promiţătoare încîlceală de perspective şi aluzii. A apreciat că încă mai e un cineva, că mai poate umple o foaie cu semne care anunţă un viitor, dacă nu splendid, cel puţin egal cu edenul rezonabil din care fusese expulzat. şi-a adus aminte că în tinereţe dedicase o romanţă căutării locului în care se află paradisul: în trecut sau în viitor, într-o grădină îndepărtată, pierdută pentru totdeauna, sau într-un oraş cu săli de sporturi şi bulevarde suspendate, unde sîntem condamnaţi prin urmare la speranţă sau la nostalgie. „Fiecare este tînărul care întreabă şi totodată bătrînul care răspunde sau tace", a notat el, şi poate că acum, cînd se lupta pentru a redobîndi o slujbă proastă, o femeie pe care probabil n-o iubeşte şi onoarea unei fantome la care nu se resemna să renunţe, are răspunsul la insolenţa acelui tînăr. Asta făcea, căutînd nu atît un răspuns, cît o ironie sarcastică, cu care să ia în derîdere propria lui întrebare, cînd a auzit în spate pe cineva spunînd:
— Un bilet de loterie?
Gregorio s-a răsucit, avînd încă în privire ameţeala îndoielii. Lîngă el era un bărbat scund şi corpolent, la vreo şaizeci de ani, cu o înfăţişare complicată şi absurdă. Era îmbrăcat cu un impermeabil de muşama neagră, care era rupt la
323 1
brîu şi îi ajungea pînă la picioare. La piept avea, prinse cu ace de siguranţă, bilete de loterie. Pe jumătatea din faţă a capului avea o perucă gălbuie, ca un somoiog, iar în picioare, nişte pantofi mari, ca de mort. Purta ochelari negri, de cîntăreţ orb, şi o mustăcioară de specialist în legislaţie sindicală. S-a lăsat privit cu plăcere şi apoi şi-a aplecat capul, îndatoritor:
— Un bilet?
Glasul răguşit, deformat de tonul grav, îi ieşea parcă din adîncun doar pe o jumătate de gură, unde se vedeau nişte dinţi verzui şi cariaţi.
— Nu sînt un om cu noroc, a zîmbit Gregorio.
Celălalt a dat din cap, în timp ce ocolea scaunul. Impermeabilul îi dădea un aer greoi şi rigid. La cel mai mărunt gest, îi antrena întregul trup.
— Daţi-mi voie să mă prezint: Anton Requejo. Nu v-am mai văzut pe aici. Mi-am zis şi mie, vă zic şi dumneavoastră: nobleţea te obligă. Aşa că am venit pentru ca să-mi ofer serviciile, împreună cu tot respectul meu. Sînteţi în trecere pe aici? a spus el, cu o politeţe teatrală.
Gregorio şi-a închis carneţelul:
— Da, nu sînt din partea locului.
— Cum să zic, şi veniţi de departe?
— De la Paris.
— Orasul-Iumină. îmi daţi voie să mă aşez şi eu o clipă? Vorbea cu emfază şi pe un ton afectat, profesoral, aproape declamatoriu.
— Bineînţeles, a spus Gregorio, mulţumit că probabil norocul îi hărăzise, în acele ceasuri de singurătate, alinarea unei prietenii.

— Cum să vă zic, aţi terminat de scris? a spus Anton, ară-tînd înspre carneţel.
— Da, pe ziua de astăzi, a răspuns Gregorio, gata să-şi declare la primul prilej condiţia lui de artist.
— Eu, ştiţi? — a spus celălalt, cu o jalnică neclaritate, ca şi cum s-ar fi căinat că trebuie să-şi caute pe ocolite motivaţiile discursului —, eu sînt un om cu intuiţie. Cum să vă zic! Eu intuiesc sexul fătului, ghicesc numele după chip (dacă numele sînt puse în conformitate cu natura), presimt
l 324
ploile şi războaiele si, mai ales, îi remarc de la prima privire pe cei loviţi de dragoste. Cu ăştia nu mă înşel niciodată. Dacă-mi permiteţi, aia-i o scrisoare de dragoste? — şi a arătat înspre carneţel.
— De afaceri, a spus Gregorio, în zeflemea, pe un ton cordial.
— Cine-ar fi crezut! V-am urmărit, nu vă fie cu supărare, şi faţa şi poziţia pe care o aveaţi cînd scriaţi, şi mi-am /îs, scrie o scrisoare de dragoste sau de rămas-bun, de sinucigaş. Dacă nu, versuri.
— Mă rog — a răspuns Gregorio, pregătindu-se de confidenţe —, nu eraţi departe de adevăr. De fapt, eu sînt poet.
— Scriitor de versuri? — a exclamat Anton, euforic. Deci nu mă înşelam?
— De versuri şi de proză. Poet şi romancier.
— Păi atunci eu v-as putea istorisi nişte întîmplări foarte potrivite, vrednice de Dante. Poveşti din alte vremuri, sentimentale şi veridice. Cînd le-am spus, i-am făcut pe mulţi sa plîngă. Cum să vă zic, sînteţi căsătorit?
— Da, a spus Gregorio după o clipă de ezitare.
— Şi eu sînt. însurat şi încornorat. Nu mi-e ruşine — a spus el, ridicîndu-şi degetul arătător. Mi-am pierdut onoarea aşa cum alţii îşi pierd sănătatea sau averea. Aşa cum unii spun: sînt electrician sau diabetic, eu zic, sînt încornorat. Uite, să vă zic o istorie potrivită cu intensitatea răguselti mele cronice. Am mai spus-o cu ceva timp în urmă, pentru un cîrnat şi o sticlă de vin cu scorţişoară şi cu zahăr. Dar să nu *mă* înţelegeţi greşit. Să nu credeţi că vin să vă ofer ceva ieftin, de ocazie. Cum să vă zic. Eu sînt un om cu idealuri, slu-]esc o doctrină, ca misionarii, îl acostez pe stimabilul care dă semne că are nevoie de prezenţa mea, cum e cazul de faţă. Zona mea de activitate sînt deocamdată localurile publice din cartier. Toată lumea mă cunoaşte, întrebaţi de mine. Or să vă zică: Anton? O personalitate, un vizionar. Eu îmi difuzez povestea cum făceau apostolii cu religia. O povestesc în fiecare zi de două, de trei sau chiar de cinci ori — şi *a* zîmbit drăceşte: „Asta-i misiunea mea pe această lume", a mai adăugat el.
Gregorio s-a uitat la el zîmbind, înţelegător şi conciliant.
325 |
— Aveţi jumătate de oră la dispoziţie ca să-mi ascultaţi cuvîntul? Aveţi? — a spus el, încurajat de expresia veselă a lui Gregorio. Atîta durează povestea mea. Douăzeci şi cinci de minute, pe ceas. Acum zece ani îmi lua opt ore, iar uneori chiar mai mult, după inspiraţie. Dar am tot slefuit-o, în concordanţă cu spiritul vremurilor, şi cred că peste cîţiva ani o să o pot rezolva în patru sau cinci minutele. Cum să vă zic! Relatarea constă dintr-o digresiune sau preambul, o parte centrală şi o teorie suplimentară. O să v-o povestesc în ordinea acestor patru secvenţe — şi a scos o hîrtie murdară, de mătase roz, pe care a desfăcut-o cu o încetineală stîngace, care ilustrează istoria, împreună cu cîteva obiecte care mai apar în ea şi pe care vi le voi arăta la momentul potrivit. Eu o numesc poveste muzeu. Cum să vă zic! în vremea de azi, vederea este cea care contează, iar dacă povestea nu se vede, lumea nu crede în ea. Aşa că aşezaţi-vă comod, stimate prieten, ca şi cînd aţi fi la cinema. Şi, pentru început, uitati-vă la asta — şi i-a arătat o mînă, la care mai avea doar degetul arătător şi pe cel mic. Să nu vă simţiţi jignit. Dar nici să nu vă fie milă. Acest accident mi-a îngăduit în anii tinereţii mele să devin artist de circ şi de varietăţi. Iar mai înainte, am fost păstor de capre. Poftim, să vă convingeţi — şi i-a arătat prima poză.
Cocoţat pe o stîncă ascuţită, apărea pe neaşteptate un tî-năr cu dinţii mari şi mătăhălos, cu o bîtă, o piele de capră şi un cîine la picioare.
— Mi-a făcut-o un vînzător ambulant, în schimbul a nişte ouă de curcă. Vedeţi peisajul? Eu m-am născut într-un loc peste mînă, în aceste văi, unde sînt alte datini. Ah! erau vremuri — şi şi-a ridicat teatral capul, în timp ce-şi legăna bustul şi bătea tactul exclamaţiilor cu mînă, ca un tenor italian care cîntă o romanţă — cînd cucuvaiele intrau în case şi sorbeau fluturii, cînd şerpii hipnotizau păsările, iar

motanii bolnavi de dragoste miroseau liliacul, cînd lumea vorbea în versuri, iar drumeţii îşi luminau calea cu felinare făcute din pepeni! Erau vremurile vulpilor înţelepte, cînd prin păduri se mai dedicau încă fabule, iar animalele mergeau la judecată şi la adunări. Pe atunci, horoscoapele erau făcute de fluturi, cu propriul lor instinct. Mă veţi crede oare? [1] 326
Pasărea căreia i se spune vultur de stîncă anunţa cînd apărea scorpionul, iar prigorea şi corbul-de-noapte cîntau împreună. Ah! vremuri cînd măgarii se înecau pe cur şi puteai să dai pe o cărare peste un inel de aur! Pe acele văi nu ajunseseră progresul şi industria şi se trăia ca în vechime. Eu sînt unul dintre putinii oameni din vechime care mai sînt în viaţă. Povestindu-i într-o zi, chiar în această cîrciumă, unui profesor universitar de istorie drumul pe care l-am străbătut din acele văi pînă la oraş, de faţă cu martori, mi-a socotit cinci sute de ani de experienţă. Apoi cunoscîndu-mi teoria şi că eu sînt fondatorul unei secte, m-a numit, mai în glumă, mai în serios, *heresiarcul* Requejano. Uitaţi-vă aici, la poză: mîinile mele sînt întregi. Ce s-a întîmplat? mă întrebaţi dumneavoastră. O să vă zic. într-o noapte, scotocind în scorbura unui stejar, unde se auzeau zgomote, s-a dovedit că era o vulpe, care mi-a mîncat aceste degete cînd am capturat-o. şi acum o să dau o turnură istoriei, ca să vă spun, cum să vă zic! că în vechime, în case existau cimilituri. Erau, *v*orbind în general, mici animale blînde. Convieţuiau cu pisicile, intrau şi ieşeau din iatacuri dînd din coadă şi fără să muşte sau să zgîrie pe careva, dar, vedeţi dumneavoastră? Acum nimeni nu mai are cimilituri. Toate, ca nişte orfani, sînt la grădina zoologică. Nimeni nu mai are nevoie de ser-v icnle lor. Cimilituri, pisici şi şoareci, nimic nu mai e la modă. Dar în acele vremuri, dacă aveai o durere, veneai cu o cimilitură şi-ti alina rana. Iar la mine a venit unul şi mi-a zis: Nu există rău care să nu fie îngropat de un bine. Aşa că, vă-/îndu-mă atunci incapabil să mai continuu cu viaţa de păstor, am înhăţat vulpea şi-am pornit-o cu ea prin lume, pînă pe la vreo cincisprezece ani, cînd a murit. O duceam într-o cutie şi o expuneam prin pieţe, în timp ce-mi spuneam povestea, pe care eu singur am versificat-o şi am împodobit-o cu tot felul de neajunsuri. Cînd ai cunoştinţă de o durere, cea mai ascuţită isteţime încolţeşte pînă şi în bălegar. Pof-tim! — şi a scos din buzunare coada vulpii şi doi colţi. As-ta-i tot ce mai păstrez de la ea. Iar acum, priviţi asta! — şi i-a întins lui Gregorio cea de a doua poză.
Naratorul apărea îmbrăcat într-un costum popular de ţăran, stînd în mijlocul unui cerc de curioşi, îşi ţinea mînă in-
327 l
firmă în sus, iar cu cealaltă arăta înspre cutie, de unde se ivea botul vulpii.
— Aşa am trăit cîţiva ani, vreo nouă sau zece, şi nu mi-a mers deloc rău Dar să mergem mai departe, pentru că sîn-tem aproape de partea centrală a povestirii. O sa vă zic pe scurt, în aceste peregrinări, am cunoscut o femeie, tot din domeniul artei. Viata este ca un ulcior purtat pe drumul care duce la fîntînă. Ne-am cunoscut, am trăit în bună înţelegere, am pus bazele unei trupe *şi* după un an, am condus-o virgină la altar. Ea cînta şi dansa, iar eu, cu aceste degete, o acompaniam la clarinet. Ne-am luat şi nume de scenă. Ea era Carmencita din Marele Sud, iar eu şi vulpea, Blîndul Păstor şi Fiara. Fiţi atent, că această istorie, pe lîngă faptul că este ilustrată cu obiecte, are şi muzică, exact ca în filme — şi bătînd tactul cu nodul degetelor în masă şi după ce şi-a dres glasul, a cîntat încetişor:
Carmencita din Sudul cel Mare, Blîndul Păstor şi Fiara cea tare spectacol fac, cu numere danteşti, cu joc şi cînt şi cu dureri fireşti.
înainte de a-şi relua istorisirea, şi-a şters un gînd de lacrimă sentimentală.
— Uitaţi — şi a scos o cutioară de sidef, unde, acoperit cu vată, era o verighetă. Aur curat Mă veţi crede oare? Cum să vă zic? Aveam un radio şi o camionetă. De unde mai ieri eram păstor prin văgăunile munţilor, am ajuns să mă dau cu colonie, să am o brichetă cu gaz, şlit cu fermoar şi pantofi cu cioc. Nu-mi lipsea nici un dinte, ba chiar aveam unul îmbrăcat în aur. Şi de parcă ar fi o nimica toată, doctorul mi-a dat o reţetă, ca să-mi fac ochelari de citit. Alesesem deja modelul, la un optician, nişte lentile cu ramă de argint şi cu un etui de *groaza* lumii. Iar Carmencitei mele, care era cam surdă, i-a recomandat un aparat auditiv, iar ea zicea (mi se frînge sufletul cînd îmi aduc aminte) că dacă şi-l pune, poate obţine şi permis de conducere. Şi ce se mai veselea curvis-tina cînd i-a venit ideea asta! Pînă şi vulpea ieşea din cutie şi făcea cu dinţii aşa, crac, crac! pentru că şi ea, în felul ei, ' 328
era o fericită. Dar să lăsăm divagaţiile şi să cercetăm acum a treia poză din partea centrală.
Aici apăreau amîndoi, în camionetă. Ea, într-o rochie cu volănase, plinuţă şi neruşinată, îl îmbrăţişa pe clarinetist; Anton, în costum alb şi cu pantofi ascuţiţi la vîrf, cu un picior scos mai în faţă, arăta cu mîna întinsă spre ea, de parcă ar fi prezentat-o pe o scenă. Jos, se vedea vulpea aşezată într-o cutie, sălbatică şi parcă adulmecînd.

— îl vedeţi pe acesta? — şi i-a arătat o figură neclară în-tr-un unghi al pozei. Era un vînzător ambulant de miere, pe care îl culeseserăm în acea zi de pe drum. Un aiurit care vorbea cu coatele şi făcea giumbuşlucuri cu manile. O să vă zic şi pe scurt. Timp de două luni de zile am dat de el prin toate satele pe unde ne duceam Ce cauţi pe-aici, Rufino? Iar el îmi răspundea că lumea e mică. Pe scurt, într-o bună zi s-a întîmplat ceea ce trebuia să se întîmple. într-o dimineaţă, cînd m-am trezit la han, m-am pomenit cu o cunună de fluturi albaştri. Pe atunci, fluturii albaştri îl încununau pe încornorat chiar în momentul în care se întîmpla nenorocirea, îi făceau un cortegiu de condoleanţe. M-am dus la fereastră şi am văzut că se lumina de ziuă. Am mai văzut un drum care ocolea o cîmpie, iar undeva în zare am văzut un punct negru care se îndepărta în goană. Era camioneta. Era camioneta cu Carmencita mea din Marele Sud, stimabile prieten, care fugise cu aiuritul! Iar eu am rămas singur, cu fluturii, cu vulpea şi cu ochelarii de citit. In rest, au luat tot Bani, îmbrăcăminte, tot.
A plecat capul şi cu un deget a împins către Gregorio ultima poză. Aici apărea Anton, de data aceasta cu înfăţişarea contemporană, cu nişte coarne de berbec într-o mînă şi cu un briceag deschis în cealaltă.
— Aici a început sacerdoţiul meu — a spus el. Mi-am tăcut această poză ca să nu uit cine sînt eu şi ce anume fac în lume. Pe atunci eram încă tînăr. Nu ştiam, după cum am demonstrat astăzi din belşug, că toate femeile, prin însăşi natura lor, tind să fie curve. Sîntem de acord sau nu, în această privinţă? Este sau nu un adevăr universal? — şi s-a aplecat, cu o expresie ameninţătoare şi totodată imploratoare.
329
Gregorio, care ascultase cu o seriozitate respectuoasă şi care nu înţelegea dacă acel bărbat este un iluminat sau un simplu şarlatan, a zîmbit împăciuitor:
— Omule, sînt de tot felul.
— Să vă zic — a obiectat el. Cu excepţia soţiei dumneavoastră, pe care o consider o sfîntă, celelalte sînt toate nişte curve, subînţelese sau declarate. Dacă-mi permiteţi, este un lucru demonstrat. Toate, şi cele din vechime, şi cele moderne. Prin faptă sau cu gîndul. Ce, nu o au toate în acelaşi loc? Să fim realişti! Aşa-s de la natură. Se spune şi în Biblie, se poate citi în Sf. Augustin sau în Sfinţii Apostoli. Am făcut studii fundamentale. Din antichitate, nu există înţelept, filozof sau protopop care să nu confirme acest lucru. Sînt comparate cu găinile, cu vulpile şi cu şerpii. Tot aşa sînt şi reginele, şi servitoarele. Toate îşi piaptănă moţul, se rad la subsuori, îşi săpunesc sînii, iar cînd rid, la toate li se vede clopoţelul. Este aşa sau nu?
Glasul lui era şoptit şi insinuant, îi duhnea răsuflarea şi prinsese cu o mînă de fier braţul lui Gregorio, ca să-l convingă mai uşor cu puterea murmurelor lui.
— Femeile sînt fiicele bastarde ale strigătului şi legitime ale şoaptei — a şuşotit el. Toată ceaţa se condensează la ele de la brîu în jos. Acolo îşi ţin sufletul în vinegretă. Sînt umede de la sine. Pînă şi cele mai evlavioase dintre evlavioase poartă chiloţi. Sînt albi şi negri şi de toate culorile, mai multe decît are curcubeul. şi-i scot şi şi-i pun. Curaţi şi murdari. Ii trag pe un picior, pe urmă pe celălalt, şi şi-i potrivesc pe perineu. La fel şi călugăriţele. Toate. Şi asta, de veacuri. Te apucă *groaza* numai cînd te gîndeşti la aşa ceva, nu? închipuiţi-vă, stimabile prieten, regina cu grăjdarul, stareţul cu croitoreasa, marchiza cu un dulău, coafeza cu frezorul, sus, jos, pui şi scoţi, mereu la fel. N-o să negaţi aceste fapte. Uitaţi! — şi şi-a băgat mîinile în buzunare. Vedeţi astea? ----şi a lăsat pe masă o minge de ping-pong, trei alune,
patru *agrafe* de păr, un ruj de buze, două cîrlige de prins rufele şi nişte chiloţi decoloraţi. Asta-i tot ce a mai lăsat la han. Vedeţi? Mai miros încă! — şi i-a băgat lui Gregorio sub nas. A adunat obiectele de pe masă cu ambele mîini şi se uita la ele dînd din cap.
330
— Zece ani am umblat după ea, ca să o pedepsesc. Dar n-am dat de ea, şi iată-mă aici cu dumneavoastră, un bărbat dezonorat. Iar acesta este ultimul obiect al poveştii mele — şi a scos un briceag cu arc, al cărui oţel l-a prezentat la lumină. Dacă o găsesc, dar mă credeţi oare? Dacă o găsesc, voi şti unde să-l înfig, într-un cărbune negru, unde, după cum se zice în cărţi, se adăposteşte un tipar pentru care nimic nu este de ajuns. Nici măcar urangutanul nu le satisface. Prietene, onoarea nu se poate spăla decît omorînd tiparul. Şi cu asta termin. Au trecut douăzeci şi cinci de minute, iar eu sînt un bărbat de cuvînt. Şi-acum, cum să vă zic, îmi spuneţi? Scrisoarea aia chiar nu este de dragoste?
Gregorio, care pe măsură ce îl asculta pe Anton, se simţea tot mai prost dispus din pricina unui gînd, pe cît de neclar, pe atît de luminos, a răspuns cu un gest ambiguu. „Eu bînt un om cu intuiţie", a spus imediat Anton, prinzînd gestul din zbor. „Un idealist. De aceea v-am istorisit povestea mea", şi i-a prins din nou braţul ca într-un cleşte şi l-a închis în cercul intim al glasului său:

— Am nişte planuri mari. Noi, cei încornoraţi, sîntem o legiune. Trebuie să ne organizăm, să întemeiem un club sau o confrerie, ca Ku Klux Klan-ul. Am ieşi noaptea cu torţele, ca să pîrlim păsărici. Oamenii se adună, ca să formeze secte. Unele sînt politice, altele religioase sau de lucru, de tot felul. Pînă şi poponarii sau curvele au sedii proprii. Numai noi, încornoraţii, trăim nesolidari pe lumea asta. O dată cu onoarea, ne piere şi curajul. şi fiind cum sîntem, victime ale naturii, nu o sectă secretă, ar trebui să creăm şi un Colegiu Regal. Trebuie răscolite betoanele din lume şi să în-v ăţăm de la toate animăluţele. Umilinţa ne va arăta ce este acela orgoliu al catastrofelor. Ba o să vă mai zic ceva: toţi bărbaţii sînt încornoraţi. Pînă şi cei mai siguri, măcar numai cu gîndul, şi tot sînt înşelaţi. Şi atunci coarnele sînt numai schiţate, încornoraţii sînt aerieni şi tereştri. A trăi înseamnă a fi mereu gata de drum. Chiar şi burlacii sau clericii merg la armată, cu trupele de rezervişti. Vorbesc ca un bărbat din vechime ce sînt. Te duci la război, îţi pierzi un braţ Şi te alegi cu o medalie. La fel şi cu noi. Şi noi, încornoraţii, meritărn lauri. Ar trebui să purtăm adăugirea aşa cum

alţii poartă un membru mutilat, ca o trîmbiţă a gloriei, în-chipuiţi-vă o armată de învinşi. Un iureş mondial de încornoraţi ar avea efecte asemănătoare cu cele ale unui război atomic. Ar schimba cursul istoriei, cum s-a întîmplat şi în cazul altor secte mari, masoneria sau socialismul. Uitaţi-vă la ăsta — şi a scos un mic *bici,* cu vîrful plumbuit. Vă daţi seama? Ce armată ar putea să fie mai mare decît a noastră? Armata încornorată!

A strîns şi mai mult cercul glasului său. — Deocamdată sîntern trei. Trei soldaţi, care ne adunăm sîmbăta, după miezul nopţii. Dar, cum să vă zic, numai în cartierul acesta am socotit peste patru sute de posibili infanterişti. Le este teamă de dezonoare. N-au învăţat încă ce este aia mîndria de a purta această mare nenorocire naturală. Avem strămoşi împăraţi, principi, sfinţi, papi şi înţelepţi. O genealogie care ne face aristocraţi. Avem un steag, două dungi roşii pe un fundal alb, iar în curînd o să avem şi un imn. Prietene, dacă va cădea nenorocirea vreodată peste dumneavoastră ori a şi căzut, veniţi lîngă noi. Eu sînt aici în fiecare seară, după nouă. Să o spuneţi. Deviza noastră este: „Onoarea în flăcări!"

S-a sculat în picioare şi şi-a lovit călcîiele ca soldaţii: — Anton Requejo, la dispoziţia dumneavoastră! Acum ştiţi la ce uşă să ciocăniţi.

S-a dus la tejghea, a cerut un pahar de rachiu, l-a dat peste cap şi a ieşit în stradă. „Bilete de loterie! Mîine e tragerea!" Gregorio l-a auzit cum se îndepărtează.

Dezorientat şi distrat, Gregorio şi-a reînnodat cu greu firul frămîntărilor. în timp ce mînca de prînz — în picioare, în orice loc, zăpăcit încă de istorisirea acelui om neobişnuit —, a revăzut planul pe care se gîndea să-l pună în mişcare chiar în acea seară şi a cercetat posibilitatea — pe care a întreză-rit-o în timpul relatării — ca şi Anton să se implice în el. „Probabil că asta-i mîna Providenţei, care vine în ajutorul meu", s-a gîndit el. Dar nu reuşea să vadă ce rol putea să-i fie *rezervat* lui Anton în proiectul lui. şi-a adus aminte că realitatea recurge frecvent la cauzalităţi pentru a-şi impune logica ei implacabilă, dar şi că aceasta se datoreşte faptului că, deseori, însăşi nenorocirea este aceea care, în foa-' 332

mea ei de speranţă, interpretează avantajos neprevăzutul, creînd legături cu fatalitatea sau cu norocul acolo unde acestea nu există de drept.

Pericolul de a se încurca iarăşi în antiteze inutile l-a presat să se concentreze asupra proiectelor sale imediate. Potrivit acestora, primul pas care trebuia făcut era să-l împiedice pe Gil să intre în cafenea. Cu toate că era de-abia luni, era convins că îşi va face apariţia pe acolo chiar în acea du-pă-amiază, ca să întrebe de Faroni, iar în absenţa lui, de Gregorio Olias sau de Marilin. O să caute tabloul cu farul marin şi alte detalii ale descrierii pe care i-o făcuse el, iar cînd va constata că acestea nu există, va începe să se gîndească, fireşte, că a fost victima unei înşelătorii. şi încă ceva, mai rău: dacă Gil îşi pierde încrederea în Faroni, nu va mai fi chip să fie alungat din oraş. „Dimpotrivă", s-a gîndit el, „o să mă caute să-mi ceară socoteală, iar eu n-o să mă mai pot întoarce acasă şi o să-mi pierd slujba pentru totdeauna." Dar el chibzuia că pentru o lună de absenţă, n-or să-l dea afară. La mijloc, erau paisprezece ani de muncă făcută cu fidelitate ş: o să se descurce el, o să le servească o poveste suficient de dramatică şi de veridică pentru a-şi justifica neaşteptata dezertare. Ba chiar ar putea să schimbe acea lună cu aceea de concediu. Da, asa-i, lucrurile sînt destul de simple. Singura dificultate consta în a-l convinge pe Gil să părăsească oraşul. Iar aceasta era o problemă de încredere. Dacă Gil mai crede în el, în cele din urmă îi va da ascultare. Asta-i, ăsta este miezul conflictului.

Toată după-amiaza s-a învîrtit în jurul acestor chestiuni, în timp ce mergea pe stradă în aşteptarea orei

la care bănuia că Gil urma să se ducă la cafenea. „Trebuie să ne bazăm pe această casă în ruină", îşi spunea el, „trebuie acţionat înainte ca Gil să descopere mistificarea, pentru că altfel nu ştiu ce se va alege de mine", iar perspectiva viitorului lui îl um-plea de groază.
în cele din urmă, după ce a tot analizat detaliile planului, a ajuns în faţa cafenelei. S-a pus la pîndă la un colţ de stradă şi îndată ce a văzut terenul liber, a intrat hotărît pe [u]Şă şi s-a strecurat printre băutorii de bere de la tejghea. De acolo, a căutat cu privirea un loc mai ferit. Imediat, făcîn-

alţii poartă un membru mutilat, ca o trîmbiţă a gloriei, închipuiţi-vă o armată de învinşi. Un iureş mondial de încornoraţi ar avea efecte asemănătoare cu cele ale unui *război* atomic. Ar schimba cursul istoriei, cum s-a întîmplat şi în cazul altor secte mari, masoneria sau socialismul. Uitaţi-vă la ăsta — şi a scos un mic bici, cu vîrful plumbuit. Vă daţi seama? Ce armată ar putea să fie mai mare decît a noastră? Armata încornorată!
A strîns şi mai mult cercul glasului său. — Deocamdată sîntem trei. Trei soldaţi, care ne adunăm sîmbăta, după miezul nopţii. Dar, cum să vă zic, numai în cartierul acesta am socotit peste patru sute de posibili infanterişti. Le este teamă de dezonoare. N-au învăţat încă ce este aia mîndna de a purta această mare nenorocire naturală. Avem strămoşi împăraţi, principi, sfinţi, papi şi înţelepţi. O genealogie care ne face aristocraţi. Avem un steag, două dungi roşii pe un fundal alb, iar în curînd o să avem şi un imn. Prietene, dacă va cădea nenorocirea vreodată peste dumneavoastră ori a şi căzut, veniţi lîngă noi. Eu sînt aici în fiecare seară, după nouă. Să o spuneţi. Deviza noastră este: „Onoarea în flăcări!"
S-a sculat în picioare şi şi-a lovit călcîiele ca soldaţii: — Anton Requejo, la dispoziţia dumneavoastră! Acum ştiţi la ce uşă să ciocăniţi.
S-a dus la tejghea, a cerut un pahar de rachiu, l-a dat peste cap şi a ieşit în stradă. „Bilete de loterie! Mîine e tragerea!" Gregorio l-a auzit cum se îndepărtează.
Dezorientat şi distrat, Gregorio şi-a reînnodat cu greu firul frămîntărilor. în timp ce mînca de prînz — în picioare, în orice loc, zăpăcit încă de istorisirea acelui om neobişnuit —, a revăzut planul pe care se gîndea să-l pună în mişcare chiar în acea seară şi a cercetat posibilitatea — pe care a întreză-rit-o în timpul relatării — ca şi Anton să se implice în el. „Probabil că asta-i mîna Providenţei, care vine în ajutorul meu", s-a gîndit el. Dar nu reuşea să vadă ce rol putea să-i fie rezervat lui Anton în proiectul lui. Şi-a adus aminte că realitatea recurge frecvent la cauzalităţi pentru a-şi impune logica ei implacabilă, dar şi că aceasta se datoreste faptului că, deseori, însăşi nenorocirea este aceea care, în foa-l 332
mea ei de speranţă, interpretează avantajos neprevăzutul, creînd legături cu fatalitatea sau cu norocul acolo unde acestea nu există de drept.
Pericolul de a se încurca iarăşi în antiteze inutile l-a presat să se concentreze asupra proiectelor sale imediate. Potrivit acestora, primul pas care trebuia făcut era să-l împiedice pe Gil să intre în cafenea. Cu toate că era de-abia luni, era convins că îşi va face apariţia pe acolo chiar în acea du-pă-amiază, ca să întrebe de Faroni, iar în absenţa lui, de Gregorio Olias sau de Marilin. O să caute tabloul cu farul marin şi alte detalii ale descrierii pe care i-o făcuse el, iar cînd va constata că acestea nu există, va începe să se gîndească, firește, că a fost victima unei înşelătorii. Şi încă ceva, mai rău: dacă Gil îşi pierde încrederea în Faroni, nu va mai fi chip să fie alungat din oraş. „Dimpotrivă", s-a gîndit el, „o să mă caute să-mi ceară socoteală, iar eu n-o să mă mai pot întoarce acasă şi o să-mi pierd slujba pentru totdeauna." Dar el chibzuia că pentru o lună de absenţă, n-or să-l dea afară. La mijloc, erau paisprezece ani de muncă făcută cu fidelitate şi o să se descurce el, o să le servească o poveste suficient de dramatică şi de veridică pentru a-şi justifica neaşteptata dezertare. Ba chiar ar putea să schimbe acea lună cu aceea de concediu. Da, aşa-i, lucrurile sînt destul de simple. Singura dificultate consta în a-l convinge pe Gil să părăsească oraşul. Iar aceasta era o problemă de încredere. Dacă Gil mai crede în el, în cele din urmă îi va da ascultare. Asta-i, ăsta este miezul conflictului.
Toată după-amiaza s-a învîrtit în jurul acestor chestiuni, în timp ce mergea pe stradă în aşteptarea orei
la care bănuia că Gil urma să se ducă la cafenea. „Trebuie să ne bazăm pe această casă în ruină", îşi spunea el, „trebuie acţionat înainte ca Gil să descopere mistificarea, pentru că altfel nu ştiu ce se va alege de mine", iar perspectiva viitorului lui îl um-plea de groază.
In cele din urmă, după ce a tot analizat detaliile planului, a ajuns în faţa cafenelei. S-a pus la pîndă la un colt de stradă şi îndată ce a văzut terenul liber, a intrat hotărît pe [u]Şă şi s-a strecurat printre băutorii de bere de la tejghea. De [ac]olo, a căutat cu privirea un loc mai ferit. Imediat, făcîn-

du-i un semn subtil şi imperativ, l-a chemat pe chelnerul complice şi s-a retras cu el după o coloană.
— Mai ţii minte cine sînt?
— Nu prea bine.
— Sînt Faroni.
— Domnul Faroni.
— Chiar el. Să vedeţi — a spus el, încercînd să diminueze însemnătatea confidenţei —, astăzi va trece pe aici, pe Ia şapte şi jumătate, un tip scund, îmbrăcat ca mine, care se numeşte Daci o, Dacio Gil Monroy sau cam aşa ceva. O să vă pun eu în gardă. Vine să întrebe de mine sau de un anume Gregorio Olfas. E vorba de un pariu sau mai bine zis de o glumă. Treaba este că acest Dacio nu trebuie să intre aici, în cafenea. Dacă intră, voi pierde prinsoarea şi e în joc onoarea mea, mă înţelegeţi?
Chelnerul a dat afirmativ din cap, însă destul de confuz.
— îl întrebaţi: Eşti Dacio, prietenul lui Faroni? El va spune că da. Atunci îi spuneţi: Faroni a plecat în străinătate, cred că la Chicago. Şi îi mai spuneţi: Lasă-mi un telefon unde să te poată suna şi să nu faci nimic pînă nu te sună el. Acum du-te acasă, spre binele tău, pentru că înăuntru e poliţia. şi mai spune-i: Nu vezi că ne-au schimbat şi numele? referin-du-vă la numele cafenelei. Dacă se împotriveşte, îi spuneţi: Este un ordin din partea lui Faroni. Doar atît. Să nu cumva să vă treacă prin minte să-i spuneţi că eu mă aflu aici, pentru că atunci voi pierde panul. Ne-am înţeles?
— în străinătate.
— Da, la Chicago.
— şi că ne-au schimbat numele.
— Exact, şi să-i cereţi numărul de telefon.
— Nu e cumva vreo chestiune politică? a întrebat chelnerul, plecîndu-şi capul.
— Dacă vreţi, vă las drept garanţie cartea de identitate — a spus Gregorio, ducîndu-şi mîna la piept.
Chelnerul a întins mîna să-l oprească, ca şi cum ar fi depus un jurămînt în instanţă:
— îmi este de ajuns cuvîntul dumneavoastră.
— Este o glumă între artişti, l-a liniştit Gregorio. l 334
Şi i-a strecurat cîteva bancnote. „Dacă voi cîştiga rămăşagul, vă mai dau", iar glasul său şopotitor i-a adus aminte de cel al lui Anton. Celălalt a făcut o scurtă reverenţă de majordom sobru şi a plecat.
De lîngă coloană, printr-o oglindă, Gregorio pîndea uşa şi cerceta terenul pentru cazul în care ar fi trebuit să o ia urgent la fugă. Se simţea de parcă ar fi avut nisip în gură şi un nod de cîrpă în gît. Voia să înghită şi nu putea, iar acel efort îi cauza dureri cumplite în maxilare. In salon erau studenţi şi pensionari, iar glasurile distorsionau ambianţa şi perspectiva. Se gîndea la surpriza pe care o va avea Gil cînd avea să vadă adevăratul nume al cafenelei şi natura moar-tă cu fructe şi prepeliţe. Şi-a zis că pentru minciunile lui, care ar trebui să fie numite mai curînd inexactităţi, nu menta o asemenea pedeapsă. Acţionase ca un artist, ceea ce şi era de fapt, schimbînd lucrurile ca să le facă mai bune şi mai frumoase, ca Platon şi ca mulţi alţii, însă, firește, Gil nu va lua în seamă motivele. Gil confunda arta şi chiar propria lui cultură cu religia şi făcea din joc o problemă de credinţă. Voia să se salveze, cu orice preţ, să intre în paradisul pe care îl bănuia că există în această lume şi se implica cu acelaşi zel cu care alţii se străduiau să cîştige bunăvoinţa cerului. Aici era, într-adevăr, un caz de încredere, şi numai prin încredere ar putea să-l alunge pe Gil în infernul lui din pro-vmcie.
S-a privit în oglindă. Avea o expresie de om josnic şi cu pieile lăsate. Celelalte mizerii ale vîrstei şi ale spiritului au rămas în suspensie, pentru că într-un colţ, în fundul imaginii din oglindă, ceasul indica deja orele şapte şi jumătate. Gregorio s-a lipit de coloană şi toate fantasmele aşteptării au dispărut dintr-o dată. Nu era umbră sau figură care să nu-l facă să tresară. După fiecare clipit, adoptau noi combinaţii, ca într-un caleidoscop. Uşa giratorie era o continuă şi indescifrabilă noutate şi cum, în plus, oglinda se reflecta în [a]lte oglinzi, Gregorio şi-a pierdut imediat simţul distanţelor şi al orientării. Se ridica pe vîrfuri, se ghemuia, se lăsa pe [0] parte, nu mai ştia încotro să privească. Deodată, la una dintre acele mişcări de urmărire, printre multe alte chipuri, a remarcat unul inconfundabil. înainte de a-l recunoaşte cu pri-

virea, *a* făcut-o cu memoria. Era o siluetă scundă — cu pălărie, gabardină şi ochelari de soare — şi stătea în uşă, în-curcînd şi nehotărît să intre.
L-a căutat iute pe chelner, i-a făcut semne de avertizare cu degetele şi cu capul, arătîndu-i strada. Mişcîndu-şi pleoapele ca o bufniţă, chelnerul i-a comunicat că a înţeles. Fără să se grăbească, şi-a

întins cu demnitate haina şi s-a îndreptat spre coloană. „Uite-l acolo", i-a zis Gregorio, fără a-şi mişca buzele, „tipul acela mic de acolo, cu ochelari şi cu pălărie. Grăbiţi-vă, să nu cumva să intre." Chelnerul s-a ciupit de o ureche: „Nu-mi place deloc treaba asta." „Vreţi cartea mea de identitate?" i-a şoptit violent Gregorio. „Bun, mă duc. Dar dacă se lasă cu încurcături, mă întorc imediat", şi a pornit-o spre uşa de la intrare.
Gregorio a văzut prin oglindă că silueta înaltă ajunge lîn-gă cea scundă şi că începe să vorbească. Silueta scundă se uita în sus şi asculta. Imediat — şi şi-a dus o mînă la gît ca să nu vomite de spaimă — a observat că amîndoi se uită în sus, unde era firma cafenelei, şi cum silueta scundă, după ce şi-a ridicat braţele, de parcă nu-i venea să creadă ceea ce *auzea, a* scos o bucată de hîrtie şi un creion şi a notat ceva. Chelnerul a luat repede hîrtia, s-a întors la intrare şi a revenit lîngă coloană.
— Cum a mers totul? a întrebat Gregorio, fără a-şi îndepărta ochii de la oglindă.
— Bine. I-am transmis tot ceea ce mi-aţi zis. Că aţi plecat în străinătate, că poliţia este aici înăuntru şi că ne-au schimbat numele.
— Dar el ce-a zis?
— Nimic. S-a făcut palid. Poftim numărul de telefon. Silueta scundă se oprise în loc afară. Fără a-l scăpa din
ochi, Gregorio a luat bucata de hîrtie şi i-a mai dat chelnerului o bancnotă. „Mulţumesc", a spus acesta.
Timp de cîteva clipe, a văzut umbra lui Gil plutind de-a lungul geamurilor şi cum se oprea, cînd şi cînd, ca să se uite înăuntru, în cele din urmă, a dispărut. După ea, cu pălăria în mînă şi cu reverele lăsate, a ieşit şi Gregorio.
Ascunzîndu-se printre trecători, l-a văzut pe Gil traver-sînd în goană o stradă, incomodat de gabardină, care îi era [1] 336
prea lungă şi era nouă, ceea ce îl obliga să se mişte cu oarecare rigiditate, ca un mecanism. De pe cealaltă parte a străzii, s-a întors ca să vadă cafeneaua Gregorio, care aştepta pe trotuarul de vizavi culoarea verde, s-a întors în acelaşi timp şi s-a ascuns pe după semafor. Printre spaţiile libere dintre pietoni, l-a văzut pe Gil retrăgîndu-se din cauza înghesuielii, cu o mînă la pălărie şi fără a-şi lua privirea de la cafenea. L-a urmărit de la distanţă, folosind cele mai bune dintre trucurile de spionaj. Gil mergea ca un automat, cu umerii uşor lăsaţi, uneori grăbind pasul, alteori mergînd alene şi fără să mai dea din braţe. Uneori se oprea ca năucit de o revelaţie de moment, şi atunci părea că vrea să se întoarcă, însă acelaşi impuls al unei decizii incipiente îl ajuta să-şi mai prelungească şovăiala cu încă o clipă şi cu energia rătăcitoare a îndoielii îşi reînnoda paşii, fără plăcere, nesigur. La un colţ de stradă, s-a lipit de perete ca să-şi lege şireturile de la pantofi. Gregorio s-a retras imediat în uşa de la intrarea într-o clădire şi scoţînd capul, l-a văzut stînd acolo aplecat, cu poalele gabardmei fluturîndu-i pe jos. Tot acolo era şi cînd a trecut, pe neaşteptate, o maşină a pompierilor, cu luminile şi sirenele de rigoare. Gil s-a dus repede la bordura trotuarului ca să o vadă trecînd şi a ur-mărit-o cu privirea pînă ce nu s-a mai auzit alarma. Acolo a terminat şi cu făcutul nodurilor la şireturile de la pantofi. A luat-o iarăşi la drum, după aceea s-a dus în fugă să se alăture unui grup de curioşi care făcuseră roată în jurul unui vîn/ător ambulant. Gregorio s-a ridicat pe vîrfun ca să-l x adă pe Gil, care tot stînd pe vîrfuri, se zărea printre ceilalţi. Cregorio s-a ascuns pe după un stîlp pînă ce Gil, după ce a cumpărat ceva, şi-a continuat drumul. Gregorio s-a apropiat şi el de grupul de oameni. Un bărbat cu părul ondulat şi lucios vindea cruciuliţe magnetice, bune pentru sănătate. Sporovăia întruna şi făcea demonstraţii privind proprietăţile produsului. Pe o planşă de metal aşeza nişte picioare de broască, apropia cruciuliţa magnetică de marginea planşei, iar picioarele începeau să tremure şi apoi făceau un salt... de broască.
— Fapt demonstrat! striga atunci vînzătorul. Fără trucuri, fără şmecherii. Minunea magnetismului nevăzut! Ultima cu-
337 I
cerire a ştiinţei magnetice! Ştiinţa şi arta reunite în această practică şi preţioasă bijuterie, la un preţ de nimic!
S-a ţinut după Gil mai departe. II pierdea şi îl regăsea, de fapt nu pe Gil, ci pălăria lui, care se deplasa ţopăind printre trecători. La fel făcea şi el: două pălării care se tot săltau spre Dumnezeu ştie ce. Ceva mai tîrziu, cînd pietonii s-au mai rărit, voia să-l acosteze. S-a gîndit că, dîndu-se drept Gre-gorio Olias sau drept un emisar oarecare al lui Faroni, ar putea să-i ceară să părăsească oraşul, să-l implore să facă acest sacrificiu memorabil în numele progresului, însă i-a fost teamă şi să se înfrunte cu el faţă în faţă şi de faptul că n-o să ajungă nicăieri, dat fiind faptul că încrederea lui Gil este slăbită probabil de

absenţa minunilor făgăduite. „Mai întîi încrederea, apoi sacrificiul", şi-a zis el. Aproape imediat şi parcă pentru a uita de acea ispită, s-a apucat să pună nurne locurilor prin care a trecut Gil: Cafeneaua Mirajelor, Răspîntia Şiretului Zdravăn, Bordura Fiorilor, Ieşitura Elixirului. Cu aceste invenţii, încerca să-şi ia în zeflemea amărăciunea care îl năpădea cînd şi cînd. Unul după altul au trecut prin faţa uşii cu copertină a unui club de noapte şi amîndoi au rărit pasul ca să se uite la penumbra roşie şi la liniştea ambiguă a catifelei de la ferestre.
Ceva mai încolo, Gil s-a oprit în faţa unei biserici şi după o clipă de ezitare, pînă la urmă s-a decis să intre. Uşa era deschisă. Gregorio l-a văzut scotîndu-şi pălăria, luînd apă sfinţită, închinîndu-se şi înaintînd înspre altar. S-a aşezat pe o bancă din faţă. Rămînînd în penumbra din spate, Gregorio l-a văzut rugîndu-se în genunchi şi cu mîinile împreunate, cum fac copiii înainte de culcare. Apoi s-a dus spre o capelă laterală, unde era o bătrînă cu braţele încrucişate, şi a sărutat mantia Fecioarei. La plecare, a aruncat o monedă în cutia milei. Gregorio l-a văzut trecînd pe lîngă el, ţinîn-du-şi cu ambele mîini pălăria lipită pe piept si, anevoie, i-a observat sau mai bine zis i-a ghicit expresia de tristeţe şi de concentrare.
Puţin mai încolo, s-a oprit, rigid şi solemn, într-o staţie de autobuz. A întrebat ceva pe cineva, şi-a păstrat cîteva monede în mînă şi s-a pregătit de aşteptare. Văzîndu-l acolo, cu pumnul lipit de coapsă şi cu umerii plecaţi, Gregorio so-338
văia între a rămîne fidel proiectului său şi a-l zădărnici pe loc şi pentru totdeauna, mărturisindu-i lui Gil toate minciunile, firesc şi cu sinceritate.
Dar s-a abţinut. „Deci acesta este Gil", s-a gîndit el. L-a văzut scoţîndu-şi pălăria şi netezindu-şi puţinul păr pe care îl mai avea. „Este ceva mai scund decît mine, un pic mai mic." şi cum în raidurile lui de detectiv tînăr învăţase să descifreze caracterele citind pe feţe sau privind în ceafă — care făcea trimiteri de o precizie grotescă, aidoma celei din urzeala unui covor, la chipul invizibil —, a apreciat că Gil este negativul unei fizionomii dezagreabile, de las. „Sărmane Gil", şi-a spus el, „biată hienă urîţică." Stătea acolo, rătăcit, părăsit într-un oraş ale cărui minuni n-avea să le descopere niciodată. Nici piramide, nici zigurate, nici baloane aerostatice, nici rîu navigabil, nici roboţi, nici cenaclurile de sîmbătă, nici fanfare. Atunci, unde-or fi fîntînile marelui fluviu al progresului? se va fi întrebînd el. Şi-o fi spunînd că el („vă spun eu, domnule Faroni, că ştiu") are o soartă potrivnică şi că este condamnat să privească la banchet de afară, ca şi cum ar trăi la marginea timpului.
„Deci ăsta este Gil", a repetat Gregorio, închizînd ochii, cu un frison de milă. Fără să vrea, scena întunecată a conştiinţei lui s-a luminat imediat cu violenţă şi s-a văzut pe sine însuşi, tînăr şi dichisit, de o frumuseţe aristocratică şi neliniştită, ca în portretul poetului romantic englez. S-a văzut zîmbind, furtunos, cu părul fluturînd în vînt, apropi-mdu-se de Gil şi spunîndu-i (ah! şi cu ce dulce zîmbet juvenil, cu ce foc în privire! ce tandră curtenie de amant!): „Dacio, prietene, frate de suflet, vino după mine, pentru că oraşul şi-a deschis porţile pentru tine."
Ţinîndu-l pe după umeri, parcă pentru a-l feri de primejdia unui miraj, l-a dus la cenaclu, iar acolo a văzut cum toţi, la apariţia lui, s-au ridicat în picioare, în onoarea lui. L-a văzut înaintînd pînă în mijlocul cercului şi răspunzînd la aplauze cu cuvenitele reverenţe de amfitrion chinez. Cea mai adîncă plecăciune a fost în faţa unui robot care i-a înmînat un buchet de trandafiri şi a rostit un scurt discurs omagial, cu un glas nazal şi întretăiat, ca de maşinărie! Marilîn i-a dat un sărut, iar maestrul pe care el îl cunoscuse în tinere-

te, cerînd să *se* facă linişte în faţa unui dar atît de însemnat, şi-a scos cu abilitate dantura de aur şi i-a întins-o cu un gest solemn, iar apoi a schiţat o îmbrăţişare ca la confirmarea secundului într-o arenă de tauri. Atunci a văzut cum el, Fa-roni, lua cuvîntul şi i-i prezenta pe maeştri: „Uite, Dacio, acesta este domnul Fausto Cienfuentes, marele chimist, inventator al energiei sentimentale. Iar acesta este don Feli-ciano Ballesteros Matamoros, ilustrul arhitect al unor zgî-rie-nori subterani, iar acesta este Octavio Friso, eminent filozof, acesta este Mack Spermann", iar Gil făcea reverenţe ca un chinez şi spunea: „încîntat, domnule Cifuentes; este o mare onoare, domnule Matamoros; eu nu vă merit, Mister Spermann", şi uitîndu-se uneori la Faroni cu ochii plini de lacrimi. Apoi, la solicitarea auditoriului, l-a auzit vorbind despre corb. Şi a mai auzit pe cineva întrebînd: „Cine-i acesta?" şi pe altcineva răspunzînd: „Este Dacio Gil Monroy, hiena din cîmpie."
Tot în aplauzele asistentei, s-a văzut ieşind cu Gil în stradă, unde îi aştepta un balon. S-au suit în cos şi au urcat printre ovaţii, melodii, batiste fluturate şi artificii, înaintau ciufuliţi printre petice de nori, cu ochelari de aviatori, iar sub ei, oraşul se întindea iluminat şi nesfîrsit. „Acolo, jos, la picioarele tale,

este oraşul visurilor tale. Uite rîul şi piramidele, deschide bine ochii şi priveşte totul cu atenţie, dragă Dacio, pentru că acum te afli în primul rînd Ia marele spectacol al veacului." şi a deschis ochii şi a zîmbit cu tristeţe, însă nu a avut timp să se amuze de melancolia iluziei. Erau orele opt şi jumătate cînd, din penumbra unde se afla, l-a văzut pe Gil urcîndu-se într-un autobuz şi dispărînd agăţat de o bară şi cu pumnul în sus.

Gregorio s-a retras lîngă uşa de la o intrare. „Eşti un mizerabil", şi-a zis el. Şi a închis din nou ochii, pentru a-şi asuma pe deplin propriul dispreţ.

Capitolul XVIII

Erau orele opt şi jumătate. Era încă prea devreme ca să se ducă la întîlnirea cu Angelina. Trebuia să nu se mai gîndească, să nu-şi mai privească în faţă chinul, să nu-şi piardă calmul, să se convingă de faptul că deocamdată nu este atît de neliniştit cum bănuia, nici vorbă, numai cînd şi cînd îi mai pocnea cîte o băşică în stomac şi îl silea să icnească sau să spună o rugăciune de circumstanţă stigmate ale lui lisus, ajutaţi-mă în acest moment de viaţă grea. Iar dacă poate nu mai există leac, să se gîndească atunci că peste douăzeci sau treizeci de ani toţi vor fi pleşuvi, să se uite în jur la acele trupuri în descreştere care merg pe scoarţa planetei, rostogolind ghemul zilelor cu un zel nu mai mare decît cel al unui scarabeu care se fereşte de plută şi de apă; să se gîndească la dorinţa lui de glorie, la vaci şi la legume, la Pla-ton şi la Marilin, la toţi; la toţi, deveniţi pleşuvi după ce vor mai trece cîţiva lustri. Prin urmare, asta este, să nu se înghesuie, să nu amestece apele timpului, să se confunde cu ritmul natural al lucrurilor, al ploii, al soarelui, al propriului sînge, al vîntului, al florilor, nufărul, de exemplu. Să se concentreze asupra nufărului, să se gîndească la el ori de cîte ori va simţi mirosul neliniştii. Nufăr, ploaie, sînge. N-o să se întîmple nimic. Douăzeci, treizeci de ani, şi aici vă veţi opri cu toţii. Toţi, pleşuvi şi lefteri. Calm, ordine, nufăr. Să rămînă în fundul peşterii, cu spatele la lumină, zăpăcindu-se cu cuvinte şi să nu se mai gîndească la Gil, nici la ceafa lui de broască ţestoasă. Să nu mai spună sărmane Gil, nici vai, să nu mai rostească mizerabile, nici hienă, nici milă. Să nu se mai gîndească. Sau să se gîndească la stele. La sine în-

suşi, dar mai palid şi mai slab, cu o tichie de astronom şi cu o tunică din piele de dragon auriu, stînd într-un turn circular. Vai, alte vremuri, alte nelinişti! Vai, poate că în curînd, pe una dintre străzi, se va ivi luna „celestă", iar el se va încumeta să o privească intens, cu o ironie erotică, de seducător la patruzeci de ani, resemnat şi înţelegător, amîndoi sub bolurile confidenţiale ale pălăriei. Da, sînt frumoase stelele, ce mai poveşti! S-a oprit la intrarea într-o agenţie bancară. Aşa, să nu se gîndească la ale sale, sau să se gîndeas-că la ale altuia, adu-ţi aminte, ţi-a povestit-o cineva în copilărie, un bătrîn ştirb şi pişăcios, că printre multele vînturi care străbat lumea ducînd şi aducînd mirosuri şi semne prevestitoare, este unul care fură amintirile, şi cum uneori mai pierde cîte una în locuri îndepărtate de cel de unde a furat-o, se poate întîmpla ca găsitorului ei să-i revină în memorie fapte străine de trecutul său, pe care le atribuie unei vieţi anterioare, iar cine dă peste prea multe amintiri de acest fel în-nebuneşte, devine altcineva, iar cine şi le pierde rămîne un prostănac fără leac. Tocmai de aceea, în zilele cu mult vînt, ca astăzi, e mai bine să nu gîndesti. Să nu gîndesti. Să fii convins că mai curînd sau mai tîrziu tot pleşuv... Că şi cîi-nii devin pleşuvi, asta este, îmblînzmd, băgînd la cap, să te gîndesti că bolile bat la uşă, pentru că vîrsta cere deja o pedeapsă exemplară şi poate că nu peste mult timp o să-ţi faci băgăjelul pentru a te duce la spital, în aceeaşi valijoară cu care ai fost şi în călătorie de nuntă, aminteste-ţi de îmbrăcămintea cea mult îndrăgită, pe care ai cumpărat-o pentru că era la modă, fără a bănui că acest costum bine ales îţi va servi vreodată drept giulgiu, o să fii un mort zvelt şi elegant şi dintre cei mai moderni, după cum îţi spunea şi ăla de la magazin, că îţi vine foarte bine cămaşa aia, ba chiar te făcea să arăţi mult mai tînăr. Da, toţi pleşuvi, şi Marilin, şi toţi ceilalţi. Napoleon, pleşuv, Hemingway, pleşuv, tinerii cu fulare de asemenea pleşuvi şi feriţi de vînturi. Da, acum se simţea mai bine. E reconfortant să te gîndesti la asemenea lucruri. Acum mergea mult mai încet şi vedea pietonii aşa cum sînt de fapt: viitoare făpturi pleşuve, purtînd giulgiuri la modă. De asemenea, vai, şi bietul Gil, un mort cu şireturile de la pantofi desfăcute. şi atunci, ah, fiu de că-342

tea, vei mai avea curaj să-l alungi, să mergi cu înşelătoria pînă la capăt cu această sărmană ceafă? însă nu, nu mai e vreme să-şi cerceteze conştiinţa. Vai, sărmane Gil, biată hienă urîţică. Şi, desigur, oare nu e Gil cel care îl lăsase fără slujbă? Ce dracu' căuta acel fătălău de Gil în oraş, ţinîndu-se după el ca după un bandit? Ah, nu, să gîndească, sigur că da! De acum, gata cu duioşiile! Aşa-i viaţa, o luptă, selecţie naturală! Omul este un lup pentru om! A fi sau a nu fi, aceasta este întrebarea! Daţi-mi un punct de sprijin, şi voi pune lumea în mişcare! La început a fost Cuvîntul! Am venit, am vă/ut, am

învins! Cuget, deci exist! Da, bineînţeles, îl du-tea conştiinţa fiindcă l-a înşelat pe acel om lipsit de apărare, dar şi el este slab şi este lipsit de apărare în faţa lumii. Pînă şi Faroni (care, oricît de iluzorie ar fi acea splendidă făptură, el o inventase inspirîndu-se din ale sale visuri de tinereţe, iar în măsura în care mai supravieţuieşte vreun jeratic din ele, el este Faroni, once-ar fi) este rănit în exil. în plus, Gil nu are familie, este un străin în oraş şi nu are ce pierde. Fără a mai pune la socoteală faptul că dacă rămîne, va ajunge să descopere totul. Ştiindu-se victimă a unei batjocuri, se va prăbuşi într-o amărăciune fără leac, dar dacă pleacă, ar duce cu sine, pe lîngă tristeţe, dreptul de a stărui în speranţă şi în credinţă. Aşa că, s-a terminat cu scrupulele! Război invadatorului! Să se concentreze asupra planului! Atenţie, noroc şi pe cai! Şi-a ridicat reverele de la gabardină, a strîns maxilarele şi a grăbit pasul spre parc.
Angelina îl aştepta la locul stabilit, aşezată pe marginea unei bănci. Stătea acolo liniştită, nemişcată, ca şi cînd ar fi aşteptat un tren, iar cu mîinile ţinea un pachet pus în poala In timp ce-şi trăgea mîneca de la un braţ, pe care apoi şi l-a legat cu eşarfa de la gît, Gregorio s-a gîndit că acea zi cu siluete şi cu jumătăţi de cuvinte ilustrează cu exactitate ceea ce a fost întreaga lui existenţă: un trai în fundul peşterii, de unde a văzut trecînd umbrele, cu spatele la lumină. Convins că lumea este doar o iluzie, a ieşit şchiopătînd din desiş şi a intrat suspinînd în zona luminată de lună a pavilionului. De cealaltă parte, Angelina s-a ridicat în picioare şi a rămas nemişcată, ţinînd pachetul în braţe, cu picioarele apropiate, susţinînd parcă umerii căzuţi. Avea o expresie

de *care* Gregorio nu şi-a dat seama dacă este de uimire sau de stîngăcie. Nu a insistat să o descifreze. Mergînd sontîc-son-tîc, dar hotărît, s-a îndreptat spre ea, a luat-o de braţ şi a con-dus-o spre intimitatea unor arbuşti.
— Te-a urmărit cineva? a întrebat el, cu un murmur ameninţător,
Angelina a dat din cap.
— Ai primit scrisoarea? A venit poliţistul să te caute? Angelina a spus că da, dînd de mai multe ori din cap.
— şi ce ţi-a zis? Spune-mi în amănunt. Haide, că-i tîrziu şi e periculos!
Ea l-a privit în faţă şi în timp ce spunea „dar despre ce e vorba? ce-i cu harababura asta cu nepoliţistul poliţist?", el, ca să-i evite privirea, a strîns-o de braţ şi a mai tras-o puţin în desiş.
— A trecut pe la tine? a întrebat el cu asprime în glas.
— Da, a venit pe la prînz, a răspuns Angelina, buimacă şi cu un firicel de glas.
— şi ce s-a întîmplat?
— Nimic.
— Cum arăta?
— Scund, cam de înălţimea ta, şi îmbrăcat ca o momîie, ca tine.
— Este politicos?
— Da, mi-a făcut plecăciuni.
— Canalia! — a murmurat Gregorio, ca şi cum nu-i venea să creadă că este atît de neruşinat. Este politicos ca să cîstige încrederea celorlalţi şi se îmbracă aşa, ca mine, ca să pară unul dintre ai noştri.
A strîns-o din nou de braţ.
— Trebuie să fii foarte atentă cu el. Aşa cum îl vezi, pare o mironosiţă, dar în fond este un om fără Dumnezeu, o adevărată hienă. I-ai zis că am plecat în străinătate?
— Da.
— Unde?
— Păi în străinătate.
— Foarte bine. Te-a întrebat de una Marilîn?
— Da.
— şi ce i-ai zis? 344
— Că şi ea a plecat în străinătate.
— Dar de Gregorio Olias te-a întrebat?
— Da. I-am zis că probabil este la puşcărie. Dar, Gregorio, ce este cu încurcătura asta de nume şi cu plecatul în străinătate şi cu puşcăria? a întrebat Angelina, frămîntîndu-se.
— O să-ţi povestesc pe urmă — a spus Gregorio, categoric. Cum a zis că se numeşte?
— Dacio Gil Monroy.
— Dar pe tine te-a întrebat cine eşti?

— Da.
— Şi ce i-ai zis?
— Că sînt o admiratoare a lui Faroni. Dar ce s-a întîmplat? — a insistat Angelina Ce nebunie mai este şi asta?
— şi pe urmă? a întrebat Gregorio, dur şi tranşant.
— Nimic. A făcut o plecăciune şi a plecat.
— Ţi-a povestit ceva despre viaţa lui?
— Mi-a spus că lucrează cu tine şi că de-abia a sosit în oraş. Că ar vrea să te vadă, orice-ar fi.
— Şi tu ce i-ai zis?
— Eu, că nu ştiu nimic şi că nu vreau încurcături. A mai întrebat de unul Santos Merlîn. Pentru orice eventualitate, i-am zis că *şi* acesta a plecat în străinătate. Dar atunci, ce s-a întîmplat cu slujba ta? Pentru Dumnezeu, Gregorio, spu-ne-mi ce înseamnă toate astea, l-a implorat ea.
Gregorio a ieşit schiopătînd dintre arbuşti şi a cercetat împrejurimile.
— Nu e nimeni. Hai să stăm pe bancă.
Cum s-au aşezat, Gregorio şi-a pipăit braţul drept şi şi-a itrîmbat faţa de durere.
— Te doare tare?
— Ce anume?
— Braţul.
— Era cît pe ce să mă omoare nemernicii ăia, a şoptit el, cu amărăciune în glas.
— Gregorio, trebuie să te duci la doctor. O să faci cangrenă.
— Am fost deja la unul, a mormăit Gregorio. Mi-a scos glonţul cu un cuţit şi cu o sticlă de coniac. Mi-a zis că n-o să rărnînă nici o cicatrice, că am scăpat ca prin minune.

Angelina l-a privit atunci atît de uluită şi atît de stăruitor, încît Gregorio a simţit goliciunea impudică şi lipsită de apărare a propriului său obraz. Ca să nu rişte o expresie patetică, a coborît capul şi a insinuat un zîmbet de o tristeţe virilă.
Greu de convins, Angelina îşi clătina capul:
— Bine, dar eu nu pricep nimic. Cum să tragă în tine? Dar ce anume ai făcut tu?
— Ti-am spus în scrisoare. E un secret. lartă-mă — şi zîm-betul lui a devenit compătimitor şi visător. Nu voiam să fii îngrijorată din pricina mea. De mai mulţi ani, dinainte de a ne cunoaşte, eu sînt membru al Partidului.
— Care Partid?
Gregorio s-a uitat împrejur, neîncrezător.
— Cum care Partid? Care ar putea să fie? — a murmurat el, cu nerăbdare. Partidul Comunist!
— Tu, comunist? Gregorio, tu nu eşti normal! Te-ai scrîn-tit la cap.
— Psst! — a spus Gregorio, făcînd astfel presiuni asupra ei, privind din nou în jur şi coborînd tonul. E greu de explicat, iar acum nu e timp. De fapt, nu e Partidul Comunist. Este ceva asemănător. Eu sînt unul dintre fondatori. Se numeşte Liga Mondială a Cenaclurilor Reunite. Este un paravan. Dar măcar de-ar fi cum spui tu, că sînt nebun! — iar glasul lui a căpătat un ton de dezolare şi sarcasm. Măcar de-ar fi aşa. Puşcăriei îi prefer balamucul.
— Deci — a întrebat Angelina, recuperîndu-şi glasul ei dintotdeauna, acum tu nu mai lucrezi sau cum vine asta?
Gregorio a devenit furios.
— Dar tu nu vezi că sînt rănit? a spus el, urlînd. Nu vezi c-au tras în mine şi că mă urmăresc? Dacă vrei, îţi spun să ştii că m-au dat şi la radio şi că în curînd vor pune peste tot anunţuri cu chipul meu. Iar ţie nu-ţi vine să vorbeşti decît de slujbă! Ce contează o slujbă nenorocită, cînd e în joc viaţa mea? a spus el, cuprins de o sinceră indignare în faţa acelei nedreptăţi.
Angelina se uita la el cu răbdare. — Prin urmare, ţi-ai pierdut slujba? 346
De data aceasta, Gregorio n-a trebuit să se mai prefacă pentru a-şi introduce inflexiuni de durere.
— Nu ştiu. Poate că mă întorc, aproape sigur, peste o lună sau două ori poate peste o săptămînă. şi dacă nu, cînd trece totul, o să-mi caut o altă slujbă.
— Bine, dar ce slujbă, la patruzeci şi şase de ani? Doamne, nu înţeleg nimic.
— Sînt lucruri mai importante decît o slujbă.
— De pildă.
— Dreptatea, mîndria, libertatea.

— Astea-s mofturi. Dar ce legătură are slujba cu toate astea?
— O luăm de la capăt? Nu înţelegi că mă urmăresc?
— Dar acest Gil Monroy lucrează tot la Belson. Cum să fie el poliţist?
— Pentru că Belson este un cuib de şobolani — i-a deschis Gregorio ochii. M-au angajat ca să mă poată supraveghea. Nu înţelegi? Ei ştiau că eu sînt membru de partid. Şi l-au pus pe acest Gil pe urmele mele, ca să mă spioneze.
Angelina stătea tot nemişcată, cu pachetul pe genunchi şi privind în faţă.
— Ce balamuc! Nu mă minţi oare? Asemenea lucruri nu se întîmplă în viaţă.
— Eu, să te mint? — se minuna Gregorio, arărînd înspre sine cu cele două degete arătătoare. Dar nu vezi, neferici-to, că sînt rănit, că trăiesc într-o pivniţă, fără slujbă, murdar şi înfometat? Dar ce interes aş avea eu să te mint? Dacă n-ar fi aşa, de ce aş mai fi plecat eu de acasă?
— Nu ştiu — a spus Angelina, plecîndu-şi privirea. Poate că Marilin aia este nevasta lui Gil Monroy şi probabil că Marilîn asta este iubita ta şi de aceea bărbatul ei a tras în tine şi te caută. Să nu crezi că nu m-am gîndit şi la asta.
— Marilin, amanta mea? — a spus Gregorio, uluit şi oarecum mîndru de o asemenea bănuială şi presimţind că discuţia ia o turnură favorabilă. Dar nu vezi, Angelina, că-i absurd? Nu ti-a spus chiar Gil că tocmai a sosit în oraş? în plus,
este nevasta lui Faroni! Bine, dar atunci nu eşti tu Faroni?

— Da şi nu. Hai să vedem. Eu am pseudonimul Faroni, dar există cineva real cu numele ăsta. Un mare artist, desigur, un geniu cum nu sînt prea multe. Iar numele meu i l-au dat lui Faroni ca pseudonim. Ne schimbăm numele pentru a deruta poliţia. Iar Marilfn este nevasta lui Faroni. Dar, bineînţeles, Gil crede că este nevasta mea, pentru că eu sînt Faroni şi că tu eşti nevasta lui Faroni, pe care el îl confundă cu Gregorio Olfas. Acum înţelegi?
— Asta-i o încurcătură.
— Aşa funcţionează totul în partid — s-a lamentat Gregorio. Nu vezi cît este de absurd să te gîndesti că Marilin este amanta mea? Acum înţelegi totul?
Angelina n-a răspuns. A pus pachetul pe bancă, între ei doi, l-a desfăcut şi a scos un sufertas şi o jumătate de franzelă.
— Ţi-am adus de mîncare.
— Tu ai cinat? a întrebat Gregorio, mai înviorat.
— Eu, da. Hai mănîncă, barem să nu te îmbolnăveşti, înăuntru era o omletă cu multă ceapă şi cu brînză de oaie.
Gregorio şi-a pus pălăria deoparte si, cu mîna zdravănă, a atacat mîncarea.
— Dar de ce te-ai băgat în politică? Politica nu-i un lucru bun.
— Pentru că eu sînt un om cu idealuri — a spus Gregorio, cu gura plină. Lupt pentru o societate mai bună, curată şi liberă. Dar probabil că tu nu înţelegi aceste lucruri.
— Dar între timp, ce mîncăm?
— Nu ştiu. Dacă trebuie, vom răbda de foame. Stăteau amîndoi acolo, pe banca din pavilionul pustiu, aplecaţi şi vorbind în şoaptă. Vîntul rece mişca ramurile copacilor şi aducea în rafale zgomotul îndepărtat al oraşului.
— O să mă întorc repede, *o* să vezi — a spus Gregorio. şi o să mergem din nou la mare. Şi ne vom cumpăra o maşină.
— Dar de ce nu te predai? — a întrebat Angelina. Te duci la politie şi le spui că tu habar n-aveai de nimic, că tu eşti neică nimeni, că te-au dus de nas ca pe un prostănac. Spu-ne-le că te căieşti. N-or să-ti facă nimic, o să vezi.
— Eşti nebună — a spus Gregorio, răsucindu-şi îmbucătura în gură. M-ar băga la răcoare pentru totdeauna, m-ar | 348
tortura ca să vorbesc şi probabil m-ar pune la zid. în plus, eu nu sînt neică nimeni. Eu sînt un idealist. Lupt pentru un ideal, nu înţelegi?
— Fiecare trebuie să se gîndească la casa lui. Nu vine nimeni să-ţi dăruiască nimic.
— Dacă am fi toţi aşa, am continua să trăim în peşteri. Societatea are nevoie de visători ca să progreseze. Dacă tre-Lune, voi muri de foame şi de frig, dar nu voi renunţa niciodată la idealurile mele. Niciodată! a murmurat el, din adîn-airile neliniştii lui
— Eşti nebun.

— Nu! Acesta-i preţul care trebuie plătit pentru progres, într-o bună zi nu va mai trebui să muncim ca să avem ce mînca. Maşinile vor face totul. Nu vor mai fi săraci, nici hoţi, nici poliţişti, nici guverne, nimic — şi vorbea cu atîta convingere, că în fond i se părea sinceră. „Am dreptate în ce spun!", se gîndea Gregorio. „Poate că detaliile sînt mincinoase, dar cuvintele care mă înalţă şi pe care le împărtăşesc din adîncul inimii sînt nobile. Dacă viaţa mi-ar fi dat ocazia să mă sacrific pentru un mare ideal..."
— N-o să mai suferim de foame sau de frig — a spus el şi *a* tăiat o felioară de brînză. Totul va fi foarte bine. Vom avea timp să ne ducem la ţară, să stăm de vorbă şi să scriem poezii sau să înălţăm zmeie. Nu vor mai fi soldaţi şi fiecare v*a* avea un mic avion cu reacţie ca să cutreiere lumea. Vom avea case cu grădini. Vom apăsa pe un buton şi nu vor mai fi muşte.
— Da, pentru că o spui tu. Mama spune, şi pe bună dreptate, că eşti brînză bună într-un burduf de cîine. Că ţie nu-ţi place să munceşti.
— Dar mereu am muncit —- a spus Gregorio, cu tristeţe, în timp ce se ştergea pe mîini. Am muncit la birou şi pe urmă acasă, scriind şi cugetînd. Şi pe urmă la cenaclu şi mereu a fost aşa. Am muncit mai mult decît bănuiesti tu.
— Nu ştiu, a spus ea.
El a prins-o de umeri şi a silit-o să-l privească în faţă. Era hrziu şi avea nevoie de o împăcare urgentă.
-— Spune-mi, te-ai mai fi măritat cu mine, dacă ai fi ştiut că sînt cu Partidul?

— Nu ştiu.
— Te-ai fi măritat?
— Dacă erai un orn bun, de ce nu?
— Dar eu sînt un orn bun sau nu?
— Da.
— Atunci, mă ajuţi sau preferi să plec pentru totdeauna?
— Unde?
— In străinătate sau la puşcărie.
— şi ce-as putea eu să fac?
— Să mă aştepţi. Este ca şi cum am fi în război. Mă vei
aştepta?
' —Da.
Aşa că s-au înţeles să se vadă de două ori pe săptămî-nă, în acelaşi loc şi la aceeaşi oră, unde Gregorio îşi va aduce schimburile murdare şi va primi lenjerie curată, cîte ceva de mîncare şi bani.
— Mamei spune-i că întreprinderea m-a trimis să lucrez în afara oraşului, în străinătate, dacă vrei. Iar dacă mai vine Gil, nu-i mai deschide. Şi mai ales să nu cumva să te urmărească atunci cînd vii încoace.
— Gregorio, nu ştiu ce se va întîmpla cu noi, a spus Angelina la despărţire.
Se sculaseră în picioare, făcuseră cîţiva paşi, iar acum stăteau liniştiţi, sub lumina lunii şi străjuiţi de o statuie ecvestră. Angelina purta un palton cu buline, care trecuse prin mai multe ierni, atîrnînd ca un gînditor pe un umeraş, şi nişte pantofi plaţi şi „sîrguincioşi", cu care părea gata să meargă la şcoală, şi avea părul prins cu agrafe, în toate acestea, Gregorio a recunoscut semnele teribile ale unei lumi pierdute probabil pentru totdeauna.
— Ne vom duce iar la mare, a mai spus el, înainte de a se îndepărta.
Cînd a ajuns la pensiune, era deja tîrziu, iar oaspeţii *se* duseseră la culcare. „Hai că-i bună!" a auzit-o el strigînd pe aceeaşi femeie necioplită şi dezinvoltă, din prima noapte. Lui Gregorio i-ar fi plăcut să completeze ziua cu cîteva explicaţii agreabile şi vesele, însă femeia se îndepărtase deja. Camera donei Gloria era cufundată în întuneric; nu se mai auzea decît tic-tacul lent al ceasului ei. S-a orientat pe di-l
350
buite pînă la camera lui. Patul era făcut, iar pe cuvertură era o fişă de înregistrare şi o hîrtie scrisă cu majuscule şcolăreşti, pe care scria: „CHITANŢELE SE ELIBEREAZĂ LA ÎNCASAREA BANILOR."
în timp ce-şi scotea şi aranja lenjeria pe care o adusese în pachet, a făcut un calcul mintal al banilor şi a descoperit că de-abia îi ajungeau pentru prima săptămînă. Fără să mai stea pe gînduri, s-a dezbrăcat, a stins lumina şi a închis ochii cu un avînt infantil. De-abia atunci şi-a adus aminte de hîr-tia pe care i-o înmînase chelnerul şi pe care o luase fără să se uite la ea. Probabil presimţirea unei nenorociri l-a aver-ti/at, fără să-şi dea seama, asupra unei posibile descoperiri de rău augur. A aprins iar lumina. Nici

măcar n-a mai fost surprins că nu se mai miră cînd a citit numărul de telefon şi a înţeles că este acelaşi cu cel pe care Gil îl folosise timp de nouă ani. A aşteptat pînă s-a întins în pat, din nou pe întuneric, ca să se întrebe cum a ajuns Gil să-i ia locul lui de muncă, ocupîndu-se acum de propriul lui succesor în provincie, însă oboseala i-a venit iarăşi în ajutor şi, înainte de a adormi, s-a văzut la mare, îmbrăcat în costum sport, alături de un automobil decapotabil, a cărui marcă, Lincoln Cabnolet, i-a apărut în vis.

Capitolul XIX

în zori începea simfonia secretă a casei. După o scurtă probă, în care fiecare solist îşi acorda instrumentul (iar acele incursiuni care traversau liniştea semănau uneori şi cu nişte pregătiri militare, cu elanuri ecvestre, sunete de goarnă, strigă te de mesageri şi zgomote ca la stînă), începea să se audă de departe melodia sfîsietoare cîntată la armonică. Muzica tot creştea în intensitate şi descrestea, ca şi cum s-ar fi apropiat printr-un labirint, pînă se hotăra să devină ceea ce era în realitate: bîzîitul unei maşini de ras, care în starea dintre somn şi veghe declanşase resortul amintirii unei melodii ascultată şi uitată cu mulţi ani în urmă. Imediat, o dată regrupate forţele, ataca orchestra. Scîrţîit de paturi, paşi pe coridor, uşi închizîndu-se şi deschizîndu-se, jetul unui robinet sau descărcarea unui bazin, pîrîit de mobile, claxoane, clopote, strigăte, tuse, geamuri vibrînd: aceasta era simfonia pe care o asculta Gregorio, confundată cu multe sunete pe care le avea depozitate în memorie, gîn-dindu-se că fiecare reprezintă un pic din istoria încăperilor care l-au adăpostit şi a zgomotelor pe care s-a obişnuit să le audă. şi atunci poate că viaţa s-ar putea măsura şi descrie în metri cubi, se gîndea el. Sau după sonoritatea mai mare sau mai mică a soţului ori a soaţei, a activităţii industriale a cartierului sau a norocului ori a nefericirii de a avea drept vecin în apartamentul de deasupra un balerin ori un filozof. Probabil că destinul fiecărei zile se hotărăşte tocmai în acea clipă în care se trezeşte omul şi aude zumzăitul lumii si, recunoscîndu-l, o evaluează sau *o* respinge, în funcţie de calitatea anunţului...

Totuşi, oricare ascultător ager va sesiza că soliştii introduceau unele variante în partitura acelei zile de marţi din luna octombrie. Chiar şi Gregorio a observat că, în acea dimineaţă, îi era mai puţin anevoios accesul de la somn la veghe. Fapt este că o dată pe lună, în pensiune se face curăţenie generală. Acea zi era anunţată de o vînzoleală aiuritoare, care părea că se va destrăma în iluzie, pînă ce, deodată, un glas strident şi băşcălios s-a auzit strigînd de pe culoar: „Stare de alarmă! Război microbilor! Legiunea, la mine!" Lra Paquita, nepoata donei Gloria, care îi trezea pe oaspeţi H-I zorea să elibereze încăperile.

S-a oprit şi la uşa lui Gregorio.

— Sus, domnule cu pene şi cu pălărie, că vine aviaţia!

Era scundă şi puternică, cu părul platinat şi cu rujul întins pe buze şi pe mustăţi. Semăna cu un recrut îmbrăcat în corist, asta i-a trecut prin minte lui Gregorio cînd a apărut pe culoar. Era îmbrăcată de lucru. Purta cizme de cauciuc, mănuşi de plastic şi o fustă scurtă, cu volănaşe, care îi ridicau în sus fundul şi coapsele musculoase şi lăsau la vedere doi genunchi tari, neregulaţi şi proaspăt opăriţi.

— Curăţenie la microbi! — a spus ea, oprindu-se în faţa lui Gregorio, cînd s-a întors, înainte, soldaţi! Foc de voie! Sau ieşiţi acum, sau rămîneţi înăuntru pînă la trei! — şi l-a măsurat cu privirea de sus în jos, mişcîndu-şi soldurile batjocoritor. Iar înainte de a pleca, îmi completaţi fisa şi-mi achitaţi datoria.

A avut o ieşire necontrolată, de operetă, ca şi cînd ar fi respins avansurile unui crai bătrîn, şi şi-a continuat drumul, răcnindu-şi consemnele de război.

Gregorio s-a îmbrăcat în mare grabă şi a completat fisa într-o clipă şi a pregătit banii. Poate că acel zor îi va fi de bun augur. Aşa după cum se hotărîse, la nume a trecut Augusto Faroni, cu adevărata lui caligrafie, ca să nu i se observe minciuna, iar la starea civilă a pus „necăsătorit"; mai jos — iar acest lucru este fundamental, pentru că înainte de orice, el trebuie să treacă drept străin —, s-a declarat că este din Villapanuco, sat despre care nu ştia dacă tocmai îl inventase sau îi citise numele în vreun roman. N-a şovăit nici în privinţa vîrstei. S-a întinerit cu opt ani, dar a menţinut,

desigur, adevărata zi de naştere si, finalmente, a ales profesiunea de scriitor şi de consultant în materie de vînzări. A ieşit imediat pe culoar şi s-a îndreptat spre Paquita, care, cînd l-a văzut, a strigat din celălalt capăt: „Atenţie la don Pătrunjel! Capul la dreapta! Fără noutăţi în batalion!"

Gregorio s-a apropiat zîmbind ironic, ca un curtezan imprudent: „Mă predau", a spus el, ridicîndu-şi mîinile. S-a rezemat de perete si, fără să mai aştepte ca Paquita să descifreze fisa, a zis, nuanţîndu-şi vocea cu un ton grav: „Cred că v-a explicat dona Gloria că mi s-au furat actele. Cazul este deja cunoscut la poliţie, care îl are în cercetare. Dar, în sfîrsit, dacă aveţi nevoie de dovezi, poate că asta

este valabilă", şi i-a întins cartea. „Aici figurează toate datele de identitate." Paquita a tot învîrtit cartea în mîini, ca şi cum n-ar fi priceput mecanismul, pînă ce a dat de fotografia de pe contracopertă.
„Acesta de aici sînteţi dumneavoastră?" a întrebat ea, cu un fel de dispreţ si, în acelaşi timp, de uluială.
Gregorio şi-a aprins o ţigară, şi a pus bricheta în buzunar cu o mişcare ca de moriscă, şi şi-a îndepărtat capul ca să expulzeze fumul. „Chiar eu", a spus el, într-un tîrziu. Femeia a început să o răsfoiască. „Iar aici, sînteţi pe un vapor?" „în Caraibe." „Iar aici?" „Aici sînt, ca să fim exacţi, la optzeci de grade latitudine nordică. Adică, la Polul Nord." „Dumneavoastră?" „Chiar eu", şi a zîmbit, tolerant, monden, seducător. „Iar asta, dumneavoastră aţi scris-o?" „Asta şi altele. Roman, poezie şi eseu, vreo zece sau douăsprezece." „Dumneavoastră?" Gregorio s-a dedicat ţigării, şi-a plecat capul şi a zîmbit resemnat. Iar cînd Paquita a încercat să i-o restituie, el a întins o mînă şi a oprit-o: „Nu, nu, păs-treaz-o, este un dar. în plus, serveşte drept garant."
Ea şi-a pus-o sub braţ şi a numărat banii, rostind cifrele cu glas tare.
— Hai că-s tare ciudaţi flăcăii ăştia bătrîni! a ţipat ea la urmă, în timp ce intra în bucătărie, în pas de marş, cu fes-teleul pe umăr.
Gregorio a plecat, mulţumit de cît de bine aranjase deocamdată această chestiune. Pe o latură a culoarului, a vă-zut-o pe dona Gloria aşezată în jilţ şi cu picioarele acoperite de pled. Asalutat-o fără să se oprească, cu o uşoară mişcare l 354
cu capul, pe care femeia n-a avut timp să o remarce. Pe cealaltă latură, printr-o uşă deschisă, i-a văzut pe cei trei domni stabili. Stăteau la o masă, unul lîngă altul. Cei trei erau îmbrăcaţi în negru şi aveau un aer concentrat şi trist, de parcă îi copleşea demnitatea. Probabil că tocmai îşi terminaseră micul dejun, fiindcă în faţa fiecăruia dintre ei se afla o ceaşcă mare, iar doi dintre ei mai aveau încă şervetele legate la gît.
Gregorio şi-a continuat drumul grăbit, de parcă ar fi scăpat dintr-o casă în flăcări. De-abia cînd a deschis uşa dinspre stradă, simţindu-se la adăpost, s-a uitat înapoi. La celalalt capăt al culoarului lung, prăpădindu-se de rîs, Paquita arunca găleţi de apă, altă apă, iar apă, să vină apa, strigînd întruna: „vine apa!", „iar vine apa!" Din încăperea ei, dona Gloria spunea: „Fii dură cu ei!", „insistă pe la colţuri", „să se înece toţi!"
A ieşit în stradă copleşit de convingerea că în acea dimineaţă i se va hotărî soarta. Potrivit planurilor sale, în acea dimineaţă trebuia să se dea drept Nick Porter, discipol şi prieten al lui Faroni, cu intenţia de a-l tatona pe Gil şi de a-i pune la încercare credinţa, mai ales pentru a evita ca Gil să-i ceară socoteală pentru minunile nevăzute vreodată, însă în ultima clipă, cînd făcuse deja numărul şi aştepta semnalul, s-a decis să precipite evenimentele şi să se prezinte de-a dreptul, ca Faroni. „Despre laşi nimeni nu scoate o vorbă", şi-a zis el, şi s-a simţit atît de sigur de mijloacele sale, că nu i-a tremurat sufletul cînd a auzit în depărtare glasul nazal al lui Gil:
— Aici Requena y Belson. Gil la telefon. Spuneţi, vă rog. Cu o monedă, Gregorio a ciocănit şi a rîcîit în receptor,
în vreme ce întreba cu un plăpînd şi îndepărtat glas de pa-pagal din ilustraţii:
— *Hello! That's of Spain? That's Belson?*
•— Domnule Faroni! — a exclamat Gil. Dumneavoastră sînteţi?
— *Who's there? Listen!* a spus Gregorio, cu adevărata sa ᵛoce, dar îndepărtîndu-se de receptor şi distorsionînd-o prin distanţă.
— Da! Alo? Eu sînt, domnule Faroni, sînt Gil! Alo!

— *That's ofBelson?* — a zis papagalul, dezlegîndu-se iar la gură. *îs Deisio Mounro?*
— Da, aici Dacio Gil Monroy.
—*Moment, pisase!* — pe linie s-au auzit nişte pîrîituri. *He-re Chicago! Mister Faroni speaking!*
— Alo? Dacio? Tu eşti, Dacio?
— Da, eu sînt, Dacio la telefon!
Continuînd să rîcîie uşor cu moneda şi finind o batistă la gură, ca să-i îndepărteze glasul, Gregorio a reuşit să spună că telefonează de la Chicago. Imediat au încetat interferenţele.
— Da, mi-a zis deja chelnerul! — a strigat confidenţial Gil. şi că sînteţi răuit. Mi-a spus-o femeia. Bine că m-aţi sunat! Cum vă simţiţi?
— Sînt în convalescenţă — l-a informat Gregorio. M-au împuşcat în spate şi stau la pat.
— Doamne, ce nenorocire! Mi s-a mai spus c-au fugit toţi prietenii dumneavoastră, şi domnişoara Marilîn, şi că Gregorio Olias este la puşcărie.

— Aşa este — şi a început să apropie şi să îndepărteze receptorul, astfel încît „clarobscurul" glasului venea şi se ducea ca o lumină gira tone în noapte. Ne-au descoperit, iar debandada a fost generală. Marilîn cred că este pe undeva prin India, nu ştiu cu siguranţă. Fiecare a fugit cum a putut, iar pe doi dintre noi i-au omorît.
— Nu mai spuneţi! I-au omorît!
— Da — a răspuns el, cu o uşoară inflexiune în glas. I-au secerat, pur şi simplu! Pe un fizician şi pe un dramaturg.
— Dar este îngrozitor...
— O adevărată tragedie.
In tăcerea care a urmat, şi l-a închipuit pe Gil mîhnit, fără să ştie ce să spună, neîndrăznind să întrebe care este partea lui de vină în distribuirea dezastrului.
— Iar tu, cum o duci?
— Eu? Păi rău, cum s-o duc? Cînd am coborît din tren, am căzut în brînci şi mi-am rupt doi dinţi. Acum îmi zboară vorbele prin ştirbitură. Şi ca să vă spun adevărul adevărat, sînt constipat. N-arn mai ieşit de două săptămîni. Dar, desigur, asemenea lucruri n-au nici un fel de însemnătate.
' 356
Rău este ce vi s-a întîmplat dumneavoastră. Vă daţi seama, atîtea nenorociri deodată! Am fost la o adresă pe care am găsit-o aici la birou. Am crezut că e a dumneavoastră. Dar acolo era o femeie care mi-a spus că nu locuiţi acolo, că aţi plecat în străinătate şi că sînteţi rănit.
— Da, era o adresă falsă, pentru a deruta poliţia — a spus L-l, cu un glas şovăielnic. Cred că se numeşte Lucinda şi nu este de încredere. Aşa că să nu-ţi treacă prin minte să mai treci pe-acolo.
— Da, totul a fost foarte ciudat. Mi-a spus că Gregorio Olîas este un om bun, cinstit, dar are capul plin de păsărele. Că s-a însoţit prost, ba cu unii, ba cu alţii. M-a rugat să-l iert, că este ca un copil şi că adevăraţii vinovaţi sînt cei de la cafenea. Eu am crezut că vrea să mă tragă de limbă.
— Tot ce se poate.
— şi mai era o doamnă în vîrstă care întreba strigînd cine a venit, iar femeia i-a zis că sînt ăla de la secţia financiară. tvu ştiu, mi s-a părut tare ciudat.
— Mă rog, poate că ea credea că eşti de la poliţie.
— Eu?
— Da. Sînt destui lupi în blană de oaie. S-au întîmplat atîtea lucruri, că nimeni nu mai ştie în cine să se încreadă. De exemplu, cînd mi-au dat numărul tău de telefon — a spus Gregorio, iar glasul s-a estompat din cauza distanţei —, am fost surprins că te afli acolo, în birou. Atunci, cineva s-a întrebat: oare Gil ştia că postul urma să devină liber?
— Eu... Vă jur că nu, domnule Faroni! — a protestat Gil. Vă jur pe Dumnezeu! Habar n-aveam. Eu veneam ca vîn-zător, pentru că acela de la oraş a cîstigat la loterie. Acesta era secretul meu, pe care nu vi l-am spus, pentru că mi-e-ra ruşine că n-am apucat să întemeiez Cercul. Dar cum dumneavoastră aţi plecat, iar postul de secretar a rămas vacant, m-au desemnat pentru locul ăsta. De-abia ieri am aflat şi vă daţi seama cît de surprins am fost!
— Iar acolo la birou, n-au zis nimic despre mine, despre fuga mea?
— Eu n-am auzit nimic. Mi-au comunicat în scris.
— Eşti singur? Nu te aude nimeni? a spus Gregorio, lu-îndu-şi măsuri de precauţie.
357 1
— Nu, cred că nu.
— Atunci, ascultă-mă cu atenţie. Eu le-am zis celor de acolo că plec din motive familiale, dar nu m-ar mira ca în-tr-una dintre zile să-ţi pună întrebări despre mine. Să nu sufli nici o vorbă. Dacă te iau la întrebări, tu nu ştii nimic. Să nu-ţi dea prin minte să zici că mă cunoşti, ne-am înţeles?
— N-aveţi nici o grijă, domnule Faroni, n-o să spun nimic. Dar, de fapt, ce s-a întîmplat? De ce aţi fugit toţi, din-tr-o dată?
In acel moment, s-au produs iar interferenţe, s-a auzit ceva despre un cuib de şobolani şi din nou solfegierea de papagal: *„Hello, mister Faroni! That's Belson?"*
Cum s-a restabilit legătura, Gregorio a reapărut la celălalt capăt al firului, cu o voce absentă, de om care suferă:
— Acum vezi, Gil, ce anume ai provocat venind la oraş.
— Eu? - a bîiguit Gil. Nu înţeleg, dar eu habar n-am despre ceea ce se întîmplă. Vă jur că nu ştiu.
— Niciodată nu înţelegi nimic, Gil — a spus Gregorio, cu o amară ironie. Niciodată nu înţelegi. Te-am

prevenit că prietenia mea o să-ţi aducă necazuri. Ţi-am spus, mai ţii minte? Dar tu, te văitai întruna, te-ai obişnuit să fii un veşnic nevinovat, în fine, o să-ţi explic în două cuvinte. De mai multă vreme, poliţia era pe urmele tale, mai ales de cînd s-a aflat că vrei să întemeiezi Cercul şi că ai un pseudonim. Aşa că, atunci cînd ai venit în oraş, te-au luat drept omul de legătură al unei conspiraţii pe cale de a se închega, şi atunci, de teama unei revolte generale, au hotărît să destrame Partidul. Au făcut o razie. Pe unii i-au omorît, pe alţii i-au arestat, iar ceilalţi am reuşit să fugim. Asta este ceea ce s-a întîmplat, iar tu trebuie să vezi acum dacă într-ade-văr n-ai nici o vină.
— Eu, domnule Faroni — a declamat Gil, cu o voce slabă, vă jur că am fost de bună-credinţă. Cum puteam eu să mă gîndesc la toate astea!
— Da, dar mi s-a mai spus că forţele de ordine au distrus în două zile opera noastră. O muncă de atîţia ani năruită în numai două zile! Oraşul secret pe care îl ridicaserăm! — iar glasul i-a slăbit din nou. Este ca şi cum ar fi
358
schimbat mobilierul dintr-o încăpere. Mi s-a spus că nici numele cafenelei nu mai este acelaşi.
— Acum se numeşte ca înainte, Hispano Expres — s-a lamentat Gil. Am fost ieri acolo, să o văd de aproape şi să întreb de dumneavoastră, iar un chelner a venit să mă prevină să nu intru. Mi-a zis că i s-a schimbat numele şi că politia se află înăuntru.
— Da, acel chelner este Esquivel Dorantes, unul dintre ai noştri. Un om leal. Nu trebuie să-ţi mai spun să nu încerci să mai vorbeşti cu el. L-ai putea compromite, şi ne-ai tăcut deja destul rău venind la oraş.
— Eu, domnule Faroni, vă jur pe Dumnezeu..., a început Gil să spună din nou.
— Nu mai e nimic de făcut — l-a întrerupt Gregorio, cu duritate. Acum, ceea ce trebuie făcut este să salvăm puţinul care a mai rămas si, mai ales, să ne reluăm activitatea.
— Dar eu ce-aş putea face? a implorat Gil.
— îmi pare rău că-ţi spun, dar nu există decît o soluţie, proporţională cu daunele pe care le-ai provocat: să te cari din oraş, i-a zis Gregorio, făcîndu-şi cruce în gînd.
— Eu? Să plec din oraş? Nu, nu înţeleg.
— Gîndeşte-te, Dacio, reflectează, meditează, analizează faptele la rece! — i-a spus Gregorio, disperat. Poliţia e pe urmele tale. Nu te scapă din ochi. Tu nu-i vezi, dar ei sînt acolo, te aşteaptă, la pîndă. Aşteaptă să-i conduci la re-iugule secrete ale Partidului. Te vor încolţi ca să te oblige să ceri ajutor, iar dacă nu o faci, te vor aresta. Şi ştii ce se v a întîmplă atunci, Dacio ? Ştii?
— Nu, domnule Faroni, eu nu ştiu nimic.
— Te vor tortura, îţi vor băga aşchii sub unghii. Te vor arde cu fierul roşu. îţi vor pune un clopot pe burtă, cu un şobolan înăuntru, mort de foame. Iar tu va trebui să spui tot ceea ce ştii. Şi vei vorbi! Şi încă cum! Vei spune că cenaclul este un paravan al Partidului. Vei spune cine sînt eu în realitate şi unde am lucrat, îi vei trăda pe Lucinda şi pe Esquivel Dorantes. Vei mărturisi tot ce ştii despre Gregorio OKas, le vei spune că este biograful meu şi, ca să-ţi salvezi pielea, s-ar putea chiar să născoceşti diverse lucruri. Acum înţelegi de ce trebuie să părăseşti oraşul? Pentru Dumnezeu, înţelegi?
359 I
— Bine, şi unde să mă duc?
— Acolo de unde ai venit sau în străinătate, e toruna.
— Dar atunci as rămîne fără slujbă, şi ce s-ar alege de mine?
— Dar ce se va întîmpla cu noi toţi, cu Partidul, cu cenaclul? Uite, Dacio, mai bine să-ţi pierzi slujba decît onoarea sau viaţa. Nu ne sacrifica pe toţi. Nu pune în pericol viitorul acestei ţări.
Cabina telefonică se afla alături de curtea unei scoli şi cîţi-va copii în sorţuleţe se căţăraseră pe grilaj şi îşi băteau joc de Gregorio, arătîndu-i limba. Gregorio, care avea în faţă carneţelul cu instrucţiunile din plan, s-a răsucit pe partea cealaltă. Acum vedea busturile unor muncitori muncind într-un şanţ. Rîcîind în receptor, a aşteptat ca vorbele lui să se afunde cu totul în tăcere şi să atace conştiinţa inamicului. „Este necesar", încerca el să se justifice, „ori el, ori eu, nu mai e altceva de făcut." însă imediat s-a auzit vocea lui Gil, ivin-du-se parcă victorioasă şi solemnă, din propria lui durere: — Domnule Faroni, eu vă spun doar un lucru, în privinţa mea, staţi liniştit. Am fost un las întotdeauna, este adevărat. Dar a sosit ziua să arăt lumii hiena care zace în mine. Vă asigur că nu voi vorbi. Aşa să le spuneţi tuturor. Chiar ' dacă m-ar arde de viu sau mi-ar pune şobolani pe burtă, eu tot n-o să vorbesc. Şi dacă mă omoară, o să mor mîndru că am avut o moarte eroică, după ce am trăit ca un laş. Este un mare prilej să-mi salvez viata şi am impresia că Dumnezeu m-a pus la această grea încercare tocmai ca să-mi ispăşesc păcatele. Dacă aş fugi, ar fi sfîrşitul meu. Aş redeveni pentru totdeauna laşul care poate nu sînt.

Domnule Faroni, vă rog să-mi lăsaţi această ocazie!
Muncitorii lucrau cu zel în şanţ. S-a întors din nou cu fata spre grilaj. Copiii, care aşteptau tocmai acest moment, i-au arătat limba. Gregorio a zîmbit şi i-a salutat dînd din mîini.
— Domnule Faroni, mă auziţi?
Dezorientat de reacţia lui Gil, Gregorio a spus: „Haide, haide!"
— Aşa cum aţi auzit. Acum văd totul limpede. Este mina destinului. Acum înţeleg, înţeleg! Mereu i-am cerut lui Dumnezeu în rugăciunile mele să-mi acorde o ocazie înainte de i •»**•
a muri. Eu, cînd eram copil, înainte de a-mi dori să devin ziarist, mi-am dorit să fiu martir. Iar acum se pare că acele nebunii de copil se pot împlini. Nouă, celor care ducem o viaţă atît de tristă, singurul lucru care ne mai rămîne de sperat este să avem o moarte eroică. Poate că într-o bună zi se va vorbi prin cafenele de Dacio Gil Monroy, victima unui ideal — spunea Gil, iar glasul lui căpătase accente extatice. Nu poţi fi decît călău sau martir. Iar eu nu sînt bun de călău. Gregorio şi-a închis carneţelul, a rîcîit în receptor şi şi-a aprins o ţigară.
— Cred că nu m-ai înţeles.
— Ba v-am înţeles — a răspuns Gil, fără să şovăie. Aud glasuri. Două voci. Una, cea a diavolului, spune: „Du-te şi te salvează, Gil!" Iar cea a lui Dumnezeu îmi zice: „Rămîi şi mori, Dacio!" Domnule Faroni, sînt parcă iluminat!
— Haida de!
— De aceea vă zic: dinspre mine, n-aveţi teamă! Voi şti să mă comport ca un bărbat! Voi fi un exemplu pentru generaţiile viitoare ale ţării! Dumneavoastră sînteţi în străinătate, celebri în exil. Da, celebri. Eu stau aici, ca secretar, în gura lupului. Ei bine, veţi fi foarte mîndri de mine, nu uitaţi acest lucru! Aşa să le spuneţi la toţi! Să le spuneţi că sîmbătă mă voi duce la cafenea, chiar dacă va fi poliţia acolo. Şi mai spuneţi-le că nu-l voi compromite pe domnul Es-quivel. Eu nu cunosc pe nimeni! Nici măcar nu mă voi uita la el! Aud voci lăuntrice, le aud bine şi sînt gata să mor!
— Dar nu este vorba despre salvarea ta, ci despre cea a Partidului — a spus Gregorio, tărăgănînd silabele. Acţionăm pentru libertatea unui popor, pentru dreptate. Nimeni nu are dreptul să se salveze pe sine, nici să se sacrifice pentru propriul său beneficiu. Ar fi un sacrificiu egoist şi steril. Dacio, dacă vrei să fii unul de-al nostru, va trebui să accepţi ordinele Comitetului.
— Eu, domnule Faroni, cer doar o ocazie. Dacă nu sînt chimist, nici filozof, lăsaţi-mă să fiu măcar un martir al progresului. Zău, înţelegeţi-mă! Vin la oraş si, cum s-ar spune, oraşul fuge de mine. Iar pentru ca oraşul să se întoarcă, trebuie ca mai înainte să plec eu. Vi se pare un destin demn de invidiat? Eu, pe lumea asta, mă aleg cu firimiturile. Me-

reu ajung cu întîrziere peste tot. De aceea vă rog, nu vă mai pot face vreun rău mai mare decît cel pe care l-am făcut deja fără să vreau.
Dezarmat de acea eroică încăpăţînare, Gregorio n-a ştiut ce să mai spună.
— Daţi-mi orice alt ordin în afară de acela de a părăsi oraşul. Spuneţi-mi orice doriţi, iar eu voi duce totul la îndeplinire.
Preocupat de viziunea ameninţătoare a viitorului, lui Gregorio nu i-a venit altceva în minte decît să-i ceară ca, din prudenţă, să-şi schimbe numele. Gil a replicat că deşi în străfundurile inimii lui va fi mereu Dacio, este dispus să accepte numele propus de Comitet. Cu toate că şi-ar dori un nume mai consistent, a acceptat să se numească pe viitor X-63, atî-ta timp cît Faroni va fi X-l.
— Totuşi — a spus Gregorio, Comitetul este cel care hotărăşte dacă mai poţi sau nu să rămîi în oraş. O să te mai sun într-una dintre zilele următoare ca să te ţin la curent şi obişnuieşte-te cu ideea că dacă vrei să fii unul de-al nostru, va trebui să te supui ordinelor noastre.
Gil a început din nou să-şi apere motivele şi să vorbească de Dumnezeu şi de diavol, însă Gregorio, dus pe gîn-duri şi confuz, a simulat reapariţia interferenţelor, a făcut să apară din nou papagalul imperativ şi a închis.
Ca un conspirator chemat de urgenţă la ore tîrzii din noapte, strîngînd din dinţi şi cu mintea întunecată, Gregorio mergea grăbit şi fără ţintă. Distrat, s-a oprit la un magazin alimentar, unde a cumpărat pîine, mezeluri şi o cutie cu hamsii. Imediat, fără să-şi propună, fără să stea pe gînduri, a căutat banca cea mai îndepărtată din cel mai apropiat parc şi acolo s-a prăbuşit cu toată greutatea şi strivit de neagra lui nenorocire. De-abia s-a familiarizat cu locul, că şi-a pus pachetul alături, şi-a lăsat borurile pălăriei în jos şi şi-a scos carneţelul, în mare grabă, a scris cîteva însemnări. Apoi a rămas pe gînduri, lovindu-şi dinţii cu creionul şi legănîndu-şi capul, cuprins de ameţeala reflecţiei. Ce naiv fusese.[1] Nu avusese în

vedere faptul că debilitatea lui Gil *se* putea converti în eroism, nici că toate planurile pe care le concepuse pentru a-l obliga să fugă din oraş ar putea fi tot l 362
atîtea invitaţii la perseverenţă şi credinţă. Dar ce naiv putuse să fie! Şi ce dobitoc! Se îndoise de credinţa lui Gil, dar nu-i prevăzuse şi excesele! A citit în carneţel: „Maurul se împotriveşte, iar celui din partea locului i se subţiază traista." Pentru că dînd mită şi plătind la pensiune, dacă-i mai rămîneau bani pentru a supravieţui cîteva zile! Şi uite cum mai arată localnicul! în geamurile cabinei telefonice îşi vă-/use imaginea jalnică: era bătrîn şi murdar, cu o barbă de patru zile, care i-a adus aminte de o scrisoare de doliu nedatată, apoi avea pantofii plini de noroi, gura cleioasă, unghiile negre, iar gulerul de la cămaşă lipicios din cauza slinului. „Aşa a umblat probabil Faroni prin Paris", s-a gîndit el, şi pentru o clipă a încercat să înţeleagă grandoarea unei vieţi de boem. însă nu, a dat din cap, el părea mai degrabă un cerşetor decît un menestrel, şi nu mai avea vîrsta, nici iluziile necesare ca să mai îndure lipsurile.
Viziunea unui viitor mizerabil şi în singurătate l-a umplut de groază. Şi-a adus aminte de casa lui, de pămătuful lui de ras, de orezul care îi venea la timp, de papucii aflaţi la îndemînă, de mirosul de flanelă proaspăt călcată, de penumbra călduţă din dormitoare, în după-amiezele ploioase, iar enumerarea i-a strîmbat gura într-o grimasă de amărăciune. Acum, nu mai avea nimic. Nici măcar o cutie cu aţă şi cu nasturi, nici o oglindă a sa, nici un suport cu creioane.
Cuvinte, asta-i tot ceea ce poseda. Doar cîteva cuvinte de uz personal, cîteva nume de luat sau de pus. Asta era tot. Şi-a amintit vremurile în care dragostea şi poezia îl transformaseră într-un domn de lume, epoca fericită sau neverosimilă în care era de ajuns să cheme lucrurile pe numele lor secrete, să le rimeze, ca să devină stăpînul lor. Cu un be-ţigas, a trasat cîteva linii pe nisip. Apoi le-a şters. Aşa era Şi viaţa lui, scurtă şi iluzorie. S-a aplecat ca să ia un fir de iarbă, iar cînd s-a ridicat, prin clarobscurul unor arbuşti a văzut plutind spre el un grup de alergători îmbrăcaţi în trening. Ţopăiau cu uşurinţă, ca în vis, miscîndu-şi pe lîngă trup mîinile de marionetă. Erau tineri, înalţi şi frumoşi. Unii purtau panglici la cap, dar toţi mergeau serioşi, cu privirea rătăcind pe propriul lor orizont, atenţi la o fericire ce nu părea a fi de pe această lume. Indiferent, ca şi cum ar îndeplini
363 |
o obligaţie ingrată, Gregorio s-a rezemat de bancă, şi-a tras pălăria pe spate, a scos o monedă şi a aruncat-o în sus. La fiecare zbor al monedei, îşi ridica privirea şi îi vedea îna-intînd prin ochiurile de lumină, iar la cădere, o cobora, şi atunci auzea tot mai aproape ploaia de paşi pe nisip. I-a aşteptat răbdător, exagerîndu-şi bătrîneţea, *mizeria şi* slinul, iar cînd au trecut pe lîngă bancă, le-a aruncat o privire cinică, sfidătoare şi obscenă, de om tăbăcit de vanităţi juvenile, iar cînd s-au îndepărtat, el a rămas acolo, cu privirea în gol, căutînd un mod onorabil de a renunţa la învîrtitul monedei şi fără să ştie ce ar putea face cu zîmbetul dispreţuitor.
Nu, viaţa de hoinar nu este pentru el, asta îşi tot repeta în timp ce mînca. Trebuia să pună capăt acelui coşmar, cu orice preţ, lăsînd în gaj, dacă este cazul, aurul mîndriei: orice lucru, înainte de a se prăbuşi pentru totdeauna în infernul nevoilor. Atunci s-a gîndit că ar putea să se întoarcă acasă, măcar ca să mănînce şi să se culce, pînă va reuşi să-l convingă pe Gil să părăsească oraşul. Cum de nu-şi dăduse seama dinainte? Pentru că dacă Gil are credinţă, şi atunci şi-a terminat cutia de hamsii, nu e nimic pierdut. Era doar o problemă de timp. în plus, conta pe o armă secretă, ale cărei efecte ar putea fi mortale, iar în ceea ce priveşte slujba, va începe acţiunea de recucerire chiar în acea după-amia-ză. Da, lucru hotărît: peste două sau trei săptămîni se va întoarce acasă pentru totdeauna şi va introduce o nouă ordine în viaţa sa. Va fi un om bun şi exemplar. S-a întins pe bancă şi a aţipit la căldura soarelui de toamnă.
Un om exemplar, chiar aşa! Nu va mai ridica glasul niciodată. Va fi un orn drept în cele mai mărunte şi nevinovate fapte cotidiene. Va cerceta cu seninătate toate chestiunile. Va fi respectat. Va mînca mereu cu cumpătare, gîndindu-se că există valori mai înalte decît mîncarea, pentru că a mînca este salutar şi necesar pentru oricine munceşte cu hărnicie şi onestitate. Se va lăsa de fumat. Va învăţa cîte ceva despre economie şi despre legi. Va fi un om bine informat. Va fuma probabil pipă. Va vorbi agitînd-o, jucîndu-se cu ea, după cum văzuse cîndva într-un film. Cît de puţin se ocupase de gesturi! şi şi-a adus aminte că se îndrăgostise de Alicia tocmai pentru mîinile ei, că autoritatea bărbatului în i 364 negru emana din mîinile lui, că maestrul de la cafenea vrăjea auditoriul într-atîta sau mai mult cu mîinile decît cu cuvintele şi că Elicio îl hipnotizase tot cu fermecătoarea mondenitate a gesturilor sale. Da, pe viitor, cînd se va întoarce în sînul familiei, şi ale lui vor fi măsurate, subtile, convingătoare. Nu va mai da din mîini, nitam-nisam. Gesturi lente, studiate, care să exprime o opinie, o atitudine. Mîini

foarte curate, cu unghii perfect îngrijite. Şi mai erau şi privirile. Să-şi arcuiască sprîncenele, să-şi întredeschidă ochii uimit sau zeflemitor, perspicace sau neîncrezător, şi toate acestea ţinînd dosul unui deget lipit de buze, strînse ca şi cînd ar fi preocupat, cu două degete sau înfigînd două degete în obraz, sau făcînd un trepied din trei degete, pentru bărbie, sau ducîndu-şi mîna, în chip de vizieră, la fruntea savant încruntată (aşa observase că procedează, într-un manual, un filozof cu multă prestanţă), cu dosul degetului arătător va apăsa pe nas, ca să oprească un strănut, în timp ce degetul mare, de la aceeaşi mînă, se sprijină de bărbie, se ciupeşte de ureche, şi cîte şi mai cîte, pe care se gîndea să le studieze îndată ce se va întoarce acasă şi se va despărţi de trecut, de jalnica vigoare a tinereţii.
Asta este, va fi un om în floarea vîrstei. Sau va fuma mai puţin, trei ţigări pe zi. Se va gîndi mai mult înainte de a deschide gura, şi va vorbi cu mai mult aplomb. Va şti să fie curtenitor: „Doamnă Pimentel, ce bine arătaţi astăzi!" „Observaţia dumneavoastră este foarte interesantă, domnule Ferreruelo!" Curtenitor, dar nu slab, nu? Uneori va şti să fie şi dur. Un dur educat: „Domnule Cabanillas, vreţi să spuneţi că trebuie să vă dăm dreptate numai pentru fermitatea cu care v-aţi susţinut ipoteza?", „să reluăm, domnilor, firul argumentaţiilor. Dacă-mi permiteţi, domnule Garciminez, o să subliniez ultimele dumneavoastră cuvinte", „monsenior, daţi-mi voie să vă spun că, potrivit informaţiilor mele, situaţia internaţională nu este chiar atît de gravă cum o prezentaţi dumneavoastră." Iar la un moment dat, lăsîndu-se deodată pe spate, cu mîinile ridicate: „Domnilor, vă rog, să fim serioşi! Să folosim metode ştiinţifice!" Ah, da, faima sa de persoană reflexivă, serioasă, echilibrată i-ar aduce admi-ra ţia tuturor! Se va duce la teatru. La expoziţii. La muzee.

365 |

îşi va exprima părerea. Va învăţa să danseze. Va fuma numai trabuc, două pe zi. La aperitiv, va săruta — lipindu-şi călcîiele — mîna doamnei Pimentel. Dus zilnic, cu frecat energic şi fredonat viril, în fine, un bărbat complet.
Iar într-unul dintre anii următori, se va întoarce pe litoral şi va studia acolo activitatea comercială din port. Le va pune întrebări pescarilor, îşi va cumpăra o agendă, îşi va pune ochelari ca să vadă de aproape, va mai studia obiceiurilor unei anume moluşte, curentele marine, mecanismul farurilor marine. Observator, reflexiv, răbdător. Sau sase ţigări pe zi, două dimineaţa, una după masa de prînz, două în timpul după-amiezii şi una înainte de culcare. Asta este! Va asculta cu o expresie de interes ştirile de la radio. Va sublima cărţile citite. Va discuta cu cineva despre spiritul epocii. Va avea mîndria de a nu rămîne în memoria celorlalţi, dar va crede, fără amărăciune, că aşa este drept într-o lume imparţială. Va accepta în aclamaţiile vecinilor să fie preşedintele Asociaţiei de Proprietari. Va cere buget pentru refacerea faţadei. Va modera adunările cu pipa în gură, fără să ridice glasul. Nu-şi va pierde calmul. Va propune schimbări la birou. Va fi înţelegător şi tolerant, dar exemplar în toate Exemplar în felul în care înţelege că ceilalţi nu sînt exemplari. Să guste, fără a se năpusti, ca şi cînd ar fi gata să renunţe, pră iturelele cu frişca. Să vorbească rar, cu fiecare cuvînt la locul lui, bine ales şi pe un ton nuanţat. Va şti să asculte, îşi va încrucişa degetele de la mîini, le va flecta, va însoţi cu mişcări din cap, de apreciere, cuvintele altora şi va asculta, va asculta fără uimire, fără tristeţe sau servilism, numai deferentă şi un pic de subtilă ştrengărie. Nu va înjura. Nu va bea decît un păhărel, la ocazii. Nu va fuma mult. Nu va mai ţipa. Nu va rîgîi. Nu se va masturba. Nu se va gîndi la banalităţi, în sfîrşit, o adevărată viaţă civică şi exemplară.
S-a întors la pensiune însufleţit de perspectiva fericită a ţelurilor sale. Nu numai că i se păreau uşor de îndeplinit, dar acum vedea totul şi cu limpezime. Nici pic de îndoială, nici un fel de scrupule, nici vorbă de temeri. şi cum un viitor om integru trebuie să înceapă să-şi arate calităţile înainte ca realitatea să-i ofilească proiectul, s-a pus imediat pe treabă.

366

Scrisoarea către R. y Belson i-a luat mai mult decît pre-văzuse. După ce a rupt două ciorne lungi şi prolixe, i-a rămas o misivă scurtă, în care spunea că tatăl său tocmai murise într-un accident feroviar şi că probleme sentimentale şi legate de moştenire îl vor reţine pe meleagurile copilăriei ceva mai mult de o lună. Şi-a exprimat regretul că ră-nîne în urmă cu lucrul, dar a promis că va recupera totul i întoarcere, noaptea, şi că anul viitor va renunţa la luna *i* ie concediu. A semnat numai cu Olias şi pentru ca nu cum-v *a* Gil să o deschidă, a scris pe plic: PERSONAL. ÎK ATEN-; IA DIRECŢIEI, cu litere mari, roşii.
La lăsarea serii, a coborît ca să pună scrisoarea la poştă. După aceea s-a plimbat pe străzile din centru, uitîndu-se la *v*itrine şi fumînd ca un turc. „Profită acum, pingumule", îşi spunea el, „pentru că în curînd se va sfîrşi cu excesele." Se simţea stăpîn pe sine şi plin de mari speranţe, dar nu avea unde să se ducă.

Mergea la întîmplare, senin şi fără grabă, în ar ti putut să tot meargă, la nesfîrşit, fiindcă ningem n-avea să-i ceară socoteală de faptele sale şi tot ce ar face va fi negat sau ispăşit în curînd prin exerciţiul unei vieţi exemplare, însă înainte de miezul nopţii, confirmînd parcă viitoarele sale virtuţi sau vechile lui temeri, s-a înapoiat la pensiune.

Capitolul XX

în bilet scria că nu mai este nevoie să-i aducă schimburi curate, doar ceva pentru cină, da, şi să fie punctuală, pentru că are veşti importante. Ca şi data trecută, şi-a anunţat mesajul printr-o apăsare lungă şi anonimă pe sonerie, iar la zece fix, după ce s-a bărbierit într-o frizerie, a mîncat de prînz într-un restaurant cu feţe de masă din hîrtie şi cu chelneri care-şi ţin creionul pe după ureche; iar după ce şi-a cheltuit ultimul pumn de mărunţiş pe o partidă dublă de jocuri, a luat-o înspre pavilion, zîmbind sub cerul luminat de lună, şi s-a aşezat lîngă Angelina, cu un suspin triumfător de oboseală, „încă nişte minciuni, şi voi fi un alt om", şi-a făcut el curaj înainte de a vorbi. Imediat, agitîndu-se, arătînd cu mîna că emoţia îl împiedică să se explice fluent, a început să povestească pe sărite că urmăritorii slăbiseră încercuirea şi chiar de a doua zi putea să se întoarcă acasă să mănînce şi să doarmă, deşi ziua va mai rămîne *afară,* din trei motive, şi i-a arătat trei degete: primul dintre ele, şi şi-a ascuns degetul mijlociu, pentru că este încă îngrijorat; al doilea, şi şi-a ascuns atunci arătătorul, pentru a nu o alarma pe mamă, iar al treilea şi cel mai important, şi aici şi-a ridicat degetul mare în faţa ochilor impasibili ai Angelmei, pentru că e pe cale de a termina formalităţile pentru a-şi recupera postul. „E o chestiune de două-trei săptămîni", a sfîr-şit el, răsuflînd uşurat, „dar ceea ce este important e că o să fim iarăşi împreună şi vei vedea că acum totul va fi altfel." Angelina, care îl ascultase cu o mare prudenţă, a privit, mîhnită în zare: j

— Nici să nu-ţi treacă prin minte — i-a zis ea. Dacă te văd că intri, te vor aresta în casă.

368

Gregorio nu şi-a pierdut însă aplombul.

— Iar eu îţi spun că nu — a răspuns el. Ei mă caută prin alte locuri. Cred că sînt în străinătate. Şi, în plus, le este indiferent. Au descoperit deja cine este Faroni şi cine sînt eu, iar acum — şi a desenat cu un deget o spirală în aer —, vizează mai sus.

Angelina l-a dezaprobat, dînd din cap:

— Ieri l-am văzut pe poliţist în faţa casei. Dacă te văd mtrînd, or să urce imediat şi se poate să ne aresteze şi pe mama şi pe mine. Imaginează-ţi-o pe mama, dacă vine politia după comunişti. Nu, e o nebunie. Ce trebuie să faci tu este să te predai şi să zici că ai fost băgat la mijloc, că tu habar n-ai de politică.

— Poliţistul? a murmurat Gregorio.

— Da, ăla care a mai venit acasă. A stat mai bine de o oră şi s-a tot uitat, de vizavi.

Aşa că şi-a închis ochii şi şi-a muscat buzele: iarăşi cădea victimă propriilor sale minciuni Era ca şi cum realitatea, infinit de milostivă, ar fi găzduit în căminul său toate himerele rătăcitoare care i-ar fi bătut la uşă. Şi din nou s-a gîndit că viaţa este nedreaptă: prea complicată, pentru cît e de scurtă. „O să mor cu expresia asta de prost", şi-a spus el. Şi a rămas dus pe gînduri.

— Şi te duci la firmă şi le ceri scuze — i-a recitat Angelina. Cere-le să te primească iar. Zi-le că eşti un om cinstit şi serios şi că ai fost păcălit.

Gregorio a început să-şi piardă răbdarea

— Le-am scris deja şi le-am explicat totul. Este totul clar. Dar nici nu pot *să* mă duc pe acolo cerînd iertare tuturor. Eu sînt un om cu aspiraţii, tu o ştii bine — şi, fără să-şi dea seama, a căzut din nou în mrejele viziunii mesianice a unui viitor fericit. A întrebat-o dacă se poate imagina cum ar fi acel oraş plin de grădini, cu muzicanţi la fiecare colţ şi cu roboţi care să muncească în locul tuturor. Se îndoia că ea ar fi în stare să priceapă, să înţeleagă, de exemplu, că nu-mai cu o zi în urmă văzuse nişte muncitori săpînd un şanţ [81] că s-a întrebat dacă nu este scandalos să vii pe lumea asta °a să sapi şanţuri.

— Ai face bine să înveţi de la ei, i-a zis Angelina.

369 |

— Iar începem.

— Oamenii trebuie să muncească pentru a mînca. Faza este că ţie nu prea îţi place să munceşti.

Gregorio s-a întors spre ea brusc, cu o expresie de furie necontrolată pe chip şi i-a vorbit din nou pe tonul violent de pe vremea nopţilor albe şi a zilelor de odinioară, cînd se ducea la birou.

— Eu nu sînt ca taică-tu, care umbla de colo-colo ca un aiurit, cu nişte stele pe umăr şi cu un cal. Am muncit de la opt ani, încontinuu, de la răsăritul soarelui pînă la apus! Cînd am stat eu fără să muncesc?

Hai să vedem, spune-mi! Cînd?
— Bine, bine, calmează-te.
— Patruzeci şi şase de ani — a spus el, sufocîndu-se, cu mîinile împreunate pentru a implora cerul. O viaţă de om. Cînd eram doar un copil am citit povestea pescarului care cobora în regatele din adîncurile mării şi petrecea acolo cî-teva luni cu o prinţesă. Cînd a revenit, trecuseră trei sute de ani în lumea reală. Pe atunci nu înţelegeam cum de era posibil aşa ceva, dar acum înţeleg într-adevăr, pentru că şi eu am trăit patruzeci şi sase de ani şi parcă ieri am ajuns în oraşul acesta şi l-am văzut pe unchiul Felix. Parcă îl văd şi acum în gară. Poartă un palton vechi. Zăresc aburul de la locomotiva trenului şi percep mirosul de cărbune umed. Simt pe umeri apăsarea mîinii unchiului şi îl aud vorbind de baca-lao. Şi îl mai văd pe tata aşezat pe o piatră şi îl aud cum respiră şi cum se mişcă. şi totuşi au trecut patruzeci şi sase de ani. Viaţa este un nimic. Cînd realizezi asta, eşti deja bă-trîn, pe punctul de a muri. Şi atunci îţi zici: „Ah, dacă aş mai trăi o dată, ar fi totul altfel!" Dar deja este prea tîrziu, iar anii rămaşi trec cu amărăciuni şi tînguieli, aşa stau lucrurile. Nici măcar n-am făcut un copil, nici nu ne-am mai întors la mare, nu ne-arn dus nici la teatru, nici n-am călătorit cu avionul. Eu la birou, iar tu cosînd, asta e povestea noastră. Două scaune şi patru mîini.
— Eu am fost fericită — a replicat Angelina pe ton neutru. N-am suferit de foame, nici n-am fost bolnavi. N-am trăit războaie. Ce vrei mai mult?
Gregorio n-a răspuns. A profitat de momentul de melan- > colie ca să explice că pivniţa în care locuieşte este umedă şi ' 370
întunecoasă, că bea apă care are gîngănii şi mănîncă doar biscuiţi, ca naufragiaţii. A mai zis că sînt şobolani şi că se [uminează doar la un muc de luminare. Că doar sus ce mai e un luminator, că se aude picuratul de pe acoperiş, iar patul este o saltea tare din iarbă de mare. A povestit toate acestea cu glas îndurerat, în timp ce Angelina întindea masa (.supă de tăiţei şi brînză de oaie), fără să facă nici cel mai mic gest de compasiune.
în timpul cinei ea era cu mintea golită de orice aminti-u[1], apatică, aşa că el a continuat să-şi expună nenorocirile, convins fiind că îi va înmuia pînă la urmă inima. Dar Angelina, folosindu-se *de* aceleaşi argumente la care apelase şi Gregorio pentru a-şi justifica şi motiva fuga, nu şi-a dat acordul ca acesta să se întoarcă acasă nici măcar peste noapte, ba chiar i-a interzis să mai strecoare mesaje pe sub uşă.
— Rămîi în beci pînă îţi ceri iertare. Gregorio a dat la o parte sufertasul.
— Trebuie să plec chiar mîine din beci. Poliţia ştie de el. Ar trebui să-mi caut o pensiune şi n-am bani, a răspuns el pe un ton *de* neajutorat.
— Acum să te aprovizioneze Santos Merlin ăla de care tot vorbeşti, ca sa vezi şi tu cum se cunosc oamenii la nevoie. Sau stricata aia care, cine ştie, vorba maică-mii, o fi iubita ta, iar totul nu este decît o încurcătură provocată *de* o fustă.
— Eu te-am întreţinut mulţi ani şi niciodată nu ţi-am aruncat asta în faţă — a replicat Gregorio, cu duritate. Iar în ceea ce o priveşte pe Marilin, logodnica lui Faroni, află că e în India şi trece prin nişte necazuri pe care tu nici în coşmaruri nu le-ai trăit vreodată.
— N-a pus-o nimeni să se bage în politică — a zis Angelina. Dacă ar fi rămas acasă la ea, nu i s-ar mai fi întîm-plat nimic. Iar tu, înţelege, Gregorio, o fac spre binele tău. Dacă vii acasă, ne bagi pe toţi în bucluc. Ne arestează şi să vedem ce mai facem atunci.
— Dar eu cum îmi plătesc pensiunea?
— Nu ştiu.
— Tu ai economii.
•— Acum, că nu mai lucrezi, ne trebuie ca să trăim. •— Dar mama ta?
371
— Ea nu are decît pensia.
— Atunci, ce-o să *se* aleagă de mine? a întrebat Grego-rio, sincer mişcat.
Angelina şi-a coborît privirea şi a răspuns într-un tîrziu:
— Predă-te şi cere-ţi iertare.
în urma insistenţelor lui, au hotărît ca Angelina să-i dea nişte bani, ca vineri să-i aducă schimburi curate, iar pînă atunci, Gregorio să aleagă între a se preda şi exil.
— Asta păţesc numai fiindcă am idealuri, a zis el, la despărţire.
— Nu, asta păţeşti pentru că eşti prost, a răspuns ea. Dar cu toate acestea, a decis că acum este cel mai prost
moment să-şi piardă încrederea. Din contră, cînd şi-a dat seama că este încolţit, s-a gîndit că singura

soluţie care îi mai rămîne este să treacă imediat la acţiune. „Nu mi-au lăsat altă cale; rînd pe rînd, mi-au închis toate uşile şi mă simt de parcă aş fi realmente rănit şi în surghiun. Eu mă spăl pe miioi", îşi spunea el. Mergea cu pas grăbit pe străzi, atît de repede şi de sigur pe el, încît, cum a ajuns la circiuma unde trebuia să fie Anton la acea oră, s-a oprit o clipă afară, ca să-şi simtă furia ce-i clocotea în sînge şi autoritatea nenorocirilor lui. A simţit că lăsase în urmă şi ultimele scrupule, precum îşi schimbă şarpele pielea, iar pe viitor nu va mai avea alţi tovarăşi în afară de propriile sale interese. Era singur şi venise timpul să pună lucrurile la punct. „Gil nu vrea să plece, Angelina nu mă lasă să intru. De acum înainte, nu mă mai milogesc niciodată. O să vedem care dintre noi este hiena."
Din uşă îl văzu pe Anton la bar, beţivan melancolic. Era
0 perspectivă tăcută a unor clienţi solitari, risipiţi ca nişte sate, iar în fund, doar un grup fumegînd, de jucători de cărţi. Nu s-a gîndit de două ori. A intrat, a cerut un anason şi numai după ce l-a dat peste cap cu o strîmbătură s-a uitat alături şi s-a trezit cu ochelarii negri şi analitici ai lui Anton lîngă el.
— Anton Requejo, la dispoziţia dumneavoastră! a zis el, luînd poziţie de drepţi.
Mai avea încă ceva mărunţiş prin buzunare şi buzele bă- *]* tucite de la alcool. „Avem de vorbit", i-a spus fără să-l pri
1 372
vească. Anton a fost de acord şi şi-a pus bastonul sub braţ, ca să se poată căuta în buzunare, dar Gregorio i-a luat-o înainte, făcînd el cinste şi i-a făcut semn cu bărbia încotro să se ducă. Au ocupat o masă mai ferită. Anton şchiopăta acum de un picior şi îşi ţinea mîna sănătoasă cu degetele lipite şi fixe, ca un ciorchine ofilit. Cum s-au aşezat, s-a uitat la Gregorio, i-a urmărit firul privirii şi ochii lui s-au oprit asupra mîinii. — Vă e dor de ea, nu? — a zis el, şi şi-a scos din buzunar o sticluţă cu dop filetat. Cum să vă zic! Viaţa mea este prinsă aici, în vasul ăsta ce conţine apă cu care am fost botezat, în ziua în care se va vărsa sau se va împrăştia apa ori se va sparge flaconul va fi şi ultima mea zi de viaţă. Existenţa tuturor este subordonată cîte unui obiect. Dar pînă vine acea clipă funestă, mă pregătesc pentru calamităţi. Permi-teti-mi să fac două observaţii. Prima, ca să ajungi la bătrî-nete, este bine să ai anumite vicii. Cealaltă, că trebuie să fii cu un pas înaintea catastrofelor. In ceea ce priveşte primul ca/, vă voi explica. Este bine să îţi cultivi unele vicii, cum ar fi fumatul, mîncatul cărnii de porc, băutul unui păhărel în plus sau renunţarea la gimnastică, pentru ca, în eventualitatea în care te îmbolnăveşti într-o bună zi, să aibă doctorul ce anume să-ţi interzică, iar astfel tu să te faci bine. Dar dacă omul este tot numai virtuţi, la prima boală va muri, nemaifiind loc de mai bine. Doar păcătosul se poate căi. Dacă n-ar fi lăcomia, n-ar mai exista nici abstinenţa. Despre al doilea caz, vă voi povesti în mare ce măsuri am luat împotriva nenorocirilor, în fiecare săptămînă mimez o altă durere. Cum să vă zic! O săptămînă sînt şchiop, alta orb, în altele surd şi mut, cocoşat, ciung, suferind de tremurici sau sînt fără apărare, fără dinţi, fără minte, nebun ori combin suferinţele între ele şi astfel mă antrenez pentru ce ar putea să vină, în cazul în care mă trezesc cu defectul respectiv. Am văzut atîtea nenorociri şi aşa de dintr-o dată, încît nu vreau să mă ia pe nepregătite. O ţin aşa de vreo zece ani şi ştiu deja cum să mă descurc cu toate relele pe care le cunosc. Mîncînd porc şi făcînd pe orbul — şi a zîmbit cu toată urîţenia lui de mască —, ce altceva mai bun poate să facă un om prudent?
Gregorio şi-a trecut un deget peste buze şi nu i-a răspuns
la zîmbet.
373
— şi totuşi, totul este inutil, a spus el. Nu se poate lupta contra destinului.
— Cum să vă zic! — a nuanţat Anton. Eu nu lupt, mă readaptez. Am grijă de sticlă. Am văzut eu un căţeluş fă-cînd pe şchiopul în faţa altuia mai mare, ca să-i provoace milă. Trebuie să-l facem pe Dumnezeu să se îndure de noi. Dar să revenim la ce doreaţi să-mi spuneţi. Cum să vă zic! întrebaţi-mă.
— Mă rog — a încercat Gregorio să se abată de la subiect, masîndu-se pe frunte, este o problemă delicată *şi,* în sfîrsit, nu ştiu cum să încep...
— Permiteţi-mi să fac o paranteză, este vorba de soţia dumneavoastră?
— Da, a spus Gregorio, ezitînd
— Atunci, să fim sinceri. Eu sînt un profesionist. şi dumneavoastră vi s-au pus coarne?
Gregorio s-a gîndit îndelung şi, în cele din urmă, a răspuns:
— Cred că da.
— Bănuiam eu, din prima clipă cînd v-am văzut. Prietene, pocniţi-vă degetele!
— Ştiţi, eu nu sînt sigur si...
— Cum se numeşte soţia dumneavoastră?

— Marilin.
— Marilin. Cum să vă zic. îngăduiţi-mi să vă dau o părere de specialist. Are nume de hetairă. Este blondă?
— Da.
— şi asta bănuiam. Pot să vă întreb ceva intim? Gregorio a consimţit.
— Nu vă supăraţi, dar am nevoie de date pentru un diagnostic. şi părul pubian este blond?
Gregorio l-a privit ofensat.
— Trebuie să înţelegeţi — a spus Anton. şi doctorii pun *t* întrebări intime.
— Păi..., da, a murmurat Gregorio.
— Exact cum mă aşteptam. Acestea sînt cele mai rele,| credeţi-mă. Şi atunci, de ce vă mai îndoiţi?
— Vă rog să fiţi discret, l-a avertizat Gregorio.
— Gîndiţi-vă că vă spovediţi unui preot, l 374
— Ştiţi, m-am gîndit mult dacă să vă povestesc sau nu — a şovăit Gregorio. Dar după aceea mi-am zis că poate mă puteţi ajuta, în sfîrsit, vă voi povesti totul.
Şi i-a povestit, cu unele detalii, cum a plecat de acasă duminica trecută cu pretextul unei călătorii de afaceri. Că lucrează, deşi poate şi-a pierdut serviciul în urma acestei itiategii; lucra în calitate de comis-voiajor pentru o firmă pioducătoare de brînzeturi şi cîrnaţi, că se numeşte Alvar Obiân şi că s-a mutat aici aproape, într-o pensiune, cu scopul de a-şi spiona nevasta şi de a o surprinde *in fraganti.*
Amantul este, se pare, un oarecare Gil, Dacio Gil Monroy mai exact, şi se îmbracă mai mult sau mai puţin ca şi soţul, pentru ca, în absenţa acestuia, să poată intra în casă fără să atragă atenţia vecinilor. Dar probabil că acum amanţii bănuiesc ceva, pentru că nu se mai văd acasă, ci într-o cafenea, Hispano Expres, sîmbăta după-amiaza şi poate şi în alte zile De aceea ei o numesc cifrat *Cafeneaua eseiştilor.*
— Mă urmăriţi?
— Sînt numai ochi şi urechi, a răspuns Anton, care asculta cu capul plecat, cu buzele strînse, în semn de duritate, şi cu o expresie concentrată, de viclenie.
Ei bine, Marilîn, a continuat Gregorio pe ton resemnat, merge în cafenea însoţită de un individ cam în vîrstă, pletos şi încărunţit, care, după toate indiciile, o face pe codoşul perechii adulterine şi care se numeşte, sau zice că se numeşte, Sân tos Merlîn ori ceva de genul acesta. Au un cenaclu şi bărbatul acesta este acela care vorbeşte cel mai mult. Este un fel de maestru. Se aşază lîngă o coloană, în fiecare sîmbăta, de la şapte, şi vorbeşte ca o moară stricată. Mă rog, vorbeşte despre orice. Amantul, acest Gil, este amestecat în politică. Activează pentru comunişti şi face parte dintr-o grupare al cărei şef este unul Feroni sau Faroni. Da, Faroni, aşa e. Acest Faroni este acum în străinătate, iar cei din grupare, din care fac parte de asemenea Marilîn şi maestrul, sînt urmăriţi de politie, în fine, erau suspecţi şi supravegheaţi. Problema este că Gil, care locuia înainte într-un sat de unde venea cînd şi cînd ca să se vadă cu Marilin, orbit de dragoste/ s-a mutat definitiv la oraş şi lucrează la o firmă, nu-i vine acum în minte numele ei. Cam asta este, pe scurt, povestea.
375 I
Anton îşi mulgea barba cu două degete şi a strîmbat cu viclenie din gură.
— Limpede ca bună ziua — a adăugat la final. Prietene Osiân, vi se pun coarne!
— Nu ştiu — se chinuia Gregorio. Am dubii.
— şi ce vreţi să facem?
— Tocmai despre asta este vorba. Mă tot gîndesc... Anton l-a prins de braţ, şi-a umezit buzele şi i-a căutat
cu privirea urechea.
— Există mai multe soluţii, să ştiţi. Una: îi executăm?
— Sînteţi nebun! s-a înfiorat Gregorio, lăsîndu-se pe spate.
— De ce nu? — a zîmbit Anton, dispreţuitor. Sînteţi în legitimă apărare.
— Eu nu sînt un criminal. Celălalt şi-a ridicat o mînă:
— Este un act justiţiar. Scrie în cărţi.
— Nu, nu, aşa n-o să ne înţelegem.
— Mă rog, mai sînt şi alte variante, îi punem doamnei un tăciune acolo, în locul cu pricina, de unde izvorăşte păcatul şi îşi are de fapt originea?
— Uitaţi ce se întîmplă — a spus Gregorio pe ton convingător, dacă vreţi să mă ajutaţi, lucrurile se vor face în maniera mea.
— Puteţi să contaţi pe mine, dar permiteţi să vă dau un sfat, cum să vă zic, chestiunile de onoare nu se

rezolvă prin cuvinte. Cer sînge şi foc. Este o lege străveche si, prin urmare, înţeleaptă. şi nu vă gîndiţi că potopul îi face rău păcătosului, aşa cum nici lanteta nu-i strică bolnavului. Păcătosul care moare prin pedeapsă atinge prin pieire gloria. Stă scris în Părinţii Bisericii, este o lege sfîntă.
Gregorio a dezaprobat dînd din cap şi i-a spus că are planurile lui. Mai întîi, vrea să-l împiedice pe Gil să mai intre sîmbăta în cafenea.
— în cafenea? Deci acolo — şi şi-a unit vîrful degetelor arătătoare — se produce dezmăţul?
Gregorio i-a explicat că totul este să-l sperie pe *Gil, care v*pare a fi un om las. Să-i demonstreze că poliţia îi urmăreş- [[1] 376
te mişcările, din motive politice, pentru a-I obliga astfel să se întoarcă în sat.
— într-un cuvînt, dumneavoastră o faceţi pe poliţistul şi îl speriaţi, ca să plece din oraş. Apoi — şi a zîmbit cu o tristă resemnare, voi avea eu grijă să mă socotesc cu nevastă-mea. Ea o să plătească pentru amîndoi.
— Cum să vă zic! Genul ăsta de probleme sau se rezol-vă radical, sau evoluează — a dezaprobat Anton, dar vom pioceda în felul dumneavoastră. Atunci, sîmbăta viitoare îl aştept la intrarea în cafenea şi îl ameninţ cu moartea, asta e, nu?
— Mai degrabă cu închisoarea, îi spuneţi că dacă îl mai prindeţi pe acolo, îl ridicaţi şi o să-l torturaţi. şi sfătuiţi-l amical că dacă ţine cît de cît la pielea lui, să părăsească imediat oraşul. Şi mai spuneţi-i că Santos Merlin este pe cale să cadă, iar în ceea ce îl priveşte pe Faroni, zilele lui sînt numărate.
— Aşa vom face — a convenit Anton. Apropo, sînteţi înarmat?
— Nu, a tresărit Gregorio.
— Permiteţi-mi atunci să îndrăznesc — şi, privind în jur, i-a dat în mînă o bîtă mică, acoperită cu piele. Despre cazul dumneavoastră, vă zic că, adesea, politica şi adulterul merg mînă în mînă. Politica este un izvor de ticăloşii. Aşa că sînteţi de două ori încornorat şi cu o virtuozitate inegalabilă. Amice Osiân, văd în dumneavoastră urme de aristocrat!
Pornind de la asta şi de la rugămintea lui Anton, Gre-gono a început să povestească nişte episoade din viaţa sa, cît de mult a călătorit el pe cînd era tînăr şi cum şi-a dedicat el anii de maturitate creaţiei literare. A vorbit despre cărţile sale, între timp s-a încredinţat că stă bine ascuns ceea ce ţine în buzunar, iar după ce a mai cerut cîteva pahare de anason, a recitat din memorie cîteva poezii. Anton, care mai Ştia cîte ceva despre poezie, din perioada lui de artist de circ şi de varietăţi, l-a ascultat cu o atenţie virilă şi transcendentă- „Niciodată n-a lipsit talentul în Iberia", a afirmat el la şit. „Amice Osiân, sînteţi un neînţeles! Un geniu latent!" mîncat nişte saramură, au mai băut un anason — îne-
377 v
^tr*!^^^^p9
cînd în fiecare înghiţitură durerile lor de bărbaţi neînţeleşi — iar fix la miezul nopţii au ieşit pe stradă şi au făcut o bucată de drum împreună.
— Cînd sînt la greu, oamenii întrec măsura — tot spunea Anton, cu un glas pe care alcoolul şi umezeala nopţii îl făceau să sune dramatic, iar cînd treceau pe sub becurile de pe stradă se întrezărea hăul gurii sale, care părea să comunice direct cu străfundurile conştiinţei lui. Am dat de cazuri care sînt o plăcere să le asculţi. Povesti de înaltă ţinută. A ajuns la mine ecoul infernului. Ştiu un consul cu breton şi pantofi albaştri, căruia cel mai mult îi plăceau pe lumea asta stridiile cu lămîie. şi mereu avea guturai. şi am aflat şi de cazul unui preot portughez, care nu purta cămăşi, iar mica gospodărie pe care şi-a făcut-o şi el în viaţa asta a trans-format-o în muzeu. Era un om atît de scund, încît îţi venea să te repezi la el şi să îl masori cu cotul. Iar piesele cele mai preţioase din muzeu erau cele şase cămăşi din fir galben pe care maică-sa, cu o zi înainte de a muri, le-a lăsat curate şi călcate. Cum să vă zic, nu sînt lucruri pentru care să plîn-gi cu lacrimi. Istorioare din astea ştiu multe şi foarte bune, ca aceea a omului care avea un vecin ventriloc, ăştia sînt ăia de vorbesc din burtă, şi cînd se întîlnea cu el, artistul îl saluta cu voce clară şi normală. „Bună ziua, ce mai faceţi?" spunea, şi celălalt înmărmurea, rămînea cu fiori pentru tot restul zilei. Viaţa, amice Osiân, cine poate să o înţeleagă? Lăsaţi un fir de păr smuls din rădăcină în băltoaca făcută pe urma lăsată de o vacă, şi ce se întîmplă? După cincisprezece zile, părul se transformă într-o ciupercă. Totul se întîmplă de la apă şi şerpi. Aşa stau lucrurile pe lumea asta. Ştiţi cumva, aveţi îndoieli? Aţi vrea să mai auziţi cîteva mii de asemenea cazuri admirabile? Dar uitaţi, vine o femeie. Să ne dăm la o parte — şi l-a apucat de braţ şi s-au refugiat sub un portic. O vedeţi? Are ochelari şi o carte în mîini, şmechera. Pură aparenţă. Această femeie, ca toate celelalte, poartă chiloţi, iar sub ei, o păsărică păroasă. Nu sînteţi de aceeaşi părere? Celelalte, ochelarii şi cartea, sau cartea de rugăciuni, sînt altceva decît o momeală? Gînditi-vă la măicuţe, care se, roagă în faţa

altarului cu mîimle împreunate, dăruindu-se lui Dumnezeu. Gîndiţi-vă la regatele şi la uriaşele patrimo-| ′378
nii ce au naufragiat în aceste adîncuri. Şi iată-ne şi pe noi. Ce reprezintă viaţa noastră, ce ne-a adus aici aproape pe amîndoi, fără să fi cinat, ce anume a apropiat destinele noastre, dacă nu povestea a două păsărici, una neagră, iar cealaltă blondă? Cine ar mai putea să se liniştească, cu asemenea necazuri? Ah, mă frige arşiţa şi tot nu-mi mai dau pace gîndurîle! a răcnit Anton, şi apoi şi-a văzut de drum, pretâcîndu-se că şchiopătează.
înainte de a-şi lua rămas-bun, au mai pus la punct detaliile pentru înfruntarea de sîmbătă. Gregorio i l-a descris pe Gil, dar în cele din urmă a hotărît să vină chiar el la cafenea, ca să-i arate obiectivul.
— Promite-mi că vei face numai ce am convenit şi că nu îi vei sufla lui Gil nici un cuvînt despre adulter.
— Aşa va fi — a spus Anton, dar dacă daţi greş, pro-miteţi-mi şi mie că vă veţi lăsa sfătuit de cea mai bună judecată a mea în asemenea împrejurări. Onoarea în flăcări! — a răcnit el şi s-a depărtat cu o lovitură militărească din călcîie.
Gregorio, ameţit de anason, a bîjbîit drumul spre pensiune, lâsîndu-şi gîndurile să hoinărească în voie, obosit şi plin de speranţă. Cerul era luminat de o lună plină, străzile pustii, perspectivele ireale. La colţuri, aerul era stătut şi tăcerea era atunci aşa de adîncă, încît se puteau auzi pînă departe străvechile cîntări legendare. Răcoarea nopţii îi întinerea chipul şi se simţea ca un precursor şi era alinat, se simţea alesul celor mai neînsemnate mizerii ale vieţii, şi era convins că foarte curînd va putea să se întoarcă acasă şi la serviciu, iar atunci va începe o viaţă exemplară, înainte să intre în pensiune, a aruncat măciuca într-o gură de canal; niti nu s-a pus bine în pat, că l-a şi furat somnul.
în zilele următoare s-a lăsat condus de rigoarea şi simţul practic pe care îl impuneau proiectele sale. Grijile erau acum aşa de precise, încît orice nelinişte părea fabuloasă ori inutilă. Mai presus de orice era problema economică, a cărei ameninţare îl chinuia în fiecare ceas. A început să citească oferte de muncă, ba chiar şi-a cumpărat un creion roşu ca să le încercuiască şi să fie ordonat şi organizat. Dar peste t°t unde se prezenta i se cereau referinţe de la locurile de
379 I
muncă anterioare, iar el era nevoit să mintă — într-un mod aşa de încîlcit, încît atunci cînd îşi dădea seama, pretenţiile lui erau deja molipsite de iluzia minciunii. Aşa că a încercat să îşi găsească eventual o slujbă modestă, ca să îşi întreţină exilul pînă ce Angelina îi va permite să revină acasă. Dar nici acest lucru nu era uşor de găsit. Ca să lucreze ca zidar, trebuia să fie tînăr sau să aibă experienţă, iar în pieţe, unde şi-a oferit serviciile ca băiat la cărat cu ora, aspectul său nu a fost convingător: s-au uitat la el de sus în jos şi l-au expediat sub un pretext oarecare, iar uneori chiar a fost luat peste picior. Aşa că, în acea seară, cînd Angelina i-a adus schimburi curate, el nu a avut nimic clar de spus. A încercat iar să o convingă să îl lase din milă să se întoarcă, ba chiar a ameninţat-o că pleacă în străinătate, dar totul a fost în zadar. Numai după multe rugăminţi şi reproşuri a obţinut o nouă întrevedere pentru săptămîna următoare: Angelina urma să-i aducă o sacoşă cu mîncare, dar bani, nici un sfanţ.
A plecat cu coada între picioare şi aşa a stat şi în dimineaţa de sîmbătă, sfîsiat de bucurii şi presentimente şi fără a şti încotro să o apuce. A mîncat în parc, din brişcă, pîine şi pateu de ficat, şi înainte de orele sase, s-a îndreptat spre cafenea.
După ce a făcut un tur de recunoaştere, s-a aşezat la pîn-dă după un chioşc de ziare, aşa cum stabilise cu Anton. La sase şi jumătate a sosit aliatul său. L-a văzut cum se aşază ca santinelă în faţa intrării. Mai degrabă în silă decît regulat, a început să dea cu bîta în trotuar. Ascuns după un ziar deschis şi ţinut cu ambele mîini, cu pălăria trasă pe ochi, Gregorio şi-a semnalat prezenţa discret şi l-a salutat cu bărbia. Anton i-a răspuns prin lovituri încurajatoare de bîtă. La şapte fără un sfert au apărut profesorul şi Marilin, în grupul de tineri. Anton, fără să se îndepărteze, despărţind grupul, i-a urmărit cu privirea. S-a uitat la Gregorio, care l-a aprobat cu o mişcare lentă, de complicitate, a capului. Aceştia tocmai intraseră, iar în clipa cînd şi-a umezit degetul ca să dea pagina, l-a zărit pe Gil pe trotuarul de vizavi.
A împăturit ziarul la repezeală, semnalul stabilit, si, fă-cînd un semn cu ochiul, care i-a cuprins jumătate de faţă,
I 380
a întins degetul mare în direcţia obiectivului, înconjurînd chioşcul în acelaşi ritm cu Gil, a ajuns în

spatele lui. A traversat strada grăbit de acelaşi semafor, cu capul într-o parte şi cu mîna la pălărie, de parcă ar fi protejat-o de curent şi, pînă să ajungă la celălalt capăt, s-a uitat peste umăr şi a văzut ceafa lui Gil înaintînd spre intrarea în cafenea, în clipa aceea, semaforul a trecut pe culoarea roşie. A alergat un pic ca să ajungă pe trotuar. Pe deasupra maşinilor şi printre siluetele oamenilor, l-a văzut pe Gil stînd pe loc în faţa lui Anton. Acesta îi înfipsese vîrful ciomagului în piept şi vorbea hotărît. în secunda următoare l-a prins de braţ şi l-a tras înspre geamuri. Acolo a mînuit ciomagul şi i-a arătat cîteva obiecte pe care le-a scos din buzunar. L-a văzut pe Gil arătîndu-i nişte hîrtii şi gesticulînd, mai mult cu inocenţă decît cu hotărîre, dar şi pe Anton, care îl apucase din nou de braţ şi îl trăgea spre el şi îi vorbea la ureche. Au stat aşa o bună bucată de vreme. Apoi, brusc, a văzut cum Anton îl împinge pe Gil şi îl duce în ghionturi, de parcă l-ar rupe, spre semafor. Gil s-a împiedicat. O maşină a frînat violent şi s-a auzit un claxon. Toţi şi-au întors privirea, iar Gregorio *ă* devenit şi el un curios oarecare cînd Gil s-a îndreptat cu paşi grăbiţi spre el, cu pălăria strîmbă şi ţinîndu-şi cu ambele mîini gabardina care flutura. Nu a îndrăznit să-l privească şi de-abia a avut timp să recunoască titlul cărţii pe care o agita în timp ce mergea în pas săltat. S-a răsucit şi a simţit cum trece pe lîngă el, ba chiar a putut să-i asculte răsuflarea accelerată.

A traversat pe aceeaşi lumină verde de semafor şi l-a urmărit de departe pe Anton. L-a ajuns din urmă la circiumă Şi au parcurs o bucată de drum împreună, tăcuţi şi cu bîta înaintea lor. Au intrat fără să-şi vorbească, s-au aşezat în spate şi numai după ce au comandat cîteva pahare de anason, Anton a răsuflat şi a exclamat: — Amice Osiân, anunţ victorie!

In cîteva cuvinte, i-a spus că totul ieşise după cum au stabilit. După ce s-a prezentat ca poliţist de la siguranţa statului, i-a cerut actele şi l-a ameninţat cu închisoare pe viaţă dacă îl mai vede pe acolo. «Cum să vă zic, la început s-a cam zburlit. A spus că nu e laş şi că n-are de gînd să vorbeas-

că. Atunci, cu blîndeţe, l-am sfătuit să aleagă una din două: sau pleacă din oraş, sau îl torturez. Ca să fiu mai clar am ilustrat sfatul prin cîteva dovezi eficiente, pe post de, să zicem, material didactic. Ştiţi şi dumneavoastră că oamenii de azi cred doar ce văd cu ochii lor. De asemenea, mi-am luat libertatea să îi aduc la cunoştinţă că voi lărgi operaţiunea de tortură în cercul lui de cunoscuţi. I-am spus, inspirat de Scriptură: „ Ţine cont de faptul că ce-ţi voi face ţie le voi face şi prietenilor şi rudelor." Dar el ce-a făcut? S-a speriat! S-a făcut alb ca peretele! Prietene Osiân, omul acesta e un papă-lapte! Un exemplar minunat pentru a potoli setea noastră de dreptate! Să ciocnim pentru victorie!»

După ce au ciocnit, au trecut la studierea următoarelor etape ale planului. Anton a fost de părere că, pentru a fi în conformitate cu planul şi ca nu cumva să fie nepoliticos şi să nu-şi onoreze ameninţările promise, pasul următor nu putea fi altul decît cel al torturii, şi a menţionat un maidan unde puteau să-l ducă cu forţa, măcar pentru a-şi face victima să-şi recunoască vina şi să jure că va părăsi imediat oraşul. Dar Gregorio a repetat că lucrurile se vor face în stilul său şi că pînă luni nu vor lua nici o hotărîre. în silă, Anton a consimţit.

Ziua de duminică Gregorio şi-a petrecut-o închis în camera lui, neştiind nici ce să facă, nici unde să meargă. Dacă se gîndea la viitor, *se* vedea la fel de bine şi în postura de cerşetor, şi în cea de cetăţean exemplar, iar dacă se gîndea la Gil, se minuna că nu simte remuşcări, nici milă, ci doar un soi de ciudăţenie, care se putea confunda cu uşurinţă cu cruzimea sau dispreţul. Nici o clipă nu a scăpat din vedere motivele care îi susţineau nevinovăţia. Nu, el nu este un păcătos. Ba dimpotrivă: dacă ar fi fost un păcătos, acum n-ar mai fi fost aşa de strîmtorat. Of, avea dreptate Angelina: ceea ce i s-a întîmplat a fost din prostie, pentru că este prea bun. A vrut să-l ajute pe sărmanul Gil, să-l facă fericit, să-l scape din mizeria lui cu riscul de a-şi îngropa viaţa în întreprinderi pe cît de generoase, pe atît de complicate, şi ce a obţinut? Sărăntocul de Gil s-a agăţat de el ca o căpuşă. Căpuşa de Gil, care, nemulţumit de porţia de sînge primită, s-a mutat la oraş cu gîndul de a da un ultim mare ospăţ, cu

preţul binefăcătorului său. Ah, dar el ştie să se apere! Cum să nu ştie! Dacă trebuie, va accepta să fie dus pe maidan, şi poate chiar el îşi va face curaj să-l biciuiască şi să-i zică la fiecare lovitură: „Nu-ţi ajungeau piramidele? Nu? Păi atunci, na piramide! nu voiai cafenea? Na cafenea! Veştile despre lume pe care le primeai ţi se păreau puţine, nu? Atunci ia de aici, cît mai multe! Asta pentru Marilin! Iar asta pentru Hemingway! Asta pentru poemul epic! Asta pentru banii cheltuiţi pe tine! Asta pentru toate nenorocirile prin care am trecut din cauza ta!" Iar cînd şi-a dat seama ce face, era în mijlocul camerei,

lovind fără milă în aer.
S-a culcat convins că, aşa cum fusese mult prea bun, acum avea dreptul la revanşă. Este un act de legitimă apărare şi, în fond, de dreptate. Iar cînd s-a trezit în miez de noapte, mai liniştit, a scris pe carneţel: „Răbdarea este arta de a cîstiga războaie fără lupte", şi s-a simţit la fel de puternic, sănătos şi înţelept, ca şi omul exemplar în care trebuia să se transforme curînd.
Luni, cînd a revenit fluierînd de la baie, curat, a găsit pe pat un anunţ pe care scria CHITANŢELE SE ELIBEREAZĂ LA ÎNCASAREA BANILOR, şi singura lui grijă în acea clipă a fost să dea fuga la oglindă ca să vadă pur şi simplu dacă se schimbase la faţă. Pe hol s-a întîlnit cu Paquita şi i-a făcut cu ochiul continuînd să fluiere, şi tot fluierînd a coborît pe scări şi a ieşit în stradă, fără să se grăbească.
La un colţ de stradă a băut o cafea şi un păhărel, s-a amestecat într-o controversă ca să spună laconic că ocaziile de gol se creează doar pe la extreme, s-a lăsat purtat, slab şi zeflemitor, pe o stradă comercială, a aruncat cu pietricele întv-un chioşc, iar la unsprezece fix a intrat într-o cabină de telefon şi l-a sunat din Chicago pe Gil.
— X-l? — a auzit în depărtare. — La telefon este X-63, mă auziţi?
După ce l-a întrebat de rană şi a deplîns faptul că se infectase, Gil s-a grăbit să-i povestească ce i s-a întîmplat sîm-bătă la cafenea. A povestit că locul era înconjurat de poliţişti şi că unul dintre ei l-a reţinut şi i-a cerut să prezinte actele.
— M-a întrebat de Santos Merlin, de Marilîn şi de dum-[ne]avoastră, dar eu nu i-am spus nimic. Am zis că nu ştiu

nimic şi că nu am de gînd să vorbesc, chiar dacă îmi fac măgării. şi asta deşi poliţistul este un om îngrozitor. Era deghizat în orb şi mi-a zis nişte lucruri pe care nu îndrăznesc să le repet.
— Da, îl cunosc — a murmurat Gregorio. E inspectorul general Requejo, un om sîngeros şi care face întotdeauna ceea ce promite.
— Mă rog, dar a fost groaznic. Niciodată nu am mai trecut prin aşa ceva. Mai întîi mi-a zis lucruri pe care nu le-am înţeles. A spus: „Pe mine nu mă păcăleşti. Ştiu că, pentru a pune coarnele mai bine, te îmbraci ca încornoratul. Necredincioasa este acolo, înăuntru?" Dar cel mai rău a fost ce a urmat. Vreţi să vă spun ce mi-a zis? Nu vă supăraţi? Bine, păi, mai întîi m-a ameninţat cu închisoarea, apoi mi-a zis că o să-mi înfigă un băţ prin..., în şezut, că o să mi le taie, testiculele, cu un brici şi că o să mă hrănească (să mă iertaţi, dar vă povestesc ce şi cum, ca să ştiţi) cu..., cu pieptul tăiat al domnişoarei Marilin. Mi-a spus: „Din pieliţa de la..., de la organele tale, o să-mi fac o beretă, iar cu părul de la..., cu părul lui Marilin din părţile intime, o să-mi fac o perie pentru WC." şi a adăugat: „Iar codoaşei Merlina să-i zici că o să-i smulg limba cu nişte cleşti ca să o dau pisicii mele." Şi mi-a arătat cîteva obiecte: un brici, o daltă, o bîtă, un bici şi nu mai ştiu ce. „Cu toate astea fac din voi trei o gustare", a spus el. Dar eu am rămas pe poziţii. I-am răspuns că nu mă sperie cu alea şi că oricum nu voi vorbi. Fără modestie, cred că m-am purtat ca un bărbat.
— N-a mai spus nimic?
— Nu îmi mai aduc aminte.
— Nu ţi-a spus să pleci?
— Eu? Unde?
— Din oraş, de exemplu.
— Da, a zis şi ceva despre asta, a divagat Gil. ,
— Bănuiam eu. Nu ştiu care o fi strategia lui, dar tre-l buie să ţii seama de el. Dacă nu, va termina cu tine.
— Nu-mi pasă, a spus Gil. i
— Da, dar mai este şi Partidul. Vezi tu, am vorbit cu toţi de aceea te sun şi toată lumea te roagă să pleci. Te roagă din| suflet. Ţi-o cer în numele ştiinţei, al artei şi al neamului.

meni de înaltă clasă, obişnuiţi să fie trataţi cu respect, îngenunchează acum în faţa ta.
— Dar eu..., ce se cîştigă prin asta? Eu nu fac aici nici
un rău.
— Lucrurile sînt simple — i-a retezat-o Gregorio. Dacă tu pleci, poliţia te va urmări, pentru că ei cred că tu eşti responsabilul organizaţiei în provincie şi astfel va rămîne litieră aripa din oraş. O strategie veche. Pe tine nu te pot aresta din lipsă de probe, iar noi putem să ne întoarcem rînd pe rînd şi să ne restructurăm organizaţia, înţelegi?

— Dar eu, domnule Faroni, nu o să vorbesc, vă jur.
— Nu este vorba de tine, e vorba de toţi. Dacă tu te salve/i, noi ceilalţi sîntem cu toţii condamnaţi.
— în cazul acesta, voi aştepta să mă omoare, iar atunci nu voi mai fi o problemă, a declarat Gil pe un ton de văicăreală.
— Eşti un egoist, Gil — a rostit Gregorio, silabă cu silabă. Aşa am să le zic tuturor. Le voi spune că ţii mai mult la serviciul tău decît la artă, ştiinţă şi progres.
— Asta nu e adevărat! — a ţipat Gil. Nu-i aşa! în plus, eu nu mă consider atît de important, încît să cred că dacă plec eu, se rezolvă totul.
— Păi chiar aşa este — a zis Gregorio, pe un ton inflexibil. Poliţia chiar te crede important. Atunci de ce ţi-ar mai urmări paşii, iar cel care o face este nimeni altul decît inspectorul general Requejo?
— Nu ştiu, domnule Faroni — a spus disperat Gil, şi vă]ui că vreau să vă ajut. Dar unde să plec la vîrsta mea? Unde? a întrebat el, pe un ton dramatic.
— Atunci refuzi să pleci, aşa este? Gil nu a răspuns.
— Refuzi?
— Vă jur că nu am să vorbesc.
— Deci nu pleci?
— Să mă omoare şi nu vorbesc.
Gregorio a închis ochii şi şi-a încredinţat durerea celui atotputernic. Ce putea să mai facă?
— Mîine sau poimîine — a zis el, adîncit în gînduri, fără ˢă ştie ce să spună şi fără să-şi piardă calmul, plec în India.
385
O să trăiesc acolo fără nimic în buzunare, cu pieptul gol, poate cerşind pe la colţuri. Am s-o caut pe Marilîn şi poate nu mă mai întorc.
— Nu spuneţi asta, domnule Faroni. O să vă întoarceţi, veţi vedea. Dumneavoastră sînteţi tînăr şi veţi face faţă la toate astea. Şi dacă îmi permiteţi, vă pot spune că eu am ceva bani. Nu am mulţi, dar tot ce am este al dumneavoastră.
Convins că Gil este realmente un egoist, o căpuşă fără scrupule şi mînat de nevoie, Gregorio s-a resemnat şi a acceptat oferta. „Nu sînt numai pentru mine, mai am aici şi prieteni", a spus *el,* „sînt şi pentru a-i uşura situaţia lui Gregorio Olias, care este în închisoare, şi a altora, pierduţi în lume." Au stabilit ca în aceeaşi după-amiază Gil să meargă la cafenea şi să-i dea discret plicul chelnerului, care va avea grijă să-l trimită imediat prin avion la Chicago.
— In ceea ce priveşte plecarea ta, îţi mai dau o şansă. Sînt convins că foarte curînd conştiinţa ta va învinge teama. Ţine minte că toţi credem în tine, eu mai mult decît oricine, şi ştim că nu ne poţi dezamăgi. Aşteptăm nerăbdători decizia ta — şi fără să-i dea răgazul de a răspunde, a pus telefonul în furcă.
La şapte şi jumătate, Gil i-a înmînat plicul chelnerului, iar acesta i l-a dat lui Gregorio, care pîndea după un stîlp. în aceeaşi seară a achitat nota pe o săptămînă şi a glumit cu Paquita în legătură cu severitatea cu care conducea casa. „în oricare dintre zilele următoare este posibil să nu-ţi mai pot plăti. Noi artiştii sîntem săraci", a spus el zîmbitor, sprijinin-du-se de tocul uşii. „Haida, că nu ţine să mă iei cu papagalul!" a replicat ea, învîrtind o manivelă cu ambele mîini. Gregorio şi-a ridicat capul, de parcă l-ar fi dăruit unui clar de lună, iar de acolo a aruncat o privire visătoare şi ambiguă.
— Săraci, dar plini de pasiune, a spus el.
— Ha, ha! l-a îngînat Paquita.
— într-o bună zi, aici afară vor pune o placă. Pe ea vor scrie — a spus el, închizîndu-şi ochii: AICI A LOCUIT AUGUSTO FARONI, AICI MUZELE L-AU VIZITAT PE GENIALUL SCRIITOR.
— Haide, hai, că văd eu unde baţi! a strigat ea, îndepăr tîndu-se pe culoar şi privindu-l peste umăr.
Gregorio a mi
l *386*
rămas cîteva clipe cu ochii închişi şi apoi a intrat în camera lui. S-a aşezat pe pat şi a fluierat habanera îndelung. Nu ştia dacă trebuie să fie trist sau mulţumit, în cele din urmă, a ajuns la concluzia că reacţia lui Gil este cea la care el, logic, ar fi trebuit să se aştepte. Căpuşa se încăpăţîna să ră-mînă în oraş, se împotrivea să-şi abandoneze prada. Logic. insă acea rezistenţă nu avea să mai dureze mult, pentru că in căpuşă mai rămăsese încă un pic de inocenţă şi de mîn-dne. Dacă avusese curaj să înfrunte poliţia, va avea şi pentru a se căra. El însuşi se va obişnui cu ideea că plecarea este inevitabilă, ideea pe care poate, în străfundurile sufletului său, o şi luase în consideraţie. E nevoie doar de ceva timp. şi de tact.

De diplomaţie. Asta-i tot Lumea nu putea îngădui acea bramburea lă. Există o lege, o armonie gene-lală, din care dorea să facă şi el parte. şi tocmai de aceea, triumful lui va fi pur şi simplu victoria rutinară a ordinii. într-un fel, îşi împărtăşea soarta cu geometria. Asta-i tot. încă vieo două intervenţii de-ale lui Anton, vreo două apeluri telefonice din India, iar fructul va cădea singur sub greutatea propriei maturităţi, în acea seară, Gregorio a înţeles că răbdarea este, într-adevăr, mama tuturor virtuţilor. şi şi-a zis că numai în Providenţă mai poate avea încredere.

Capitolul XXI

Prin urmare, Gregorio s-a lăsat în seama momentului providenţial al anotimpurilor, al izvoarelor şi al parcurilor: timpul implacabil al ordinii care avea să îl salveze. A fost singurul paliativ pe care l-a găsit împotriva adversităţilor prezentului. Se gîndea că Ceva, o Fiinţă divină sau însăşi Armonia naturii îi chibzuia ghinionul ca să-i pună capăt în momentul în care ar fi sosit ceasul recompensei. şi trebuia să fie încrezător în acest Spirit Suprem, în acest Mare Legiuitor care plănuieşte vînturile şi reglează curgerea apelor. Acelaşi care îl pusese la încercare pe sfîntul Iov ca să-i arate cît de neînţelese sînt căile dreptăţii. Cel care face oaia blîndă şi tigrul fioros şi care dă fiecărui lucru un loc pe lume şi o formă de a fi şi de a exista, în curînd, ordinea va veni să-l salveze pe Gregorio din întunecimile haosului. Era inevitabil, între timp, nu-i rămînea decît să aştepte şi să nu-şi piardă credinţa.

în felul acesta, o vreme s-a resemnat să fie martorul propriilor sale maşina ţi uni. Prin Anton cunoştea punct cu punct isprăvile lui Gil. De două ori pe săptămînă se întîlneau la cafenea şi analizau noutăţile proiectului comun. Exaltat de Cauză, Anton îşi dusese cercetările mult mai departe decît investigaţiile lui Gregorio. îşi dedica aproape întreaga zi supravegherii lui Gil. Ii studiase obiceiurile cu o asemenea exactitate, încît ştia în ce loc şi la ce oră trebuia să se afle pentru ca prada sa să vină imediat la ceea ce părea a fi mai degrabă o întîlnire decît o ambuscadă, într-una dintre serile acelea a enumerat cele cinci locuri frecventate de adversar: biroul, pensiunea, un colegiu, unde ajungea la opt ' 388

şi de unde pleca fix la unsprezece, cafeneaua si, uneori — şi aici trebuia, după părerea lui Anton, căutată cheia misterului — o casă în care nu intra, dar căreia îi tot dădea rîrcoale.

— Ce-o fi căutînd pe-acolo încă n-am aflat, dar mă întreb dacă n-o fi cumva casa lui Faroni ăla care în loc să fi plecat în străinătate, s-o fi ascunzînd acolo. Am mai observat că, atunci cînd pîndeşte casa, de la etaj o femeie îl pîn-deste la rîndul ei din spatele perdelei Aţi aflat cumva cine ar putea fi femeia asta?

— Evident, a spus Gregorio, care avea răspunsul pregătit Femeia aia e sora mea. Iar Gil se duce acolo să verifice dacă sînt plecat în călătorie sau dacă nu cumva mă ascund în casa aia Anton, ticălosul ăsta trebuie împiedicat să-mi mai hărţuiască familia!

Anton l-a asigurat că asta este uşor de făcut, joacă de copii. Că pînă acum nu îl abordase în locul acela numai şi numai datorită speranţei că va descoperi piste noi, dar că acum, cînd îi cunoaşte intenţiile, cu prima ocazie va acţiona în consecinţă. „Vă spun că omul ăsta e o cîrpă, un putregai", a şoptit el, cu violenţă, „şi că o singură suflare e de ajuns ca să-l doboare."

— Iar în ceea ce priveşte cafeneaua — a povestit în altă seară — unde sîmbăta se duce soţia dumneavoastră, pot să vă spun că adulterul îi dă tîrcoale ca un lup. Se învîrte în sus şi în jos pe trotuarul de vizavi, dar cînd mă vede că stau de pază, nici măcar nu mai îndrăzneşte să treacă strada. Se uită de departe şi se cară. Aşa că, în privinţa asta, tovarăşe Osiăn, puteţi fi liniştit. De cînd veghez eu ca nu cumva să tiţi dezonorat, nu vi s-au pus coarne. Dacă o fi făcut-o cumva profesorul sau vreunul dintre tinereii cu care are de-a face soţia dumneavoastră, iar în privinţa asta evit să mă pronunţ, nu v-aş putea spune, în ce priveşte năravurile des-trăbălatului, mă pot însă pronunţa. Nu consumă alcool şi nici nu fumează. Singurul său viciu cred că este desfrîna-rea. Dimineaţa bea lapte gol, cu biscuiţi muiaţi. Masa principală o ia într-un birt de lîngă pensiune. Cînd iese pe stradă, se închină de două ori. Duminica trecută a intrat într-un muzeu. Evident, am intrat după el, nu cumva să-şi fi dat acolo întîlnire cu necredincioasa, dar n-a fost cazul. Era un

muzeu *de* pietre şi de animale vechi. S-a oprit în faţa dinozaurului şi s-a holbat la el mai bine de o jumătate de ceas. într-un tîrziu l-a atins, de parcă ar fi fost viu şi l-ar fi putut musca. E o cîrpă. Duminica merge la biserică. Se confesează, se împărtăşeşte şi întotdeauna aruncă ceva în cutia milei. Se mai duce şi la o bibliotecă, dar de acolo iese repede. Cînd îl vezi, n-ai spune că e un seducător. Ştie că sînt pe urmele lui. Ştiţi, face cîţiva paşi şi se întoarce să mă privească. Mi-a luat frica. O dată s-a nimerit să stăm unul lîngă altul la un semafor. De parcă as fi gîndit cu voce tare, i-am spus, fiţi atent: „Eu unul pe-ăia de sparg căsniciile şi pe comunişti i-as arde, pe toţi. şi pe Faroni, primul". El s-a uitat

speriat la mine şi şi-a luat tălpăşiţa. Dar, prietene Osiân, doar ţinîndu-ne scai de el nu cred că o să-l izgonim din oraş. Ar trebui trecut la acţiune — şi chipul i s-a luminat la întrezărirea acelei perspective —, pe de o parte ca să se care, pe de alta ca să nu plece nepedepsit.
Gregorio i-a cerut să fie calm. „Răbdarea e mama tuturor virtuţilor", i-a spus el, „iar deocamdată nu cer decît ca Gil să nu-i mai dea tîrcoale soră-mii şi să nu mai intre în cafenea. Vezi să nu mai iasă din pensiune decît ca să se ducă la serviciu."
Pe Anton îl exasperau toate sclifoselile acelea total inadecvate Cauzei, într-altă seară, i-a spus: „Să vă zic, sîmbă-ta asta am fost în bordelul Ia care merge doamna, soţia dumneavoastră. Am urmărit-o multă vreme. Tare tinerică şi frumuşică, Marilin asta, chiar dacă, şi vă rog să-mi permiteţi un verdict profesional, cam are faţă de stricată, nu vă fie cu supărare. S-aşază de-şi arată coapsele şi poartă o bluzică de i se vede crăpătura dintre sîni. E un fapt obiectiv. Au stat acolo şi au trăncănit vreo trei ore. Ce ştiu eu ce şi-or fi spus! Pentru că în situaţii de-astea importante sînt lucrurile pe care şi le şoptesc la ureche, privirile pe care şi le aruncă, coatele pe care şi le dau, chicotelile, semnele pe care şi le fac pe furiş. Tare mă tem că se duc acolo mai mult pentru chestii dintr-astea decît pentru conversaţie, într-un tîrziu, soţia dumneavoastră a ieşit cu codoşul şi au plecat împreună. Şi tot ţinîndu-se de braţ au intrat sub un portic. Vă cam închipuiţi ce puteau face acolo amîndoi." 390

Gregorio, ca să evite acea nouă ramificare a încurcăturii, i-a spus că ştie din sursă sigură că maestrul e homosexual şi că în privinţa asta nu sînt motive de îngrijorare.
— Atunci mă întreb, a spus Anton, după o îndelungă chib-/uială, dacă nu cumva desfrînatul i-o trage pe la spate codoşului şi prin faţă doamnei, soţia dumneavoastră. Dacă nu cumva, tovarăşe Osiân, vi se pun coarne în orgii.
L-a prins de braţ, l-a atras către hăul întunecat al gurii lui şi l-a îndemnat pătimaş: „Daţi-mi mînă liberă în această afacere memorabilă! Gîndiţi-vă că păcătosul va implora îndurare, aşa cum ghiftuitul cere săruri carbonate. Aveţi încredere în mine şi să acţionăm profesionist! Să-i dăm speranţei aripi de heruvim!"
— Vreau să rezolv lucrurile cu binişorul, doar în ultimă instanţă vom recurge la metodele dumitale, l-a domolit Gregorio.
Anton i-a pus o mînă pe umăr şi l-a privit cu demnitate în ochi:
— Prietene Osiân, sînteţi un sfînt! Dar mă întreb dacă răbdarea şi vorbele bune sînt de vreun folos ca să-l punem pe fugă pe desfrînat.
într-adevăr, în pofida hărţuielii la care îl supunea Anton şi a rugăminţilor Comitetului, Gil nu părea dispus să părăsească oraşul. De două ori fusese sunat din India şi în ambele ocazii respinsese rugăminţile şi îndemnurile cu ju-mmîntul solemn că nimic pe lume nu-l va transforma în-tr un turnător, în *zadar* invocase Gregorio Comitetul (dintre ai cărui membri unul începuse deja să-l blesteme pe Gil Şi să-l numească Iuda al progresului), nefericirea lui Marilin, miasmele Gangelui, tigrii din stufărişuri, muşcăturile de cobră şi viitorul nesigur al unei ţări care, după fuga în debandadă a celor mai buni fii ai ei, se zbate în sclavie, descurajare şi ignoranţă. Este oare cu putinţă ca Gil să nu vrea să accepte rolul glorios pe care destinul i-l rezervase în acea teribilă dramă? Oare o slujbă mizeră cîntărea mai mult în sufletul său decît viitorul unei naţiuni? Dar în zadar. Gil se baricada în garanţia tăcerii lui şi în siguranţa că în curînd [av]ea să aibă aceeaşi soartă ca şi ceilalţi conspiratori. „Eu sînt [ca] o reîncarnare a Numanciei", a spus într-o zi de marţi din
391 1
luna noiembrie, „rezist cu siguranţa că moartea e mai bună decît fuga. Sînt sigur că agentul care e pe urmele mele o să-mi vină de hac, dar nu-mi pasă. Deviza mea este: Nu-mancia nu se predă! Aşa să le spuneţi celor din Comitet." Pretexta, în plus, că se înscrisese la un liceu ca să-şi termine bacalaureatul şi să înceapă cîndva — dacă reuşea să supravieţuiască pericolelor prezentului — studii superioare de chimie. „Mă simt puţin ridicol, la vîrsta mea, aşezat în bancă, dar uite că o fac, dîndu-le un exemplu tinerilor."
Dar cel mai rău era poliţistul. Ăsta chiar că era de groază. Nici nu ieşea bine din casă, de la scoală sau de la birou, că şi auzea în spatele lui ţăcănitul bastonului. şi de cum încerca să se abată puţin de la itinerarele obişnuite, îl şi ajungea din urmă şi îi ordona să se întoarcă. „Acum cîteva zile mi-a arătat un cuţit şi mi-a spus: «Ori te întorci la pensiune, ori îţi las un semn pe faţă». Aşa că nu am putut vedea nici fluviul nici piramidele, nici n-am putut intra în cafenea." Cu toate acestea, se dusese la Biblioteca Naţională, căutase şi găsise fişele cărţilor lui Faroni, chiar dacă nu îndrăznise să le ceară, ca să nu se

trădeze, în fine, viaţa lui *e* tristă, cum fusese mereu, şi doar speranţa sacrificiului numantin îl mai ţinea neclintit în hotărîre. Si, desigur, mîndria de a se aşeza pe acelaşi scaun şi de a atinge aceleaşi obiecte pe care le folosise Faroni. „înţelegeţi-mă", spunea el, „pentru numele lui Dumnezeu, eu sînt un biet om şi nimeni nu are dreptul să ceară din partea mea altceva decît fidelitate pînă la moarte".
în faţa unei asemenea obtuze loialităţi, Gregorio era tot mai descumpănit. Era încrezător în viitor, desigur, dar prezentul părea să fi scăpat din frîiele Providenţei. Luni, 19 noiembrie, a apărut din nou pe pat avizul: CHITANŢELE SÎNT SCADENTE. A perceput ameninţarea ca pe ceva fictiv, în cadrul ordinii generale, şi se întreba cum de este posibilă enormitatea ca maşinăria complicată a lumii şi chiar a universului său personal să funcţioneze mai bine decît modes- ; tul episod urban al unui contopişi. Şi, în cadrul scopurilor î arbitrare ale destinului, se gîndea la dimineaţa în care, tre-i cînd prin faţa unei prăvălii cu de-ale gurii, văzuse un anunjrl pe care stătea scris: CĂUTĂM UCENIC. 392
Era o prăvălie strimtă şi murdară, cu toate că deasupra intrării se anunţa cu litere mari, luminoase: OREZĂRIILE PENINSULARE. A avut presimţirea că slujba aceea îi este predestinată şi că soarta i-o oferă de parcă, dinspre viitor, ar fi întins spre el un pod de liane. I s-a părut chiar propriu Pro-videnţei faptul că îi trimisese acel prim semnal al ordinii vntoare chiar în momentul în care se afla cu un picior în prăpastie, cînd nu-i mai rămăseseră decîtcîteva monede cu care >-a îl sune pe Gil şi cînd era la limita supravieţuirii cu alimentele, tot mai puţine, pe care Angelina i le aducea săp-tămînal în parc. şi-a spus: „Dacă mă primesc, sînt salvat."
Si-a scos pălăria şi ochelarii, şi-a rînjit ca să compună un stîngaci zîmbet juvenil, înăuntru, abia dacă aveai loc să te mişti în fund era tejgheaua, care putea fi cuprinsă cu mîi-mle întinse, iar pe laturi trona un vraf de articole despe-lecheate şi prost stivuite. Rămînea un coridor pentru o coadă de patru sau de cinci persoane, în clipa aceea nu era nici un client (nu încăpea îndoială, destinul veghea asupra sa), iar Gregorio a înaintat spre tejghea, unde un bă-trînel înalt şi uscat, cu capul mic şi tremurător, cu părul alb, pieptănat cu cărare, cu buzele subţiri, ca de peşte, şi cu barbison, scria ceva într-un registru. Era concentrat, dar de cum a auzit zgomot de paşi, s-a ridicat, în timp ce închidea cu amîndouă mîimle registrul şi făcea un gest teatral, de parcă ar fi îmbrăţişat panorama de pe un vîrf de munte, spunînd: „Domnule, fiţi binevenit în magazinul nostru. Cu ce vă pot servi?"
Gregorio a răspuns cu un zîmbet de scuză şi cu un gest cai e modera spaţiul enorm deschis de interlocutor.
— Dumneavoastră sînteţi patronul?
Celălalt, devenit brusc serios, a confirmat, lăsînd totodată posibilitatea să nu fie adevărat.
—- Să vedeţi, a spus Gregorio, cu pălăria în mîini şi cu ochii în pămînt, am intrat pentru anunţul din vitrină.
— Pentru fiul dumneavoastră, cumva? ' Nu, chiar pentru mine.
— Pentru dumneavoastră? iar patronul arăta înspre el cu creionul.
393 |
— Păi, sînt venit de cîteva zile de la tară şi încă nu cunosc bine obiceiurile de la oraş. M-am gîndit că poate întrunesc condiţiile.
Patronul s-a jucat cu degetele pe tejghea şi l-a măsurat pe Gregorio cu privirea, de sus în jos.
— Ceea ce căutăm noi e un flăcăiandru, un ucenic.
— Aş putea s-o fac şi eu, poate chiar mai bine, la acelaşi preţ, a spus Gregorio, fără să abandoneze tonul de scuză. Puneţi-mă la probă cîteva zile. Dacă vreţi, pot începe chiar acum. Să vedeţi, am să fiu sincer cu dumneavoastră — şi a scos cartea. Vedeţi? Sînt versuri. Eu le-am scris. Mi-au dat un premiu de sărbători. Sînt poet şi am venit aici, la oraş, în căutarea succesului literar. Acolo, la ţară, lucram tot într-o prăvălie. Eram vînzător. Viaţa la ţară, ştiţi, e mai liniştită şi nu voiam să mor fără să cunosc acest frumos oraş. Niciodată nu mi-aş fi închipuit că e atît de mare. şi zgîrie-norii ăştia aşa de înalţi! şi magazinele! Şi atîtea maşini! Şi mulţimea de pe străzi, la orice oră! Ca să spun drept, nu prea îndrăzneam să intru aici, cu faţa asta de provincial. Dar mi-am spus: Domnule, eşti om cinstit şi lucrul ăsta are deja importanţa lui. In plus, ce dracu', doar cunoşti meseria. Aşa că mi-am luat inima în dinţi şi iată-mă.
Cu ochii în pămînt, răsucind pălăria între degete, a implorat printre dinţi:
— Vă rog, puneţi-mă la probă! Nu am unde să mă duc. Patronul şi-a întors viclean capul şi a mijit ochii.
— Sînteţi căsătorit?
— Nu, domnule.

— Unde locuiţi?
— într-o pensiune, aici, în apropiere.
— Bine, a spus, pe un ton concesiv, alunecos. Postul acesta nu a fost gîndit pentru un bărbat de vîrsta dumneavoas- (tră. Dar, date fiind împrejurările, vom face un efort şi vă vom admite pentru o probă de o săptămînă. Cît despre salariu,; cît vă putem oferi? s-a lamentat. Afacerea merge prost. Sîn- tem, după cum puteţi vedea, în pragul falimentului. Sigur,! cu ce mai pică bacşiş, aţi putea scoate, acolo, ceva. în sffr-l şit, o să vedeţi dacă acceptaţi.

394

Gregorio a acceptat fără să pună condiţii şi a început lucrul chiar în dimineaţa aceea.
Cîteva zile la rînd a umblat îmbrăcat într-un halat scurt, pe al cărui buzunar era brodat numele magazinului, împin-gînd cu amîndouă mîinile un cărucior de alimente. Urca şi cobora scări de serviciu, vorbea cu servitoare, calcula după pipăit bacşişurile si, cînd se întorcea la prăvălie, stăpînul îl primea uitîndu-se la ceas cu o discreţie ostentativă şi îi punea în braţe următoarea comandă, deja pregătită. Patronul era un om al cărui aspect se schimba după cum în local se găsea sau nu vreun client. Dacă era singur, îşi petrecea timpul sprijinindu-se în cot de tejghea şi cu creionul în mină, într-o atitudine de om căzut pe gînduri şi încruntat. Dar imediat ce intra cineva se transforma într-o persoană optimistă, vorbăreaţă şi zglobie. „Fiţi binevenit la Orezăriile Peninsulare!" saluta, exagerînd distanţele către infinit, în pofida îngustimii localului, îl împărţise în sectoare cu entitate proprie. „Poftiţi la raionul nostru de mezeluri", zicea, şi semnala un colţ al vitrinei. Sau „fiţi bun şi vizitaţi raionul nostru de produse lactate" şi indica un spaţiu imprecis, pe care doar el îl recunoştea. Clientul se deplasa atunci preţ de o placă de pardoseală. Vorbea continuu despre „magazinele noastre", „reprezentanţii noştri" şi „furnizorii noştri", iar cînd venea clipa plăţii făcea o reverenţă demnă de un curtean de la Versailles şi întindea mîinile a invitaţie: „Poftiţi la casă", spunea, şi aluneca spre cutia cu bani parcă dedublîndu-se într-un al doilea vînzător. Gregorio şi căruciorul constitu-wu ei singuri „departamentul nostru de distribuţie şi transport", iar cînd răspundea la telefon, saluta cu un „aici centrala telefonică, cu ce vă putem fi de folos?"
Dar adevărata lui obsesie era publicitatea. La orice oră ticluia şi smîngălea afişe care anunţau deliciile produselor, [a]sta era ceea ce îl făcea să stea tăcut, proptit în registru. Prăvălia se închidea după nouă. Iar la ora aceea, Gregorio tot [n]u era liber: mai trebuia să pună la loc articolele rămase, [să] jînduiască altele, să dea raportul zilei şi, în încheiere, să ^ături. în tot acest timp nu schimbau nici măcar o vorbă. atronul rămînea la tejghea, înconjurat de rigle, creioane şi [c]arioci şi numai dacă i se părea că s-a întîmplat ceva cu to-

395 I

tul special care să merite o clipă de euforie, făcea cu glas tare un comentariu privitor la felul în care muncea, „în vremurile noastre", a spus într-o seară, „marfa cea mai de preţ este cuvîntul". Iar în altă seară: „Niciodată comerţul nu a depins atît de mult de inventivitate. Ia ascultă, băiete, dumneata, care eşti poet, cum ai anunţa lotul ăsta de fasole?" Gre-gorio s-a sprijinit în coada măturii şi îl privea cu ochi nătîngi şi servili. „N-ai nici o idee? Nu-i de mirare. Fără să fie florari, poeţii cîntă florile. Dar noi, comercianţii cu bucata, nu cîntăm la comandă şi pe teme libere, ci conform legii cererii şi ofertei, iar asta e cu atît mai meritoriu. Doar noi am ştiut să cîntăm kilogramul de legume. Ascultă, ia ascultă", şi i-a citit afişele care a doua zi aveau să anunţe produsele din vitrină: *Fasole de rasă, Fineţuri din Nord, Minunăţii de zburătoare, Fasole specială untoasă, Ambrozie pentru consumatori fini, Ce-i mai bun din Aragân, Delicatese de peste mare.*
— Vezi cît e de înrobitor comerţul? Ni s-a dus numele de cămătari si, în fond, ce altceva sînteni dacă nu poeţi din ramura alimentaţiei?
Omul rămînea să ticluiască vorbe şi litere înflorate şi după ce pleca Gregorio.
Şi tot acolo l-a găsit Gregorio în sîmbăta următoare, cînd, spre amiază, şi-a scos halatul şi, cu pardesiul pe mînă, a în-; ceput un discurs atît de împănat cu vorbe vagi, întrerupt] de scuze şi plin de reveniri, încît negustorul a avut timp să introducă în privirea sa, pe fondul incolor de plictiseală, • nuanţe de stupoare, de îndoială, de mînie, de consternare' şi chiar de indulgenţă.
— Nu cîştigi destul cu bacşişurile? a întrebat inchizitor.; Gregorio a ridicat neajutorat din umeri.
Observase deja|
că bărbatului aceluia, închis într-o continuă neîncredere, nu-şi cerea nimeni nimic şi că prin urmare nici nu avea ce să n fuze, această stranie reciprocitate transformîndu-l misteric într-un om bun, ba chiar generos.

— Bacşişurile sînt bani curaţi, a spus patronul, privinC visător în zare. Ţi se dau şi îi iei, îi vîri în buzunar, nimer nu-ţi cere socoteală pentru ei. Nu tu impozite, nu tu ras punderi. Doar avantaje. Negoţul, în schimb, e plin de obli gătii şi de biruri, aşa cum grîul e plin de paie. Voi, angajî
l 396
tn, nu vreţi să pricepeţi asta. Vă terminaţi ziua de muncă şi daţi fuga acasă, lipsiţi de griji şi fericiţi. Dar patronul, oriunde s-ar duce, poartă cu el povara firmei. Nu mai departe decît dumneata, ai venit de la ţară la oraş. Eşti liber să vii şi să pleci, ca pasărea cerului. Eşti de invidiat. Dar noi, ne-gu^torii, sclavi ai comerţului, sîntem condamnaţi să rămî-nem mereu locului. Unde ne-am putea duce noi? a întrebat el cu amărăciune.
Gregorio, înţelegător, a schiţat un gest cu braţele.
— Ştiţi, am nevoie de un avans pentru chirie, a spus el. Trebuie să stau undeva.
Era adevărat. Cu garanţia slujbei, obţinuse de la dona Gloria o păsuire pentru ultimele două săptămîni.
— Vezi, de-asta căutam un ucenic, un băieţandru care să aibă unde să stea, a răspuns negustorul, tînjind parcă după v remuri mai fericite.
După cîteva tăceri succesive probatoare ale raţiunilor melancoliei sale, în timpul cărora reflecţiile i se amarau în aceeaşi măsură în care se întunecau perspectivele financiare ale lui Gregorio, patronul a scos din cutie o bancnotă şi a lăsat-o pe tejghea, invitînd, parcă, la o meditaţie comună asupra ei. Amîndoi au privit-o şi au oftat la unison, cu decepţia unor cercetători care contemplă rezultatul nereuşit sau absurd al unui experiment.
în seara aceea, susţinut pe linia de plutire de convingerea că trăia o etapă provizorie din viaţa sa, Gregorio s-a îndreptat spre parc, cu paşii însoţiţi de un buchet de flori cumpărate fără bucurie şi fără inspiraţie şi fără alt scop, poate, decît acela de a contribui la propriul său destin cu un amănunt personal. La zece fix a traversat piaţeta, a ajuns lîngă Angelina şi i-a oferitul buchetul cu un gest uşor clasic. Pentru o clipă, florile au rămas expuse unei priviri pline de uimire, care lui Gregorio i-au amintit de aceea pe care o schimbase cu negustorul la apariţia bancnotei pe tejghea, ca dintr-un impuls propriu sau ca minunea eristică cu peste-[le] şi cu pîinea.
Arn adus nişte flori, a spus el, lăsîndu-le pe bancă, con-că vorbele rostite în seara aceea vor fi prelungirea ac-ratat de galanterie.
397 I
Cîteva clipe au rămas tăcuţi. Deodată, Gregorio şi-a dat* seama că tăcerea aceea nu fusese prezentă acolo, în parc, dinainte, ci că o adusese cu ea Angelina, în locul pungii cu mîncare. Doar ea, care continua să stea tăcută, privind înainte cu o uşoară obstinaţie, părea să deţină privilegiul de a o rupe fără riscuri. Gregorio a început să se alarmeze.
— Lucrurile încep să se aranjeze, a spus el.
— Să se aranjeze?
— Da, s-a însufleţit el. Pînă cînd îmi recuperez locul de muncă, am altul provizoriu. Voiam să vin să-ţi spun asta. Şi să sărbătorim.
Angelina a deschis geanta, pe care o ţinea în poală, acolo unde ar fi trebuit să se afle sufertaşul sau legătura cu haine şi a scos o scrisoare cu un antet pe care Gregorio l-a recunoscut din zbor.
— Asta a venit ieri, a spus ea, fără să se întoarcă.
Era de la R. y Belson. La lumina brichetei, Gregorio a citit cele patru rînduri care îi notificau („datorită imposibilităţii de a accepta condiţiile dumneavoastră şi date fiind ne- •• voile Firmei noastre") concedierea.
— Să vedem, la patruzeci şi sase de ani, fără slujbă şi fără *v*venituri, şi în plus urmărit de poliţie, cine o să te mai angajeze, a spus Angelina.
Cu speranţele la pămînt şi cu privirea plecată, Gregorio a murmurat: „Nu e drept. După atîţia ani în care nu am tră-; dat, nu am avut nici o întîrziere, nu m-am plîns, nu e drept, î Bine se spune că omul e lup pentru om. Angelina, nu era nevoie să merg în pădure! Trăim în ea, iar eu nu ştiam!" , — Vorba e ce facem acum, a continuat ea, absorbită de dramă. Ieri a trebuit să-i cer bani mamei. I-am spus că n-ai prea nimerit-o cu noul loc de muncă.
Gregorio a încercat să analizeze situaţia în lumina ui melor evenimente, în zadar, pentru că viaţa era deja atît încurcată, încît îi scăpase de sub control. Nu i-a venit în mi te altceva de spus decît că, dacă stăteai să te gîndesti birM poate că, la urma urmei, vestea concedierii nu este chiar aţi de proastă.
— Cum? Foarte simplu, a spus el, încălecînd banca. A să mă dedic afacerilor. Imediat ce o să treacă asta *şi nu o i ' 398*

mai fiu căutat (adică, în două sau trei zile), am de gînd să pun pe picioare, fii atentă la ce-ţi spun, o afacere cu ciuperci şi sinşile. E foarte uşor. Avem patru încăperi libere, plus pivniţa. Trei o să le dedicăm ciupercilor şi două şinsilelor. Sau invers, mai vedem noi. Sînt bani uşori, siguri şi fără dări. Cumpărăm o pereche de sinşile şi peste fix un an fac vreo douăzeci de pui, sau chiar mai mulţi. Cu zece perechi, în ai doilea sezon vindem vreo sută de sinşile, şi uite-aşa, în citiva ani o să fim oameni bogaţi.
Angelina se uita la el cu o milă aproape ostilă.
— Tu nu eşti un bun organizator, Gregorio, pe mine au început deja să mă obosească maniile tale.
Gregorio a încercat să-i demonstreze cu cifre („cifrele vorbesc", a spus), dar Angelina, fără să-l lase să termine, a tranşat problema:
— Ori te predai poliţiei şi îţi cauţi alt loc de muncă, ori nu mai avem ce vorbi.
Gregorio şi-a împreunat degetele celor două mîini şi a clătinat din cap, uimit de fragilitatea acelei construcţii. „Dacă vreodată am să apar într-o enciclopedie", s-a gîndit cu nostalgie, „am să fiu prezentat în felul următor: Gregorio Olîas, peninsular tardiv, mai cunoscut în unele cercuri ca Faroni, repudiat de propria-i soţie într-un parc public, după ce i-a adus vremelnice flori în schimbul unei bucăţi de brînză şi al cîtorva cîrnaţi, martori fiind o statuie ecvestră şi luna în scădere. Toate acestea se întîmplau în a doua jumătate a secolului, într-o noapte de toamnă." Evocarea istorică a episodului său de om particular l-a liniştit, îi lipseau planurile, dar nu şi speranţa. Şi cum trebuia să continue să trăiască, ^r pentru a trăi trebuia să vorbească, a deschis gura să vadă ce iese din ea şi s-a auzit pe sine spunînd că, deşi nu-l soma nimeni, se va preda (şi s-a gîndit la bunele şi diversele servicii pe care le-ar putea obţine de la Anton), nu pentru că Şi-ar fi admis înfrîngerea, ci ca să îşi ofere un răgaz pe dru-n^ul către o lume fericită.
— Dar cu o condiţie, a adăugat. Vreau să mă predau acasă, ziua, spălat, dichisit şi îmbrăcat în costumul cel bun.
— Asta nu se poate, a spus Angelina, fiindcă dacă vii aca-să> poliţistul ăla, care stă ascuns pe undeva prin apropiere,

o să
te oprească *la* uşă şi n-o să-ţi dea timp
tf nrprlai ci ,-l,. — x --•
să
te predai. Mai
._ r_____xyi/ wu^a ce te iartă, te întorci acasă şi cauţi de
lucru. Şi dacă nu găseşti, pleci cu zidarii. Şi să nu te mai aud vorbind despre şinsile, nici despre politică — şi sub impulsul ultimelor cuvinte, s-a ridicat şi şi-a îndesat energic manile în buzunarele paltonului.
Gregorio şi-a dat seama că e pierdut şi a căutat refugiu în vreun gînd elevat care să confirme lipsa de înţelegere şi dispreţul lumii pentru sufletele nobile şi idealiste, dar nu a reuşit să se remonteze decît la amintirea căruciorului cu de-ale gurii.
— Ţine! i-a pus el, scoţînd bancnota. Asta mi-a dat-o Partidul pentru tine.
Angelina a luat-o cu o mînă moale şi încă o dată bancnota a fost privită cu neîncredere de două perechi de ochi.
— E puţin, a spus Gregorio, dar e ceva. Asta-i tot ce am. Singurul lucru concret pe care-l pot oferi.
Au mers împreună spre gardul împrejmuitor al parcului, tăcuţi şi cu capetele plecate. Noaptea era rece şi fără stele, înainte se deschidea o lungă şi crudă iarnă. Dar peste cîteva luni, s-a gîndit Gregorio, cînd se va fi întors primăvara, el ar putea fi din nou, cîteva zile, fericit. Puţin mai bă-trîn, puţin mai fericit. Dacă lucrurile n-or să meargă prea rău, s-ar putea apuca de pescuit cu undiţa. S-ar duce împreună cu Angelina la vreo gîrlă şi şi-ar petrece după-amia-za întins pe mal, fără să se gîndească la nimic, cu un fir de iarbă între dinţi şi jucîndu-se de-a ce seamănă norii. Vara, asfinţitul e lung. O dată cu primele stele s-ar întoarce acasă pe o potecă şerpuitoare, trăgînd în piept mirosul de iarbă proaspătă şi ascultînd susurul vreunui firisor de apă a cuns privirii. Ar fi greieri şi păsări, orăcăit de broaşte, tălănj peşti în bulboane, lătratul îndepărtat al vreunui cîine. S-. vedea norul de praf ridicat de o turmă. Atunci, da, ar fi di nou fericit. Viaţa ar fi mulţumită de ea însăşi. şi nu ar m. exista viitor. Doar clipe cu apă, păsări, zgomot de tălăngi smochini şi turme... Fericit fără măcar să ştie. Fără tearr Fără cuvinte. Iată o speranţă la care nu trebuia să renun — Mă gîndeam, a spus el, la despărţire, că am putea vi de locuinţa

şi să mergem să trăim într-altă parte. Ne-am p i 400
tea duce la ţară. Eu aş lucra la cîmp. Tu ai avea găinile tale şi mama ta s-ar putea odihni în poartă, sub bolta de vi-ţă-de-vie. E o idee bună, nu? Am fi fericiţi cu atît de puţin.
Angelina a aşteptat ca liniştea să se aştearnă peste ofertă. Apoi a spus: „Te-ai vîrît într-o mare încurcătură, Gregorio, şi nu ştiu cum o să ieşi din ea. Pe mine să nu mă mai aştepţi aici. Sînt acasă. Cînd o să te predai, te poţi întoarce. Dar să nu-ţi închipui că mă poţi păcăli. Dacă te întorci, să *o* faci alături de poliţistul acela care e îmbrăcat ca şi tine, iar el să spună dacă te-au iertat într-adevăr sau despre ce t^te vorba."
A văzut-o îndepărtîndu-se lipită de zidul parcului, „îmi pare rău", a spus el, cînd ea nu-l mai putea auzi.
în noaptea aceea, în timp ce-şi spăla chiloţii, Gregorio a priceput că pierde bătălia şi că drumul pe care o apucase începea să nu mai aibă întoarcere. şi cu toate că panica trăia latentă în el de mai multe zile, de data aceasta a simţit-o cu o insuportabilă apropiere fizică, formată din străzi îngheţate, ciorapi soioşi, unghii îndoliate, barbă încîlcită, împărtăşania zilnică cu salam şi mărunţiş numărat pe îndelete. Trebuia să pună capăt acelei situaţii, să o curme cu un act energic şi decisiv, înainte să-i scape de sub control. Pentru că nu mai era sigur că Providenţa veghează asupra sa, nici că răbdarea este mama tuturor virtuţilor. „Dacă nu acţionez rapid, au să mă sfîşie", s-a gîndit el. Aşa că în chiar noaptea aceea a hotărît să-i fixeze lui Gil termenul de o zi, maximum două, ca să părăsească oraşul, iar în cazul în care ar refuza, să-i permită lui Anton să acţioneze în felul lui.
A doua zi după-masă s-a dus să o vadă pe dona Gloria ca să-i mai ceară o săptămînă de păsuire. Era timpul de care avea nevoie ca să-şi ducă la capăt proiectul. Dona Gloria l-a invitat la o cafea cu biscuiţi şi s-a interesat de experienţele artistului de provincie în marele oraş. Gregorio a povestit, pe un ton plîngăcios, care ar fi trebuit să-i scuze îndrăzneala, că prezentase o carte la un concurs organizat de Academia Regală de Limbă şi că i se dăduseră mari speranţe. Dacă va cîştiga, va deveni bogat şi celebru. „Dar, pînă atunci", a adăugat consternat, „nu ştiu cum o să supravieţuiesc". Şi a mai povestit că acolo, la ţară, avea o hulubărie
401 |
şi cîteva case părăginite şi că se gîndea să le vîndă ca să se stabilească definitiv la oraş. Nu era sigur dacă citise asta în vreo carte sau era o invenţie de-a lui, dar i s-a părut o minciună atît de nevinovată, încît nu s-a jenat să-şi încheie povestirea cu un oftat trist.
In cele din urmă a zîmbit şi, după o tăcere pregătitoare, i-a explicat jovial că în munca lui salariul se plătea lunar şi că doar la sfîrşitul lunii va putea să-şi achite restanţele.
— Păreţi a fi un om bun, a spus dona Gloria, iar el a profitat imediat de ocazie şi s-a înclinat reverentios, mulţumin-du-i pentru compliment.
Gregorio şi-a petrecut sîmbăta şi duminica fără să iasă din cameră, întins în patul răvăşit şi într-o stare tulbure de trîndăveală, care transforma gîndirea într-o simplă trecere | a timpului. S-a ridicat de cîteva ori ca să mănînce gutui cu pîine sau ca să scoată capul pe fereastră şi să privească un colţ de terasă pe care tronau un schelet de umbrelă şi nişte cîrpe roşii. Din cînd în cînd privea tablourile şi se imagina pe sine însuşi întins pe malul unui rîu într-o după-amiază lungă, de vară, a copilăriei. Se gîndea atunci, ca să confere un caracter real visării, ce momeli ar fi mai bune pentru biban sau ce uniformă de pescar ar fi mai potrivită pentru un cetăţean respectabil. Cîteodată îşi privea chiloţii atîrnaţi de clanţa uşii, pantofii din colţ, cu vîrfurile lipite, ca nişte scutieri care îşi bîrfesc pe la spate stăpîmi; pantalonii necălcaţi, cu genunchi, care, împreună cu pardesiul, reflectau cu fidelitate condiţia stăpînului lor, vîrsta şi drumurile lui; cutia cu versuri, legată cu un capăt de sfoară şi, alături, gutuia şi pîinea şi undeva, într-un colţ, nişte pescăruşi. Asta era tot ce avea. După patruzeci şi şase de ani, acesta era regatul lui de pe lumea asta. Şi acum se gîndea să schimbe toate aceste lucruri pe o undiţă. Bun negustor devenise! Atî-ţia ani, ca să ajungă să se refugieze în speranţa sau în insuliţa unei după-amiezi de vară pe malul unui rîu!
Au fost două zile interminabile, de coşmaruri şi mizerie, dar luni s-a trezit cu o hotărîre fermă, îi va da lui Gi: termenul convenit şi, cu momeli sau cu forţa, înainte de săptămînă, va pune capăt exilului său.
l 402
Pe coridor s-a întîlnit cu Paquita şi s-a oprit ca să-i ex-phce că hotărîse cu dona Gloria plata lunară.
— Şi hîrtiile? a urlat ea şi i-a întors spatele.
— Asta e treaba poliţiei.
— Da, şi pe mine mă cheamă Enriqueta! S-a întors din uşa bucătăriei:

— Fără hîrtii, nu eşti om de încredere.
— Am vorbit cu dona Gloria, a spus Gregorio, arătînd cu mîna întinsă spre camera bătrînei.
— Ea nu se pricepe la chestii de-astea! Ce ştiu artiştii ăştia ele la ţară! şi *a* dispărut trîntind uşa.
Ameninţarea l-a întărit în hotărîrea sa, dar mai tîrziu şi apoi în tot restul zilei *a* ajuns să creadă că nu va fi chiar aşa de uşor să termine cu Gil. Poate că nu va avea curajul să-i vorbească dur şi cu atît mai puţin să-l schingiuiască pe vreun maidan. Pe de altă parte, aceea era ultima lui speranţă şi nu era bine să o pună la bătaie pe toată o dată. Aşa că luni n-a îndrăznit să telefoneze, iar seara a trebuit să asculte din nou ameninţările Paquitei că dacă nu plăteşte într-o săptămînă, o să-l denunţe. Timp de două zile a avut certitudinea că se închideau în]urul lui ultimele portiţe de scăpare şi că va rămîne captiv în propria-i cursă de şoareci, dar tocmai această senzaţie l-a ajutat să se hotărască în după-amiaza zilei de joi.
A fost o inspiraţie de moment. „Simt că o să se întîmple ceva", şi-a spus, „simt că destinul e pe cale să se manifeste." Pentru că dacă străbătuse toate galeriile labirintului, mai puţin aceea care îi inspira cea mai mare încredere, însemna că scăparea nu putea fi decît acolo. Altă soluţie nu era: sosise momentul în care suava şi constanta adiere a destinului se transformă în furtună şi schimbă cursul unei vieţi. Deci împingea căruciorul pe o străduţă lăturalnică şi îşi spunea: „Nu Ştiu ce, dar ceva o să se întîmple". Şi puţin mai departe, cînd a văzut cabina telefonică, nu s-a îndoit nici o clipă că destinul este cel care i-o scosese în cale sau mai bine zis i-o impusese, invitîndu-l, parcă, la o intrare nupţială în viitorul pe care i-l pregătise.
A lăsat căruciorul la uşă şi, fără să ştie foarte bine ce avea să spună, a format numărul şi a aşteptat apelul sprijinit într-un cot şi pe vîrful picioarelor.

— Domnule Faroni! Slavă Domnului! Unde sînteţi şi cum o mai duceţi? a auzit glasul, de-acum odios şi inamic al lui Gil.
Gregorio nu a trebuit să simuleze tristeţea ca să răspundă sec că rău, că e în Chitaldurga, un sătuc din India, că îi e dor de pămînturile natale şi că îl cuprinde o tristeţe fără margini cînd se gîndeşte la toţi tovarăşii care acum trebuie să fie prin închisori sau risipiţi prin lume. Avea, în plus, grave probleme economice. „Sînt deghizat în distribuitor de produse coloniale. Am lîngă mine un cărucior pentru alimente", a spus el, cu îndrăzneală.
— Dumneavoastră?
— Da, eu, Faroni. Ca pe vremuri.
— Şi domnişoara Manlin? a întrebat Gil, cu glas stins.
— Nu ştiu nimic despre ea. Ultima oară a fost văzută cerşind la colţ de stradă. Era desculţă, îmbrăcată în zdrenţe şi cu o umbrelă cu pînza sfîsiată.
— Ce nenorocire, Dumnezeule! şi-a exprimat Gil compătimirea. Eu, domnule Faroni, ştiţi că tot ce am e al dumneavoastră. Spuneti-mi doar unde vă pot trimite ceva.
— Nu fi naiv, Gil. Nici eu, nici altcineva din Comitet nu-ţi va accepta vreodată banii. Păstrează-i pentru isprăvile du-mitale urbane. Ce mai, sărmane Dacio, cred că ne despărţim pentru totdeauna. Nu-mi mai rămîne decît să-ţi exprim, în numele Comitetului, urarea să te vindeci de constipaţie şi ca acesta să fie începutul acţiunii fecunde şi durabile pe care o vei lăsa în oraş. Adio, Dacio, nu-ţi pot spune nici pe curînd, nici pe mai tîrziu...
— Domnule Faroni! a strigat Gil. Nu închideţi, vă implor! Mă auziţi?
— Spune, sărmane prieten, a murmurat cu o dulce ironie Gregorio, care nu numai că nu închisese, dar se temuse chiar că va fi, într-adevăr, o despărţire definitivă.
— Ascultaţi-mă! E foarte dur tot ce mi-aţi spus, dar me- • rit cu prisosinţă, fiindcă sînt un laş, a spus Gil, cu glasul gî-; tuit de lacrimi.
— Asta-i tot? a întrebat dispreţuitor Gregorio. ,
— Nu. Aş vrea să vă povestesc ceva. As vrea să vă spunj că alaltăieri, în timpul serviciului religios, mi-am făcut ur

examen de conştiinţă şi o voce interioară mi-a spus că trebuie să plec, că nu pot fi erou decît fiind martir şi că în fond, aşa cum spuneţi dumneavoastră, sînt un egoist. Mă rog, un laş, ca să fim exacţi.
— Gil, a spus Gregorio, impresionat de acea dovadă de onestitate, eşti un bărbat adevărat.
— Da, dar spuneţi şi dumneavoastră. Unde să merg eu Li că plec de aici?
— Lumea e mare. Orice loc e potrivit ca să-ţi petreci viata cinstit. Uită-te la mine şi la atîţia alţii. Ai

ceva economii, nu-i aşa? Ei bine, ia primul avion fără să întrebi încotro merge Acceptă-ţi destinul. Sau du-te la Paris, să duci o viaţă de boem. Chiar că nu merită să rămîi fidel unui rîu sau unei
case
— Asta ar fi grozav, mersul la Paris, a spus Gil, mai mult trist decît mulţumit. Dar, după cum ştiţi, eu sînt un laş. Poate pentru că nu ştiu limbi străine, nici nu sînt tînăr, ca dumneavoastră. Eu am patruzeci şi cinci de ani, iar asta e o vîr-btă la care trebuie să fii adunat de pe drumuri.
— Don Quijote avea cincizeci cînd a plecat de acasă.
— Dar el era nebun şi în plus era şi curajos. Dar eu, domnule Faroni, ce sînt eu? Un prăpădit. Nici măcar nu sînt nebun. Ce să caut eu în străinătate? Dumneavoastră vi se po-tmeşte viaţa asta. Pe de altă parte, sînt pe cale să-mi iau bacalaureatul. Şi, fiţi atent, eu nu am decît o singură speranţă: să vă întoarceţi dumneavoastră, iar pentru asta trebuie să plec eu. Tristă soartă mai am! Cîteodată stau şi mă întreb la ce m-oi mai fi născut.
Gregorio a dat atunci altă întorsătură dialogului. L-a întrebat cum îi mai mergea. Lui Gil îi mergea rău, dar accepta totul ca pe o penitenţă, ba chiar cu bucurie, pentru că în felul acesta împărtăşea soarta membrilor cenaclului. Tot mai era constipat (i-o spunea cu părere de rău, dar lucrurile acestea, cînd suferi de ele, sînt importante. „Ştiu că par ridicole prin comparaţie, de pildă, cu o poezie sau cu o formulă chimică, dar cînd ţi se întorc maţele pe dos şi ai hemoroizi Şi simţi greutate la mers, şi asta e o problemă, pe care în plus nu o pot împărtăşi nimănui"), îl dureau picioarele, iar la pensiune tot mai erau femei care vorbeau foarte tare („ştiu că

e un fleac, dar eşti obligat să le asculţi şi nu poţi închide ochii"). Nu îşi întîlnise părinţii, nici logodnica, nici pe cineva care să-i dea vreo veste despre ei.
— în schimb am găsit casa în care am locuit. N-au de-molat-o, cum mi-aţi spus dumneavoastră, nici pomeneală. E tot acolo, cu balconaşul dintotdeauna.
— Nu-mi amintesc, s-a eschivat Gregorio.
— Poate că nu m-am explicat bine. Eu niciodată nu explic bine. Iar pe de altă parte, cred că minunile trebuie să le meriţi, ca şi numele. Ştiu că există, şi nu doar pentru că mi le povestiţi dumneavoastră, pentru că dacă nu sînt la oraş, unde altundeva să fie? Marile oraşe sînt leagănul progresului. Ştiu că aici sînt, e musai să fie, mari artişti şi mari oameni de ştiinţă şi că poate că mă întîlnesc cu ei pe stradă. Doar că nu ştiu să-i recunosc. Cred că doar credinţa nu e de ajuns, mai e nevoie şi de pregătire. Iar eu nu am această pregătire. Cu dumneavoastră aici, oraşul ar fi fost cu totul altul. Dumneavoastră m-aţi fi dus la cenacluri şi m-aţi fi prezentat oamenilor importanţi. Dar eu sînt un om fără noroc, mai bine zis fără merite. Şi încă ceva. Agentul nu mă scapă din ochi. Si, vedeţi, ăsta e un motiv de mîndrie, pentru că asta chiar că e o minune, mai mare, poate, decît celelalte. Să fiu considerat atît de important încît să pună pe urma mea, doar pentru mine, la orice oră, un agent. Dacă iau în consideraţie numai lucrul acesta, cred că e deja mult ceea ce am obţinut. Sînt un privilegiat. Şi am mai descoperit şi alte minuni. Am văzut un val care se mişcă închis în-tr-o bară de sticlă, am văzut televizoare de mărimea unui cubuleţ de zahăr, ceasuri care rezolvă logaritmi şi scot rădăcina pătrată, portchei care cîntă, calculatoare solare şi cîte şi mai cîte. La toate astea m-am gîndit cînd mi-am făcut examenul de conştiinţă. şi mi-am spus: „Dacio, pentru cît ai petrecut aici şi pentru cît îţi face pielea, ai trăit mari experienţe".
A urmat o tăcere cu nelimitate perspective, precursoa-; re ale atîtor noutăţi încît Gregorio s-a temut că motivele, apa- rent întemeiate, vor sfîrşi prin a vădi formidabila absurdi* ţaţe pe care erau clădite.

— în fine, prietene Dacio, s-a grăbit el să spună, pentru dumneata a sosit, ca pentru toţi marii bărbaţi, ora alegerii. Drumul vieţii dumitale se bifurcă şi ai de ales una din două.
Gil a scos un fel de geamăt de agonie sau de plăcere.
— Dar eu — şi atunci a început să se înalţe lamentarea sa nazală —, înţelegeţi-mă, la patruzeci şi cinci de ani, slab şi Sas cum sînt, cum aş putea trăi într-un loc străin, fără un loc de muncă şi urmărit de poliţie? Trebuie să existe o so-iutie ca să pot trăi şi munci în continuare în oraş.
— Nu există alternativă, a declarat Gregorio. Hotărâş-te-te chiar acum. Fă ce-ţi dictează conştiinţa.
G îl a tras adînc aer în piept şi, încercînd să confere forţă şi solemnitate unui glas care stătea să izbucnească în plîns,
a spus[1]
— Atunci, dacă trebuie să plec şi nu am altă soluţie, am

să plec în străinătate, lîngă dumneavoastră.
Gregorio a explicat că sacrificiul lui Gil echivala tocmai cu revenirea Comitetului. „Asta înseamnă că tu pleci, ca să ne întoarcem noi, ceilalţi. E ca şi cum ne-ai răscumpăra pe toţi Altfel, ce sens ar mai avea plecarea ta?"
— Asta înseamnă că niciodată nu am să vă cunosc personal.
— Cum să nu! a exclamat jovial Gregorio. în cîţiva ani sau poate în cîteva luni, cînd totul va fi dat uitării, vei putea reveni în oraş. Vom veni să te aşteptăm la avion toţi membrii cenaclului, în plen, cu mine în frunte, şi cu o pan-car*ă pe care să stea scris: ORAŞUL ÎL RECUPEREAZĂ PE CI l MAI BUN DINTRE FIII SĂI. în plus, gîndeşte-te că, dacă pleci în străinătate, vei învăţa limbi străine, vei deveni un om universal.
— Dar din ce-o să trăiesc? a implorat Gil.
— Asta chiar că nu contează. Dacă ai vînă-n tine, trăieşti Şi cu aer. Poţi trăi cîntînd din lăută sau ca marinar. Te imaginezi străbătînd pe un vapor întreaga lume?
— Păi, eu n-am văzut niciodată marea!
— Şi ce dacă? Să te îmbarci pe un vapor e lucrul cel mai simplu din cîte există. Dar dacă ţi-e frică de necunoscut, în-toarce-te în satul tău si, cu ce-ai pus deoparte, cumpără-ţi Pâmînt şi dedică-te lui. Sau căsătoreşte-te cu Socorrito. Să

ştii că, în fond, asta e viata pe care mi-ar plăcea mie s-o duc. La ţară, pe malul unei ape, departe de vuietul lumii.
— Nu ştiu, nu ştiu, se chinuia Gil.
— Gîndeste-te, dar ia o dată o hotărîre. şi nu uita un lucru — i-a venit deodată ideea lui Gregorio. Cînd te vei întoarce în oraş, eu personal o să am grijă să-ţi caut un loc de muncă la Partid, de exemplu ca Secretar Adjunct al Comisiei Ştiinţifice sau ceva de genul ăsta. Vei fi unul de-al nostru, cu drepturi depline.
— Atunci, domnule Faroni, a spus Gil, am să plec. Nu sînt un las. Am să plec departe, nu ştiu dacă în străinătate sau unde, dar am să plec. Azi e joi, nu?
— 28 noiembrie.
— Ei bine, luni am să plec, a spus el, cu glas plîngâcios.
— Dacio, a proclamat Gregorio, nu mă aşteptam la altceva din partea dumitale. Scrie-mi la cafenea de acolo de unde te vei afla şi să nu te îndoieşti nici o clipă: şi tu te vei întoarce, iar revenirea ta va fi triumfală şi definitivă. Niciodată să nu-ţi pierzi speranţa asta.
— Am să-ncerc, a şoptit Gil.
— Şi nu uita: vei trăi zilnic în amintirea noastră. Cîhd vei trece prin clipe grele, gîndeşte-te la asta, că sacrificiul tău nu a fost în zadar. Să te gîndeşti: „Chiar în clipa asta, cenaclurile sînt reunite datorită mie". şi cînd va apărea vreo nouă invenţie, gîndeste-te că ai luat şi tu parte la naşterea ei.
— Aşa am să mă gîndesc. Dar promitefi-mi că o să mă chemaţi curînd şi că o să-mi daţi locul acela de muncă.
— Gil, ţi-o jur pe Dumnezeu!
— Atunci, pe curînd, domnule Faroni, şi am să mă rog lui Dumnezeu să vă întoarceţi cu toţii sănătoşi.
— La revedere, Dacio, şi multă baftă — şi a închis imediat.

Capitolul XXII

Revenit la Orezarii, patronul i-a cerut explicaţii pentru întîrziere, iar Gregorio l-a informat, cu un calm olimpian care friza insolenţa, că fusese un accident de circulaţie bi trebuise să colaboreze la acordarea primului ajutor şi la transportarea victimelor. Patronul, care tăia felii dintr-un jambon atîrnat în cîrlig, şi-a mijit ochii a îndoială, concen-trîadu-se asupra cuţitului. „Doi răniţi uşor şi unul grav", a spus Gregorio, pe cînd prelua altă comandă. „Vedeţi, doamnă", a comentat melancolic patronul, „acum comerţul colaborează cu sănătatea. Puţină slăninuţă?" Nu l-a slăbit din ochi pînă cînd Gregorio nu s-a întors din partea cealaltă a tejghelei şi i-a arătat cele trei degete ale discordiei, dintre care pe unul l-a dus la frunte, în semn de salut.
După ce s-a îndepărtat, a încercat un zîmbet de îmbărbătare Discuţia cu Gil, în pofida strălucitoarei victorii, îl lăsase nesperat de trist. Gîndea sau simţea, fără să ajungă să fie chiar convins, că nu avea dreptul să-l lanseze pe omul acela slab într-o viaţă în care îi va lipsi busola, şi totul doar cu promisiunea mizerabilului trofeu al unui cămin şi al unui loc de muncă. Era un preţ prea mare, şi în plus nu elimina nscul ca Gil să se întoarcă într-o zi să-i ceară socoteală pentru ticăloşiile deja

inacceptabile. Niciodată nu-şi închipuise că triumful îi va provoca atîtea strîngeri de inimă. Poate că nu ţinuse seama de faptul că el însuşi este un om prea onest şi supus remuşcărilor ca să azvîrle în prăpastie, în timp ce îl învăluia în nebuneşti promisiuni de salvare, pe cel care nu numai că nu îi era adversar, ci, dimpotrivă, era singura Persoană care îl iubise şi îl admirase pe lumea aceasta, chiar

dacă o făcuse cu preţul unor invenţii şi amăgiri. Nici cîşti-] gurile triumfului nu-l prea convingeau. Cel mai probabil era ca, după dispariţia lui Gil, să nu-şi mai recupereze locul de muncă sau nici măcar să nu mai aibă curaj să încerce să o facă, pentru a nu mai prelungi agonia farsei şi a nu abuza de mila destinului. Dar, evident, atîta vreme cît Gil continua să se afle în oraş nu putea evita ameninţarea constantă ca omul acela fidel şi încăpăţînat să descopere înşelăciunea. Mai devreme sau mai tîrziu ar fi reuşit să intre în cafenea, unde în mod inevitabil avea să descopere că numele fusese întotdeauna cel scris pe uşă şi că acolo nimeni nu-l cunoştea pe Faroni, chiar dacă o cunoşteau cu toţii pe Mari-lin, pe care nu va întîrzia să o interogheze. şi atunci Gil, cu uimirea convertită în furie justiţiară, devenit fiară, va da fuga acasă la impostor cerînd răzbunare. Asta avea să se întîm-ple. şi chiar dacă îl expulza, cum să-şi păstreze convingerea că omul acela cinstit va aştepta tot restul zilelor sale să fie căutat ca să se întoarcă în oraş şi să ocupe postul de Secretar Adjunct al Comisiei Ştiinţifice a Partidului? Fie că pleca, fie că rămînea, totul se reducea la acelaşi conflict capital. Era cu neputinţă să spui ce era mai rău: ruşinea de a-şî admite impostura sau oprobiul de a fi ticluit pierzania celui care l-ar fi putut da de gol. Se simţea murdar şi mizerabil, neştiut de nimeni şi învins pentru totdeauna.

După cîţiva paşi, imaginea execrabilă pe care şi-o formase despre el însuşi i-a mai uşurat întrucîtva suferinţa. Era un război, şi-a amintit, şi era şi el, ca şi Gil, un biet om, ba poate chiar mai nefericit, pentru că este căsătorit şi are cu un an mai mult decît el, fără a mai ţine seama de faptul că la război nimic nu este ilegal dacă vrei să scapi de nenorociri. Dar cea mai mare nenorocire, şi aici s-a oprit în faţa oglin- zii unei vitrine, este ruşinea pe care i-o provoca propria per-;] soană. Iată-l acolo, bătrîn şi nespălat, îmbrăcat în salopetă şi împingînd un cărucior de fier. „Patruzeci şi şase de ani ca să ajung aici", şi-a spus, şi a admis fără rezerve — adică/ fără a percepe în orgoliul rănit nici cea mai mică alinare pt care sinceritatea şi dispreţul pentru propria persoană i-a fi putut-o aduce — că Gil îi este de mii de ori superior, chia de-ar fi fost numai pentru modestia şi curajul cu care ac 410
cepta un sacrificiu mai mare decît îi erau forţele. Se vedea atît de ridicol, în vitrină şi în propria-i minte, cu halatul acela şi cu scopurile sordide de a cuceri cu orice preţ un fotoliu ş: un alcov („si apoi să îmbătrînesc, să mă îmbolnăvesc, să mor şi să mă confund cu morţii, lăsînd în urma mea un şir de eşecuri şi de minciuni"), încît s-a răzgîndit şi a luat-o spre coltul din parc unde obişnuia să mănînce, împingînd căruciorul cu o furie generală şi incendiară, ceea ce i-a amintit de piticul morocănos din basme care, după ce a fost surprins în chiar clipa cînd ascundea un sac de smaralde, fuge ameninţător cu comoara în adîncimile întunecate ale pădurii, înaintea oricărei reflecţii, a deschis o cutie de biscuiţi asortaţi şi, unul cîte unul, a lichidat primul strat. Cu gura încă plină, a smuls dopul unei sticle de coniac, a tras un gît zdravăn, s-a şters cu mîneca şi a rîgîit. In zare, imaginea oraşului se profila imprecisă în lumina firavă a asfinţitului. Nu, el nu putea fi niciodată un om exemplar. Printre altele, pentru că lumea este prost alcătuită. O imensă rasoleală, asta e lumea. Iar zeii, nişte amatori, s-a gîndit, cu orgoliul profesional al celui care se socoteşte un bun meseriaş. Din mîmi-le lui n-ar fi ieşit o scrisoare cu atîtea ştersături cîte vedea în jur. în timp ce se îndrepta spre parc, inspirata mînie a nefericirii îi luminase brusc ochii. A fost ca o viziune. Automobilele şuierau, şoferii vociferau, păsările zburau speriate, vîn-tul învîrtejea hîrtii şi ambalaje de plastic, un trecător vorbea singur, cînd milogindu-se, cînd enervîndu-se, un copil plîn-gea într-un colţ cu fervoarea unui viţel, o ambulanţă urla, o potaie făcea pipi pe un cauciuc, el împingea căruciorul cu furie de posedat şi totul în jurul său părea dezlipit dintr-un tablou infernal. La ce se mai putea aştepta de ia viaţă? Cum de ai putut avea încredere în Providenţă, descreierat de rahat ce eşti? Domnişori amatori de bricolaj, asta erau zeii. Iar 'urnea, o ocupaţie de duminică.

A mai tras o duscă. Era frig (parcă şi mai frig fără pardesiu şi fără pălărie, care rămăseseră la prăvălie), iar parcul era solitar şi lipsit de artificii, simplificat ca un desen de şcolar. Patruzeci şi şase de ani. Cum să fii exemplar într-o ase-wenea lume? Şi chiar dacă, în pofida a toate, ar fi încercat să devină astfel, cum să reuşească avînd pe conştiinţă gre-

utatea lui Gil? Deodată, cu un tremur de neîncredere, s-a -, gîndit că doar eşecul îi putea asigura o

incertă victorie. „Dar; dacă aş pleca eu?" s-a gîndit ofuscat. „Dacă în locul unei re- ′ cuceriri aş opta pentru înfrîngerea totală?"
Nu era nevoie de un mare efort de imaginaţie ca să se vadă transformat în vagabond, lungit pe malul unei ape, cu burta la soare şi cu un fir de iarbă între dinţi. S-a văzut ur-cînd din mers într-un tren de marfă, aprinzînd focul pe cîmp, frigînd slănină şi dormind în stufăriş. S-a văzut venind din zare cu un fluierat pe buze şi o floare mirositoare de rozmarin după ureche. Şi-a imaginat prestigiul, înţelepciunea de a fluiera un bolero spre prînzişor, în timp ce jumătate dintre semenii lui se speteau prin ateliere şi birouri. Iar după-a-miaza, cînd alţii răguşeau în fumăraia din cafenele, el ar fluiera la umbră, lipsit de griji, sau şi-ar povesti bogatul trecut,' indiferent deja la erori, în faţa auditoriului restrîns la un zar- ; zavagiu şi un păstor de capre. Ar fi un bun rozător de pîi-ne veche, de fructe sălbatice, de ierburi, de rădăcini. Ar pur-; ta la spinare o bocceluţă pentru pîinea cerşită, ar întinde curse pentru păsări şi nade pentru peşti, poate că şi-ar citi poe- *v*ziile şi ar zdrăngăni la chitară prin pieţe şi la margine de ; drum, iar în nopţile cu lună, cu numai o lanternă ar vîna broaşte şi raci. Ar face focul iarna. Ar lucra sezonier prin podgorii şi livezi de măslini, iar dacă ar cădea bolnav l-ar lua sta- *J* tul şi l-ar duce într-un spital de caritate. Poate că ar seduce şi cîteva muieri prin sate. Femei care caută plăceri dezor-, donate şi fugare. Iar la bătrîneţe, şi-ar sfîrşi zilele într-un azil de maici, şi se şi vedea acolo, ştirb şi cîrcotaş, stîrnind rîsul cu viclenii de pungaş bătrîn. Asta, dacă nu cumva găsea o; slujbă permanentă de cioban, caz în care şi-ar face un flaut din trestie ca să fluiere habanera si, la timpul cuvenit, ar sco-I toci prin cuiburi şi ar trage în ţeapă şopîrlele. Exista o via-l ţa mai bună? Ar fi liber, fără stăpîn şi fără orar. Fericit ca îf copilărie. Exemplar în felul său.
Ei bine, va avea curajul să devină boem? Dacă stătea i se gîndească, şi el era ca şi Gil: nu mai avea vîrsta pent asemenea isprăvi. Şi nu era nebun. Nici tînăr, nici nebu Ba dimpotrivă: tomnatic şi prudent din fire. Si, cu toate c nu suferea de nici o boală, simţise de la o vreme cîteva dt 412
reri uşoare, cîteva împunsături şi cîrcei care veneau să-i întunece orizontul anilor. Şi-a atins faţa cu un gest de mîngî-iere maternă: şi dacă va cădea bolnav într-o zi ploioasă, prin vreun mărăciniş? De pildă, o peritonită sau un atac de sciatică. Sau dacă în singurătatea unei livezi de măslini i-ar ieşi în cale o haită de dulăi. Sau l-ar apuca febra pe vreo mirişte. Cîte pericole îl aşteaptă în lumea asta imperfectă a lui Dum-ne/eu! Brusc, s-a calmat şi şi-a spus: „Să facem o probă". S-a ridicat în picioare şi, cu sticla, a tras o linie pe pămînt. „în partea aia", a proclamat, cu un glas care devenise deja de beţiv, „te aşteaptă frigul şi foamea, privighetoarea şi drumul mărginit de copaci, demnitatea şi zdrenţele; în partea asta, neruşinarea şi căminul în care arde focul, pereţii şi patronii, rufăna curată şi pilaful în farfurie. O să vezi ce faci, dar dacă treci linia, gîndeşte-te bine, nu mai poţi da înapoi, pentru că atunci ai fi nedemn de tine însuţi". Cinci minute a rămas acolo reflectînd, clătinîndu-se ca un beţiv şi cîn-tărind alegerea, în cele din urmă, a făcut un pas si, cu cîte un picior de fiecare parte a liniei, a zîmbit. întrezărise un plan definitiv, avantajos pentru toţi şi atît de simplu şi de fericit, încît era cu neputinţă să dea greş. Acum pricepea că decizia de a deveni vagabond o luase cu încrederea instinctivă că obligaţii mai grave îl vor împiedica să o ducă la capăt. Nu se gîndise la Angelina şi la faptul că datoria lui faţă de ea — acum, că era dispus să-şi lichideze toate datoriile — este la fel de mare sau poate chiar mai mare decît aceea faţă de Gil. Prin urmare, chiar mîine va sta de vorbă cu ea. Vor discuta foarte serios, îi va propune din nou sau, mai bine zis, de data asta îi va ordona, ca un cap de familie ce se află, să se mute într-un alt cartier. Şi cum în urma schimbării locuinţei ar cîstiga ceva bani — or tocmai în asta consta noutatea planului —, ar pune pe picioare o mică afacere: un bar, o papetărie sau un magazin de fructe uscate sau de tricotaje. Ar deveni negustori, întreprinzători. Ar munci amîndoi. O combinaţie atît de rezonabilă, cu atît mai mult cu cît o va prezenta plin de autoritate, era Asigur că va fi acceptată fără crîcnire de către Angelina, în faţa acelei perspective, promiţătoare şi zîmbi-[to]are, a viitorului, Gregorio s-a înduioşat, ba chiar a deplîns
413 I
obligaţia de a renunţa la aventura unei vieţi secret trînda*. ve. Cu toate că, pe de altă parte, era mai bine aşa. Peste doar cîţiva ani, va începe *să* fie un om bătrîn şi mai de preţ era' soba dintr-o prăvălie decît umezeala iernii prin tufişuri. Şt tot mîine o să stea de vorbă şi cu Anton, ca să-l elibereze de obligaţii, iar noaptea va fugi fără să plătească de la pensiu- i ne, lăsînd o notă în care va promite că îşi va achita curîndi datoria şi că va explica personal motivul fugii. j
Nu îl rodea decît siguranţa că foarte curînd Gil avea să i descopere păcăleala. Dar atunci el se va afla în încăperea! din spatele prăvăliei, în afara oricărui pericol, şi poate că *l se* va îndura chiar să-i scrie, adică să-i explice că se sihăs trise sică hotărîse să rămînă pentru totdeauna în India. „Am renunţat la

lume", a rostit cu glas tare, „am rupt-o cu Mă-l rilin, refugiul oricărei iubiri. Am semnat pe vecie un pact| de tăcere. Carnea mea păcătoasă l-a întîlnit pe Dumnezeu.] De acum înainte, încăperea din spatele prăvăliei va fi peş-| tera mea de sihastru", şi a început să se învîrtă cu braţele ridicate, ca o morişcă, cu pulpanele halatului fîlfîind, din ce în ce mai repede, pînă cînd alcoolul şi ameţeala l-au fă cut să se împiedice şi să se prăbuşească la pămînt cu o miş-i care de paiaţă care exagerează efectul unei scatoalce. j

„Hotărît lucru, mîine voi desăvîrsi eşecul general al vie-l ţii mele", şi-a spus, şi s-a imaginat în uniformă de generali învins, murdar de sînge şi de praf, sub acelaşi copac secu-l Iar care găzduise întîlnirile lui cu Marilin, cu spada pe jos, grav şi febril, ca Hernăn Cortes în noaptea Tristă de la Otum ba. Iar această imagine memorabilă a sa nu i-a displăcut de-| loc. Cu ea în minte, s-a ridicat, a mai tras un gît şi a zvîrlit| sticla cît a putut de departe.

Era deja noaptea tîrziu cînd a tîrît căruciorul lîngă _ gard viu, l-a împins între frunze, a aruncat halatul deasi pra şi, cu braţele pline de pachete şi cutii, s-a întors la per siune. La ultimul colţ al coridorului, le-a dăruit donei Glc ria şi Paquitei un borcan de miere şi cîteva pachete _ biscuiţi fini. Inspirat de alcool, le-a explicat că alimente! acelea îi fuseseră aduse de crescătorul de porumbei în cor tul chiriei anuale.

I 414

— Permiteţi-i acestui străin, doamnele mele, să vă dăruiască nectar prelucrat de albine acolo, pe cîmpurile copilăriei mele. Daţi-mi voie să sărbătoresc bunătatea şi eleganţa sau, ca să o spun cu îndrăzneală de poet, să pun zurgălăi acestor clipe, pentru ca în viitor ele să răsune în amintirea noastră şi să nu pierdem junicile. Doamnelor, cu aceste cu-Yiiite se desparte artistul de tinereţe. Se naşte un sihastru. Scu/aţi-mă! *a* bîiguit el din penumbră şi, nu mai puţin mirat de discurs decît cele două femei, a intrat în cameră şi s-a culcat imediat.

în dimineaţa următoare, la sculare, şi-a făcut un examen de conştiinţă şi a aflat neştirbite convingerile din ziua anterioară, în timp ce îşi pregătea bagajul pentru fuga din cursul nopţii, a trecut în revistă planul şi l-a găsit atît de solid în-cît, mai degrabă decît fructul întîmplător al isteţimii sale, i s-a părut a fi rezultatul logic al înseşi inerţiei faptelor. Cu această certitudine, a ieşit din pensiune, *a* trecut prin faţa casei sale fără să ridice privirea din trotuar şi, ceva mai încolo, s-a aşezat la pîndă în vecinătatea pieţei. Era sigur că Angelina, trasă de înseşi firele destinului, nu va întîrzia să apară. „Am să-i dau ca termen habanera", şi-a spus, şi pentru a-şi materializa predicţiile, a început să o fredoneze cu cifre în loc de cuvinte, astfel ca numărul la care va sosi Angelina să îl reprezinte pe acela al anilor cît va trăi. O rafală de vînt i-a adus aminte de pardesiu şi de pălărie. Cu ele se despărţea şi de o parte a identităţii sale şi lichida formal iluziile juvenile. L-a întristat gîndul că obiectele acelea vestimentare sfîrseau în infernul unei prăvălii de delicatese. Ce avea să se întîmple cu ele, cîini fără stăpîn? Poate ca aveau să ajungă într-un magazin de haine vechi sau poate că îşi vor îndeplini pentru ultima oară menirea învelind oasele vreunui cerşetor care nu va avea habar că acestea, mai mult decît veşminte, erau simbolurile unei vieţi secrete de nenoroc şi de speranţe. Şi ceva asemănător i se va în-tîrnpla şi lui, pentru că drept este ca actorul să-şi împartă soarta cu aceea a măştii, să primească fiecare partea sa, şi din succese, şi din eşecuri, înainte ca fiecare să revină la rolul său zilnic. „Vai, sărmane veşminte nemulţumite de persoana mea!", le-a invocat, fără a pierde ritmul habanerei.

415

Ajunsese deja pe la numărul şaizeci şi trei şi pe la jumătatea celui de-al doilea refren, cînd a văzut-o pe Angelina venind cu gluga pe cap şi pierzîndu-se în mulţime. Nu a ur-! mat-o. A zorit muzica şi a intrat pe altă uşă, lăsîhdu-se mereu condus de capriciile imperioase ale necesităţii. Fără grabă, s-a interesat de preţul furajelor verzi şi al cărnii, a îngroşat harababura unor sardele proaspete, a împărtăşit morocănea-la unui cîrnăţar aflat în faliment, s-a tocmit pentru nişte struguri care să-i umple aşteptarea şi să o facă mai plăcută, si; din una într-alta, savurînd lipsa de ocupaţie, a căutat un colţi liniştit, s-a sprijinit de nişte cutii cu păsări, ouă şi vînat şi, după ce a aruncat ciorchinele, s-a uitat peste umăr şi a dat cu ochii de Angelina. Părea ieşită din calmul propriei uimiri,! dar nu a avut timp să-şi exprime surprinderea, pentru căi Gregorio, după ce a scuipat bărbăteşte o pieliţă, i-a făcuţi semn cu degetul să se apropie. *f*

— Pregăteşte hîrtiile, i-a poruncit fără să o privească şi fără l să ridice tonul, ca să vindem casa. *Ne* mutăm în alt cartier. ;

— Alt cartier?

— Da, şi am să mă ocup eu de toate. De cumpărarea unei locuinţe şi a unui local. O să deschid un

magazin de fructe uscate.
Prevenind protestul, a luat-o de braţ şi în timp ce o conducea spre casă, i-a expus detaliile planului. Vorbea cu o siguranţă sumbră şi ameninţătoare. ;
— Aşa că tu du-te şi pregăteşte mutarea, şi stai de vorbă cu lumea, dar fii şi tu mai detaşată şi mai veselă, renunţă la figura asta de găină plouată, ne-am înţeles?
Angelina n-a răspuns.
— şi vezi de pregăteşte mutatul. Eu am să caut o caş prin cartiere, una dintr-astea noi, cu grădină şi teren de' nis. De acord?
— Da.
— şi să nu mă mai întrebi niciodată de Faroni, nici Belson, nici de nimic, pricepi?
— Da.
— şi maică-tii poţi să-i spui ce vrei, dar să nu-mi vii cu pisălogeala că unde-am fost şi ce-am făcut. Să nu mă; sălogească, fiindcă nu mai răspund de mine. Ai auzit?
I 414
— Da.
— Şi de acum înainte s-a terminat cu prostiile.
— Ce prostii?
— Toate. De orice fel. Sînt dezamăgit de lume. Vezi bine ce ti se întîmplă dacă eşti om bun. Te mănîncă de viu cu totii. Dar de-acuma, gata! S-a întins prea mult coarda. Aşa că u -,ă pun pe picioare propria-mi afacere, ca să nu mai trebu-, -,(.ă să suport prostiile şefului, nici ale altcuiva. Ale nimă-i n[1] De-acum înainte, ce-mi iese pe gură e literă de evanghelie Că *e* bun sau că e rău. Şi să-ţi iei adio de la cusut Dacă te plictiseşti, n-ai decît să citeşti sau să joci tenis, mi-e egal. şi o să ne ducem la teatru! Şi o să mergem din nou la mare! hi o să ne facem prieteni! Şi o sa fim moderni şi în casă o să fie cum spun eu! înţelegi?
Angelina a aprobat.
— Eu o să mă trezesc la patru dimineaţa să mă duc la piaţă după marfă. O să ne cumpărăm o furgonetă. Cînd o să mă întorc de la piaţă, o să claxonez, iar tu o să cobori să mă ajuţi, ne-am înţeles?
— Da.'
— In afară de fructe uscate, o să avem caramele şi jucării, se vînd foarte bine. Am studiat totul, de multă vreme. Dinainte să plec de acasă. De cînd mi-am dat seama că la birou era imposibil să avansez şi că niciodată n-o să ieşim din sărăcie. Acolo, în noua casă, o să fie altfel. Dacă ne merge bme, nu mult, doar puţin, în doi ani deschidem încă un magazin, şi apoi încă unul şi încă unul, pînă o să avem o reţea întreagă. O să vezi. în viaţă trebuie să ai curaj. Cum crezi tu că s-au făcut marile capitaluri?
— Dar, Gregorio, asta înseamnă...
— Nici un cuvînt! Eu sînt capul familiei şi aici eu hotărăsc — şi a strîns-o de braţ pînă a durut-o. şi să-ţi intre bine [in] cap, eu o să muncesc după-amiaza şi tu dimineaţa. O să facem o mie, ba nu, două mii de fluturaşi şi o să-i împăr-ţim prin case. Publicitatea e fundamentală în afaceri. şi ştii cum o să se numească magazinul? *Coltul Edenului,* îţi place?
— Da.
~ M-am gîndit mult la asta. în spatele prăvăliei o să [av]em o încăpere şi eu o să ţin contabilitatea. O să ne trebu-
«17 |
iască o sobă, şi poate că o să ne luăm şi o pisică. Mie întotdeauna mi-a plăcut să am o pisică — a spus el cu obidă — şi niciodată n-am avut, dintr-un motiv sau altul. Dar de-a-cum, gata cu prostiile! S-au oprit în faţa intrării.
— Acum mă duc prin suburbii, să văd cîteva locuinţe. Deseară mă întorc acasă după douăsprezece, aşa că pregăteşte cina sau ce-o fi, de acord?
'—Da.
— Bine, acum sărută-mă. Angelina i-a întins obrazul.
— Eşti mulţumită?
— Nu ştiu, a spus ea, lăsînd capul în jos.
— Nu-ţi place că plecăm de aici?
— Ba da, dar...
— Atunci, pregăteşte totul, fiindcă mîine o să mă duc la o agenţie să pun în vînzare apartamentul. Şi cînd o să fii la magazin, să nu aud c-ai vîndut pe datorie, bine? — şi i-a fă-: cut cu ochiul. Doar cu

plata înainte sau pe loc! — şi i-a ciufulit părul ca unui copil zburdalnic şi a rămas acolo, zîm-bitor, învăluind-o cu privirea, pînă cînd Angelina a dispărut *l* pe uşă.
„Totul e în ordine!", şi-a spus el şi apoi a scos un strigăt: de ascunsă euforie. De euforie, fiindcă în noaptea aceea avea să revină acasă, într-o săptămînă aveau să se mute din car-l tier şi în mai puţin de o lună avea să stea ferit de griji în în- căperea din spatele magazinului. Se terminaseră caznele bles- i tematei ăleia de încurcături. Nu-i mai rămînea decît să stea; de vorbă cu Anton, să-l sune pe Gil şi să-l anunţe că Faroni luase hotărîrea să rărnînă definitiv în India, ca pustnic, iar la miezul nopţii să fugă de la pensiune şi să scape astfel diri cercul infernal în care se transformase în ultima vreme via| ţa sa. Deodată, cînd erau mai negre prevestirile şi mai îr depărtată speranţa de a zări vreo luminiţă în întuneric, iat că viitorul se deschidea în faţa sa, zîmbitor şi plin de pr misiuni. „Pînă la urmă o să ies în cîstig", se gîndea, pent că în fond întotdeauna îşi dorise să aibă o mică afacere pr prie cu care să scape de rigoarea unui orar fix şi de şefi.! cine ştie, poate că acolo, în încăperea din fundul prăvălie 418 ferit deja de emoţii, va putea compune vreuna dintre operele imaginare şi să i-o trimită lui Gil din India, pentru a-i reînvia în amintire imaginea lui Faroni. Pentru că mîine, cînd aveau să se despartă, se gîndea să-i spună să nu se mai ducă la cafenea, că nu merită, că adevăraţii membri ai cenaclului se risipiseră prin lume şi că cei care acum se prezentau ca atare nu erau decît impostori aflaţi în solda guvernului. în cel mai rău caz, Gil avea să rămînă cu o îndoială, pe care ptogresiva idealizare a trecutului şi dezamăgirea prezentului aveau să i-o consolideze. Şi poate că, în cele din urmă, Faroni se va salva. Poate că, într-un final, toţi or să fie fericiţi. Dar asta ţinea de viitor. Acum, important este că în cu-rînd va avea o furgonetă. Să conducă o maşină era una dintre pasiunile neîmplinite ale vieţii sale. Şi-ar lua carnetul, duminica ar ieşi la iarbă verde, vara ar merge la mare sau poate chiar în străinătate, de ce nu? S-ar putea duce la Roma, să-l vadă pe papă, toţi trei în furgonetă, şi pe chestia asta s-ar împăca şi cu soacră-sa. S-ar plimba noaptea printre ruine, ca în vise, şi i-ar trimite lui Gil o ilustrată: *Din Cetatea Eternă, eterna amintire a prietenului tău, Faroni.* Şi dacă lucrurile ar merge bine şi-ar cumpăra şi o casă la ţară, pe malul unui rîu, alt vis al lui neîmplinit.
Da, poate că aceea era recompensa pentru că nu permisese ca Gil să părăsească oraşul. Fusese bun şi generos. Se arătase chiar dispus să înceapă o viaţă de vagabond, doar ca să-l salveze. Iar acum Providenţa îl premia. Ca şi lui Avra-am, Dumnezeu îi oprise mîna în chiar clipa dinaintea sacrificiului. Ah, pe lume mai era încă dreptate, încă mai erau cu putinţă speranţa şi ordinea. Şi se simţea uşor şi jovial, aproape zglobiu, şi nu ştia dacă să fie mai mulţumit de viitorul promiţător sau de pacea care pusese stăpînire pe sufletul său.
In apropierea bodegii, s-a hotărît brusc să nu mai stea de vorbă cu Anton, îi repugna să joace din nou un rol la care, din fericire, renunţase. Pe de altă parte, întîlnirea aceea ar veni să-i tulbure placiditatea şi să redeştepte vechi scrupule, ba s-ar putea chiar ca Anton, cu întrebările lui, să-l pună în încurcătură sau să înceapă să devină bănuitor că a fost victima unei înşelătorii. Nu, nu se făcea să pună în pericol 419 !
un triumf deja sigur. Mai bine să-i lase un bilet. Cîteva rîn-duri: penultimele din cariera sa de impostor. Carneţelul rămăsese în pardesiu, avea în schimb o foaie de recepţie de la magazinul de delicatese, pe spatele căreia a scris:
„Prietene Anton, plec într-o călătorie şi nu o să mai pot sta personal de vorbă cu dumneata. Plec în India, unde am un prieten şi sper să încep o viaţă nouă. în ce priveşte afacerea noastră, am să-ţi spun că am renunţat să-mi mai recuceresc soţia. Nu merită, chiar dacă s-ar întoarce, n-aş putea să o iert. Cît despre Gil, el e cel mai puţin vinovat dintre amîndoi, aşa că renunţ şi la răzbunare. Nici asta nu merită. Prefer să fug departe şi să dau uitării dezamăgirea.
Să ştii că îţi rămîn extrem de îndatorat pentru tot ce ai făcut pentru mine. N-am să uit niciodată.
Te îmbrăţişează prietenul dumitale,
Alvar Osiân"
în după-amiaza aceea a lăsat bileţelul la bodegă şi, pe înserat, după ce a hoinărit vesel pe străzile cartierului, amu-zîndu-se de mizeria şi de singurătatea şi de toate vicisitudinile care în curînd aveau să fie o anecdotă drăguţă sau o inofensivă invitaţie la nostalgie, s-a întors la pensiune.
— Cum! Azi nu ţi-a mai trimis nimic crescătorul ăla de porumbei? i-a strigat Paquita în faţă, cînd i-a deschis uşa.
— Astăzi, nu! a glumit Gregorio. Astăzi vin cu mîinile goale sau, mai bine zis, pline cu mari speranţe.

— Las' că ştiu eu ce-ţi poate pielea!
— Află că azi-mîine — i-a zis el, mustrînd-o cu degetul
— o să plătesc cu dobîndă. Nu glumesc. O să vin cu maşina î
— şi a ridicat o mînă ca să marcheze la înălţime scena evocării —, împreună cu familia mea, să-ţi prezint respectele mele. O să-ţi aduc un cadou. O podoabă, ceva. Si, s-ar putea, şi o fotografie cu o dedicaţie din partea papei, o să vezisi Nu, acum serios — s-a apropiat de ea împăciuitor —, sînt un om bun, crede-mă.
— Da, da! a ţipat Paquita, îndepărtîndu-se pe coridor Cînd or veni jandarmii, vedem noi dacă-i mai arde de me fantelui! Mîine e ultima zi!
I 420
Gregorio a intrat în camera lui reprimîndu-şi un zîmbet înţelegător şi ironic. „Ce mi-o fi pregătit Angelina la cină?" s-a întrebat el, trîntmdu-se în pat cu o piruetă copilărească. „Şniţele? Ardei umpluţi? Omletă cu cartofi?" Ah, viaţa era frumoasă — şi a închis ochii şi s-a întins cu voluptate, cie/morţindu-şi oasele, în curînd va veni Crăciunul şi vor cumpăra dulciuri, praline şi băuturi fine. Acolo, în noua locuinţă, unde nu-l cunoştea nimeni, putea fi, fără a se teme do ridicol, un om exemplar. Va cultiva o imagine de om respectabil şi simpatic, puţin retras şi critic, cu o lurne a lui şi cu opinii emancipate.
în clipa aceea s-a auzit huruitul unui bazin de closet şi, în timp ce aştepta replica zăvorului şi a întrerupătorului de lumină, l-a luat somnul. A visat că mergea cu furgoneta, con-ducînd cu pricepere. Era vară şi traversa o cîmpie nesfîrşi-tă fierbinte şi solitară. Zgomotul motorului îl făcea să-i fie somn în somn. în sfîrşit, a văzut în depărtare un copac şi pe cineva stînd la umbra lui. A durat mult pînă a ajuns acolo şi doar cînd a coborît din furgoneta şi-a dat seama că este de fapt eucaliptul din copilăria sa şi că persoana care se află acolo, aşezată pe o piatră şi cu privirea în pămînt, este tatăl lui. „Bună maşină", i-a spus acesta, fără să ridice ochii. „Nu eşti tu Gregorio Monroy, fiul meu iubit de la mare?" Dar nu a mai avut timp să răspundă, pentru că tată-său, fără să mai aştepte, din doi paşi a fost în furgoneta, a băgat-o în viteza şi a dispărut cu ea în trombă. Atunci a crezut că s-a trezit. A rămas cu gîndul la visul acela trist pînă cînd, nu după multă vreme, a auzit-o pe Paquita cîntînd în bucătărie. Nu s-a mirat că este chiar haba-nera şi că o cînta cu un glas şi cu un ton de suflet rătăcitor de sirenă care subjugau prin dulceaţa lor. Imediat, undeva [a]u bătut clopotele unui orologiu, iar el s-a gîndit simultan, de parcă ar fi fost vorba de acelaşi lucru, că trebuia să mă-nînce de seară şi să repare ceasul acela. „Trebuie să-i dau de mîncare ceasului", s-a auzit spunînd cu glas tare şi s-a ridicat în pat, cu o senzaţie de sufocare.
Era douăsprezece fix. Somnul şi visul care îl însoţiseşi transformaseră euforia într-un fel de neplăcere colerică, în [m]od absurd, se simţea furios pe tatăl său, care îi furase fur-
421 |
goneta. Dar imediat, cînd şi-a amintit că este cazul să fugă, vehemenţa i s-a înmuiat în plictiseală şi pînă şi amintirea cinei i-a produs dezgust. De vină or fi fost pînzele de păianjen ale visului şi mereu dureroasa trezire la realitate. Pe bîj-bîite s-a dus la masă, a aprins lumina şi a scris bileţelul de scuze. „Am să vă demonstrez cu prisosinţă că sînt un om onest. Vă cer să aveţi încredere în mine", spunea în final, iar această certitudine morală i-a redat încrederea şi vigoarea,
Si-a adunat bagajul, a deschis uşa şi a ciulit urechile. Nu se auzea decît efervescenţa tăcerii. Ba nu, în fund mai era ceva: o cadenţă, o vînzoleală, un zgomot monoton şi febril ca de furnicar. A înaintat pe vîrful picioarelor, lipit de perete, a străbătut culoarul *şi* a ajuns în faţa camerei donei Gloria. Acolo se auzea un glas. A ascultat, dar nu distingea decît un ton poruncitor şi apoi un ropot de aplauze. Totul era cufundat în beznă. A vîrît capul pe uşă: bătrîna dormea în fotoliu, iar la capul patului străluceau luminile de poziţie ale unui aparat de radio. Drumul era liber şi nu trebuia de-, cît să ajungă la uşa principală şi să-i treacă pragul. Dar, brusc, Gregorio s-a simţit ispitit să intre acolo pentru o clipă, fie ca să stea de vorbă cu dona Gloria şi să rezolve prieteneş- • te fuga, fie atras de glasul acela căruia nu-i percepea decît l tonul şi ritmul. Era o atracţie superstiţioasă, pentru că sim tea în mod vag că dacă pleca fără să asculte nici un cuvîntl lăsa în urma sa ceva nerezolvat, senzaţii neconsurnate *cărei* mai tîrziu aveau să îi provoace neplăcere. Sau poate că de rea să-şi demonstreze buna-credinţă în faţa unui auditor ipo tetic. El nu era un răufăcător şi trebuia să-şi dovedească ne vinovăţia în chiar actul de comitere a delictului.
A făcut un pas înainte. Cine o fi vorbind la ora aceea de ce era atît de aplaudat? Pentru că aplauzele îl

împied „ cau să audă discursul. Parcă ascultătorii, imediat ce ghicea sensul fiecărei propoziţii, izbucneau în aplauze, fără a-i rru aştepta sfîrsitul. Pe de altă parte, erau horcăielile donei Gk ria, care îi tulburau şi ele audiţia, şi dacă îşi încorda aţe; ţia mai putea descoperi o mulţime de alte zgomote: rumo rea termitelor, interferenţele altor posturi (din cînd în cîr se auzea ceva ce semăna a îndepărtat tînguit arab), susţ nele şi plînsetul mobilei, ticăitul ceasului, scîrţîitul duşi
l 422
lei din camera de deasupra (atît de capricios de discontinue, încît nu putea deduce cu nici un chip ce anume activitate le producea), scîncetul obiectelor înfricoşate de întuneric, ba chiar fierberea din propriile-i viscere. A mai făcut un pas, şi ascuţindu-şi auzul pînă cînd în el s-au concentrat toate simţurile, în cele din urmă a reuşit să capteze un cuvînt: „ruşinea", şi apoi altul: „garanţia". Cum de o fi reuşit să le pună alături vorbitorul? s-a întrebat, pregătindu-se să iasă. Acum, că îşi satisfăcuse curiozitatea, trebuia să se grăbească. La ora aceea era absurd să o scoale din somn pe bătrîna şi să-i explice că pleacă fără să plătească, dar că se va întoarce curînd să-şi achite datoria. Absurd! Şi, totuşi, nu-i venea să plece. Şi-a amintit că şi în noaptea cînd sosise la pensiune rămăsese cîteva clipe rătăcit pe coridor şi că şi atunci se simţise atras de întuneric, de parcă ar fi găsit în el un refugiu sigur împotriva corvezilor vieţii.
A trebuit să-şi adune într-un singur punct voinţa dispersată pentru a începe retragerea, dar chiar atunci, coincizînd cu clipa cînd a reuşit să asculte o propoziţie întreagă a discursului (ceva de genul „nu vom ceda nici o palmă de pă-mînt") şi l-a recunoscut în orator pe General, s-a aprins lumina şi a apărut Paquita, zbierînd ca ieşită din minţi.
Gregorio, care percepuse lumina ca pe o explozie, s-a întors spre ea cu o faţă rugătoare şi înspăimîntată.
— Săriţi, hoţii! urla Paquita la doar trei paşi de el, ară-tîndu-l cu degetul şi privind spre coridor. Ajutor! Poliţia! Poliţia! Săriţi pe hoţ, că scapă!
Gregorio a întins mîinile, încărcate cu boccelele care îi formau bagajul, într-o încercare de explicaţie şi de împăcare. Dar femeia aceea nu înceta să urle, şi de undeva au început să se audă voci şi paşi grăbiţi. Desfigurat de groază, s-a întors către dona Gloria, poate că ei reuşea să-i explice, să-i spună că venise tocmai ca să vorbească despre fugă şi s-o implore să-l înţeleagă, dovadă concludentă că era un om cinstit şi cu intenţii ireproşabile. Din ce alt motiv s-ar fi aflat acolo? Dacă ar fi vrut să fugă, ar fi făcut-o deja, fără să lase în urmă nici un bileţel.
^ — Doamnă, permiteţi-mi să vă explic! a spus, deschi-ᶻînd braţele şi oferindu-se pe sine însuşi ca dovadă a nevinovăţiei.
423
Dona Gloria, ridicată în coate în fotoliu/ se uita la Gre-gorio cu ochi uimiţi şi cîrpiţi de somn. Dar imediat, în timp ce se arunca înainte şi se chinuia să se ridice, cu toată anevoioasa şi implacabila forţă a demnităţii şi a ariilor, figura i-a fost întunecată de o umbră de nesfîrsită repulsie.
— Golanule! — a exclamat, scuipîndu-şi dispreţul asupra lui, din creştet pînă în tălpi.
A fost ca un semnal pentru ca Paquita să-şi înteţească zbieretele. Printre urlete se auzea glasul de la radio, şi aplauzele, şi tic-tacul ceasului. Gregorio le-a privit dezolat pe cele două femei. Alarmat şi înduioşat, s-a gîndit la cina pe care Angelina trebuie să i-o fi pregătit deja, şi brusc şi-a amintit că se grăbeşte şi a încercat să-şi deschidă drum cu o scuză. Dar Paquita, ocupînd uşa cu mîinile încleştate, şi-a sporit strigătele şi a adoptat o figură marţială.
— Lasă-mă să mă întorc în camera mea, a rugat-o Gregorio, încercînd să o îndepărteze cu forţa.
Ea a început să se apere cu zgîrieturi şi cu lovituri de picior şi cu tot trupul electrizat şi înfoiat, iar între timp au apărut în spatele ei cei trei domni stabili şi au rămas acolo, cu gîturile lungite şi cu privirea îngrijorată şi rece.
— Nu mă lasă să merg în camera mea, li s-a adresat Gregorio, în timp ce făcea scut cu bagajele împotriva atacurilor Paquitei, care nu înceta să răcnească:
— Poliţia! Politia! Ne jefuiesc! Hoţii! Puneţi mîna pe hoţ!
Gregorio s-a gîndit atunci că nimic nu ar fi putut justifica prezenţa sa acolo, la ora aceea şi cu bagajul în mînă. „Or să mă aresteze", şi-a spus, „o să vină poliţia şi or să mă închidă. Or să meargă acasă, or să stea de vorbă cu Angelina şi se va descoperi totul, şi povestea cu Gil, şi povestea cu Anton, totul, şi n-am să-mi mai pot reface viaţa. Am să| rămîn fără cină, fără furgonetă, fără prăvălie şi fără pisică^- Trebuie să fug cu orice preţ."
Pe masă era un sfeşnic de bronz. N-a stat prea mult *pe,* gînduri. A tras aer în piept, o singură dată, şi

brusc a ridicat braţul cu aceeaşi forţă de posedat cu care tîrîse căruciorul spre parc, dar totodată cu abilitatea cu care ar fi mînuit u diţa la o lansare de pescuit, şi l-a prăvălit (sau mai degra bă i se părea că l-a cufundat într-o cutie cu cîrpe şi cîlţi l 424

lină) asupra Paquitei, care s-a prăbuşit cu un scîncet umil, aproape cu o plăcere nemeritată, ca al cuiva care îşi găseşte refugiul într-o prăpastie. Iar asta a pus capăt urletelor. Acum nu se mai auzea decît un ropot de aplauze la radio.
Era ciudat: brusc, lui Gregorio i s-a părut că ajunsese în-tr-un regat submarin, unde totul este minunat şi ireal. Şi-a p t1v11 mîna. sfeşnicul era pătat de sînge. Ca o probă de ne-v, r ovaţie sau ca pe un dar adus principilor acelui regat fa-bulob, l-a arătat donei Gloria şi domnilor, fără ca vreunul dintre cei cinci să pară a fi înţeles cu exactitate ce se întîm-plase de fapt. In cele din urmă, dona Gloria s-a ridicat şi a înaintat şontîcămd către Gregorio, cu bastonul în aer şi cu pnvirea aprinsă de mînie. Gregorio a încercat, cu un gest împăciuitor, să o oprească sau să o facă să păstreze distanţa, dai ea a mai făcut un pas si, cu toate că a ratat lovitura, elanul a făcut-o să cadă peste Gregorio şi amîndoi s-au prăbu-bit pe podea.
Cîteva clipe au rămas îmbrăţişaţi şi nemişcaţi, ca înfrăţiţi într-o situaţie avantajoasă pentru ambele părţi. Se părea că bătrîna, trîntită peste Gregorio, stătea destul de comod, ba chiar că se instalase confortabil, fiindcă nu numai că nu făcea nimic pentru a ieşi din încurcătură, dar din cînd în cînd se mai şi fîţîia, de parcă ar fi urmărit să-şi îmbunătăţească poziţia. Gregorio, pe jumătate asfixiat sub povară, se uita într-o parte şi vedea la înălţimea ochilor chipul în-iîngerat al Paquitei, iar deasupra pe domnii stabili, obişnuiţii casei, care, din umbră, circumspecţi şi curioşi, observau scena. Imediat a început să se opintească. Lovind cu genunchii, Gregorio a cîstigat spaţiu cît să-şi poată lua avînt şi să o răstoarne pe bătrîna. Cu un salt de spadasin a zvîcnit în Picioare, şi-a adunat bagajul, inclusiv sfeşnicul, a privit în jur şi *a* ieşit pe coridor sărind peste cele două femei.
Domnii s-au dat la o parte ca să-i facă loc. în fund, uşa era deschisă şi ocupată de un grup de persoane. Nimeni nu a încercat să-l oprească. Dimpotrivă, grupul s-a despărţit în două pentru a-i deschide o cărare, iar Gregorio a ieşit pa-"d, desfigurat, dînd politicos din cap, zîmbind timid şi recunoscător într-o parte şi într-alta şi miscîndu-se cu o lip-
425 1

rupt-o la fugă, mînat din urmă de groază.

Capitolul XXIII

Gregorio a fugit spre periferia oraşului, în căutarea unui refugiu (un hăţiş de bălării, de pildă, a fost primul lucru care i-a venit în minte) unde să-şi ascundă spaima şi să-şi examineze în singurătate ghinionul. Nutrea speranţa secretă că, neavînd unde să se ducă, orice loc ar fi servit scopurilor sale. Avea atîtea lucruri la care să se gîndească şi atî-tea motive să se jeluiască, încît poate că restul anilor cîţi îi mai rămîneau nu vor fi de ajuns pentru a explora întinderea şi profunzimea pătimirii sale şi poate că va trăi întotdeauna în osînda aceasta, ca în adevărata insuliţă a dezolăm pe care de mic copil o căutase în zadar.
Umbla zorit, cu picioarele tremurînd într-un trap lipsit de coordonare, ca al unei marionete, schimbînd brusc direcţia, ca un beţiv, dar puţin oblic, pentru a trage vigilent cu ochiul şi a-şi păzi spatele. Cînd din faţă, cînd din spate, ecoul paşilor lui răsuna pe străzile pustii. Acum păreau să se îndepărteze, acum se amestecau cu ai altui pieton solitar, pentru ca, toţi la un loc, să-l urmărească într-un amalgam confuz. Atunci, înteţea trapul şi întorcea capul îngrozit.
^ Nu-i venea să creadă că se întîmplase ce se întîmplase. In timp ce o lovea pe Paquita şi se lupta cu dona Gloria, se liniştise cu presupunerea, aproape convingerea că visa. Cînd Şi-a auzit paşii zoriţi pe stradă, şi-a dat seama fără tăgadă °ă niciodată nu fusese mai treaz şi mai cu picioarele pe pă-ntfnt decît în noaptea aceea. „Dumnezeule, dar ce se întîm-Plă aici? Aşa ceva nu e cu putinţă! Trebuie să fie un vis!" a exclamat ei, incredul, tulburat de groază, şi mintea i-a fost
427
j
invadată de o singură idee: să fugă departe, spre cîmpuri,J şi să se ascundă în vreun tufiş.
′,
Acolo va încerca să-şi lămurească situaţia şi să-i preva-3 dă consecinţele. Pentru că acasă, desigur, nu se mai putea întoarce. Nici acum, nici altădată. Credea că ştiuse asta încă^ de cînd ridicase mîna pentru

a aplica prima lovitură şi poa- te că tocmai frica şi această certitudine îi dăduseră puterea să continue să lovească aerul fără milă, şi nu aerul, nici pe femeia aceea, ci propria-i frică, tot mai mare cu fiecare Io- ′vi tură. „Nici acum, nici altădată", îşi repetase de cîteva ori. Pentru că, neîndoielnic, politia începuse deja investigaţiile • *şi* cum în cartea de poezii figura numele său real, era de! ajuns să tragă de firul acela ca să se desfacă tot ghemul. Iar i pe de altă parte, cum să-i povestească Angelinei că omorî- se o femeie şi furase un sfeşnic, pe cînd fugea dintr-o pen- • siune? Căci era sigur că o ucisese pe Paquita. Văzuse asta pe, chipul ei şi pe chipul celor care îl priveau pe cînd pleca. „Uite ' asasinul", spuneau chipurile acelea. Şi el însuşi îşi repeta- • se în clipa aceea, cît se poate de clar şi rostind distinct sila-, bele, „sînt-un-a-sa-sin", fără să reuşească să priceapă în în-" tregime semnificaţia exactă, reală, nesfârşită şi tainică a acelor i cuvinte. Ba chiar, ca să le pătrundă mai bine, s-a gîndit că' în vreun muzeu al crimei va figura, peste cîţiva ani, repro- dus în ceară, înconjurat de obiectele care îi erau dragi. Poa-′. te că îl vor reda reparîndu-şi ceasul sau curăţîndu-şi unghi- j, ile cu un briceag cu mai multe lame. „Aceştia erau papucii lui", vor spune afişele, „aceasta este cutia de pantofi în care; îşi păstra poeziile", „aceasta este pălăria lui" şi „acesta este *L* sfeşnicul cu care a făptuit crima". Aşa vor glăsui, iar veci nii vor comenta văzîndu-l: „Si ce potolit părea Gregorio ăsta!" îl vor scoate mărunţel, exagerîndu-i vîrsta, urîţenia, aspec tul neîngrijit şi calviţia. Şi ce ar spune Gil în faţa acelui bărbat murdar şi bătrîn, poate chiar puţin cocoşat, replica absurdă a celui care fusese eroul său, juvenilul şi magicul Fa* roni? „Sînt asasinul cu sfeşnicul", îşi spunea, „asasinul cil cutia de pantofi", dar nu reuşea decît să-şi sporească fricd şi uimirea.

Ceva mai departe, pe măsură ce străzile deveneau mă pustii şi mai întunecate, l-a apucat plînsul. Şi nu pentru

l 428

$_{s}$-ar fi simţit vinovat, ci pentru că era obosit şi pentru că ar fi putut fi arestat. Arestat! Asta chiar că e ceva de groază! îl vor fotografia cu spatele la perete, îl vor orbi cu lumina, îi vor pune întrebări, îl vor judeca oameni severi cu perucă, iar la proces va veni ca martor Gil, va veni Anton cu ciomagul lui, va veni Angelina cu pardesiul ei de orfană, va veni mama cu căţelul, va veni dona Gloria, vor veni cei trei domni stabili, şi Marilîn, şi maestrul, şi bărbatul în negru, şi toţi ce-nadiştii de la cafenea, şi îl vor arăta toţi cu degetul şi îl vor condamna la cel puţin douăzeci de ani şi o zi de închisoare. Douăzeci de ani trăind alături de oameni cruzi, indivizi bră/daţi de cicatrice şi care agită cuţitele, care se uită într-o parte, ca nişte cocoşi, ţipi virili nevoie mare şi care la nevoie i-o trag oricui pe la spate. Şi Gregorio s-a văzut într-un closet cu pisoare de ciment, înconjurat de bărbaţi în maiou caiv îl imobilizau şi îi dădeau jos pantalonii cu forţa şi se apropiau de el spunînd obscenităţi şi etalîndu-şi enormele mădulare tatuate. El era slab şi laş. Va fi bătut, îi vor fura mîncarea, se vor face pe seama lui glume brutale, o să o ia pe la spate din oră în oră şi or să-l oblige să le-o sugă, dar el n-o să le permită, pentru că decît să fie dezonorat prefera moartea, dar desigur, niciodată nu se ştie ce eşti dispus să faci cînd te-au încolţit mizeria şi spaima. Sau consimţi, sau te crestează cu cuţitul. Ce era oare mai rău? Auzise poveşti îngrozitoare despre închisoare. Văzuse în filme. Poveşti despre mîncat gîndaci şi lins în cur. Acolo omul nu e decît o guiâ, un cur şi un penis. Aşa auzise. Aşa îşi închipuia. Ah, ^{n}u, orice, numai închisoarea nu! Pentru că nu era vorba doar de ameninţarea indivizilor cruzi. Mai era şi povestea cu pri-măvara pe malul unei ape. Să ştie că există după-amieze de ^{v}ară, cu turme şi cu greieri, şi că el trebuie să stea acolo, între patru pereţi, timp de douăzeci de ani, în mizerie, devorat de jeg şi de nostalgie? A, nu, mai bine să-l lase pe el să se Pedepsească, să-şi administreze sancţiunea cu mîna lui. El ^{ar} şti să o facă şi drastic, dar şi blînd. Nimeni nu era mai dur Şi mai neîndurător decît el, dar nici mai delicat în aplicarea pedepsei. „Evident că n-or să mă lase", s-a trezit singur la realitate, „şi sigur că la ora asta mă şi caută, poate că au ^{a}juns deja acasă şi o încolţesc cu întrebările pe Angelina, şi

429

poate că au şi pornit în căutarea lui Gil şi l-au trezit din somrfl şi chiar s-a descoperit totul. Atunci, să fie oare posibil ca eul să fiu într-adevăr un asasin şi să fug de poliţie? Dumnez;e-î ule, ce-o să se aleagă de mine?" şi un fior de spaimă i-a să getat măruntaiele.

i

începînd de acolo, oraşul se risipea în suburbii. Aplecîn- *v*du-se ca să înainteze mai uşor, întorcînd spatele ultimelor *v*lumini de la colţ de stradă, s-a îndreptat spre un maidan şi a luat-o pe o potecă, printre munţi de dărîmături şi gunoaie, într-unul dintre mormanele de gunoi a aruncat, din mers,; sfeşnicul, în depărtare, se ghiceau întunecate siluete indus- î triale, iar ceva mai aproape, ici şi acolo, cîteva focuri de care i Gregorio s-a ferit. La capătul maidanului era un şir de co-i cioabe. Gregorio le-a

ocolit. Un cîine s-a apropiat să-l mi roasă, iar el s-a strîmbat, ca să nu-i observe expresia de cri-l minai. A coborît în fugă o rîpă, alunecînd şi împiedicîndu-se, jl cu bagajul strîns la piept, şi din nou a luat-o peste cîmp. Era} un teren fără copaci, fără tufişuri, fără nimic, străbătut doar 5 de stîlpi de lumină. Undeva, departe, se auzea lătrat de cîini.| A mers pînă nu i-a mai auzit, într-un tîrziu a dat peste o clă'j dire în ruină, doar pereţi arşi şi ferestre care se deschideau^ spre noapte. I-a dat ocol. în spate erau cîteva linii ferate şi mormane de cărbune, de fier şi tablă. Gregorio s-a oprit. încotro s-o ia? Era obosit şi-i era somn, un somn parcă amî-nat de mai mulţi ani, iar oraşul acela nu se mai sfîrsea. „Mîi-« ne am să fug în hăţişuri", şi-a spus. şi a repetat: „Mîine, de cum se luminează."
-!
într-o grămadă de table a găsit un gol în care a reuşit să; se strecoare. A acoperit ieşirea, a închis ochii şi a încercat! se liniştească respirînd rar şi adînc. Parcă ar fi fost din ne în chioşc, aşteptînd cu teamă sosirea Aliciei. Acolo era adăpost, din nou în insuliţa lui. în liniştea aceea nesfîrsit mintea a început să-i zboare. Nu se auzea nimic, doar gî durile. „Dacă viaţa ar fi o minciună, as rămîne aici penb totdeauna", şi-a spus, iar cuvintele lăuntrice au răsunat« într-o catedrală. „Dacă viaţa ar fi o rablă de maşină", a adăi gat, cu mintea îmbîcsită deja de somn. Mîine sau poimîir cînd se va afla în infernul hăţişului, care era totodată pan dis, va avea timp să încheie socotelile cu propria-i conşfi 430

mţă. Avea toată viaţa înainte ca să-şi spele păcatele. „Sau, mai bine zis, erorile." Iar acest ultim cuvînt a fost înghiţit de somn sub forma unui sforăit.
De două ori s-a trezit, speriat de trecerea unui tren. A văzut jerbele de lumină din refugiul său, dar a adormit la loc; toată noaptea a petrecut-o între coşmaruri şi deliruri. S-a gîndit sau a visat un preot gras şi trist care, arătîndu-i o încăpere plină de confuze imagini sacre, îi spunea: „Ce-o să tăcem cu sfinţii? Ce-o să facem cu fecioarele?" Gregorio i-a răspuns: „Scoate-le afară, în curte". Preotul l-a privit în-durerat: „în curte nu se poate, acolo nu se ţin slujbe şi e frig. închipuie-ţi cîtă durere s-a adunat în toate aceste icoane", şi a început să le enumere, spunîndu-le pe nume. Unele se numeau Sfîntul Vindecător al Minunilor, Sfîntul Drept Cunoscătorul sau Sfînta Amigdală a celor două Olande, dar alţii erau doar Smirnă, Acoperiş sau Concediu, şi pe toţi îi legau încurcate relaţii de rudenie. Una era cumnata verişoa-rei bune a socrului Sfîntului Sirop Siropel, alta era fina cuscrului unchiului bun al surorii vitrege a Maicii Lisiţa Pescărită, acela de acolo era cuscrul acestuia de aici şi bunic dinspre tată al celui de acolo de sus, iar acesta căruia i se vede un picior este ilustrul şi nu mai puţin evlaviosul Don Mînecă Năsosul, văr de-al treilea al ginerelui nurorii prea-cucernicului Pădureţ, căruia i se mai spunea şi Mistrecio-rul. Delirul acesta istovitor l-a măcinat pe Gregorio toată noaptea. Cînd s-a trezit definitiv, se strecurau deja printre table primele raze ale unei dimineţi livide. Tremura neîncetat şi era atît de îngheţat, că nu se mai putea mişca. O cli-pă a crezut că durerea fizică făcea şi ea parte din coşmar, dar şi-a amintit imediat unde se află şi o pală de aer îngheţat i-a străbătut trupul. Stîngaci şi trist, s-a mulţumit să privească lumina tulbure a zorilor.
Gregorio şi-a petrecut dimineaţa fără să îndrăznească să iasă din ascunzătoare. Din cînd în cînd auzea glasuri de oameni care treceau prin apropiere şi o bună bucată de vreme cineva s-a postat lîngă maldărul de tablă şi a cîntat la armonică. Locul acela părea mai frecventat decît îşi imaginase. Trebuia să aştepte noaptea ca să fugă. Dar încotro s-o [a]puce? Nu avea nici haine groase, nici bani. Nu avea nimic,

îi era doar foame, frig şi era ros de remuscări. Se simţea atît de neajutorat, încît înainte de prînz a hotărît să se predea. Măcar i se va oferi un pat şi ceva de mîncare şi poate că du- • rerea pedepsei o va contracara pe aceea a vinovăţiei. Dar imediat şi-a evocat ororile închisorii şi a reuşit să se abţină, în plus, s-a încurajat el, avea de gînd să-şi ispăşească osîn-da prin hăţişuri, într-adevăr, va deveni pustnic. Se va ruga două ore pe zi. Se va lovi cu o nuia. şi s-a pus pe inventat alte suplicii: va umbla desculţ, se va lăsa de fumat, va sta o oră nemişcat, se va lăsa muscat o dată Ia trei luni de un scorpion, ceea ce în douăzeci de ani ducea la un total de şaizeci de muşcături, îşi va pune păianjeni pe ceafă, o zi pe lună o va petrece legat la ochi, va posti vinerea, va sări zilnic o sută de metri într-un picior, şi toate aceste sacrificii, şi altele pe care se gîndea să le mai inventeze, avea să le dedice Paquitei, care de acum înainte nu va mai fi Paquita, ci mult mai mult: fătucuta mea, fetiţa mea bolnăvioară, sfinţisoa-ra sufletului meu, apşoara mea risipită, orfănuţa mea din cer. îi va ridica o statuie acolo, în sihăstrie, şi va născoci pen- tru ea cîntări, rugi şi rime mistice. Judecătorul, călăul şi vie- | rima, cu toţii în aceeaşi

persoană. Era oare cu putinţă o condamnare mai dură?
Foamea şi tremuratul l-au readus la realitate. Ora unu după-amiază a unei zile cenuşii răscolite de vînt. Trebuia să părăsească ascunzătoarea, să îmbuce ceva şi să-şi vadă de drum. A încercat să se îmbărbăteze. Poate că situaţia lui nu era chiar atît de desperată cum îşi imaginase. Poliţiei nu-i va fi uşor să dea de capătul acelei încurcături de nume reale şi fictive. Mai mult ca sigur îl vor fi căutînd pe Augusto Faroni, iar în cazul acesta el ar trebui să profite de incerţi-^ tudine ca sa meargă acasă, să-şi ia rămas bun de la Ange lina şi să facă rost de îmbrăcăminte, de bani şi de tot ce mai e necesar ca să supravieţuiască în sihăstrie. De pildă, a în* ceput inventarul: brici, tigaie, chibrituri, foarfeci, doctorii,* lanternă şi cîte şi mai cîte, lucruri fără de care nu avea cu» să reziste. „Trebuie să risc, nu am încotro, în caz contrar, ***li*** noapte o să mor aici de frig", şi-a spus, şi a hotărît că, la ne voie, se va lupta pînă la moarte. Va fugi prin curţi, pe că luşei, pe acoperişuri şi scări de incendiu, ca în finalul fii melor cu gangsteri.
432

A dat o tablă la o parte şi a scos capul. Nu se vedea ţipenie de om. A ieşit în patru labe, gemînd de durere, iar ridicatul în picioare a fost un adevărat chin. Undeva, în zare, i,e zăreau clădiri mari de cărămidă, grupate confuz în blocuri, în partea cealaltă, înghesuiala de cocioabe, iar în alta, ceva mai îndepărtate şi mai risipite, cîteva fabrici murdare şi iumegînde. Din direcţia aceea veneau doi bărbaţi în pas v 101, cu hainele umflate de vînt. Fără a-i scăpa din ochi, Gre-gorio şi-a strîns bagajul şi a pornit hotărît spre blocurile de cărămidă.
Era un cartier nou, iar la ora aceea străzile începeau să se umple de muncitori care se întorceau de la muncă şi de copii ieşiţi de la scoală. Umblînd printre ei, Gregorio s-a simţit în siguranţă, într-un bar, a mîncat cîteva hamsii pe care le-a împins pe gît cu tot atîtea păhărele de anason. S-a vă-/ut într-o oglindă: desfigurat de murdărie, părea un cerşetor. Ca să nu trezească bănuieli, şi-a luat rămas bun cu un salut general şi a ieşit fără să se grăbească, cu fruntea sus. Huierînd, căscînd gura la vitrine, ciufulind părul cîte unui copil şi făcîndu-le loc doamnelor, a ajuns într-o piaţă şi a luat un autobuz spre centru. Era sigur că totul avea să iasă aşa cum gîndise şi a început să enumere părţile planului. Unu: să-l sune pe Gil, înainte de a pleca de la birou, ca să-i anunţe moartea lui Faroni. în felul acesta amîndoi se vor vedea obligaţi să renunţe la identităţile lor fictive şi să înceapă o viaţă nouă, în care vor debuta acceptînd rolul pe care destinul i-l rezervase fiecăruia. Doi: să o viziteze pe Angelina, să-i prezinte adevărul aproximativ, să-şi adune cele necesare pentru fugă şi să se urce în trenul salvator, încotro se va îndrepta? Spre locurile copilăriei. Va revedea eu-cabptul şi puţul. Erau pe acolo vîlcele necultivate unde poate că va reuşi să-şi ridice o colibă, ba chiar să-şi găsească de lucru ca paznic de animale. Atît de departe, nimeni n-o să-l bage în seamă. Vor spune: „E Olias, fiul lui Olias ăla din vale, care s-a întors." Apoi, peste cîţiva ani, o va chema pe Angelina lîngă el, în vîlcea. Perspectiva aceea l-a hotărît definitiv să treacă la acţiune.
A coborît din autobuz, a căutat o cabină telefonică şi a au-[2i]t la celălalt capăt al firului salutul nazal: „Aici Raquena
433 |
y Belson. Gil la aparat. Vă ascult". Gregorio şi-a dus o mînă la gură, ca să-şi deformeze vocea, şi punînd în ea un încurcat accent englezesc, a povestit că e Nick Porter, preşedinte al Centrului Cultural Amicii lui Faroni din America şi că tocmai a primit un telex din India şi că-l suna ca să-i dea o veste proastă, funestă, tragică.
— Ascultat şi nu scos o vorbă, a spus el. Marele Faroni e mort. Nu scos o vorbă, Mister Mounro — a mai adăugat el, luînd-o înaintea bîlbîielilor exclamative care se insinuau deja la celălalt capăt al firului. Nu spus nimic. Azi lumea îmbrăcat în doliu. Ucis de duşmanii progres. Aceiaşi care acum murdăresc memoria cu minciuni murdare. Nu crezut nimic. O să vină să te văzut poliţia. O sa spună că Faroni hoţ, că asasin. Nu crezut nimic. Negat totul. Acum nu mai nevoie părăsit oraş. Rămas acolo şi trăit fericit, îmbrăţişat, prieten Gil. Trăiască maestrul! şi fără să mai lase timp de replică a închis.
Gregorio credea că a ieşit din cabina telefonică sincer mîhnit de vestea propriei sale morţi. Dar o asemenea durere, a bănuit imediat, nu putea decît să ascundă ameninţarea alteia şi mai mari, pe care poate că nu avea curaj să o înfrunte. Atunci s-a înfiripat suspiciunea că abilitatea sa de farsor nu ajungea pînă la virtuozitatea de a putea simula durerea. Iar bănuiala a devenit certitudine cînd a remarcat că regretase mai mult moartea lui Faroni decît pe aceea reală şi umilă a Paquitei şi că, prin

urmare, toate proiectele sale de salvare şi penitenţă nu aveau în fond alt scop decît acela de a scăpa de condiţia sa de criminal. Lipit de pereţi, cu paşi tîmpi şi şovăielnici, a pornit-o spre casă. Da, pînă şi suferinţa o falsificase, exagerînd-o în mod avantajos pentru ca, inventînd o pedeapsă proporţională cu o asemenea grozăvie, atît durerea cît şi penitenţa să devină ceva iluzoriu şi în loc să-i marcheze prăbuşirea, le folosea ca mijloc de, evadare şi de disculpare. Acea culme a neruşinării i-a agra-l vat părerea mizerabilă despre sine însuşi. Pentru că nu era doar un asasin, şi a zăbovit asupra subitei şi exasperantei senzaţii de neplăcere: în semeţia lui, deghizată în abnega ţie, se erijase în complice, în tăinuitor, în judecător, în avocaţi al apărării, în procuror şi în călău. Pînă aici îi ajungea ci*|
I 434
nismul! Atît de abominabil era spectacolul inocenţei sale, căreia îi era totodată impresar şi bufon. Iată-l, oprit la colţ de stradă, rece şi viclean ca un şarpe, în timp ce semenii săi trudeau în juru-i cu onestitate.
A înţeles atunci că pedeapsa administrată cu propria-i mînă era mai mult plăcere decît osîndâ. A priceput că doar celorlalţi le era permis dreptul de a fixa preţul delictului şi limitele vinovăţiei şi că nimeni nu poate ispăşi prin sine însuşi crimele comise împotriva lumii. Doar în clipa aceea s-a căit într-adevăr Gregorio pentru Paquita şi *a* simţit nevoia inevitabilă şi neîndoielnică de a se preda. Nu era el omul în stare să ocolească nepedepsit legea. Şi nu era nici hienă. Cum de nu pricepuse asta mai devreme? Deodată, ruşinea unui proces public şi ororile închisorii îi apăreau ca un preţ derizoriu faţă de mărimea păcatelor sale. Asta fără *a* ţine seama de caracterul atenuant al pocăinţei subite. Ia să ve-dem, ce-ai zice de actul civic şi pios de a năvăli în comisariat, deschizînd braţele şi declarînd: „Domnilor, am comis o crimă şi vin să mă predau şi să cer dreptate!?" Va avea gri|ă să explice cît de uşor i-ar fi fost să fugă şi cum, renun-ţînd la blîndeţea unei vieţi libere şi pastorale, a preferat să accepte preceptele conştiinţei. Şi a început să-şi pregătească discursul pe care îl va rosti în fata jurilor. Pe cînd aproape că ajunsese în cartier, i-a venit din nou în minte Gil, şi pe măsura evocării a hotărît că, înainte de a se preda, trebuia să facă cel puţin două lucruri: unu, să-şi ia rămas bun de la Angelina; doi, să se ducă la cafenea şi chiar acolo să pună pe hîrtie şi să-i încredinţeze unui chelner o scrisoare pentru Gil, în care se gîndea să-i spună că el, Gregorio Olias, avea să se predea şi să mărturisească o crimă de care nu era vinovat, în scopul de a proteja (din motive pe care acum nu avea nici timp, nici dispoziţia necesară să le explice) bunul nume al lui Faroni. Iar Gil, cunoscător din proprie experienţă al capcanelor întinse de poliţie, poate că va interpreta evidentele nu ca o declaraţie de vinovăţie, ci ca pe o eroică şmecherie de care fidelul biograf [s]e folosea pentru a-i induce în eroare pe duşmanii maestrului. Printre altele, scurt şi enigmatic, se gîndea să-l roage în scrisoare să nu meargă la proces şi cu toate că acum, fără
435 I
supravegherea lui Anton, va coborî pînă la rîu să vadă vapoarele şi va căuta piramidele şi fanfarele şi va intra, în sfîr-sit, în cafenea, în pofida a toate, poate că va rămîne pentru totdeauna cu îndoiala (îmbucurătoare, tocmai pentru că e secretă) că toţi cei care îl neagă pe Faroni fie sînt impostori, fie o fac de frică sau din prudentă, astfel încît în fiecare dezminţire va găsi şi reversul unei confirmări.
A zăbovit o grămadă rumegînd gîndurile acestea şi era deja aproape şapte cînd a ajuns în apropierea cafenelei, în timp ce ocolea piaţa, dîrdîind, a auzit în depărtare o larmă confuză de glasuri, iar instinctul l-a făcut să se oprească, tresărind înspăimîntat. Acolo, în uşă, era o îmbulzeală îngroşată continuu de trecătorii care veneau în fugă din toate părţile să asiste de aproape la scenă. Peste toată hărmălaia se auzea un glas care lui Gregorio i-a sunat îngrozitor de familiar. Fără să ştie cum, a dat şi el fuga, pitulîndu-se în spatele unui grup de alergători şi, amestecat printre ei, cu o mînă acoperindu-şi faţa, de parcă l-ar fi durut măselele, a luat poziţie în ultimul rînd de curioşi. Cu multă prudenţă, s-a ridicat pe vîrfuri şi a privit spre centrul cercului. Acolo, agitîndu-şi ciomagul şi urlînd ca scos din minţi, era Anton. Cu o mînă îl ţinea de gulerul pardesiului, ca pe un iepure, pe un bărbat pe care Gregorio abia dacă reuşea să-l vadă, dar în care l-a recunoscut imediat pe Gil. Amîndoi erau cu spatele, în faţa lor, formînd un grup aparte, Gregorio i-a văzut pe Marilin, pe maestru, pe individul în gri şi pe mulţi alţi tovarăşi de cenaclu. Anton arăta spre ei, mă-turîndu-i cu ciomagul şi strigînd furios:
— Toţi sînt comunişti! Toţi se adună sub steagul lui Faroni! Ăsta — şi l-a prezentat pe Gil cu o scatoalcă — e stricatul, desfrînatul, fantele şi revoluţionarul. Asta — şi a ară-, tat spre maestru — e codoasa Merlina, iar asta — şi a încercat *,1* să-i tragă una în cap cu ciomagul — e tîrfa, marea amantă;] prostituata, căţeaua, întreţinuta, care împreună cu ăsta —' şi i-a mai tras o scatoalcă — îi pune coarne soţului ei, bui» nul Alvar Osiân. Şi cu toţii sînt comunişti atei şi şeful lor 6| Faroni. Iar

localul ăsta *e o* casă de toleranţă! *
Maestrul îl privea palid şi buimac. A vrut să spună ceva| întinzînd prologul indulgent al unei mîini, dar Anton s-I 436
năpustit spre el cu o maimuţăreală feminină şi sarcastică
în glas:
— Ce spune codoasa, baba neruşinată, bufniţă cu ciuf, cloşcă vorbăreaţă, gură-spartă, flecară, comunistă rujată, cioară-cioroi, urîţenia pămîntului? şi pentru fiecare epitet îi scăpa cîte un ciomag. Cîţiva cenaclişti s-au repezit la el, dar Anton, orbit de furie, i-a primit în ciomăgeli.
în clipa aceea, doi jandarmi şi-au deschis drum pînă în centrul revoltei.
— Domnilor agenţi, am reţinut aici pentru dumneavoastră un pichet de comunişti!, a mugit Anton. Cu excepţia şefului, crema distribuţiei e aici prezentă!
Grupul de curioşi a strîns rîndurile în ceea ce părea a fi momentul culminant al dramei. S-a lăsat tăcerea, iar maestrul a profitat ca să vorbească:
— Habar nu am cine poate fi, s-a adresat el jandarmilor.
— A, nu ştii? — şi-a piţigăiat glasul Anton. Marxista bărbătoasă nu-i cunoaşte nici pe Faroni, nici pe Alvar Osiân, nici pe destrăbălatul ăsta?
— Nu ştiu despre ce vorbeşte.
— Şi tu — i s-a adresat lui Gil scuturîndu-l de guler —, nici tu n-o cunoşti pe codoasa bărbat?
S-a auzit glasul trist, dar ferm al lui Gil:
— Este unul dintre maeştrii cenaclului. Maestrul a ridicat sceptic din sprîncene.
— Eu, domnule — a continuat Gil, smulgîndu-se din mîi-nile lui Anton şi aranjîndu-şi cu demnitate pardesiul —, sînt E>acio Gil Monroy. Cel cu gîndirea corbului şi a brînzei. Vă mai amintiţi?
Maestrul a făcut un resemnat şi răbdător gest de mirare.
— Ştiţi, am venit să vă spun că marele Faroni e mort. M-a sunat din America domnul Porter.
— Ăsta-i un schimb de parole, a tunat Anton. Vedeţi, domnilor agenţi, că amîndoi îl cunosc pe Faroni? Şi pe stricata asta [0] cunoşti, nu-i aşa? E sau nu e Marilin, nevasta lui Osiân?
— Nu, domnule, a spus senin Gil. Domnişoara Marilin [e] în India.
437 I
— Minţi, nemernicule! a urlat Anton, zgîlţîindu-l pe Gil, şi pentru o clipă Gregorio i-a putut vedea profilul schimonosit de furie. Te-ai dat singur de golf Fiindcă în India e de fapt Osiân, încornoratul, şi n-a ajuns acolo de plăcere, ci din vina ta, muieraticule!
Marilin a făcut cu un deget semn că nu e în toate minţile.
— Da, trebuie să fie nebun, a spus maestrul.
— Nebun, eu, codoş poponar? a vociferat Anton si, înăl-ţînd bîta, l-a lovit peste faţă, spărgîndu-i ochelarii.
Unul dintre jandarmi a sărit să-i despartă, iar celălalt, um-flîndu-şi pieptul şi obrajii, a strigat:
— împrăştiati-vă! Toată lumea, eliberaţi locul!
Cercul a iniţiat fără chef o retragere înfricoşată. Gregorio, înspăimîntat şi uimit, a traversat piaţa camuflat între pietoni şi, asemenea lor, mergînd într-o parte. Din extremitatea cealaltă şi-a mai întors o dată chipul schimonosit de groază şi i-a văzut pe jandarmi cum îi ridicau pe protagoniştii scandalului. Anton agita bîta şi vocifera, deschizînd defilarea spre comisariat, iar în urma lui, flancat de agenţi, venea grosul grupului.
Primul lucru pe care l-a simţit Gregorio a fost că acum se temea mai mult de justiţia lui Anton decît de aceea a judecătorilor. Era atît de îngrozit de omul acela — iar *răzbunarea* lui va fi teribilă cînd va descoperi păcăleala —, că nici măcar nu a mai avut timp să-i fie milă de Gil. Trebuia să se predea, iar asta cît mai curînd, pentru că apariţia numelui Faroni pe mai multe fronturi avea să grăbească sosirea tuturor, uniţi acum în mînia că au fost batjocoriţi, ca să o interogheze pe Angelina. Fiecare cu acuzarea sa particulara şi toţi setoşi de răzbunare: Gil, Anton, poliţia însăşi, mama, dona Gloria, negustorul, Marilin şi maestrul. Toţi, împotri va lui. şi ce tămbălău o să fie la proces! *Marele Faroni!* se l vor intitula cronicile. Se vor face glume pe seama lui, va fi poreclit şi i se vor face caricaturi. Mai erau apoi cartea, fo*j tografiile, călătoriile, prologul lui Hemingway, biograful, aven tura lui cu Marilin, operele lui pierdute şi cîte şi mai atei născociri. Va ajunge de rîsul lumii. Chipul i s-a umplut de lacrimi în faţa ruşinii de a trebui să admită una după alta min ciunîle pe care le ticluise, care mai de care mai gogonată 438
De fapt el nu era un om rău şi nu merita, cu siguranţă, să fie tratat aşa de nemilos. „Sînt un om bun",

şi-a spus, dar convingerea aceasta, în loc să-l consoleze, îi agrava durerea. „Nu, nu mă predau, nu voi permite să-şi bată joc de mine. Dar nici n-am să fug. O să mă sinucid", a cugetat el, curajos, cu ranchiună, aproape cu entuziasm şi, brusc înviorat de soluţia aceea teribilă, dar onorabilă, fiindcă nimeni nu-l u în bătaie de joc pe cel care s-a autopedepsit luîndu-şi viata, a început să se gîndească la cea mai bună modalitate de a-şi pune în practică intenţiile.
înainte de orice a hotărît că se va sinucide departe de oraş, undeva unde cadavrul să nu-i fie descoperit. In felul acesta evita umilinţa de a i se interpreta moartea ca recunoaştere a vinovăţiei, lăsînd totodată în incertitudine identitatea lui Faroni şi locul unde se afla. Vor afla toţi de ce era în stare impostorul! Va duce farsa pînă la ultimele consecinţe Nu răspîndise el ştirea că Faroni a murit în India? Ei bine, iată că şi acest lucru avea să se dovedească pe jumătate ade-varat. Şi, după moartea sa, fiecare nu avea decît să rămînă fată în faţă cu propria-i conştiinţă! în timp ce alerga spre casă, şi-a văzut trupul devorat de vulturi şi şacali, şi-a imaginat chiar scheletul, ascuns în colţul cel mai inospitalier şi mai melancolic al unei stîncării. Departe de a fi cuprins de spaimă, l-a cotropit un fel de exaltare lugubră, nu atît pentru ceea ce actul său ar fi putut însemna ca ispăşire, cît pentru ceea ce ascundea în secret ca răzbunare. şi-a şters cu mî-neca lacrimile şi pentru prima oară după mult timp i s-a părut că disperarea se limpezea într-o tulbure şi deznădăjduită oază de pace.
După cîteva clipe a ajuns acasă, a alergat pe scări în sus Şi a sunat la uşă.
— Nu rămăsese că vii azi-noapte? l-a luat din scurt Angelina.
Gregorio s-a sprijinit de tocul uşii, a lăsat ochii în pămînt Şi a înghiţit în sec.
— N-am putut, s-a scuzat. S-au întîmplat nişte chestii.
— Ce chestii?
Gregorio a dat descurajat din cap şi a intrat pe hol clă-tinîndu-se.

— Lucruri îngrozitoare, a spus. Am venit să-mi iau cîte-va lucruri şi plec imediat. Sînt căutat şi or să vină în curînd.
Angelina l-a măsurat cu privirea din cap pînă în picioare.
— Dar tu te-ai văzut cum arăţi? Pe unde ai stat?
— Ascuns pe undeva, s-a plîns el, trecîndu-şi mîna prin păr.
— Hai, intră, a spus ea, parcă ai fi un cerşetor.
Au intrat în salonul cufundat în penumbră. Din capătul celălalt, căţelul a auzit paşii şi a lătrat uşor.
— Cine-a venit? a strigat mama.
— Lumina! a răspuns Angelina. S-a întors către Gregorio:
— Ei, ce s-a întîmplat? a şoptit ea.
— Nimic, am venit doar să-mi iau rămas-bun şi să-ţi cer să mă ierţi, a replicat Gregorio, prăbusindu-se în fotoliul său dintotdeauna, pe un ton care nu i se părea nici lui sincer.
Angelina a traversat încăperea ca să aprindă lumina, dar Gregorio a oprit-o fluturînd mîna:
— Nu, mai bine pe întuneric. Sînt obosit şi cam bolnav.
— şi atunci cum vine asta că vrei să-ţi iei rămas-bun? a murmurat ea, s-a apropiat şi s-a postat în fata lui Gregorio.
— Păi, cum auzi, am venit să-mi iau cîteva lucruri. Plec pentru totdeauna.
— Unde?
— Nu ştiu. Departe, în străinătate.
— Auzi vorbă, în străinătate! Dar de ce pleci? Ce s-a întîmplat?
— Ne-au prins pe toţi, a mărturisit Gregorio, pe un ton de copil plîngăcios. A fost o încăierare, un mort şi acum ne
caută.
Angelina l-a privit răbdătoare.
— Bine, arunci ai omorît pe cineva? a întrebat nehotărîtă.
— N-arn de unde să ştiu, cred că nu. Eram cu toţii acolo şi mortul nu ne lăsa să plecăm. S-a ţipat şi cineva şi-a pierdut cumpătul. Totul a fost foarte confuz. Şi, în plus, nu era lumină.
— Dar tu l-ai omorît? Gregorio a oftat trist.

— Da de unde, dar eram şi eu acolo, cu bagajul. E greu de explicat.
— Arunci, predă-te. O să vezi că totul se lămureşte şi că k> să fii iertat. Spune-le ce s-a întîmplat.
— Nu, m-ar ucide sau m-ar închide pe viaţă. Trebuie să

— Cu cine vorbeşti? a strigat mama din camera ei.
— E radioul! a spus Angelina.
— şi ce dau la ora asta?
— E o slujbă! Hai, culcă-te! Angelina a coborît şi mai mult glasul
— Te poţi ascunde aici, în casă, în pivniţă.
— Pivniţa e primul loc unde or să mă caute, a descura-]at-o Gregorio.
— Atunci ne putem muta din cartier. Nu urma să cum-pei i o prăvălie?
— Nici asta nu se poate. E prea tîrziu. Nu ţi-am spus că
sînt căutat?
Au tăcut, fără să mai ştie ce să spună. Gregorio a ascultat în adîncurile casei scrîşnetul în surdină al şarpantei.
— Şi cînd ai de gînd să te întorci? a întrebat într-un tîrziu Angelina.
Gregorio şi-a frămîntat mîinile, în timp ce se lăsa pe spate şi închidea ochii.
— Nu ştiu. Poate că nu mă mai întorc niciodată, a spus el, cu un firicel de glas, iar tonul i s-a părut a fi, în pofida sinceri ta tu, atît de fals dramatic, încît a adăugat: Bun, şi acum trebuie să plec!
S-a ridicat violent şi a privit în jur, de parcă ar fi căutat o ieşire.
Angelina î-a pus o mîna pe umăr:
— Stai măcar să mănînci. Omleta de ieri te aşteaptă.
— Şi dacă vin să mă caute? a şovăit Gregorio, cu o voce complice.
— Nu deschidem.
— Şi maică-ta?
— Văd eu ce-i spun.
Gregorio a clătinat resemnat din cap şi Angelina s-a îndreptat spre bucătărie, în timp ce o auzea cotrobăind s-a dus

la baie, a luat două tuburi de pastile şi a ieşit fără să se pi vească în oglindă.
S-a întors în fotoliu. Se întunecase, iar în colţul străzii ai dea felinarul care ani de zile îi străjuise delirul nocturn. Pai că ar fi venit, ca de obicei, de la serviciu şi s-ar fi aşezat s se odihnească. A închis ochii şi imediat a recunoscut în pt numbră mirosul subtil, dar inconfundabil, al propriei sa vieţi. Era mirosul pe care îl emanase ani la rînd şi care se impregnase în lucruri şi în aer, definindu-l fără putinţă de, tăgadă. „Aparţii unui loc atunci cînd ai lăsat acolo un miros, iar locul poartă mirosul a ceea ce eşti", a gîndit el, lipsit de griji. Restul (că eşti catolic sau ateu, că ai copii sau , eşti om cu scoală, că zbori cu balonul, că ai un talent săi un cal) i se părea a fi derizoriu. Memoria corpului nu p tea rămîne într-o bibliotecă, nici într-o statuie, ci într-o pe dea, într-o pereche de pantaloni sau în aerul unei încăper sau al unui coridor. „Să-ţi laşi pijamaua moştenire generaţiilor viitoare", şi-a spus, cu o tristeţe care i s-a părut a fi deja blajină şi definitivă.
în timp ce înghiţea cina, Angelina i-a cerut din nou de*. talii despre ceea ce se întîmplase, dar Gregorio îi răspundea la fel de evaziv. Vorbeau în şoaptă, ca să nu o alarmeze pe mama. Angelina era tot în picioare, răbdătoare şi; nemişcată, iar Gregorio mesteca îmbucăturile amare, încer* cînd să-şi impună drept argument autoritatea tristeţii sale.[1] Apoi a dat farfuria la o parte, s-a lăsat pe spate în fotoliu şi a fixat privirea în gol. Atunci şi-a dat seama că avea aproa* pe o zi de cînd nu mai fumase. L-a mirat că sinceritatea şt competenţa amărăciunii sale — care se manifestase cu atî-ţ ta inconştienţă — îl făcuseră să-şi piardă controlul proj ilor acţiuni.
— Eu, Gregorio, nu pricep nimic, a revenit Angelina ale ei. Nici de ce pleci, nici ce s-a întîmplat. Doar tu ştii.
— Ce se întîmplă, a răspuns Gregorio rar şi dezamăg e că sînt un om rău. întotdeauna am fost rău. Cînd erai, copil am omorît o dată o pisică. Am băgat-o într-o colivi| şi am sufocat-o. înţelegi? Aproape toată viaţa mea e o mi ciună. I-arn înşelat pe toţi, şi în primul rînd pe mine. Şi sî atît de rău, că nici măcar nu mi-e foarte clar că am min|

pe cineva. S-a întîmplat că brusc am fost luat la întrebări şi nu am răspuns. Dar eu nu am spus nici o minciună care să nu fi fost un răspuns la ceva. De mic copil, mă întreba bunicul, „ce vrei să fii", iar eu spuneam, ca să spun ceva, „taur", şi el, „taur?", şi mama, „n-ai vrea să fii preot?", iar eu le spuneam, „da, preot şi taur, taur sfînt", fiindcă voiam să-i mulţumesc pe amîndoi. Iar tata, „mai bine amiral", şi eu, „atunci şi amiral, sfînt taur amiral". Şi aşa a început totul. Şi ţie, ce n-am spus? Că o să fiu inginer,

ba chiar ţi-am propus să mergem în selva să facem poduri, nu? Ei bine, iată unde am ajuns. Nu ţi-e milă de mine? Mi-ar fi plăcut să am un fiu, ca să-l învăţ să fie un bărbat adevărat, nu ca mine, care sînt un om rău şi pe deasupra o gînganie.
— Nu, tu eşti un om bun, cinstit şi la locul lui, a spus Angelina fără nici o nuanţă în glas. Ce sentîmplă e că de fapt nu stii ce vrei. Nu poţi sta locului şi pînă la urmă ai păţit-o.
Asta s-a întîmplat.
— Mă bucur că spui asta. Mi-ar plăcea ca, după ce n-o să mai fiu, să-h aminteşti de mine cu... nu ştiu, cu blînde-ţe şi respect. Şi aş vrea să mă ierţi pentru tot şi să nu-mi porţi gînduri rele, orice ai auzi. Şi eu cred că, la urma urmelor, sînt un om cinstit. O să faci asta pentru mine?
— Da.
— Şi mă ierţi?
— Da.
— şi să nu crezi ce o să ţi se spună. Să-ţi aminteşti de mine aşa cum eram cînd ne-am cunoscut.
— Tot nu s-a terminat slujba? a strigat mama.
— Nu.
— Ce lungă e! a exclamat mirată. E de înmormîntare?
— Da!
— Ştiam eu! a spus ea imediat. Gregorio a aţipit.
•— Ce mai face? a întrebat.
— Mama? Ce să facă, sărmana, în pat, aproape invalidă.
— Şi cîinele ăla — şi a făcut un semn cu mîna — cîţi ani are?
— Nu ştiu, pe puţin treizeci.
— Credeam că un cîine trăieşte mai puţin.

— Uite că mai trăieşte, a spus Angelina, coborînd privirea.
— Treizeci de ani, a dramatizat Gregorio, cu vocea *în-:* groşată de somn. îţi mai aduci aminte cînd eram logodiţi şi mergeam la şcoala serală?
— Da.
— Ce vremuri! Dar cînd am fost la mare? Iţi aduci aminte cînd ne-am plimbat cu şalupa?
— Da.
— Şi cînd culegeam scoici, îţi aminteşti?
— Da.
— în fond am fost fericiţi, s-a întristat Gregorio, cu o grimasă de durere în colţul gurii.
Angelina a început să strîngă resturile cinei.
— şi ce-o să faci acolo departe?
— Văd eu. Dar tu?
— O să cos, a răspuns ea fără a sta pe gînduri.
— Da, viaţa nu era aşa de rea cum o credeam eu atunci, a spus el absent şi a căscat îndelung.
A auzit-o pe Angelina ieşind cu grijă şi imediat l-a cotropit somnul. şi-a amintit că ar fi putut fi prins, dar în clipa aceea îl lăsau indiferent şi moartea, şi închisoarea şi a lăsat destinul să hotărască în locul lui. „Dacă vin, o să mărturisesc totul; dacă nu, cînd mă trezesc, plec." şi-a pipăit buzunarul, căutînd tuburile cu pastile si, cu mîna pe ele, a adormit.
N-a durat mult pînă s-a trezit. La început i s-a părut că este la pensiune aşteptînd ceasul fugii şi că în clipa aceea tocmai bătuse de douăsprezece. Subita percepţie a realităţii l-a făcut să priceapă că nu visează şi că din prima clipă, auzise clar soneria de la intrare şi paşii grăbiţi şi furişaţi ai^ Angelinei, în timp ce traversa încăperea. „Sînt aici", şi-a s ridicîndu-se şi asigurîndu-se că pastilele erau la locul lor. Avea faţa şi mîinile brobonite de sudoare şi o rigiditate de statuie îl împiedica să fugă pînă la baie şi chiar să ia un ae| demn. Nu avea noţiunea propriului trup şi cînd a auzit £ doilea zbîrnîit al soneriei, a avut senzaţia că încă mai visea* za. Dar atunci a auzit un glas de bărbat şi apoi a auzit-o ptj Angelina spunînd „da", o dată, de două ori, de trei ori.
apropiat grăbit de hol şi a auzit-o că închide uşa. A perceput liniştea ca pe un ocean de prevestiri, în a cărui iluzorie depărtare se putea asculta cîntul nevăzut al sirenelor.
Palid şi cu faţa descompusă, a văzut-o pe Angelina îna-mtînd în întuneric. Avea o hîrtie în mînă şi venea singură. S-au privit lung înainte de a vorbi.
— Cine era? a bîiguit.

— Nepotul lui don Isaîas, de la sase. Zice că din partea i •! unchi-său, să urci să-l vezi. A lăsat o hîrtie
— O hîrtie? a spus el, mirîndu-se.
— O hîrtie. Tu trebuie să ştii ce-o vrea să însemne.
— Bine, dar nici măcar nu-l cunosc!
— Păi, a spus să urci pînă la el.
— Şi cine e don Isaîas ăsta?
— Nu ştiu, un bătrîn care nu iese din casă. Se spune că e magician. Lui tata i-a citit horoscopul în stele şi i-a spus că o să ia parte curînd la o mare bătălie. Şi aşa a fost, fiindcă la o lună după aia s-a îmbolnăvit şi a murit.
Gregorio a luat hîrtia, s-a apropiat de fereastră şi a citit-o la lumina felinarului de pe stradă: *înainte de a fugi, te rog mult* iii *ura să mă vezi. Aici vei fi ferit de politie. Te aştept pe terasă, I.*
— Ce zice? a întrebat Angelina.
— Să urc să-l văd. Habar n-am ce-o fi vrînd de la mine. NJu-l cunosc, dar se vede treaba că el pe mine, da.
— Acum ce se mai întîmplă? a strigat speriată mama.
— Nimic! Dormi! a spus Angelina. E radioul!
— Tot nu s-a terminat slujba? N-o să se mai termine niciodată?
— E pe terminate, dormi!
— Of, of, viaţă, viaţă! s-a mai auzit dinspre dormitorul ei. în timp ce pregătea bagajul, Gregorio a explicat din nou
că nu-l cunoste pe don Isaias ăsta şi că n-are de gînd să urce să-l vadă, fiindcă putea fi o cursă.
Angelina îi împăturea hainele în valiză şi îi dădea sfaturi pentru cînd o să fie departe de casă.
— Pantalonii îi împăturești noaptea ca să nu se şifoneze. Uite, îţi pun şi ac şi aţă pentru nasturi. Şi să nu-ţi sufleci puloverele, că se lărgesc şi hainele costă. Şi cînd o să ajungi acolo unde te duci, nu uita să scrii, să ştim de tine.

Uite aici şi o cutie cu talc pentru petele de grăsime, îl pr sari şi perii bine. Doamne, Dumnezeule, ce-am făcut ca meritäm pedeapsa asta. ,,
— Am nevoie şi de ceva bani, a spus Gregorio, deja cui valiza în mînă.
j
Angelina a cotrobăit prin şifonier şi i-a întins cîteva banc- f note împăturite.
Gregorio a lăsat capul în jos:
— Acum îmi dau seama cît eşti de bună, a spus el.
— Prostutule! a replicat ea. Acum ce trebuie să faci e să munceşti şi să te cuminţeşti.
— Dacă n-o să-ţi scriu o să fie doar fiindcă n-am putut, dar să ştii că o să mă gîndesc mult la tine. Şi vreau să mă ierti.;
— Eu sînt aici, a spus ea, fără nici un tremur în glas. Dacă te întorci, mă găseşti aici, ca întotdeauna.
Gregorio a clătinat din cap, a lăsat buza în semn de tristeţe virilă şi, deodată, a îmbrăţişat-o şi a izbucnit în plîns pe umărul ei.
— Sînt un om rău! spunea el, gemînd. Un om rău, care nu merită iertarea!
Angelina l-a lăsat să plîngă fără să spună nimic şi fără să răspundă la îmbrăţişare. Apoi l-a îndepărtat şi l-a privit cu ochi inexpresivi şi senini.
— şi acum du-te, să nu pună mîna pe tine. şi treci să-l vezi pe don Isaias, cine ştie, poate te ajută.
Au ieşit pe hol.
— Adio, Angelina. Rău te-am mai răsplătit! i-a spus el, pe cînd era în uşă, cu capul în pămînt şi cu ochii în lacrimi. *
— Prostutule! a spus ea, şi fără să mai aştepte, a închis | uşa cu grijă.

Capitolul XXIV

Scara era cufundată în beznă. Gregorio a căutat balustrada, a coborît două trepte şi, după ce a zăbovit o clipă şi s-a uitat în sus, a început să coboare în grabă. Dar cînd a ajuns la ultimul palier s-a oprit din nou. Cine o fi bătrânul ala şi cum o fi aflat că este căutat de poliţie şi despre intenţia lui de a fugi? Şi dacă ar urca să vadă ce voia de la el? Angelina îi spusese că s-ar putea să-l ajute, dar şi dacă n-ar face-o, tot nu avea nimic de pierdut. Pe de altă parte, greutăţile şi riscurile fugii îi produceau un sentiment confuz de teamă şi de lene. Mai erau apoi remuşcările şi cele două tuburi cu pastile şi nu ştia ce ar fi mai rău, curajul de a le folosi sau tortura de a nu îndrăzni să o facă şi existenţa de lighioană care îl

aştepta. „Fie ce-o fi, n-am nimic de pierdut", şi-a repetat şi a luat-o pe scări în sus.
Urca pe întuneric, cu o încetineală imaterială de scafandru, printre murmure, trosnete şi ticăit de ceasuri, iar la etajul *ăl* şaselea a dat peste altă scară, strimtă şi mai întunecoasă, care urca brusc. Mirosea a obiecte stricate, care stăteau acolo ascunse, parcă aşteptînd o a doua oportunitate de a [n] utile. Mirosea a fotolii desfundate de mai multe generaţii de şezuturi oneste. Era mirosul speciei, în care morţii şi viii îşi confundă emanaţiile. Călăuzit de lumina unui băţ de chibrit, după o istovitoare spirală, a ajuns în faţa unei uşi cu caturile prost îmbinate care a cedat spre exterior cu un geamăt prelung, înainte de a-i trece pragul, Gregorio s-a chinuit să se gîndească la cazul de urgenţă în care ar fi ştiut [s]ă susţină pe termen nedefinit o privire, s-a silit să-şi simtă forţa în repaus a pumnilor, puterea invincibilă a dispre-

447

ţului, recursul definitiv la zeflemea, argumentul mortal inocenţei. A renunţat să mai adune argumente pentru ă-, face curaj, ca nu cumva să găsească printre ele şi vreunv care să-l facă să dea înapoi şi, în plus, „viaţa e scurtă", şi-spus, „si în final nu mai rămîne din noi toţi decît o hîrc rînjită". S-a aplecat şi, cu o uşurinţă aeriană care îi dade senzaţia că urcă treptele de lumină ale unei evadări ce, a făcut trei paşi şi a ieşit sub cerul liber.
Un vînt uşor de înălţime i-a răcorit faţa. Calm în întu neric, şi-a aprins o ţigară pe care a lăsat-o să-i atîrne în coK tul buzelor, a aruncat băţul de chibrit peste umăr, şi-a în-î fundat mîinile în buzunare, după regulile cele mai severei ale artei poliţiste, şi în final s-a uitat împrejur, într-o extre [v] mitate a terasei erau două scaune, iar în mijloc o lampă ci^[a] carbid şi ceva mai departe, chiar lîngă parapet, cu spatelel la cercul de lumină, figura nemişcată a unui bărbat robust^ înfofolit bine, care privea în gol. Peste zbîrnîitul lămpii se,, ghicea greutatea respiraţiei lui, şi nu era în ea nici un ritm» ci neregulate şi puternice răsuflări de foaie, care păreau că se succed la voia întîmplării. Gregorio a făcut doi paşi, ca să se apropie şi totodată să dea ocol. Şi-a spus că ochelarii! şi pălăria l-ar fi ajutat să înfrunte cu mai multă siguranţă of situaţie pe care o găsea brusc ireală. A mai făcut un pas şi| cînd a auzit că hîrîitul acela este pe punctul să se articule-l ze în limbaj, s-a căit că nu are pregătite cîteva cuvinte, dure şi exclusive, absurde şi fericite, cu care să se apere de oşti-i litatea cuvintelor străine: ceva cu care să-şi construiască înj tăcere un refugiu împotriva adversităţii. Dar nu a avut timf să le caute, nici să dea înapoi, pentru că imediat *observi* torul nocturn, întorcîndu-se uşor, a spus:
— în sfîrşit, ai venit. Te aşteptam ca să-ţi spun în priim rînd că, după bănuielile mele, nu ai mai urcat atît de sus i azi. Dacă nu mă înşel, niciodată nu ai trecut de etajul al l lea, nu-i aşa?
Şi fără să mai aştepte răspunsul, de parcă ar fi confii— un fapt căruia evidenţa îi conferea o valoare pur sentimef tală, a adăugat:
— Apropie-te şi priveşte.

448

Vocea lui era groasă şi lipsită de putere, ca un torent lent ţie pietre, şi de o încetineală deliberată, care invita la visare ,1 la tihnă. Nu părea să vorbească luînd lucrurile de la capăt, ci de parcă ar fi reluat fără vlagă un discurs întrerupt cu i oar o clipă în urmă.
Fascinat de prietenoasa irealitate — i se părea că se află > •-paliul scenic al unui vis —, Gregorio şi-a ridicat gule-;i ' în a înaintat către lumină. Era o noapte rece, senină şi , i-tolată, iar jos se întindea oraşul, presărat cu lumini cît ve-ik'ii cu ochii. A văzut liniile de lumină ale bulevardelor, ca-ni'-elele de lumină ale pieţelor, fuga de scîntei pierzîndu-se către periferii, unde doar cîte un licărit firav se mai zbătea în Jinbră, iar mai departe, plenitudinea nopţii, asemenea UIUM mări vălurite de linişte.
— - Priveşte, fiule! a spus observatorul, cu glasul lui clar şi răguşit. Acesta e oraşul în care ai trăit din copilărie. Pe .uo'o — şi a arătat spre sud — ai venit tu, în urmă cu trei-/tx i şi opt de ani, două luni şi unsprezece zile. Iţi mai amin-te^ii? Aveai un palton verde şi un geamantan de carton, a adăugat el, cu o voce bolovănoasă, care i se urca rostogolind u-se din măruntaie. Acum treizeci şi opt de ani, la fel cum ai spune: nu s-a întîmplat niciodată, sau ai sosit în zbor în-ti un coşuleţ verde.
Gregorio a aplecat capul într-o parte cu o răsucire scrutătoare. Nu distingea în penumbră decît silueta observato-luhu, dar deasupra capului său a apărut deodată luna în ti-. -tere şi un suflu de aer pur i-a fluturat cîteva fire de păr în nimbul de lumină. A mai făcut un pas. Era nedumerit, dar nu-i era teamă: irealitatea, noaptea, blîndeţea vocii şi, mai ales, convingerea că nu mai are nimic de pierdut îl făceau să se simtă cuprins de o pace invincibilă. Aşa că şi-a mijit ochii şi, din profil, a întrebat:
— De unde ştiţi toate astea?
Celălalt a ridicat un deget deasupra umărului:

— Nu ţi-au spus despre mine că sînt vrăjitor, că mă ocup de magia stelelor?
— Parcă am auzit ceva, a răspuns precaut Gregorio.
— Superstiţii! a spus observatorul, întorcîndu-se lent.

în contralumina lămpii, Gregorio a sesizat strălucirea gî-tului gol.
— Sînt mulţi ani de cînd nu mai privesc stelele. Vreo şaizeci, cel puţin, de cînd am devenit filantrop — şi era în glas o oboseală dulce şi hotărîtă care excludea gluma, în fine, să n-o mai lungim, a mai adăugat el.
Cu o rigiditate de fantomă sau ca un sfînt patron deplasat de fervoarea populară pe o platformă cu roţi fragile, a făcut doi paşi şi lampa i-a luminat vag chipul. Trebuie să fi avut mulţi ani, judecind după textura pielii, pergamentoasă şi brăzdată de un adînc labirint de zbîrcituri, peste care străluceau două puncte nedormite de lumină, ca ochii unui rozător. Doi vălătuci de păr ca mușchiul îi încadrau craniul, chel, plin de zgaibe şi splendid rătăcitor, ca o ceapă planetară, iar de după urechi se iţeau două formidabile perii de păr ciufulit. Era în el un amestec ciudat de decrepitudine şi de vigoare, poate pentru că, deşi robust, mai mult decît de forţă dădea impresia de revărsare de slăbiciune, iar slăbiciunea aceea, necesitînd o energie oarecare ca să se manifeste, se confunda cu vigoarea, care confirma din nou debilitate şi tot aşa. Avea imobilitatea extremă a unui om de paie şi un aer de părăsire şi totodată de plenitudine, de cor- • polenţă care era mai mult o piedică decît un sprijin. Expresia, totuşi, părea afabilă şi încrezătoare. Gregorio s-a aplecat uşor, ca să-l vadă mai bine, şi brusc a sărit înapoi cu un strigăt de spaimă întipărit pe chip: văzuse pe fruntea lui o pată roşiatică, ceva ce, înainte de a o distinge cu claritate, a recunoscut a fi un fel de cicatrice, lată, proaspătă şi sinuoa-,, să, cu aspect de omidă. „Diavolul!", a ţipat în gînd, încer cînd să se trezească. Dar nu-i era frică, ci avea senzaţia se zbate într-un timp noroios.
— Acum mă recunoşti? a spus don Isaias. Gregorio, privindu-l cu gura căscată, a clătinat din cat în culmea fascinaţiei.
— îţi aminteşti atunci de cele trei cărţi magice ale chiului tău Felix? îţi aminteşti că atunci cînd te-ai îndrăgc tit, eu te-am consolat? Şi de vara cînd ai descoperit poez şi cînd ţi-ai schimbat numele şi ţi-ai cumpărat costumul, pil lăria şi pardesiul ca să mergi la cafenea? Ţi-am dat înt

re pe terasă fiindcă aici o să fim feriţi de poliţie. Vreau doar să mă despart de tine — şi a întins o mînă, ca o labă de animal rănit, către cercul de lumină. Pentru că presupun că ai de gînd să fugi, nu-i aşa?
Gregorio a lăsat capul într-o parte şi, silabă cu silabă, a întrebat:
— Cum de ştiţi toate astea?
— Am un car de ani, a spus bătrînul, apropiindu-se de lumină. Priveşte — şi şi-a ciupit carnea —, sînt un turn în tuină, locuit de lilieci şi de bufniţe. La vîrsta asta, ba chiar cu mult înainte, destinul devine portabil şi îl porţi cu tine ca pe un instrument ortopedic.
S-a dat înapoi tuşind în întuneric şi s-a sprijinit de balustradă.
— Cu toate că în realitate — a continuat, adecvîndu-şi tonul la iminenta amploare a relatării —, cu toţii purtăm ceva în spinare. Tu, de pildă, conform observaţiilor mele întinse pe mulţi, mulţi ani, ar trebui să ai acum o maimuţă pe umăr.
— Eu?
— Da, o maimuţă. Unii poartă un buştean sau puţin rumeguş. E un fel de a spune, nelipsit, totuşi, de rigoare ştiinţifică. Dar am mulţi ani şi nu ştiu să mă explic fără să o iau pe scurtătură. O zicală e pentru mine o sărbătoare. Nu auzi? — şi, într-adevăr, în liniştea din jur a răsunat un fel de foşnet. N-o duc bine cu pieptul şi mă odihnesc doar cînd sînt sobru.
Si-a dus o mînă la ochi şi a prins putere ca să continue: „Sentinţele şi piureul de cartofi sînt singurele mele alimente".
Gregorio a aşteptat o clipă pentru ca vorbele acelea să-şi piardă actualitatea.
— De unde ştiţi toate astea? a întrebat el din nou, cu un glas între rugăminte şi sfidare.
Observatorul şi-a aranjat gulerul halatului şi a rămas tăcut în întuneric, răsuflînd cu greutate, în timp ce se refăcea după ravagiile ultimei fraze. Sub cele două smocuri de păr ca mușchiul, umflate de vînt, chipul lui avea expresia impenetrabilă şi senină a unui saurian.

451
— Ascultă, Gregorio, sau Faroni, sau cum te cheamă: nu trebuie să te temi. Linişteşte-te, omule, şi nu lua prea mult în seamă ce-ţi spun. Noi, bătrîmi, vorbim ca să ne auzim şi auzmdu-ne, să ştim că încă mai sîntem în viaţă. Cu cît vorbeşti mai mult, cu atît pari mai puţin mort. Dar, pe de altă parte, nu as vrea să mor cu o nerozie pe buze, şi cum mai am puţin de trăit, vorbesc în *post scriptum şi* o iau pe scurtătură. Dacă as avea un flaut şi as şti să cînt la el şi dacă aş avea vîrsta să mai dansez, aş dansa în faţa ta în ritm de menuet şi apoi te-as invita să rivalizăm în discreţie. N-ar fi frumos? Am fi arabi infiltraţi într-o grădină străină, emiri mascaţi în proprietari de cămile, iar noaptea fund senină şi noi tineri, nimic nu ne-ar împiedica să fim de asemenea înţelepţi şi graţioşi. Dar nu-mi da atenţie. Nu sînt arab, nici flautist, nici vrăjitor, nici mag, nici nu am altă putere decît aceea pe care mi-o dau mulţii mei ani. Nu-ţi fie teamă! Te-am chemat ca să-mi iau rămas-bun de la tine şi, pentru echilibru, să-ţi pun cîteva întrebări. Dar înainte de asta, am să-ţi spun povestea mea, pe scurt, fiindcă la vîrsta asta metehnele nu-mi mai permit să depăn pe îndelete, şi vei vedea atunci că totul e simplu şi lipsit de mister. Atunci vei înţelege, dacă nu totul, măcar atît cît e necesar ca să mă ierţi.
— Să vă iert? Eu?
— Da, fiule, am o datorie faţă de tine. O să afli îndată. Dar acum, ascultă, în alte vremuri ţi-as fi expus motivele care m-au împins să pornesc la marea întreprindere. Dar una din două: fie le-am uitat, fiind prins cu frecuşurile propriei mele sarcini, fie au fost atît de meschine, încît şi-au pierdut deja nobila condiţie cauzală, în fine, ca să fiu scurt, am să încep cu începutul. E adevărat că în tinereţea mea am hotă-rît să-mi consacru viaţa stelelor. La curiozitatea asta nu m-a dus religia. Nimeni nu mi-a revelat nimic. Nici o divinita-,| te nu a venit să-mi tulbure somnul. Pentru mine, credinţa! e ca o pereche de şosete, cărora cu cît mergi mai mult, citi atît li se roade călcîiul mai abitir. Şi nu a fost nici gloria, nici arta, nici ştiinţa, nici inspiraţia, nici întîmplarea. Nu am băuf din nici unul dintre izvoarele acestea de apă proaspătă. Ns
a fost decît o dezamăgire. Da, asta a fost: o codană blonda cu un trup dogoritor, pe care sărmana mea imaginaţie îl ră
l 452
corea cu lenjeria cea mai fină şi cu mîndria din ochii ei. Avea un nume între fecioară şi floare. Nu că l-aş fi uitat. Mai de-o-rabă s-a prăsit. L-am rostit de atîtea ori, că şi-a pierdut înţelesul şi s-a confundat cu alte anexe. Dragostea e abundentă sterilă. Asta era în octombrie. Mă gîndearn să studiez, dacă nu flautul, măcar medicina. M-am dus să mă înscriu, mai mult sprinţar decît optimist, şi chiar acolo, pe culoar, stînd la coadă, m-am îndrăgostit separat de nume şi de cocul de păr. Era, îmi aduc aminte, o ambianţă festivă, aproape campestră. Lumea vorbea de departe, rostind cuvinte scui te, şi nu erau întrebări, totul era răspunsuri. Studenţia, tinereţea însăşi aşa e, deschisă şi limbută. Iar eu m-am îndrăgostit separat pentru că, înainte de a o vedea pe ea, i-am auzit numele de mai multe ori. Cutare! Cutare!, se spunea peste tot. Cocul ei, atunci, la fiecare strigăt, se mişca într-o pai te Eu auzeam numele şi priveam cocul ca pe nişte lucruri independente şi îmi împărţeam tulburarea între ele. Dar cînd le-am pus în legătură şi mi-am dat seama că erau părţi ale aceluiaşi întreg, atunci am înnebunit de dorinţă. Am înţeles brusc că în dragoste ignoranţa e pletoasă şi mi-am spus: «Isaias, frăţioare, ţi-a pierit cheful. Reneagă-l pe Hi-pocrate, fugi, chiar dacă e tîrziu, locul tău e printre leproşi». Eu eram urît şi singuratic, o oroare de bărbat, după cum încă se mai poate vedea, aşa că nu mi-a rămas altă scăpare decît să mă refugiez în fidelitate. Nebun de dorinţă şi fără să mi se răspundă la apeluri, iată-mă exersîndu-mă în virtute. Fiindcă în dragoste totul se întăreşte. Umbli mai drept de umeri, eşti mai înalt şi cu vederi mai largi, eşti mai înţelept şi chiar mai generos, eşti în erecţie completă: totul în tine e un penis gînditor. Şi cînd gîndeşti de la brîu în jos, cum se Ştie, raţiunea şi himerele semnează un pact straniu, dau naştere unor creaturi ciudate. Aşa că, după cum spuneam, m-am refugiat în fidelitate şi am trăit în ea pînă cînd desperarea, care atinge totul, mai puţin ceea ce urmăreşte, a fost luminată de bănuiala unui destin cum nu e altul. Pe tine, conform observaţiilor mele, dragostea te-a făcut poet. Pe mine [m]-a transformat în astronom. Ar trebui să strigăm, pe două [v°]ci: „Iubire, cărările tale sînt neprevăzute!"
453
Istovit de imprecaţie, biruind tuşea, şi-a acordat o pau~| za şi pentru cîteva clipe nu s-a auzit în întuneric decît clo cotul pieptului său.
— Nu am să-ţi relatez chinurile de arunci — a continuat! corpolentul şi firavul bătrîn, coborînd glasul şi făcîndu-i; semn cu ambele mîini lui Gregorio să se apropie —, pentru că, se ştie, la bătrîneţe pînă şi evocarea nefericirii pare lăudăroşenie. E suficient să ştii că, scos din minţi de dorinţă, am ieşit în fugă

din vestibul şi am venit acasă cu durerea, de parcă ar fi fost o pradă de război sau ca un copil care a furat o jucărie. Şi m-am refugiat aici cu ea, şi aici am trăit multi ani dintr-o rentă pe care o am, fără să ies măcar pe stradă. Dar înainte de a merge mai departe, poate că ar fi bine să afli ce fel de tînăr eram. Tatăl meu, odihnească-se în pace, avea vocea cea mai frumoasă de pe lume, un glas profund şi muzical, plin de tremolouri şi de acorduri, care avea darul să se facă ascultat de păsări şi să le înveţe să vorbească fără alt efort decît acela de a rosti el primul şi a aştepta apoi ca păsările să-l imite. Eu m-am născut în atelierul său de păsări vorbitoare şi eram copilul cel mai fericit şi mai nevinovat din lume, pentru că am învăţat să vorbesc ascultînd păsările, iar păsările nu ştiau să spună decît lucruri bune şi amabile, ce îi cereau bogaţii: rugi către Fecioară sau Crezul, imnuri ale victoriei, saluturi politicoase, poezioare vesele şi cuvinte de felicitare şi de măgulire. Era un sturz care spunea: „Isaias, băiat frumos, doctor norocos". Aşa că am crescut fără să cunosc măcar răutatea lumii, într-o zi, totuşi, s-a întîmplat o nenorocire. Tatăl meu cîştigase mulţi bani şi, ca să-i ţină în siguranţă şi să-i încapă în palmă, i-a investit în-tr-un diamant, pe care îl păstra într-o trestie găunoasă, în tr-o dimineaţă de iunie l-a scos ca să-l expună la soare şi să se umple de lumină, şi o coţofană l-a luat în plisc şi a zbu* rât cu el pentru totdeauna, după ce a spus singurul lucr pe care-l ştia: „Trăiască Spania colonială!" Asta a fost pri-* ma nenorocire. Celelalte au venit mai apoi. Tatăl meu a de*| venit imediat un prost vorbitor, şi-a pierdut vocea, iar sările nu-l mai ascultau. A căzut în patima beţiei şi a jocurile de noroc. Apoi s-a îmbolnăvit şi a murit blestemînd. Cu 1 te acestea, eu încă mai credeam în bunătatea şi în perf

ţiunea lumii, ce-i drept, cu unele rezerve, suficiente, cum ţi-am spus, ca să doresc să fiu medic şi nu flautist. Şi cum o nenorocire nu vine niciodată singură, mă duc în vestibul şi, ca să vezi şi să nu crezi, descopăr acolo dragostea, şi o dată cu ea, infernul. Ţie, după cît pot deduce, ţi s-a întîmplat ceva foarte asemănător, nu-i aşa?

Gregorio l-a privit indiferent: „Mai mult sau mai puţin", a răspuns, pe un ton ambiguu care nu-l angaja în nici un fel. — Bolnavul din dragoste, a continuat don Isaias, face mereu acelaşi lucru: caută un loc solitar unde să-şi lingă laba rănită. Exact asta am făcut şi eu. Am venit aici şi m-am ascuns Am moştenit rentele împreună cu un ochean, pe care tatăl meu îl cumpărase ca să vadă dacă nu se întoarce coţofana şi pe care eu îl foloseam ca să urc aici, pe terasă, la orice ceas din zi şi din noapte, şi să-l îndrept spre locurile pe unde mi se părea că trebuie să umble cocul. Nu am vă-/ut-o, evident, nici nu mi-a păsat prea mult, pentru că speranţa e ceva ce valorează în sine. în schimb, într-o seară am privit în sus şi am descoperit stelele. Se ştie, de la dragoste la astronomie nu e decît un pas. Amorul ţinteşte sus — e o problemă de erecţie. Atunci am priceput că doar acolo sus puteam găsi pacea. Doar aştrii erau feriţi de grozăvenia pasiunilor. Doar în ei puteam regăsi armonia pierdută din copilărie. Ce mare descoperire pentru un tînăr pe care soarta crudă l-a vrut, dacă nu fericit, măcar clasic! Pe scurt, am schimbat cocul cu stelele şi am venit aici, şi aici îmi petreceam nopţile, privind în înălţimi. Dar era scris: nu mi-a trebuit mult ca să descopăr şi acolo sus slăbiciunile omeneşti. Cum a spus înţeleptul, omul este măsura lucrurilor şi le deformează după nevoile sale şi de aceea a grupat aştrii în dra-goni, capre, şerpi, urşi şi cîini, ca să lase şi acolo urma coşmarurilor sale. Şi atunci am priceput că pasiunea trăia cu mine şi că pasiunea cocului era cea care îmi inspirase acel apetit pentru armonie. De aceea urcasem aici, nu pentru a căuta pacea, ci pentru a aprinde spiritul cu focul blestemat al vederilor panoramice. Aici, la înălţime, te simţi puternic, te îmbată privilegiul distanţelor şi al volumelor şi concepi himera divinităţii şi a infinitului, şi de aceea nu e ciudat ca autorul contemplaţiilor să-şi asume atunci misiunea de a

predica prin sate. Şi iată-l, pe jumătate infirm, cu toiagul de călător în mînă, strigînd prin pieţe: „Ascultaţi-mă, am fost acolo, deasupra, şi am ceva să vă spun, ceva să vă promit şi ceva care să vă înspăimînte! aduc mesajul pe care un zeu l-a încredinţat umilinţei mele!" Nu există profeţi fără vederi panoramice. Nu există religii fără munţi. Un paria coboară în bordel, dar un clarvăzător urcă pe colină. Poate că amîndoi au încălţările rupte, dar cel care poartă tunică cu greu sau niciodată nu va purta cămaşa pe deasupra, îţi povestesc totul aşa, pieziş, ca să scurtez drumul şi ca să nu suferim de iluzia că ne înţelegem cu prea multă claritate şi să ne orbească lumina, în penumbră reînvie dragostea şi prudenţa însăşi ne învaţă să fim mai cutezători. Dar să ne întoarcem unde-am rămas. Atunci am ştiut că oriîncotro aş privi voi găsi doar reflexul propriilor pasiuni, pentru că pasiunea umană contaminează lucrurile. şi mi-am spus: „Isaias, caută-te în jurul tău, cunoaşte-te pe tine însuţi privind ceea ce te înconjoară". şi am privit, şi am descoperit că spiritul meu este prezent peste tot. în dormitorul meu, de

pildă, în umezeala tavanului, am aflat o pisică înaripată şi o rachetă spaţială şi, după multe căutări, am sfîrşit prin a produce un coc, cu singurul sprijin al pasiunii mele. în asta constă puterea speciei. şi oriunde ai privi, vei găsi mereu omul, Marele Măsurător al lucrurilor. Omul, care poartă realitatea pe sus, ca pe un mare platou cu un vitei fript. şi care, dacă vede o broască, nu poate să nu o numească regină de operetă, iar dacă vede un trandafir, nu poate să nu-i aplice pe loc o lecţie sau dispreţul. Da, iată cum Marele Măsurător al lucrurilor a contaminat universul cu coşmarurile sale. Cînd am descoperit asta, mi-am spus: „Isaias, frăţioa-re, nu fugi, resemnează-te cu lazaretul". Şi atunci, purificat de pietate, am îndreptat ocheanul în jos, spre străzi, din umila poziţie care îmi asigura o vedere panoramică. Sînt mulţi ani de atunci. Priveşte — şi a semnalat cîteva lumini mişcătoare care brăzdau noaptea. Este avionul de 10,40, către New York.
Sclipirile colorate au continuat pînă cînd au fost perceptibile doar în amintire. Lui Gregorio, luminile acelea i s-au părut la fel de ireale ca şi faptul de a sta acolo, pe terasă, 456
[a]scultîndu-l pe bărbatul acela pe care unchiul său îl luase drept diavolul însuşi. „Nu trebuie să mă tem de nimic", şi-a spus, „pentru că tot ce as putea auzi, oricît de surprinzător ar fi, nu va putea să mă consoleze în nefericirea mea, nici nu-mi va putea schimba hotărîrea", şi o dată în plus s-a simţit iremediabil pierdut.
— Ei bine — a continuat don Isaias, scoţînd din fertila-i coipolentă o batistă enormă şi stergîndu-şi cu ea labirintul fetei —, am privit în jos, spre chiar centrul dezordinii, şi am vă/ut oamenii care veneau şi plecau, purtînd obiecte invi-/ibile pe umăr: vase, animale, flori, pietre şi cîte şi mai cîte. Aşa mi s-a părut. A fost o viziune atît de certă, încît imediat *am* ştiut că va fi de asemenea vremelnică şi că înainte de a o pierde trebuia să o fixez în minte cu o frază care să supravieţuiască iluziei. „Omul nu are desagi", mi-am spus, si, de asemenea: „Trebuie inventat un cărucior pentru animalul de povară", iar cînd am pierdut viziunea am rămas cu cele două propoziţii pe buze, fără a le mai înţelege măcar sensul. Aceasta a fost prima mea experienţă panoramică a lumii. Dar mai era ceva, ce nu reuşeam să-mi explic. Ceva ce nu am reuşit să exprim decît cu o altă propoziţie ocazională „Omul nu este fericit pentru că sarcinile pe care le poartă pe umeri sînt disproporţionate". Am văzut o namilă care ducea o ramură de măslin şi un pricăjit cu o piatră de moară. şi mi-am spus: „Sirnt greutatea, asta da, iar unii o vor atribui îngerului păzitor, sau legii gravitaţiei, sau anilor, sau apăsării experienţei, dar nu ştiu că aceasta este greutatea destinului, de a cărui exactitate depind fericirea sau nefericirea". Pentru că e lucru dovedit că majoritatea oamenilor nu sînt nici puternici, nici slabi, ci un amestec între una şi alta. Nu sînt nici buni, nici răi, ci mai degrabă capabili de cea [m]ai grozavă ispravă şi de cea mai îngrozitoare ticăloşie. Aceasta era toată ştiinţa mea tinerească. Am putea crede că omul trebuie să ştie de aceea că obiectele preţioase trebuie să aibă sipetelul lor. în cazul acesta, eu merg sub cerul liber, cu o îndoială care mai mult apasă decît adăposteşte. Dar [a]m observat unele lucruri. Am văzut de pildă ridicîndu-se [e]dificii frumoase, cu o superbă armonie a liniilor, şi am văzut şi auzit zidarii blestemînd, pierzîndu-se, zdrobindu-şi
457 l
un deget, certîndu-se în timpul mesei, defecînd pe vine, tind obscenităţi. Iar la sfîrsit, după terminarea clădirii, mi-spus: „Opera aceasta mare şi senină reprezintă tocmai c^ ce nu sîntem. Frumuseţea se dezice de noi". Şi am văzut cor.. trariul. Am văzut un negustor înşelînd o văduvă şi apoi dînd de pomană unui cerşetor sau pentru sufletele din purgatr,, riu, şi mi-am spus: „Omul nu reuşeşte să fie nici diavol. Ştl răul se dezice de noi. în zadar încearcă să facă din sine **UM** edificiu care să-l întreacă în frumuseţe sau urîţenie". Şi anrq mai observat şi alte lucruri. Am observat de pildă un or care în fiecare după-amiază cînd se întorcea acasă se opre.»» într-un colţ de stradă şi privea în jur de parcă ar fi căutat ceva. Omul acela pierduse acolo, sau cel puţin el credea căi acolo, o brichetă de aur cu iniţialele sale. Asta se întâmpla*] se cu trei ani în urmă. Ei bine, şi douăzeci de ani mai tîr-i ziu, cînd omul nostru era aproape bătrîn, încă se mai oprea uneori pentru o clipă în colţ sau arunca o privire în spate,' cu speranţa, poate, că va găsi bricheta. Ştiu asta pentru că într-o seară am coborî! să-l întreb şi el mi-a povestit totul^j pe jumătate ruşinat, pe jumătate mîndru. Desigur, pe de O; parte încăpăţînarea aceea era ridicolă şi nu era bună nici cal banc, nu permitea nici măcar consolarea aceasta, şi de aici îi venea jena. Pentru că acela care va ucide dragoni sau ani-»' male nocturne şi vine cu mîinile goale va putea mai apoi să povestească totul şi să arate trofeele unei istorii magni* fice, chiar dacă nefericite, tot astfel cum cheia unui palat în ruină poate servi astăzi, ruinaţilor moştenitori, drept *pre&" se-papier* sau drept ornament. Dar faptele mărunte nu lasă urme, nici nu servesc mai tîrziu la nimic. Dimpotrivă, cac în uitare, descărnează trecutul şi în cele din urmă prefac vu ţa în cenuşă. Aceste fapte sînt lipsite pînă şi

de grandoar» unui act de credinţă. Ai citit *Don Quijote?* Doar pe jumăt te? Ei bine, vei putea citi acolo cum Sancho l-a întrebat { stăpînul său dacă nu cumva calul Clavileno ascunde în fon o înşelătorie. Iar don Quijote a răspuns cam aşa, că asta *t* o chestiune care îi privea doar pe autorii înşelătoriei, pe tru că lor doi nimeni nu le putea ştirbi gloria încercării. Ac ta este un act de credinţă. Dar, desigur, nu în toate zilele t înşelat cu bidivii celeşti. Mai curînd te împiedici de pietHJ

458

le mărunte de pe drum sau eşti luat peste picior. Cu toate ca, pe de altă parte, mi-am spus, era şi un fel de grandoare în aceste neplăceri. Gloria celui care de o mie de ori se loveşte de aceeaşi piatră, a celui care ani la rînd caută o brichetă la un colţ de stradă, face din eşecul lui o legendă şi [n continua-i înfrîngere devine invincibil. Iată un alt simu-lactu al destinului. De aceea omul cu bricheta vorbea şi cu mîndrie. Pentru că moftul acela, de mii de ori repetat, avea în sme o greutate, deja putea fi povestit. A tăcut o clipă, gîfîind epuizat.

— Povestea asta e prea lungă şi prea încurcată pentru forţele mele firave, a continuat el, iar memoria începe să mă lase. Dar, în fine, îţi spuneam că, din punctul meu de observaţie vedeam că omul nu este nici zeu, nici demon, în repetare palpită geniul tragic. Totul ne confirmă şi ne tăgăduieşte, fericirea şi nefericirea. Şi mi-am amintit de Sisif, cel cai e urca piatra în infern, şi mi-am spus că şi el ar fi vorbit despre piatra sa cu o urmă de mîndrie, ba chiar de gratitudine, pentru că în lipsa ei nu ar fi fost nimic: un om fără trecut, o mînă de cenuşă rece şi atîta tot. Astfel sînt obiectele pe care le purtăm pe umăr: dacă pe de o parte ne apasă, pe de alta ne răsplătesc; rănesc, dar dau de vorbit. De aceea pe piraţii cu picior de lemn beteşugul îi face şi mai fio-rosi. Lucrurile acestea le-am observat şi am cugetat la ele aici, ajutat de ochean. Şi mi-am spus: „De ce să mai aşteptăm? Să facem o teorie care să ne încălzească bătrîneţea, să fim, dacă nu îndrăgostiţi, dacă nu cîntăreţi din flaut, măcar filantropi prost răsplătiţi". Am continuat, aşadar, să observ şi am constatat că unii purtau pe umeri doar cîteva firicele de praf, iar altul se chinuia cu o grindă de fier. Şi mi-am spus: „E foarte greu să găseşti pe cineva care, asemenea lui Iisus sub cruce sau don Quijote sub arme, să suporte povara echitabilă şi esenţială rezervată de propriul destin". şi erau gînduri care aveau ca părinţi prezumtivi un nume şi un coc. Iată cum dragostea poate sfîrşi în coşmar. E ca şi cum ai invita un copil într-o excursie campestră, i-ai pune o piatră în braţe şi i-ai spune: „Umblă, puşlama!" Iar copilul acesta cu timpul va obosi sub povară, îl vor durea oasele şi va avea o idee fixă: să se aşeze într-un loc ferit şi să doarmă

459

cu orice preţ. Atunci va fi fericit, se va simţi sprinten, va săra ca un atlet, se va scobi în nas şi nu va avea trecut. Iar în caaa contrar, uită-te la tine, examinează propriul tău caz. în ado*| lescenţă trăiai dăruit unei mari misiuni. Mergeai desculţ spre Tărîmul Făgăduinţei. Dar a plecat iubita, au plecat muzele si, asemenea evreilor atunci cînd Moise a urcat pe munte *să* primească poruncile, ai ridicat un viţel de aur şi l-ai adorat. Poezia şi dragostea erau o povară prea mare pentru tine. Ai fi umblat mai uşor fără atîta *bagaj.* Apoi ai trăit o perioadă despre care acum ai prea puţin de povestit, în graba ta, ai lăsat în urmă un firicel de cenuşă şi de aceea, la prima ocazie care ţi s-a prezentat, nemulţumit de uşurătatea ta, ţi-ai aruncat o maimuţă pe umăr, iar acum, sigur, maimuţa asta atîrnă prea greu şi ţi-ar plăcea să o schimbi cu o ulcică sau cu o mînă de iarbă uscată. Pricepi ce vreau să-ţi spun? — şi un acces de tuse, blîndă şi profundă, i-a transformat discursul în naufragiu.

Gregorio, chircit în scaun, nu a opus nici cel mai mic gest de surprindere:

— Nu ştiu despre ce vorbiţi, a spus el.

— şi totuşi, nu ştiu să mă explic mai bine, s-a lamentat don Isaîas. Sau poate că sînt lucruri pe care le-am uitat deja. Dar să mergem mai departe pînă dăm de un luminiş. Iţi spuneam, şi am să termin imediat, că nici dacă umblă uşor sau dacă se opreşte să se odihnească, ornul tot nu reuşeşte să fie fericit. De ce? mă întrebam eu. De unde vine nefericirea speciei? Şi am continuat să observ pînă cînd am găsit ceea ce atunci socoteam că e un răspuns. Mi-am spus că faţă de celelalte animale, omul este singurul care porneşte casa de la acoperiş. Crede că există un drum drept spre fericire şi toţi se zoresc pe acolo. Dar poate că nu e aşa. Poate că nu vrern să pricepem că fiecare trebuie să fie mai întîi de toate el în- susi şi că fericirea sau nefericirea sînt altă eîscă în altă trais- i

ta, ca atunci cînd cumperi un pachet de cafea şi o dată cu *i* el capeţi drept premiu un căluţ. Dar nu: lumea doreşte cirl orice preţ căluţul, doar căluţul, fără să-şi dea seama că nu f e decît un supliment, un gest amabil al negustorului, ca sa spunem aşa, atîta tot. Ei, nu: cauţi premiul şi prin pivniţe, şi pe înălţimi. Şi atîta îl cauţi, şi cu atîta îndîrjire, încît sfîr» f 460

şesti prin a găsi un înlocuitor, un viţel de aur pe care, iluzionat cum eşti, îl crezi adevăratul căluţ. Şi

mi-am spus: „Acesta f ste singurul animal capabil să facă din şchiopătatul său un număr de circ". Şi am scris în carnetul meu: „Cel care va căpăta căluţul să fie devorat de sirene". Atît de ambiţioasă era tinereţea mea. Iar în pasiunea mea m-am simţit pro-tet în m-am umplut de milă pentru aproapele meu. Am constatat, de pildă, că speranţa de viaţă a omului e doar cu puţin superioară celei a unei bufniţe şi puţin sub aceea a stridiei de apa dulce şi că în ce priveşte viteza, omul aleargă mai nuot decît şacalul, de două ori mai încet decît coiotul şi ceva mai repede decît porcul domestic, în faţa acestor fapte, am i/bucmt în plîns şi mi-am spus: „Dacă pe mine nu mă iubeşte codana mea, ei bine, în numele ei am să iubesc întreaga umanitate, inclusiv pe mine". Era un păcat, astăzi ştiu, car atunci mi se părea sfinţenie. Confundam pasiunea cu filantropia şi aceeaşi ignorantă servea drept lumină orbirii inele. Pe ruinele înfrîngerii m-am apucat să-mi construiesc un Turn Babei. Dar altruismul e o plăcere desperată. Şi, în altruismul meu, mi-am pus următoarea întrebare: „Ce-i mai convenabil pentru om, fericirea sau destinul?" Căci dacă ar ti puternic, şi-ar asuma riscul să fie el însuşi, iar dacă ar fi slab, i-ar plăcea să se odihnească pe margine şi să fie fericit. Dar cum nu este nici puternic, nici slab, ci şi una şi alta, pare condamnat la sciziune şi la tocmeală. Şi pentru a înţelege puţin din ce vorbeam (pentru că eu vorbeam pe dibuite, cu capul în jos, ca berbecii cînd se înfruntă), mi-am imaginat mai întîi un grup de oameni care dansau într-o poiană în pădure în sunet de flaut, iar apoi o întreagă generaţie de bărbaţi înalţi care nu zîmbeau, purtau barbă şi trompete pe umăr ca să dărîme un zid. „Ce ziduri sînt astea?" am întrebat eu, şi „de ce trompetiştii nu dansează niciodată? de ce zîmbesc dansatorii? de ce nu există răspuns la întrebările mele?" Teoria era deja atît de mare, că nu mai încăpea pe uşă. Aşa că am privit în jos, iar acolo nu erau nici dansatori zîmbăreţi, nici trompetisti serioşi. Am văzut că unul se împiedică şi cade, că altuia îi ia vîntul pălăria, că altul tuşeşte şi nu are un ban şi că cel de dincolo se scarpină tot timpul în cap. Dar alţii, dimpotrivă, ucideau tauri furioşi,

stăteau în echilibru pe sîrmă, ridicau copiii în braţe ca vadă defilările. Unul dădea foc pe ascuns unei case şi alt dădea fuga să stingă incendiul. Unul îi punea piedică *v*bătrîne, dar imediat apărea un cavaler care o purta în urau te pînă la postul de prim ajutor. Ce spectacol absurd şi for»! midabil! Şi mi-am spus, emoţionat: „Isaîas, tu, care ai învă-| ţat de la păsări, tu, care te-ai născut de două ori, tu, care te zbaţi între altruism şi dorinţă şi care ai o inimă între picioare, din dragoste pentru codana ta, pentru virginuţa asta dogoritoare, fii clarvăzător, fii bun, fii realist, fii tolerant şi ştiinţific cu aproapele tău. Numeste-te pionier al unei ştiinţe oculte, atît de nouă şi de prodigioasă încît umilinţa ta să strălucească fără lumină printre străluciri, ca o şaibă de tablă în tezaurul unui *avar". Aşa* mi-am spus, cu talentul meu juvenil, şi atunci, într-o pornire de optimism, şi ca un omagiu adus semenilor mei, am început să dansez, pentru prima dată în viaţa mea am început să dansez aici, sus, un dans de altruist, confuz şi rapid, cu atît de puţin noroc, că înrr-u-na dintre piruete am alunecat şi m-am lovit de balustradă, spărgîndu-mi capul. Am stat o săptămînă în stare de inconştienţă şi cînd m-am trezit, eram deja un om practic, un em-pirist desăvîrsit. Concepusem o idee care era totodată muzică şi medicament. „Nu-l pot învăţa pe om să-şi caute destinul", mi-am spus, „dar îl pot ajuta să nu se lase ispitit de mirajele fericirii". şi mi-am spus: „Va trebui să biciuiesc fiara ca să nu adoarmă şi să se îmblînzească în somn". şi am născocit un plan. Observasem că oamenii îşi petrec viaţa în mărunte conflicte cotidiene, a căror rezolvare îi împiedică să meargă drept spre destin. Pentru că eu credeam atun-»j ci că avem cu toţii un destin unic, care fie nu se manifestă)^ fie este înlocuit de altul, a cărui povară nu corespunde fort telor noastre. Aceste conflicte minuscule ne devorează ener giile. Ca şi cum ai pleca la vînătoare de dragoni şi nu poţi vîna, fiindcă ai o pietricică în pantofi. şi mi-am spus: „DaC«! omul nu ar trebui să se risipească în fleacuri, dacă nu ar i nevoit să poarte sarcini străine şi suplimentare, dacă din st ar avea asigurată această scurtă victorie, poate că atunci, * voinţa şi puterile intacte, faţă în faţă cu sine însuşi, nu mai putea rămîne surd la glasul destinului său. Ar apăr 462
atunci o generaţie de trompetişti bărboşi. Poate că atunci specia ar şti de ce a fost chemată în locul acesta. Să defrişăm cărarea", am conchis. Pentru că, vezi, fiule, ceea ce ştie omul, lucruri consemnate în cărţi şi prezentate în muzee, e doar o minusculă parte din tot ceea ce s-ar putea şti, dacă s-ar profita de experienţa şi de înţelepciunea tuturor oamenilor din lume, de la origini pînă azi. A tuturor, fără a lăsa deoparte vreunul, nici măcar pe ultimul neghiob, care în satul iui îşi suge degetul de la picior cocoţat într-un smochin. DcKă ar fi cu putinţă, am reflectat, reunirea acestui belşug de cunoştinţe, toată această nesfîrsită agerime de spirit, abia dacă ar mai rămîne ceva de învăţat. Am avea un asemenea număr de cazuri concrete, de învăţături de minte şi de so-lutu onorabile, de greşeli de mii de ori comise din mii de cauze diferite, încît excepţiile ar deveni aproape imposibile Am avea istoria

completă a tuturor problemelor, mari şi miu, pe care nu ştim să le rezolvăm, care ne strivesc şi ne opresc la jumătate de cale, condamnîndu-ne la căutarea directă şi prematură a fericirii. Dar, după cum vezi, există ceva ce omul nu a făcut. O asemenea risipă de erudiţie, o atît de mare imprudenţă este de neconceput. „Să remediem lipsu-rik-", mi-am spus. „Să iniţiem o disciplină care să înceapă să adune toată această enormă comoară risipită." M-am pus pe calculat şi am găsit că ar fi suficienţi vreo zece mii de observ atori asemenea mie pentru a studia în profunzime, de la naştere pînă la moarte, zece mii de vieţi anonime, clasificate după temperament şi situaţii, pentru a deduce din ele le^i generale şi particulare, astfel încît în ele să fie conţinuta soluţia aproximativă sau exactă a tuturor sau aproape a tuturor vicisitudinilor cu care un om se poate confrunta în viaţă, putînd astfel să se orienteze în ea şi să nu mai fie ţinut în loc şi pus în încurcătură de conflicte care cu mii de ani în urmă erau deja vechi. Ceea ce astăzi numim noroc sau hazard este doar dezordine, ca să nu spunem uitare. Aproape toate situaţiile imprevizibile au existat deja înainte şi încă de mai multe ori. Cu experienţă şi voinţă, majoritatea ar putea fi prevenite şi remediate, pentru că dacă am inventat aeronautica, de ce nu am putea inventa şi fericirea? Iată cum pasiunile îşi găsesc în nepotrivire semnalul cel mai

propice. A fost nebunia mea, *pe* care astăzi o mărturisesc i şinat şi mîndru. Zece mii de vieţi anonime — a evocat cu sarcasm. Mi-am intitulat opera *Ghid pentru Fericire şi Destin. Ce* părere ai?

— Că ar fi fost o mare operă, a spus Gregono, mai mult incredul decît sincer.

— Pe cît de mare, pe atît de absurdă. Imposibilă şi inu-l tilă. Mi-a trebuit mult ca să-mi dau seama. Alungam îndoielile cu avertismentul că pionierii se bazează pe credinţă. Pasiunea îmi lumina orbirea. Mi-a trebuit mult timp ca să pricep că omul face mereu aceleaşi greşeli, dar că fiecare greşeală este irepetabilâ, pentru că doar cel care a comis-o a trăit-o şi a trăi înseamnă a greşi. Să înţeleg că nu există destin care să nu se împlinească în fiecare clipă şi că fericirea fiecăruia se întemeiază aproape mereu pe nefericirea altuia. Dar, chiar în cazul în care o generaţie de înţelepţi ar • reuşi să inventeze fericirea măruntă a fiecărei zile într-un milion de cărţi, de pildă, la ce bun? Doar consultîndu-le, aspirantului la fericire i s-ar duce viaţa. Dacă ar căuta remediul unui necaz, oricît de neînsemnat ar fi acesta, s-ar con-l stata că da, cazul ar figura şi ar fi rezolvat într-un paragraf al acestor mii de cărţi. Dar cine să-l găsească?

A tăcut speriat şi a scos din gît un fel de gîlgîit. — în fine, şi acum ajungem la tine şi terminăm. Imediat m-am pus pe treabă. Am căutat pe cineva pe care să-l pot observa cu creionul şi hîrtia. şi l-am ales pe unchiul tău Fe-lix. O vreme am constatat că este un om aproape fericit. şi totuşi, într-o zi l-am văzut cum apare prin ateliere şi birouri şi cum îşi petrece timpul privind agenţii de circulaţie! într-un fel atît de trist, încît imediat am ghicit că îi invidia^ şi că era nemulţumit de propria-i viaţă. Parcă, dintr-o dată| i-ar fi fost ruşine de fericirea sa. Atunci am făcut un expe riment. Am ales trei cărţi care să fie deasupra ignoranţei dar la înălţimea ambiţiei lui şi i le-am adus să văd ce se în tîmplă. Intenţia mea nu era decît aceea de a-l întări în ezî ţări, deschizîndu-i porţile unei lumi care îi era deja interzW să. La puţin timp după aceea ai venit tu, iar el a înnebunit după cît mi s-a spus. Cred că de fapt, în cele din urmă, era deja prea tîrziu, a priceput că îşi greşise destinul. l 464

că, asemeni multor altora, îl vînduse în pierdere pe un blid de linte. Cam aşa ceva trebuie să se fi întîmplat. Dar pe vremea aceea eu hotărîsem să mă ţin pe urmele tale. şi te-am urmărit timp de opt ani. Mai exact, pînă cînd a murit unchiul tău şi te-ai angajat într-un birou. Te-am urmărit pe străzi, uneori cu ocheanul, de aici, dar şi cu ajutorul unui nepot pe care cu siguranţă îl cunoşti din vedere. Aşa am ob-sei vat, cu milă şi cu simpatie, cum te îndrăgosteai. Am ghicit apoi că descoperiseşi poezia şi nu m-am mirat, pentru că dragostea ne înţelepţeste. Am dedus asta cînd într-o du-pă-amiază te-ai întors în fugă acasă şi o săptămînă n-ai mai ieşit, iar atunci cînd ai făcut-o, nu te mai despărţeai de un carneţel care nu putea conţine decît versuri. Şi mi-am spus: „Băiatul ăsta poartă pe umeri o sarcină benefică. Dacă n-o să se oprească să se odihnească, îşi va împlini destinul". Dar apoi, coincizînd cu dezamăgirea ta amoroasă, am fost şi eu dezamăgit de teoriile mele, ca să nu spun că m-am lecuit de nebunii şi m-am refugiat în casă, de unde aproape că nu am mai ieşit. Totuşi, din curiozitate sau doar ca să mă distrez, am continuat să mă interesez în mare ce ţi se mai în-tîmplă. Am asistat la logodna şi la căsătoria ta, pînă cînd mai apoi, de viaţa ta, ca şi de a mea, s-a ales praful. Chiar şi aşa, ştiu despre tine lucruri pe care nu le ştii nici tu. De pildă, în urmă cu cincisprezece ani îţi lua cincisprezece minute să ajungi la serviciu, în urmă cu o lună îţi lua aproape douăzeci şi cinci. Dacă am fi eterni şi dacă ar continua progresia asta, ar sosi un moment cînd nu am mai ajunge nicăieri. Ar tiebui să ne consoleze legea asta, că nemurirea neagă mişcarea. Acum pricepi totul? a întrebat el, cu blîndeţe. Gregorio l-a privit absent.

— Prin urmare, în tot timpul ăsta m-aţi urmărit — a spus el, şi nu ştia dacă să fie indignat, să-i fie ruşine sau să-i mulţumească pentru răbdare. De necrezut!
— Şi totuşi e adevărat şi la fel de logic şi de normal ca Şi în cazul unui om de ştiinţă care îşi consacră viaţa observării unei insecte, a spus don Isaias, nu mai puţin mirat de evidenţă.
Cîteva clipe au împărţit frăţeşte aceeaşi tăcere.

— Ai devenit un om fericit — a continuat bătrînul, dus pe gînduri. Te-ai aşezat să te odihneşti pentru totdeauna la* prima umbră de pe drum, conform teoriilor mele de atunci.. Erai lipsit de orice interes, pînă cînd am început să suspec-' tez că în viaţa ta se întîmplase ceva neprevăzut. Parcă te-ai fi ridicat şi ai fi început din nou să umbli. Mînat de curiozitate, mi-am reluat investigaţiile. De parcă aş fi citit un roman sau m-aş fi uitat la un film. Fiule, sper să-mi ierţi şi nebunia şi indiscreţia. Ai să poţi?
Gregorio a ridicat din umeri. Niciodată nu-i fusese mai ruşine ca în clipa aceea, dar ca să nu ghicească celălalt, a spus cu indolenţă: „Nu contează".
— Mă bucur că e aşa — a spus don Isaias şi a oftat. Fiindcă, printre altele, te-am chemat ca să mă ierţi. Ei bine, cum spuneam, într-o zi viaţa ta a luat o întorsătură neprevăzută. Ţi-ai schimbat hainele, de era să nu te mai recunosc. Ţi-ai făcut cărţi de vizită, în care pentru prima dată am citit numele de Augusto Faroni. Ţi-au căzut pe stradă, îţi aminteşti? iar eu am coborît după una. Apoi ai început să mergi la ca-fenea, ai publicat o carte cu fotografii şi cu nume fictive, vi- J| zitai prăvălii de anticari, iar eu nu mai pricepeam nimic. Şi apoi, brusc, fugi de acasă şi abandonezi serviciul. Atunci, da, atunci am început să bănuiesc ce se întîmplă. Am dedus că trebuie să fi fost un terţ, o femeie poate, pe care voiai să-l păcăleşti. Dar străinul acesta nu apărea niciodată. Umblai mereu singur. Iar eu nu pricepeam nimic, şi cu atît mai puţin azi, cînd citesc că ieri ai lovit o femeie pe cînd fugeai dintr-o pensiune. Gregorio a tresărit.
— Ce-aţi spus?
— Nu ai citit?
— Ce?
— Ziarele.
— Ziarele?
— Acolo, pe scaun. într-un tîrziu, Gregorio a înţeles. A ridicat ziarul şi, la lu*J
mina lămpii, a văzut fotografia principală din cartea sa dî versuri. Alături, cu litere mari şi negre, scria: *Femeia de* 466
viciu a unei pensiuni, lovită de unul dintre locatari, iar mai jos, cu litere mai mici: „Victima, în afara pericolului".
— In afara pericolului! — a murmurat Gregorio. Altfel spus, n-am omorît-o — şi îi venea să-l îmbrăţişeze pe don l^aias şi să strige întregului oraş, de acolo, de sus, că nu e u:i asasin.
Rapid, a citit relatarea faptelor. Se povestea acolo că „un irdivid de vreo 45 sau 50 de ani", pe nume sau care se dădea drept Augusto Faroni şi care se pare că era autorul unei cărţi de versuri pe care a dăruit-o victimei cu cîteva zile înainte de a o ataca, trăsese în pensiunea aceea pretextînd că tocmai venise dintr-un sat — Villapanuco, localitate inexistentă — şi că în gară rămăsese fără acte şi fără bani. Spunea că e vînzător şi poet şi abuzînd de bunătatea donei Gloria, proprietara pensiunii, a obţinut cîteva săptămîni de animare a chiriei. Poliţia avea bănuieli întemeiate că e vorba de un delincvent de rînd. Cu cîteva zile înaintea tentativei de furt, a reuşit să-l convingă pe proprietarul unui magazin de coloniale să-l primească pe post de distribuitor. Din nou, individul, lipsit de acte de identitate, i-a dăruit cartea pomenită, cu scopul de a-şi atrage încrederea victimei, iar cîteva zile mai tîrziu, după ce a sustras o importantă sumă de bani, a dispărut cu căruciorul de comenzi. Gregorio, stupefiat şi brusc enervat, a citit ultimul paragraf. „Mincino-Mil! Ticălosul!", a mormăit, strîngînd pumnii şi scrîşnind din dinţi. Apoi se vorbea despre carte: poliţia bănuia că e vorba de un truc pentru a trezi mila viitoarelor victime şi că toate- numele care figurau în ea trebuie să fi fost false. Cel mai ciudat era că fotografiile păreau autentice, după cum mărturiseau victimele, şi datorită acestui fapt nu era exclusă posibilitatea să fie vorba de un dezechilibrat mintal. Poliţia continua cercetările şi spera ca, în curînd, lucrurile să se clarifice.
Gregorio a aruncat ziarul pe scaun şi s-a ridicat în picioare. Era indignat şi euforic.
— Aproape tot ce se spune aici e minciună — a declarat energic. Dar important e că nu am ucis-o pe femeia aia. Doar am rănit-o, iar asta ca să mă apăr.

I se părea că se trezise dintr-un coşmar îngrozitor. Şi totuşi, hotărîrea de a fugi era în clipa aceea mai fermă decît

oricînd. Pe de o parte, va fi acuzat pe nedrept că e hoţ, ne, bun, delincvent de drept comun şi că a avut intenţii crimw nale, dar cel mai rău era că acum, nemaisimţindu-se vino-, vat, judecata nu mai putea să-i ofere consolarea unei pedepsei meritate, ci doar să-l expună morbid oprobiului public, fără *v*alt interes decît acela de a-î calomnia şi de a-l umple de batjocură.
— Am fost defăimat — a spus el. Sînt victima unei conjuraţii! şi s-a simţit plin de demnitate şi justificat din toate punctele de vedere.
— Dar ce s-a întîmplat, fiule? a întrebat don Isaias.
— Ei bine, sînt urmărit. Mă confundă cu altcineva, şi a început să se plimbe pe terasă.
— Cu cine?
Gregorio s-a oprit indecis, cu mîna la bărbie.
— Cu Faroni, a şoptit el.
— Atunci, Faroni există?
— Da, sigur că există — a spus Gregorio surprins. Trăieşte în străinătate. Eu sînt reprezentantul său. Sau, mai bine spus, eram, pentru că a murit ieri, în India, asasinat. Am aflat la telefon. Era un revoluţionar şi un mare scriitor. **De** asta mă duceam la cafenea — s-a animat vorbind —, ca să-l informez despre ce se întîmplă aici. Iar cartea pe care am editat-o, ca şi îmbrăcămintea, era doar ca să induc în eroa- re poliţia şi pentru că, ei bine, în fond sînt poet. şi povestea cu biograful e adevărată. Scriu cartea vieţii lui. Ăsta e tot misterul.
Don Isaias, din întuneric, l-a ţintuit cu privirea.
— Şi cînd l-ai cunoscut pe Faroni?
— Cînd? într-o bibliotecă — a răspuns fără să şovăie, să tot fie vreo zece ani de atunci. El era ascuns acolo, îl căuta poliţia, pentru o chestie politică. Am stat de vorbă, iar apoi mi-a scris din străinătate. Am citit cîteva dintre cărţile lui, i-am cunoscut pe cîţiva dintre prietenii lui şi am devenit un admirator şi adept al lui.
A aprins o ţigară şi a adăugat: „Era un mare om". ,
— N-am auzit niciodată vorbindu-se despre el, a spus don Isaias.

— Mda, în străinătate e foarte cunoscut, dar aici e interzis.
— E o poveste ciudată — *a* suspinat bătrînul. Vezi, eu credeam că există un terţ pe care voiai să-l păcăleşti.
— în realitate — a spus Gregorio, deschizînd concesiv braţele —, chiar există un terţ. A fost o neînţelegere. Mă dădeam drept Faroni în faţa lui şi apoi, nu ştiu cum, lucrurile b-au complicat. Am făcut-o mai ales din prudenţă, dar si, în parte, mă văd silit să mărturisesc, din vanitate.
— Şi cine e cel păcălit?
— Un comis-voiajor, pe care nu l-am văzut decît de două sau de trei ori, mereu de departe şi de la spate. Mă suna la serviciu. Numele lui e Gil, Dacio Gil Monroy. Şi pînă la urmă — a spus vag, fluturînd o mînă — a venit în oraş şi a început să mă caute. El mă căuta pe mine, iar poliţia îl căuta pe Faroni şi toţi bănuiau că eu sînt Faroni. Aşa că m-am dus într-o pensiune, ca să nu-mi amestec şi familia, şi pe cînd totul era aranjat şi veneam încoace, am fost confundat cu un hoţ şi atacat. A trebuit să mă apăr, şi asta e tot.
— Fiule, nu cumva mă păcăleşti? a întrebat don Isaias, cu un accent de tristă bunăvoinţă în glas.
Gregorio a lăsat capul în jos şi a zîmbit, descurajat şi tolerant.
— Dacă doriţi, vă pot spune că totul e minciună — a spus, că Faroni nu există şi că eu sînt un impostor. Unii chiar aşa cred. în fond, ce importanţă are dacă Faroni există sau nu în realitate? La urma urmelor, Faroni nu e Dumnezeu.
— într-adevăr — a murmurat don Isaias, acest Faroni nu e Dumnezeu, dar nu e nici un tirbuşon, a cărui inexistenţă nu ar putea crea probleme. Dar măcar Gil şi dumneata aţi reuşit să fiţi fericiţi?
— Nu ştiu. Cîteodată. Uneori l-am minţit tocmai ca să fie fericit, dar să fie clar, în minciuni era mereu un fond de
adevăr.
— Pentru a fi fericit, cîteva minciuni sînt un preţ mic. Am observat că adevărul nu e o roată pe care să o poţi pune în mişcare, nici un şiret de pantof, care serveşte să faci un nod, şi nici un picior de lemn,

care face un zgomot cu totul aparte şi te face remarcat. Minciuna însă seamănă cu ele
469
şi aproape că o poţi purta în buzunar, ca pe o legătură del chei sau ca pe un pieptene. Vreau să spun că e ceva util, uni mic instrument de lucru sau un fel de animal dresat caref ajută şi însoţeşte. Pe oamenii mincinoşi îi recunoşti fiindcă ş poartă pe umăr o maimuţă care îşi imită stăpînul. De aceea,' cînd afirmi că ai minţit pentru o cauză bună trebuie să ai dreptate, pentru că minciunile servesc tocmai la asta, să fie dreptate. Nu ştiu să mă explic mai bme, nici cum să te ajut.
— Nu mă consider vinovat, a spus Gregorio, măsurînd distanţele.
— şi totuşi l-ai înşelat pe acest Gil.
Gregorio a tăcut, aşteptînd ca vorbele acelea să se scufunde în el.
— E tîrziu, a spus el.
— Da, ar fi cazul să ne adunăm pe la casele noastre.
— O singură întrebare, dumneavoastră ce aţi face în locul meu? V-aţi preda sau aţi fugi?
— După cît înţeleg eu, toate drumurile duc spre debandadă. De fugit, o să fugi oricum. Prin urmare, fu generos şi fugi departe.
Gregorio l-a privit cu recunoştinţă.
— Vă mai rog — a spus el, să păstraţi secretul. Bătrînul s-a arătat de acord. Gregorio s-a apropiat şi i-a strîns mîna.
— Aveţi nevoie de odihnă, i-a spus el.
— Da. Am nevoie de odihnă — a replicat don Isaias — şi poate că odihna asta va fi cea veşnică. Cu mult timp în urmă — a murmurat, privind în sus — credeam că am descoperit treizeci şi două de stele care se mişcau în conformitate cu regulile şahului. şi credeam că vreun înţelept din antichitate a descoperit acest joc observînd, ca şi mine, evoluţiile cereşti. Am crezut atunci că istoria universului este doar o partidă de şah jucată de zei şi că în ziua în care unul îl va face pe celălalt sah-mat va fi sfîrsitul lumii. Dar sînt mulţi ani de atunci. Pe atunci eram tînăr. în fine, e tîrziu şi începe să se lase frigul.
— Nu coborîţi? '
— După. Ai grijă să nu te prindă, băiete. Dacă ai nevo ie de bani sau de altceva, spune-mi.
470
Gregorio s-a întors pînă la uşă şi a luat valiza. „Nu. Să păstraţi doar secretul şi, dacă se poate, să o ajutaţi pe Angelina", a spus el. L-a contemplat o clipă pe corpolentul băii în, sprijinit de balustradă si, în contralumina lămpii, a fă-ʟut o uşoară reverenţă şi a luat-o pe scări în jos.
Era deja trecut de miezul nopţii. La etajul al treilea, s-a oprit o clipă, gîndindu-se dacă nu ar trebui să o vadă din nou pe Angelina ca să o prevină asupra conspiraţiei şi să-i p t omită că peste o vreme, cînd îşi va găsi de lucru şi se va piescrie delictul, se vor reîntîlni într-un loc îndepărtat şi şi-L,ur, unde vor fi din nou fericiţi. Dar cînd s-a apropiat de iisă i s-a părut că aude zgomot de glasuri înăuntru şi s-a temut să nu fie poliţia, iar teroarea ruşinii şi a închisorii l-a t acut să se răzgîndească. Trebuia să fugă, şi încă repede. Chiar şi aşa, a închis o clipă ochii şi a tras adînc în piept ae-i ui acela întunecat şi familiar. Şi-a recunoscut în miros ve-•lule năzuinţe din tinereţe şi pacea invincibilă a după-amie-/elor lungi ale maturităţii, încă o dată, trecutul i-a traversat îi- zbor mintea. Şi-a evocat trupul ieşind din timp ca dinţi -o ceaţă: bătrîn, obosit de traversare, îl mira lungul şi sinuosul drum pe care îl străbătuse pînă acolo, iar viziunea vntorului său i-a produs mai curînd oboseală decît teamă. Ce complicată e viaţa asta", a exclamat mirat.
A coborît fără să se grăbească, cu paşi înăbuşiţi, şi îna-i iţe de a ieşi în stradă şi-a făcut de patru ori cruce. Apoi, i iră ca să întoarcă măcar capul, cu umerii plecaţi, s-a îndrepţi t grăbit spre primul colţ de stradă şi ceva mai încolo a luat • n taxi pînă la gară.

Epilog

Aşa cum plănuise, Gregorio a iniţiat fuga spre locurile copilăriei. Poate că acolo, cineva, vreun prieten sau cunoscut al părinţilor săi îi va da de lucru sau, şi mai bine, pă-mînt în arendă. S-a gîndit că arunci, după ce va fi lăsat în urmă toate caznele, va închide cercul existenţei sale şi va aştepta bătrîneţea în timpul acela definitiv închis. Şi s-a comparat cu artizanul care, după ce şi-a terminat lucrarea (un cos, de pildă), *se* asază în faţa uşii să se odihnească şi să contemple rodul lungii şi unicei sale abilităţi Cît despre anii care-i mai rămîneau, ei însemnau că prisosiseră cîteva curmeie de răchită şi că ar fi putut fi un cos mai mare sau mai frumos, dar era de neatins şi nu mai admitea retuşuri. Să se întoarcă la început, să închidă cercul, să se odihnească după cos — asta însemna pentru el reîntoarcerea pe scena

copilăriei.
Doar pe cînd trenul lăsa în urmă ultimele cartiere mărginaşe şi-a dat seama că exact acolo îl va căuta mai întîi justiţia. Derutat de neplăcerea de a trebui să renunţe şi la acea ultimă speranţă şi uimit de micimea inospitalieră a lumii care i se oferea acum — cînd nu mai avea nici un loc unde să se ducă — în toată magnifica şi mutila ei extensie, s-a sim-, ţit atît de pierdut, încît s-a gîndit să se întoarcă acasă şi sa' accepte oferta Angelinei de a se ascunde în pivniţă. Acolo, 3 măcar ar avea un loc sigur unde să stea şi pe cineva care! să se ocupe de el. Sub impulsul acelei intenţii, pe care o ştia] irealizabilă, dar care deocamdată îi servea pentru a accep-l ta noul sens pe care ar fi vrut să i-l impună soarta, a ieşit pe coridor şi a aşteptat ca trenul să oprească într-o staţie di legătură.
I 472
Acolo, după ce a băut la bufet trei pahare de tărie, şi-a luat bilet pentru primul tren, fără să se intereseze încotro merge. „Destinaţia?" a fost întrebat. „Cap de linie", a răspuns el.
A aşteptat afară, în întuneric, aşezat pe marginea unui bazin de apă. Era trei dimineaţa. Din bufet ajungeau vocile unui grup de soldaţi care cîntau în cor melodii popula-ie Era frig, iar pe fundalul peronului se profila o perspec-tivă ceţoasă de ramblee, şine şi hangare. „Să lămurim chestia asta", şi-a spus, măsurînd cu latul unei mîim delicata exactitate a raţionamentului. Dar era incapabil să se gîndească la altceva decît la imaginea unui ochi de apă cu peşti. De îndată ce încerca să analizeze situaţia sa, peştii îi treceau prin mmte, lenţi şi înnebunitori, formînd un labirint istovitor. I se părea atunci că propna-i viaţă îi era străină, de parcă în-ti-adevăr ar fi terminat un coş şi nu ar mai avut altceva de făcut decît să se odihnească după efort. Cu vîrful degetelor a atins apa, în timp ce privea în sus, unde străluceau palid cîteva stele. A simţit că este pe punctul de a fi, într-un mod inexplicabil, fericit, dar că, minuscul şi incomprensi-bil, ceva îl împiedică să o facă. în zadar a încercat să caute originea acelui flecuşteţ care îl condamna la nefericire, pen-tiu că imediat peştii invadau ochiul de apă cu traiectoriile î or enigmatice, în cele din urmă, undeva a răsunat soneria unui telefon, pe peron a apărut un bărbat cu un felinar şi un ciocan şi, imediat, trenul a şuierat în depărtare.
Ameţit de alcool şi de frig şi urmărit de peşti, Gregorio s-a căţărat în vagonul din coadă şi de cum s-a instalat în penumbra compartimentului, s-a scufundat într-un somn încărcat de ameninţări.
Cînd s-a trezit, soarele era deja sus. Trenul gonea pe cîmpie, blajin şi fără efort. Din cînd în cînd şuiera, iar semnalul acela îi evoca lui Gregorio înştiinţarea unui trompet către un oraş asediat. Uneori se pierdea în labirintul unui monolog în care Gregorio credea că aude discursul dezlî-nat şi fluid al propriei conştiinţe. Ziua era calmă şi luminoasă, în zare, confundîndu-se cu norii, se profilau siluetele întunecate ale unor dealuri şi puţin mai aproape, paralel cu trenul, ceva ce părea a fi zăvoiul unui rîu. Singur în com-
473 I
partiment, fascinat de spectacolul acela de lumină şi imensitate (cîteodată trebuia să clipească orbit de ultimele străluciri ale stropilor de rouă nocturnă), Gregorio vedea tre-cînd prin faţa sa tufişuri, pietre, cîte o casă izolată, cîte un copac gros, cîte o îngrăditură, cîte un drumeag, cîte o turmă de oi si, mai mult decît nelinişte, simţea exaltarea uluită a propriei linişti. Trecutul imediat îi apărea îndepărtat şi ireal şi nu reuşea să îşi imagineze nici viitorul în mod raţional şi verosimil. Ar fi vrut să rămînă acolo, în eternitatea prezentului, ascultînd trenul şi privind cum trec lucrurile prin faţa sa, iar simpla idee de a acţiona l-a umplut de repulsie şi l-a scandalizat. Lumina, de un albastru pur şi rece, punea în obiecte un contur neted de independenţă şi prospeţime. „Paradisul! Copilăria! Viaţa plină şi liberă!" a murmurat Gregorio, „frumuseţea lumii!" Dar chiar în clipa aceea au reapărut peştii şi Gregorio a revenit la realitate cu un tremur de panică.
S-a ridicat cu greutate, şi-a luat valiza şi a ieşit pe coridor. şi celelalte compartimente erau goale, iar aerul intra şi ieşea din ele fluturînd perdelele de la uşi. Ciufulit şi ne-hotărît, Gregorio s-a îndreptat, biciuit de perdele şi clătinîn-du-se în contrasens, către capătul vagonului. Acolo a rămas, agăţat de o bară, fumînd, legănîndu-se pe platformă şi fără să se gîndească la ceva. Trenul acela părea să nu se mai oprească niciodată, iar cîmpia şi zăvoiul să alerge în urmă la infinit. Dar imediat trenul a trecut pnntr-un grup de case şi a început să încetinească. A fluierat lung, a lăsat în urmă cîteva grădini şi s-a oprit.
Gregorio şi-a luat valiza şi a sărit pe peron. Era într-o haltă solitară, cu un simplu acoperiş de protecţie şi o cisternă spartă şi acoperită de rugină. Nici un alt călător nu a mai urcat şi nu a mai coborît din tren, care şi-a reluat îndată mersul. Gregorio l-a privit îndepărtîndu-se şi apoi, fără

grabă, a cercetat împrejurimile. Nu se vedea nici o casă. A dat ocol refugiului, în spate erau rugi de mure, excremente şi hîrtii arse. De acolo pornea un drumeag înspre zăvoi. Călătorul a înşfăcat valiza, a respirat adînc, a strîns din dinţi şi a pornit la drum.
474
Timp de unsprezece zile, Gregorio a umblat fără ţintă, aprovizionîndu-se cu de-ale gurii în împrejurimile satelor, mîncînd pe drum şi dormind unde îl prindea noaptea.
în prima zi a făcut tabără pe malul rîului. A văzut o broasca ţestoasă şi o nutrie, a aruncat pastilele în apă, una cîte una, a organizat un concurs nautic de beţe, şi-a tăiat un to-wg de drumeţ şi a încercat să pescuiască ajutîndu-se cu un l ir de aţă, un ac cu gămălie şi o rîmă. Pe la mijlocul după-a-miezei, împins de foame, a luat-o de-a lungul rîului. înainta încet, din cauza greutăţii valizei şi a terenului accidenta t Spre seară a ajuns la o casă. A povestit că e vînzător de maşini agricole şi că studia calitatea şi profilul solurilor în scopul introducerii pe piaţă a tractoarelor cu lanţ. I-au vîn-dut o pîme şi o jumătate de bucată de brînză şi i-au oferit adăpost în şopronul pentru vite.
în ziua a doua a traversat rîul şi a pornit spre dealurile din zare. într-un sat a cumpărat o desagă de provizii şi o pătură şi a profitat de ocazie ca să întrebe dacă pe acolo se foloseau tractoare cu lanţ. I-au spus că nu. El a mulţumit pentru informaţie şi a vorbit plin de amărăciune despre înapoierea agricolă şi industrială a ţării, a invocat orbirea gu-vernului, a lăudat frumuseţea şi fertilitatea acelor cîmpuri în şi-a continuat călătoria. A mîncat aşezat pe o piatră şi, înainte de jumătatea după-amiezei, s-a oprit sub un stejar. A tăcut focul, şi-a aruncat pătura pe umeri, a întins mîinile şi şi-a concentrat privirea asupra flăcărilor. Nu ştia dacă e fe-ncit sau nefericit, dar cînd încerca să afle, mintea îi era cotropită de peşti. Pe seară a stins focul, ca să nu-i alerteze pe curioşi. A petrecut noaptea mai mult treaz, tresărind la cel mai mic zgomot, doborît de oboseală şi de frig şi la primele raze de lumină a aprins din nou focul şi s-a luptat inutil cu peştii.
A treia zi a fost înnorată, iar într-a patra şi a cincea a burniţat fără încetare. Dintr-o pungă de plastic şi-a făcut coif şi a continuat să umble, tot mai încet. A ajuns la dealuri şi trecînd printr-o strungă le-a traversat şi a ieşit într-o altă cîm-pie. Cînd întîlnea pe cineva, întreba dacă se cunosc avantajele tractoarelor cu lanţ, iar într-un sat a explicat că în realitate era delegatul unui institut agricol pentru lărgirea si
475
ameliorarea culturilor, începînd cu a şasea zi, la fermele di drum se oferea ca oier, porcar, pădurar sau argat, povestind că e un scriitor în căutare de subiecte si, cu toate că nu cerea decît mîncare şi un loc unde să doarmă, a fost refuzat fără explicaţii, în ziua aceea a fost oprit şi interogat la o intersecţie de drumuri de o pereche de jandarmi. Le-a arătat documentele şi a spus că e însărcinat de o întreprindere alimentară să studieze posibilităţile de a instala stupi în zona aceea. A explicat că hotărîse să meargă pe jos pînă în următorul sat cu intenţia de a examina personal — *in situ, a* precizat — varietatea şi calitatea plantelor aromatice şi ca să adune cîteva mostre, şi le-a arătat o crenguţă de cimbru pe care o adunase din întîmplare pe drum. „Apropo", a întrebat mirat, „de ce nu se folosesc în regiune tractoare cu lanţ?" Jandarmii l-au privit cu o neîncredere prost disimulată şi au notat ceva într-un carneţel. Din ziua aceea, Grego-rio a mers doar pe cîmp sau căutînd cărările cele mai sălbatice şi mai solitare. Avea băşici în tălpi, răni la gură şi degeraturi la mîini şi la urechi.
In ziua a şaptea s-a întîlnit cu un alt vagabond şi au petrecut după-amiaza împreună. Au făcut focul şi au pus în comun ce avea fiecare. Vagabondul — alcoolic şi transcendental, cu nasul borcănat — a povestit că se ducea la adunat măsline, ca să meargă apoi înspre răsărit, unde avea de gînd să se facă luntraş de apă dulce. Şi a explicat că ideea lui era să se instaleze pe malul unui rîu cu debit bogat şi să adune tot ce aduceau apele, lucruri care în epocile cu inundaţii sînt multe şi de mare valoare: mobile, îmbrăcăminte, obiecte artistice, animale înecate, obiecte de uz casnic, ceasuri de perete şi tot felul de bunuri private şi publice. „Cî-teodată apele iau cu ele prăvălii întregi", a spus confidenţial vagabondul, după ce a privit în jur, „dar cele mai importante sînt bijuteriile şi monedele vechi, care se găsesc întotdeauna prin mobile. După o furtună bună, o avere îşi poate schimba stăpînul peste noapte. Si, în plus, mai e şi o afacere legală, pentru că lucrurile aduse de ape nu au, după cum se ştie, stăpîn. Cine le înşfacă primul, ale lui sînt. Dar asta să

rămînă între noi. Celorlalţi să nu le sufli o vorbă." Apoi a vorbit despre femei şi alte chestiuni generale. A susţinut
l 476
că femeia e ceva mai mult decît o oaie şi că plăcerea de a mîngîia e întotdeauna inferioară celei de a fi mîngîiat şi că este dispus să susţină acest lucru în faţa oricui. A adăugat că marţipanul cel mai bun din lume se fabrica într-o cofetărie din Toledo pe care o ştia bine, că racul de rîu e mult mm fin decît cel de mare şi că toba e mai bună decît cîrna-tii Gregorio i-a dat dreptate în toate şi spre asfinţit s-au des-păt tit Vagabondul l-a invitat pe Gregono să-i fie părtaş în afacerea de barcagiu. „Vino şi tu şi o să fim doi", a încercat el să-l convingă. Gregono a pretextat că are ceva de rezolvat în satele din jur. „Ascultă, n-am spus nimic!" a gesticulat, pe jumătate ofensat, vagabondul.
în ziua a opta ploaia a stat definitiv, iar Gregorio a intrat într-o pădure de stejari. Nişte cîim l-au lătrat de departe. Gregorio a grăbit pasul şi i-a ocolit. Apoi s-a aşezat să se odihnească. Era extenuat şi oricît se străduia, nu găsea o soluţie pentru viata sa. Nu putea continua să vagabondeze la nesfîrşit. Odată şi odată tot trebuia să se oprească, iar acela va fi sfîrşitul. „Dacă adormi, eşti terminat", îşi spunea mereu.
în noaptea aceea a dormit pe jos, neîntors, şi a doua zi, cînd a deschis ochii o dată cu primele păsări, a descoperit că îi furaseră valiza, în loc de întristare, a simţit mai mult uşurarea că va putea umbla mai în voie. Cu pătura pe umeri, tremurînd, bătrîn şi învins, dar convins că pentru nimic în lume nu trebuie să se oprească, şi-a văzut de drum.
încăpăţînarea îl ţinea pe picioare. Nu mai avea decît un bănuţ şi, amintindu-şi una dintre puţinele anecdote şcola-ie, l-a aruncat într-un şanţ, fără a se opri şi fără să privească în urmă. Acţiunea aceea temerară l-a încurajat să continue. Unui grădinar pe care l-a întîlnit în dimineaţa aceea şi care l-a întrebat dacă merge departe i-a povestit că e preot excomunicat şi că se îndreaptă spre Roma să ceară iertarea Papei. I-a strigat cu ranchiună copilărească, în pragul lacrimilor: „M-au excomunicat şi am plecat în pelerinaj, să mă ierte!" „Atunci, noroc!" a spus celălalt şi s-a întors la sapă. Cu pretextul acesta şi cu altele, Gregorio a cerşit prin pustietăţi şi la margine de drum. Uneori povestea că îi luaseră straiele preoţeşti pentru că le împărţise săracilor aurul bi-
477
sericii, alteori că umbla haihui din cauza unei dezamăgiri în dragoste, iar altădată că este cîntăreţ de operă şi că îşi pierduse vocea, în unele locuri i-au dat să mănînce, în aî« tele i-au zîmbit şi în altele au pus cîinii pe el. La o încrucişare de drumuri a fost întrebat: „Bine, dar nu eşti tu cel cu tractoarele cu lanţ?" iar el a ridicat din umeri şi a mers mai departe.
A zecea noapte, Gregorio a petrecut-o chircit într-un tufiş, plîngînd deznădăjduit, iar dimineaţa s-a trezit cu temperatură şi frisoane, îl durea tot corpul. Dar chiar şi aşa, îngheţat şi bolnav, a pornit-o la drum. A urmat fundul unei văi şi, cînd a ajuns pe teren plat, a văzut, nu foarte departe, un sat. „Am ajuns la capăt", şi-a spus. Şi, dispus să se predea, umblînd ca un somnambul, s-a îndreptat într-acolo. Casele, aproape toate scunde şi sărace, erau grupate lîn-gă un castel în ruine şi de acolo începeau să se risipească spre vadul unui rîu. Afundîndu-se în praf, Gregorio a traversat cîteva tarlale şi apoi a luat-o pe un drum asfaltat. Un cîine famelic, alergînd în zigzag cu coada între picioare, i-a ieşit înainte ca pentru a-l călăuzi şi a-i vesti sosirea. Unul în spatele celuilalt, au trecut prin faţa zidului de vălătuci al cimitirului şi apoi au intrat în sat pe o uliţă largă şi înclinată. Cîţiva localnici au întors curioşi capul, iar alţii au ieşit la porţi ca să-l vadă trecînd. Aspectul lui Gregorio era într-adevăr dezolant. Avea o barbă murdară de douăsprezece zile, părul încîlcit, pardesiul rupt şi plin de noroi sub poalele ude, iar mersul îi era ca de somnambul. La un colt de uliţă era un grup de bărbaţi cu cojoace şi şepci. Gregorio i-a întrebat unde e postul de jandarmi. Unul a întins un deget şi a însoţit gestul cu o scurtă explicaţie. Gregorio a încercat zadarnic un zîmbet de mulţumire. A luat-o pe nişte uliţe pustii unde se auzeau cu o limpezime ireală trilul păsărilor şi bolboroseala cratiţelor puse pe foc, a cotit la stîn-ga şi apoi la dreapta, gîndindu-se tot timpul la suferinţele închisorii, dar mai ales la odihna definitivă pe care o va găsi în sfîrşit acolo, şi deodată, după ce a dat un colţ, s-a oprit brusc, cu o tresărire de spaimă. Chiar în faţa lui — şi a trebuit să se frece la ochi să se convingă că nu visa şi că nu avea halucinaţii din cauza febrei — era o casă măruntă şi
l 478
aproape în ruine, cu pereţi văruiţi, peticiţi cu ciment proaspăt, cu crăpături prost acoperite prin care se vedeau zidăria şi grinzile şi din care creştea iarbă. Jos, deasupra unei usiţe aproape năruite era un afiş

cu litere stîngace şi roşii, pătat de vopsea, care anunţa: CERCUL CULTURAL FA-KONI. Fără să-i vină să-şi creadă ochilor, clipind şi înghiţind în gol, Gregorio a traversat uliţa şi s-a oprit în faţa afinului. Prin crăpăturile uşii, nevopsită şi negeluită, se filtrau ateva dîre de lumină. Gregorio a întins o mînă nesigură, temîndu-se parcă să nu o adîncească în golul unui miraj, şi de cum a atins clanţa, uşa a sărit din broască şi, cu o bufnitură, s-a deschis larg. înăuntru, în ceea ce părea a fi un grajd, judecind după leslele din fund, stîngaci mascate cu poliţe, erau cîteva rînduri de bănci roase, iar pe o latură, un podium şi o masă. Aşezat pe podium era un bărbat cu pardesiu şi pălărie care, auzind zgomot, s-a ridicat speriat şi a rămas în alertă.
Gregorio, aplecîndu-se, a trecut pragul şi a privit uluit în]ur. Podeaua era acoperită cu dale neregulate de piatră. Sus, de un cîrlig, atîrna un bec, la a cărui lumină firavă Gregorio a recunoscut pe pereţii de chirpici vopsiţi grosolan în albastru fotografiile farului şi ale poetului romantic englez, iar pe poliţe, etalate ca într-o expoziţie, relicvele trecutului hău imaginar. A văzut ocheanul, pălăria de cardinal, cupa vio campion liric european, pălăria de paie a lui Marilîn şi ţin turn construit cu cărţi egale care alternau geometric pes-aruşii de pe copertă şi fotografia de studio de pe contra-topertă. într-un tîrzm, ochii lui, plini de îndurerată uimi-ie, s-au întîlnit cu cei ai lui G ii, iar cei doi bărbaţi s-au privit i ung, cu gurile căscate şi căzuţi pe gînduri.
— Aşadar tu eşti..., a murmurat Gregorio.
— Da — a spus Gil, însoţindu-şi răspunsul cu rapide clătinări afirmative din cap. Sînt eu, Gil. Dacio Gil Monroy. Iar dumneavoastră sînteţi, lăsaţi-mă să ghicesc, sînteţi... — şi a întins o mînă, nesigur.
— Gregorio Olîas, a spus Gregorio rar, de parcă ar fi visat cuvintele.
— Gregorio Olîas! s-a minunat Gil. Atunci înseamnă că v-au dat drumul din închisoare!
479 l
Gregorio a zîmbit trist, s-a aşezat pe prima banchetă şi a lăsat capul în jos.
— Nu, am evadat — a spus el imediat, şi a început să se liniştească şi să fie stăpîn pe situaţie. Sînt zece zile de cînd umblu pe cîmpuri.
— Aţi evadat! — a exclamat Gil şi s-a dus să închidă uşa. Si, dacă îmi permiteţi — a spus la întoarcere, cum aţi ajuns aici şi de ce?
— Ei bine — a răspuns Gregorio, înfofolindu-se în pătură şi reprimîndu-şi mirarea că se află acolo, în faţa lui Gil, credeam că eşti tot în oraş şi trebuia să distrug probele care te-ar fi putut compromite — şi a arătat în jur. Dar, dacă tot eşti aici — şi l-a privit în faţă, încercînd să citească în ochii lui riscurile la care se expunea perseverînd în ficţiune, vreau să profit ca să-ţi mulţumesc în numele tuturor, şi mai ales al lui Faroni.
La auzul numelui lui Faroni, amîndoi au lăsat capul în jos şi au păstrat un moment de tăcere.
— Dar ce s-a întîmplat exact? a întrebat într-un tîrziu Gregorio. Cum de nu mai eşti în oraş? După moartea lui Faroni, nu mai era nevoie să pleci.
— Ei, dumneavoastră nu ştiţi, pentru că aţi fost în închisoare. A fost teribil — şi şi-a lipit degetele de la mîini şi a început să le frece de parcă ar fi frămîntat miez de pîine. Să vedeţi, era un poliţist, dumneavoastră trebuie să-l cunoaşteţi, inspectorul general Requejo, care se ţinea scai pe urma mea. Şi s-a întîmplat că în sîmbăta cînd am aflat de moartea domnului Faroni, am fost arestat în uşa cafenelei. Mă dusesem acolo să duc vestea şi să mă pun la ordinele Comitetului. şi am fost arestat în uşă. Erau cu toţii înţeleşi, ca să mă inducă în eroare şi să mă facă să vorbesc. Toţi. Şi cel care făcea pe maestrul, şi cea care făcea pe Marilin, toţi. Erau poliţişti mascaţi, mai tîrziu mi-am dat seama. M-au acuzat că sînt comunist şi complice al lui Faroni. Au vrut să mă facă să cred că Faroni e un hoţ, care a lovit o femeie şi că eu sînt amantul lui Marilin, ca să vedeţi ce aiureală. Dar eu, domnule Olias, n-am vorbit. Era o cursă şi amestecau lucruri adevărate, de pildă că Faroni este în India, dar sub numele de Alvar Osiân, cu altele false. A fost de groază. M-au
I 480
ameninţat, iar inspectorul Requejo m-a lovit, în final, cînd au văzut că n-o să vorbesc, mi-au dat drumul, dar m-au concediat de la întreprindere, pentru că bărbatul în negru spunea că nu pot ţine un individ suspectat de comunism şi complice la o tîlhărie. M-au dat afară, dar n-am vorbit. Aşa că am venit din nou aici şi iată-mă — şi s-a aşezat pe podium. vm venit acum două zile şi de atunci nu am ieşit de aici. vu încetez să mă gîndesc la domnul Faroni şi la tot ce s-a întîmplat în ultima vreme. Iar acum, ca să vezi, apăreţi dumneavoastră, care aţi evadat din închisoare. Nu e

minunat? Viata... nu e minunată? Vedeţi? Acesta era locul pe care îl piegătisem pentru cînd dumnealui sau dumneavoastră aţi h venit să vorbiţi. E un loc urnii, nedemn de dumneavoastră, dar era tot ce am putut obţine. E o casă la înălţimea meritelor mele, nu ale dumneavoastră.
Gregorio, care ascultase cu capul plecat şi nu mai puţin mirat de deznodămîntul evenimentelor, l-a privit şi a spus:
— Gil, eşti un mare bărbat.
— Mulţumesc — s-a animat Gil, la fel mi-a spus şi domnul Faroni cînd i-am spus că plec din oraş.
Avea o privire intensă şi limpede sub sprîncenele stu-toase şi o expresie liniştită, voluntar gînditoare. în mod absurd, Gregorio şi-a spus că avea o faţă de parcă i-ar fi curs sînge pe nas.
— Ştiţi, a spus Gil deodată. Vocea dumneavoastră e aidoma cu a domnului Faroni.
Ca doi copii de scoală, aşezaţi amîndoi pe jos, s-au privit unul pe altul cu tristeţe.
— Sîntem veri buni, a glumit Gregorio în plus, eu sînt mai mult decît biograful său. Sînt cel mai mare admirator al său şi încerc să-l imit pe cît pot.
— Mă bucur mult că aţi venit, a spus Gil umil şi s-a înroşit.
— Iar eu că te-am cunoscut. Faroni mi-a vorbit mult despre tine! îmi spunea: „Dacio e un mare bărbat, iar el nici măcar nu ştie asta."
— Aşa v-a spus?
— şi altele, am să-ţi povestesc.
— Era foarte generos, a spus Gil cu un glas spart.

— Eu aş spune că drept.
— şi fără fasoane.
— Şi clarvăzător.
— Şi, ca toate geniile, neînţeles de contemporani. Credeţi că într-o *zi se va* vorbi de Faroni aşa cum se vorbeşte astăzi despre Edison?
— Sînt sigur că aşa va fi.
— şi eu. Trăim timpuri rele, nu credeţi?
— Foarte rele, a spus Gregorio fără ezitare.
— Eu cred că pe Faroni l-a ucis invidia.
— Se poate. Dar, în fine, asta ţine de destin.
— Şi, fiţi atent, atît de tînăr!
— Aşa e — a oftat Gregorio. Şi totuşi, cum să ţi-l închipui bătrîn?
Au tăcut din nou, privindu-se.
— Ei, şi cum ţi-a mers în oraş? a spus Gregorio, învese-lindu-şi vocea.
— Păi să vedeţi, eu cred că bine. N-am văzut piramidele, nici bărcile pe rîu, nici fanfarele, nici Muzeul Omului şi al Marilor Lucruri şi nici măcar n-am reuşit să intru în cafenea. Dar aventura pe care am trăit-o a fost extraordinară. Urmărit, arestat, aproape torturat, şi în final expulzat din oraş, cum i s-a întîmplat şi lui Faroni. E ceva măreţ. Simt în mine un fel de mîndrie şi de măreţie, nu ştiu cum să vă explic.
— înţeleg — a spus Gregorio, şi mă bucur. Dacă Faroni te-ar putea auzi, ar fi mîndru de tine. Sînt sigur.
— Mulţumesc — s-a înroşit din nou Gil. Faroni era foarte bun.
— In fine — a spus Gregorio, lovindu-l uşor pe genunchi. Şi acum, ce o să faci?
— Păi, să vedeţi. Cu indemnizaţia pe care mi-au dat-o de la întreprindere şi cu ce am mai pus deoparte, m-am gîn-dit să cumpăr o bucăţică de pămînt pe care o ştiu şi să mă fac agricultor. Aşa m-a sfătuit cu cîtva timp în urmă domnul Faroni. Mi-a spus că asta este viata pe care i-ar fi plăcut să o ducă.
— E adevărat — a confirmat Gregorio. O viaţă simplă şi retrasă, ca a învăţaţilor din vechime.

— Ei bine, cred că exact asta am să şi fac. M-am gîndit să-mi cumpăr oi, cîţiva porci şi găini şi să am o grădiniţă de zarzavat şi nişte lucerna şi cereale.
— O viaţă de invidiat — a admis Gregorio, cu ochi visători. Asta mi-aş fi dorit şi eu.

— Păi... rămîneţi cu mine, a şovăit Gil.
— Eu? — s-a mirat Gregorio. Nu, pentru Dumnezeu. Sînt • irmărit şi te-aş putea implica. Ţi-am pricinuit şi pînă acum, , u toţii, destul rău.
— Rău? Da de unde! Dimpotrivă! Sînt foarte mîndru că l-am cunoscut pe marele Faroni şi că m-a apreciat. Cred că c singurul lucru memorabil din viaţa mea. Dar dumneavoastră, dacă-mi permiteţi să vă întreb, ce vreţi să faceţi?
— Nu ştiu. Nu am unde să mă duc. Poate că o să mă predau.
— Cum să vă predaţi? — a exclamat Gil scandalizat. Ca să fiţi ucis? Nici gînd! Maestrul nu merită ca acum, după moartea sa, discipolii să se predea. Ar fi ca o trădare, ier-taţi-mă că v-o spun.
— Poate că ai dreptate, dar adevărul e că am obosit să tot alerg. Am febră, mi-e foame şi nu mai sînt tînăr.
— Atunci rămîneţi cu mine! Să vedeţi ce repede vă puneţi pe picioare. O să vedeţi. O să cultivăm amîndoi pămîn-tul. O să facem cu schimbul, o lună o să fie unul cioban şi celălalt grădinar şi după aia invers. O să ne facem o casă şi o să cumpărăm cărţi, şi o motocicletă ca să putem circula, fiindcă pămîntul e cam departe. Dumneavoastră o să terminaţi biografia lui Faroni, iar eu o să citesc şi o să mă gîn-desc. O să mă ajutaţi dumneavoastră. O să ne încurajăm unul pe celălalt. In fiecare zi, cînd o să ne dăm mîna, o să ne aşezăm să stăm de vorbă, să scriem şi să citim. Vă rog, dacă nu aveţi unde merge, rămîneţi cu mine, l-a implorat Gil.
— Ar fi o viaţă frumoasă — a murmurat visător Gregorio. Să te trezeşti în zori, să mergi fluierînd în urma oilor, să te trînteşti în iarbă şi să urmăreşti alergarea norilor, să mergi cîteodată la pescuit... O viaţă frumoasă cum nu e alta.
— Atunci, rămîneţi!
— Nu pot. Sînt urmărit şi în plus am o soţie, ştii? si...
483
— Păi, să vină şi dînsa — l-a întrerupt Gil. E loc destul pentru toţi. Rămîne hotărît! Şi mai tîrziu, cînd o să fie uitat conflictul ăsta, o să inaugurăm Cercul şi o să vorbim despre marele Faroni şi despre alte teme ale ştiinţei şi artei. O să facem, aici, un cenaclu săptămînal. Dumneavoastră, sau mai bine zis, lăsaţi-mă să vă tutuiesc, tu o să-l prezidezi şi eu am să fiu ajutorul tău.
Gregorio, dezolat, a desfăcut larg braţele:
— Dar eu nu am nici bani, ni îmbrăcăminte, nimic.
— Ce contează? — s-a supărat Gil. Am eu, şi cu asta bas-ta. în schimb, o să-mi povesteşti tot felul de lucruri despre Faroni şi despre marile teme ale acestui secol, iar cel cîşti-gat o să fiu eu. Hai, nu mai sta pe gînduri! Rămîneţi aici, vă rog. Fă-o măcar pentru că te rog eu!
Gregorio l-a privit intens, cu ochn înroşiţi de febră, şi deodată şi-a lăsat faţa în mîini şi a izbucnit într-un plîns necontrolat. Gil a aşteptat, respectuos şi răbdător, apoi i-a pus o mînă pe umăr.
— Nu mai plînge după maestru — a spus, şi i-a întins o batistă. El continuă să trăiască în amintirea noastră, iar după noi va trăi în memoria generaţiilor viitoare. Curaj! Aşa ne-ar fi spus el. Trebuie să fim puternici în momentele de restrişte. Gata, nu mai plînge şi gîndeşte-te la anii pe care-i mai ai înainte!
— Păi, nu am unde mă duce! a scîncit Gregorio.
— Ba ai! Rămîi cu mine! Aici n-or să te găsească. Pămîn-tul e departe de sat. O să stăm un an sau doi ascunşi aici şi apoi, dacă vrei, o să-ţi poţi chema soţia. In plus, am auzit că Generalul e bolnav şi că n-o mai duce mult. După aceea lucrurile vor fi diferite. Gîndeşte-te la Faroni şi nu lăsa să rămînă pe-a ticăloşilor ăstora!
— Atunci, de acord! — a spus Gregorio, stergîndu-şi lacrimile şi străduindu-se *să* zîmbească. Rămîn! De azi — şi s-a ridicat solemn în picioare, renunţ la lume şi la ambiţiile ei. Am să mă fac agricultor!
S-a ridicat şi Gil, pătruns de gravitatea momentului.
— Aşa-mi place să te aud! Şi acum, vrei să mergem să vedem pămîntul pe care vom trăi?
— înainte! a strigat Gregorio, arătînd spre uşă.
I 484
— Are un pîrîiaş şi o fîntînă şi şapte smochini cu smochine dulci.
Gregorio a deschis braţele şi a zîmbit a încîntare.
— Şi dacă vrei — a adăugat Gil, ne schimbăm numele, mai ales tu, ca să-i încurcăm pe urmăritori. Lasă-mă să-ţi dau un nume nou.
— S-auzim, Dacio! Botează-mă chiar acum!

— Atunci, o să te cheme... ce părere ai de Lino Ururiu-tla[7] L-am inventat acum şi trebuie să fie unic pe lume.
— Lino Urunuela. De acord! — a spus Gregorio, dar cu *o* condiţie. Ca între noi, şi asta pentru totdeauna, să fiu doar Gregorio Olias.
Au pecetluit acordul cu o lungă strîngere de mîim.
— Ştii? — a spus Gil, cu un picior în prag. Iar pămîntu-lui o să-i spunem „Villa Faroni". Ce zici?
— Aşa să fie.
— Atunci, destul cu vorba! Şi acum, pe drum o să ho-tărîm cum o să numim fîntînă, grădina de zarzavat şi cîi-nele pe care am de gînd să-l cumpăr. Şi mai vreau să-mi po-vesteşti cum ai fugit din închisoare, şi multe lucruri din viaţa marelui Faroni, pe care am vrut mereu să le cunosc. De pildă, care era mîncarea lui favorită şi dacă purta sau nu tricou. Mergem?
— înainte! a strigat Gregorio şi au ieşit împreună pe uliţă.
î

în colecţia **RAFTUL ÎNTÎI** au mai apărut:
Isabel Allende, *Fiica norocului*
Salman Rushdie, *Furie*
Tadeusz Konwicki, *Mica Apocalipsă*
Ernesto Sâbato, *Tunelul*
Anais N in, *Incest*
Măio Vargas Llosa, Oraşul şi *clinii*
Boris Vian, *Spuma zilelor*
Mircea Cărtărescu, *Nostalgia*
Gellu Naum, *Zenobia*
Ernesto Săbato, *Despre eroi şi morminte*
Isabel Allende, *Portret în sepia*
Yukio Mishima, *Confesiunile unei măşti*
Măio Vargas Llosa, *Povestaşul*
Giuseppe Tomasi di Lampedusa, *Ghepardul*
William Golding, *împăratul muştelor*
Anthony Burgess, *Portocala mecanică*
Pierre Boulle, *Planeta maimuţelor*
Hanif Kureishi, *Intimitate şi alte povestiri*
Mihail Bulgakov, *Maestrul şi Margareta*
William Golding, *Iniţierea*
Antonio Lobo Antunes, *întoarcerea caravelelor*
Thomas Brussig, *Aleea Soarelui*
Christophe Dufosse, *Sfîrşitul orelor*